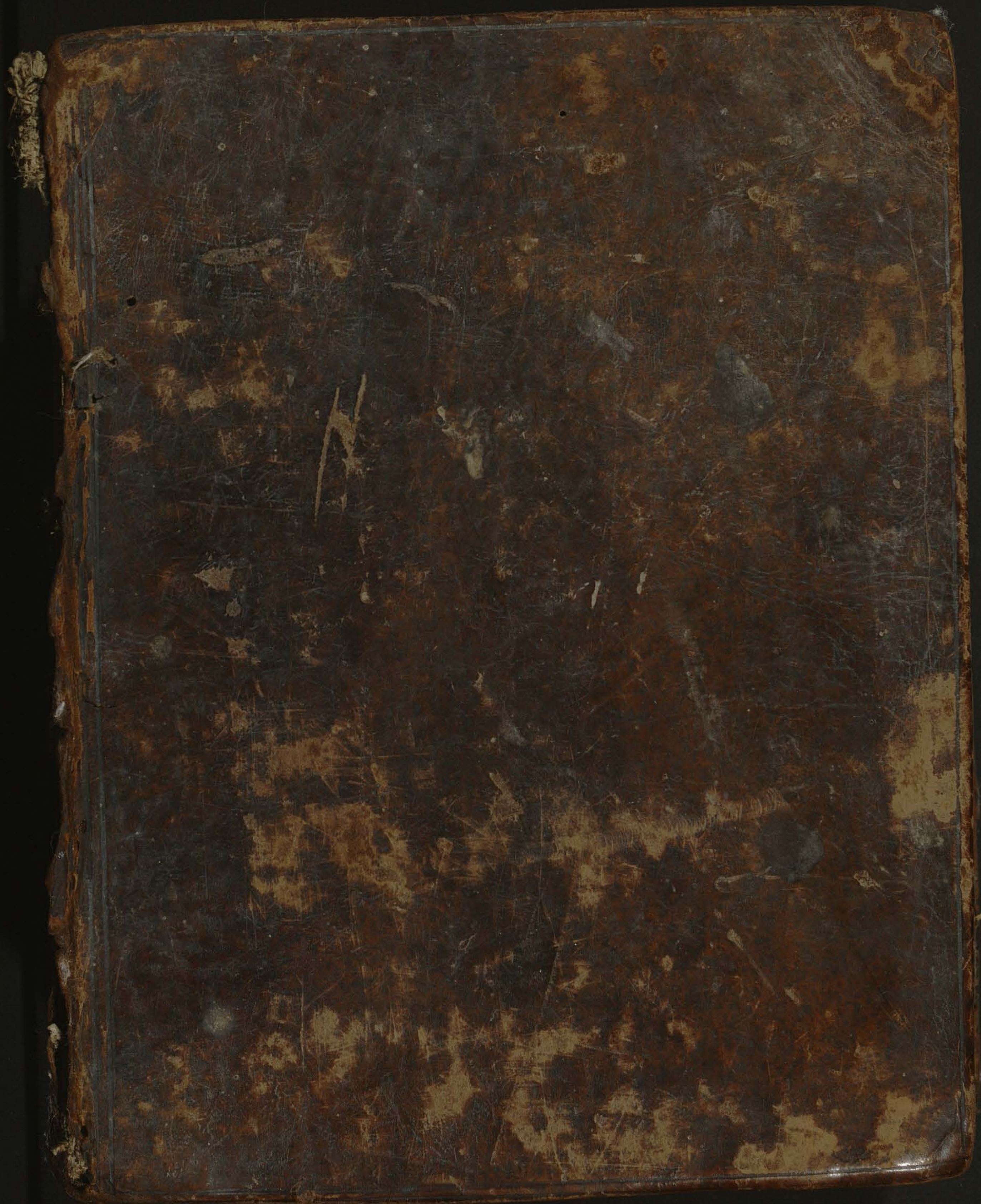

THEOLOGIA
MORALIS UNIVERSA,

COMPLECTENS

OMNIA MORUM PRÆCEPTA,

& Principia Decisionis omnium CONSCIENTIÆ CASUUM, suis quæque momentis stabilita

AD USUM

PAROCHORUM ET CONFESSARIORUM.

AUTHORE R. P.

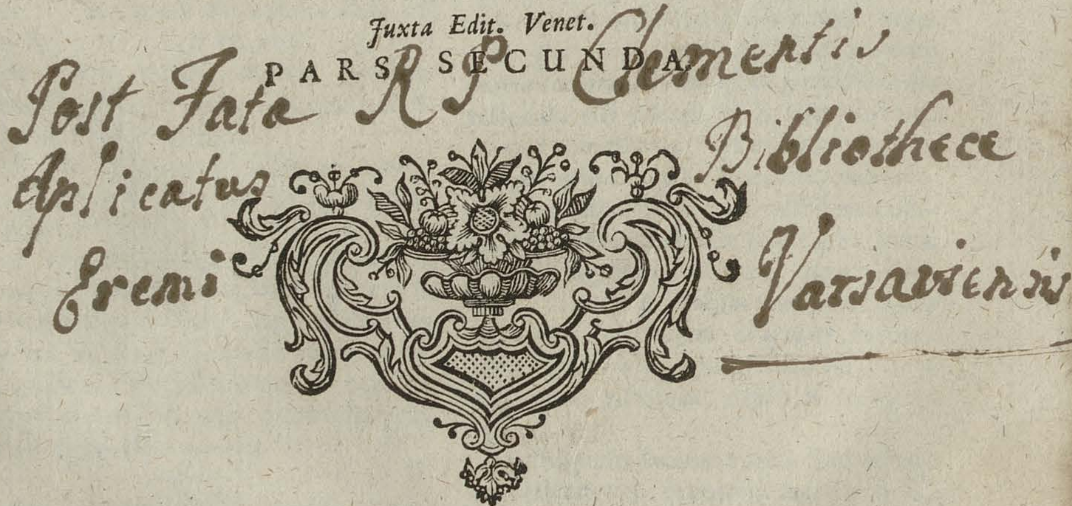
PAULO-GABRIELE ANTOINE

Societatis Jesu Presbytero, Sacræ Theologiæ Doctore, & Ex-professore.

Juxta Edit. Venet.

PARS SECUNDA.

Post Fata R. P. Clementis Bibliothece Aplicatus Eremi Varsaviensis

Cracoviæ Sumptibus CHRISTOPHORI BARTHL, & Consort. Bibliopol. Universitatis, Anno 1747.

C. VII. 30 (6)

TRACTATUS DE SACRAMENTIS IN GENERE.

CAPUT PRIMUM.

De essentia, existentia, & authore Sacramentorum.

ARTICULUS PRIMUS.

Quid sit Sacramentum?

Nota. 1. HÆC vox *Sacramentum* dicitur à sacro, & tripliciter accipitur à sacris scriptoribus, videlicet. 1. Pro re occulta præsertim sacra, nempe pro sacro secreto seu mysterio, ut, sap. cap. 2. *Nescierunt Sacramenta Dei.* 2. Pro signo rei sacræ occultæ. 3. Pro signo aliquo sensibili nostræ sanctificationis. Sic à Patribus accepta fuit, & in hoc sensu hic accipitur.

Nota 2. Signum est id omne, quod cognitum, deducit nos in cognitionem alterius. Duplex est: nempe naturale, quod aliquid ex natura sua significat; ut fumus, qui naturaliter indicat ignem; & arbitrarium, quod ex instituto solùm significat: sic hædera pensilis vinum venale significat: Porro signum res non solùm præsentes, sed etiam futuras & præteritas significare potest.

§. 1.

Dico 1. Sacramentum genericè sumptum, rectè definitur; *Signum sensibile, sacrum, gratiæ sanctificantis, permanenter à Deo institutum.*

Prob. Quia hæc definitio naturam omnis sacramenti propriè dicti rectè explicat. Nam Sacramentum est 1. signum, ex instituto scilicet: nam ex Dei institutione aliquid, nempe gratiam sanctificantem significat.

2. Sensibile, hoc est, aliquo sensu perceptibile, ut patet inductione. Deus quippe convenientissimè voluit, ut sacramenta essent signa accommodata conditioni hominum, qui rebus sensibilibus ad rerum spiritualium notitiam deduci solent. *Si incorporeus esses, nudè incorporea tibi dedisset ipse dona: sed quoniam anima corpori conserta est, in sensibilibus intelligibilia tibi præbet*, ait S. Chrysostom. hom. 83. in Matth. Præterea cum Sacramenta sint vincula quædam, quibus fideles in unam Ecclesiam visibilem colliguntur, debuerunt esse sensibilia, juxta illud S. Augustini, lib. 19. contra Faustum, c. 11. *In nullum nomen religionis sive verum sive falsum coagulari homines possunt, nisi aliquo signaculorum vel Sacramentorum visibilium consortio colligentur.*

3. Signum sacrum; quia Sacramentum est res vel cæremonia sacra non solùm ex parte rei significatæ, quæ est gratia sanctificans, sed etiam ex parte sua. Nam ad Dei cultum ordinata est, & subjectum formaliter consecrat Deo, ac sancti-

sanctificat sanctitate quadam morali: subjectum enim eo ipso consecratur Deo & sanctificatur moraliter per ipsum Sacramentum, sicut templa, v. g. & vasa consecrantur Deo, & sanctificantur moraliter per cœremonias ad hunc finem ab Ecclesia institutas.

4. Signum gratiæ sanctificantis. Nam Sacramenta instituta sunt à Deo ad significandam principaliter & explicitè gratiam sanctificantem sive futuram & per passionem Christi dandam, sive præsentem & actu per illa ex opere operato collatam.

Sacramenta tamen (ut docet S. Thomas 3. p. quæst. 60. a. 3.) significant etiam sed minus principaliter & implicitè passionem Christi, & vitam æternam, quatenus eo ipso quod gratiam explicitè significant, implicitè ejus principium & finem significant.

5. A Deo institutum. Quia nullum signum sensibile gratiam infallibiliter significare potest, nisi ex institutione illius, qui solus ut causa principalis gratiam conferre potest.

6. Signum institutum permanenter, id est, stabili ac perpetua lege. Quia (ut docet S. Augustinus, loco citato) Sacramenta sunt præcipuæ cæremoniæ, quibus populus Dei in unam religionem coalescit, & ab aliis distinguitur: ac proinde tamdiu durare debent, quamdiu perseverat forma religionis, propter quam instituta sunt. Unde Sacramenta antiquæ legis non nisi cum illa ceciderunt.

Porro Sacramentum genericè sumptum, est quidem verum signum gratiæ; sed prascindit à practico vel non practico, sicut substantia à materiali vel spirituali.

§. II.

Dico 2. Definitio allata Sacramenti genericè sumpti, convenit univocè novis & antiquis Sacramentis.

Prob. 1. Quia Sacramenta vetera à Conciliis Florentino & Tridentino vocantur simpliciter & sine addito Sacramenta: quod non facerent, si essent analogicè & impropriè Sacramenta. Ergo sunt propriè Sacramenta.

2. Ex S. Augustino, l. 19. contra Faustum, c. 11. Nulla potest esse vera religio sine Sacramentis. Ergo vera religio, qualis certè fuit in veteri testamento, sine veris Sacramentis esse non potuit.

3. Quia definitio allata utrisque Sacramentis convenit secundùm eamdem planè significationem. Nam re vera utraque sunt signa sacra à Deo permanenter instituta, & gratiam significant: vetera enim, de quibus solùm posset esse controversia, gratiam per passionem Christi dandam figurabant, ut docet Concilium Florentinum, in decreto de Sacramentis.

Obj. 1. Est de ratione Sacramenti ut sic, seu in genere, ut causet gratiam, ergo vetera Sacramenta non sunt propriè Sacramenta.

Resp. Nego anteced. Nam est de ratione Sacramenti genericè sumpti ut gratiam significet, & conferat sanctitatem sive externam, sive moralem, sive internam.

Inst. S. Thomas, in 4. dist. 1. quæst. 1. art. 1. q. 1. ait: *Sacramentum secundùm proprietatem vocabuli, videtur importare sanctitatem activè, ut dicatur Sacramentum quo aliquid sacratur, sicut ornamentum quo aliquid ornatur.*

Resp.

Resp. Hoc intelligi debet de ſanctitate latè ſumpta, abſtrahendo à perfecta & imperfecta, ſeu externa. Sacramenta autem antiqua conferebant ſanctitatem quamdam imperfectam, legalem ſcilicet & externam. Duplex quippe diſtinguitur ſanctitas; alia perfecta & interna, conſiſtens in gratia ſanctificante; altera imperfecta & exterior, conſiſtens in externa aliqua conſecratione, & deputatione ac habilitate ad cultum Dei externum, atque aggregatione ad populum Dei.

Dici etiam poteſt S. Doctor ſe retractaſſe in Summa, nempe 3. p. q. 60. a. 1. ubi poſtquam dixit Sacramentum poni in genere ſigni, ad primum ait: *non oportet, quod Sacramentum ſemper importet cauſalitatem.*

Obj. 2. Antiqua Sacramenta erant figuræ novorum. Ergo non erant propriè Sacramenta.

Resp. Nego conſeq. quia erant figuræ novorum & ſimul vera Sacramenta, licet valde imperfecta comparatè ad nova. Sic populus Iſraeliticus, illius ſacrificia, & tota religio erant figuræ populi chriſtiani, illius ſacrificii, & religionis; & tamen ſimul erat verus populus Dei, ejus religio erat vera religio, ejus ſacrificia erant vera ſacrificia.

§. III.

Dico 3. Sacramenta antiqua ſic rectè definiuntur: *Signum ſenſibile, ſacrum, permanenter à Deo inſtitutum, & ſignificans tantum gratiam dandam per paſſionem Chriſti*; nova verò ſic: *Signum ſenſibile, ſacrum, permanenter à Chriſto inſtitutum, ad ſignificandam & efficiendam infallibiliter & ex opere operato gratiam ſanctificantem.*

Prob. Quia utraque Sacramenta ſunt vera Sacramenta; & per hoc ſolum à ſe invicem differunt, quod antiqua gratiam ſignificarent tantùm nobis dandam: nova verò illam præſentem ſignificent, atque eamdem conferant infallibiliter per ſe & ratione actionis in qua conſiſtunt, ut conſtat ex Florent. Conc. Unde Sacramenta novæ legis ſunt ſigna practica, efficientia quod ſignificant, per modum cauſæ inſtrumentalis moralis, & in genere ſigni, cui promiſſio divina eſt immediatè alligata, & quatenus ſunt actiones Chriſti quæ per ſe & immediatè movent Deum ad gratiam conferendam propter ejus merita.

Confirm. ex Trid. Conc. ſeſſ. 13. c. 3. Sacramentum novæ legis eſt *ſymbolum rei ſacræ, & inviſibilis gratiæ forma viſibilis, (id eſt, ſenſibilis) ſanctificandi vim habens.*

Obſerva. Sacramenta novæ legis præter gratiam ſanctificantem, quæ eſt primarius illorum effectus, alia quædam efficiunt. Nam 1. omnia dant jus ad auxilia gratiæ actualis ad finem ſuum aſſequendum idonea, & opportuno tempore infallibiliter conferenda, niſi ponatur obex ab eo, qui Sacramentum ſuſcepit. Sic baptiſmus gratiæ auxilia ad vitam chriſtianam agendam; confirmatio ad fidem fortiter profitendam, & contra dæmonis tentationes conſervandam; Euchariſtia ad conſervandam & augendam charitatem; Extrema-unctio ad hoſtes ſalutis in extremo vitæ articulo vincendos; Ordo ad clerici, & Matrimonium ad conjugati officia rectè obeunda, obligationeſque obſervandas ſubminiſtrant. 2. Tria, ſcilicet Baptiſmus,

mus, Confirmatio, & Ordo ſpiritualem characterem animæ imprimunt. 3. Aliqua dant capacitatem, ut Baptismus, & poteſtatem aliquam ſpiritualem, ut Ordo.

ARTICULUS II.

Quot ſint novæ legis Sacramenta?

Nota. Ex veteribus hæreticis quidam omnia Sacramenta rejecerunt, nempe Aſcodrupetæ, ſeu Aſcodryti. Aliqui vero aliqua tantùm: nempe Manichæi & Seleuciani Baptismum; Novatiani Confirmationis & Pœnitentiæ Sacramenta; Bogomili Euchariſtiam; Albigenſes Extremam-unctionem; Tanchelinus Ordinem; Enerabitæ ſeu Taciani Matrimonium repudiarunt. Recentiores autem hæretici communiter tria tantùm Sacramenta admittunt: Lutherani Baptiſmum, Pœnitentiam, & Euchariſtiam: Calviniſtæ Baptiſmum, Euchariſtiam, & Ordinationem: Zuingliani Baptiſmum, Euchariſtiam, & Matrimonium. Dixi, *communiter*, nam inter illos alii aliter ſentiunt.

Dico. In nova lege exiſtunt ſeptem Sacramenta, nec plura, nec pauciora: ſcilicet Baptiſmus, Confirmatio, Euchariſtia, Pœnitentia, Extrema-unctio, Ordo, & Matrimonium. Eſt de fide.

Prob. 1. Quia ex Scriptura tot ſunt, nec plures cæremoniæ, ſeu ſigna ſenſibilia permanenter inſtituta ad gratiam ſignificandam & efficiendam, ut probabitur ubi de ſingulis agetur.

2. Ex perpetua Eccleſiæ traditione: nam aſſignari non poteſt tempus, quo hæc doctrina de ſeptem Sacramentis poſt Apoſtolos in Eccleſia admitti cœperit. Quare pro ſeptem Sacramentis valet illa regula S. Auguſtini, l. 4. de Baptismo, c. 24. *Quod univerſa tenet Eccleſia, nec conciliis inſtitutum, ſed ſemper retentum eſt, non niſi auctoritate apoſtolica traditum, rectiſſimè creditur.*

3. Ex Concilio Florentino, in decreto pro Armenis, ubi dicitur: *novæ legis ſeptem ſunt Sacramenta, videlicet Baptismus, Confirmatio, Euchariſtia, Pœnitentia, Extrema-unctio, Ordo, & Matrimonium.* Et ex Concilio Tridentino, ſeſſ. 7. can. 1. *Si quis dixerit Sacramenta novæ legis non fuiſſe omnia à JEſu Chriſto Domino noſtro inſtituta; aut eſſe plura vel pauciora quàm ſeptem, videlicet Baptiſmum, Confirmationem, Euchariſtiam, Pœnitentiam, Extremam unctionem, Ordinem, & Matrimonium; aut etiam aliquorum horum ſeptem non eſſe verè & propriè Sacramentum; anathema ſit.*

Hæc ſola Concilii generalis auctoritas ſufficere debet etiam ipſis hæreticis, nam ſemper hæc fuit apud Chriſtianos conſuetudo, ut exortas controverſias definirent Epiſcopi, qui tunc vivebant. Et præſentis Eccleſiæ judicium ad controverſias præſentes dirimendas ſufficere & obligare omnes, agnoſcere tandem compulſi ſunt ipſi Calviniſtæ, ut conſtat ex geſtis in eorum Synodo Dordrectenſi contra Arminium.

Ratio à priori cur ſint ſeptem Sacramenta, eſt voluntas & inſtitutio Chriſti. Cujus quidem voluntatis ratio congrua hæc à S. Thoma, 3. p. q. 75. art. 1. affertur. Quia nempe per illa ſeptem Sacramenta Chriſtus tum privatæ cujusque hominis, tum publicæ

cæ totius Reipublicæ Christianæ perfectioni spirituali sufficientissimè providit. Nam homo spiritualiter nascitur per Baptismum: spiritualiter roboratur per Confirmationem: spiritualiter nutritur, conservatur, crescit & augetur per Eucharistiam: spiritualiter sanatur, imò iterum suscitatur per Pœnitentiam, cum morbum, vel etiam mortem spiritualem per peccatum contraxit: denique in mortis articulo, in quo salus periclitatur, contra salutis hostes coroboratur, & contra peccatorum reliquias ac infirmitates remedium accipit per Extremam - unctionem.

Per Ordinem vero Respublica Christiana accipit patres spirituales & pastores; & per Matrimonii Sacramentum Populus Christianus propagatur ac multiplicatur sancto Matrimonii usu. Sicque Christus per quinque priora Sacramenta privatæ cujusque hominis, & per duo postrema communi totius Reipublicæ Christianæ vitæ spirituali sufficientissimè providit.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Scriptura nusquam dicit septem esse Sacramenta. Ergo tot non sunt.

Resp. Nego conseq. Quia 1. scriptura neque duo aut tria Sacramenta expresè numerat, & nullibi dicit esse quatuor evangelia; & tamen hic numerus Sacramentorum & evangeliorum ab adversariis admittitur. 2. Quia præter Scripturam extat traditio, quæ æquè verbum Dei continet, ex qua constat septem esse Sacramenta, non duo, aut tria tantùm. 3. Quia scriptura implicitè saltem septem Sacramenta tradit. Hoc ipso, quod septem signa sensibilia seu ritus externos tradit quibus convenit definitio Sacramenti.

Obj. 2. Omnia nostra Sacramenta ex latere Christi in cruce pendentis fluxerunt. Sed inde non fluxerunt nisi duo Sacramenta, ex Joann. c. 19. ubi ex latere Christi fluxisse dicuntur sanguis & aqua, id est, Baptismus & Eucharistia, ut exponunt multi Patres græci. Ergo.

Resp. Ad maj. Omnia Sacramenta ex latere Christi fluxerunt hoc sensu, quod omnia Sacramenta sint fructus & applicatio pretii sanguinis Christi in cruce effusi; & quod hæc applicatio figurata sit per effusionem sanguinis & aquæ; quatenus sanguis Christi effusus, est causa meritoria gratiæ; & aqua, figura fuit gratiæ sanctificantis per Sacramenta conferendæ.

Resp. Ad min. 1. Secundùm multos Patres per sanguinem & aquam Baptismus quidem & Eucharistia significantur, non tamen exclusivè, excludendo scilicet alia Sacramenta; sed hæc speciatim commemorant, quia magis communia & principalia sunt. 2. Per sanguinem & aquam alia ab aliis Patribus intelliguntur. Nam Cyril. Hieros. & Hieronymus intelligunt martyrium & baptismum: Ambrosius verò, Augustinus, & Leo magnus per sanguinem intelligunt nostræ redemptionis pretium, & per aquam Baptismum.

Obj. 3. Septenarius Sacramentorum numerus non reperitur in Patribus. Ergo non extat.

Resp. Negò conseq. Quia quamvis Patres nusquam expresè dicant esse se-

ptem Sacramenta, nusquam tamen hunc numerum negant, nec ullibi asserunt esse duo aut tria tantùm. Patres autem septenarium illum numerum expressè non tradunt, quia nullus Sacramenta numeranda suscepit; sed ad suum propositum mentionem aliquorum Sacramentorum fecerunt; & de aliis, de quibus non habebant causam necessariam loquendi, tacuerunt. Aliqui Patres duo vel tria posuerunt per modum exempli, supponendo cætera. Alii vero de duobus aut tribus tantùm Sacramentis tractarunt, quia hoc tantùm exigebat opus sibi propositum. Sic v. g. S. Ambrosius, in libris de Sacramentis tractat tantùm tria Sacramenta, nempe Baptismum, Confirmationem, & Eucharistiam, quæ eodem die Catechumenis conferebantur; quia Catechumenos docere volebat solùm ea, quæ eodem die suscipere debebant.

Obj. 4. S. Augustinus, l. 3. de doctrina christiana, c. 9. duo tantùm Sacramenta admittit, nempe Baptismum & Eucharistiam.

Resp. Nego. Nam ibi duo illa Sacramenta solùm ponit per modum exempli, nec negat alia. Sic enim ibi ait: *Pauca pro multis, eademque factu facillima, & intellectu augustissima, & observatione castissima ipse Dominus & apostolica tradidit disciplina: sicuti est Baptismi Sacramentum, & celebratio corporis & sanguinis Domini.* Ubi vox *sicuti* clarè indicat hæc duo Sacramenta poni loco exempli, utpote magis communia & principalia. Præterea S. Doctorem præter Baptismum & Eucharistiam admisisse alia quinque Sacramenta constat; Confirmationem quidem, ex lib. 2. contra litteras Petiliani, c. 104. Pœnitentiam & Extremam-unctionem, ex lib. 5. de Baptismo, cap. 20. Ordinem, ex lib. 2. contra epist. Parmeniani, c. 13. Matrimonii denique Sacramentum, ex lib. de bono conjugali, c. 18.

Obj. 5. Plura sunt Sacramenta quàm septem. Nam lotio pedum est Sacramentum.

Resp. Nego. Nam vera Christi Ecclesia, contra quam portæ inferi non prævalebunt, numquam plura admisit. Lotionem autem pedum non esse Sacramentum ex eo etiam constat, quod ad Sacramentum propriè dictum requiruntur etiam juxta hæreticos, promissio gratiæ, & mandatum ritus externi: quæ duo in lotione pedum minimè reperiuntur. Nam 1. promissio gratiæ facta lotioni pedum neque ex scripturæ, neque ex traditione ostendi potest. Verba enim illa Joann. cap. 13. (*si non lavero te, non habebis partem mecum*) non significant promissionem gratiæ, sed dumtaxat comminationem pœnæ propter inobedientiam, ut interpretantur Basilius, Chrysostomus, & alii Patres. 2. Non extat præceptam exercendi lotionem pedum materialem. Numquam enim tale præceptum agnovit Ecclesia: nam ritus lotionis pedum numquam usurpatus fuit ab universa Ecclesia, neque à particulari Ecclesia Romana, omnium aliarum Ecclesiarum matre & magistra, à qua institutionem Christi ab initio ignoratam aut neglectam fuisse, nemo etiam hæreticorum dixerit.

Illa quidem pedum lotio in aliquibus Ecclesiis particularibus, ut Mediolanensi post adultorum baptismum usurpata fuit,

sed

ſed non ut ritus à Chriſto præceptus, aut Sacramentum: alioqui erraſſent.

Porro lotio pedum dici poteſt Sacramentum latè & impropriè dictum, nempe ſumptum pro eo quod habet ſenſum myſticum, & eſt ſignum alterius rei ſacræ. Nam lotio illa fuit ſignum charitatis & humilitatis Chriſti & fidelium qui eum imitari debent, item puritatis qua debemus ad Euchariſtiam accedere.

Inſt. 1. Chriſtus, Joann. c. 13. lotionem pedum præcepit his verbis: *ſi ergo ego lavi pedes veſtros, Dominus & Magiſter, & vos debetis alter alterius lavare pedes. Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis.*

Reſp. Nego. Nam Chriſtus verbis illis, ſolùm humilitatis & charitatis erga proximum actus, non verò externam & materialem pedum lotionem præcepit, ut exponit Chryſoſtomus, & conſtat ex ſenſu & praxi Eccleſiæ. Quare ibi præcipitur pedum lotio in ſenſu myſtico & figurato, ſumpta ſcilicet pro actu humilitatis & charitatis erga proximum.

Inſt. 2. Cyprianus, ſerm. de ablutione pedum; Ambroſius, l. 3. de Sacramentis; & Bernardus, ſerm. 1. de Cœna Domini, docent pedum lotionem eſſe Sacramentum, & quidem propriè dictum.

Reſp. Nego. Nam 1. auctor ſermonis de ablutione pedum, qui non eſt Cyprianus, ſed quidam ignotus, ut probat Bellarminus, l. de ſcriptoribus eccleſiaſticis: ille (inquam) auctor & Bernardus ſolùm intendunt externam pedum lotionem, quæ à Chriſto facta eſt, fuiſſe ſignum ſpiritualis lotionis, nempe expiationis venialium culparum, quæ quotidie in nobis à Chriſto fieri debet per orationem, jejunium, actus humilitatis & charitatis erga proximum. Unde cum dicunt illam pedum lotionem faciendam eſſe quotidie, intellige faciendam, non materialiter, ſed ſpiritualiter ac myſticè, exercendo ſcilicet actus virtutum per illam ſignificatos ad expianda peccata venialia.

2. Ambroſius, loco objecto, ſolùm vult lotionem pedum baptizati, quæ fiebat ab Epiſcopo, eſſe Sacramentum impropriè dictum, nempe cæremoniam ſacram quæ aliquid ſacrum ſignificaret, & per quam impetrantur auxilia ad facilius reſiſtendum diabolo. Unde juxta illum illa lotio eſt quoddam ſacramentale ſeu cæremonia ſacra, cujusmodi eſt aqua benedicta, ſignum crucis, &c. Nam ibidem aſſerit ſe non reprehendere Eccleſiam Romanam, in qua ejusmodi lotio non fiebat. Quod certè non dixiſſet, ſi hanc lotionem verum Sacramentum eſſe ſenſiſſet.

Obj. 6. Signum crucis, exorciſmi, inſufflationes in Baptiſmo fieri ſolitæ, vocantur ab aliquibus Patribus Sacramenta.

Reſp. Ea intelligunt eſſe Sacramenta latè & impropriè dicta, quatenus nempe ſunt ſigna alicujus rei ſacræ. Nam ex omnium conſenſu Baptiſmus eſt primum omnium Sacramentorum, & cæterorum quaſi janua; & ſic nullum Sacramentorum propriè dictum confertur ante Baptiſmum.

Quæres 1. *Utrùm Sacramenta novæ legis ſint æqualis inter ſe dignitatis?*

Reſp. Nego. Eſt de fide contra Lutherum.

therum. Nam Conc. Trident. seff. 7. can. 3. sic ait: *Si quis dixerit septem Sacramenta ita esse inter se paria, ut nulla ratione aliud sit alio dignius, anathema sit.* Et verò quis non videt Eucharistiam cæteris dignitate præstare, cùm ipsummet Christum sub speciebus panis & vini contineat?

Quæres 2. Utrùm fuerint aliqua Sacramenta in lege naturæ & Mosaica?

Resp. 1. In lege naturæ fuerunt aliqua Sacramenta.

Prob. Nam, 1. ab Adamo usque ad Abrahamum fuit aliquod Sacramentum à Deo institutum pro infantibus à peccato originali liberandis, ut docet S. Augustinus, l. 5. contra Julianum, c. 11. *Nec ideo tamen credendum est, & ante datam Circumcisionem famulos Dei, quandoquidem eis inerat mediatoris fides in carne venturi, nullo sacramento ejus opitulatos fuisse parvulis suis: quamvis quid illud esset, aliqua necessaria causa scriptura latere voluerit.* 2. Tempore legis naturæ data est Abrahamo Circumcisio, quæ fuit Sacramentum, ut docet S. Augustinus, l. 3. contra Julianum, c. 18. his verbis: *ad hoc responde, si potes, cur ipse Isaac nisi baptismatis Christi signo circumcisus die octavo fuisset, periisset anima ejus de populo suo. Explica, si potes, tanta pœna quo merito plecteretur, nisi ab hac illo Sacramento liberaretur.* Ubi S. Doctor docet circumcisionem fuisse Sacramentum, & signum baptismatis Christi, id est, signum gratiæ per baptismum Christi conferendæ.

Resp. 2. In lege Mosaica fuerunt aliqua Sacramenta.

Prob. Nam in lege Mosaica præter Circumcisionem fuit pro masculis ante octavum diem morituris, & feminis omnibus idem Sacramentum, quod in lege naturæ à Deo institutum fuerat ad delendum peccatum originale. Deus enim tales non reliquit absque remedio, nec providit solis masculis, qui octavo die circumcidi possent. Præter ista duo Sacramenta fuerunt in illa lege alia plurima à Deo instituta, ut esus agni Paschalis, Pontificum & Sacerdotum consecrationes, expiationes & purificationes legales, &c. Nam hæc omnia & similia erant signa sacra, à Deo permanenter instituta ad præfigurandum Sacramenta novæ legis, & gratiam per ea conferendam.

Quæres 3. Utrùm Sacramenta fuerint homini necessaria?

Resp. Non fuerunt absolutè necessaria ad salutem independenter à voluntate & institutione divina. Nam sine illis Deus potuit absolutè salvare homines in quovis statu. At sunt necessaria necessitate convenientiæ, & ad melius esse, quatenus sunt valde congrua & utilia homini post peccatum. Nam valde conveniebat, ut instituerentur signa sensibilia, quibus homines ad spiritualium cognitionem faciliùs adducerentur; in unam Ecclesiam adunarentur; ab infidelibus discernerentur; Deo consecrarentur; fidem eamdem profiterentur; obedientiam, humilitatem & fidem exercerent; & sanctificarentur.

ARTICULUS III.

A quo instituta fuerint Sacramenta novæ legis?

DICO. Christus per se immediatè instituit omnia novæ legis Sacramenta. Hanc assertionem multi Theologi cen-

censent pertinere ad fidem; sed alii eam solùm ut veram ac certam defendunt.

Prob. 1. Ex Scriptura, ubi Apostoli dicuntur tantum ministri & dispensatores mysteriorum Dei, ideoque Sacramentorum, juxta illud 1. Cor. cap. 4. *Sic nos existimet homo, ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum DEI.* Ergo Apostoli non fuerunt institutores, sed solùm ministri & dispensatores Sacramentorum jam à Christo institutorum.

2. Ex Patribus, ut Ambrosio, qui, lib. 4. de Sacramentis, c. 4. ait: *Auctor Sacramentorum quis est, nisi Dominus Jesus?* Et Augustino, epist. 118. ubi de Christo ait: *Sacramentis numero paucissimis, observatione facillimis, significatione præstantissimis societatem novi populi colligavit.*

3. Ex Trid. Conc. sess. 7. can. 1. *Si quis dixerit Sacramenta novæ legis non fuisse omnia à Jesu-Christo Domino nostro instituta .... anathema sit.* Sensus autem hujus Canonis est, omnia Sacramenta à Christo immediatè instituta fuisse. Nam. 1. Conc. Trid. definit Sacramenta omnia instituta fuisse à Christo simpliciter & sine addito. Non possunt autem dici simpliciter à Christo instituta, nisi ea, quæ ab ipso immediatè instituta sunt: sicut non possunt dici simpliciter à Christo præcepta, nisi ea, quæ ab ipso immediatè præcepta sunt. Sic Christus non dicitur instituisse Sacramentalia; puta; aquam lustralem, panem benedictum, quamvis ea instituerit mediatè per Ecclesiam, quatenus nempe fuerunt instituta per potestatem à Christo Ecclesiæ traditam, per ejus inspirationem & directionem, ne erraret Ecclesia in instituendo. Similiter nemo unquam dixit præcepta Ecclesiæ esse præcepta Christi, quamvis Christus ea tulerit mediatè per Ecclesiam, tribuendo scilicet Ecclesiæ potestatem ea imponendi, inspirando ut illa ferret, & adjuvando ne erraret in illis ferendis. 2. Quia alioqui hic Canon frustra omnino editus esset: nam nemo unquam, qui Sacramenta in nova lege admitteret, negavit, imò negare potuit, ea fuisse à Christo instituta saltem mediante Ecclesia. 3. Quia si Ecclesia quædam Sacramenta instituisset, posset illa mutare quoad substantiam: neque enim ad mutandum aliquid major potestas requiritur quàm ad illud instituendum. Falsum tamen consequens ex Trident. Conc. sess. 21. c. 2. ubi declarat fuisse semper in Ecclesia potestatem varia statuendi & mutandi circa dispensationem Sacramentorum, *salva* tamen *illorum substantia.* 4. Quia Trid. Concil. definit omnia Sacramenta sine ulla distinctione, ideoque æqualiter instituta fuisse à Christo. Ex Scriptura autem patet, & nemo unquam negavit, aliqua à Christo immediatè instituta fuisse, ut Baptismum, Eucharistiam, &c. ergo omnia immediatè à Christo instituta fuere.

Prob. 4. Ratione, quia Christus per se immediatè fundavit Ecclesiam: ergo per se quoque immediatè instituit Sacramenta, quæ sunt fundamenta Ecclesiæ. Præterea id exigebat Sacramentorum dignitas, & major veneratio illis concilianda, nec non stabilitas.

Porro Christus Sacramenta instituit, ut Deus & homo.

Obj. 1. Cyprianus, serm. de ablutione pedum, ait: *ipse summus Sacerdos est sui Sacramenti institutor & auctor, in cæteris homines Spiritum sanctum habuere doctorem.*

Resp. Auctor hujus sermonis, qui non est Cyprianus, per vocem *cæteris* non intelligit alia Sacramenta, sed cæremonias, quæ in confectione & administratione Eucharistiæ adhibentur: alioqui secum ipse pugnaret, cum ibidem doceat baptismum à Christo institutum fuisse, ut fide constat, nec negant hæretici.

Obj. 2. Sanctus Augustinus, l. 3. de Doctrina christiana, c. 9. ait: *quædam pauca* (Sacramenta) *pro multis* (Sacramentis legis Mosaicæ) *ipse Dominus, & apostolica tradidit disciplina.*

Resp. Sensus est, pauca Sacramenta in nova lege comparatè ad vetera ipse Christus instituit, & à Christo instituta promulgarunt, & Ecclesiæ tradiderunt Apostoli. Nam vox *disciplina*, non institutionem, sed doctrinam & explicationem sonat.

Obj. 3. Extrema-unctio instituta fuit à Jacobo Apostolo, his verbis, cap. 5. ipsius Epistolæ: *infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini.*

Resp. Nego. Nam hæc verba hujus Sacramenti promulgationem continent tantùm, non ejus institutionem, ut definit Concil. Trident. sess. 14. can. 1.

CAPUT II.

De Materia & forma Sacramentorum.

ARTICULUS I.

Utrùm Sacramenta novæ legis perficiantur rebus ut materia, & verbis ut forma?

DIco. Omnia Sacramenta novæ legis perficiuntur rebus ut materia, & verbis ut forma.

Prob. 1. Ex decreto Eugenii IV. edito pro Armenis in Concilio Florentino, ipso Concilio approbante, ut expressè dicitur; ibi: *hæc omnia Sacramenta* (novæ legis) *tribus perficiuntur, videlicet rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, & persona ministri conferentis Sacramentum cum intentione faciendi quod facit Ecclesia: quorum si aliquod desit, non perficitur Sacramentum.* 2. Inductione.

Ratio à priori est institutio Christi, quæ nobis certò innotescit per traditionem. Ratio autem congruentiæ est, ut Sacramenta novæ legis essent signa magis sensibilia & clariora gratiæ, quam conferunt.

Porro nomine rei hìc intelligitur res quælibet sensibilis, distincta à verbis, sive illa sit res externa, sive actus aliquis.

Obj. 1. Sine fundamento Sacramenta dicuntur perfici rebus ut materia, & verbis ut forma.

Resp. Nego. Nam sic dicuntur perfici propter analogiam quamdam, quam res & verba in Sacramentis habent cum materia & forma physicis. Quæ analogia in eo posita est, quod sicut in composito physico materia est pars per se

ſe indeterminata & indifferens ad quodlibet compoſitum, forma verò pars determinans materiam ad hoc potius quàm ad illud: ita in Sacramentis res ſecundùm ſe eſt aliquid indeterminatum in ratione ſigni & indifferens ad varias ſignificationes, verba verò determinant rem ad hanc potius ſignificationem quàm ad illam. Sic aqua, quæ eſt materia baptismi, eſt indifferens ad ſignificandam ablutionem vel refrigerationem, vel aliquid aliud; & determinatur per verba (*ego te baptizo, &c.*) ad ſignificandam ablutionem animæ à peccatis. Item ſicut in phyſicis materia per formam perficitur, ita res in Sacramentis per verba perficiuntur in ratione ſigni & Sacramenti.

Obj. 2. In Sacramento Pœnitentiæ oris confeſſio eſt materia. Ergo hoc Sacramentum non perficitur rebus tanquam materia. Ergo, &c.

Reſp. Nego conſeq. Nam confeſſio eſt quidem materia Sacramenti Pœnitentiæ, ſed partialis tantùm: totalis enim illius materia ſunt tres actus pœnitentis, nempe cordis contritio, oris confeſſio, & ſatisfactio pro peccatis, ut docet Conc. Florentinum, in decreto Eugenii. Ergo dolor de peccatis commiſſis, & propoſitum non peccandi de cætero, in quibus contritio conſiſtit, & quæ ſunt res aliquæ à verbis diſtinctæ, ſunt etiam partialis materia & quidem eſſentialis pœnitentiæ. Ergo hoc Sacramentum perficitur aliquibus rebus à verbis diſtinctis tanquam materia partiali. Cum autem Sacramenta dicuntur perfici rebus tanquam materia, ſenſus eſt, quod aliquid ex parte materiæ ſit res aliqua à verbis diſtincta; ſive hæc res ſit tota materia, ut contingit in omnibus Sacramentis, præter Pœnitentiam; ſive ſit tantùm partialis materia, ita ut præter eam verba aliqua ſint etiam partialis materia, ut contingit regulariter in Sacramento Pœnitentiæ.

Inſt. Cordis contritio non eſt ſenſibilis, ergo non eſt materia Sacramenti, ergo verba ſunt totalis illius materia eſſentialis.

Reſp. Contritio, quamvis ſit per ſe inſenſibilis, fit ſenſibilis per confeſſionem, vel alia ſigna externa dolorem internum ſignificantia: quod ſufficit, nam neceſſe non eſt, ut materia Sacramenti ſit ſe tota aliquid ſenſibile per ſe; quia neceſſe non eſt, ut Sacramentum ſit ex omni parte ſenſibile, ſed ſufficit quod ſit ſenſibile ſimpliciter; ut autem ſit ſenſibile ſimpliciter, ſufficit quod ſit ſenſibile ſecundùm aliquam ſui partem: ſic homo eſt ſimpliciter corporeus, quamvis talis ſit ſecundùm unicam ſui partem, nempe corpus.

Obj. 3. Sacramentum Matrimonii ſolis verbis perficitur, quando nempe per verba de præſenti contrahitur: vel ſolis nutibus, quando contrahitur per nutus. Ergo.

Reſp. Nego anteced. Nam cùm hoc Sacramentum ex communi ſententia conſiſtat adæquatè in contractu matrimoniali, quem Chriſtus adeſſe Sacramenti evexit, perficitur mutuo conſenſu interno contrahentium tanquam materia, & verbis vel ſignis conſenſum illum mutuum exprimentibus, tanquam forma. Nec obſtat, quod conſenſus ille internus ſit per ſe inſenſibilis, nam fit ſenſibilis per verba vel nutus quibus exprimitur.

 Inſt.

Inst. Matrimonium non perficitur semper verbis tanquam forma: nam interdum fit scripto vel nutibus.

Resp. Matrimonium perficitur communiter verbis proprie dictis, interdum autem scripto vel nutibus, quæ sunt verba moraliter & æquivalenter. Cùm autem Florent. Concil. dicit omnia Sacramenta perfici verbis tanquam forma, subintelligendum est, *saltem communiter*, propter Matrimonium, quod non perficitur essentialiter verbis propriè ac strictè dictis; quia cùm hoc Sacramentum consistat in contractu matrimoniali, quem Christus ad esse Sacramenti evexit, Christus nil exegit pro eo nisi quod ad contractum legitimum essentialiter requiritur. Unde in eodem decreto Eugenii dicitur Sacramentum Matrimonii effici mutuo contrahentium consensu, *regulariter* expresso per verba de præsenti. Nil autem simile dicit de aliis Sacramentis. Unde hæc verba decreti & nostræ assertionis, nempè quod omnia Sacramenta perficiantur verbis tanquam forma, hunc habent sensum, quod omnia verbis tanquam forma perficiantur, essentialiter quidem sex priora, communiter verò Matrimonium.

Nota. Sacramentum sicut cætera arte facta spectari potest dupliciter. 1. Per modum compositi physici, & sic spectatum constat rebus tanquam materia, & verbis tanquam forma. 2. Per modum compositi artificialis, & sic constat ex aggregato ex rebus & verbis tanquam materia, & significatione Sacramentali à Christo huic aggregato indivisibiliter imposita tanquam forma. Hinc res & verba se habent tantùm per modum materiæ respectu significationis Sacramentalis; non item si spectentur relatè ad se invicem, ut re ipsa spectari debent, nam sub hoc respectu vicibus funguntur materiæ & formæ: unde sic appellari debent simpliciter.

Porro idem sub diverso respectu potest esse materia & forma. Sic lignum, quod ex materia prima & forma constat, se habet instar materiæ respectu formæ artificialis, v. g. statuæ.

Quæres 1. *Utrùm Sacramenta novæ legis intrinsecè constent, seu componantur rebus tanquam materia, & verbis tanquam forma?*

Nota. Perfici, & intrinsecè constare seu componi sunt diversa. Nam ex Conc. Florentino supra citato Sacramenta perficiuntur persona ministri conferentis Sacramentum cum intentione faciendi quod facit Ecclesia; & tamen non componuntur ex persona ministri.

Resp. Sacramenta omnia, quæ in actione transeunte consistunt, componuntur intrinsecè rebus tanquam materia, & verbis tanquam forma. Nam per res & verba simul constituuntur in esse signi, ideoque Sacramenti: res quippe & verba secundùm institutionem Christi requiruntur ad significandam gratiam. Sola igitur Eucharistia excipitur, quia consistit adæquatè in re permanente.

Porro Sacramenta dicuntur componi intrinsecè rebus tanquam materia & verbis tanquam forma. Quia res quantùm ad significationem se habent, ut pars perfectibilis & determinabilis, verba

verba verò ut pars perficiens & determinans, quia perfectiùs & clariùs significant. Componuntur autem, non physicè, sed moraliter, nempe per unionem moralem.

Quæres 2. *Utrùm Sacramenta veteris legis perficerentur rebus & verbis tanquam materia & forma?*

Resp. Non perficiebantur verbis tanquam forma. Nam in Scriptura, ubi traduntur ritus Sacramentorum, nulla verborum forma præscribitur. Ratio est, quia Sacramenta novæ legis, ut pote antiquis perfectiora, & gratiam præsentem significantia atque conferentia, debent esse signa clariora gratiæ, quàm antiqua quæ solùm gratiam per nova dandam significabant. Non essent autem clariora gratiæ signa, si antiqua Sacramenta verbis perfecta fuissent; nam nova non sunt veteribus clariora nisi ratione verborum, quæ (ut ait sanctus Augustinus) obtinent in significando principatum.

Nec obstat, quod Levit. cap. 4. cum sacrificium pro peccato principis præscribitur, legantur hæc verba: *rogabitque pro eo sacerdos, & pro peccato ejus, & dimittetur ei.* Nam hæc oratio non præscribitur, ut ea tanquam forma perficiatur Sacramentum, sed ut ea sacrificio abolita, peccati remissio faciliùs impetretur. Quare cum ibidem sacrificium pro peccato sacerdotis instituitur, nulla præscribitur oratio in eo adhibenda.

ARTICULUS II.

Utrùm res & verba, quibus Sacramenta perficiuntur, fuerint à Christo determinata?

Dico. Christus res & verba, quibus tanquam materia & forma Sacramenta perficiuntur, determinavit pro omni loco & tempore.

Prob. 1. Ex perpetuo sensu & usu Ecclesiæ.

2. Ex Trident. Conc. sess. 21. cap. 2. ubi ait: *Præterea declarat* (Synodus) *hanc potestatem perpetuò in Ecclesia fuisse, ut in Sacramentorum dispensatione, salva illorum substantia, ea statueret vel mutaret, quæ suscipientium utilitati, seu ipsorum Sacramentorum venerationi, pro rerum, temporum & locorum varietate magis expedire judicaret.* Ergo Ecclesia nil potest immutare circa substantiam Sacramentorum, ideoque circa materiam & formam illorum, quæ constituunt illorum substantiam: unde sic argumentor. Illa fuerunt invariabiliter pro omni loco & tempore instituta, ac determinata à Christo, circa quæ Ecclesia nil potest immutare: nam Ecclesia habet potestatem immutandi quidquid sua auctoritate instituit. Atqui Ecclesia nil potest immutare circa res & verba, quibus tanquam materia & forma perficiuntur Sacramenta, cùm in his consistat substantia Sacramentorum. Ergo res & verba, quibus perficiuntur Sacramenta, fuerunt à Christo instituta & determinata.

Ratio à priori est voluntas Christi, qui cùm potuisset Sacramenta instituere, non determinando materiam & formam, sed Ecclesiæ dando potestatem eligendi quas vellet; tamen convenientissimè materiam & formam sive in genere, sive in specie ipse per se determinavit. Nam hoc facit tùm ad dignitatem Sacramentorum, & devotionem suscipientium, quod Sacramenta

ta celebrentur in ritu ab ipso Christo instituto: tùm etiam ad unitatem Ecclesiæ, quod in omni loco & tempore adhibeantur res & verba à Christo invariabiliter determinata.

Obj. 1. Si Christus determinasset materiam & formam Sacramentorum, hæc determinatio esset æqualis in omnibus Sacramentis. Falsum conseq. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Quia sicut hæc determinatio, ita & ejus modus pendet à voluntate Christi. Itaque determinatio materiæ facta à Christo non est æqualis in omnibus Sacramentis. Nam in aliquibus materiam determinavit in specie etiam infima, ut aquam elementarem in Baptismo, oleum in Extrema-unctione, &c. in aliquibus verò determinavit tantùm in genere, ut in matrimonio legitimum contractum determinavit tantùm in genere. Quando autem materia determinata est tantùm in genere, Ecclesia potest uti qualibet materia, quæ intra genus illud continetur.

Quod spectat ad verba, Christus ea determinavit tantùm quoad sensum. Unde quælibet verba verè & distinctè synonima ad Sacramentorum valorem sufficiunt.

Porro cum Christus determinationem materiæ & formæ in specie pro aliquibus Sacramentis, Ecclesiæ reliquerit, hoc ipso ipsa Ecclesiæ determinatio ex institutione Christi est his Sacramentis essentialis: ideoque alia materia aut forma est invalida.

Obj. 2. Nunc Ecclesia Græca utitur materia & forma ordinationis diversis ab iis, quas adhibet Ecclesia Latina, idque sciente & approbante summo Pontifice, totáque Ecclesia Latina, quæ Græcos suo ritu ordinatos habet pro veris Sacerdotibus. Nam Ecclesia Græca pro materia ordinationis utitur sola manuum impositione, & pro forma his verbis: *divina gratia, quæ semper infirma curat, & quæ desunt supplet, promovet N. Venerabilem Diaconum in Præsbyterum. Oremus igitur pro eo, ut veniat super ipsum gratia sanctissimi Spiritus.* In Ecclesia verò Latina confertur Sacerdotium per traditionem calicis cum vino & patenæ cum hostia, per hæc verba: *accipe potestatem offerendi Sacrificium in Ecclesia pro vivis & mortuis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* Deinde additur manuum impositio cum hac forma: *accipe Spiritum sanctum, &c.* circa quam duplicem materiam & formam dissentiunt Theologi, an utraque, an alterutra duntaxat sit tota essentia Sacramenti. Ergo Christus non determinavit eamdem materiam & formam pro tota Ecclesia.

Resp. Nego conseq. Quia Christus pro Sacramento Ordinis non determinavit materiam & formam in specie infima, sed solùm in genere, statuendo scilicet, ut hoc Sacramentum conferretur per aliquam actionem externam ac sensibilem ordinantis, significativam potestatis quæ traditur ordinato; & per aliqua verba, quæ eamdem potestatem magis determinatè & clariùs significarent. Illius autem actionis & verborum illorum in specie infima determinationem reliquit Ecclesiæ seu Apostolis. Ecclesia autem Græca determinavit solùm manuum impositionem pro materia ordinis: Ecclesia verò Latina partim impositionem manuum,

partim traditionem instrumentorum magis significativam potestatis quæ traditur. Unde in utraque Ecclesia servatur institutio Christi; nam in utraque Ordo confertur per actionem sensibilem & per verba sufficienter significantia potestatem Sacerdotalem.

Dices. Ergo in Ecclesia Latina sola manuum impositio est materia necessaria ad ordinationem.

Resp. Nego. Quia supposita determinatione & electione duplicis materiæ suprà dictæ, pro Ecclesia Latina facta, traditio instrumentorum cum forma ei respondente necessaria est in Ecclesia Latina ad substantiam Sacramenti: non item in Græca, in qua sufficit manuum impositio cum sua verborum formula.

Dices. Ritus ordinationis in utraque Ecclesia sunt diversi specie. Ergo est diversitas quoad substantiam.

Resp. Ritus utriusque Ecclesiæ differunt quidem inter se specie physica; sed sunt idem specie morali in ratione signi & Sacramenti. Nam ambo sufficienter significant eamdem rem, nempe potestatem Presbyteri, & auctoritate legitima secundùm institutionem Christi adhibentur. Igitur non differunt specie moraliter, hoc est, secundùm æstimationem prudentem relatè ad Christi institutionem & illorum finem.

Obj. 3. Concil. Tridentinum mutavit substantiam Sacramenti Matrimonii. Nam ad illud olim sufficiebat contractus clandestinus, & nunc non sufficit in iis locis ubi Conc. Trident. decretum promulgatum est. Ergo.

Resp. Nego anteced. Nam substantia Sacramenti Matrimonii consistit in contractu legitimo. Concil. autem Tridentin. suo decreto non effecit, ut contractus legitimus esset invalidus ad hoc Sacramentum: nunc enim ut anteà contractus legitimus semper & ubique sufficit ad Sacramentum Matrimonii. Sed Concilium suo decreto solùm effecit, ut contractus clandestinus, qui anteà erat legitimus seu validus, jam talis non sit in locis ubi ejus decretum promulgatum est. Quia in illis locis propter defectum conditionis seu solemnitatis à Concilio appositæ, desiit esse contractus legitimus seu factus sicut Lex ad ejus valorem exigit.

Inst. 1. Ecclesia suo decreto effecit, ut quod valebat ad Sacramentum, jam sit invalidum ad illud: ergo mutavit substantiam Sacramenti Matrimonij.

Resp. Ecclesia non effecit, ut contractus qui anteà valebat ad Sacramentum, jam non valeat sine ulla mutatione ipsius contráctus. Sed irritavit contractum clandestinum, qui anteà validus erat; & irritando effecit, ne posset esse ampliùs substantia Sacramenti Matrimonii. Unde non mutavit propriè substantiam Sacramenti, quæ semper consistit in contractu matrimoniali legitimo seu valido. Sic qui vinum corrumperet, corrumpendo efficeret, ne posset esse ampliùs materia Eucharistiæ: non idcircò tamen Eucharistiæ substantiam mutaret.

Inst. 2. In eadem Ecclesia Latina diversa est substantia Sacramenti Matrimonii. Nam in locis ubi decretum Conc. Tridentini promulgatum est, contractus clandestinus non valet ad

Sacramentum, & tamen valet in aliis ubi non est promulgatum.

Resp. Nego. Nam in omnibus locis requiritur & sufficit ad hoc Sacramentum contractus legitimus. Christus enim ad hoc Sacramentum non hunc vel illum contractum in specie, sed in genere contractum legitimum seu validum instituit.

Porro contractus clandestinus à contractu facto coram Parocho & duobus testibus non differt specie moraliter in iis locis, in quibus Concilii Tridentini decretum promulgatum non fuit. At in aliis locis, ubi promulgatum est, hi contractus specie differunt moraliter, cùm in illis unus censeatur legitimus, alter non.

Dices. Concilium non potuit efficere, ut contractus, qui anteà erat legitimus seu validus, jam talis non sit.

Resp. Nego. Nam Ecclesia sua auctoritate apponere potest conditionem seu solemnitatem aliquam, sine qua contractus matrimonii non sit legitimus, sicque non possit esse substantia Sacramenti Matrimonii, quæ in contractu legitimo consistit. Postquàm enim Christus matrimonium ad esse Sacramenti evexit, Ecclesia potestatem in Christianos Matrimonium contrahentes habet, & sic potest illos reddere inhabiles ad tali modo contrahendum.

ARTICULUS III.

Quænam mutatio materiæ vel formæ reddat Sacramentum invalidum?

DIco. Quævis mutatio substantialis seu essentialis in materia vel forma irritum facit Sacramentum. Nam tollit materiam vel formam à Christo institutam; & Sacramentum esse nequit sine materia & forma, quas Christus instituit.

Mutatio verò accidentalis non irritat Sacramentum. Quia cum hac mutatione *manet materia & forma*, quales Christus instituit.

Quædam observanda.

I. Mutatio materiæ est substantialis, quando materia nomine & re secundùm communem æstimationem & usum differt ab ea, quam Christus instituit, & Ecclesia usurpat; ita ut in ordine ad usus humanos, & prout sub tali nomine usurpatur, sit notabilis diversitas: ut si in Baptismo adhibeatur vinum loco aquæ: Materiæ mutatio est accidentalis, si materia sit eadem re & nomine cum ea quam Christus instituit, sed non adhibeatur eodem modo quo Ecclesia adhibet: ut si in Baptismo sine necessitate adhibeatur aqua non benedicta.

II. Formæ mutatio substantialis, est quando vel non adhibentur verba vocalia seu propriè dicta, ubi essentialiter requiruntur, ut reipsa requiruntur in omnibus, excepto Matrimonio: vel si verba vocalia ita mutentur, ut non maneat sensus à Christo institutus tanquam necessarius. Quævis verò formæ mutatio, qua non tollitur sensus à Christo institutus, accidentalis est.

Quænam autem materia, vel quæ verba ad essentiam Sacramenti requirantur, certò cognoscimus ex usu & doctrina Ecclesiæ, quæ cùm sit *columna & firmamentum veritatis*, errare non potest in eis, quæ ad fidem, bonos mores, ad Sacramenta, & generalem disciplinam, ac Dei cultum pertinent.

III. Sen-

III. Sensus verborum in æquivocatione ab intentione proferentis pendet. Hinc hæc forma (*ego te baptizo in nomine parentis , &c.*) bonum habet sensum, si proferens per tò *parentis* , patrem intelligat; malum, si matrem. Sed extra æquivocationem sensus verborum non pendet ab intentione proferentis. Hinc valebat Baptismus Arianorum, quamvis circa formam malè sentirent, quia illam rectè pronuntiabant. Econtra non baptizaret validè, qui uteretur verbis, nihil, vel aliquid aliud à vero sensu formæ significantibus, etsi per illa intenderet verum sensum. Quia in actione publica, qualis est Baptismus, verba significant secundùm communem & usitatam acceptionem.

IV. Verborum mutatio sex modis fieri potest, nimirum per additionem, vel detractionem alicujus vocis; positionem unius vocis loco alterius; corruptionem alicujus vocis detrahendo vel mutando aliquam syllabam; transpositionem; & interruptionem, pronuntiando scilicet unam partem formæ, ac deinde quiescendo per aliquod tempus, vel loquendo aliquid impertinens, & demùm perficiendo formæ prolationem.

Quoties igitur aliquo ex modis illis ita mutantur verba, ut pereat sensus à Christo intentus, mutatur substantialiter vera forma: secus, si hic sensus maneat. Hinc verba corruptè pronuntiata ex imperitia, balbutie, linguæ præcipitantia, aliove simili vitio non tollunt sensum substantialem, si nihilominùs sic proferantur, ut, omnibus spectatis, eundem sensum animis audientium ingenerent quem rectè prolata: secùs, si non ingenerent. Sic hæc corruptio verborum ex sola linguæ ignorantia prolatorum: *Baptizo te in nomine Patria, & Filia, & Spiritu sancta*: non destruit verum sensum. Unde Zacharias Papa, c. *retulerunt*, dist. 4. declaravit Baptismum sic collatum sine animo errorem introducendi valuisse. Quisque tamen magnam diligentiam adhibere tenetur, ut formam Sacramentorum rectè, integrè & distinctè pronuntiet tùm ob reverentiam Sacramento debitam, tùm ob periculum corruptionis.

V. Interruptio, verum sensum, ideoque substantiam formæ destruit, quoties tollit unitatem moralem formæ: ut si quis dicat, *ego te baptizo*, nec nisi recitato uno Psalmo prosequatur, *in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* Secùs si non tollat. Hinc verborum interruptio, quæ tam brevis est, ut morali judicio verba adhuc unam orationem faciant, non adimit sensum formæ: ut si baptizans, postquam dixit, *ego te baptizo*, tussiat, vel aliis dicat, *silete*, ac deinde addat, *in nomine Patris, &c.* qualis autem & quanta interruptio unitatem moralem orationis tollat, hoc secundùm judicium prudens æstimari debet ex circumstantiis, modo, ac duratione interruptionis. Illicita tamen est quævis interruptio etiam brevis sine necessitate facta, cùm sit contra usum Ecclesiæ, & reverentiam Sacramento debitam.

ARTICULUS IV.

Utrùm verba, quibus Sacramenta perficiuntur, sint concionalia, an consecratoria tantùm?

Nota. LUtherani & Calvinistæ in Baptismo præter verba consecratoria necessariò requirunt verbum concionale, quo à Ministro promissio divina circa justificationem proponitur & explicatur ad fidem circa illam promissionem in suscipientibus excitandam: qua sola fide hominem justificari volunt.

Verbum autem consecratorium est illud, quod habet aliquem effectum spiritualem ab excitatione fidei distinctum, vel respectu materiæ in quam cadit, vel respectu personæ ad quam dirigitur.

Dico. Ad validam cujusvis Sacramenti confectionem verba consecratoria necessariò requiruntur & sufficiunt.

Prob. 1. *Pars*, quod hæc necessariò requirantur. 1. Ex Script. Matth. cap. ult. *baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* Quæ verba continent formam à Christo præscriptam, ut Ecclesia semper intellexit. Item Luc. 22. *hoc est corpus meum .... hic est calix novum Testamentum in sanguine meo.* Quæ verba consecratoria Christus Eucharistium instituens & conficiens adhibuit; & simul Apostolis, eorumque in Sacerdotio successoribus præcepit, ut eadem adhiberent, juxta illud: *hoc facite in meam commemorationem.* Ergo in Baptismo & Eucharistia necessariò requiruntur verba consecratoria, ergo & in aliis Sacramentis requiruntur, cùm eadem sit ratio pro omnibus. 2. Ex Patribus apud Bellarm. pro omnibus sit S. Augustinus, tract. 80. in Joann. ubi ait: *detrahe verbum, & quid est aqua, nisi aqua? accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum.* Ubi per verbum intelligit formam Baptismi. 3. Ex traditione, & perpetua praxi Ecclesiæ, quæ semper in Sacramentis verba consecratoria adhibuit ut necessaria.

Prob. 2. *Pars.* Quia non requiruntur verba concionalia. Ergo sufficiunt verba consecratoria. *Prob. antec.* 1. Quia neque ex Scriptura, neque ex Traditione probari potest necessitas verborum concionalium in Sacramentorum administratione, ut patebit objectionum solutione. 2. Quia si in Sacramentis concionale verbum necessarium esset ad excitandam fidem in suscipientibus, Baptismus conferri non deberet infantibus: nam hæc concio iis inutilis est, qui intelligere nequeunt, súntque omnino incapaces usus rationis, ideoque actus fidei. Consequens repugnat fidei & traditioni, imò & praxi adversariorum. Quod autem Lutherus finxit, parvulis dum baptizantur concedi ad tempus usum rationis, manifestum est delirium. 3. Apostolus officia baptizandi, & concionandi ut distincta exhibet. 1. Cor. c. 1. *Non misit me Christus baptizare, sed evangelizare.* 4. Ex sensu & praxi universæ Ecclesiæ, quæ nunquam in Baptismo parvulorum, & Eucharistiæ confectione concionem adhibuit, nec aliquando in Baptismo adultorum adhibet, ut necessarium ad hoc Sacramentum, sed solùm ad ædificationem populi præsentis, & adulti baptizandi. 5. Quia baptismus Catholico-

rum, in quo sola verba consecratoria adhibentur, validus est, & ut talis admittitur ab hæreticis, qui non rebaptizant apostatas ad ipsos confugientes, & expressè docet Calvinus, l. 4. institut. c. 15.

Obj. 1. Christus, Matth. c. ult. ait: *docete omnes gentes, baptizantes eos, &c.* ergo Christus concionem exigit in Baptismo.

Resp. Nego conseq. quia Christus ibi præcipit, ut adulti antequam baptizentur, diligenter instruantur de mysteriis fidei & præceptis servandis. At non præscribit, ut fiat concio in ipsa Baptismi collatione tanquam pars ejus constitutiva & essentialis. Imò ibi instructionem distinguit à Sacramento, tanquam aliquid ei præmittendum. Ita hunc textum exponit sanctus Hieronymus his verbis: *jussit Apostolis, ut primùm docerent universas gentes: deinde fidei intingerent Sacramento, & post fidem ac baptisma, quæ essent observanda præciperent.*

Obj. 2. Illud Ephes. cap. 5. *mundans* (Ecclesia) *lavacro aquæ in verbo vitæ.*

Resp. Hæ voces (*in verbo vitæ*) non significant concionem, sed invocationem sanctissimæ Trinitatis, quæ fit in Baptismo per hæc verba: *ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti*, ut interpretantur Patres, qui literalem hujus loci sensum exposuere. Pro omnibus sufficiat S. Chrysostomus, hom. 20. in c. 5. ad Ephes. ubi ait; *lavacro lavat ejus immunditiam in verbo, inquit; quonam? in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* Subintelliguntur verba ista *ego te baptizo*, ut constat ex perpetua praxi Ecclesiæ; forma autem Baptismi dicitur verbum vitæ, quia in ea præcipuè posita est virtus animam vivificandi & sanctificandi.

Inst. Sanctus Hieronymus, in cap. 5. ad Ephes. per verbum vitæ intelligit doctrinam seu concionem.

Resp. S. Doctor ibi hunc locum non literaliter, sed tropologicè exponit. Nam per lavacrum non intelligit baptismum, sed purgationem quamlibet animæ, quæ etiam fieri potest suo modo per Christi doctrinam.

Obj. 3. Sanctus Augustinus, tract. 80. in Joann. ait: *unde ista tanta virtus aquæ, ut corpus tangat & cor abluat, nisi faciente verbo, non quia dicitur, sed quia creditur?*

Resp. Per verbum non intelligit concionem, sed verbum consecratorium consistens in hac forma Baptismi: *ego te baptizo in nomine Patris, &c.* nam 1. intelligit verbum, de quo superiùs dixit: *accedit verbum ad elementum & fit Sacramentum.* Sed verbum concionale non accedit ad aquam, dùm ea corpus abluitur, sed hanc ablutionem præcedit. Ergo intelligit formam verborum, quæ in ipsa corporis ablutione proferuntur. 2. Intelligit verbum, quo dicit infantem mundari in Baptismo, quamvis nondum valentem credere. *Hoc verbum fidei, inquit, tantùm valet in Ecclesia Dei, ut per ipsum credentem, offerentem, benedicentem, tingentem etiam tantillùm, mundet infantem, quamvis nondum valentem corde credere ad justitiam, & ore confiteri ad salutem.* Solum autem verbum consecratorium mundare potest infantem non valentem credere. Nam verbum concionale mun-

dare non potest, nisi excitando fidem, & alios actus salutares ad justificationem disponentes.

Horum autem verborum (*non quia dicitur, sed quia creditur*) sensus hic est, nempe aquam cor abluere verbo consecratorio, non propter sonum materialem syllabarum quæ auditu corporeo percipiuntur, sed propter virtutem sub materiali sono latentem, quæ fide creditur. Quod patet ex verbis immediatè sequentibus: *nam & ego in ipso verbo aliud est sonus transiens, aliud virtus manens.*

Nota. Hoc tractatu 80. in Joannem, S. Augustinus ex occasione verborum istorum Christi: *jam vos mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis*: docet generatim omnem animæ emundationem fieri per verbum fidei sive in Sacramento, sive extra Sacramentum: in Sacramento quidem causaliter per verbum consecratorium: extra Sacramentum verò excitativè per verbum concionale, quatenus verbum fidei prædicatum audientes excitat cum auxilio gratiæ internæ ad fidem, spem, contritionem, quibus disponuntur ad gratiam sanctificantem consequendam.

CAPUT III.

De causalitate & effectu Sacramentorum

ARTICULUS I.

Utrùm Sacramenta novæ legis causent gratiam ex opere operato?

§. I.

Nota 1. Sacramentum causare gratiam ex opere operato est illud gratiam conferre præcisè & immediatè ex vi ritus externi, in quo consistit Sacramentum, non autem ex merito conficientis vel suscipientis Sacramentum. Sive est gratiam à Deo conferri præcisè intuitu operis, in quo Sacramentum consistit, modò tamen non ponatur obex defectu dispositionis à Christo in adultis requisitæ.

Nota 2. Lutherus & Calvinus negant Sacramenta novæ legis causare immediatè gratiam justificationis; sed volunt ea solùm valere ad excitandam & alendam fidem, qua homines justificantur. Unde juxta illos Sacramenta non plus valent quàm verbum Dei prædicatum, à quo non differunt quoad effectum, nisi quod Sacramenta per visum excitent fidem, verbum verò prædicatum per aures hanc excitet.

Dico. Sacramenta novæ legis gratiam ex opere operato causant. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura. Sacramenta causare gratiam ex opere operato est illa gratiam conferre immediatè & præcisè ratione operis in quo consistunt, cui Deus hanc virtutem tribuerit. Atqui ex Scriptura Sacramenta novæ legis sic gratiam conferunt: ergo gratiam causant ex opere operato. *Prob. min.* Nam Scriptura hanc virtutem tribuit nostris Sacramentis, & 1. quidem Baptismo, Ephes. cap. 5. *Christus dilexit Ecclesiam & se ipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo vitæ.* Et ad Tit. cap. 3. *Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis.* 2. Eucharistiæ, Joann. cap. 6. *qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam,*

id

id est, gratiam sanctificantem, quæ est principium ac semen vitæ æternæ. 3. Pœnitentiæ, Joann. cap. 20. *accipite Spiritum-sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* 4. *Ordini*, 1. ad Tim. cap. 4. *noli negligere gratiam, quæ est in te, quæ data est tibi per Prophetiam cum impositione manuum Presbyterij.* 5. Confirmationi, Actor. cap. 8. *tunc imponebant* (Apostoli) *manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum.* Quod de Confirmatione explicant Patres, & Interpretes communiter, 6. Extremæ-unctioni, Jacob. cap. 5. *orent super eum*, (infirmum) *ungentes eum oleo in nomine Domini. Et oratio fidei salvabit infirmum.... & si in peccatis sit, remittentur ei.* Eadem est ratio de Matrimonio, cùm sit verum Sacramentum.

Prob. 2. Ex Traditione Patrum apud Bellarminum. Pro omnibus sint S. Gregorius Nyssen. lib. de Bapt. ubi ait; *Baptisma peccatorum expiatio est, remissio delictorum, renovationis & regenerationis causa.* Et S. Augustinus, tract. 80. in Joann. *unde ista tanta virtus aquæ, ut corpus tangat, & cor abluat?* Ergo ritus externus Baptismi remittit peccata, regenerat, cor abluit, quod non potest præstare nisi gratiam sanctificantem conferendo. Ergo eandem etiam gratiam confert ritus externus aliorum Sacramentorum, cùm sint verè ac propriè Sacramenta: nam ratio cur Baptismus gratiam ex opere operato confert, est quia Sacramentum est. Et in Psal. 73. *Sacramenta novi Testamenti dant salutem: Sacramenta veteris Testamenti promiserant salvatorem.*

Prob. 3. Ex Conciliis. Florentino, in decreto Eugenii ait; *hæc verò nostra* (Sacramenta) *& continent gratiam, & ipsam dignè suscipientibus conferunt.* Tridentinum, sess. 7. can. 8. *si quis dixerit, per ipsa novæ legis Sacramenta ex opere operato non conferri gratiam, sed solam fidem divinæ promissionis ad gratiam consequendam sufficere, anathema sit.*

Prob. 4. Ratione. Quia si Baptismus non confert justificationem ex vi præcisè ritus externi, sed solùm excitando fidem, frustra & inutiliter administraretur infantibus, utpote incapacibus actus fidei. Consequens repugnat fidei, & praxi Ecclesiæ, imò & ipsorum adversariorum. Ergo.

§. II.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Illud Marci, c. ult. *qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit, &c.*

Resp. Inde solùm sequitur fidem esse in adulto dispositionem necessariam ad gratiam justificationis in Baptismo recipiendam. Et ibi commendatur fides, quæ Baptismum præcedat, non quæ per Baptismum excitetur.

Obj. 2. Illud 1. Petri, c. 3. *vos nunc similis formæ salvos facit Baptisma: non carnis depositio sorditum, sed conscientiæ bonæ interrogatio in Deum.*

Resp. Sensus est, Baptismum justificare, non quatenus corporis sordes abluit, sed quatenus per vim à Christo acceptam emundat animam.

Obj. 3. Illud Job. c. 14. *quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? Nonne tu qui solus es?*

Resp. Sensus est, Deum solùm esse causam physicam & principalem emundationis animæ, sed ad hanc emunda-

tionem efficiendam per gratiam habitualem utitur hominis ministerio & Sacramento tanquam causa instrumentali, ut ex aliis Scripturæ locis & Traditione constat.

Obj. 4. Tertullianus, l. de Pœnitentia, c. 6. ait de Baptismo: *lavacrum illud obsignatio est fidei....non ideo abluimur, ut delinquere desinamus; sed quia desiimus, quoniam jam corde loti sumus.*

Resp. Baptismum appellat obsignationem seu sigillum fidei; quia qui baptizatur, per Baptismum illum publicè fidem suam profitetur, atque etiam Ecclesia illum per suos ministros baptizando. His autem verbis (*non ideo abluimur &c.*) docet vita priùs emendata suscipiendum esse Baptismum; & per cordis lotionem, qua dicit suscipiendum esse Baptismum, intelligit contritionem, quæ tanquam dispositio requiritur ad sanctificationem per Baptismum consequendam.

Obj. 5. S. Hieronymus, in cap. 4. Isaiæ, sic ait: *ex quo discimus, quòd homo tantùm aquam tribuat, Deus autem Spiritum sanctum, quo sordes abluuntur, & sanguinis peccata purgantur.*

Resp. Sensus est, quod homo ex sua naturali virtute & de suo aquam tantùm præbeat, & verba consecratoria proferat: Deus autem ut causa physica & principalis gratiam sanctificantem, qua sordes animæ abluuntur & peccata remittuntur, tribuat. Sed Deus ad illam gratiam producendam utitur ministerio hominis & Sacramento tanquam causa instrumentali morali.

Obj. 6. S. Augustinus, l. 15. de Trinit. c. 26. ait: *quomodo ergo Deus non est qui dat Spiritum-sanctum? Neque enim aliquis discipulorum ejus dedit Spiritum-sanctum. Orabant quippe ut veniret in eos, quibus manus imponebant, non ipsi cum dabant.* Et serm. 30. de verbis Domini. *Baptisma, quod semel adhibetur, per fidem mundat.*

Resp. Ad 1. Sensus est Spiritum sanctum non dari principaliter & physicè nisi à Deo, quia sic dari Spiritum sanctum est illum mitti. At nihilominùs homo Spiritum-sanctum dare potest instrumentaliter, nempe conferendo Sacramentum, quo Deus ut instrumento utitur ad producendam gratiam sanctificantem & alia dona Spiritus-sancti in anima suscipientis Sacramentum. Nam, act. c. 8. dicitur, quod *per impositionem manus Apostolorum daretur Spiritus-sanctus.*

Resp. Ad 2. Sensus est, Baptismum mundare per fidem tanquam dispositionem necessariam in adulto ad animæ emundationem recipiendam.

Inst. S. Augustinus, lib. quæstionum super Leviticum, quæst. 84. dicit, visibilem sanctificationem ab homine per Sacramentum, invisibilem verò à Deo per Spiritum-sanctum conferri. Et supponit illam visibilem sanctificationem sine invisibili sanctificatione esse posse.

Resp. Ibi S. Doctor per visibilem sanctificationem intelligit consecrationem seu specialem ad cultum divinum deputationem suscipientis Sacramentum: quæ consecratio seu deputatio fit formaliter per susceptionem Sacramenti. Et solùm intendit ad hanc consecrationem seu visibilem sanctificationem sufficere solum Sacramentum, & ministerium hominis illud conferentis: ad invisibilem verò sanctificationem, quæ in gratiæ habi-

habitualis infusione consistit, præter actionem hominis requiri operationem Dei infundentis gratiam per Spiritum-sanctum. Quare cùm actio hominis, in qua consistit Sacramentum, possit esse sine operatione Dei infundentis gratiam, propter carentiam debitæ dispositionis in subjecto; & vicissim operatio Dei infundentis gratiam possit esse sine actione hominis in qua consistit Sacramentum, quia Deus extra Sacramenta infundere potest, & interdùm infundit gratiam; potest esse visibilis sanctificatio cum Sacramento sine invisibili sanctificatione, & vicissim invisibilis sanctificatio sine visibili sanctificatione & Sacramento.

Porro liber quæstionum veteris & novi Testamenti non est S. Augustini.

Obj. 7. In omni Sacramento requiritur fides, qua credatur promissio gratiæ illi annexa. Ergo fides illa immediatè operatur justificationem.

Resp. Fides, quæ in Sacramento requiritur, in eo non requiritur nisi ut dispositio necessaria ad gratiam per Sacramentum recipiendam: non autem ut causa gratiæ, quæ in Sacramento recipitur.

Obj. 8. Si Sacramenta causant gratiam ex opere operato, inutiles sunt ad justificationem fides, spes, & contritio. Falsum conseq. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Quia hi actus in adultis à Christo exiguntur ut dispositiones necessariæ ad gratiam in Sacramento recipiendam: sed non idcirco sunt gratiæ Sacramentalis causæ. Sic ignis lignum per suam vim comburit, & tamen ut illud comburat, prærequiruntur ex parte ligni siccitas & approximatio.

Obj. 9. Si Sacramenta gratiam causant ex opere operato, Deus alligatus est Sacramentis. Falsum conseq. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Imò verò Sacramenta alligata sunt Deo: nam gratiam conferre non possunt sine Deo ut causa principali, qui tamen illam sine Sacramentis cuilibet conferre potest si velit. Quod autem Deus non possit non infundere gratiam sanctificantem homini, qui cum debitis dispositionibus Sacramentum suscipit, ratio sola est, quia Deus non potest non esse verax & fidelis in promissis suis perficiendis.

Obj. 10. Non convenit, ut Deus per res sensibiles conferat gratiam. Ergo non confert.

Resp. Nego anteced. Imò valde conveniens est 1. ut homo, qui ex anima & corpore constat, per res sensibiles spiritualia doceatur & recipiat. 2. Ut symbola sensibilia distinctiva religionis à Christo gratiæ auctore instituta, causarent gratiam sanctificantem. 3. Ut homines, qui peccant abutendo rebus sensibilibus, iisdem se secundùm ordinationem divinam subjiciendo, justificarentur.

Obj. 11. Hæ voces, *ex opere operato*, sunt novæ & barbaræ.

Resp. Sunt Luthero & Calvino longè antiquiores, cùm ante 500. annos ab Innocentio III. de mysterio Missæ usurpatæ fuerint. Sed esto, sint novæ ac minùs latinæ, sunt tamen retinendæ, quia aptæ sunt ad fidei veritatem clariùs exprimendam, & distinguendam virtutem Sacramenti à dispositionibus suscipientis. Melius enim est, quòd nos reprehendant Gramatici quàm non in-

inteligant populi, inquit ſanctus Auguſtinus, addo, aut minùs intelligant.

Obſerva. Omnia Sacramenta novæ legis ſignificant & conferunt gratiam quantùm eſt ex ſe, non tamen ita abſolutè, quin implicitè involvant hanc conditionem, niſi ſuſcipiens ponat obicem.

ARTICULUS II.

Expediuntur aliquæ quæſtiones circa cauſalitatem Sacramentorum.

QUæres 1. *Utrùm Sacramenta novæ legis gratiam cauſent aut producant ut cauſæ inſtrumentales tantum?*

Reſp. Affirm. Ita Catholici omnes. Et conſtat 1. ex Scriptura, quia ſolus Deus eſt principalis cauſa gratiæ ſanctificantis juxta illud, Rom. c. 3. *unus eſt Deus, qui juſtificat.* 2. Ex Conc. Trident. ſeſſ. 6. cap. 7. *hujus juſtificationis cauſæ ſunt .... efficiens* (ſeu principalis) *miſericors Deus, qui gratuitò abluit & ſanctificat .... meritoria Jeſus-Chriſtus .... inſtrumentalis Sacramentum Baptiſmi.* Certè ſi Baptismus eſt tantùm cauſa inſtrumentalis quatenùs eſt Sacramentum, eſt de ratione Sacramenti quòd ſit cauſa inſtrumentalis tantùm: ac proinde omnia Sacramenta ſunt tantùm cauſæ inſtrumentales gratiæ. Ratio eſt, quia illud eſt cauſa inſtrumentalis, quod ſe habet ad modum inſtrumenti, & ab alio aſſumitur ad aliquid efficiendum. Atqui novæ legis Sacramenta ſe habent ad modum quorumdam inſtrumentorum moralium, & à Deo aſſumuntur ad producendam gratiam. Ergo ſunt cauſæ inſtrumentales gratiæ.

Nota. Ad gratiæ collationem in Sacramentis concurrunt multa. 1. Deus ut cauſa efficiens phyſica & principalis. 2. Merita Chriſti ut cauſa meritoria, ideoque cauſa moralis principalis. 3. Miniſter per poteſtatem & intentionem ut cauſa activa inſtrumentalis mediata. 4. Pii actus ſupernaturales adulti ſuſcipientis Sacramentum, ut diſpoſitiones ſubjecti. 5. Denique ritus externus à Chriſto inſtitutus, conſiſtens in debita applicatione materiæ & formæ ſecundùm inſtitutionem Chriſti, ut cauſa moralis activa inſtrumentalis immediata. Dico, *immediata*, nam inter eam & gratiam non mediat alia cauſa inſtrumentalis, ſicut ipſa inter gratiam & miniſtrum mediat: quare miniſter eſt tantùm cauſa inſtrumentalis mediata.

Quæres 2. *Utrùm Sacramenta novæ legis ſemper cauſent gratiam, & quo inſtanti illam cauſent?*

Reſp. 1. Omnia novæ legis Sacramenta gratiam conferunt ſemper & omnibus illa ſine obice gratiæ ſuſcipientibus. Eſt de fide, & expreſſè definitur à Conc. Tridentino, ſeſſ. 7. can. 6. *ſi quis dixerit, Sacramenta novæ legis non continere gratiam, quam ſignificant; aut gratiam ipſam non ponentibus obicem non conferre .... anathema ſit.* Et can. 7. *ſi quis dixerit, non dari gratiam per hujusmodi Sacramenta ſemper, & omnibus, quantùm eſt ex parte Dei, etiam ſi ritè ea ſuſcipiant, ſed aliquando & aliquibus; anathema ſit.*

Ratio eſt, quia gratiæ promiſſio à Chriſto annexa Sacramentis, univerſalis & infallibilis eſt, quantùm eſt ex parte Chriſti & Sacramentorum, modò adſint conditiones à Chriſto in ſuſcipientibus requiſitæ.

Porro obex gratiæ conſiſtit vel in

carentia diſpoſitionis neceſſariæ ad illam recipiendam, vel in contraria diſpoſitione, cùm ſcilicet aliquis non ſolùm caret diſpoſitionibus requiſitis, ſed etiam actu peccat mortaliter in Sacramenti receptione.

Reſp. 2. Omnia novæ legis Sacramenta gratiam ſanctificantem conferunt eo inſtanti, quo primùm eſſentialiter perfecta ſunt & applicata. Quia omnis cauſa efficax & neceſſaria (cujusmodi ſunt Sacramenta omnia novæ legis) producit ſuum effectum ubi primùm ſufficienter applicata eſt, ſi nullum impedimentum effectui apponatur.

Nota. Omnia Sacramenta præter Euchariſtiam conſiſtunt in uſu: unde eo inſtanti quo primùm perfecta ſunt eſſentialiter ſeu quoad ſubſtantiam, ſunt etiam ſufficienter applicata, ideoque cauſant gratiam. Euchariſtia verò conſiſtit in re permanenti: unde non applicatur cùm perficitur, ſed ſolùm cùm ſpecies conſecratæ ſufficienter ſumptæ ſunt quantùm ad comeſtionem & potionem, hoc eſt, eo inſtanti quo ſpecies reſident in ſtomacho.

Quæres 3. *An & quæ Sacramenta conferant primam, vel ſecundam gratiam?*

Nota. Prima gratia dicitur gratia ſanctificans, quæ primùm infunditur homini deſtituto omni gratiæ gradu, ideoque exiſtenti in peccato mortali. Secunda gratia eſt augmentum gratiæ ſanctificantis jam habitæ.

Reſp. 1. Duo tantùm Sacramenta, nempe Baptiſmus & Pœnitentia per ſe primò conferunt primam gratiam, cætera verò ſecundam gratiam.

Prob. Quia illa tantùm duo à Chriſto inſtituta ſunt ad dandam primam gratiam, ideoque dicuntur Sacramenta mortuorum: cætera verò ad ſecundam conferendam, ideoque vocantur Sacramenta vivorum. Nam Chriſtus inſtituit Baptiſmum per modum regenerationis ſpiritualis, & ad tollendùm peccatum originale, & perſonale ante Baptiſmum commiſſum: Pœnitentiam verò ad remittenda peccata mortalia poſt Baptiſmum commiſſa, & ad recuperandam gratiam per illa amiſſam. At inſtituit confirmationem ad corroborandum hominem in fide & vita ſpirituali: Euchariſtiam ad alendam, conſervandam, & augendam charitatem: Extremam-unctionem ad tollendas peccatorum reliquias, & ad confirmandum in extremo vitæ certamine: Ordinem ad dandam poteſtatem validè exercendi Functiones ſacras, & gratias ad illas dignè obeundas: Matrimonium denique ad legitimam & ſanctam humani generis propagationem inter membra Eccleſiæ, & ad vitam in conjugio ſanctè agendam.

Reſp. 2. Baptiſmus & Pœnitentia per accidens conferunt ſæpe ſecundam gratiam. Nam interdum contingit baptizandum aut pœnitentem elicere perfectam contritionem ante ſuſceptionem Sacramenti, ideoque jam habere gratiam ſanctificantem ante illius ſuſceptionem. Item juſti ſæpe confitentur peccata venialia aut mortalia jam remiſſa. At tunc Sacramentum confert gratiam iis, qui jam aliquem ejus gradum habent. Nam fide conſtat Sacramenta conferre gratiam non ponentibus obicem gratiæ: quem certè non ponunt, qui illa ſuſcipiunt in ſtatu gratiæ. Igitur illis omnibus Sacramenta conferunt gra-

gratiam, quæ est augmentum prioris, ideoque secunda. Sed hoc est per accidens illis Sacramentis, cum per se non supponant primam gratiam, sed hanc primò per se conferant.

Resp. 3. Multi Doctores docent alia Sacramenta, quæ dicuntur vivorum, conferre per accidens primam gratiam sanctificantem in tribus præsertim casibus. 1. Cùm quis invincibiliter ignorans se esse in statu peccati, accedit ad illa Sacramenta, credens bona fide se esse in statu gratiæ, & nullum habens affectum ad peccatum mortale. 2. Cùm quis conscius peccati mortalis perfectam contritionem elicere conatur quantùm fieri potest, & tamen habet tantùm imperfectam, sed deest copia Confessarii, & putat se esse perfectè contritum, & adest necessitas suscipiendi Sacramentum. 3. Quando quis peccata confessus cum imperfecta contritione, non validè absolvitur, quia Confessarius vel jurisdictione vel absolvendi intentione caret. Ratio eorum est, quia de bonitate Christi sentiendum esse videtur eum voluisse, ut Sacramenta ista per accidens prodessent ei, qui quantùm in se est, disponit se ad ea debitè suscipienda, aut bona fide credit se debitè dispositum esse.

Quòd si objicias statum gratiæ esse dispositionem prærequisitam ad illa Sacramenta, quia præsupponunt supernaturalem animæ vitam, quæ est gratia sanctificans, unde dicuntur Sacramenta vivorum.

Respondent ad gratiam in illis Sacramentis recipiendam prærequiri quidem statum gratiæ per se primò & ex primaria Christi institutione: unde quilibet statum illum sibi comparare tenetur priusquam hæc Sacramenta suscipiat. At per accidens & ex secundaria Christi institutione sufficere etiam statum gratiæ prudenter existimatum, aut à suscipiente priùs, quantùm in se est procuratum: in qantùm Christus pro sua bonitate & misericordia noluit horum Sacramentorum fructu carere eos, qui quantùm in se est, ad illa sese debitè disponerent, aut dispositos prudenter existimarent.

Pro Eucharistia tamen specialis & gravis est difficultas. Nam instituta fuit ut spirituale alimentum animæ: alimentum autem nunquam, ne per accidens quidem, prodest mortuo. Nihilominùs S. Thomas docet Eucharistiam conferre per accidens primam gratiam. Nam, 3. p. quæst. 79. art. 3. loquens de Eucharistia ait: *Hoc Sacramentum in eo qui ipsum percipit in conscientia peccati mortalis non operatur remissionem peccati. Potest tamen hoc Sacramentum operari remissionem peccati dupliciter. Uno modo non perceptum actu, sed voto, sicut cum quis primò justificatur à peccato. Alio modo etiam perceptum ab eo, qui est in peccato mortali, cujus conscientiam & affectum non habet. Fortè enim primò non fuit sufficienter contritus: sed devotè & reverenter accedens, consequetur per hoc Sacramentum gratiam charitatis, quæ contritionem perficiet, & remissionem peccati.*

Porro prima gratia non confertur nisi per Sacramenta in re vel in voto suscepta: secunda verò, seu augmentum gratiæ sanctificantis, tùm per Sacramenta, tùm per quodlibet justi opus meritorium vitæ æternæ.

Quæ-

Quæres 4. *Utrùm omnia Sacramenta conferant æqualem gratiam, sive respectivè ad se invicem, sive ad quodlibet subjectum?*

Resp. 1. Sacramenta non conferunt æqualem inter se gratiam.

Prob. Quia alia aliis ut dignitate & excellentia, ita etiam efficacia præstant, ut Eucharistia, quæ omnibus nobilior est; & alia quæ ad fidem nobiliorem & excellentiorem ordinantur, ideoque nobiliora sunt. Efficacia autem illa major intelligenda est respectu gratiæ: nam Baptismus hoc speciale habet præ omnibus aliis, quod semper totam pœnam cum culpa remittat, nisi sit obex.

Resp. 2. Sacramentum quodlibet gratiam majorem confert subjecto meliùs disposito. Ita S. Thomas, & Theologi communiter.

Prob. 1. Ex Conc. Trident. sess. 6. cap. 7. ubi dicit baptizatos recipere justitiam *secundùm mensuram quam Spiritus-sanctus partitur singulis prout vult, & secundùm propriam cujusque dispositionem & cooperationem.* Eadem autem est ratio pro cæteris omnibus Sacramentis.

2. Ratione. Quia Sacramenta secundùm institutionem Christi operantur ut causæ naturales necessariæ, quæ plus vel minùs operantur in subjecto, secundùm majorem vel minorem ejus dispositionem. Adde quod hoc maximè conveniens fuerit, ut homines magis excitarentur ad adhibendam meliorem dispositionem.

Porro excessus illæ gratiæ in subjecto meliùs disposito non datur ob meliorem dispositionem tanquam causam; sed datur vi Sacramenti, supposita illa meliore dispositione, tanquam conditione se tenente ex parte subjecti, sine qua Sacramentum non tantam gratiam produceret ex opere operato, sed minorem; quia Sacramentum se habet instar causæ necessariæ agentis in subjectum pro modo ejus dispositionis. Quare Sacramenta cùm sint causæ necessariæ, semper quidem operantur quantùm possunt, sed respectivè ad dispositionem subjecti, non autem sine respectu ad illam.

Quæres 5. *Utrùm quodlibet Sacramentum confert etiam gratias actuales?*

Resp. Omnia novæ legis Sacramenta, præter gratiam habitualem, conferunt etiam gratias actuales, quæ intuitu Sacramenti suscepti adultis infallibiliter dantur suo tempore ad assequendum finem proprium Sacramenti, nisi se illis indignos reddant peccatis suis, vel aliter obicem ponant. Ita Theologi, cum S. Thoma, 3. p. q. 61. art. 2.

Prob. Quia quodlibet Sacramentum novæ legis ad proprium sibi & distinctum finem supernaturalem ordinatur; ac proindè est medium à Christo institutum ad specialem illum finem consequendum. Sacramentum autem non potest esse medium à Christo datum hominibus ad consequendum finem supernaturalem sibi proprium, nisi conferat auxilia gratiæ necessaria ad finem illum obtinendum: nam ad hoc non sufficit gratia habitualis, & finis supernaturalis solis naturæ viribus obtineri nequit: nullus enim actus salutaris sine gratia actuali fieri potest.

Hinc I. Gratia sacramentalis est com-

plexum ex habituali gratia, & gratiis actualibus, sive est habitualis gratia, annexum sibi habens jus ad gratias actuales ad finem Sacramenti proprium consequendum idoneas.

II. Gratia sacramentalis habitualis differt à non sacramentali in eo quod sacramentalis annexum habeat jus ad gratias actuales ad finem Sacramenti proprium obtinendum idoneas, quod jus annexum non est gratiæ non sacramentali.

III. Gratia sacramentalis est diversa in diversis Sacramentis, ratione juris ad diversas gratias actuales necessarias, ad diversos fines supernaturales assequendos. Sic Baptismus ad spiritualem regenerationem institutus, dat jus ad auxilia gratiæ necessaria ad vitam christianam degendam: Confirmatio ad nos in fide corroborandos instituta, dat jus ad gratias actuales necessarias ad fidem Christi fortiter profitendam, etiam cum mortis & cujuslibet supplicii periculo: Eucharistia dat gratias actuales ad charitatem nutriendam, id est, conservandam & augendam: Pœnitentia ad peccata in posterum vitanda: Extrema-unctio ad mortem sanctè obeundam, doloribus morbi patienter toleratis, & tentationibus dæmonis fortiter superandis: Ordo & Matrimonium dant jus ad gratias necessarias ad utriusque status officia & obligationes piè ac sanctè exequendum.

Dixi 1. Gratias illas actuales suo tempore dari. Nam non statim à suscepto Sacramento & simul conferuntur, sed tantùm successivè & opportuno tempore nempe prout occurrunt occasiones finem Sacramenti suscepti spectantes. Vi tamen Sacramenti suscepti, statim acquiritur jus ad illas gratias postea suo tempore accipiendas prout necesse erit ad finem proprium Sacramenti assequendum.

Dixi 2. Adultis dari. Nam quamvis parvuli statim jus ad illas gratias acquirant, non tamen illas gratias ante usum rationis accipiunt, cùm antè sint ullius actus salutaris, ad quem illæ excitant, incapaces.

Dixi 3. Gratias illas adultis conferri, nisi se illis indignos reddant, vel illis obicem ponant. Nam cùm per peccatum mortale amittatur gratia sanctificans, amittitur etiam jus ad istas gratias actuales; quia jus ad gratias actuales annexum est gratia sanctificanti in Sacramento acceptæ. Quod jus probabiliter recuperatur cum gratia sanctificante, per Pœnitentiam recepta. Quod si adulti non peccent mortaliter, possunt tamen adhuc illis gratiis actualibus privari propter culpas veniales omninò voluntarias & frequentes, propter nimiam distractionem voluntariam, &c.

Obj. 1. Sine Sacramento dantur gratiæ actuales ad finem illius proprium, ut patet in Martyribus, qui non suscepta Confirmatione, fidem fortiter professi sunt.

Resp. Sine Sacramenti susceptione dantur quidem istæ gratiæ, sed ordinariè minùs copiosæ & minùs speciales.

Obj. 2. Jus illud quod per Sacramentum acquiri dicitur, vel est ad gratias efficaces, vel ad sufficientes tantùm. Neutrum dici potest. Ergo non datur tale jus.

Resp.

Resp. Jus illud est ad gratias abundantiores & fortiores, quàm ordinariè sine Sacramento dentur, certè & infallibiliter obtinendas, nisi apponatur obex, præscindendo ab efficacibus & merè sufficientibus.

Obj. 3. Multi non assequuntur finem Sacramentorum quæ suscipiunt. Ergo non dantur gratiæ sacramentales, &c.

Resp. Nego conseq. Nam culpa sua finem Sacramentorum à se susceptorum non assequuntur, quia nempe gratiis actualibus Sacramentalibus non consentiunt, nec cooperantur, vel etiam illis obicem opponunt.

ARTICULUS III.

Utrùm Sacramenta novæ legis gratiam causent physicè, an moraliter tantùm?

Nota 1. Causa efficiens duplex est, nempe physica & moralis. Causa physica est ea, quæ producit actionem, per quam existit effectus. Moralis est ea quæ movet causam physicam ad producendam actionem, per quam existit effectus; unde moraliter tantùm, & mediante causa physica, producit effectum. Moralis autem causa movet ut existens, & quia existit, vel saltem ut prævisa existens pro aliquo tempore: in quo differt à causa finali, quæ movet, non quia est, sed ut sit. Conveniunt tamen in eo quod utraque causam physicam movendo, per eam producat effectum. Sic homicidii à servo jussu domini perpetrati causa physica est servus, moralis dominus.

Nota. 2. Utraque causa, physica & moralis est propriè causa efficiens; & utraque subdividitur in principalem & instrumentalem. Causa principalis est ea, quæ agit in virtute sibi propria: instrumentalis verò, quæ agit in virtute alterius. Porro causa physica physicè, causa verò moralis moraliter agit.

Dico. Sacramenta novæ legis gratiam moraliter tantùm causant, nempe Deum movendo ad illam physicè producendam, quatenus sunt moraliter actiones ipsius Christi. Ita multi contra multos docentes Sacramenta producere physicè gratiam.

Prob. 1. Ex Patribus soli Deo gratiæ productionem tribuentibus ad Sacramenti existentiam & exigentiam: nam hoc ipso significant Sacramenta gratiam non producere, nisi movendo Deum ad illam producendam. Pro omnibus sint S. Hieron. in cap. 4. If. *Homo tantùm aquam tribuit: Deus autem Spiritum-sanctum;* & S. Cyprianus, l. de Baptismo Christi: *Remissio peccatorum sive per Baptismum, sive per alia Sacramenta donetur, propriè Spiritus-sancti est, & ipsi soli hujus efficientiæ privilegium manet.*

Prob. 2. Quia Sacramenta novæ legis habent vim causandi moraliter gratiam, & hæc causalitas moralis sufficit. Ergo gratiam causant non physicè, sed moraliter tantùm. *Prob.* 1. *pars antecedentis.* Nam cùm Sacramenta sint morali æstimatione actiones ipsius Christi tanquam ministri principalis utpote ab eo institutæ ut ipsius nomine fiant, vim sanè habent movendi Deum ad producendam gratiam. Imò re-vera causant moraliter tantùm, nec aliter causare possunt gratiam habitualem in casu reviviscentiæ Sacramenti, & omnes gratias actuales cujusque Sacramen-

ti proprias, quæ pro exigentia occasionum conferuntur intuitu Sacramenti suscepti. Nam Sacramenta non possunt ejusmodi effectus causare physicè nempe per actionem ab ipsis egredientem, cùm jam desierint esse physicè, & repugnet actionem physicam egredi ab eo, quod non existit. *Prob. 2. pars.* Quia causalitas moralis sufficit, ut Sacramenta dicantur & sint verè ac propriè causæ gratiæ, quod tantùm Scriptura & Patres de illorum efficacia docent. Nam causalitas moralis est vera ac propria causalitas, sicut causa moralis est vera & propria causa effectus; imo sæpe effectus magis tribuitur causæ morali quam physicæ. Et verò passio Christi, à qua vim suam omnem habent Sacramenta, non producit physicè gratiam, sed moraliter tantum, & tamen num est vera ac propria causa gratiæ?

Prob. 3. Quia videtur omninò incredibile, aut saltem valde incertum aquam & syllabas elevari posse à Deo ad physicè producendum ens spirituale, qualis est gratia sanctificans. Quare opinio causalitatis physicæ reddit nostra Sacramenta creditu longè difficiliora.

Confirm. Quia etiamsi quidlibet aliud assumi posset à Deo ad quidlibet producendum, quod probari non potest; tamen ad gratiam physicè producendam assumi non possunt Sacramenta saltem ea, quæ in actione transeunte consistunt. Quia gratiam producere non possunt, nisi eo instanti, quo non sunt ampliùs physicè; nempe instanti immediatè sequenti applicationem materiæ & prolationem ultimæ vocis formæ: nam ante hoc instans nondum est Sacramentum, quod est aliquid successivum, constans ex multis vocibus successivè prolatis & applicatione materiæ. Atqui Sacramenta non possunt absolutè gratiam physicè producere eo instanti, quo non sunt amplius physicè: quod enim non existit physicè, non potest agere physicè, nempe per actionem à se egredientem, ut per se patet. Ergo.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Ex Scriptura per Baptismum mundamur, & sanctificamur. Ergo Baptismus physicè producit gratiam sanctificantem.

Resp. Nego conseq. Nam Scriptura eodem modo loquitur de passione Christi, ut 1. Joann. c. 1. *Sanguis JESU Christi filij ejus emundat nos ab omni peccato.* Et Rom. c. 5. *Nunc justificati in sanguine ipsius .... reconciliati sumus DEO per mortem filij ejus.* Et tamen passio Christi, & ejus sanguis effusus non mundat, nec sanctificat physicè, sed moraliter tantùm, quatenus Deus intuitu passionis & mortis Christi producit in nobis physicè gratiam sanctificantem: nam passio & mors Christi non existit ampliùs. Igitur sicut passio Christi nos verè & propriè emundat & sanctificat, quia est moralis causa emundationis & sanctificationis nostræ: ita Sacramenta nos verè & propriè mundant & sanctificant, quamvis sint tantùm causæ morales sanctificationis nostræ. Quare Scriptura, Patres, & Concilia, cùm de efficacia Sacramentorum loquuntur, rectè intelliguntur de causalitate morali, & quidem in sensu proprio: nam causa moralis tam est

est propriè & simpliciter causa, quàm causa physia.

Obj. 2. Patres tribuunt Sacramentis causalitatem physicam. Ergo causant physicè gratiam.

Resp. Nego anteced. Nam locutiones Patrum sicut Scripturæ, intelligi debent de causalitate morali, quæ est vera ac propria causalitas. Nec aliter explicari possunt, cùm dicunt Sacramenta quidem exteriùs adhiberi ab homine, sed à solo Deo infundi gratiam: quod profectò non dicerent, si virtutem aliquam physicam quamvis instrumentalem in Sacramentis agnoscerent.

Inst. 1. Patres Sacramentorum influxum comparant virtuti ac operationi physicæ agentium naturalium: ergo tribuunt Sacramentis causalitatem physicam.

Resp. Disting. anteced. Comparant quoad veritatem effectus, *conc. ant.* Nam sicut causæ naturales verè producunt suos effectus: ita Sacramenta verè producunt gratiam, quamvis eam producant ut causæ instrumentales morales tantùm. Comparant quoad modum producendi effectum, *nego anteced.* Nam alioqui Sacramenta agerent ut causæ principales, sicut causæ naturales, quæ sunt suorum effectuum causæ principales in suo ordine seu in ordine causæ secundæ, quatenus suos effectus producunt ex virtute sibi propria à DEO accepta.

Inst. 2. Si Patres non agnoscerent in Sacramentis nisi causalitatem moralem, frustra illam tantùm mirarentur. Falsum conseq. Ergo.

Resp. Nego sequelam maj. Nam est valdè mirabile, quod Deus rebus per se vilibus & infimis uti velit ad producendam gratiam sanctificantem, quæ est excellentissima divinæ naturæ participatio, & ad quælibet peccata destruenda: ita ut res illæ ad hos tam mirabiles effectus concurrant ut instrumentales causæ verè ac propriè dictæ, sive physicæ, sive morales.

Obj. 3. Conc. Trid. definit Sacramenta novæ legis continere gratiam, & dignè suscipientibus eam conferre: ergo gratiam physice causant.

Resp. Nego conseq. Quia Conc. Trid. id definiendo, Sacramentis præcisè tribuit veram ac propriam causalitatem respectu gratiæ. Causalitas autem moralis est vera ac propria causalitas, & tàm vera ac propria causalitas quàm physica, sicut causa moralis est vera ac propria causa, & tàm vera ac propria causa quàm causa physica.

Obj. 4. Si Sacramenta non habent nisi moralem efficaciam, sunt pura signa, vel mera conditio sine qua non. Falsum conseq. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Nam merum signum aut mera conditio non habet vim movendi, nec movet. At Sacramenta nostra habent vim movendi infallibiliter, & verè movent Deum ad dandam gratiam, eò quòd sint moraliter actiones Christi, à cujus proinde dignitate valorem accipiunt ad impetrandum infallibiliter id quod Christus per ea postulat. Sacramenta autem nostra sunt moraliter actiones Christi, quatenus à Christo ut Ministro principali instituta sunt, ut ejus nomine fierent. Unde juxta institutionem Christi, homo Sacramentum conficiens, conficit ut

Mi-

Minister Christi & nomine Christi: ita ut actio illa externa, in qua consistit Sacramentum, sit physicè ab homine ut causa efficiente instrumentali; moraliter verò à Christo, ut causa efficiente principali; & sic secundùm æstimationem moralem magis sit actio Christi quàm hominis.

Inst. 1. Sacramenta antiqua movebant Deum ad dandam gratiam, & tamen non dicuntur causare gratiam. Ergo ut nostra verè dicantur causare gratiam, non sufficit, quòd Deum moveant ad illam dandam.

Resp. Nego anteced. nam in veteribus Sacramentis conferebatur gratia, non ex virtute Sacramentorum, sed ex virtute fidei in Christum venturum, cujus erant publica protestatio.

Inst. 2. Non est potior ratio de Sacramentis antiquis ac de nostris. Ergo.

Resp. Neg. anteced. Nam Sacramenta vetera gratiam solùm significabant, non conferebant, quia non habebant vim movendi, nec movebant Deum ad dandam gratiam, eò quòd non essent moraliter actiones Christi, nec ejus nomine fierent; at Sacramenta nova sunt moraliter actiones Christi, ut modò dixi.

Obj. 5. Si Sacerdos absolvens non confert gratiam nisi moraliter, quatenus nempe movet Deum ad illam dandam, ipse non verè absolvit. Falsum conseq. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Nam passio & mors Christi nos moraliter tantùm emundant, & tamen verè ac simpliciter dicuntur nos mundare. Igitur Sacerdos verè absolvit ut causa instrumentalis per hæc verba, *ego te absolvo*, &c. quia per illa verè movet Deum efficaciter ad infundendam gratiam de se remissivam peccati.

Inst. Si Minister Deum movens ad justificationem, verè justificaret, qui v. g. exhibitione chirographi moveret aliquem ad sibi solvendum debitum, verè sibi solveret. Falsum conseq. Ergo.

Resp. Nego sequel. major. Ratio disparitatis est, quòd solutio non possit denominare nisi debitorem, quia connotat & supponit obligationem in solvente, & jus in eo cui solvitur aliquid. Similiter pœnitens ponens partem Sacramenti Pœnitentiæ per actus suos, non dicitur se ipsum absolvere; quia absolvere à peccatis est illa remittere per modum judicis sententiam ferentis. At denominatio justificantis potest perinde denominare eum, qui physicè justificat, & illum qui movet tantum ad justificandum, cùm uterque hujus denominationis capax sit. Præterea chirographus est tantùm conditio, sine qua non, & merum signum, non causa moralis.

Obj. 6. Si Sacramenta nostra Deum præcisè movent ad dandam gratiam, non sunt instrumenta Dei: sed tantùm hominis conficientis Sacramentum. Falsum conseq. Ergo. *Probatur* sequel. maj. Instrumentum morale non est ejus qui movetur, sed qui movet. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. ad prob. Nego anteced. Nam instrumentum morale est etiam illius qui per illud movetur, quando is qui illo movetur, ipsum instituit ut eo moveretur, sicut hic contingit. Sic v. gr. si pictor alium

hor-

hortetur, ut pretium sibi proponat quo moveatur ad pingendum, tunc pretium illud est instrumentum morale pictoris, & illius qui pretium offert. Igitur Sacramenta nostra sunt instrumenta tùm hominis illa conficientis ut ministri minùs principalis, tùm Christi ut ministri principalis, tùm etiam Dei ut primi eorum auctoris, qui illa per Christum instituit, ut illis ad gratiam dandam moveretur.

Inst. Sacramenta non mediarent inter Deum, & gratiæ collationem. Ergo non essent instrumenta Dei; nam instrumentum debet esse medium inter causam principalem & effectum.

Resp. Nego anteced. Itaque Sacramenta mediant inter Deum, ut illa instituentem per Christum, & gratiam productam à Deo intuitu illorum, seu Deum producentem gratiam intuitu illorum.

Porro instrumentum morale in hoc differt ab instrumento physico, quòd hoc non moveat seu agat, nisi motum à causa principali; ita ut causalitas causæ principalis debeat esse prior causalitate instrumenti physici. At causalitas instrumenti moralis potest esse prior causalitate causæ principalis; ita ut causa principalis priùs ab instrumento morali ad producendum effectum moveatur, quàm ipsum effectum producat; modò tamen causa principalis causam instrumentalem eo fine instituerit, ut ea moveretur ad producendum effectum, sicque fuerit causa ipsius causæ instrumentalis.

Nota. 1. Merita Christi sunt moralis causa gratiæ, sed principalis: Sacramenta verò sunt gratiæ causa moralis instrumentalis tantùm. 2. Causa moralis instrumentalis non est nobilior causa physica principali, à qua vim suam habet. 3. Chirographus & alia debitorum signa sunt tantùm conditiones ad solutionem, & signa quædam debitum in mentem revocantia & testantia, neque ex se vim ullam habent movendi debitorem ad solvendum: hic enim solùm movetur per suam promissionem & obligationem, vel ejus quæstor per ipsius voluntatem & pactum.

ARTICULUS IV.

Utrùm Sacramenta legis veteris gratiam conferrent ex opere operato?

DICO. Nullum legis antiquæ Sacramentum, ne Circumcisio quidem, causabat gratiam ex opere operato. Ita Theologi communiter, cum S. Thoma contra S. Bonaventuram.

Prob. 1. Ex Script. Gal. cap. 4. *Quomodò convertimini iterùm ad infirma & egena elementa, quibus denuò servire vultis?* Ubi Circumcisio & alia veteris legis Sacramenta dicuntur infirma & egena elementa, ideoque virtute justificandi animam destituta. Et c. 2. *Si enim per legem justitia, ergo gratis Christus mortuus est.* Et cap. 3. *In lege nemo justificatur apud Deum.* Et Hæbr. c. 7. *Reprobatio quidem fit præcedentis mandati, propter infirmitatem ejus & inutilitatem.* Ergo tota lex fuit inutilis & infirma seu impotens ad justificandum. Ergo Sacramenta seu cæremoniæ legales, quæ erant tantùm pars illius legis non causabant gratiam justificantem.

Prob. 2. Ex Patribus. Pro omnibus

fit S. Augustinus, epist. 18. ubi ait: *Circumcisio & cætera ... justificare neminem poterant.* Et in Psal. 73. *Sacramenta non eadem, quia alia sunt Sacramenta dantia salutem, alia promittentia Salvatorem. Sacramenta novi Testamenti dant salutem, Sacramenta veteris Testamenti promiserunt Salvatorem.* Ergo ex S. Doctore Sacramenta veteris Testamenti promittebant tantùm auctorem gratiæ, nec dabant justificationem: nam illa opponit Sacramentis novæ legis, in eo quod hæc, non illa, darent salutem, conferendo justificationem.

Prob. 3. Ex Concil. Flor. in Decreto pro Armenis, ubi dicitur: *Novæ legis septem sunt Sacramenta .... quæ multùm à Sacramentis differunt antiquæ legis. Illa enim non causabant gratiam, sed eam solùm per passionem Christi dandam esse figurabant: hæc verò nostra & continent gratiam, & ipsam dignè suscipientibus conferunt.* Idem licèt minùs expresse definit Concil. Trid. sess. 7. can. 2. *Si quis dixerit, ea ipsa novæ legis Sacramenta à Sacramentis antiquæ Legis non differre, nisi quia cæremoniæ sunt aliæ, & alii ritus externi, anathema sit.* Et can. 8. definit nostra Sacramenta conferre gratiam ex opere operato.

Prob. 4. Ratione. Quia Sacramenta vetera non erant instituta ad dandam gratiam, sed duntaxat ad significandam illius futuram donationem, nec conveniens erat, ut lex antiqua justificaret, tùm quia lex illa erat imperfecta, tùm quia merita Christi nondùm erant exhibita: unde in Sacramentis antiquis non continebantur.

Dixi, *ex opere operato.* Quia Sacramenta antiqua causabant gratiam ex opere operantis, quando scilicet à justis, ex fide, & motivo aut imperio charitatis suscipiebantur. Nam quodlibet opus bonum, cujusmodi est susceptio Sacramenti à Deo instituti, factum à justo ex fide & charitate perfecta, semper de condigno augmentum gratiæ sanctificantis meritum est, & quidem etiam in lege naturæ; ut constat ex illo Jacobi c. 2. *Abraham pater noster, nonne ex operibus justificatus est?*

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Sacrificiis antiquæ legis promittebatur remissio peccatorum, ut constat ex Levitici c. 4. 5. & 6. Ergo conferebant gratiam justificantem.

Resp. Disting. anteced. Promittebatur remissio peccatorum quoad pœnam aliquam temporalem, & legalem immunditiam, *conc. antec.* quoad culpam & pœnam æternam, *nego ant.* Quia 1. illa sacrificia non omnia peccata sed aliqua tantùm expiabant; nam instituta erant pro aliquibus tantùm, ut peccatis ignorantiæ contra observantias legales, & injuriis in proximum circa res externas illatis, & perjurio ex cupiditate res alienas retinendi, non autem pro gravioribus peccatis expiandis, ut idololatria, blasphemia, adulterium, &c. Ergo per illa sacrificia non remittebantur peccata quoad culpam: alioqui omnia per illa, imò per unum remissa fuissent, cùm unum peccatum mortale sine omnibus aliis non remittatur quoad culpam. 2. Hoc constat ex Apostolo, Hebr. c. 10. ubi ait: *Impossibile enim est sanguine taurorum & hircorum auferri peccata. Ideo ingrediens mundum dicit: hostiam & oblationem noluisti*, nempe ad justi-

justificationem & salutem: nam Deus illa ad alios fines præceperat.

Inst. Levit. c. 6. dicitur: *Dimittetur illi* (offerenti sacrificium arietis) *pro singulis quæ faciendo peccavit.*

Resp. Hoc intelligitur de singulis peccatis injustitiæ contra proximum, non autem omnibus peccatis simpliciter, ut patet ex contextu; & alioqui in superioribus capitibus frustra præscriberentur varia sacrificia pro variis peccatis, si unum pro omnibus peccatis sufficeret.

Obj. 2. Saltem Circumcisio justificabat ex opere operato.

Resp. Nego. Nam nullum Sacramentum veteris legis hanc vim habebat, ut constat ex probationibus allatis, & ex Patribus, ut in Justino Mart. in dialogo cum Tryphone; *Abraham cum circumcisionem accepit in signum non ad justitiam.* Irenæo, l. 4. c. 3. *Circumcisionem non quasi consummatricem justitiæ, sed in signo eam dedit Deus, ut cognoscibile perseveret genus Abrahæ, ex ipsa Scriptura discimus*, Tertulliano adversus Judæos, cap. 3. *Prævidens Deus, quòd hanc circumcisionem in signum, non in salutem esset daturus, &c.* Idem docent Epiphanius, Chrysostomus, Ambrosius, Hieronymus, &c.

Inst. 1. Circumcisio instituta fuit ad delendum peccatum originale: ergo justificabat ex opere operato.

Resp. Nego anteced. Sed instituta fuit ad consignandum populum à Deo peculiariter electum, eumque à cæteris populis discernendum, ut constat ex his verbis Geneseos, c. 17. quibus Circumcisionis institutio continetur: *Hoc est pactum meum, quod observabitis inter me & vos, & semen tuum post te: circumcidetur ex vobis omne masculinum: & circumcidetis carnem præputij vestri, ut sit in signum fœderis inter me & vos.* Deus igitur Circumcisionem instituit, ut esset signum fœderis, quod cum Abrahamo & ejus posteris sanciebat. Hoc autem pactum & fœdus in eo consistebat, quod Deus specialem curam haberet populi circumcisi, & vicissim à populo circumciso ipse specialiter coleretur.

Præterea Israelitæ per quadraginta annos in deserto circumcisi non fuerunt. Tandiu autem omissa non fuisset Circumcisio, si ad delendum peccatum originale instituta fuisset, cùm homines ea indiguissent, sed cùm ad discernendum populum Israeliticum à cæteris populis instituta fuisset à Deo, toto illo tempore non erat necessaria, quia in solitudine sufficienter ab aliis populis segregatus erat. Denique hoc docent Patres, Justinus, Irenæus, Tertullianus, Chrysostomus, Hieronymus, & alii apud Bellarminum.

Inst. 2. Deus parvulis incircumcisis minabatur pœnam damnationis æternæ propter peccatum originale, juxta hæc verba Genes. c. 17. ut in græco leguntur: *Et incircumcisus masculus, cujus non circumcidetur caro præputij in die octavo, peribit anima illa de populo suo, quia pactum meum irritum fecerunt.* Ergo Circumcisio instituta fuit ad delendum originale peccatum.

Resp. Nego anteced. Ad textum Scripturæ dico lectionem græcam mendosam esse, & in ea falsò additas fuisse has voces, *in die octavo*, quæ neque in Hebræo textu, neque in Vulgata no-

ſtra leguntur. Sic autem habet Vulgata noſtra: *Maſculus, cujus præputij caro circumciſa non fuerit, delebitur anima illa de populo ſuo: quia pactum meum irritum fecit.* Ubi agitur de pacto Circumciſionis, de quo ſuperiùs eodem capite Scriptura loquitur, & de maſculo adulto qui circumcidi noluerit, & ſic Circumciſionis pactum violaverit. Hæc autem verba (*peribit anima illa de populo*) ſignificant tantùm legalem excommunicationem, ſeu ſegregationem à populo, vel ad ſummum mortem temporalem, non verò æternam. Quare textus illius ſenſus eſt: Quicumque maſculus adultus ex poſteris Abrahæ circumciſus non fuerit, non cenſebitur de populo Dei electo, ſed ab eo ſeparabitur, vel etiam punietur morte temporali, quia non ſervat pactum quod feci cum Abrahamo & ejus poſteris, ut omnes circumcidantur.

Porro S. Auguſtinus græca lectione mendoſa deceptus, per tò *maſculus* parvulum, per tò *peribit* comminationem pœnæ æternæ; & per tò *pactum*, illud pactum, quod cum Adamo factum eſt de non comedendo fructu arboris ſcientiæ boni & mali, intellexit.

Inſt. 3. Gratiæ promiſſio annexa fuit Circumciſioni: nam Deus dixit Abrahamo, *Statuam pactum meum inter me & te, ut ſim Deus tuus, & ſeminis tui poſt te.*

Reſp. Nego. Nam hæc verba indicant tantùm temporalem benedictionem, ſingularem ſcilicet Dei providentiam, bonorum temporalium copiam, prolis multiplicationem, Chananæorum regionis poſſeſſionem. Equidem ſpirituales quoque promiſſiones factæ ſunt Abrahæ, ſed eæ non fuerunt annexæ pacto Circumciſionis.

Inſt. 4. S. Auguſtinus, Gregorius Magnus, S. Bernardus, & Innocentius III. cap. *Majores* de Baptiſmo, docent remiſſum fuiſſe peccatum originale per Circumciſionem. Ergo.

Reſp. Diſting. anteced. Remiſſum fuiſſe per Circumciſſionem tanquam meram conditionem, ſine qua non, & ut erat externa proteſtatio fidei parentum in Chriſtum venturum, *conc. ant.* ex opere operato, *nego ant.* Illi Patres ſolùm intendunt peccatum originale remiſſum fuiſſe per Circumciſionem ut externam & publicam profeſſionem fidei in Chriſtum venturum, & quidem tanquam meram conditionem, ſine qua non, non autem ex opere operato & propter aliquam virtutem in illa contentam, neque ex ſpeciali Dei inſtitutione. Quod ut meliùs intelligatur.

Obſerva. Ante Baptiſmi inſtitutionem infantes omnes juſtificati fuerunt per fidem parentum exteriùs manifeſtatam cæremonia aliqua religioſa, cujus electionem & determinationem Deus reliquerat hominibus. Poſteri Abrahami pro cæremonia illa religioſa fidei ſuæ in Chriſtum venturum proteſtativa ad infantium poſt diem octavum morientium juſtificationem determinarunt Circumciſionem, ad quam ex Dei præcepto aliundè obligabantur. Et ſic maſculi Iſraelitarum, qui poſt octavum diem moriebantur, à peccato originali liberati fuerunt per Circumciſionem ut conditionem ſine qua non, & quatenus præcisè erat externa proteſtatio fidei in Chriſti venturum illis applicata. Unde ad eorum juſtificationem inſtituta non fuit

fuit à Deo; sed determinata & electa ab hominibus tanquam externa professio fidei parentum in Christum venturum, qua ut conditione sine qua non delebatur peccatum originale. Femellæ verò & masculi ante diem octavum morientes justificabantur per aliam externam protestationem fidei parentum in Christum venturum, illis parvulis applicatam.

Inst. 5. Iidem Patres comparant Circumcisionem cum Baptismo. Ergo illa justificabat ex opere operato sicut Baptismus.

Resp. Disting. anteced. Comparant quoad veritatem effectus, *conc. ant.* nam peccatum originale verè remittebatur parvulis per Circumcisionem, sicut nunc verè remittitur per Baptismum. Comparant quoad modum producendi effectum, *nego ant.* Illi Patres solùm volunt per Circumcisionem remissum fuisse peccatum originale, quod nunc remittitur per Baptismum, quamvis non eodem modo per illam remitteretur: nam nunc per Baptismum remittitur ex opere operato, vi scilicet actionis externæ Baptismi moventis Deum efficaciter & infallibiliter ad infundendam gratiam sanctificantem remissivam peccati originalis; per Circumcisionē verò non remittebatur ex opere operato, & quatenus erat talis ritus externus, sed quatenus illa erat externa & publica professio fidei parentum in Christum venturum, non qua Deus moveretur ad condonandum peccatum, sed sine qua non condonaret. Professio enim externa fidei parentum in Christum venturum erat tantùm conditio à Deo requisita, ut propter Christi venturi merita gratiam sanctificantem infunderet, & peccatum originale remitteret.

Inst. 6. Circumcisio remittebat peccatum originale, etiamsi facta fuisset à Ministro infideli.

Resp. Nego. Nam ad justificationem requirebatur fides in circumcidente, vel saltem in parentibus Circumcisionem procurantibus: quæ parentum vel Ministri fides applicaretur parvulis per Circumcisionem, ut illius protestationem externam. Quare aliqui Patres dicunt gentes aliquas impias & infideles Circumcisionem usurpasse sine consecutione gratiæ.

Inst. 7. S. Augustinus Circumcisionem cum Baptismo comparat in eo quod Circumcisio facta à Ministro infideli non esset iteranda, sicut nec Baptismus ab Hæretico collatus.

Resp. Solùm intendit Circumcisionem absque Ministri fide factam validam fuisse in ordine ad observandum præceptum Circumcisionis, non autem in ordine ad remissionem peccati originalis. Enim verò S. Doctor necessitatem fidei internæ ad justificationem parvulorum satis clarè indicat, lib. 2. de Nuptiis & Concup. cap. 11. his verbis: *Eadem fides mediatoris salvos justos faciebat antiquos, pusillos cum magnis.*

Inst. 8. Non datur medium inter conferre gratiam ex opere operantis, & illam conferre ex opere operato. Atqui Circumcisio non conferebat parvulis gratiam ex opere operantis, nempe Ministri: nam nullus homo purus mereri potest alteri primam gratiam. Ergo Circumcisio gratiam conferebat ex opere operato.

Resp. Nego major. Nam datur conferre

ferre gratiam per modum *meræ conditionis* ex mera Dei benignitate, & misericordi providentia propter necessitatem hominum.

Porro conditio non est causa neque principalis, neque instrumentalis; quia causa influit in effectum vel physicè vel moraliter per virtutem aliquam physicam vel moralem. Conditio autem non influit per ullam virtutem, cùm nullam habeat; sed est solùm aliquid prærequisitum, ut causa per virtutem suam agat. Sic approximatio ligni ad ignem non influit in ignem, nec in combustionem.

Nota. Israelitis adultis non remittebatur peccatum originale sine aliqua suæ in Christum venturum fidei professione externa & publica, quæ poterat esse Circumcisio: nam externa talis fidei protestatio absolutè à Deo ad hunc effectum requirebatur.

Ex dictis collige. Circumcisionem à Deo institutam tantùm fuisse, tum ad consignandum peculiarem Dei populum, & ad eum specialiter consecrandum exteriùs Deo, sicque ad conferendam consecrationem, seu sanctitatem quamdam legalem & externam, consistentem in jure participandi omnibus cæremoniis, aliisque privilegiis peculiaribus populi Dei; ex quo Christus secundùm carnem oriundus erat: tum etiam ad significandam gratiam per Baptismum nostrum dandam. Ab Israelitis verò electam & determinatam fuisse, ut esset publica & religiosa professio externa fidei in Christum venturum: qua fide per Circumcisionem, manifestata ut conditione sine qua non, remittebatur peccatum originale, supposita lege & promissione Dei etiam in lege naturæ facta de remittendo peccato originali parvulis per quodlibet signum externum protestativum fidei in Christum venturum illis à parentibus applicatum.

ARTICULUS V.

De Charactere sacramentali.

Nota. 1. Character generatim sumptus, est signum aliquod, quo res aliqua notatur, vel ut distinguatur ab alia, sic oves notantur charactere domini sui: vel ut alteri rei configuretur, sic S. Franciscus sacris Christi stigmatibus insignitus est: vel ut certum habeat valorem, sic metallum notatur sigillo Principis: vel ut deputetur ad certum statum aut officium, sic olim milites signo aliquo militari notabantur.

Nota 2. Characterem sacramentalem, quem nempe Sacramentum imprimit animæ illud suscipientis, negant Lutherani & Calvinistæ post Wiclessum.

Dico 1. Baptismus, Confirmatio & Ordo imprimunt characterem. Est de fide.

Prob. 1. Ex traditione Patrum apud Bellarminum & alios. Pro omnibus sint S. Cyrillus Jerosol. in Præfatione in Catecheses, ubi Baptismum vocat signaculum sanctum & indelebile. Et S. Augustinus, tract. 5. in Epist. Joann. ubi ait: *Accepit Sacramentum nativitatis homo baptizatus ... videat, si habet charitatem ... si autem non habet, characterem quidem impositum habet, sed desertor vagatur.* Idem alibi pluries docet. Huic Traditioni scriptæ adde Traditionem oralem: nam hæc doctrina semper in Ecclesia tradita est: nec ostendi potest tempus quo cœpit, aut auctor à quo cœpit tradi.

Ex decreto Eugenii, in Concilio Florentino, ubi approbante Concilio dicitur: *Inter hæc Sacramenta* (novæ legis) *tria sunt, Baptismus, Confirmatio & Ordo, quæ characterem, id est spirituale quoddam signum à cæteris distinctivum imprimunt in anima indelebile. Unde in eadem persona non reiterantur. Reliqua verò quatuor characterem non imprimunt, & reiterationem admittunt.*

3. Ex Concil. Trid. sess. 7. can. 9. *Si quis dixerit, in tribus Sacramentis, Baptismo scilicet, Confirmatione, & Ordine non imprimi characterem in anima, hoc est, signum quoddam spirituale & indelebile, unde ea iterari non possunt, anathema sit.*

Ratio à priori est Christi voluntas & institutio: cujus conveniens ratio hæc à S. Thoma affertur, quia nempe conveniens fuit, ut Sacramenta illa per quæ homo constituitur in certo aliquo statu de se constanti & perpetuo, imprimant characterem, quo homo consignetur & deputetur ad illum statum. Per illa autem sola tria Sacramenta homo constituitur in aliquo novo statu de se perpetuo, & ad illum deputatur. Nam homo per Baptismum constituitur in statu Christiani, & adscribitur in familiam Christi, fit membrum Ecclesiæ, & capax aliorum Sacramentorum atque aliorum Ecclesiæ bonorum: per Confirmationem constituitur in statu militum Christi ad pugnandum ex officio contra hostes fidei: per Ordinem constituitur in statu Ministrorum Christi, & potestatem accipit applicandi ejus merita. Cætera verò Sacramenta hominem non constituunt in novo statu de se perpetuo. Nam Eucharistia solùm nutrit spiritualiter; Pœnitentia solùm sanat, & ad vitam spiritualem revocat: Extrema-unctio solùm tollit peccatorum reliquias, & corroborat in extremo certamine; Matrimonium denique auxilia tribuit ad Matrimonii onera patienter ferenda, & ejus obligationes observandas, nec constituit in statu de se perpetuo, nam mortuo uno conjuge, manet alter ad alium statum liber.

Obj. 1. Character sacramentalis nullibi in Scriptura reperitur. Ergo non datur.

Resp. 1. Nego conseq. Quia præter Scripturam extat Traditio æqualis cum Scriptura auctoritatis, cùm æquè sit Dei verbum.

Resp. 2. Character ille continetur vel saltem insinuatur his Apostoli verbis, 2. Cor. 1. *Qui unxit nos Deus: qui & signavit nos, & dedit pignus Spiritus-sancti in cordibus nostris.* Ubi verbum *signavit* characterem sacramentalem significat, nam aliis vocibus jam significatur gratia sanctificans.

Obj. 2. Patres per characterem intelligunt, vel exterius Sacramentum, vel gratiam.

Resp. Neg. Nam Patres characterem distinguunt tùm ab ipso ritu Sacramenti, nam docent eum remanere post susceptum Sacramentum; & eum annumerant inter effectus Sacramenti: tùm à gratia, nam asserunt eum manere in peccatore ac desertore, & imponi in statu peccati.

Dico 2. Sola illa tria Sacramenta characterem imprimunt.

Fide constat, & *prob.* 1. ex Traditione & perpetua praxi Ecclesiæ, quæ solorum illorum trium Sacramentorum iterationem semper prohibuit.

2. Ex

2. Ex Conc. Florentino, in Decreto Eugenii citato, ubi id expresſè traditur. Ex Conc. Trident. modò citato, idem quamvis non tam expresſè, tamen ſufficienter definiente, dum exponens Sacramenta quæ characterem imprimunt, ſola illa tria recenſet, addens idcirco ea iterari non poſſe. Ergo cùm alia quatuor iterari poſſint, ut fide conſtat, non imprimunt characterem.

Ratio eſt, quia hæc ſola tria Sacramenta hominem conſtituunt in ſtatu de ſe perpetuo. Præterea alia cauſa, cur hæc ſola tria iterari non poſſint, aſſignari nequit, niſi quia propter gratiam ſanctificantem conferunt characterem indelebilem, & ſic ſemel accepta ſemper manent in aliquo ſuo effectu, unde fruſtra iterarentur. Alia verò iterari poſſunt, quia cauſant tantùm gratiam, quæ amitti poteſt, & ſæpe amittitur: unde ſæpe contingit, ut illa Sacramenta neque in ſe, neque in effectu maneant: quare Chriſtus convenientiſſimè voluit ut iterari poſſent.

Dico 3. Character ſacramentalis eſt ſignum quoddam ſpirituale & indelebile, impreſſum animæ. Eſt de fide, nam expreſsè traditur à Conc. Trident. ſuprà citato.

Hoc autem ſignum non eſt purum ſignum, nam eſt aptitudo ad aliquid ſpirituale. Sic character Baptiſmi eſt aptitudo ad ſuſcipienda omnia alia Sacramenta. Character Confirmationis eſt aptitudo ad fidem propugnandam: Character Ordinis eſt aptitudo ad obeunda ſacra miniſteria. Quare character ſacramentalis eſt quædam configuratio ſeu ſimilitudo cum Chriſto: nam aptitudo illa ſpiritualis eſt participatio quædam excellentiæ Chriſti ut Summi Sacerdotis, vel ducis ſupremi militiæ chriſtianæ. Cum autem homo per characterem ſacramentalem ſpeciali quodam modo configuretur & aſſimiletur Chriſto, etiam per hunc characterem diſtinguitur ab omni alio, qui charactere ſacramentali caret.

Tres ſunt igitur effectus formales characteris ſacramentalis, nimirùm facere aptum, configurare Chriſto, & diſtinguere. Effectus autem formalis eſt id, quod res aliqua præſtat per meram ſui communicationem ſubjecto, non per ullam actionem productivam à ſe manentem.

Cæterùm character Sacramentalis ſpectat ad prædicamentum qualitatis, ut docent communiter Theologi cum S. Thoma.

Dico 4. Character ſacramentalis eſt indelebilis pro tota hac vita. Eſt de fide. Nam hoc ad minimum definit Concil. Tridentin. & ante illud docuit Florentinum. Et utraque Synodus ex characteris indelebilitate infert Sacramenta illum imprimentia iterari non poſſe: quod certè male inferretur, ſi character deleri poſſet in hac vita.

Imò probabilius eſt characterem eſſe etiam indelebilem reſpectu alterius vitæ & in perpetuum; tùm quia eadem Concilia ſimpliciter aſſerunt eum eſſe indelebilem: tùm quia ipſe & anima, quæ eſt ejus ſubjectum, ſunt ex natura ſua incorruptibilia; neque enim character contrarium habet per quod deſtruatur aut exigat deſtrui. Igitur character poſt mortem manet, in beatis quidem ad gloriam, in reprobis verò ad ignominiam. Ita docet S. Thomas, 3. p.

q. 63.

q. 63. a. 5. ad 3. his verbis: *post hanc vitam remanet character, & in bonis ad eorum gloriam, & in malis ad eorum ignominiam. Sicut etiam militaris character remanet in militibus post adeptam victoriam, & in his qui vicerunt ad gloriam, & in his qui sunt victi ad pœnam.*

ARTICULUS VI.

De reviviscentia Sacramentorum.

An & quæ Sacramenta cum obice gratiæ suscepta, obice illo postea remoto, reviviscant?

Nota 1. Fictio & obex hic sonant idem, & opponuntur dispositioni. Fictio autem seu obex impedire potest vel valorem Sacramenti, si nempe suscipiatur sine dispositione ad ejus valorem requisita: vel solùm effectum gratiæ. Agitur hic solùm de obice gratiam Sacramenti, non ipsius valorem impediente. Nam certum est sublato obice impediente valorem Sacramenti, non reviviscere Sacramentum; quia Sacramentum nullum fuit: quod autem non fuit non potest reviviscere. Sic v. gr. Baptismus collatus adulto carenti voluntate illû suscipiendi nullus est, & semper manet nullus, etiam si intentio, quæ defuit, postea ponatur. Nam quantumcunque postea habeatur, fieri non potest, ut Baptismus fuerit validè susceptus, ideoque ut revera fuerit.

Nota. 2. Obex solam gratiæ collationem impediens triplex est, nempe negativus, privativus, & contrarius. Obex negativus est inculpabilis carentia dispositionis necessariæ ad gratiam recipiendam. Privativus est culpabilis carentia hujusmodi dispositionis. Contrarius seu positivus est quodlibet aliud peccatum mortale commissum eo instanti quo suscipitur Sacramentum.

Dico 1. Baptismus validè susceptus, sed cum obice gratiæ sanctificantis, eo sublato reviviscit, quoad hunc effectum, id est, producit gratiam sanctificantem, quam in actuali sui susceptione produxisset in suscipiente, si tunc bene dispositus fuisset. Ita Theologi communiùs cum sancto Thoma.

Prob. 1. Ex S. Augustino, qui docet Baptismum cum fictione seu obice schismatis vel hæresis susceptum reviviscere, & redeunti ad unitatem Ecclesiæ valere ad remissionem peccatorum, ideoque ad infusionem gratiæ sanctificantis, sine qua peccata non remittuntur, & operari salutem. Nam, lib. 3. de Baptismo, cap. 13. sic ait: *quamvis apud hæreticos vel schismaticos idem sit Baptismus Christi*, (qui apud catholicos) *non tamen ibi operatur remissionem peccatorum propter eamdem discordiæ fœditatem & dissensionis iniquitatem: tunc incipit valere idem Baptismus ad dimittenda peccata, cùm ad Ecclesiæ pacem venerint, non ut jam dimissa non retineantur; neque ut ille Baptismus quasi alienus aut alius improbetur, ut alter tradatur: sed ut idem ipse qui propter discordiam foris operabatur mortem, propter pacem intùs operetur salutem.* Idem docet lib. 1. c. 12.

Prob. 2. Ratione. Prima justificatio seu regeneratio spiritualis fieri non potest sine Baptismo in re vel in voto, ut docet Concil. Trident. sess. 6. cap. 4. & constat ex illo Joann. c. 3. *nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu-sancto, non potest introire in regnum Dei.* At in casu

casu Baptismi validè sed cum obice gratiæ suscepti, regeneratio fieri non potest per novum Baptismum, cùm Baptismus validè collatus reiterari nequeat: neque etiam per ejus votum, nam desiderari non potest novus Baptismus, utpote prohibitus. Ergo superest ut remoto obice, regeneratio fiat per Baptismi antea validè suscepti reviviscentiam.

Altera ratio. Quia (ut docet S. Thomas) character Sacramentalis exigit connaturaliter gratiam sanctificantem: nam hæc est necessaria ad dignè & meritoriè obeunda munera & officia status, ad quem character deputat.

Hinc remoto obice conferuntur etiam gratiæ actuales sacramentales, cùm jus ad illas expeditum ex Dei ordinatione, infallibiliter annexum sit gratiæ habituali per Sacramentum collatæ.

Obj. 1. S. Augustinus, loco suprà citato, dicit in casu Baptismi cum obice schismatis vel hæresis suscepti, posteà per charitatem remitti peccata revertenti ad Ecclesiam.

Resp. Hoc dicit, non ex propria sententia, sed solùm ex falsa hypothesi Donatistis permissa, non concessa, nempe quod Baptismus cum obice susceptus, statim remittit peccata; sic tamen ut dimissa redeant statim ratione pravæ dispositionis. In qua hypotesi peccata primùm dimissa & statim reversa, remoto obice non remittuntur per Baptismum. Quod autem S. Doctor senserit Baptismum sublato obice operari per se & immediatè gratiam sanctificantem, patet ex ejus verbis suprà laudatis: *tunc incipit valere idem Baptismus ad dimittenda peccata .... sed ut idem ipse ..... intus operetur salutem.*

Obj. 2. Baptismus fictè susceptus, est opus mortuum. Ergo reviviscere non potest.

Resp. Nego anteced. Nam Baptismus ille est moraliter actio Christi ut principalis ministri. At nullum opus Christi est opus mortuum. Equidem suscipiens scienter Baptismum cum obice peccavit mortaliter: sed hoc peccatum est quid distinctum à Baptismo suscepto.

Obj. 3. Baptismus non est ampliùs physicè, cum tollitur obex. Ergo non potest causare gratiam.

Resp. Disting. conseq. Non potest causare gratiam physicè, *conc. conseq.* moraliter, *nego conseq.* Baptismus validè susceptus cum obice gratiæ, ita physicè præteriit, ut maneat moraliter & æquivalenter in ordine ad producendum gratiam, sublato obice, quatenus tam valet ad movendum Deum ad infundendam gratiam quando tolletur obex, quàm si actu & physicè existeret. Et re ipsa Deus remoto obice infundit gratiam sanctificantem & remittit peccata propter Baptismum validè susceptum, licèt physicè præteritum, perinde ac si adhuc physicè existeret: atque ita Baptismus physicè præteritus causat gratiam moraliter, movendo scilicet Deum ad dandam gratiam qua remittuntur peccata.

Obj. 4. Dici non potest quomodo peccata Baptismum cum obice gratiæ susceptum consequentia remittantur cum aliis præcedentibus. Ergo Baptismus ille nulla remittit sublato obice.

Resp. 1. Nego conseq. Quia multa vera sunt, quæ tamen clarè explicari non possunt.

Resp. 2.

Resp. 2. Nego anteced. Nam quando per Sacramentum Pœnitentiæ tollitur obex gratiæ, tunc Baptismus reviviſcens, & Sacramentum Pœnitentiæ ſimul & tempore & natura producunt gratiam & remiſſionem peccatorum. Nam tunc Baptismus & Sacramentum Pœnitentiæ ſunt duæ cauſæ partiales, à ſe invicem in operando dependentes, ſimul conſtituentes unam cauſam totalem, productivam gratiæ & remiſſionis peccatorum; ita tamen ut una unam, & altera alteram tantùm partem gratiæ totalis producat. Baptismus enim producit ſolam partem gratiæ, cui reſpondet remiſſio peccati originalis, & perſonalium ante Baptismum commiſſorum: Pœnitentiæ verò Sacramentum ſolam partem gratiæ, cui reſpondet remiſſio peccatorum poſt Baptismum commiſſorum. Hæ autem duæ partiales cauſæ unam totalem cauſam conſlant: nam cùm unum mortale ſine aliis omnibus non remittatur, Baptismus non remitteret originale & alia perſonalia peccata ante ipſum commiſſa, niſi Sacramentum Pœnitentiæ remitteret alia poſt Baptismum commiſſa; & viciſſim Sacramentum Pœnitentiæ non remitteret mortalia poſt Baptismum commiſſa, niſi Baptismus remitteret originale & alia perſonalia ante ipſum commiſſa.

At quando extra Sacramentum Pœnitentiæ tollitur obex per contritionem perfectam, tunc per gratiam Baptismo reſpondentem remittuntur peccata omnia ante illum commiſſa; per gratiam verò contritioni ut includenti votum Sacramenti Pœnitentiæ reſpondentem remittuntur alia mortalia poſt Baptismum commiſſa.

Inſt. Peccatum fictionis ligat virtutem Baptismi: ergo priùs tolli debet quàm poſſit operari Baptismus.

Reſp. Peccatum fictionis cùm per Pœnitentiam retractatur, jam non ligat virtutem Baptismi. Nam tunc adeſt diſpoſitio, quæ ſi in ſuſceptione baptismi adfuiſſet, Baptismus gratiam produxiſſet, & qua cum proinde jam illam producere poteſt, & producit, non quidem ſolus, ſed ſimul cum Sacramento Pœnitentiæ eam partem gratiæ quam ipſe producere non poteſt, producente.

Dico 2. Confirmatio & Ordo reviviſcunt, ſeu gratiam ſuam producunt, ſublato obice, ita communiter.

Prob. Quia hæc duo Sacramenta ſicut Baptismus imprimunt characterem, qui connaturaliter exigit gratiam ſanctificantem, & conſtituunt hominem in ſtatu de ſe perpetuo, cui multæ obligationes annexæ ſunt. Ac proinde finis & inſtitutio illorum poſtulat, ut conferant gratiam ad illorum ſtatus munera ſanctè & dignè obeunda, quando jam non eſt impedimentum huic gratiæ. Prætereà cùm iterari non poſſint, eſt par ratio de iis ac de Baptismo, ne videlicet qui Sacramenta illa cum obice recipiunt, eorum fructu in perpetuum & irreparabiliter priventur, etiam ſi poſtea obicem removeant.

Dico 3. Probabile eſt etiam Extremam-unctionem & Matrimonium reviviſcere. Quia veriſimile eſt Chriſtum noluiſſe conjuges toto conjugii tempore quo indigent multis gratiæ auxiliis tum ad hujus ſtatus munia chriſtianè obeunda, tùm ad onera patienter ferenda; item noluiſſe infirmos durante eo-

dem morbo seu periculo mortis in quo iterari non potest Extrema-unctio, & tamen indigent multis gratiis in hoc extremo vitæ certamine, ubi periclitatur salus, privari effectu Sacramenti cum obice suscepti, sed voluisse ut effectum illum, quo maximè indigent, recipiant sublato obice.

Dico 4. Pœnitentia & Eucharistia non reviviscunt, etiam sublato obice. Nam 1. respectu Pœnitentiæ obex gratiæ est etiam obex Sacramenti: carentia enim dispositionis requisitæ ad gratiam recipiendam impedit ejus valorem: ac proinde ipsum Sacramentum nullum est. Quod autem nullum fuit, postea reviviscere & operari non potest. 2. Cùm Eucharistia sæpissimè sumi possit, minimè necesse fuit Christum voluisse ut revivisceret. Imò nec id conveniens fuit: nam alioqui homo scelestissimus, qui sæpe Eucharistiam sacrilegè suscepisset, posset unico instanti maximam gratiam sanctificantem, elicita contritione perfecta, acquirere. Quod multis esset sacrilegiorum occasio.

Quæres, quid requiritur ad obicem removendum, ut Sacramentum reviviscat?

Resp. 1. Si obex fuerit solùm inculpabilis omissio dispositionis requisitæ ad gratiam, tollitur ponendo dispositionem illam, & sic Sacramentum reviviscit; modò tamen novus obex non additus sit, mortaliter peccando post susceptum Sacramentum. Nam cum in illo casu nihil obsit efficaciæ Sacramenti, præter carentiam dispositionis, sublata hac carentia Sacramentum operabitur sicut ab initio egisset si non fuisset hæc carentia.

Dixi, *modò &c.* Nam si novus obex per peccatum mortale additus est, hic removeri debet per Sacramentum Pœnitentiæ, vel per contritionem perfectam ejus votum includentem.

Resp. 2. Si obex fuerit culpabilis, omissio dispositionis requisitæ, vel quodlibet aliud peccatum mortale in ipsa Sacramenti susceptione admissum, tollitur obex ponendo dispositionem illam omissam, & illud mortale cum aliis postea commissis tollendo per Sacramentum Pœnitentiæ, vel per contritionem perfectam ejus votum includentem.

Porro peccatum mortale impediens effectum Baptismi, censetur committi à baptizato; quia non impeditur effectus Baptismi nisi jam existentis; Baptismus enim operari non potest nisi jam existens, ideoque jam receptus. Quare hoc peccatum remitti debet per Sacramentum Pœnitentiæ in re vel in voto susceptum.

CAPUT IV.

De Ministro Sacramentorum.

ARTICULUS I.

Quinam sint Ministri Sacramentorum?

Nota. 1. Duplex est Sacramentorum Minister nempe primarius & secundarius. Minister primarius & principalis est ille, qui Sacramenta instituit ut ejus nomine fierent, & per cujus solius merita operantur: talis est solus Christus, ut homo. Minister secundarius, de quo solo hìc agitur, est ille, qui sub Christo & ejus nomine potest validè conficere Sacramentum: sive est idoneus effector Sacramenti.

Nota. 2. Lutherus, in libro de Missa privata, docet etiam Angelos tùm bonos tùm malos habere potestatem conficiendi Sacramenta. Calvinus verò contendit solos christianos ad ministerium legitimè vocatos, hanc potestatem habere, ita ut ne in necessitate quidem feminæ baptizare possint.

Dico 1. Soli homines viatores ratione utentes possunt esse Ministri Sacramentorum secundum legem Dei ordinariam & sine dispensatione Dei.

Prob. Illi soli possunt esse Ministri Sacramentorum, secundum legem Dei ordinariam, quos Christus ad hoc munus designavit: nam nemo ex propria sua auctoritate potest validè agere nomine Christi, & fieri ejus instrumentum. At Christus ad hoc munus designavit solos homines viatores ratione utentes: nam illis solis dixit, Matth. cap. 28. *Docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, &c.* Luc. c. 22. *Hoc facite in meam commemorationem.* Joann. cap. 20. *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Jac. c. 5. *inducat presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, &c.*

Ratio congruentiæ est, quia ipse primarius Sacramentorum Minister homo erat; & illi, quibus administranda sunt, homines sunt.

Hinc 1. Angelus bonus nullum potest efficere Sacramentum nisi de lege extraordinaria, sive ex speciali deputatione & dispensatione Dei. Idem dic de anima separata, non tamen de anima redeunte ad corpus mortale & ad statum viatoris.

2. A fortiori malus Angelus hac potestate caret, cui etiam certum est eam nunquam à Deo concessum iri ex speciali dispensatione. Unde si Diabolus baptizaret, nullus esset Baptismus. Secus, si bonus Angelus baptizaret. Nam id faceret ex dispensatione & extraordinaria deputatione Dei, & sic valeret Baptismus. Hoc docet S. Thomas, 3. p. q. 64. art. 7. his verbis; *sicut Deus virtutem suam non alligavit Sacramentis quin possit sine Sacramentis effectum Sacramentorum conferre: ita etiam virtutem suam non alligavit Ecclesiæ Ministris, quin etiam Angelis possit virtutem attribueret ministrandi in Sacramentis. Et quia boni Angeli sunt nuncij veritatis, si aliquod Sacramentale ministerium à bonis Angelis perficeretur, esset ratum habendum: quia deberet constare hoc fieri voluntate divina.*

3. Infantes & perpetuò amentes non possunt validè conficere ullum Sacramentum, cùm careant usu rationis, & insuper habere non possint debitam intentionem.

Obj. 1. Membra Diaboli, nempe peccatores, possunt validè conficere Sacramenta: ergo & Diabolus ipse.

Resp. Disting. anteced. Possunt conficere Sacramenta, quatenus sunt Ministri Christi, *conc. ant.* quatenus sunt membra Diaboli, *nego ant. & conseq.* Mali autem homines sunt Ministri Christi, quatenus sunt homines viatores, qui à Christo acceperunt potestatem conficiendi & administrandi Sacramenta.

Obj. 2. Nicephorus, lib. 11. hist. c. 22. scribit S. Amphilochium fuisse ab Angelis ordinatum Episcopum, hancque ordinationem ratam à cæteris Episcopis habitam fuisse. Ergo boni Angeli possunt esse Ministri Sacramentorum.

Resp. Possunt esse, sed ex dispensatione-

ne & extraordinaria deputatione Dei, non verò secundùm ordinariam Dei legem.

Dico 2. Non omnes & singuli homines viatores & ratione utentes, sunt Ministri omnium Sacramentorum. Est de fide.

Prob. 1. Ex Concil. Trid. sess. 7. can. 10. *Si quis dixerit christianos omnes in verbo & omnibus Sacramentis administrandis habere potestatem, anathema sit.*

2. Quia re vera Laici non possunt esse Ministri quinque Sacramentorum, scilicet Confirmationis, Eucharistiæ, Pœnitentiæ, Extrema-unctionis, & Ordinis, ut suis locis probabitur.

Obj. 1. Quilibet homo etiam Laicus potest administrare Baptismum, ergo & cætera Sacramenta.

Resp. Nego conseq. Quia Christus unum non aliud voluit, eò quòd Baptismus sit Sacramentum omnibus & magis necessarium quam cætera. Unde illius Ministrum limitare noluit.

Inst. Matrimonium non est magis necessarium quam cætera Sacramenta, & tamen quilibet homo baptizatus potest illud administrare, nisi aliunde impediatur.

Resp. Specialis est ratio de Matrimonio, quia nempe Christus Matrimonii contractum ad Sacramentum evexit: qui contractus cùm à quolibet baptizato fieri possit, nisi aliunde impediatur, ideo hoc Sacramentum à quolibet baptizato ad generandum, habili & ab omnibus impedimentis libero, administrari potest.

Obj. 2. Omnes homines baptizati, sunt Sacerdotes, juxta illud 1. Petri, c. 2. *vos genus electum, regale Sacerdotium, gens sancta, &c.* Ergo omnes sunt Ministri omnium Sacramentorum.

Resp. Disting. anteced. Omnes sunt Sacerdotes impropriè dicti, *conc. ant.* propriè ac strictè dicti, *nego antec. & conseq.* Ibi Scriptura per regale Sacerdotium intelligit Sacerdotium spirituale & metaphoricum, consistens in potestate offerendi Deo sacrificia spiritualia, nempe bona opera, laudes, & preces. At præter hoc Sacerdotium, est aliud propriè dictum, dans potestatem offerendi sacrificium propriè dictum, & ministrandi populis Sacramenta, quod quidem Sacerdotium non omnibus Christianis convenit.

ARTICULUS II.

Utrùm ad valorem Sacramenti requiratur in Ministro intentio faciendi quod facit Ecclesia?

§. I.

Prænotanda.

I. Intentio hìc est voluntas deliberata faciendi aliquid, putà Sacramentum. Triplex autem potest esse in Sacramentis conficiendis Ministri intentio ex parte objecti sui. Prima est intentio præcisè ponendi ritum externum Sacramenti sive adhibendi materiam & formam quas adhibet Ecclesia. Secunda est intentio faciendi Sacramentum. Tertia est intentio conferendi effectum Sacramenti. Circa quod triplex est sententia.

Prima est Lutheri & Calvini, qui docuerunt ad valorem Sacramenti sufficere intentionem ponendi ipsum ritum seu ipsam actionem externam Sacramenti, etiamsi jocosè & irrisoriè etiam exteriùs ponatur; eò quòd velint

Sacra-

Sacramenta inſtituta eſſe duntaxat ad excitandam fidem in ſuſcipientibus, quem effectū habere poſſunt, quacunque intentione ponatur à Miniſtro ritus externus.

Secunda eſt plurium Catholicorum, qui volunt ſufficere intentionem ponendi ſeriò ritum externum, prout ponitur exteriùs in Eccleſia, nec requiri voluntatem faciendi Sacramentum: ita ut conficiatur Sacramentum, etiamſi Miniſter interiùs nolit facere Sacramentum, modo non ſignificet exteriùs ſe nolle facere Sacramentum, & jocosè vel repræſentativè agere. Hinc ad valorem Sacramenti exigunt verum externum Eccleſiæ ritum ſeriò exteriùs poni: in quo differunt à Luthero & Calvino, quibus conſentiunt in eo quod putent jocum internum non officere valori Sacramenti. Hæc opinio tribuitur Ambroſio, Catharino & Salmeroni. Sed alii contendunt eos ſolùm negare neceſſariam eſſe intentionem ponendi ritum externum ſub conceptu explicito Sacramenti, ſeu intentionem explicitam faciendi Sacramentum: non verò negare neceſſitatem intentionis faciendi ritum externum; qualis re ipſa ab Eccleſia ponitur: quem ritum Miniſter vult ſeriò etiam interiùs celebrare, ſive neceſſitatem intentionis faciendi quod facit Eccleſia, non tamen ſub conceptu Sacramenti.

Tria ſententia, quæ eſt communis inter Catholicos, docet ad valorem Sacramenti requiri intentionem ſaltem generalem & confuſam conficiendi Sacramentum, ſeu intentionem faciendi id quod Chriſtus inſtituit, vel facit Eccleſia immediatè per ritum illum externum, vel quod intendunt Chriſtiani.

II. Certum eſt ad valorem Sacramenti non requiri intentionem conferendi effectum Sacramenti. Nam valet Baptiſmus collatus ab Ethnico ejus effectum ignorante, vel etiam ab Hæretico negante gratiam per illum conferri.

III. Eſt de fide requiri veram intentionem ponendi ſeriò & non jocosè ſaltem exteriùs ritum externum, prout ponitur in Eccleſia. Nam 1. Leo X. hunc Lutheri articulum duodecimum inter multos damnavit: *Si Sacerdos non ſeriò, ſed joco abſolveret: ſi tamen credat pœnitens ſe eſſe abſolutum, veriſſimè eſt abſolutus.* Per jocum autem intelligitur intentio ſolùm repræſentandi myſterium, non autem faciendi. 2. Ex Concil. Trident. quod ſeſſ. 14. cap. 6. declarat pœnitentem non eſſe verè & coram Deo abſolutum, *ſi nulla illi adſit contritio, aut Sacerdoti animus ſeriò agendi & verè abſolvendi deſit.* Item ſeſſ. 7. can. 11. hoc ad minimum definit.

Ratio à priori eſt inſtitutio Chriſti, qui voluit, ut Sacramenta conficerentur ab hominibus ut Miniſtris ejus. Nullus autem agit ut Miniſter alterius, niſi ſaltem velit ſeriò facere quod alter voluit fieri nomine ſuo.

§. II.

Dico. Ad valorem Sacramenti requiritur intentio verè faciendi Sacramentum, ſaltem implicita & generalis, qua Miniſter intendat facere id quod Chriſtus inſtituit, vel id quod Eccleſia moraliter facit per ritum externum; nec ſufficit intentio ponendi exteriùs duntaxat ritum externum.

Prob. 1. Ex Concilio Florentino, in decreto Eugenii ubi dicitur: *Hæc omnia Sacramenta* (novæ legis) *tribus perficiuntur,*

tur, videlicet rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, & persona Ministri conferentis Sacramentum cum intentione faciendi quod facit Ecclesia: quorum si aliquid desit, non perficitur Sacramentum. Ergo ex hoc Conc. ad efficiendum Sacramentum requiritur intentio faciendi quod facit Ecclesia, materiam scilicet & formam adhibendo per suos Ministros. Sed id, quod immediatè Ecclesia facit, materiam & formam adhibendo per suos Ministros, est Sacramentum. Ergo ex Conc. ad efficiendum Sacramentum, requiritur intentio illud faciendi, quod etiam patet ex paragrapho sequenti, ubi dicit, quemlibet etiam Paganum & Hæreticum validè baptizare, *dummodò formam servet Ecclesiæ, & facere intendat quod facit Ecclesia.* Quibus verbis præter voluntatem ponendi ritum externum, exigit etiam intentionem faciendi quod facit Ecclesia, & hæc duo inter se distinguit. Ergo intendere facere quod facit Ecclesia, non est præcisè velle ponere ritum externum, sed est velle illum ponere ut religiosum & sacramentalem, seu ut signum institutum ad significandam & efficiendam gratiam.

Prob. 2. Ex Conc. Trid. sess. 7. can. 11. *Si quis dixerit in Ministris, dum Sacramenta conficiunt & conferunt, non requiri intentionem saltem faciendi quod facit Ecclesia, anathema sit.* At Ecclesia per suos Ministros facit Sacramentum, & non solùm ponit ritum externum. Ergo requiritur intentio faciendi Sacramentum. Item Concilium per intentionem faciendi quod facit Ecclesia, intelligit quod facit Ecclesia immediatè nomine & auctoritate Christi, ideoque intelligit quod facit Ecclesia per potestatem ministerialem acceptam à Christo. Atqui Ecclesia per potestatem ministerialem acceptam à Christo facit significationem & efficaciam sacramentalem, sicut per potentiam naturalem facit ritum externum. Ergo cùm Concil. Trident. definit requiri intentionem faciendi quod facit Ecclesia, intelligit requiri intentionem faciendi significationem & efficaciam sacramentalem, seu ritum externum, ut Sacramentum, intentionem, inquam, saltem implicitam & confusam.

Præterea Conc. Trident. sess. 14. cap. 6. declarat pœnitentem non esse verè & coram Deo absolutum, *si Sacerdoti animus seriò agendi & verè absolvendi desit.* Ergo ad validam absolutionem præter intentionem ponendi seriè ritum externum seu proferendi verba absolutionis, requirit intentionem verè absolvendi, nam hæc duo manifestè distinguit & exigit. Intentio autem verè absolvendi est intentio verè conferendi Sacramentum Pœnitentiæ: nam verè absolvere & conferre Sacramentum Pœnitentiæ sunt unum & idem. At eadem est ratio de omnibus aliis Sacramentis. Ergo in omnibus Sacramentis requiritur intentio faciendi Sacramentum.

Quare Suarez, tom. 3. in 3. p. S. Thomæ, q. 64. disp. 13. sect. 2. sic ait: *Existimo contrariam sententiam non posse jam* (post definitionem Concilii Trident.) *tutò defendi nec sine errore.*

Dices, Conc. Trident. hoc loco agit de joco externo & manifesto.

Resp. Loquitur generatim de omni joco cadente in substantiam Sacramenti,

five interno, five externo, quia uterque debitam intentionem excludit: ac proinde utrique opponit *tò seriò*.

Prob. 3. Ex decreto Summi Pontificis Alexandri VIII. quo damnatur hæc propositio: *Valet Baptismus collatus à Ministro, qui omnem ritum externum, formamque baptizandi observat, intùs verò in corde suo apud se resolvi: non intendo facere quod facit Ecclesia.* Ergo fine nullitate Sacramenti non potest excludi intentio interna faciendi quod facit Ecclesia, quamvis ponatur omnis ritus externus. At si ad valorem Sacramenti præter positionem omnis ritus externi non requiritur intentio faciendi quod facit Ecclesia, hæc intentio potest positivè excludi sine nullitate Sacramenti: nam exclusio ejus quod non requiritur ad valorem Sacramenti, non potest illud irritare, cùm valeat Sacramentum sine positione & cum exclusione eorum quæ ad ejus valorem non requiruntur. Ergo ad valorem Sacramenti Baptismi, ideoque aliorum omnium, præter positionem omnis ritus externi requiritur intentio faciendi quod facit Ecclesia. Atqui per intentionem illam faciendi quod facit Ecclesia intelligitur intentio verè faciendi Sacramentum: nam non intelligitur intentio ponendi ritum externum, cùm in propositione damnata jam supponatur hæc intentio, si quidem agitur de Ministro, *qui omnem ritum externum, formamque Baptismi observat*, proindeque voluntatem habent observandi omnem ritum externum, alioqui eum non observaret.

Prob. 4. Ratione. Quia Christus Sacramentorum Ministros instituit, non ut meros nuncios deferentes voluntatem domini, sed ut veros Ministros, dispensatores & œconomos, qui liberè utantur potestate ministeriali sibi data: *Sic nos existimet homo ut Ministros Christi, & dispensatores misteriorum Dei*, ait Apostolus, 1. Cor. c. 4. Atqui Minister non utitur liberè potestate ministeriali, nisi velit ea uti; & non vult ea uti, nisi cùm vult per eam producere effectum sibi proprium, nempe Sacramentum, quod est effectus proprius potestatis ministerialis circa Sacramenta: sicut nemo vult uti potestate naturali, nisi cùm vult per illam producere effectum nisi proprium. Ergo, &c.

Præterea confectio Sacramenti est actio moralis sacramentalis. Nam Christus sic instituit Sacramenta, ut procedant ex potestate data Ministris tanquam actiones eorum morales, ita ut dicantur verè remittere peccata, abluere, consecrare, ordinare, &c. ut Joann. c. 20. *quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Et Luc. 22. *hoc facite in meam commemorationem, &c.* Actio autem moralis sacramentalis debet esse intenta ut talis.

§. III.

Solvuntur objectiones petitæ ab auctoritate.

Obj. 1. Antiqui Patres non judicarunt ad valorem Baptismi requiri intentionem illam quam requirimus: nam ratum habuerant Baptismum ab Atheis & Ethnicis collatum; nec inquisierunt num Minister intentionem veram habuisset. Ergo non requiritur talis intentio.

Resp. Nego antec. Ad probationem dico, Patres judicasse Baptismum ab Atheis & Ethnicis, materiam ac formam

debitam servantibus, collatum valere, quia putarunt illos habuisse intentionem saltem confusam & generalem faciendi quod facit Ecclesia, volendo facere quod faciunt Christiani; quam intentionem, non obstante infidelitate, facilè habere poterant. Patres autem non inquisierunt an Minister veram intentionem habuisset, quia Ecclesia non judicat de internis, & nisi contrarium evidenter appareat, præsumi semper debet intentio debita in Ministro, qui nullum joci vel irrisionis signum præbet, cùm facillimè hæc intentio haberi possit, & sine ulla utilitate omitteretur.

Obj. 2. Ex S. Chrysostomo, hom. 85. in Joann. Sacerdos in Sacramentorum administratione non præbet nisi manum & linguam.

Resp. Ubi sic loquitur: *Pater, & Filius, & Spiritus sanctus omnia facit. Sacerdos linguam & manus præbet.* Præbet autem utrumque humano modo, & ut Minister Christi utens potestate ministrali, ideoque cùm intentione faciendi Sacramentum, seu id quod Christus instituit.

Porro ibi sanctus Doctor solùm significare vult totum effectum Baptismi, nempe gratiam & characterem à solo Deo physicè produci: hominem verò nihil operari physicè, nisi Sacramentum, proindeque modò illud faciat, non posse sua malitia impedire ejus effectum.

Inst. Sanctus Chrysostomus ibidem dicit justum non esse propter alterius malitiam, ad salutem nostram accedentes offendi.

Resp. Per malitiam intelligit meram improbitatem, quæ in multis reperitur, & cujus carentia, si ad valorem Sacramentorum requireretur, ea sæpe irrita forent cum multorum damno. At non loquitur de malitia, qua præcisè excluderetur intentio faciendi Sacramentum, quæ est di bolica & nullius utilitatis, ideoque aut nunquam aut fere nunquam reperitur.

Obj. 3. Alexander Alexandriæ Patriarcha ratum habuit Baptismum ab Athanasio puero jocosè aliis pueris collatum. Ergo à fortiori valet Baptismus seriò exteriùs collatus sine intentione, &c.

Resp. Si vera est hæc historia, ideo ratus habitus fuit Baptismus ab Athanasio aliis pueris in ludo collatus, quia ipse existimabatur in ludo verè & seriò intendere baptizare, & Sacramentum conferre: ita ut jocus non esset motivum intrinsecum, sed duntaxat impulsivum peragendi cæremoniam externam, & solùm vera collatio Baptismi ordinaretur ad aliquam animi oblectationem. Quam quidem intentionem suam Athanasius ostenderat in eo quod solos Cathecumenos, exploratis priùs per varias interrogationes eorum dispositionibus, baptizaret cum omnibus cæremoniis in Baptismo adhiberi solitis, ut testatur Sozomenus, l. 2. c. 17. & verò pueri etiam in ludis suis interdùm seriò faciunt, quæ à majoribus fieri vident.

Inst. Athanasius oblectationem animi sibi in Baptismo conferendo pro fine proponebat.

Resp. Hoc non officit intentioni debitæ. Nam quis seriò & verò potest velle Sacramentum conficere, ut animum recreet. Sacramentum autem seriò

riò & cum intentione collatum valet, quamvis propter ludum & recreationem fiat: quemadmodum valet Sacramentum seriò & cum intentione illud faciendi collatum, licèt fiat propter pecuniæ lucrum. Porro Athanasius ritum externum Baptismi non repræsentativè nec jocosè, sed verè ac seriò celebravit, ita ut jocus seu potiùs recreatio fuerit solùm finis extrinsecus seu motivum impulsivum Sacramenti seriò collati.

Obj. 4. Baptismus mimicè collatus valet, ut patet in Genesio Martyre, qui cum in theatro coram Diocletiano mimum ageret, per Baptismum mimicè collatum sanctificatus est.

Resp. 1. Si re vera mimicè baptizatus fuit, non valuit Baptismus sic collatus, sed Genesius postea sanctificatus fuit per Baptismum sanguinis seu martyrium, vel etiam per Baptismum flaminis, seu per contritionem perfectam cum voto Baptismi aquæ.

Resp. 2. Genesius non mimicè & jo-culariter sed seriò baptizatus fuit, non à mimo, sed à Sacerdote, cum vera intentione faciendi Sacramentum, ut patet ex ejus martyrii actis apud Ruinardum, ubi dicitur: *Quadam die, cùm vellet* (Genesius) *Diocletiano Imperatori ludum exhibere de mysteriis christianæ observantiæ …, & in medio theatri quasi ægrotus decumbens, se posceret baptizari, mimum in hæc verba proposuit: Eja nostri, gravem me sentio …. Evocato autem Presbytero & Exorcista repentè, Deo inspirante, credidit. Nam illi juxta lectum ipsius cùm recedissent, dicunt ei: Quid ad nos misisti, filiole? Genesius jam non simulatè ac fictè, sed ex puro corde respondit: Quia accipere cupio gratiam Christi …. cùmque Sacramentorum mysteria complessent, & indutus albis vestibus esset, &c.*

Obj. 5. Sanctus Augustinus, l. 7. de Baptismo, c. 53. non audet affirmare invalidum esse Baptismum mimicè & jocu-lariter collatum.

Resp. Ideo de hoc dubitavit, quia in nullo Concilio id definitum fuerat, ut ibidem expresè testatur. Nunc autem res in Concilio generali Trident. definita est. Unde Sanctus Doctor nunc de hac re non dubitaret, cùm nunc habeamus oraculum quod expectabat, nempe definitionem Concilii generalis. *Sed nobis tutum est* (inquit ibidem) *in ea non progredi aliqua temeritate sententiæ, quæ nullo in Catholico regionali Concilio cœpta, nullo plenario terminata sunt: id autem fiducia securæ mentis asserere, quod in gubernatione Domini Dei nostri & Salvatoris JEsu-Christi, universalis Ecclesiæ consensione roboratum est.*

Inst. Sanctus Augustinus ibidem asserit Baptismum fallaciter seu animo simulandi datum valere.

Resp. Sic hoc asserit, ut definitionem Concilii, quam nunc habemus expectaret, eique jam tùm se submitteret. Ideoque jam censeri debet nobis consentire.

Obj. 6. Nicolaus Papa I. ad consulta Bulgarorum, an baptizati à Judæo essent rebaptizandi, respondet non esse rebaptizandos, si in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti baptizati essent, nulla facta mentione intentionis.

Resp. Non fecit mentionem intentionis, quia eam supponit, & ordinariè adest.

Obj. 7. Innocentius IV. in lib. 3. Decret. c. 2. dicit Baptismum esse ratum, *licet Minister gerat in mente non facere quod facit Ecclesia.*

Resp. Per hæc verba (*quod facit Ecclesia*) intelligit, non ipsum Sacramentum, sed effectum Sacramenti, ut patet ex his verbis quæ subjicit: *dummodo intendat baptizare.* Igitur solum vult validum esse Baptismum, etiamsi Minister nolit effectum Sacramenti conferre, & sufficere quòd Sacramentum facere intendat.

Obj. 8. S. Thomas, 3. p. q. 64. art. 8. ad 2. improbat opinionem, quæ requirit intentionem mentalem, & addit: *In verbis quæ profert* (Minister) *exprimitur intentio Ecclesiæ, quæ sufficit ad perfectionem Sacramenti, nisi contrarium exteriùs exprimatur ex parte Ministri, vel recipientis Sacramentum.*

Resp. Doctor solùm vult ad perfectionem Sacramenti non requiri in Ministro explicitam & directam intentionem faciendi Sacramentum, sed sufficere implicitam & indirectam, qualem supponit esse in Ministro de quo agitur. Nam agitur de Ministro, qui ritum externum ponit in persona Ecclesiæ, ideoque de Ministro qui ritum externum Sacramenti ponit ut Minister seu ut instrumentum Ecclesiæ. At in doctrina S. Thomæ non potest Minister agere, ut instrumentum Ecclesiæ, nisi habeat intentionem saltem implicitam & indirectam faciendi Sacramentum, ut patet ex resp. ad 1. ejusdem art. ubi ait: *Sed instrumentum animatum, sicut est Minister, non solùm movetur, sed etiam quodam modo movet se ipsum .... & ideo requiritur ejus intentio, qua se subjiciat principali agenti, ut scilicet intendat facere quod facit Christus & Ecclesia.* Quare prima opinio, quam S. Thomas rejicit, ab eo intelligitur de intentione mentali explicita & directa, & eam rejiciendo ut necessariam, requirit tantùm aliam implicitam & indirectam. Et verò alioqui Sanctus Doctor secum ipse manifestè pugnaret, cùm sententiam nostram apertè doceat, loco citato, & art. 10. ubi ait: *Intentio Ministri potest perverti dupliciter. Uno modo respectu ipsius Sacramenti, putà cum aliquis non intendit Sacramentum conferre, sed derisoriè aliquid agere, & talis perversitas tollit veritatem Sacramenti, præcipuè quando suam intentionem exteriùs manifestat.* Idem docet, art. 9.

Nota. Veteres Patres nihil expressè scripserunt de necessitate intentionis, de qua agitur, quia nulla fuit tunc temporis ea de re controversia, & eam semper adesse supponebant, cùm facillimum sit eam habere, & sine ulla utilitate omitteretur.

§. IV.

Solvuntur objectiones petitæ à ratione.

Obj. 1. Episcopi antequam Ordines conferant, declarant se nolle ordinare excommunicatos, aut carentes vero titulo, vel facultate suorum Superiorum; & tamen si qui sint occultè tales, ordinantur validè. Ergo ad valorem Sacramenti non requiritur intentio illud faciendi.

Resp. Nego antec. Nam Episcopus

hoc non declarat, sed sub excommunicationis pœna præcipit & mandat, ne quis hujusmodi ad suscipiendos Ordines accedere audeat, ut patet ex Pontificali Romano. Præterea nemo hujusmodi ordinaretur validè, si Episcopus singulos ordinans haberet voluntatem illam generalem tales non ordinandi. At si habuisset, non perseverat in illa; sed relicta illa generali voluntate, aliam in singulorum ordinatione assumit, qua singulos intendit absolutè ordinare, & re ipsa ordinat absolutè. Unde omnes validè ordinantur, quamvis qui sic sunt impediti, ipso jure ab Ordinis suscepti exercitio suspensi sunt.

Obj. 2. Baptismus Lutheranorum est validus, & tamen Lutherani carent intentione à nobis requisita, cùm illum ut inutilem rejiciant. Ergo non requiritur, &c.

Resp. Nego 2. p. anteced. Nam Lutherani cùm baptizant, habent saltem implicitam & confusam intentionem faciendi Sacramentum. Volunt enim Baptismum conferre eo modo quo conferri debet ex Christi institutione: imò exprefsè intendunt facere simpliciter quod Christus instituit, & facit vera Ecclesia Christi, quam putant esse Lutheranam: & sic habent confusam & generalem intentionem faciendi verum Sacramentum, quamvis errent circa naturam & efficaciam Sacramentorum. Et verò Lutherani docent etiam Baptismum mimicè collatum valere; nùm idcirco mimicè baptizant?

Obj. 3. Sacerdos hostiam consecratam distribuens, confert Sacramentum, etiamsi nolit positivè conferre. Ergo idem est de consecrante.

Resp. Nego conseq. Ratio disparitatis est, quia Sacerdos in distributione Eucharistiæ non conficit Sacramentum, nec quidquam de novo producit, sed præcisè distribuit id quod jam factum est. Unde in tali actione se habet instar famuli, qui donum aliquod domini sui alteri deferret. At Sacerdos in Eucharistiæ confectione aliquid de novo producit, & facit Sacramentum nomine Christi: ad quod requiritur intentio faciendi quod Christus ut causa principalis instituit.

Obj. 4. Si intentio faciendi Sacramentum esset necessaria ad ejus valorem, intentio Ministri se ipsam haberet pro objecto. Falsum conseq. Ergo.

Resp. Disting. sequel. maj. Se ipsam haberet pro objecto confusè, *conc. sequel. maj.* distinctè, *nego sequel. maj.* Intentio faciendi Sacramentum habet pro objecto distinctè ipsum Sacramentum, confusè verò ea quæ requiruntur ad valorem Sacramenti, inter quæ reperitur intentio faciendi Sacramentum. Sed in hoc nihil est absurdi, & idem in multis aliis accidit. Sic intentio faciendi contractum validum habet se ipsam pro objecto confusè.

Obj. 5. Si valor Sacramenti pendet ab intentione Ministri, nemo poterit esse certus de ejus valore.

Resp. Certitudo moralis sufficiens ad pacandum animum, adest hoc ipso, quòd omnia exterius debitè facta sunt. Nam tunc non est causa suspicandi defuisse debitam intentionem; cùm hæc possit facillimè haberi, & ejus ca-en-

tia non possit prodesse Ministro: vix enim contingere potest, & certè rarissimè contingit, ut eò malitiæ deveniat Minister, ut velit alterum perire ob defectum sibi nullatenus utilem. Quod autem numquam aut ferè numquam accidit, moralem certitudinem impedire non potest.

Obj. 6. Atheus non potest habere intentionem gerendi se tanquam Ministrum Ecclesiæ: nam judicat Ecclesiam Christi esse cœtum chimericum & impossibilem. Ergo non posset validè baptizare, si requiritur intentio, &c.

Resp. Nego anteced. & ejus probationem. Nam Atheus non potest judicare Ecclesiam esse cœtum chimericum, cùm eam suis conspiciat oculis. Judicat quidem illam Ecclesiam, quam videt, & quæ se à Christo homine-Deo institutam esse dicit, non habere Christum Deum authorem. Sed ut ille Atheus intentionem requisitam ad valorem Sacramenti habeat, sufficit quòd ritum externum Sacramenti celebrando intendat saltem implicitè facere quod per ritum illum facit societas, quæ christiana dicitur, *licet æstimet id nihil esse*, ut loquitur sanctus Thomas.

Inst. 1. Atheus ignorat quid sit Sacramentum. Ergo non potest habere intentionem illud faciendi.

Resp. Potest eam habere implicitè & confusè, volendo facere quod facit cœtus Christianorum. Cùm autem Atheus aut Hæreticos materiam & formam debitas observat, nulla est justa ratio dubitandi de debita intentione, cùm eam facilè habere possit.

Inst. 2. Atheus non potest velle agere nomine Dei, quem negat. Ergo non potest habere intentionem, &c.

Resp. Quamvis Atheus non possit velle explicitè & directè agere nomine Dei: cùm judicet nullum esse Deum, tamen potest hoc velle implicitè & indirectè. Nam hoc ipso quod quis se gerit tanquam Ministrum Ecclesiæ, agit nomine & auctoritate Ecclesiæ; & hoc ipso quod agit nomine & auctoritate Ecclesiæ, agit nomine & auctoritate Dei. Unde non potest quis velle se gerere tanquam Ministrum Ecclesiæ, quin hoc ipso implicitè velit agere nomine & auctoritate Dei. Atqui potest Atheus velle sincerè gerere se tanquam Ministrum Ecclesiæ seu societatis quæ se Christianam dicit: ergo potest implicitè velle agere nomine & auctoritate Dei.

Obj. 7. Si ad valorem Sacramentorum requiritur intentio mentalis, posset fieri, ut pauci, imò nulli essent Sacerdotes & Episcopi, ideoque ut pereat Ecclesia, quæ ex Clero & populo essentialiter constat. Falsum conseq. Ergo.

Resp. Nego sequel. mai. Nam Christus secundùm promissiones suas, semper ita Ecclesiæ suæ provisurus est, ut semper Episcopi & Sacerdotes, qui in ea tales existimabuntur, sint saltem maxima ex parte veri Episcopi & Sacerdotes. Quare repugnat quælibet suppositio in contrarium, cùm repugnet promissionibus Christi, & ejus providentiæ erga suam Ecclesiam. Hoc autem verùm est non solùm pro universali Ecclesia, sed etiam pro notabili parte universalis Ecclesiæ, imò &

pro

pro particulari Ecclesia, Ecclesiæ Romanæ perfectè unita & subjecta, saltem ad diuturnum tempus.

Obj. 8. Perpetuæ Ecclesiæ visibilitas non potest à nobis sufficienter demonstrari, cùm in nostra sententia nil certi de Ministrorum consecratione haberi possit.

Resp. Nego. Nam legitima Ministrorum consecratio saltem maxima ex parte, omnino certa est, utpote nixa promissionibus Christi Ecclesiæ factis.

Obj. 9. Ministri Sacramentorum se habent sicut Reip. Legati in negotiis, quæ ejus nomine gerunt. At acta à Reip. Ministris valent, quamvis careant intentione mentali agendi illius nomine. Ergo etiam Sacramenta valent, quamvis fiant sine intentione mentali.

Resp. Ecclesiæ Ministri in Sacramentorum confectione se habent ut Reip. Legati & Ministri, non qui ut meri Nuntii deferunt tantùm ejus mandata, sed qui habent veram potestatem ejus nomine, suo tamen judicio & arbitrio negotium tractandi & perficiendi, & in quibus requiritur vera intentio rem transigendi.

Obj. 10. Ad valorem Sacramenti nulla requiritur intentio. Ergo multò minùs requiritur intentio faciendi Sacramentum.

Resp. Nego anteced. Nam 1. Christus Ministros Sacramentorum instituit homines ratione utentes, ut nempe humano modo agerent, id est, ex intentione & electione, non casu. Igitur Christus voluit, ut actio per quam Sacramentum conficitur, esset actio humana, moralis, ac libera, ideoque fieret ex intentione. 2. Alioqui ebrius, vel amens, aut dormiens Sacramentum conficere posset: quod nemo sanæ mentis dixerit. Hinc S. Cornelius Papa declaravit irritam esse ordinationem Novatiani hæretici, eo quod ordinatus fuisset ab Episcopis ebriis, qui manuum impositione Episcopatum ei conferre tentaverant, ut constat ex Eusebio, lib. 5. hist. c. 43. qui Cornelii Epistolam refert.

Inst. 1. Sacramenta sunt signa gratiæ. At signa gratiæ significant independenter ab intentione ejus, à quo applicantur, ut patet in vocibus. Ergo.

Resp. Sacramenta sunt gratiæ signa practica, non speculativa signa; speculativa sunt ea, quæ præcisè aliquid significant, non efficiunt. Practica sunt ea, quæ efficiunt id, quod significant. Hæc autem signa non habent vim significandi & efficiendi, nisi dependenter ab intentione ejus, qui illis utitur, & habet potestatem efficiendi quod per ea significatur. Sic si dicerem tibi sine intentione donandi, sed ore tenus, ostendendo meum librum: *hic liber est tuus*: liber non fieret tuus ob carentiam intentionis transferendi illius dominium.

Inst. 2. Medicamenta operantur independenter ab intentione ea applicantis.

Resp. Hoc verum est de medicamentis physicis, quia vim habent ex natura sua. At falsum est de medicamentis moralibus, quæ consistunt in actione humana, qualia sunt Sacramenta; quia non existunt, nec vim habent nisi dependenter à voluntate instituentis.

tis. Christus autem Sacramentorum Institutor noluit, ut ea essent & operarentur nisi dependenter ab intentione Ministri.

Inst. 3. Minister Sacramentorum est Minister Christi. At non requiritur intentio instrumenti, sufficit enim intentio causæ principalis. Ergo non requiritur intentio Ministri, &c.

Resp. Presbyter Sacramentorum est instrumentum Christi, non physicum & inanime, sed morale, ac librum, quod seipsum movere debet ut agat: *Et ideo* (inquit S. Thomas) *requiritur ejus intentio, qua se subjiciat principali agenti, ut scilicet intendat facere quod facit Christus & Ecclesia.*

Inst. 4. Verba Sacramentorum ex Christi institutione habent vim operandi gratiam. Ergo modò proferantur quamvis sine intentione, gratiam causant.

Resp. Verba Sacramentorum non habent vim conferendi gratiam nisi dependenter ab intentione Ministri.

Inst. 5. Materia & forma sunt partes essentiales Sacramenti, & modò inter se uniantur, faciunt Sacramentum.

Resp. Materia & forma non sunt partes essentiales Sacramenti, nisi cùm ex debita intentione adhibentur & inter se uniuntur, quia alioqui non ponuntur secundùm institutionem Christi.

Observa. Ad valorem Sacramenti non requiritur expressa & distincta intentio faciendi Sacramentum sub proprio conceptu Sacramenti; sed sufficit implicita & confusa, qua quis intendat facere quod facit Ecclesia Christiana, aut quod Christiani faciunt, aut quod vidit Parochum facere. Nam valet Baptismus à rudibus & infidelibus rationem & efficaciam Sacramenti Baptismi ignorantibus collatus, modò intendant facere quod faciunt Christiani, cùm ritum externum Baptismi celebrant.

ARTICULUS III.

Utrùm ad valorem Sacramenti requiratur intentio actualis?

Nota. INtentio seu volitio faciendi Sacramentum quadruplex distinguitur, nimirum actualis, virtualis, habitualis, & interpretativa.

Intentio actualis est ea, qua quis dum conficit Sacramentum, actu cogitat de Sacramento, & simul vult illud conficere.

Intentio virtualis est volitio faciendi Sacramentum præterita, vi cujus fit Sacramentum mediante una vel multiplici actione ad illud ordinata, & manante ab illa volitione. Dicitur virtualis, quia ex virtute illius licèt præteritæ fit Sacramentum, seu habet virtutem intentionis actualis quoad confectionem Sacramenti: talis est intentio in Sacerdote, qui ex voluntate actuali consecrandi induit se vestibus sacris, Missam inchoat, sed paulò post distrahitur, prosequitur tamen Missam, & consecrat cum distractione.

Intentio habitualis est intentio merè præterita, non retractata, quæ jam neque in se, neque in sua virtute vel aliquo effectu à se relicto existit. Vel est habitus ex pluribus confectionibus Sacramentorum acquisitus, tribuens voluntati facilitatem & propensionem ad similes actus in posterum exercendos: sive est inclinatio & facilitas nata ex tali habitu. In-

Intentio interpretativa est ea, qua quis aliquid vult tantùm in causa: sic qui inebriat se, prævidens, aut prævidere debens se obscæna verba in ebrietate prolaturum, vult interpretativè illorum prolationem. Vel est ea, quæ nec est, nec fuit, sed esset si ejus objectum proponeretur voluntati: unde est solùm dispositio voluntatis ad intentionem eliciendam, si hæc ei proponeretur. Et sic explicata non differt ab intentione præsumpta, quæ non est intentio, sed solùm intentionis præsumptio: sive non est intentio quæ existat, sed quæ existeret si res proponeretur.

Dico. 1. Ad valorem Sacramenti non sufficit intentio habitualis. Ita communiter.

Prob. Quia 1. habitualis intentio non influit in actionem sacramentalem, nec hæc vi illius ponitur: ac proinde talis intentio se habet ad effectionem Sacramenti perinde ac si non esset. Ad valorem autem Sacramenti requiritur intentio libera, quæ sit principium confectionis Sacramenti, & qua potestas ministerialis ad usum applicatur. Nam secundùm institutionem Christi ad effectionem Sacramenti necesse est, ut actio sacramentalis sit actio humana, & humano modo exerceatur potestas ministerialis.

2. Alioqui Sacramentum confici posset ab amente, ebrio, vel dormiente, cùm intentio habitualis possit in illis esse.

Obj. 1. S. Thomas, 3. part. quæst. 64. a. 8. ad 3. docet intentionem habitualem sufficere.

Resp. Nomine intentionis habitualis intelligit id, quod nunc per intentionem virtualem intelligunt Theologi, ut patet ex his ejus verbis: *Licèt ille* (de quo fit objectio,) *quia aliud cogitat, non habeat actualem intentionem; habet tamen intentionem habitualem, quæ sufficit ad perfectionem Sacramenti: putà cùm Sacerdos accedens ad baptizandum, intendit facere circa baptizandum quod facit Ecclesia, unde postea in ipso exercitio actus cogitatio ejus ad alia rapiatur, ex virtute primæ intentionis perficitur Sacramentum. Quamvis studiosè curare debeat Sacramenti Minister, ut & etiam actualem intentionem adhibeat. Sed hoc non est totaliter positum in hominis potestate: quia præter intentionem, cùm homo vult multùm intendere, incipit alia cogitare.*

Obj. 2. Intentio habitualis sufficit ad Sacramentum validè recipiendum, ut patet in ebrio, & amente, qui validè baptizatur si antea habuit intentionem recipiendi Baptismum, nec eam revocavit. Ergo eadem sufficit ad illud conficiendum.

Resp. Nego conseq. Ratio disparitatis est, quia ad valorem Sacramenti plus requiritur ex parte Ministri quàm ex parte suscipientis. Nam Minister est causa efficiens instrumentalis Sacramenti; suscipiens verò est illius subjectum. Plus autem requiritur ad agendum & producendum quàm ad patiendum seu recipiendum.

Obj. 3. Matrimonium per procuratores contractum valet, etiamsi, dum contrahitur, conjuges dormiant. Sed tunc conjuges non habent nisi intentionem habitualem. Ergo cum hac intentione valet Sacramentum.

Resp. Conjuges, qui per procuratores matrimonium contrahunt, non ...t causa proxima & immediata Sacramenti, sicut nec contractus: unde in ..is sufficit intentio habitualis. At præ... habitualem conjugum intentionem, ... procuratoribus, qui eorum nomine ...trahunt, requiritur intentio saltem ...tualis contrahendi, quia sunt proxi...a & immediata causa contractus, ...roindeque Sacramenti. Igitur Matri...onium contrahitur per virtualem in...entionem procuratoris, qui contra...entis vices gerit, & cum eo unam moraliter quoad hoc personam constituit.

Obj. 4. Intentio habitualis sufficit ad applicandum alicui Sacrificium Missæ. Ergo sufficit etiam ad Sacrificium & Sacramentum efficiendum.

Resp. Nego conseq. Disparitas est, quia intentio applicandi Sacrificium est collatio fructus Sacrificii, seu juris ad fructum illum percipiendum; & possum hodie donare, quod cras erit in mea potestate. Donatio autem rei habendæ valet quamdiu non retractatur: nam tamdiu perseverat moraliter, unde suo tempore habebit effectum. At intentio faciendi Sacrificium est causa efficiens Sacrificii & Sacramenti: causa autem ut producat effectum, debet existere saltem virtualiter.

Dico 2. Ad valorem Sacramenti non sufficit intentio interpretativa.

Prob. Quia intentio interpretativa non est propriè intentio, sed dumtaxat intentionis præsumptio: sive non est intentio quæ existat aut extiterit, sed quæ esset si res proponeretur. At intentio, quæ non est actu nec virtualiter, nihil efficit, nec agentem applicat ad actionem. Quare non potest esse principium actionis moralis & humanæ, quæ tum fiat, quale est Sacramentum. Præterea nullus effectus potest esse nisi à causa, quæ existat saltem virtualiter.

Dico 3. Quamvis Minister teneatur diligenter curare, ut habeat intentionem actualem, ob reverentiam Sacramenti quæ illam exigit, hæc tamen ad valorem Sacramenti non est necessaria; sed sufficit intentio virtualis. Ita communiter Theologi, cum S. Thoma loco citato.

Prob. 1. Ex sensu & praxi Ecclesiæ, quæ Sacramenta ex intentione virtuali collata approbat.

2. Si intentio actualis necessaria esset ad valorem Sacramenti, Sacramenta sæpissimè forent irrita propter instabilitatem imaginationis, & frequentes animi evagationes, & quidem plerumque naturaliter inevitabiles. Non est autem credibile, Christum sic instituisse Sacramenta, ut sæpissimè essent irrita defectu intentionis, quæ sæpissimè non est in potestate hominis.

3. Quia intentio virtualis sufficit ad ponendum validè actum moralem & humanum, ut patet in contractibus, aliisque similibus.

Obj. Si Sacerdos inchoato sacro ex intentione actuali, incidat in amentiam, & postea virtute ejusdem intentionis proferat verba consecrationis, non conficit Sacramentum; & tamen hæc intentio erit virtualis, nam perseverabit virtualiter. Ergo non sufficit &c.

Resp.

Resp. Hæc intentio in hoc casu non est virtualis, nec perseverabit virtualiter moraliter, sed solùm physicè. Nam talis Sacerdos non solùm non est tunc liber, sed etiam incapax libertatis & actus moralis, qualis est actio Sacramentalis: unde non potest agere humano modo, nec actum humanum ac moralem exercere.

ARTICULUS IV.

Utrùm ad valorem Sacramenti requirantur in Ministro fides & sanctitas?

Nota. INitio sæculi tertii Agrippinus Cartaginensis Episcopus docuit Baptismum ab hæreticis & schismaticis collatum, nullum esse, ideoque rebaptizandos esse, qui ab illis baptizati fuissent. Hunc errorem secuti sunt S. Cyprianus Agrippini successor, Firmilianus Cæsariensis Episcopus, & multi alii Orientales & Africani Episcopi. Eumdem errorem pertinaciter propugnarunt Donatistæ, etiam post definitionem Concilii Nicæni primi. Et aliqui ex illis hoc extenderunt ad quoslibet peccatores manifestos quamvis fideles. Imò aliqui alii Donatistæ docuerunt nulla esse Sacramenta à quovis peccatore etiam occulto collata, cui errori adhæsere Valdenses, Albigenses, Wiclessus, Hussitæ, & Anabaptistæ. Præterito sæculo Joannes Du Verger Abbas San-Cyranus hanc hæresim renovavit, Epist. 93. his verbis: *Les mauvais Pretres ne sont plus Pretres.* Ita habet prima editio, & textus qualis ab auctore prodiit.

§. I.

Dico 1. Ad valorem Sacramenti non requiritur fides in Ministro. Est de fide.

Prob. 1. Ex traditione & consuetudine perpetua Ecclesiæ non rebaptizandi eos, qui ab hæreticis baptizati fuissent. Quam quidem praxim ab Apostolis profectam esse constat, cùm neque alicujus Romani Pontificis decreto, neque generalis alicujus Concilii canone instituta aliquando fuerit; sed ab initio viguerit usque ab hæc tempora in Ecclesia particulari Romana & in aliis Ecclesiis particularibus numero pluribus, in omnibus verò omnino Ecclesiis particularibus viguerit duobus prioribus sæculis usque ad Agrippinum. Hanc consuetudinem S. Stephanus Papa postea martyr, Cypriano & ejus Synodo solam opposuit, & de eadem sic loquitur S. Augustinus, l. 2. de Baptismo, c. 7. *Saluberrimam consuetudinem tenebat Ecclesia, in ipsis quoque schismaticis & hæreticis corrigere quod pravum est, non iterare quod datum est; sanare quod vulneratum est, non curare quod sanum est. Quam consuetudinem credo ex apostolica traditione venientem; sicut multa non inveniuntur in litteris eorum, neque in Conciliis posteriorum, & tamen quia per universam custodiuntur Ecclesiam, non nisi ab ipsis tradita & commendata creduntur.* Et cap. 9. *Consuetudinis robore tenebatur orbis terrarum, & hæc sola opponebatur inducere volentibus novitatem, quia non poterant apprehendere veritatem.*

Prob. 2. Ex Conciliis generalibus. Conc. Nicenum I. can. 8. sic ait: *Si qui voluerint venire ad Ecclesiam Catholicam ex Novatianis, placuit sancto Concilio, ut ordinentur, & sic maneant in Clero.* Ubi Novatianos hæreticos ad fidem conversos admittit ad ordines sine rebaptizatione,

ratione, sicque eorum Baptismum ratum habet, quia nempe ritè baptizabant Novatiani. Paulianistas verò ad fidem conversos rebaptizari jubet, can. 19. *Quia Paulianistæ in nomine Patris & Filij & Spiritus-sancti minimè baptizabant*, inquit Innocentius I. in sua ad Episcopos Macedoniæ Epistola. Concilium autem Nicænum Novatianos ad fidem conversos sine iteratione Baptismi recipiendo, & solos Paulianistas statuendo rebaptizandos esse, hoc ipso ut ratum approbat Baptismum à quocumque etiam hæretico in debita forma collatum. Quare S. Augustinus, in libris de Baptismo contra Donatistas, rectè asserit consuetudinem Ecclesiæ non rebaptizandi Baptizatos in forma Ecclesiæ ab hæreticis, plenarii Concilii auctoritate, proindeque totius Ecclesiæ consensione firmatam esse.

Conc. Later. IV. c. 1. ait: *Sacramentum verò Baptismi, quod ad invocationem individuæ Trinitatis, videlicet Patris & Filij & Spiritus-sancti consecratur in aqua, tam parvulis quàm adultis in forma Ecclesiæ à quocumque ritè collatum, proficit ad salutem.*

Concil. Trident. sess. 7. de Baptismo, can. 4. *Si quis dixerit Baptismum, qui etiam datur ab hæreticis in nomine Patris & Filij & Spiritus-sancti cum intentione faciendi quod facit Ecclesia, non esse verum Baptismum, anathema sit.* His adde Concil. Florent. in decreto pro Armenis, ubi dicitur paganus & hæreticus validè baptizare, *dummodò formam servet Ecclesiæ, & facere intendat quod facit Ecclesia.*

Prob. 3. Ratione. Quia propter hæresim non amittitur potestas ministerialis, quippe quæ sit gratia gratis data, nec in Ministri sed in aliorum utilitatem concessa. Et sicut semen non minus fructificat, sive à malo sive à bono spargatur: ita Sacramentum æqualiter valet, sive ab infideli & peccatore, sive à justo conficiatur.

Dico 2. Ad valorem Sacramenti non requiritur in Ministro sanctitas seu status gratiæ. Est de fide.

Prob. 1. Quia est de fide ad valorem Sacramenti non requiri in Ministro fidem. Ergo nec requiritur status gratiæ, qui sine fide esse non potest, quique abest in omni Ministro hæretico & schismatico.

2. Ex Concil. Constantiensi, sess. 8. ubi damnatur hæc Wicleffi propositio numero quarta: *Si Episcopus vel Sacerdos existat in peccato mortali, non ordinat, non consecrat, non conficit, non baptizat.* Et ex Conc. Trident. sess. 7. can. 12. *Si quis dixerit, Ministrum in peccato mortali existentem, modò omnia essentialia, quæ ad Sacramentum conficiendum aut conferendum pertinent, servaverit, non conficere aut non conferre Sacramentum, anathema sit.*

3. Ex perpetua Traditione & praxi Ecclesiæ, quæ numquam Sacramenta à peccatoribus collata iteravit.

4. Ex Patribus. Pro omnibus sit S. Augustinus, l. 2. contra Epistolam Parmeniani, c. 10. ubi ait: *Omnia Sacramenta, cùm obsint indignè tractantibus, prosunt tamen per eos dignè sumentibus.*

Ratio est, quia potestas conficiendi Sacramenta est gratia gratis data, quæ compossibilis est cum peccato. Alioqui Christus parum Ecclesiæ suæ &

ani-

animarum saluti providisset: nam cùm status gratiæ sæpe in multis desit, sæpissimè Sacramenta forent irrita cum ingenti animarum damno.

Ex dictis sequitur, ad effectum Sacramenti non requiri in Ministro fidem, nec statum gratiæ; quod est etiam de fide: nam ex Conc. Trident. sess. 7. can. 6. & 7. Sacramenta validè collata conferunt gratiam non ponentibus obicem. Et verò virtus Sacramenti est & operatur ex solis Christi meritis, qui per Ministrum tamquam instrumentum illud conficit. Quare à Patribus & Doctoribus rectè comparantur Sacramenta solis radiis, qui transeundo per loca cænosa non inquinantur: mali verò Ministri manibus, quæ sivæ sordidæ sive mundæ sint, possunt perinde bonum semen seminare; sigillis, quæ sive aurea sive ferrea sint, perinde possunt Principis imaginem imprimere; faci, quæ consumitur dum aliis prælucet.

§. II.

Solvuntur objectiones petitæ ab auctoritate.

Obj. 1. Illud Eccli. c. 34. v. 4. *Ab immundo quis mundabitur?* Et v. 30. *Qui baptizatur à mortuo, & iterum tangit eum, quid proficit lavatio illius?*

Resp. Ad 1. Sensus est non posse aliquem mundari ab immundo ut immundo, & virtute propria mundante. At Minister immundus conferendo Sacramentum, non mundat virtute propria, sed virtute Christi ut Ministri principalis, qui potest mundare per homines immundos sicut per quædam instrumenta.

Resp. Ad 2. Ibi non agitur de Baptismo Christi, sed de purificatione ab immunditia legali, quæ ex cadaveris contractu contrahebatur. Et sensus est: qui post contactum cadaveris purificatur, si iterum tangit illud, nil prodest ipsi sua purificatio, quia iterum immunditiam legalem contrahit.

Obj. 2. Illud Christi, Matth. cap. 7. *Non potest arbor bona malos fructus facere, neque arbor mala bonos fructus facere.*

Resp. Arbor mala agens ex propria virtute non potest bonos fructus facere. At Minister improbus conficiens Sacramentum, non agit ex propria virtute, sed nomine & virtute Christi: unde non agit ut arbor mala. Nam arbor mala est homo malus de suo agens, non verò ex virtute Christi. Ita S. Augustinus, lib. 2. contra Litteras Petiliani.

Obj. 3. Illud Ephes. c. 4. *Unus dominus, una fides, unum Baptisma.* At si valet Baptismus ab hæretico collatus, non unum, sed duplex erit Baptisma. Ergo.

Resp. Nego min. Nam Baptismus ab hæretico ritè collatus, solo numero non specie differt à Baptismo, qui in Ecclesia Catholica confertur: nam utriusque est eadem materia, eadem forma, idem finis & effectus, idem Institutor ac principalis Minister, nempe Christus, & ad eamdem Ecclesiam nempe Christi uterque pertinet.

Obj. 4. S. Cyprianus cum octoginta circiter Episcopis Africanis, & Firmilianus cum quinquaginta Episcopis Orientalibus, in multis Synodis declararunt nullum esse hæreticorum Baptismum,

mum, ideoque rebaptizandos cùm ad fidem convertuntur.

Resp. Illi omnes graviter errarunt, & illis oppono summum Pontificem Stephanum & cum eo multa Episcoporum millia, qui Traditionem Apostolicam tuebantur, ut testatur S. Augustinus, lib. 3. contra Cresconium, c. 3. his verbis: *Si omninò jam credendum sit quinquaginta Episcopis Orientalium id esse visum, quod septuaginta Afris, vel aliquanto etiam pluribus contra tot millia Episcoporum, quibus hic error in toto orbe displicuit, cur non potiùs etiam, &c.*

Obj. 5. Dionysium Alexandrinum.

Resp. Equidem S. Hieronymus ei hunc errorem attribuit, sed dissentit S. Basilius, qui Dionysii Epistolas legere & doctrinam meliùs perspectam habere potuit. Et re vera ipse Dionysius, in tertia ad Philemonem Epistola, cujus Fragmentum refert Eusebius, l. 8. c. 7. asserit se à prædecessore suo accepisse *eos qui ab hæreticis veniebant ... post multas preces purgatos, ad communionem admittendos, nequaquam existimans iterato Baptismo eis opus esse.* Nec ipse rebaptizantium patrocinium suscepit apud Xistum successorem Stephani, nisi quia putabat rem Ecclesiæ periculosam esse, si duriùs cum rebaptizantibus ageretur.

Obj. 6. S. Athanasius, serm. 3. contra Arianos, ait: *Quæso igitur non planè vanum ac inutile fuerit Baptisma, quod ab illis* (Arianis) *datur; cùm id non nisi species sit, & inane simulacrum, ipsique ea re nihil solidæ opis afferant ad pietatem?* Et hanc rationem subjicit, quia dicendo in nomine Patris & Filii, per Patrem intelligunt Creatorem & Factorem, per Filium verò creaturam & facturam; nam sic prosequitur: *Non enim in Patre & Filio tribuunt Baptisma Ariani, sed in Creatore & creatura, in Factore & factura,* scilicet secundùm sensũ quem nominibus *Patris & Filij* tribuunt. *Sicuti igitur creatura diversum quiddam est à Filio: ita diversum quiddam à vero Baptismate est, quod ab illis existimatur dari; tametsi nomen Patris & Filij, quia illa in Scripturis vident, simulent se se nominare.*

Resp. S. Doctor secundùm multos solùm vult Arianorum Baptisma non conferre gratiam sanctificantem illud recipientibus, utpote iis in hæresi consentientibus, vel cum eis in sacris communicantibus. Unde sensus est, Arianorum Baptisma esse vanum & inutile, esse inane simulacrum quoad effectum primarium, nempe gratiam.

Aliqui tamen censet S. Athanasium invalidum existimasse Baptismum hæreticorum, non quidem omnium indiscriminatim, sed duntaxat eorum, qui non rectè sentiebant de Trinitate, & de divinitate Filii. Quod putant sufficienter probari ex verbis S. Athanasii verba objecta sequentibus: *Non enim qui simpliciter ait, Domine, is est qui donat legitimum Baptisma, sed qui nomen exprimit, & fidem rectam habet, ideoque Salvator non quovis modo baptizandum præcipit: sed primùm dixit: docete, ac deinde: baptizate in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti; ut ex doctrina recta fides oriretur, & cum fide Baptismatis integra initiatio perficeretur. Certè aliæ etiam hæreses, eæque numero non exiguæ, nomine tenùs ritum illum pronuntiant,* (dicendo, ego te baptizo in nomine

Pa-

Patris & Filii & Spiritus-sancti.) *Sed non rectè sentientes* (de tribus personis,) *ut dictum est, neque sanam fidem retinentes, inutilem possident aquam, quam impertiunt, nimirum nomine & religione destitutam; adeò ut qui ab illis aspergantur, sordescant potiùs pravà religione, quàm redimantur.* Verùm ista omnia in bono sensu explicari possunt, nempe de Baptismo licito & conferente gratiam: ita ut sensus sit, Baptismum sine necessitate ab hæreticis susceptum, esse illicitum, & inutilem recipienti, ideoque hoc Baptismo non sanctificari, sed magis contaminari baptizatum, ob sacrilegium quod committit, Baptismum ab hæreticis & in hæresi recipiendo.

Obj. 7. S. Basilius, Epist. 1. & 2. Canonica ad Amphilochium, Baptismum ab hæreticis in debita forma collatum ut nullum rejicit, vultque ab hæreticis baptizatos rebaptizari.

Resp. In hunc errorem inductus fuit auctoritate & praxi Firmiliani, qui fuerat ejusdem Ecclesiæ Episcopus; & quia malè intelligebat canonem 8. Conc. Nicæni, & prohibitionem rebaptizationis olim à Stephano factam, existimando rebaptizationem illam prohibitam tantùm fuisse alicujus œconomiæ gratia, ideoque solùm ad tempus. Sed nullorum Patrum sententia prævalere potest Traditioni Apostolicæ, & consuetudini particulis Ecclesiæ Romanæ & majoris numeri aliarum Ecclesiarum.

Obj. 8. S. Cyrillum Jerof. Præfatione in Catecheses.

Resp. Loquitur de hæreticis, qui veram Baptismi formam non servabant.

Obj. 9. S. Ambrosius, l. de iis qui mysteriis initiantur, c. 4. ait: *Nunc omnes sanantur* (per Baptismum,) *aut certè unus solus populus Christianus. Est enim in aliquibus & aqua mendax, non sanat Baptismus perfidorum, non mundat, sed polluit.*

Resp. Solum vult, adultos Baptismo, quem ab hæreticis suscipiunt, non mundari, sed inquinari, quia hæreticis illis in hæresi consentientes, vel cum eis in sacris communicantes, Baptismum sacrilegè suscipiunt.

Obj. 10. S. Optatus Milevitanus, lib. 1. contra Parmenianum, ubi nullum rejicit Hæreticorum Baptismum.

Resp. Non omnium Hæreticorum, sed eorum duntaxat, qui veri Baptismi ritum non servabant, Baptismum repudiat ut irritum, quòd patet ex his verbis quæ ibidem subjicit: *Vides ergo Hæreticos à domo veritatis extorres, solos habere varia & falsa Baptismata.* Deinde ibi admittit ut validum Donatistarum Baptismum, *quia nobiscum vera & communia Sacramenta traxistis*, inquit illos alloquens.

Obj. 11. Concil. Nicæn. can. 19. ait: *Si quis confugit ad Ecclesiam Catholicam de Paulianistis & Cataphrygis, statutum est rebaptizari eos omninò debere.* At Cataphryges seu Montanistæ baptizabant in debita forma. Ergo.

Resp. Hæc Isidori Mercatoris lectio mendosa est, & hæc vox *Cataphrygis* malè inserta est canoni. Nam nec in Græco canone, nec in versione Dionysii exigui invenitur; & Innocentius I. in sua ad Episcopos Macedoniæ Epistola, loquens de Hæreticis, quos reba-

rebaptizari statuit Conc. Nicæn. solos Paulianistas commemorat.

Præterea certum est Montanistas eamdem formam in Baptismo adhibuisse quam Novatianos, cùm eamdem Trinitatis fidem tenerent. Ergo cùm Conc. Nicæn. Novatianorum Baptismum ut validum approbaverit, non potuit Montanistarum Baptisma ut irritum repudiare.

Obj. 12. Canonem Apostolicum 46. qui sic habet: *Episcopum & Presbyterum, Hæreticorum suscipientem Baptisma damnari præcipimus.*

Resp. Intelligitur hic Baptisma non in forma Ecclesiæ collatum. Porro Canones qui dicuntur Apostolorum, quia sic eos appellare placuit Collectori Græco, non fuerunt ab Apostolis conditi, sed à variis Synodis particularibus, vel etiam à privatis hominibus. Quorum quidem canonum aliqui doctrinam & disciplinam ab Apostolis acceptam continent, aliqui verò ab Hæreticis fabricati sunt. Sed ab Ecclesia Romana non sunt recepti.

Obj. 13. Conc. Laodicenum, can. 8. sic statuit: *De his qui convertuntur ab hæresi, quæ dicitur Cataphrygarum .... hos sub omni diligentia ab Episcopis Ecclesiæ vel Presbyteris instrui & baptizari conveniet.* Eadem rebaptizatio Montanistarum seu Cataphrygum statuitur can. 7. Concil. Constantinopolitani.

Resp. Ideò Montanistæ seu Cathaphryges à Conc. Laodiceno rebaptizari jubentur, quia tempore hujus Synodi anno 360. celebratæ, in Sabellii hæresim prolapsi, non jam cum expressa trium personarum invocatione baptizabant. Ideoque irritus erat Baptismus ab iis collatus. Eadem est responsio ad canonem septimum Conc. Constantinopolitani, si tamen non sit illi suppositus: nam extat solùm in editione Theodori Balsamonis, & in lib. Synod. constitutionum.

Obj. 14. Stephanus Papa simoniacè ordinatos à Formoso prædecessore suo, jussit denuò ordinari.

Resp. Hoc faciendo peccavit, non tamen definit id esse faciendum.

§. III.

Solvuntur objectiones petitæ à ratione.

Obj. 1. Hæretici & peccatores non habent Spiritum-sanctum. Sed qui non habet Spiritum-sanctum non potest remittere peccata, juxta illud Christi, Joann. cap. 20. *Accipite Spiritum-sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Ergo Hæretici & peccatores non possunt remittere peccata, ergo nec absolvere, &c.

Resp. Hæretici & peccatores non habent quidem Spiritum-sanctum quantùm ad gratiam sanctificantem, sed illum habent quantùm ad characterem & potestatem ministerialem absolvendi, si nempe fuerint ordinati. Ibi autem per Spiritum-sanctum intelliguntur dona Spiritus-sancti, quæ in ordinatione conferuntur, videlicet gratia sanctificans, character, & potestas ministerialis absolvendi subditos. Sed gratia sanctificans potest amitti, remanentibus aliis donis gratis datis, & hæc in ordinatione confertur, non ut validè, sed ut licitè ac sanctè Sacramentum administretur.

Obj. 2.

Obj. 2. Hæretici & peccatores non habent gratiam sanctificantem. Ergo non possunt eam dare, nec proinde Sacramenta illius productiva.

Resp. 1. Illi non habent quidem gratiam formaliter & in se, sed habent ministerialiter, seu in potestate ministeriali conferendi Sacramenta gratiæ collativa.

Resp. 2. Disting. conseq. Non possunt dare gratiam ex virtute propria, *conc. conseq.* ex virtute & potestate Christi, cujus sunt Ministri & instrumenta moralia. *Nego conseq.* Hæretici & peccatores hoc ipso, quòd possunt esse Ministri Christi & exercere potestatem ministerialem à Christo acceptam, possunt instrumentaliter conferre gratiam sanctificantem, conferendo Sacramenta illius productiva.

Obj. 3. Olim Hæretici cùm ad Ecclesiam redibant, denuò confirmabantur & ordinabantur. Ergo.

Resp. Nego anteced. Illis equidem imponebantur manus. At hæc manuum impositio non fuit repetitio Confirmationis vel Ordinationis; sed vel Sacramentum Confirmationis quod nondum susceperant, vel cæremonia, qua Ecclesiæ reconciliabantur, & ab excommunicatione absolvebantur.

Obj. 4. Actio sacramentalis Hæretici & peccatoris est peccaminosa. Ergo non potest movere Deum ad dandam gratiam. Ergo, &c.

Resp. Disting. 1. conseq. Deum ad dandam gratiam movere non potest, ut est actio talis hominis, *conc. conseq.* Ut est actio Christi tamquam Ministri principalis, *nego conseq.*

Obj. 5. Sacramenta pertinent ad solam Ecclesiam Catholicam: nam ei soli data sunt à Christo. Ergo non possunt esse extra Ecclesiam.

Resp. Nego conseq. Quia possunt ab Hæreticis illicitè & injustè usurpari sicut Evangelia, & alia bona. Ubicumque autem reperiantur, semper pertinent ad Ecclesiam. Unde cùm baptizati ab Hæreticis ad Ecclesiam veniunt, Ecclesia quod suum est agnoscit & retinet: quod verò suum non est, nempe errorem, repudiat & emendat.

Obj. 6. Non decet Deum uti impio & infideli Ministro ad gratiam conferendam.

Resp. Nego. Nam 1. Deus non utitur Ministro impio, ut impio & infideli, sed præcisè ut homine habente potestatem ministerialem ad aliorum utilitatem, non ad suam. 2. Deus sic agendo, clarè ostendit Sacramentorum efficaciam à solis Christi meritis moraliter, & à se solo physicè procedere. 3. Deus malo instrumento optimum effectum producens, sapientiam ac bonitatem suam commendat.

Obj. 7. Minister Sacramentorum est Minister Christi & Ecclesiæ: nam non agit suo, sed solùm Christi & Ecclesiæ nomine. Atqui Hæreticus non est Ecclesiæ & Christi Minister. Ergo nec Sacramentorum. *Nego min. probatur.* Ille solus est Minister Christi & Ecclesiæ, qui est Christi & Ecclesiæ membrum: nam Christus & Ecclesia non utuntur nisi suis membris. At Hæreticus non est membrum Christi & Ecclesiæ. Ergo nec est Minister utriusque.

Resp. Nego maj. & ejus probationem. Nam non est necesse, ut Sacramenti Minister sit membrum principalis agentis, cùm possit esse membrum separatum, ut patet in procuratore. Christus enim suis inimicis ad Ecclesiæ utilitatem uti potest.

Inst. Minister Sacramenti operatur ut membrum Ecclesiæ.

Resp. Re vera operatur ut membrum Ecclesiæ, quando est de Ecclesia: nám Ecclesia per fideles ut membra sua confert Sacramenta. At ut quis possit esse Minister Sacramenti, necesse non est, ut sit membrum Ecclesiæ, sed sufficit quòd possit esse instrumentum Christi ut causæ principalis Sacramenti: ad quod non requiritur ut sit membrum Ecclesiæ.

CAPUT V.

De subjecto Sacramentorum.

SUbjectum Sacramenti est ille, qui recipit Sacramentum, cujus ex capax.

ARTICULUS I.

Quinam sint capaces recipiendi Sacramenti?

DIco 1. Soli homines viatores sunt capaces recipiendi Sacramenta.

Prob. Quia Sacramenta pro solis hominibus viatoribus instituta sunt. Nam cùm Sacramenta instituta sint ad dandam vel augendam gratiam, non sunt instituta nisi pro iis, qui sunt in eo statu, in quo gratiam & ejus augmentum recipere possunt. Sed soli homines viatores sunt in hoc statu. Ergo pro iis solis instituta sunt Sacramenta.

Dico 2. Omnis homo viator est capax trium Sacramentorum, nempe Baptismi, Confirmationis & Eucharistiæ, positis ponendis. At non omnis est capax omnium Sacramentorum: nam v. g. homo sanus non est capax Extremæ - unctionis, nec Religiosus Matrimonii, nec mulier Ordinis.

Obj. Infans in utero matris est viator, & tamen in eo statu non est capax Sacramenti.

Resp. Talis infans est solùm viator coram Deo. At assertio nostra intelligi debet de viatoribus non solùm coram Deo, sed etiam coram hominibus, proindeque de hominibus natis. Nam antequam homo in lucem prodeat, non est hominibus sensibilis: ac proinde non est capax signi sensibilis, quod per Ministros Ecclesiæ visibilis modo sensibili, & subjecto sensibili immediatè applicari debet.

ARTICULUS II.

Quænam dispositio requiratur & sufficiat in subjecto ad valorem Sacramenti?

DIco 1. In infantibus & perpetuò amentibus nil requiritur ad valorem & effectum Sacramenti.

1. Constat ex perpetua Traditione & praxi Ecclesiæ, secundùm quam baptizantur infantes nullius dispositionis capaces.

2. Quia Deus vult illos salvari: ac proinde præparavit illis medium salutis, & remedium peccati originalis, quod possit illis applicari sine ulla sui dispositione, cùm non sint capaces ullius dispositionis & actus propriæ voluntatis.

Dico 2. In adulto requiritur ad valorem Sacramenti aliqua voluntas positiva recipiendi Sacramentum. Ita communiter Doctores.

Prob. 1. Ex Conciliis Carthaginensi III. can. 34. & Arausicano I. can. 12. quæ, ut Baptismus adultis ægrotis voluntatem recipiendi Baptismum significare non valentibus conferatur, exigunt testimonium aliorum, quo constet eos priùs baptizari voluisse.

2. Ex cap. *majores* de Baptismo.

3. Ex Rituali Romano jussu Pauli V. edito, & toti Ecclesiæ proposito ut continente ritus & praxim universæ Ecclesiæ, ubi dicitur: "Si quis adultus sit baptizandus, debet.... ejus "voluntas & propositum sæpiùs explorari, & non nisi sciens & volens, "probèque instructus baptizari: at verò si quis, dum instruitur, in mortis periculum incidat, baptizaríque "voluerit, habita ratione periculi vel "necessitatis, baptizetur. Et de amentibus ac furiosis dicitur inferiùs: "Si "dilucida habeant intervalla, dùm mentis compotes sunt, baptizentur, si velint. In mortis verò periculo jubet eos, etiam si mentis compotes non sint, baptizari, "modo antequam insanirent, suscipiendi Baptismi desiderium ostenderint. Ex quibus patet ad valorem Baptismi requiri in adulto volitionem positivam saltem habitualem illum recipiendi. Si autem hæc voluntas in Baptismo requiritur, è fortiori requiritur in aliis Sacramentis, quæ non sunt tam necessaria.

4. Ex perpetua Traditione & praxi Ecclesiæ, quæ ex Rituali Romano nobis sufficienter constat.

5. Ex S. Thoma, 3.p. q. 68. art. 7. ubi ait: "Ex parte baptizati requiritur voluntas sive intentio suscipiendi "Sacramentum. Et ad 2. Si in adulto deesset intentio suscipiendi Sacramentum, esset rebaptizandus. Si "tamen hoc non constaret, esset dicendum: si non es baptizatus, ego "te baptizo.

Ratio à priori est institutio Christi; qui convenienter voluit, ut nullus adultus, qui rationis usum habuit, sanctitatem vel ejus augmentum acciperet, nisi ipse consentiret in suam sanctificationem; ac proinde ut Sacramenta ad nostram sanctificationem instituta, non valerent in adulto sine suo consensu.

Obj. 1. Can. *de Judæis*, dist. 45. Judæi, qui coacti fuerant ad Baptismum suscipiendum, dicuntur Baptismi gratiam suscepisse.

Resp. Hoc intelligi debet de solis Judæis, qui metu coacti verè consenserant in Baptismum.

Obj. 2. Innocentius III. cap. *maiores* de Baptismo, ait: "Tunc ergo characterem sacramentalis imprimit operatio, cum obicem voluntatis contrariæ non invenit obsistentem.

Resp. Per voluntatem contrariam hic intelligit non solùm positivum dissensum, sed etiam negationem consensus, & quidem rectè: nam qui consentire potest & non consentit, moraliter & in æstimatione prudenti dissentit. Quod etiam patet ex his verbis objecta præcedentibus: "Dormientes autem & amentes, si priusquam amentiam incurrerent aut dormirent, in contradictione persisterent; quia in iis intel-

"ligitur contradictionis propositum per-"durare: & si fuerint sic immersi, "characterem non suscipiunt Sacramen-"ti. Secus autem si priùs Catechume-"ni extitissent, & habuissent proposi-"tum baptizandi. Unde tales in ne-"cessitatis articulo consuevit Ecclesia "baptizare. Tunc ergo characterem, &c. Nam si per contrariam voluntatem non intelligeret negationem consensus, ex eo quod in casu necessitatis Catechumenos in amentiam lapsos, qui Baptismi suscipiendi propositum habuerunt, Ecclesia baptizare consuevit, inepte inferret Baptismum valere quoties in suscipiente non invenit obicem voluntatis contrariæ.

Dices. Glossa in hoc cap. *majores*, docet validum esse Baptismum illius, qui corde dissentit, modò dicat ore se consentire.

Resp. Hæc glossa jussu Gregorii XIII. fuit expuncta, ideoque nullius est auctoritatis.

Obj. 3. Conc. Florent. ad valorem Sacramenti tria tantùm requirit, videlicet materiam, formam, & intentionem Ministri.

Resp. Conc. ibi ea tantùm exponit quæ ad valorem Sacramenti ex parte Ministri requiruntur. Unde dicit Sacramenta his tribus perfici. Perficere autem Sacramentum solius est Ministri.

Obj. 4. S. Augustinus, lib. 7. de Baptismo, c. 53. asserit Baptismum validè suscipi ab eo qui illum recepit cum ficta tantùm intentione. Et tract. 26. in Joann. docet validè suscipi à nolente, nam ibi sic ait: "Intrare quis-"quam Ecclesiam potest nolens, acce-"dere ad altare potest nolens, accipe-"re potest Sacramentum nolens, cre-"dere non potest nisi volens.

Resp. Si revera ita sensit, in hoc lapsus est, ut constat ex auctoritate Conciliorum, & præsertim Ritualis Romani, in quo universalis Ecclesiæ doctrinam & praxim tradi, testatur Paulus V. in ejus Præfatione.

Obj. 5. S. Thomas, 3. p. q. 64. art. 8. ad 2. ait: "In verbis autem quæ pro-"fert (Minister) exprimitur intentio "Ecclesiæ, quæ sufficit ad perfectionem "Sacramenti, nisi contrarium expri-"matur ex parte Ministri, vel recipien-"tis Sacramentum.

Resp. Solùm vult explicitam & distinctam intentionem Sacramenti neque in Ministro, neque in recipiente ad ejus valorem requiri; sed in utroque intentionem implicitam & generalem sufficere cum explicita intentione Ecclesiæ, quæ verbis formæ exprimitur. Et verò S. Doctor, 3. p. q. 68. art. 7. ad 2. ait: "Si in adulto deesset inten-"tio suscipiendi Sacramentum, esset re-"baptizandus.

Inst. S. Thomas, in 4. dist. 61. q. 1. a. 2. q. 3. dicit adultos usu rationis destitutos validè baptizari, si eis non insit habitu contraria voluntas.

Resp. Ibi subintelligit & supponit, modò priùs habuerint voluntatem aliquam positivam Baptismi: ita ut solùm velit non requiri voluntatem actualem vel virtualem, sed sufficere habitualem; nam loco objecto sic ait: "Et "ideo in adultis & in habentibus usum "rationis, in quibus potest esse contra-"ria voluntas actu, vel habitu, requi-"ritur & contritio, sive devotio ad per-

ci-

"cipiendam rem Sacramenti, (id est, "gratiam) & intentio vel voluntas ad "recipiendum Sacramentum.

Præterea S. Doctor per contrariam voluntatem habitualem, intelligit ibi negationem consensus præteriti non revocati. Nam juxta illum, qui potest velle recipere Sacramentum, & non habet positivam volitionem recipiendi, censetur nolle illud recipere. Quare juxta S. Thomam inest contraria voluntas, quando non fuit volitio recipiendi Sacramentum. Denique etiamsi loco objecto sententiam contrariam docuisset, hanc retractasset in Summa, ubi clarè nostram sententiam tradit, 3. p. q. 68. artic. 7.

Obj. 6. Ad valorem Extremæ-unctionis non requiritur voluntas etiam habitualis eam recipiendi, ut patet ex praxi Ecclesiæ, secundùm quam confertur moribundis sensu destitutis, etiamsi illam non petierint.

Resp. Non requiritur quidem voluntas habitualis distincta & explicita: at requiritur voluntas habitualis confusa, implicita & generalis, quæ est voluntas, "qua unusquisque fidelis pœnitens ac "bene dispositus vult frui omnibus Sa"cramentis & remediis à Christo ad "suam salutem institutis, & ea cupit sibi "applicari, si eis indiguerit, "ut explicat Suares. Quam quidem voluntatem habere omnes Christiani præsumuntur. Ecclesia autem prudenti hujus voluntatis præsumptione contenta est ad Extremam-unctionem conferendam moribundis sensu destitutis. Aliis verò rationis & sensuum usu præditis non administrat, quin priùs ab illis quæsierit num hoc Sacramentum suscipere velint.

Obj. 7. Confectio Sacramenti unicè pendet à Ministro. Ergo ad ejus valorem non requiritur actus suscipientis.

Resp. Confectio Sacramenti unicè pendet à Ministro, ut causa efficiente ministeriali. At pendet etiam à consensu Sacramentum recipientis, non ut à causa efficiente, sed ut conditione necessaria, sine qua non fieret Sacramentum.

Dices. Qui recipit Sacramentum, se habet ut patiens. Ergo ad illud non requiritur ejus actus.

Resp. Qui recipit Sacramentum, se habet ut patiens voluntarium, in quo requiritur voluntas recipiendi.

Obj. 8. Multi inviti ordinati sunt, quorum tamen ordinatio rata habita est, ut narrat S. Epiphanius de fratre S. Hieronymi, & Theodoretus de Macedonio.

Resp. Illi ordinati sunt inviti secundùm quid, hoc est, cum aliqua repugnantia, nec ex proprio motu voluntatis, sed solùm ad obsequendum voluntati aliorum adducti: non tamen inviti simpliciter & sine ullo consensu: alioqui non fuisset valida illorum Ordinatio.

Dico 3. Ad valorem Sacramenti in adulto recipiente non requiritur intentio actualis aut virtualis; sed sufficit habitualis, id est, sufficit voluntas illud recipiendi præterita, non retractata. Exceptis Matrimonio, & Pœnitentia propter specialem rationem. Ita communiter.

Prob. 1. Ex Conc. Carthaginensi III. & Arausicano I. & Rituali Romano præcipientibus, ut baptizetur moribundus sensibus & ratione destitu-

tus, modò constet de præterita ejus voluntate.

2. Ex perpetua Traditione & praxi Ecclesiæ, quæ semper hoc præstitit.

Dixi, *exceptis, &c.* Quia cùm actus pœnitentis & contrahentis sint materia horum Sacramentorum, non sufficit voluntas ea recipiendi præterita, nec revocata; sed necesse est, ut pœnitentes doleant, & peccata confiteantur eo modo quo possunt; & ut contrahentes consensum suum verbis aliisve signis externis exprimant.

Dico 4. Ad valorem Sacramenti in adulto illud recipiente, sufficit intentio modò dicta: nec requiritur fides aut sanctitas, aut actus cujusvis virtutis, excepto Pœnitentiæ Sacramento, ad cujus valorem requiritur supernaturalis dolor cum spe veniæ, proindeque fides.

Prob. Ex Traditione & praxi Ecclesiæ, quæ Hæreticos ab Hæreticis baptizatos vel ordinatos rebaptizari vel reordinari vetat, cùm ad fidem catholicam convertuntur, si hæc Sacramenta in materia & forma legitima susceperint.

ARTICULUS III.

Quænam dispositio requiratur ad effectum Sacramenti recipiendum?

Nota. Effectus Sacramenti in Baptismo, Confirmatione & Ordine duplex est: nimirùm primarius, qui est gratia sanctificans cum jure ad gratias actuales ad finem Sacramenti consequendum idoneas; & secundarius, qui est character.

Dico 1. Ad characterem recipiendum sufficit voluntas habitualis recipiendi Sacramentum: nam hæc sufficit ad valorem Sacramenti. Dispositio autem quæ sufficit ad valorem Sacramenti, sufficit quoque ad impressionem characteris.

Dico 2. Ad gratiam Sacramenti recipiendam in Sacramentis vivorum requiritur status gratiæ: in aliis verò, nempe Baptismo & Pœnitentia non requiritur.

Ratio est, quia priora instituta sunt ad conferendam secundam gratiam, id est, augmentum gratiæ; alia verò ad dandam primam gratiam, ac proinde ex sua institutione & ex suo fine priora statum gratiæ exigunt ad suum effectum primarium producendum: alia non exigunt, quæ tamen alias dispositiones suo loco recensendas requirunt.

Hinc qui sibi conscius est peccati mortalis, graviter tenetur sibi statum gratiæ procurare antequam recipiat Sacramentum vivorum, alioqui lethale sacrilegium admittit.

TRA-

TRACTATUS
DE SACRAMENTO BAPTISMI.

NEmo dubitat quin Baptismus sit Sacramentum. Nam in Scriptura traduntur illius ritus externus, institutio ac mandatum, & gratiæ promissio ipsi annexa.

1. Quidem ritus externus, Ephes. cap. 5. *mundans lavacro aquæ in verbo vitæ.*

2. Institutio & mandatum, Joan. c. 3. *nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu-sancto, non potest introire in regnum Dei.*

3. Promissio gratiæ ipsi annexa, Marc. c. ult. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit.*

Videtur autem Christus Baptismum suum ante mortem suam instituisse.

CAPUT PRIMUM.
De essentia Baptismi.

ARTICULUS PRIMUS.
Quid sit Baptismus?

DIco. Baptismus est Sacramentum regenerationis per aquam in verbo vitæ. Ita Catechismus Romanus.

Prob. Quia hæc definitio rectè explicat naturam Baptismi, ut sola expositione patebit. Nam 1. Sacramentum est genus, per hoc enim convenit cum aliis Sacramentis. 2. nomen *regenerationis* supple spiritualis continet differentiam: nam per hoc differt Baptismus à cæteris Sacramentis, quòd hominem spiritualiter regeneret. 3. Cæteræ voces explicant per quid fiat ista generatio, & per illas significantur materia & forma Baptismi. Per verbum vitæ intelligitur certa verborum formula à Christo præscripta, vim habens animam vivificandi.

Baptismus autem dicitur regenerare, quia dat primam vitam spiritualem ac supernaturalem iis, qui naturalem acceperunt. Nam regenerare est quasi secundò generare, vitæ naturali spiritualem seu supernaturalem superaddendo. Quare solus Baptismus regenerat, non aliud Sacramentum, ne Pœnitentia quidem. Nam hæc non dat primam vitam spiritualem, sed eam post Baptismum per peccatum mortale amissam restituit: unde est Sacramentum ad suscitationem spiritualem, non verò ad regenerationem institutum.

ARTICULUS II.
Quænam sit materia Baptismi?

Nota. DUplex est materia Baptismi, nempe remota, quæ est elementum, & proxima quæ est remota applicatio. Circa materiam remotam plures extitere errores. 1. Seleuciani propter hæc verba Matthæi, cap. 3. *Ipse vos baptizabit in Spiritu-sancto & igni*, malè intellecta, adhibebant Baptismum in igne, non in aqua.

qua.

qua. 2. Jacobitæ ob eadem verba malè intellecta, loco aquæ, crucem parvulorum frontibus ferro candenti imprimebant. 3. Paulitiani, loco aquæ, adhibebant hæc verba: *Ego sum aqua viva.* 4. Demùm Lutherus docuit materiam validam Baptismi esse id omne, quod balneo inservire potest; ideoque valere Baptismum in vino & lacte.

Dico 1. Materia remota Baptismi est aqua vera naturalis, seu elementaris. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura. Joann. cap. 3. "Nisi quis renatus fuerit ex aqua & "Spiritu-sancto, non potest introire "in regnum Dei. Et Act. cap. 10. Tunc "respondit Petrus: Numquid aquam "quis prohibere potest, ut non bapti-"zentur hi qui Spiritum-sanctum ac-"ceperunt, sicut & nos? & jussit eos "baptizari in nomine Domini JESU "Christi.

2. Ex Traditione Patrum & perpetua Ecclesiæ praxi.

3. Ex Conc. Lateran. IV. cap. 1. Florent. in Decreto pro Armenis, & ex Trident. sess. 7. can. 2. de Baptismo: "Si quis dixerit aquam veram & na-"turalem non esse de necessitate Bap-"tismi; atque ideo verba illa Domini "nostri Jesu-Christi: Nisi quis renatus "fuerit ex aqua, &c. ad metaphoram "aliquam detorserit, anathema sit.

Ratio à priori est voluntas Christi. Ratio convenientiæ est, quia aqua vera & naturalis est aptissima tùm ad effectus Baptismi repræsentandos, tùm ad Sacramentum omnibus necessarium conficiendum, cùm sit communissima, illiusque usus facillimus.

Obj. 1. Joannes Baptista, Matth. c. 3. de Christo ait: *Ipse vos baptizabit in Spiritu-sancto & igni.* Ergo ignis est materia Baptismi Christi.

Resp. Nego conseq. Nam per ignem ibi intelligitur charitas ardens, quæ diffunditur in cordibus per Spiritum-sanctum. Ibi autem Baptismus Joannis Baptismo Christi opponitur, non quòd Baptismus Christi non fiat ex aqua, sed quia fit ex aqua fœcundata per virtutem Spiritus-sancti, & mundante animam, cùm Baptismus Joannis fieret ex aqua sterili, nullam vim spiritualem habente, & cujus applicatio nihil efficeret ex opere operato.

Obj. 2. Illud 1. Joann. cap. 5. "Hic "est qui venit per aquam & sanguinem, "non in aqua solùm, sed in aqua & "sanguine.

Resp. Ibi agitur, non de Baptismo Christi, sed de ipso Christo cruci affixo, & salutem nostram consummante, è cujus latere fluxit aqua & sanguis.

Obj. 3. Stephanus Papa II. vel (ut alii volunt) Siricius docuit in necessitate valere Baptismum in vino, nam in suis responsis ad Monachos Monasterii Britannici sic ait: "Si vino quis "propterea quod aquam non invenie-"bat omninò periclitantem infantem "baptizavit, nulla ei exinde adscribi-"tur culpa. (Infantes sic permaneant "in ipso Baptismo.) Nam si præ-"sens affuit aqua, ille Presbyter ex-"communicetur, & pœnitentiæ sub-"mittatur, quia contra Canonum sen-"tentiam agere præsumpsit.

Resp. Hoc responsum totum suppositium est. Nam non extat apud

Scri-

Scriptores contemporaneos, nec in collectionibus Canonum Ecclesiæ Romanæ & Gallicanæ. Tres verò codices, qui illud referunt, alii illud tribuunt Siricio, alii Stephano II. vel III. alii Stephano Tornacensi: vel certè adulteratum est responsum illud: nam Pontifex solùm respondit Presbyteri actionem, de qua solùm interrogatus fuerat, excusari à culpa & pœna propter bonam ejus fidem: hæc verò verba contenta parenthesi (*infantes sic permaneant in ipso Baptismo*) fuerunt ab imperitis intrusa, vel saltem culpa Librariorum mendum irrepsit.

Obj. 4. Marco Aurelio imperante, Judæus quidam, cùm de vita periclitaretur, fuit arena in eum conjecta baptizatus in defectum aquæ, & per miraculum repentè convaluit. Ergo in necessitate potest adhiberi quidlibet aliud quàm aqua.

Resp. Nego conseq. Quia miraculum illud (si verum est) à Deo patratum est in Judæo illo propter ejus fidem & conversionem, non verò ad probandam hujus Baptismi validitatem. Et verò, teste Nicephoro hanc historiam referente, cùm res ad Dionysium Alexandrinum delata esset, ipse de ea consuluit Ecclesiam suam, "cui visum est "aqua insuper (Judæum) ad eum mo"dum initiatum, juxta Ecclesiæ Tradi"tionem abluendum esse.

Dico 2. Materia proxima Baptismi est exterior corporis ablutio, seu applicatio aquæ successiva & immediata ad corpus baptizandi. Ita omnes.

Prob. 1. Ex Scriptura. Matth. cap. ult. *baptizantes eos*, quibus verbis materia proxima significatur. Baptizare autem est abluere. Et ad Ephes. c. 5. *mundans lavacro aquæ in verbo vitæ.* In quæ verba sic habet S. Augustinus, tract. 15. in Joann. *Quid est Baptismus? Lavacrum aquæ in verbo.*

2. Ex verbis formæ (*ego te baptizo*) quæ ablutionem significant.

3. Ex sensu & praxi Ecclesiæ, quæ Baptismum semper contulit per ablutionem.

Hæc autem ablutio dicit contactum immediatum & successivum aquæ per Ministrum Baptismi applicatæ ad corpus, quæ successio oriatur ex motu locali aquæ supra corpus, vel corporis supra aquam.

Hinc valet Baptismus, sive fiat per immersionem in aquam, sive per aspersionem seu effusionem aquæ: nam tunc fit vera ablutio.

ARTICULUS III.

Quænam sit forma Baptismi?

§. I.

Dico 1. Forma Baptismi apud Latinos hæc est: *Ego te baptizo in nomine Patris & Filij & Spiritus-sancti.* Patet ex Sacramentario S. Gregorii, ex Conc. Florent. in Decreto Eugenii, & ex Rituali Romano. Hanc autem formam sufficere constat tùm ex his Christi verbis: *baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus-sancti*: tùm ex Traditione & perpetua praxi Ecclesiæ, tùm ex Conc. Trident. sess. 7. can. 3. de Baptismo: *Si quis dixerit in Ecclesia Romana, quæ omnium Ecclesiarum mater est & magistra, non esse veram de Baptismi Sacramento doctrinam; anathema sit.*

Baptismi verò forma apud Græcos hæc est: *Baptizatur servus Dei N. seu ser-*

serva Dei N. in nomine Patris & Filij & Spiritus-sancti. Ita Arcudius, qui l. 1. de Concord. cap. 8. hanc esse Græcorum formam ex Euchologio multisque testimoniis ostendit contra Latinos, falsò putantes Græcos dicere, *baptizetur servus &c.* Igitur Græcorum forma eadem est quoad sensum, quæ apud Latinos. Quare Concil. Florent. declarat per formam Græcorum verum perfici Baptisma.

Nota. In Latinorum forma quatuor exprimuntur: 1. Actualis ablutio. 2. Persona Ministri, sive illa ablutio ut procedens à Ministro. 3. Persona baptizandi. 4. Distincta Personarum Trinitatis in una essentia invocatio. Quæritur utrùm ista omnia sint essentialia formæ.

§. II.

Dico 2. Ad valorem Baptismi exprimi debent actio baptizandis seu ablutio, & persona baptizandi; ita ut hæ voces (*baptizo te*) aut aliæ æquivalentes, sint de essentia formæ Baptismi.

Prob. 1. Ex his Christi verbis, Matth. cap. ult. *Baptizantes eos*, juncta interpretatione Ecclesiæ.

2. Ex perpetua Traditione & praxi Ecclesiæ, quæ patet in Ritualibus antiquissimis.

3. Ex Alexandro III. cap. 1. *Si quis de Baptismo ait*: "Si quis puerum ter "in aqua immerserit in nomine Patris & "Filii & Spiritus-sancti, amen; & non "dixerit: Ego te baptizo in nomine "Patris & Filii & Spiritus-sancti, a-"men, non est puer baptizatus.

4. Ex Concil. Florent. in decreto pro Armenis, ubi dicitur: "Cùm principalis causa, ex qua Baptismus virtutem habet, sit sancta Trinitas, instrumentalis autem sit Minister, qui "tradit exteriùs Sacramentum; si exprimitur actus, qui per ipsum exercetur Ministrum, cum sanctæ Trinitatis invocatione, perficitur Sacramentum. Actus autem, qui per Ministrum exercetur, exprimitur per hæc verba (*baptizo te*) vel alia his æquivalentia.

5. Ex Alexandro VIII. qui hanc propositionem damnavit: "Valuit aliquando Baptismus sub hac forma collatus, "in nomine Patris, &c. prætermissis "illis, ego te baptizo.

6. Ex S. Thoma 3. p. q. 66. art. 5. ad 2. ubi ait: "Si non exprimatur actus "Baptismi vel per modum nostrum, "vel per modum Græcorum, non perficitur Sacramentum.

Obj. Cùm Christus, Matth cap. ult. ait: *Docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, &c.* Non præcepit Apostolis ut dicerent, ego te doceo, cùm docerent. Ergo nec iis præcepit, ut dicerent, *ego te baptizo*, cùm baptizarent. Ergo hæc verba non sunt de essentia Baptismi.

Resp. Nego conseq. Ratio disparitatis est, quia ad docendum necesse non est, ut docens dicat: *Ego te doceo.* At ut fiat Baptismi Sacramentum, quod est signum sensibile ablutionis animæ; actus externus Baptismi ad hanc ablutionem animæ significandam determinari debet à Ministro per hæc verba, *ego te baptizo*, aut æquivalentia. Unde Christus præcepit Apostolis, ut hæc posteriora, non priora verba proferent. Ita S. Thomas, loco cit. Præterea

terea

terea hoc nobis ex Traditione & praxi Ecclesiæ innotescit.

Obj. 2. Stephanus Papa, in suis responsis approbat Baptismum collatum sine expressione personæ baptizandæ.

Resp. Hæc responsa sunt supposititia, ut suprà dictum est. Præterea si essent illius, respondisset ut Doctor privatus, non ut Pastor universalis, toti Ecclesiæ aliquid credendum proponens.

Obj. 3. Aliquos Doctores Catholicos sæculi duodecimi.

Resp. Hi errarunt, & eorum opinio damnata est ab Alexandro III. c. *Si quis puerum*, suprà cit.

§. III.

Dico 3. Ad valorem Baptismi requiritur expressa & distincta invocatio trium personarum SS. Trinitatis in una essentia: ita ut hæ voces (*in nomine Patris & Filij & Spiritus-sancti*) aut saltem aliæ, (si quæ sint) his omninò æquivalentes, sint essentiales formæ Baptismi. Est communis & certa sententia contra Magistrum Sententiarum, Adrianum, & Cajetanum, in cujus posterioribus editionibus contraria assertio jussu S. Pii V. expuncta est.

Prob. 1. Ex Scriptura, Matth. cap. ult. *Baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus-sancti.* Quibus verbis juxta Ecclesiæ interpretationem & communem Patrum consensum tradita est à Christo forma Baptismi.

2. Ex perpetua Traditione & praxi Ecclesiæ, in qua Baptismus nunquam collatus est sine prolatione harum vocum.

3. Ex Patribus apud Bellarminum, & alios. Pro omnibus sit S. Augustinus, lib. 6. de Baptismo, cap. 25. ubi ait: *Deus adest verbis Evangelicis suis, sine quibus Baptismus Christi consecrari non potest.* Per verba autem Evangelica intelligit ista, *in nomine Patris & Filij & Spiritus-sancti*, ut patet ex l. 3. de Baptismo, cap. 15. ubi ait: *Si Evangelicis verbis, in nomine Patris & Filij & Spiritus-sancti, Marcion Baptismum consecrabat, integrum erat Sacramentum.*

4. Ex can. *in Synodo*, dist. 4. de Consecrat. ubi Zacharias Papa sic ait: "In Synodo Angelorum decretum, & "judicium firmissimè præceptum, & di-"ligenter demonstratum esse dignosci-"tur, ut quicumque sine invocatione "Trinitatis mersus fuisset Sacramentum "regenerationis non haberet. Quod "omninò verum est: quia si lotus in "fonte baptismatis quis fuerit sine invo-"catione Trinitatis, perfectus Christianus "non est, nisi in nomine Patris & Filii "& Spiritus-sancti fuerit baptizatus.

5. Ex Conc. Nicæno I. can. 19. jubente Paulianistas rebaptizari, quia scilicet non baptizabantur in nomine Patris & Filii & Spiritus-sancti, ut docet Innocentius I. Epist. 22. & ex Conc. Lateranensi IV. cap. 1. ubi Sacramentum Baptismi sic explicat, nempe "quod ad "Dei invocationem & individuæ Tri-"nitatis, videlicet Patris & Filii & Spi-"ritus-sancti consecratur in aqua.

Ratio est institutio Christi, qui hoc convenienter voluit, eò quòd Baptismus sit *fidei Sacramentum*, cap. 4. de Baptismo, ideoque decuit confici sub distincta expressione personarum SS. Trinitatis, quæ est primarium objectum fidei & fundamentum salutis.

Obj. 1. Apostoli baptizabant in solo Christi nomine, juxta illud, Act. cap. 2.

Baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi. Et illud, cap. 19. *Baptizati sunt in nomine Domini JEsu.* Quare S. Thomas, 3. p. q. 66. a. 6. ad 1. docet revera Apostolos sic baptizasse ex speciali dispensatione, "ut nomen Christi, "quod erat odiosum Judæis & Gentilibus, honorabile redderetur per hoc, "quod ad ejus invocationem Spiritus-"sanctus dabatur in Baptismo. Ergo expressio trium personarum non est essentialis formæ Baptismi.

Resp. Nego anteced. Quia 1. Christus præceperat Apostolis, ut baptizarent cum expressa invocatione Trinitatis, juxta illud: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filii & Spiritus-sancti.* Matth. c. ult. Apostoli autem omnia Christi præcepta observarunt.

2. Quia, Act. c. 10. Paulus qui Ephesiis dicentibus se nequidem audivisse an Spiritus-sanctus esset, respondit: *in quo ergo baptizati estis?* Quæ verba innuunt eos non posse vero Christi Baptismo baptizari, non audito nec expresso in ejus forma nomine Spiritus-sancti, proindeque aliarum personarum. Deinde dicuntur Ephesii illi baptizati fuisse *in nomine Domini JEsu*, id est, Baptismo à Christo instituto, qui ibi opponitur Baptismo Joannis, quem susceperant.

3. Quia baptizari in nomine JESU Christi nihil aliud est, quàm baptizari vel per invocationem ac appellationem Jesu Christi filii Dei, sine exclusione, sed cum adjunctione aliarum personarum divinarum, vel auctoritate Christi & Baptismo instituto à Christo, non Baptismo Joannis, qui primis Ecclesiæ annis usurpabatur. Vel primi Christiani dicuntur baptizati in nomine JEsu Christi, quia hoc nomen in forma Baptismi exprimabatur conjunctim cum Patre & Spiritu-sancto, in hunc modum: *Ego te baptizo in nomine Patris & Filii ejus Jesu Christi, & Spiritus-sancti.*

4. Quia ratio reddendi nomen Jesu Christi honorabile non probat talem dispensationem; nam nomen Jesu conjunctum in forma cum Patre & Spiritu-sancto honorabilius & amabilius redditur, quàm si solum nomen Jesu Christi expressum fuisset.

5. Quia hæc dispensatio non habet fundamentum: neque in Scriptura quæ sine illa dispensatione rectè explicatur: neque in Patribus, qui docent Baptismum in nomine trium Personarum semper collatum fuisse. Pro omnibus sit S. Cyprianus, Epist. ad Jubajanum, ubi ait: "Jesu-Christi mentionem facit Petrus, "non quasi Pater omitteretur, sed ut "Patri quoque Filius adjungeretur. De-"nique ubi post resurrectionem à Do-"mino Apostoli ad gentes mittuntur, "in nomine Patris & Filii & Spiritus "sancti baptizari Gentiles jubentur. "Quomodo ergo quidam dicunt ..... "in nomine Jesu Christi ..... Gentilem "baptizatum, remissionem peccatorum "consequi posse, quando ipse Christus "gentes baptizari jubeat in plena & "adunata Trinitate? Adde S. Augustinum, qui l. 2. seu 3. contra Maximinum, cap. 17. tanquam certum supponit eos, qui in Scriptura dicuntur baptizati fuisse in nomine Jesu-Christi, fuisse tamen baptizatos cum expressa & distincta invocatione Patris & Filii & Spiritus-sancti.

Inst.

Inst. Act. c. 8. dicitur: *Baptizati tantùm erant in nomine Domini Jesu.*

Resp. Vox *tantùm* ibi non excludit nomen aliarum personarum, sed solam receptionem Spiritus-sancti per manuum impositionem, id est, Confirmationem: ita ut sensus sit, solum Christi Baptismum, non Confirmationem susceperant. Quod patet ex contextu, ibi enim sic legitur: "Miserunt ad eos Petrum & Joannem, "qui cùm venissent, oraverunt pro ipsis "ut acciperent Spiritum-sanctum: non-"dum enim in quemquam illorum ve-"nerat, sed baptizati tantùm erant in "nomine Domini Jesu. Tunc impo-"nebant manus super illos, & accipie-"bant Spiritum-sanctum.

Obj. 2. S. Ambrosius, lib. 1. de Spiritu-sancto, cap. 3. docet sufficere expressionem unius tantùm personæ Trinitatis, modò baptizans rectè sentiat de Trinitate. "Nunc, inquit, conside-"remus utrùm quemadmodum in Christi "nomine plenum esse legimus Baptis-"matis Sacramentum, ita etiam sancto "tantùm Spiritu nuncupato, nihil desit ad "mysterii plenitudinem. Rationem se-"quamur, quia qui unum dixerit, Trini-"tatem signavit.

Resp. 1. Si ita sensit, ei oppono alios Patres & Concilium Nicænum.

Resp. 2. S. Doctor ibi non loquitur de forma Baptismi, nec de iis quæ ad ejus valorem pertinent; sed solum intendit ostendere quòd Scriptura, quando memorat aliquam personam divinam, eique tribuit operationem aliquam aut potestatem, non propterea neget alias personas divinas de quibus tacet, neque eas ab hac operatione aut potestate excludat, sed in una persona, alias insinuet, quia exprimendo unam personam intelliguntur aliæ, cùm una non possit esse sine aliis, & omnes eamdem naturam habeant. Alioqui secum ipse pugnaret; nam lib. de initiandis, cap. 4. sic ait: *Credit Catechumenus .... sed nisi baptizatus fuerit in nomine Patris & Filij & Spiritus-sancti, remissionem non potest accipere peccatorum.*

Obj. 3. Nicolaus I. can. *à quodam Judæo.* Dist. 4. de consecr. ait: *A quodam Judæo, nescitis utrùm Christiano, an Pagano, multos in Patria vestra baptizatos asseritis, & quid de iis sit agendum, consulitis. Hi profectò, si in nomine sanctæ Trinitatis, vel tantùm in Christi nomine, sicut in Actibus Apostolorum legimus, baptizati sunt, unum quippe idemque est, ut sanctus exponit Ambrosius; constat eos non esse denuò rebaptizandos.*

Resp. Nicolaus rectè respondit ad id, de quo fuerat à Bulgaris consultus, nempe non esse rebaptizandos eos, qui in forma legitima baptizati erant à Judæo dubiæ fidei. Sed erravit ut Doctor privatus in eo, quod insuper addidit, nempe Baptismum valere etiamsi detur solùm in nomine Christi. Hoc autem addidit ex privata sua opinione, non ut definiens: non enim de hoc consultus fuerat, nec ullam habebat causam definiendi.

Obj. 4. S. Bernardus, Epist. 340. dicit se putare Baptismum valere à Laico rudi collatum in hac forma: *Baptizo te in nomine Dei & sanctæ & veræ crucis.*

Resp. Sic putando erravit, ut constat ex dictis; sed hoc non putavit ut certum, ut patet ex his verbis: *Vobis de proposita quæstione respondemus sine præjudicio tamen sapientiùs Sapientis.*

§. IV.

Dico 4. Ad valorem Baptismi satis est, ut tria prædicta exprimantur, scilicet actus baptizantis seu ablutio actualis, persona baptizandi, & distincta invocatio personarum Trinitatis in una essentia.

Prob. Nam necessaria non est explicita & directa expressio personæ baptizantis; sed sufficit, si in actu exercito & indirectè exprimatur: ita ut ex modo, quo verba formæ pronuntiantur, & ex circumstantiis intelligatur ablutio hæc procedere à persona baptizante; ut constat ex forma Græcorum, in qua non exprimitur disertè persona Ministri, & tamen eorum Baptismus habetur validus in Ecclesia Latina, quæ Græcos sic baptizatos non rebaptizat. Imò Conc. Florent. in decreto pro Armenis expressè approbat formam illam Græcorum.

CAPUT II.

De proprietatibus Baptismi.

DUÆ sunt Baptismi proprietates, nempe unitas, & necessitas.

ARTICULUS I.

Utrùm Baptismus iterari possit?

Nota. EX dictis patet Baptismum esse specie unicum, cùm una eademque sit in omni Baptismo materia, forma, & significatio. Quæritur utrum sit etiam numero unicus in eadem scilicet persona, hoc est, utrùm iterari possit in eadem persona jam validè baptizata.

Dico. Baptismus validus iterari non potest. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura. Ephes. cap. 4. *Unus Dominus, una Fides, unum Baptisma.* Unum autem tùm specie, tùm etiam numero respectu ejusdem subjecti, ut exponunt Patres.

2. Ex perpetua Ecclesiæ Traditione, & praxi, atque consensu Patrum.

3. Ex Symbolo Constantinopolitano: *Confiteor unum Baptisma in remissionem peccatorum.*

4. Ex Conc. Vienn. cap. 1. & Trident. sess. 7. can. 9. *Si quis dixerit, in tribus Sacramentis Baptismo scilicet, Confirmatione, & Ordine, non imprimi characterem in anima . . . unde ea iterari non possunt, anathema sit.* Idem docet Conc. Florent. in decreto de Sacramentis.

Ratio est institutio Christi, qui regenerationem spiritualem unicam esse voluit, sicut unica est generatio carnalis.

ARTICULUS II.

Utrùm Baptismus sit omnibus necessarius ad salutem?

Nota 1. DUplex est necessitas, nempe præcepti & medii. Illud est necessarium necessitate præcepti ad salutem, quod graviter præceptum est, & quo proinde culpabiliter omisso salus obtineri nequit, nisi hæc omissio per pœnitentiam remittatur; sed ejus omissio inculpabilis salutem non impedit. Illud est necessarium necessitate medii, quod est medium ad salutem consequendam necessarium. Aliquid autem potest esse necessarium necessitate medii vel in re, vel saltem in voto. Illud est necessarium in re necessitate medii, quod secundùm se necessariò adhiberi debet ad salutem consequendam, ita ut nihil sit

quod

quod ejus vicem suppleat: talis est gratia sanctificans respectu omnium. Illud est necessarium necessitate medii saltem in voto, quod necessariò debet adhiberi vel secundùm se, vel in ejus defectum secundùm aliquid ejus desiderium continens, & ejus vicem tenens propter suam quamdam eminentiam, quod tamen salutem non confert nisi intuitu illius cujus vicem tenet, & cujus votum seu desiderium vel explicitum vel saltem implicitum continet.

Nota. 2. Baptismus in voto est desiderium illius saltem implicitum vel virtuale, contentum in actu contritionis perfectæ, vel in actu amoris Dei super omnia propter se; & uterque dicitur Baptismus flaminis. Martyrium verò vocatur Baptismus sanguinis; & Baptismi fluminis seu aquæ vicem supplet in ordine ad remissionem peccatorum etiam quoad reatum omnem pœnæ.

Nota. 3. Multi circa necessitatem Baptismi parvulorum errarunt. Nam 1. Pelagiani peccatum originale negantes, consequenter asseruere Baptismum non esse necessarium infantibus ad alicujus peccati remissionem, nec ad vitam æternam consequendam, sed solùm ad assecutionem Regni Cœlorum, quod contra Scripturam distinguebant à vita æterna. 2. Wicleffus, Zuinglius, Bucetus negarunt Baptismum esse necessarium ad remissionem peccati originalis & ad assecutionem Regni Cœlorum, imò inutilem esse infantibus. 3. Calvinus docuit Baptismum minimè necessarium esse fidelium infantibus, eò quòd ab utero materno in Filios Dei adoptentur, & non imputetur illis peccatum originale. 4. Cajetanus sensit parvulos adhuc in materno utero inclusos posse in necessitate justificari & salvari per Baptismum in voto parentum, præsertim signo aliquo exteriùs manifestato. Quam opinionem S. Pius V. ut intolerandam expungi jussit in nova editione Romana.

Dico 1. Extra casum martyrii Baptismus est omnibus ad salutem necessarius in re vel in voto. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura. Joann. c. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritus-sancto, non potest introire in regnum Dei.* Quæ verba generalia sunt, & neminem excipiunt, atque necessitatem medii clarè exprimunt.

2. Ex Patribus. Pro omnibus sit S. Augustinus, lib. 1. de peccatorum meritis & remissione, c. 18. ubi ait: *Quis Christianorum ferat, cùm dicitur ad æternam salutem posse quemquam pervenire, si non renascatur in Christo, per Baptismum fieri voluit.*

3. Ex Concil. Florentin. in decreto pro Armenis: *Primum omnium Sacramentorum locum tenet sanctum Baptisma, quod vitæ spiritualis janua est. Per ipsum enim membra Christi, ac de corpore efficimur Ecclesiæ. Et cùm per primum hominem mors introierit in universos, nisi ex aqua & Spiritu renascimur, non possumus, ut inquit Veritas, in regnum cœlorum introire.*

4. Ex Conc. Trident. sess. 7. can. 5. *Si quis dixerit, Baptismum liberum esse, hoc est, non necessarium ad salutem; anathema sit.* Et sess. 6. cap. 4. declarat primam justificationem, post Evangelium promulgatum, *sine lavacro regenerationis aut ejus voto fieri non posse, sicut scriptum est: nisi qui renatus fuerit ex aqua & Spiritu-*

ritu-sancto, non potest introire in regnum Dei.

Ratio est; quia cùm omnes in peccato originali nascantur, nemo salutem consequi potest sine medio, quo ab eo liberetur & justificetur. Medium autem illud est Baptismus, ut constat ex ejus notione.

Hinc Baptismus est etiam omnibus adultis necessarius necessitate præcepti. Nam quilibet adultus Baptismum suscipere tenetur tùm ex præcepto charitatis, quo quisque tenetur adhibere omnia media ad salutem necessaria; tùm ex præcepto divino positivo, quo quilibet homo tenetur Ecclesiam ingredi per Baptismum, qui est ejus janua, & fidem suam profiteri.

Dico 2. Extra martyrium Baptismus in re parvulis necessarius est ad salutem necessitate medii.

Prob. 1. Quia extra martyrium Baptismus est omnibus sine exceptione & distinctione ad salutem necessarius in re vel in voto, ut fide constat ex 1. assertione. Ergo est necessarius in re infantibus, quippe qui capaces non sunt Baptismi in voto, nempe actus charitatis perfectæ.

Ex perpetua Traditione & praxi Ecclesiæ.

3. Ex consensu Patrum. Pro omnibus sit S. Augustinus, Epist. 28. ad Hieron. ubi ait: *Quisquis dixerit quòd in Christo vivificabuntur etiam parvuli, qui sine Sacramenti ejus participatione de vita exeunt; hic profectò & contra Apostolicam prædicationem venit, & totam condemnat Ecclesiam, ubi propterea cùm baptizandis parvulis festinatur & curritur, quia sine dubio creditur, aliter eos in Christo vivificari omninò non posse.* Et l. 3. de anima & ejus origine, c. 9. *Noli credere, noli dicere, noli docere infantes antequam baptizentur morte præventos, pervenire posse ad originalium indulgentiam peccatorum, si vis esse Catholicus.*

4. Ex Conciliis, scilicet Carthaginensi II. & Milevitano II. contra Pelagianos, in Epistola Synodica ad Innocentium I. sed præsertim ex Trident. sess. 5. can. 4. *Si quis parvulos recentes ab uteris matrum baptizandos negat etiamsi fuerint à baptizatis parentibus orti; aut dicit in remissionem quidem peccatorum eos baptizari, sed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod regenerationis lavacro necesse sit expiari ad vitam æternam consequendam.... anathema sit.*

Ratio est, quia parvuli omnes etiam fidelium inquinati sunt peccato originali, à quo liberari non possunt, nec proinde justificari & salvari nisi per applicationem redemptionis Christi: quæ redemptio non potest infantibus applicari nisi per Baptismum extra casum martyrii.

Obj. 1. Hæc verba Christi, Joann. c. 6. *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, non habebitis vitam in vobis*: non spectant parvulos, nec sonant necessitatem medii. Ergo nec ista (*nisi quis renatus fuerit, &c.*) Hanc necessitatem non exprimunt.

Resp. Nego conseq. 1. Quia Ecclesia & Traditio, per quam certò innotescit verus Scripturæ sensus priora verba de necessitate præcepti tantùm, posteriora verò de necessitate medii semper intellexit & exposuit. 2. Quia verba Scripturæ pro materia subjecta explicari debent. Posterior autem textus agit de renascentia spirituali, quæ spectat omnes qui nascuntur peccatores, ideo-

ideoque etiam infantes, & quæ est absolutè necessaria ad salutem consequendam, & ad quam conferendam solus Baptismus institutus est. Prior verò textus agit de nutritione spirituali seu augmento & conservatione vitæ spiritualis jam per Baptismum acceptæ, quæ quidem per varia media haberi absolutè potest: ideoque Eucharistia non potest esse medium absolutè necessarium ad salutem, & consequenter non potest esse necessaria nisi necessitate præcepti, cujus incapaces sunt infantes.

Obj. 2. Illud Genes. c. 17. *Statuam pactum meum inter me & te, & inter semen tuum post te ...... ut sim Deus tuus, & seminis tui post te.*

Resp. Verba hæc litteraliter sumpta continent tantùm promissionem specialis protectionis ac gubernationis, & bonorum temporalium: & sic ad solos Judæos spectant. Mysticè verò sumpta continent promissionem remissionis peccatorum, & vitæ æternæ, sed per media à Deo instituta, ideoque per Baptismum Christi nobis conferendæ.

Obj. 3. Illud 1. Cor. c. 7. *Sanctificatus est vir infidelis per mulierem fidelem, & sanctificata est mulier infidelis per virum fidelem. Alioquin filij vestri immundi essent; nunc autem sancti sunt.*

Resp. Apostolus hic per sanctos intelligit legitimos, & immunes ab omni infamia civili: unde loquitur de sanctitate impropriè dictâ & civili. Nam probare vult Matrimonium fidelis cum infideli ante fidem contractum, esse legitimum, ex eo quòd liberi in tali matrimonio nati sint sancti, id est, legitimi & immunes ab omni infamia civili. Per immundos verò intelliguntur illegitimi & infames.

Obj. 4. S. Augustinus docet infantem credere per alienum opus sicut peccavit per alienum opus.

Resp. Solùm vult infantem justificari per Sacramentum fidei seu Baptismum sibi fide aliena applicatum.

Obj. 5. Ergo innumeri infantes sine sua culpa peribunt.

Resp. Nego. Nam quamvis infantes illi sine sua culpa personali Baptismo priventur, non tamen pereunt sine sua culpa, cùm sint peccato originali inquinati, quod est uniuscujusque moraliter proprium.

Præterea Deus ex sua misericordia media sufficientia eorum parentibus vel aliis suppeditaverat ex intentione ut parvulis illis Baptismum procurarent. Non tenetur autem defectum causarum secundarum impedire, & novum ordinem rerum instituere, ut Baptismus re ipsa illis conferatur.

ARTICULUS III.

Utrùm Baptismus Adultorum suppleri possit per actum charitatis vel contritionis perfectæ?

DIco. Adulti sine Baptismo in re justificari & salvari possunt per Baptismum in voto, seu per actum charitatis vel contritionis perfectæ, quando Baptismum suscipere non possunt. Ideoque quoad justificationem Baptismum suppleri potest per actum charitatis vel contritionis perfectæ.

Prob. 1. Ex Scriptura, quæ passim remissionem peccatorum, justificationem, & amicitiam divinam promittit contritioni perfectæ & actui charitatis. Ut

Ezech. c. 18. *Si autem impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis .... vita vivet, & non morietur. Omnium iniquitatum ejus non recordabor.* Prov. c. 8. *Ego diligentes me diligo.* Joann. c. 14. *Si quis diligit me, sermonem meum servabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.*

2. Ex Patribus. Pro omnibus sint, S. Ambrosius, in oratione de obitu Valentiniani Junioris: *Quem eram regeneraturus amisi; sed ille non amisit gratiam, quam proposcit.* Et S. Augustinus, l. 4. de Baptismo, c. 24. *Sicut ergo in Abraham præcessit fidei justitia, & accessit circumcisio signaculum justitiæ fidei: ita in Cornelio præcessit sanctificatio spiritalis in dono Spiritus-sancti, & accessit Sacramentum regenerationis in lavacro Baptismi.*

3. Ex Conc. Tridentin., sess. 6. c. 4. ubi de prima justificatione sic ait: *Quæ quidem translatio, post Evangelium promulgatum, sine lavacro regenerationis aut ejus voto fieri non potest, sicut scriptum est: nisi quis renatus fuerit ex aqua &c.* Ergo homo justificari potest per Baptismum in voto, hoc est secundùm sensum Ecclesiæ, per actum charitatis vel contritionis perfectæ. Et sess. 14. cap. 4. dicit contritionem charitate perfectam peccatorum DEO reconciliare priusquàm Sacramentum Pœnitentiæ actu suscipiatur. Eadem est autem ratio de Baptismo.

4. Ex communi sensu Ecclesiæ, & ex c. *Apostolicam* de Presbytero non baptizato, ubi Innocentius III. Presbyterum non baptizatum asserit ob viam Christianam salutem consecutum esse.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Illud Christi, Joann. c. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu-sancto, non potest introire in regnum Dei.*

Resp. Hoc intelligitur de Baptismo in re vel in voto, ut exponit Conc. Trident.

Obj. 2. Act. c. 22. Ananias Paulo jam perfectè contrito dixit: *Baptizare, & ablue peccata tua.*

Resp. Hoc dixit, vel quia nesciebat Paulum anteà elicuisse perfectam contritionem; vel quia Paulus non fuit justificatus nisi sub obligatione directa & speciali Baptismi posteà suscipiendi, ratione cujus obligationis ejus peccata adhuc eum gravabant: vel loquitur Ananias de ablutione totali, sive de ablutione quoad omnem tum culpæ tum etiam pœnæ reatum.

Obj. 3. S. Ambrosius, l. de iis qui initiantur, c. 4. ait: *Credit etiam Catechumenus in crucem Domini JEsu, quia & ipse signatur. Sed nisi baptizatus fuerit in nomine Patris & Filij & Spiritus-sancti, remissionem non potest accipere peccatorum, nec spiritualis gratiæ munus haurire.*

Resp. Solùm intendit ad justificationem non sufficere fidem, sed insuper requiri actualem Baptismi cum debitis dispositionibus susceptionem, quando hic potest suscipi, & præceptum urget.

Obj. 4. Multos textus S. Augustini, 1. Tract. 13. in Joann. ait: *Quantumcunque Catechumenus proficiat, adhuc sarcinam iniquitatis suæ portat: non illi dimittitur, nisi cùm venerit ad Baptismum.*

Resp. Loquitur de Catechumeno dedignante Baptismum, tanquam sibi non necessarium, eò quòd propter aliqua bona opera meliorem se putet multis aliis baptizatis; ideoque de Catechumeno

meno carente actu contritionis perfectæ & charitatis. Quod patet ex contextu; nam S. Doctor ibi sic ait: *Baptizatus est Dominus ..... ne quis arrogans quòd habeat abundantiam alicujus gratiæ, dedignaretur baptizari Baptismo Domini. Quantumcunque enim Catechumenus.* (Baptismum contemnens) *proficiat* (in aliqua virtute) *adhuc sarcinam iniquitatis suæ portat, &c.* Quare sic distinguendum: Quantumcunque Catechumenus proficiat in virtute morali, *conc.* in charitate, *neg.*

2. L. de anima & ejus origine, c. 9. ait: *Nemo fit membrum Christi nisi aut baptismate in Christo, aut morte pro Christo.*

Resp. Hic loquitur de parvulis. Præterea hoc est etiam verum de adultis, qui justificari non possunt, nec proinde membra Christi fieri nisi Baptismate Christi in re vel in voto suscepto.

3. L. 1, de Symbolo ad Catechum. c. ult. dicit: *Deus non dimittit peccata, nisi baptizatis .... quando? quando baptizantur ... Catechumeni quandiu sunt, super illos sunt peccata eorum.*

Resp. S. Doctor ibi loquitur de remissione peccatorum prout ordinariè fit in Catechumenis, qui ordinariè non habent actum charitatis perfectæ, sed solùm amorem Dei inchoatum, qui quidem ad justificationem non sufficit, nisi cum ipso Sacramento Baptismi.

4. L. 2. De peccatorum meritis & remissione, c. 26. ait: "Sanctificatio Ca-"techumeni, si non fuerit baptizatus, "non ei valet ad intrandum regnum cœ-"lorum, aut ad peccatorum remissionem.

Resp. Ibi loquitur non de sanctificatione propriè dicta & interna, quæ fit per gratiæ habitualis infusionem, sed de sanctificatione impropriè sumpta, quæ fit per signum crucis, per orationem & manus impositionem supra Catechumenum, ut patet ex contextu.

5. L. 4. de Baptismo, c. 21. ait: "Si-"cut bono Catechumeno Baptismus "deest ad capessendum regnum cœlo-"rum, sic malo baptizato vera con-"versio.

Resp. Solùm vult Catechumenum quantumvis justificatum non consecuturum vitam æternam nisi Baptismum susceperit, cùm suscipere potest; quia nempe ad vitam æternam obtinendam requiritur perseverantia in statu gratiæ, ideoque constans usque ad mortem observatio præceptorum, inter quæ reperitur præceptum: suscipiendi Baptismi.

Obj. 5. Siricius Papa, Epist. 1. valde commendat necessitatem Baptismi in adultis.

Resp. Rectè commendat, quia cùm contritio perfecta sit valde ardua, ideoque rara, sæpe fit ut Catechumeni careant charitate perfecta, sed solùm imperfectam dilectionem habeant, quæ sola sine Baptismo in re non sufficit ad justificationem.

Obj. 6. Gennadius, lib. de ecclesiasticis dogmatibus, cujus ipse, non S. Augustinus est auctor, cap. 74. ait: "Nul-"lum Catechumenum, quamvis in bonis "operibus defunctum, vitam æternam "habere credimus, excepto martyrio, "ubi tota Baptismi Sacramenta com-"plentur.

Resp. Ipsi oppono auctoritatem Scripturæ, Conc. Trident. & SS. Ambrosii & Augustini; nisi fortè solùm loquatur de rebus prout per se & regulariter

 fiunt.

fiunt. Per se autem & regulariter seu ordinariè loquendo, nullus Catechumenus extra casum martyrii consequitur vitam æternam; quia extra hunc casum per se & ordinariè loquendo, quisque adultus habet facultatem Baptismi suscipiendi.

Observa. Baptismus non suppletur quoad justificationem per actum charitatis vel contritionis perfectæ, nisi ut continentem votum seu desiderium saltem implicitum Baptismi: ita ut prima justificatio conferatur intuitu charitatis seu contritionis perfectæ simul & desiderii Baptismi, atque sub onere suscipiendi Baptismi suo tempore sine mora vituperabili.

ARTICULUS IV.

Utrùm martyrium suppleat in necessitate Baptismum aquæ?

Nota. 1. TRiplex à Theologis cum sancto Thoma distinguitur Baptismus, nimirùm Baptismus fluminis, qui solus est Sacramentum, & intelligitur nomine Baptismi simpliciter; Baptismus sanguinis, qui est martyrium: & Baptismus flaminis seu desiderii, qui est actus continens desiderium saltem implicitum Baptismi, & sufficiens ad justificationem ex opere operantis, qualis est solus actus charitatis vel contritionis perfectæ, qui dicitur etiam Baptismus in voto.

Nota 2. Martyrium vi vocis significat testimonium. Ex usu Ecclesiæ est testimonium fidei divinæ vel in se vel in actu alicujus virtutis firmatum. Ad martyrium in omnibus tùm adultis tùm parvulis duo requiruntur, nempe mors seu tormentum ex se mortis illativum, & causa motiva seu motivum mortis, nempe odium fidei, religionis, aut virtutis alicujus christianæ.

Hinc qui pestiferis ex charitate intervenientes, mortem contrahunt, non sunt Martyres propriè loquendo, quia non subeunt mortem ob fidei vel alicujus alterius virtutis defensionem. Sunt tamen ferè æquales aut suppares Martyribus, quatenùs mortem subeunt propter charitatis exercitium. Quare Martyrologium Romanum 28. Februarii faciens mentionem de quibusdam in pestiferorum obsequio extinctis, ait: *Quos velut Martyres religiosa fides venerari consuevit.*

Nota. 3. Martyrium in adulto sumitur dupliciter, 1. Pro morte ipsa ob Christi fidem vel christianam virtutem tolerata. 2. Pro interna acceptatione, quæ est formaliter actus fortitudinis, & à qua mors habet ut sit voluntaria, & quæ proinde ad martyrium adulti requiritur.

Dico 1. Adultorum martyrium supplet defectum Baptismi quoad consecutionem gratiæ sanctificantis & gloriæ. Est omninò certum.

Prob. 1. Ex Scriptura. Matth. cap. 10. "Omnis qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo. Et inferiùs: "Qui perdiderit animam suam propter me, inveniet eam. Quibus verbis juxta interpretationem Patrum omnium, & sensum omnium fidelium vita æterna promittitur Christum confitenti, & pro illo vitam profundenti.

2. Ex consensu Patrum. Hic sufficit S. Augustinus, lib. 13. de civitate Dei, c. 7. ubi ait: "Quicumque etiam non percepto regenerationis lavacro, pro

Chri-

"Christi confessione moriuntur ; tan-"tum eis valet ad dimittenda peccata, "quantùm si abluerentur sacro fonte "Baptismatis." Peccata autem mortalia non dimittuntur nisi per gratiam sanctificantem, quæ simul est semen & mensura gloriæ cælestis.

Dico 2. Adultorum martyrium supplet defectum Baptismi etiam quoad remissionem omnis pœnæ peccatis debitæ, ita ut Martyres continuò post mortem beatitudine æterna perfruantur. Omninò constat.

Prob. 1. Ex perpetua Traditione & praxi Ecclesiæ, quæ nunquam oravit pro Martyribus, sed potius illos orat.

2. Ex Patribus. Pro omnibus sit S. Augustinus, serm. 17. de verbis Apostoli, ubi ait : "Habet Ecclesiastica disciplina, "quòd fideles noverunt, cùm Martyros "eo loco recitantur ad altare, ubi non "pro ipsis oretur, pro cæteris autem "commemoratis defunctis oretur. In-"juria est enim pro Martyre orare, cujus "nos debemus orationibus commenda-"ri : certavit enim contra peccatum us-"que ad sanguinem.

3. Ex cap. *Cùm Martha* de celebratione Missarum, ubi Innocentius III. ait : *Injuriam facit Martyri, qui orat pro Martyre.*

Dico 3. Martyrium supplet in infantibus defectum Baptismi quoad justificationem. Ita Theologi cum S. Thoma, 2. 2. quæst. 124. art. 1. ad 1. & ita constat, ut graves Theologi oppositum censeant temerarium, aut etiam erroneum.

Prob. 1. Ex Scriptura, Matth. c. 10. ubi Christus generaliter dicit : *Qui perdiderit animam suam propter me, inveniet eam.* Quod Patres etiam intelligunt de infantibus qui occiduntur in odium fidei christianæ : enim verò ii verè perdunt animam seu vitam suam propter Christum.

2. Ex Patribus qui longa serie videri possunt apud Auctores. Pro omnibus sit S. Augustinus, l. 3. de Symbolo, c. 4. ubi loquens de parvulis ab Herode occisis, ait : "Præstitit eis Christus ut pro "Christo morerentur : præstitit ut suo "sanguine ab originali peccato dilue-"rentur : nati sunt ad mortem, sed con-"tinuò eos mors reddidit vitæ.

3. Ex sensu & praxi Ecclesiæ, quæ semper sensit infantes justificari, & eximiè sanctificari per mortem iis illatam in odium Christi, & infantes Christi causa ab Herode occisos semper coluit ut Martyres & eximiè Sanctos.

4. Quia infantes sunt capaces martyrii, ut constat ex Patribus & sensu Ecclesiæ : enim verò occidi possunt Christi causa & in odium fidei. Martyrium autem habet vim justificandi juxta illud Christi, Matth. c. 10. *Qui perdiderit animam suam propter me, inveniet eam.* Et quidem eximiam sanctitatem confert, ut constat ex Patribus & praxi Ecclesiæ, quæ sanctos Innocentes ut Martyres & eximiè Sanctos colit, eò quòd fidem non loquendo, sed moriendo confessi sint.

Obj. 1. Illud Joann. c. 3. "Nisi quis "renatus fuerit ex aqua & Spiritu-sancto, "non potest introire in regnum Dei.

Resp. Hoc intelligi debet cum exceptione martyrii, ut constat ex Traditione, & ex his aliis Christi verbis, Matth. c. 10. *Qui perdiderit animam suam propter me, inveniet eam.* Quam quidem exceptionem tradit S. Augusti-

nus, l. 13. de Civit. c. 7. & l. de anima & ejus origine, c. 12. ideoque cùm de necessitate Baptismi loquitur, cum hac eadem exceptione intelligi debet.

Obj. 2. Conc. Trid. sess. 6. c. 4. docet neminem post promulgatum Evangelium justificari sine Baptismo in re vel in voto.

Resp. Hoc dicit cum tacita exceptione martyrii, quam continet Scriptura: nam loquitur de justificatione, quæ fit mediis à Christo institutis ac præscriptis, & sine quibus justificatio ordinariè obtineri nequit.

Obj. 3. Exemplum Innocentum, quos Ecclesia colit, nil probat. Ergo malè in probationem allatum est.

Resp. Nego anteced. Nam Ecclesia illos non coleret, nisi propter mortem Christi causa obitam, eximiam sanctitatem consecuti fuissent: "Tanta quippe "est precum Ecclesiæ auctoritas, in- "quit S. Prosper, ut legem credendi sta- "tuat lex supplicandi.

Dices. Infantes omnes ab Herode occisi, per Circumcisionem justificati sunt. Ergo eorum exemplum nil probat.

Resp. Nego anteced. Nam maximus fuit infantium ab Herode occisorum numerus; ipse enim "mittens occidit om- "nes pueros qui erant in Bethlehem, & "in omnibus finibus ejus, à bimatu & infrà, Matth. c. 2. Sed inter eos multi nondum octavum diem attigerant, nec proindè circumcisi erant, & tamen Ecclesia omnes indiscriminatim colit ut Martyres. Præterea Ecclesia non colit Innocentes titulo sanctitatis per Circumcisionem acceptæ: nam eos colit ut eximiè & singulariter Sanctos; ac proinde eos colit titulo sanctitatis eximiæ & singularis, qualis non erat sanctitas per Circumcisionem accepta, sed per mortem Christi causa obitam.

Dices. Saltem Innocentes hanc eximiam sanctitatem accepere ex singulari privilegio, quod ad alios extendi non debet.

Resp. Nego. Tùm quia hoc singulare privilegium nullum habet fundamentum in Scriptura & Traditione: tùm quia Patres eorum eximiam sanctitatem solum donant morti pro Christo obitam.

Obj. 4. Si vera est nostra assertio, infantes in utero materno occisi in odium fidei justificabuntur. Falsum conseq. Ergo. *neg. min. probatur.* Illi infantes non possunt justificari per Baptismum, ergo nec per martyrium.

Resp. Nego conseq. Ratio disparitatis est, quia infans in utero materno existens occidi potest in odium Christi, perindè ac si natus esset, ideoque martyrium subire, & per illud justificari. At non potest in hoc statu aqua ablui, nec proinde per Baptismum justificari.

Obj. 5. Martyrium est actus fortitudinis, qui rationis usum exigit. Ergo infantes sunt incapaces martyrii, nec proinde possunt per illud justificari. Ergo, &c.

Resp. Martyrium sumptum pro interna acceptatione mortis est actus fortitudinis: at non est, si sumatur pro morte propter Christum obita, cujus capaces sunt infantes, & cui annexa est justificatio sine ulla acceptatione & dispositione respectu infantium, utpote illius incapacium.

Equidem ad martyrium adulti requiritur in eo voluntaria mortis acceptatio, sicut ad valorem Baptismi voluntas il-

lum

lum suscipiendi. At in infante nihil ex ejus parte ad utrumque requiritur, quia nullius actus propriæ voluntatis capax est.

Porro dixi Baptismum in adultis & infantibus suppleri per martyrium quoad gratiam sanctificantem & remissionem peccatorum. Nam non potest per illud suppleri quoad alios effectus, videlicet quoad impressionem characteris, capacitatem proximam suscipiendi alia Sacramenta, jus participandi bona Ecclesiæ, & incorporationem cum Ecclesia, & subjectionem potestati ac jurisdictioni Ecclesiæ. Neque martyrium liberat ab obligatione suscipiendi Baptismi; ita ut si Martyr ad vitam revocaretur, baptizari deberet.

ARTICULUS V.

Quænam dispositiones ad valorem martyrii & ejus effectum in adulto requirantur?

Dico 1. Ad martyrium adulti requiritur acceptatio mortis ob fidei aut alterius virtutis christianæ defensionem seu exercitium illatæ. Tùm quia adultus non potest gratiam sanctificantem ejusve augmentum recipere sine libro aliquo ejus consensu, ut patet in Sacramentis necessariò requirentibus consensum suscipientis. Tùm quia martyrium in adulto est actus fortitudinis, qui debet esse voluntarius.

Sed circa hoc tria observandæ sunt. 1. Mors acceptari debet ex motivo honesto supernaturali, cùm martyrium sit actus salutaris. Unde si quis mortem in odium fidei illatam sustineret ex vanæ gloriæ motivo, non esset Martyr. Nam nemo potest per voluntatem malam aut etiam indifferentem censeri velle reddere testimonium Christo.

2. Ad martyrium sufficit voluntas habitualis, qua mors acceptata fuit, nec requiritur acceptatio actualis vel virtualis. Quia mors non debet esse Martyri voluntaria per modum effectus à se ponendi, sed solùm per modum objecti voliti.

3. Acceptatio mortis excludere debet voluntatem se defendendi. Tùm quia alioqui Martyr non perfectè conformaretur Christo, qui instar agni coram tondente se obmutuit. Tùm quia milites, qui ex intentione religionem defendendi pugnantes occiduntur, licèt in hoc multùm mereri possint, tamen non sunt propriè Martyres, ut patet ex perpetua praxi Ecclesiæ, quæ tales nunquam habuit ut Martyres. Imò Phocæ Imperatori aliisque tale martyrii genus inducere volentibus, semper restitit, ut testatur Baronius, in notis ad Martyrolog.

Dico 2. Per se loquendo in adulto justo sufficit ad martyrium acceptatio mortis ex motivo aliquo honesto supernaturali, præsupposito actu charitatis præterito, quo velit potiùs mori quàm Christum negare. Nam is habet omnia requisita ad martyrium, nec ponit obicem ejus effectui.

Dixi, *per se loquendo*. Quia instans martyrium non liberat ab obligationibus in articulo mortis omnibus, etiam justis communibus: quales sunt obligationes suscipiendi Baptismi, si nondum susceptus est, confitendi peccata mortalia per contritionem perfectam remissa, sed nondum confessa, eliciendi actus fidei, spei & charitatis, qui præcipiuntur omnibus in articulo mortis, &c. Nam hæ & aliæ ejus-

ejuſmodi obligationes implendæ ſunt, non per modum diſpoſitionis prærequiſitæ ad valorem martyrii, ſed per modum obſervationis præceptorum quæ tunc urgent. Quare ſi hæ obligationes voluntariè omitterentur, grave admitteretur peccatum, & ſic impediretur effectus martyrii.

Dico 3. Ad valorem & effectum martyrii in adulto peccatore, præter acceptationem mortis ex aliquo motivo honeſto & ſupernaturali, requiritur pœnitentia ſeu contritio ſaltem imperfecta. Nam Conc. Trident. ſeſſ. 14. cap. 1. generatim docet Pœnitentiam univerſis hominibus, qui ſe mortali aliquo peccato inquinaſſent, quovis tempore fuiſſe neceſſariam ad juſtificationem etiam per Baptiſmum obtinendam: quod probat ex illo Chriſti, Luc. cap. 13. *Niſi pœnitentiam habueritis, omnes ſimiliter peribitis.*

De hactenus dictis conſentiunt Theologi. Sed controverſia eſt inter illos, utrùm per martyrium Baptiſmus adultorum ſupplere poſſit, peccatorumque remiſſio & juſtificatio obtineri, ſecluſo actu charitatis perfectæ, quo acceptetur mors in odium fidei illata.

Non pauci negant cum St. Thoma, qui, in Summa mutavit ſententiam contrariam, quam in l. 4. ſent. docuerat: nam, 3. p. q. 66. art. 12. dicit virtutem Spiritus-ſancti operari in Baptiſmo ſanguinis potiſſimùm per dilectionis fervorem. Et ad 2. ſic ait: "Effuſio ſanguinis "non habet rationem Baptiſmi, ſi ſit ſine "charitate. Ex quo patet quòd Baptiſ"mus ſanguinis includit Baptiſmum fla"minis, & non è converſo. Et 2. 2. quæſt. 124. art. 2. ad 2. ait: "Ad actum mar"tyrii inclinat quidem charitas ſicut pri"mum & principale motivum per mo"dum virtutis imperantis: fortitudo au"tem ſicut motivum proprium per mo"dum virtutis elicientis. Et inde eſt, "quòd martyrium eſt actus charitatis ut "imperantis, fortitudinis autem ut eli"cientis. Inde etiam eſt, quòd utram"que virtutem manifeſtat. Quòd au"tem ſit meritorum, hoc habet ex cha"ritate, ſicut & quilibet virtutis actus.

Ratio illorum eſt, quia martyrium adulti eſt mors pro Chriſto tolerata & acceptata. At mors pro Chriſto tolerata & acceptata, eſt mors liberè tolerata ex amore amicitiæ erga Chriſtum. Nam mori liberè pro aliquo in ſenſu proprio, eſt mori ex amore amicitiæ erga illum, juxta illud Chriſti, Joann. c. 15. "Majo"rem hac dilectionem nemo habet, ut a"nimam ſuam ponat quis pro amicis ſuis. Quæ verba ſignificant animam ſuam ponere pro amicis, eſſe illam ponere ex amore erga illos. Ergo.

Nihilominùs, inquiunt, martyrium rectè dicitur ſupplere Baptiſmum quoad præcipuos effectus; quia martyrium peccata omnia tùm quoad culpam, tùm etiam quoad omnem pœnam remittit ſicut Baptiſmus, licèt id non præſtet niſi dependenter ab actu charitatis quo acceptetur. Et quamvis ſolus charitatis actus juſtificet, per modum ſcilicet diſpoſitionis proximæ, tamen juſtificatio Martyris adulti tribui poteſt ſimpliciter martyrio: tùm quia actus charitatis facit moraliter unum totalem actum cum morte acceptata & tolerata, qui totalis actus dicitur martyrium: tùm quia gratia annexa morti illatæ pro Chriſto, eſt longè major, quàm ea quæ datur propter

actum

actum charitatis, & utraque simul ac indivisibiliter datur per modum unius eximiæ sanctitatis habitualis, per quam Martyr justificatur & constituitur eximiè sanctus. Denominatio autem tribuitur potiori parti. Item martyrio, ex privilegio à Christo ei concesso, annexa est longè altior & excellentior gratiæ sanctificantis proindeque gloriæ gradus, quàm Baptismo.

CAPUT III.

De Ministro & Subjecto Baptismi.

ARTICULUS I.

Quinam possint validè baptizare?

Dico. Quilibet homo, ratione utens, potest validè baptizare.

Prob. 1. Ex Conc. Lateran. IV. c. 1. definiente "Sacramentum Baptismi in "forma Ecclesiæ à quocumque ritè col-"latum; proficere ad salutem.

2. Ex Conc. Florent. in Decreto pro Armenis, ibi: "In causa autem necessita-"tis non solùm Sacerdos, vel Diaconus, "sed etiam laicus, vel mulier, imò etiam "paganus & hæreticus baptizare potest, "dummodò formam servet Ecclesiæ, & "facere intendat quod facit Ecclesia. Si autem in casu necessitatis quilibet, etiam paganus, baptizare potest, potest quoque validè extra hunc casum: nam Sacramentorum essentia & valor invariabilis est. Præterea, si in necessitatis casu quilibet potest validè baptizare, manifestè sequitur ad validè baptizandum non requiri ordinationem vel jurisdictionem, vel specialem deputationem aut commissionem, vel fidem aut sanctitatem. Si autem hæc omnia non requiruntur in Ministro ad valorem Baptismi, certè quilibet homo validè in quovis casu baptizare potest, modò debitam materiam & formam Baptismi cum debita intentione adhibeat.

3. Ex can. *Romanus* de consecrat. dist. 4. ubi dicitur "Spiritum Dei subministra-"re gratiam Baptismi, licèt paganus sit, "qui baptizat. Et cap. à quodam Judæo, ibid.

4. Ex praxi Ecclesiæ.

Ratio est voluntas Christi, qui cùm omnium salutem velit, voluit ut medium ad eam omnibus necessarium ab omnibus conferri possit, ne quis eo privetur.

Obj. 1. Can. *Si quis per ignorantiam*, q. 1. in quo dicitur iterùm baptizandos esse qui fuerunt baptizari à non baptizato.

Resp. Cum Glossa, hunc Canonem duas partes habere: in prima, quæ interrogativè sumenda est, quæritur an sint rebaptizandi, qui fuerunt baptizati à non baptizato. In secunda autem, quæ incipit, *sed Romanus Pontifex*, continetur responsio, nempe valere Baptismum etiam à pagano collatum.

Obj. 2. can. 52. de consecrat. dist. 4. in quo Gregorius II. sic ait: "Quos à "paganis baptizatos esse asseruisti, si ita "habetur; ut denuò baptizes in nomi-"ne Trinitatis mandamus.

Resp. Cum S. Thoma & Glossa, ibi agi de paganis, qui non baptizabant in legitima forma, nempe cum expressa invocatione personarum SS. Trinitatis. Unde Pontifex jubet ab illis baptizatos rebaptizari in nomine personarum Trinitatis.

Obj. 3. Conc. Eliberitanum, can. 38. sic ait: "Peregrè navigantes, aut si Ec-"clesia

"clesia in proximo non fuerit, posse fide-"lem, qui lavacrum suum integrum ha-"bet, nec sit bigamus, baptizare in ne-"cessitate infirmitatis positum Catechu-"menum.

Resp. Hoc exigit non ad validam præcisè, sed ad validam simul & licitam Baptismi administrationem, in casu quo possit eligi dignior Minister.

Obj. 4. Sanctus Basilius, Epist. I. ad Amphilochium docet non valere Baptismum à laico collatum; nam sic ait: "Qui autem abrupti sunt (per hæresim "ab unitate Ecclesiæ) laici effecti, nec "baptizandi nec ordinandi habent po-"testatem ... quare eos, qui ab ipsis ba-"ptizati erant, tanquam à laicis bapti-"zatos jusserunt (Cyprianus & Firmi-"lianus) ad Ecclesiam venientes, vero "Ecclesiæ Baptismo expurgari.

Resp. Re vera in hoc utroque errore versatus fuit cum Cypriano & Firmiliano, nempe non valere Baptismum ab hæreticis & à laicis collatum; sed iis oppono Traditionem Apostolicam semper in Ecclesia particulari, Romana, quæ cæterarum omnium Ecclesiarum mater & magistra est, servatam; & alios Patres; ut S. Augustinum, lib. 2. contra Epist. Parmeniani, cap. 13. S. Hieronymum, dialogo adversùs Luciferianos, &c.

Obj. 5. S. Augustinus, l. 2. contra Epistolam Parmeniani, cap. 3. ait: "Et "hæc quidem alia quæstio est, utrùm & "ab iis qui nunquam fuerunt Christiani: "possit Baptismus dari: nec aliquid te-"merè inde affirmandum est sine aucto-"ritate tanti Concilii, quantùm tantæ "rei sufficit.

Resp. S. Doctor, si nunc viveret, jam de hoc non dubitaret, cùm habeamus auctoritatem Concilii generalis, nempe Lateran. IV. quod cap. I. generaliter docet, Baptismum à quocunque ritè collatum, proficere ad salutem, ideoque valere. Item habemus auctoritatem Concilii Florentini in decreto Eugenii ab Ecclesia recepto. Imò S. Augustinus ipse suum dubium postea deposuit, ut patet ex l. 7. de Baptismo, c. 53. ubi ait: "Si eo modo affectus essem, quo "eram cum ista dictarem; nequaquam "dubitarem habere eos Baptismum, "qui ubicunque & à quibuscunque illud "verbis evangelicis consecratum, sine "sua simulatione & cum aliqua fide suscepissent.

Obj. 6. Soli Apostoli & eorum successores Episcopi habent potestatem baptizandi, juxta illud Matth. cap. ult. *Docete omnes gentes, baptizantes eos, &c.*

Resp. Christus his verbis ordinarium docendi & baptizandi munus confert Apostolis & eorum successoribus Episcopis, ita ut nemo licitè possit baptizare nisi cum subordinatione & dependentia ab illis. Non tamen ad solos Apostolos eorumque successores potestatem baptizandi restringit, ut constat ex Traditione.

ARTICULUS II.

Quinam possint licitè baptizare?

DICO I. In casu necessitatis quilibet etiam laicus, sive vir, sive mulier, potest licitè baptizare in defectum dignioris, modò sit in statu gratiæ.

Prob. Quia quilibet lege charitatis tenetur suppeditare proximo medium salutis necessarium, nisi alius dignior adsit qui possit & velit illud subministrare. Quod addo, quia reverentia Sacramento debita exigit, ut digniores præferantur:

tur: nisi tamen minùs dignus sit peritior digniore.

Dico 2. Extra casum necessitatis non licet cuilibet baptizare. Ita omnes.

Prob. Quia solus Sacerdos sive sit Episcopus, sive Presbyter, est ordinarius Baptismi Minister, & quidem Presbyter cum subordinatione & dependentia ab Episcopo. Constat ex Conc. Florent. in Decreto Eugenii, ibi: *Minister* (ordinarius) *hujus Sacramenti* (Baptismi) *est Sacerdos, cui ex officio competit baptizare.* Et ex Can. *Diaconus*, dist. 93. ubi Gelasius Papa de Diaconis dicit: *Absque Episcopo vel Presbytero baptizare non audeant.* Unde S. Isidorus, c. *constat*, de consecrat. dist. 4. dicit: *constat baptisma solis Sacerdotibus esse tractandum.*

Igitur Diaconus est tantùm extraordinarius Minister Baptismi: & verba ordinationis Diaconi solùm significant eum ex legitima causa assumi posse ab Episcopo ad baptizandum etiam solemniter. Nam cùm Diaconus per ordinationem suam non accipiat potestatem in verum Christi corpus, illud scilicet conficiendo sub speciebus panis & vini per consecrationem, non fit idoneus per ordinationem suam ad hoc, ut ei committatur potestas ordinaria in corpus Christi mysticum, ideoque ut ei committatur potestas ordinaria ministrandi aliquod Sacramentum. Tamen in hoc differt Diaconus ab aliis Clericis inferioribus, quòd extra casum necessitatis ob aliquam causam gravem possit ex Episcopi commissione habere licentiam extraordinariam baptizandi, quam habere non possunt alii Clerici inferiores; ac proinde numquam possunt habere licentiam baptizandi solemniter ut Diaconi. Nam Patres & Canones solis Diaconis licentiam extraordinariam baptizandi extra casum necessitatis ob aliquam gravem causam ex commissione habere posse docent.

Imò solus Sacerdos proprius, seu Episcopus, vel Parochus, aut alius ex alterutrius commissione extra necessitatem licitè baptizare potest. Quia hoc munus pertinet ad Pastorem; nam potestas & jus admittendi ad Ecclesiam pertinet ad Pastorem, qui præest illi Ecclesiæ particulari, cui baptizatus aggregatur. Homo autem per Baptismum recipitur in Ecclesiam, & fit ejus membrum. Hoc munus baptizandi primariò competit Episcopis, utpote Ecclesiæ Principibus, secundariò autem Presbyteris adjutoribus Episcoporum, ut docent Patres. Undè Presbyteri non habent potestatem baptizandi, nisi ut exercendam cum dependentia ab Episcopo.

ARTICULUS III.

Utrùm infantes baptizari possint?

Nota ANabaptistæ docent Baptismum conferri non posse nisi adultis. Imò multi inter illos contenderunt adultos non esse baptizandos, nisi anno trigesimo, qua ætate Christus Baptizatus est. Hanc hæresim secuti sunt Sociniani, & ante hos omnes sæculo scilicet duodecimo docuerat Henricus quidam negans licere infantes baptizare.

Dico. Infantes baptizari possunt validè & licitè. Est de fide.

Prob. 1. Ex Traditione Patrum. Pro omnibus sint sanctus Irenæus, lib. 2. c. 39. "Omnes venit per semetipsum salvare: omnes, inquam, qui per eum renascuntur in Deum infantes & par-

 "vulos,

"vulos,&c. S.Hieronymus,lib. 3. contra "Pelag. Si unum & in parvulis & in "magnis habetis baptisma, etiam infan- "tes in remissionem peccatorum bapti- "zandos.... Credatis. S. Augustinus, "l. 4. de Baptismo, c. 23. Quod tradi- "tum tenet universitas Ecclesiæ, cùm "parvuli infantes baptizantur, qui certé "nondum possunt corde credere ad ju- "stitiam,& ore confiteri ad salutem.... "tamen nullus Christianorum dixerit eos "inaniter baptizari.

2. Ex perpetua praxi Ecclesiæ, quæ semper parvulos baptizavit. Quam consuetudinem ex Traditione Apostolica ortam esse docet S. Augustinus, l. 10. de Genesi ad litteram, c. 23. ubi ait: "Consuetudo matris Ecclesiæ in bapti- "zandis parvulis nequaquam spernenda "est, neque ullo modo superflua depu- "tanda, nec omninò credenda, nisi A- "postolica esset Traditio.

3. Ex Conciliis Carthagin. scilicet sub S. Cypriano, Milevitano II. Viennensi generali; Clement. unica,de Summa Trinit. ubi de Baptismo dicitur: "Credimus "esse tàm adultis quàm parvulis commu- "niter perfectum remedium ad salutem. "Ex Trident. sess. 5. can. 4. Si quis "parvulos recentes ab uteris matrum "baptizandos negat .... anathema sit. Et sess. 7. can. 13. "Si quis dixerit par- "vulos, eò quòd actum credendi non "habent, suscepto Baptismo inter fide- "les computandos non esse; ac propte- "rea, cum ad annos discretionis per- "venerint,esse rebaptizandos; aut præ- "stare omitti eorum baptisma, quàm "eos non actu proprio credentes bapti- "zari in sola fide Ecclesiæ, anathema "sit.

Ratio est, quia infantes salvari possunt, etiamsi moriantur ante usum rationis, ut fide constat. Ergo etiam ante usum rationis justificari possunt: nemo enim salvatur, nisi decedat in statu justitiæ. Atqui extra casum martyrii justificari non possunt ante usum rationis, nisi per Baptismum. Ergo etiam ante usum rationis justificari possunt per Baptismum: ac proinde ante usum rationis capaces sunt Baptismi.

Obj. 1. Nemo baptizari potest, nisi priùs instruatur & credat, juxta illud, Matth. c. ultim. *Docete omnes gentes, baptizantes eos, &c.* Et Marc. c. ult. *Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur.* Sed infantes non sunt capaces instructionis & fidei, ergo nec Baptismi.

Resp. Neg. maj. Nam in primo textu Christus jubet solùm instructionem præmitti Baptismo adultorum; ita tamen ut baptizari possint ii, qui non sunt capaces instructionis, ut constat ex Traditione, quæ verum sensum Scripturæ continet. In secundo autem textu exprimitur tantùm necessitas credendi in adultis ad recipiendam gratiam sanctificantem in Baptismo.

Obj. 2. Non extat in Scriptura præceptum de parvulorum Baptismo. Ergo illi non debent baptizari.

Resp. 1. Nego conseq. Nam non omnia à Deo revelata continentur in Scriptura; sed præter Scripturam habemus Traditionem divinam, quæ tàm est verbum Dei, quàm Scriptura. Hæc autem Traditio docet baptizandos esse parvulos.

Resp. 2. Præceptum illud rectè colligitur ex textu Joann. c. 3. *Nisi quis renatus*

natus fuerit, *&c.* cujus universalitas parvulos etiam comprehendit.

Obj. 3. Tertulianus, lib. de Baptismo, cap. 18. censet expectandum esse usum rationis ad Baptismum suscipiendum.

Resp. Non ideo negat validum esse Baptismum parvulorum, cùm doceat eos in necessitate baptizandos esse. Sed solùm putat extra necessitatis casum magis expedire dilationem Baptismi usque ad adultam ætatem: in quo erravit, ut patet ex universa Ecclesiæ praxi, quæ semper infantes recèns natos baptizari diligentissimè curavit, propter mortis periculum, quod in parvulis semper est timendum, ut observat S. Thomas, & ostendit experientia.

Obj. 4. S. Gregorius Nazianz. orat. in sanctum Baptisma censet expectandum esse saltem triennium ætatis, ut parvuli aliquo modo respondere possint.

Resp. Ei anteponi debet auctoritas aliorum Patrum, & praxis Ecclesiæ. Ipse verò Gregorius nihilominùs sensit validum esse Baptismum parvulorum recèns natorum, eosque baptizandos esse, cùm imminet mortis periculum; nam loco citato sic ait: "Quid autem de iis dices, qui adhuc tenera ætate sunt, nec "aut damnum aut gratiam sentiunt? An "eos quoque baptizabimus? Ita prorsus si quod periculum urgeat: præstat "enim sine sanctitatis sensu sanctificari, "quàm citra Baptismum, atque initiationem vitæ discedere.

Obj. 5. Christus anno ætatis trigesimo baptizatus est. Ergo suscipi non debet Baptismus ante adultam ætatem.

Resp. Nego conseq. Quia Baptismus, quem Christus suscepit, fuit actus humilitatis ac pietatis, non remedium peccati, à quo erat immunis. At Baptismus, quem Christus instituit, est peccati remedium, cujus capaces sunt infantes, & quod non potest citiùs recipi.

CAPUT IV.

De effectibus Baptismi, & dispositionibus ad illos requisitis.

ARTICULUS I.

Quinam sint effectus Baptismi?

DIco. Multi & præstantissimi sunt effectus Baptismi. Nam,

I. Remittit peccatum originale, & omnia peccata personalia tùm quoad culpam, tùm quoad pœnam omnem etiam temporalem. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura. Ephes. c. 5. *Christus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo vitæ: ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid hujusmodi, sed ut sit sancta & immaculata.*

Prob. 2. Ex Traditone, cujus testes sunt Patres apud Bellarminum & alios.

Prob. 3. Ex Conc. Florent. in decreto Eugenii, ibi: *Hujus Sacramenti* (Baptismi) *effectus est remissio omnis culpæ originalis & actualis, omnis quoque pœnæ quæ pro ipsa culpa debetur. Propterea baptizatis nulla pro peccatis præteritis injungenda est satisfactio; sed morientes antequam culpam aliquam committant, statim ad regnum cœlorum & Dei visionem perveniunt.*

Prob. 4. Ex Conc. Trid. sess. 5. can. 5. ubi ait: *Nihil est damnationis iis, qui verè consepulti sunt cum Christo per Baptisma in mortem: qui . . . . innocentes, immaculati,*

puri, innoxii, ac Deo dilecti effecti sunt, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi, ita ut nihil prorsus eos ab ingressu cœli remoretur.

II. Baptismus confert gratiam habitualem, virtutes infusas, & alia dona supernaturalia, quibus homo sanctificatur & interiùs renovatur. Nam Baptismus institutus est ad conferendam primam justificationem, quæ hæc omnia complectitur. Præterea ex Conc. Trident. sess. 7. can. 6. Sacramenta gratiam non ponentibus obicem conferunt.

III. Dat jus quoddam ad gratias actuales ad finem sibi proprium assequendum, nempe ad sanctè & christianè vivendum, ut decet filios Dei adoptivos, ejus hæredes, & cohæredes Christi. Patet ex dictis de Sacramentis in genere.

IV. Imprimit characterem indelebilem, unde repeti non potest in eadem persona, ut ibidem probatum est.

V. Efficit membrum Ecclesiæ, ejusque potestati subjicit. Nam *per Baptisma de corpore efficimur Ecclesiæ*, inquit Concil. Florentinum.

VI. Tribuit capacitatem suscipiendi alia Sacramenta, & jus ad illa, cæteraque Ecclesiæ bona communia. Nam ex c. 2. de Cognat. Spirit. Baptismus est *Sacramentorum fundamentum & janua reliquorum.* Unde Conc. Nicæn. I. can. 19. statuit, ut Clerici invalidè baptizati rebaptizentur, & iterum ordinentur.

ARTICULUS II.

Quænam dispositiones in Adultis requirantur ad effectus Baptismi percipiendos?

DIco 1. Ad obtinendum characterem sufficit voluntas recipiendi Baptismum, ex cap. *majores* de Baptismo. Quia hæc sufficit ad valorem Baptismi; & Baptismus validus semper confert characterem, cùm numquam repeti possit. Eadem voluntas sufficiat etiam ad consequendam capacitatem suscipiendi alia Sacramenta, & subjectionem potestati Ecclesiæ: nam hi effectus semper annexi sunt characteri baptismali.

Dico 2. Ut Adultus jam justificatus per contritionem perfectam vel actum charitatis perfectæ, recipiat in Baptismo augmentum gratiæ & jus ad gratias actuales sacramentales, requiritur voluntas suscipiendi Baptismum ex motivo aliquo supernaturali: nam ad hæc recipienda requiritur consensus illis proportionatus. Sed hæc voluntas sufficit: nam non est ratio plus exigendi; cùm jam in hoc homine præcesserint actus fidei, spei, charitatis perfectæ, & pœnitentiæ de peccatis personalibus, & propositum servandi omnia præcepta &c.

Dico 3. Ut Adultus habens solum originale peccatum (si quis sit) consequatur justificationem seu gratiam sanctificantem & remissionem peccati originalis, non requiritur pœnitentia: nam hæc solùm potest esse de peccatis actualibus voluntate physicè propria commissis; sed ex Conc. Trident. sess. 6. c. 6. requiruntur hi actus; 1. Fides, qua explicitè credat existentiam unius Dei remuneratoris, mysteria Trinitatis & Incarnationis; & generatim vera esse, quæ divinitùs revelata & promissa sunt; atque illud inprimis: à Deo justificari impium per gratiam ejus, per redemptionem quæ est in Christo Jesu. Nam fides explicita horum omnium necessaria est necessitate medii ad salutem. 2.

Spes

Spes juſtificationis & vitæ æternæ conſequendæ, juxta illud Marc. cap. 2. *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.* Et Rom. 8. *Spe enim ſalvi facti ſumus.* 3. Dilectio, qua Deum tamquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiant. Nam nemo ſine aliquo Dei amore eſt ſufficienter comparatus ad divinam amicitiam. 4. Propoſitum efficax ſervandi omnia præcepta, & chriſtianè vivendi. Nam ſine illo non poteſt ſincerè conſentire in amicitiam divinam, cùm obſervatio omnium præceptorum neceſſaria ſit ad Dei amicitiam conſervandam, & ſuum erga Deum amorem ſignificandum, juxta illud, Joann. c. 4. *Si diligitis me, mandata mea ſervate .... qui habet mandata mea, & ſervat ea, ille eſt, qui diligit me.* 5. Voluntas ſuſcipiendi Baptiſmi. Nam ſine hac voluntate invalidus eſt Baptiſmus in Adulto, ut ex dictis conſtat.

Dico 4. Ut Adultus habens præter peccatum originale alia perſonalia mortalia, juſtificationem conſequatur in Baptiſmo, præter actus fidei, ſpei, dilectionis memoratos cum propoſito ſervandi præcepta & voluntate recipiendi Baptiſmi requiritur pœnitentia ſeu dolor de peccatis. Conſtat ex Act. 2. *Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque veſtrum in nomine JEſu-Chriſti, in remiſſionem peccatorum veſtrorum.* Et ex Conc. Trid. ſeſſ. 6. c. 6. *Ac propterea moventur adversùs peccata per odium aliquod & deteſtationem, hoc eſt, per eam pœnitentiam, quam ante Baptiſmum agi oportet.*

Hæc autem pœnitentia debet eſſe ſupernaturalis, abſoluta, univerſalis, efficax, incompoſſibilis cum ullo affectu ad mortale peccatum, & appretiativè ſumma. Non tamen requiritur perfecta contritio; nam cùm Baptiſmus inſtitutus ſit ad remittendum peccatum originale, & alia peccata perſonalia ante ipſum commiſſa, non prærequirit diſpoſitionem, quæ hunc effectum producat: alioqui ſemper ſupponeret & exigeret effectum, ad quem producendum ordinatur ex inſtitutione ſua; quod eſt abſurdum.

TRACTATUS DE SACRAMENTO CONFIRMATIONIS.

QUÆSTIO I.

Utrùm Confirmatio ſit verum Sacramentum?

Nota. Confirmationis Sacramentum ſic dictum eſt à primario ſuo effectu, qui eſt ſpiritualis coroboratio ad fidem intrepidè profitendam. Definitur, Sacramentum à Chriſto inſtitutum, quo baptizati corroborantur ad fidem firmiter tenendam, & fortiter profitendam.

Hoc Sacramentum negarunt Waldenſes, Lutherus & Calvinus.

Dico.

Dico. Confirmatio est verum novæ legis Sacramentum. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura. Act. cap. 8. "Cùm audissent Apostoli, quòd recepisset "Samaria verbum Dei, miserunt ad eos "Petrum & Joannem, qui cùm venissent, "oraverunt pro ipsis, ut acciperent Spí-"ritum-sanctum: nondum enim in quem-"quam illorum venerat, sed baptizati tan-"tùm erant in nomine Domini JESU. "Tunc imponebant manus super illos, & "accipiebant Spiritum-sanctum." Quæ verba significant Apostolos per cæremoniam sacram à Baptismo distinctam, consistentem in impositione manuum & oratione seu certis verbis sacris, contulisse baptizatis Spiritum-sanctum, quo nomine significatur non solùm gratia gratis data, sed etiam potissimùm gratia sanctificans. Atqui omnis cæremoniæ sacra, qua confertur gratia sanctificans, est Sacramentum à Christo institutum. Ergo cæremonia illa ab Apostolis adhibita, est Sacramentum. Non est autem aliud quàm Confirmationis Sacramentum. Ergo.

Prob. 2. Ex Traditione, cujus testes sunt Patres apud Bellarminum & alios. Pro omnibus sint Tertullianus, lib. de resurrectione carnis, cap. 8. *Caro abluitur, ut anima emaculetur. Caro ungitur, ut anima consecretur. Caro signatur, ut & anima muniatur. Caro manus impositione adumbratur, ut & anima Spiritu illuminetur. Caro corpore & sanguine Christi vescitur, ut & anima de Deo saginetur.* Ubi significat praxim Ecclesiæ priorum sæculorum, qua post Baptismum statim conferebatur Confirmatio & Eucharistia; & ritui Confirmationis vim sanctificandi tribuit perinde ac Baptismo & Eucharistiæ.

S. Cyprianus, Epist. ad Jubajanum, ubi postquam dixit Petrum Samaritanis baptizatis Spiritum-sanctum contulisse per manus impositionem & orationem, hæc subjicit: *Quod nunc quoque apud nos geritur, ut qui in Ecclesia baptizantur, præpositis Ecclesiæ offerantur, & per nostram* (Episcoporum) *orationem ac manus impositionem, Spiritum-sanctum consequantur, & signaculo dominico consumentur.*

S. Ambrosius, lib. 3. de Sacramentis, c. 2. *Sequitur spiritale signaculum.... quia post fontem superest, ut perfectio fiat, quando ad invocationem Sacerdotis Spiritus-sanctus infunditur.*

Sanctus Hieronymus, in Dialogo contra Luciferianos: *Non quidem abnuo hanc esse Ecclesiarum consuetudinem, ut ad eos, qui longè in minoribus urbibus per Presbyteros & Diaconos baptizati sunt, Episcopus ad invocationem sancti Spiritus manum impositurus excurrat.*

S. Augustinus, l. 2. contra litteras Petiliani, c. 104. *In hoc unguento Sacramentum Chrismatis vult interpretari: quod quidem in genere visibilium signaculorum sacrosanctum est sicut ipse Baptismus; sed potest esse & in hominibus pessimis.... discerne ergo visibile sanctum Sacramentum* (Chrismatis seu Confirmationis,) *quod esse & in bonis & in malis potest, ab invisibili unctione charitatis, quæ propria bonorum est.*

Prob. 3. Ex perpetua praxi Ecclesiæ, quam testantur Patres citati & alii, atque summi Pontifices sanctissimi; ut Cornelius, Epistol. ad Fabian. Innocentius I. Epist. ad Decentium; Gregorius Magnus, l. 3. Epist. 9. ad Januar.

Prob. 4. Ex Conciliis, videlicet Eliberitano, anno 305. can. 38. Arelatensi I. anno

anno 314. Laodiceno, can. 7. Meldensi, can. 44. Florent. in decreto pro Armenis, & Trident. sess. 7. can. 1. ubi ait: *Si quis dixerit confirmationem baptizatorum otiosam cæremoniam esse, & non potiùs verum & proprium Sacramentum ..... anathema sit.*

Obj. 1. In omni vero Sacramento tria requiruntur, nempe promissio gratiæ, ritus externus, & mandatum illum usurpandi. Sed hæc tria in Confirmatione non reperiuntur. Ergo Confirmatio non est Sacramentum.

Resp. Nego min. Nam ritus externus habetur, Act. c. 8. nempe impositio manuum cum oratione seu certis verbis sacris, & quidem gratiam conferens: *Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum.* Ritus autem ille externus conferre non poterat Spiritum-sanctum seu gratiam, nisi annexam habuisset gratiæ promissionem. Mandatum verò habetur in praxi Apostolorum: nam Apostoli ritum illum externum non adhibuissent, nisi illius adhibendi mandatum à Christo accepissent. Præterea tria hæc nobis sufficienter innotescunt ex Traditione & praxi Ecclesiæ.

Obj. 2. S. Augustinus, l. 3. de Baptismo, c. 16. ait: *Manus autem impositio non sicut Baptismus repeti non potest. Quid est enim aliud: nisi oratio super hominem?*

Resp. Hic loquitur tantùm de manuum impositione reconciliatoria, quæ olim hæreticis ad Ecclesiam revertentibus adhibeatur, & quæ erat mera cæremonia Ecclesiastica, non Sacramentum.

QUÆSTIO II.

Quænam sit materia remota Confirmationis?

DIco 1. Materia remota Confirmationis est Chrisma.

Prob. 1. Ex Patribus. Pro omnibus sint, S. Cyprianus, Epist. 72. ubi ait: *Ungi quoque necesse est eum, qui baptizatus sit, ut accepto Chrismate, id est, unctione, esse unctus Dei, & habere in se gratiam Christi possit.* Quibus verbis significat Chrismationem seu unctionem habere vim conferendi gratiam in Confirmatione, ideoque Chrisma esse materiam ejus remotam. Et S. Augustinus, l. 2. contra Litteras Petiliani, c. 4. suprà citato.

2. Ex perpetua praxi Ecclesiæ.

3. Ex Conciliis Laodiceno, c. 48. ubi dicit oportere eos, qui illuminantur, post Baptisma inungi super cœlesti Chrismate, & esse regni Christi participes. Florent. in decreto; & Trident. sess. 7. can. 2. ubi ait: *Si quis dixerit, injuriosos esse Spiritui-sancto eos, qui sacro Confirmationis Chrismate virtutem aliquam tribuunt; anathema sit.*

Dico 2. Chrisma, quod est materia Confirmationis, est unguentum ex oleo & balsamo confectum, itaut utrumque sit essentialis materia Confirmationis.

Prob. 1. Ex S. Gregorio Magno, qui, in Cant. Canticorum, c. 1. sic ait: *In Engaddi balsamum gignitur, quod cum oleo pontificali benedictione Chrisma efficitur, quo dona sancti Spiritus exprimuntur.*

2. Ex Ordine Romano.

3. Ex cap. un. de sacra Unctione, ubi Innocentius III. ait: *Conficitur Chrisma, quod ex oleo fit & balsamo.*

4. Ex Concil. Florent. in decreto pro Armenis, in quo dicitur: *Secundum Sa-*

cramentum est Confirmatio; cujus materia est Chrisma confectum ex oleo, quod odorem significat conscientiæ; & balsamo, quod odorem significat bonæ famæ, per Episcopum benedicto.

5. Ex praxi Ecclesiæ.

6. Quia Chrisma ex usu Ecclesiæ est unguentum ex oleo & balsamo confectum.

Porro oleum illud est oleum olivarum, ut constat ex praxi Ecclesiæ, quæ semper hoc oleum adhibuit.

Obj. 1. Nullus ex Patribus ante sextum sæculum mentionem fecit mixtionis balsami cum oleo. Ergo Chrisma prioribus sæculis confectum non erat ex balsamo.

Resp. Nego conseq. Quia non omnia expresse commemorarunt Scriptores Ecclesiastici. Cùm autem hæc admixtio usurpata fuerit tempore Gregorii Magni, nec reperiamus eam ab aliquo Pontifice aut Concilio institutam fuisse, certum est argumentum eam admixtionem ante hoc tempus nempe ante sextum sæculum in Ecclesia usurpatam fuisse. Ergo quinto sæculo jam vigebat usus balsami oleo admixti. Cùm autem non inveniamus hanc admixtionem sæculo quinto, quarto, tertio, secundo institutam fuisse ab aliquo Pontifice aut Concilio, certum est eam ab Apostolis Ecclesiæ traditam fuisse, juxta hanc regulam S. Augustini, l. 4. de Baptismo, cap. 24. *Quod universa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi auctoritate Apostolica traditum, rectissimè creditur.*

Præterea à Patribus & Conciliis priorum sæculorum implicitè commemoratur balsamum, hoc ipso quòd assignat Chrisma pro materia Confirmationis. Nam Chrisma propriè non est merum oleum; sed unguentum ex oleo & alio liquore confectum; qui sanè alius liquor est ipsum balsamum, ex quo constabat Chrisma tempore Gregorii Magni, proindeque etiam ante ejus tempora.

Obj. 2. Non est probabile Apostolos, & Episcopos trium priorum sæculorum, quibus persecutio sæviebat, balsamum semper oleo admiscuisse, cùm illi essent pauperes, & ille liquor pretiosissimus sit.

Resp. Nego. Nam præterquàm quòd non tanta balsami copia requirebatur, inter Ethnicos qui ad fidem convertebantur, non pauci divitiis pollebant, & studio salutis animarum flagrabant. Undè facilè suppeditabant quidquid ad cultum Dei & Sacramentorum administrationem necessarium erat.

Obj. 3. Innocentius III. cap. *Pastoralis* de Sacramentis non iterandis, consultus utrùm: *Confirmationis Sacramentum in eo debeat iterari, qui per errorem fuit non Chrismate, sed oleo delinitus*, respondet, *quòd non est aliquid iterandum, sed cautè supplendum, quod incautè fuerat prætermissum.* Ergo censuit validum fuisse Confirmationis Sacramentum sine balsamo.

Resp. Nego conseq. Quia solùm intendit cæremonias accidentales non esse iterandas, sed supplendum esse ipsum Sacramentum, eum, qui oleo tantùm unctus fuit, ungendo Chrismate cum debita forma, sed privatim ad vitandum scandalum: nam nihil iterabitur, cùm Sacramentum nullum fuerit, & cautè supplebitur quod omissum fuerat, privatim ponendo substantiam Sacramenti. Hunc autem sensum esse patet 1. Quia non est

est credibile Pontificem doctissimum docuisse, eum, qui solo oleo unctus fuerat, postea inungendum esse solo balsamo ad supplendum quod prætermissum fuerat: alioqui debuisset ungi balsamo non benedicto, vel certè ungi balsamo benedicto absque oleo: quorum utrùmque Ecclesiæ consuetudini adversatur. 2. Quia ipse Innocentius, c. 1. de sacra Unctione disertè docet materiam proximam Confirmationis esse Chrismationem. Ergo sensit Chrismationem esse essentialem confirmationi, ideoque Chrisma esse etiam de ejus essentia, cùm Chrismatio sine Chrismate esse non possit. At secundùm ipsum Innocentium, Chrisma non est solum oleum; nam, c. *Pastoralis* citato, Chrisma à simplici oleo distinguit.

Observa. Christus pro materia Confirmationis instituit oleum olivarum & verum balsamum, quodcumque illud sit, sive Syriacum, sive Arabicum, sive Americanum, aut quodvis aliud; quamvis illa inter se specie physica differant: sicut pro materia Eucharistiæ instituit verum vinum de vite, quodcumque sit, sive Syriacum, sive Italum, sive Gallicum, quamvis hæc inter se specie differant.

Dico 3. Ad valorem Confirmationis requiritur benedictio Chrismatis facta ab Episcopo. Ita Theologi communiter cum S. Thoma.

Prob. 1. Ex Patribus videlicet S. Dionysio Areopagita vel alio auctore libri de Ecclesiastica Hierarchia, cap. 4. S. Leone, Epist. 88. ubi dicit, consecrationem Chrismatis solis deberi Episcopis; & ex S. Gregorio, in c. 2. Cant. Canticorum, ubi dicit *balsamum cum oleo, Pontificali benedictione, Chrisma effici.*

2. Ex ordine Romano.

3. Ex Conciliis Carthaginensi II. can. 3. & Carthagin. III. can. 36. vetantibus à Presbyteris Chrisma fieri, & Florent. suprà citato, docente Confirmationis materiam esse *Chrisma confectum ex oleo & balsamo, per Episcopum benedicto.*

4. Praxi Ecclesiæ, in qua numquam dispensatum fuit cum simplici Sacerdote, ut Chrisma benediceret, quamvis cum eo ex urgenti causa dispensatum fuerit, ut Sacramentum illud administraret. Nam nulla ratio hujus discriminis esse potest, nisi quòd benedictio Episcopalis ex institutione Christi sit absolutè essentialis Chrismati.

Obj. 1. Non requiritur essentialiter benedictio in materia Baptismi & Eucharistiæ: ergo nec in materia Confirmationis.

Resp. Nego conseq. Ratio disparitatis est voluntas & institutio Christi, nobis per Traditionem & praxim Ecclesiæ nota: cujus quidem rationem congruam hanc affert S. Thomas, 3. part. q. 72. art. 3. nempe quia Christus usus est Baptismo & Eucharistia, & sic ex ipso usu Christi materiæ horum Sacramentorum aptitudinem acceperunt ad confectionem Sacramenti: *Et propter hoc*, inquit, *non est de necessitate horum Sacramentorum, quòd materia priùs benedicatur, quia sufficit benedictio Christi.* At unctionibus visibilibus Christus non est usus, & ideò Chrisma & oleum infirmorum benedici debent, ut sint apta Sacramenti materia.

Obj. 2. Conc. Toletanum I. can 20. ait: *Quamvis pene ubique custodiatur, ut absque Episcopo Chrisma nemo conficiat; tamen quia in aliquibus locis vel provinciis Presbyteri dicuntur Chrisma conficere, placuit*

tuit ex hac die nullum alium nisi Episcopum Chrisma facere, & per Diœcesim destinare. Ergo Chrismatis consecratio per Episcopum est solùm inducta jure ecclesiastico.

Resp. Nego conseq. Quia cùm consuetudo illa universalis Ecclesiæ ad quam recurrit Concilium, à nullo Pontifice vel Concilio instituta fuerit, solum Christum auctorem habere debet. Quare Presbyteri, qui Chrismatis consecrationem attentabant, jus divinum violabant.

Inst. Synodus Toletana hanc consecrationem non declarat irritam fuisse, sicut nec illicitam. Ergo sensit illam valere.

Resp. Nego conseq. Quia illius invaliditas sufficienter innotescebat, vel ex ipsa universalis Ecclesiæ consuetudine, quam laudat.

Observa. Chrisma idem semper fuit etiam quoad speciem saltem moralem in Ecclesia Latina & Græca. Nam quamvis Græci Chrisma ex multis aromatum speciebus cum oleo componant, tamen principem locum obtinet balsamum, quod per aliorum aromatum admixtionem non corrumpitur: *Materia hujus Sacramenti* (inquit Arcudius, lib. 2. de Concord. c. 5.) *etiam secundùm Græcos est oleum & balsamum . . . sed istis immiscentur alia multa aromatum genera.*

QUÆSTIO III.

Quænam sit materia proxima Confirmationis.

DICO. Proxima materia adæquata Confirmationis est Chrismatis unctio in fronte in modum crucis. Ita Theologi communiter contra recentiores aliquos, eam constituentes in sola manus impositione, distincta ab unctione Chrismatis, & contra alios eam ponentes partim in manus impositione seu extensione, quæ unctionem præcedit, & partim in ipsa unctione.

Prob. 1. Ex Patribus, qui effectum Confirmationis adscribunt unctioni Chrismatis factæ scilicet sub verbis formæ, quod semper subintelligunt. Pro omnibus sint S. Cyprianus, Epist. ad Januarium. *Ungi quoque necesse est eum qui baptizatus sit, ut accepto Chrismate, id est, unctione, esse unctus Dei, & habere in se gratiam Christi possit.* S. Cyrillus Hierosol. Cathechesi myst. 3. *Sanctum hoc unguentum . . . . postquam jam consecratum est . . . . est Chrisma Christi, quod adventu Spiritus sancti per ipsius divinitatem energiam habet; quo frons & alij sensus corporis tui symbolicè inunguntur. Et corpus quidem isto visibili ungento perungitur, anima verò sancto vivificoque Spiritu sanctificatur.* S. Pacianus, Serm. de Baptismo. *Lavacro enim peccata purgantur, Chrismate sanctus Spiritus superfunditur.* Et S. Augustinus, l. 2. contra litteras Petiliani, c. 104. Confirmationem appellat Sacramentum Chrismatis, & l. 5. de Baptismo, c. 20. Materiam proximam Confirmationis in unctione Chrismatis, quod oleum à majore sui parte vocat, constituit perinde ac materiam proximam Baptismi in ablutione.

Prob. 2. Ex Conciliis, videlicet Laodiceno sub S. Sylvestro, can. 48. ubi Confirmationem per Chrismatis unctionem explicat; nam sic ait: *Oportet eos qui illuminantur, post Baptisma inungi super cœlesti chrismate & esse regni Christi participes.* Constantinopolitano I. quod can. 7. exponens modum, quo hæretici

ad fidem conversi confirmabantur, ait: *Signatos, sive unctos primùm sancto Chrismate, & frontem, & oculos, & nares & os, & aures; & eos signantes dicimus: signaculum doni Spiritus sancti.* Et Florentino, in Decreto Eugenii, in quo sola chrismatio, in fronte & in modum crucis pro materia proxima assignatur.

Prob. 3. Ex c. *Cùm venisset*, de sacra Unctione, ubi Innocentius III. sic ait: *Per frontis chrismationem, manus impositio designatur: quæ* (frontis chrismatio) *alio nomine dicitur Confirmatio, quia per eam Spiritus sanctus ad augmentum datur & robur: unde cùm cæteras unctiones simplex Sacerdos vel Presbyter valeat exhibere, hanc non nisi Summus Sacerdos, id est, Episcopus debet conferre; quia de solis Apostolis legitur, quorum Vicarii sunt Episcopi, quod per manus impositionem Spiritum-sanctum dabant.*

Prob. 4. Ex Pontificali Romano jussu Clementis VIII. edito, in quo ritus confirmandi in hunc modum præscribitur: *Pontifex .... stans versa facie ad confirmandos, junctis ante pectus manibus. ... dicit:* Spiritus-sanctus superveniat in vos, &c. *tunc extensis versùs confirmandos manibus, dicit:* Oremus. Omnipotens sempiterne Deus. ... emitte in eos septiformem Spiritum tuum sanctum Paraclitum de cœlis .... & consigna eos signo crucis Christi, in vitam æternam, &c. *Pontifex stans cum mitra, illos confirmat per ordinem genuflexos ..... & summitate pollicis dextræ manus Chrismate intincta, dicit.* N. signo te signo crucis. *Quod dum dicit, producit pollice signum crucis in frontem illius; deinde prosequitur:* Et confirmo te Chrismate salutis in nomine Patris & Filii & Spiritus-sancti.

Ex his autem verbis (*Pontifex stans cum mitra illos confirmat; &c.*) patet Episcopum tunc solùm confirmare, quando Chrismate frontem ungendo in modum crucis dicit, *signo te, &c.* Ergo sola chrismatio est materia proxima Confirmationis. Cætera sunt cæremoniæ accidentales.

Prob. 5. Ex Euchologio Græcorum, quo illi à plurimis sæculis utuntur in Sacramentorum administratione, & in quo sic describitur ritus Confirmationis. Recitata oratione super confirmandum, *ungit* (Minister) *baptizatum sancto unguento signum crucis faciens in fronte, oculis, naribus, ore, auribus, pectore manibus & pedibus dicens: Signaculum doni sancti Spiritus. Amen.* Ergo Græci per solam Chrismatis unctionem confirmant, & quidem validè: nam numquam Latini hunc illorum ritum reprehenderunt, nec sic confirmatos umquam iterùm confirmarunt. Et verò Græci longè ante eorum schisma hunc ritum observarunt, ut patet ex Concilio Constantinopolitano I. can. 7. citato. Ergo hic ritus sufficit ad essentiam Sacramenti, eamque totam continet, supple cum verbis ei adjunctis.

Prob. 6. Materia Confirmationis est applicatio materiæ remotæ illius. Atqui materia remota Confirmationis est Chrisma, ut constat ex dictis. Ergo materia proxima est Chrismatis applicatio, seu unctio facta in fronte in modum crucis; nam sic applicatur Chrisma in Ecclesia.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Duodecim prioribus sæculis Confirmatio fiebat per manus impositionem, ut constat ex Scriptura, Act. cap. 8. & ex

& ex Patribus. Ergo materia proxima Confirmationis non est Chrismatis unctio.

Resp. Nego conseq. Quia illa manus impositio, quam adhibebant Apostoli & eorum successores Episcopi, est ipsissima Chrismatis unctio facta in fronte: nam immediatus contactus manus signantis & ungentis frontem Chrismate est vera & physica manus impositio. Hanc autem adhibebant Apostoli, ut constat ex Traditione & praxi Ecclesiæ, tum Latinæ, tum Græcæ: cujus praxis nullus auctor assignari potest, proindeque ab Apostolis traditam esse, necesse est. Quare Patres Confirmationem modo manus impositionem, modo unctionem Chrismatis vocant, quam semper intelligunt per manus impositionem.

Porro in Scriptura sæpe pluralis numerus pro singulari adhibetur, & quidem in hac materia: nam Patres ut Tertullianus & alii dicunt manus impositionem in singulari. Unde impositio unius manus sufficit.

Inst. Conc. Florent. in Decreto ait: *Loco autem illius manus impositionis* (qua Apostoli Spiritum-sanctum conferebant) *datur in Ecclesia Confirmatio.* Ergo chrismatio, qua nunc datur Confirmatio, distinguitur à manus impositione, quam ipsi adhibebant Apostoli.

Resp. Neg. conseq. Nam Eugenius IV. his verbis solùm intendit, quod Sacramentum, quod olim manus impositio vocabatur, & quo olim Apostoli Spiritum-sanctum visibiliter dabant, nunc appelletur Confirmatio, qua Spiritus-sanctus invisibiliter datur.

Similiter cùm Innocentius III. ait: *Per frontis chrismationem, manus impositio designatur*: solùm vult frontis chrismationem, quæ nunc dicitur Confirmatio, esse illud ipsum Sacramentum, quod olim manus impositio appellabatur, & quo Apostoli Spiritum-sanctum visibiliter dabant. Unde in his locis distinguitur non ritus à ritu, sed modus loquendi à modo loquendi. Ita Bellarminus.

Obj. 2. Tertullianus, l. de Baptismo, c. 7. ait: *Exinde egressi de lavacro, perungimur benedicta unctione.* Et cap. 8. *Dehinc manus imponitur, per benedictionem advocans & invitans Spiritum sanctum.*

Resp. Cap. 7. loquitur de unctione, quæ statim post Baptismum fiebat à Sacerdote in vertice capitis baptizati, & quæ erat cæremonia merè ecclesiastica, non Sacramentum. Cap. verò 8. loquitur de manus impositione, quæ fiebat ab Episcopo frontem baptizati inungente in modum crucis, & proferendo verba formæ, quibus advocatur Spiritus-sanctus, & quæ erat Sacramentum Confirmationis cum verbis formæ. Porro olim tres usurpabantur unctiones diversæ; prima ante Baptismum oleo, quod vocatur Catechumenorum, fiebat in pectore & scapulis. Secunda post Baptismum Chrismate in capitis vertice fiebat à Sacerdote. Tertia eodem Chrismate adhibebatur ab Episcopo in fronte baptizati in modum crucis, qua sola administrabatur Confirmationis Sacramentum cum certa verborum formula.

Obj. 3. S. Gregorius, Epist. 61. ait: *Arianos per impositionem manus occidens, per unctionem verò sancti Chrismatis ad ingressum sanctæ Ecclesiæ Catholicæ oriens reformat.* Ergo tunc temporis conferebatur Confirmatio per manus impositionem distinctam à Chrismatis unctione, cui opponitur.

Resp.

Resp. Nego conseq. Nam S. Doctor ibi loquitur de manus impositione, non confirmatoria, sed reconciliatoria tantùm, & sensus est, Arianos recipi & reconciliari in Occidentali Ecclesia per impositionem manus merè cæremonialem: in Orientali verò Ecclesia per Confirmationis collationem. Nam non interrogatus erat de modo, quo danda esset Confirmatio, sed solùm de modo quo hæretici ad Ecclesiam Catholicam revertentes recipiendi essent. Præterea constat sæculo sexto eamdem in utraque Ecclesia Latina & Græca fuisse Confirmationis materiam.

Porro cùm sanctus Gregorius hic dicit hæreticos in Occidente per solam manus impositionem merè cæremonialem reconciliari Ecclesiæ Catholicæ, non debet omninò universaliter intelligi, sed solùm intendit hoc fieri communiter & in plerisque Ecclesiis Occidentis: nam in aliquibus ut in Hispania, Ariani ad fidem conversi statim confirmabantur.

Inst. 1. Sanctus Gregorius, in eadem Epistola dicit Monophysitas in Ecclesia recipi per manus impositionem, qua dabatur Spiritus-sanctus.

Resp. Ibi intelligi debet de manus impositione, qua Spiritus-sanctus conferebatur, non ex opere operato alicujus Sacramenti, sed ex opere operantis Ecclesiæ, cujus nomine Spiritus-sanctus à Ministro invocabatur super hominem conversum, cùm ei manus imponebat.

Inst. 2. S. Gregorius, lib. Sacrament. in Officio Sabbati sancti, sic exponit Confirmationis ritum: *Pontifex veniens ad infantes, tenente Archidiacono Chrisma.... levata manu sua super capita omnium, dicit: Omnipotens sempiterne Deus, qui regenerare dignatus es hos famulos tuos.... emitte in eis septiformem Spiritum tuum.... & consigna eos signo crucis in vitam propitiatus æternam.*

Resp. Illa manus sublatio seu extensio versùs confirmandos cum oratione est cæremonia merè ecclesiastica & Sacramento accidentalis, & quædam præparatio ad Confirmationem. Nam 1. Illa manus extensio & oratio eædem sunt, quæ nunc in Pontificali Romano leguntur, & post quas dicitur Pontifex confirmare Chrismatis unctione in fronte cũ hac forma, *signo te, &c.* 2. Materia physica Sacramenti debet singulis applicari. 3. Hæc manuum levatio seu extensio non est in sensu proprio & physico manus impositio super confirmandum: nam manus impositio super aliquem est contactus immediatus manus super illum. 4. Cùm Apostoli confirmabant, imponebant manus super singulos confirmandos: non autem solùm extendebant manus versùs illos, ut patet ex his verbis, Act, cap. 8. *Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum-sanctum.* Nam imponere manus super aliquem in sensu proprio, non est solùm extendere aut levare manus versùs illum.

QUÆSTIO IV.

Quænam sit forma Sacramenti Confirmationis?

Dico. Forma Confirmationis in Ecclesia Latina hæc est: *Signo te signo crucis, & confirmo te Chrismate salutis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* Ita Theologi communiter cum S. Thoma, 3. p. qu. 72. art. 4. hocque esse de fide asserit Suarez.

Prob. 1. Ex Concilio Florent. in Decreto pro Armenis, in quo dicitur: *Secundum*

cundum Sacramentum est Confirmatio, cujus materia est Chrisma.... Forma autem est, signo te signo crucis, & confirmo te Chrismate salutis in nomine Patris, & Filij, & Spiritus-sancti.

2. Ex Pontificali Romano, in quo hæc verba supradicta traduntur proferenda ab Episcopo, dum confirmat & chrismate inungit; & Episcopus dicitur solùm confirmare, cùm *summitate pollicis dextræ manus Chrismate intincta, dicit: Signo te signo crucis; quod dum dicit producit pollice signum crucis in frontem illius; deinde prosequitur: Et confirmo te Chrismate salutis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* Clemens autem VIII. in sua constitutione super illius Pontificalis editione asserit, nihil in eo Pontificali contineri ab antiquis Pontificalium codicibus alienum aut discrepans. Quare perpetuam ac constantem Ecclesiæ Romanæ praxim continet.

3. Ex Ordine Romano, qui est antiquissimus liber, cùm ab Alcuino, qui sæculo octavo floruit, citetur, & in quo hæc forma quoad sensum traditur.

4. Quia forma Sacramenti consistit in verbis quæ proferuntur à Ministro in applicatione materiæ. Atqui verba supradicta proferuntur à Ministro Confirmationis, dum frontem inungit Chrismate, quod est materia Confirmationis: ergo sunt forma Confirmationis.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Forma Confirmationis consistit in oratione, quam Episcopus cum extensione manuum versùs confirmandos fundit proximè ante chrismationem. Ita sentiunt recentissimi aliqui.

Resp. Hæc nova opinio prorsùs repudianda est, cùm repugnet Concilio Florentino, Ordini Romano, Pontificali Romano, & praxi Ecclesiæ Romanæ, quæ octavo sæculo utebatur hac forma, *confirmo te, &c.* ut constat ex Ordine Romano: quam proinde ab Apostolis accepit, cùm probari non possit eam institutam fuisse ab aliquo Pontifice aut Concilio.

Obj. 2. Ante veterem illum ordinem Romanum suprà citatum, seu ante octavum sæculum, nullum proferri potest testimonium alicujus Patris aut Scriptoris Ecclesiastici pro forma à nobis allata. Ergo forma illa non est instituta ab Apostolis, ideoque non est essentialis forma.

Resp. Nego conseq. Quia prioribus Ecclesiæ sæculis ritus & formæ Sacramentorum scripto non mandabantur, ne gentilium & profanorum hominum ludibrio exponerentur; sed hæc omnia ore solùm tradebantur, & per Traditionem oralem & praxim Ecclesiæ conservabantur.

Quod constat ex Patribus, & ex S. Innocentio I. Epist. 1. ad Decentium, c. 3. ubi de Confirmatione loquens, expressè dicit, se nolle scribere verba quibus perficitur, ne prodere videatur secretum quod eatenus servatum fuerat in Ecclesia circa Sacramentorum administrationem: "Verba verò, inquit, dicere "non possum, ne magis prodere videar, "quam ad consultationem respondere. Idem testatur Dionysius Areopagita, seu auctor, lib. de Ecclesiastica Hierarchia prope finem, ubi ait: "Præcationes "autem quæ in mysteriis adhibentur, "nefas est scripto interpretari, & mysticam eorum intelligentiam, aut vim, quæ "in eis Deo auctore efficacitatem habet, "ex

"ex adyto in publicum efferre. Sed "quemadmodum à majoribus noſtris tra-"ditum accepimus, cùm eas doctrina, "quæ foras exire non debet, hauſeris, & "ad divinorem animi conſtitutionem, & "mentis elevationem, divino amore, "ſanctiſque actionibus perfectus evaſe-"ris: divino Sacramenti ordinis lumine "ad ſummam eorum ſcientiam dedu-"cere.

Hinc in Orientali Eccleſia ante finem quarti ſæculi, & in Occidentali ante finem ſexti ſæculi nihil de formis Sacramentorum ſcripto traditum eſt præter ſolam Euchariſtiæ formulam; quæ utpote integra ad verbum in Scriptura contenta, occultari non poterat. Igitur ſicut priorum ſæculorum ſilentium non probat hanc Baptiſmi formam ("Ego te "baptizo in nomine Patris, & Filii, "& Spiritus ſancti") non fuiſſe prioribus ſæculis uſurpatam: ita nec valet contra formam Confirmationis à nobis allatam; quia ſufficit praxis Eccleſiæ, quæ non inveniatur inſtituta ab aliquo Pontifice aut Concilio, quam proinde ab Apoſtolis Eccleſiæ traditam fuiſſe neceſſe eſt.

Obj. 3. Illud, Act. c. 8. "Oraverunt (Petrus & Joannes) "pro ipſis, ut ac-"ciperent Spiritum-ſanctum .... tunc "imponebant manus ſuper illos, & ac-"cipiebant Spiritum-ſanctum." Ergo tempore Apoſtolorum forma Confirmationis erat oratio, quæ impoſitionem manus præcedebat. Ergo, &c.

Reſp. Nego conſeq. Nam per hoc verbum (*oraverunt*) ſignificatur oratio prævia & præparatoria Confirmationi, non forma. Cùm autem dicitur: "tunc "imponebant manus ſuper illos", illorum ſcilicet frontem chriſmate ungendo, ſubintelligi debent verba formæ ab illis ſimul prolata; ſicut ſubintelligi debent, cùm, c. 19. dicitur: "Et cùm "impoſuiſſet illis manus Paulus, venit "Spiritus-ſanctus ſuper eos." Nam ibi nulla fit mentio formæ & orationis, ſed ſubintelligitur.

Præterea etiamſi per orationem illam intelligeretur forma, ſub qua confirmarunt Apoſtoli, non ideo cenſenda eſſet deprecativa. Nam verba formæ licèt indicativa dici poſſunt oratio, quia ſunt verba ſacra prolata à Miniſtro ut inſtrumento Chriſti ac nomine Chriſti, & totam vim ſuam ex meritis Chriſti habentia, & Deum efficaciter moventia ad conferendam gratiam: unde ſe habent per modum orationis. Et in hoc ſenſu formæ Baptiſmi & Euchariſtiæ, licèt indicativæ, vocantur à Patribus deprecationes.

Inſt. Ex his verbis, Jac. c. 5. "Et o-"rent ſuper eum ungentes cum oleo in "nomine Domini." Rectè infertur formam Extremæ-unctionis conſiſtere in oratione ſtrictè dicta. Ergo etiam ex iſtis verbis, Act. c. 8. "Oraverat ſuper "illos, &c." Rectè infertur formam Confirmationis eſſe deprecativam.

Reſp. Non præciſè ex illis verbis (*& orent ſuper eum*) ſed ex illis verbis explicatis per traditionem Apoſtolicam, relucentem in perpetua praxi Eccleſiæ formam deprecativam in Extrema-unctione uſurpantis, certò infertur formam Extremæ-unctionis eſſe verè deprecativam. At idem colligi non poteſt ex illis verbis, *oraverunt ſuper illos*, quia nunquam Eccleſia ſive Latina, ſive Græca formam deprecativam in Confirmatione ad-

adhibuit, una aut altera forte excepta Ecclesia particulari, quæ in hoc à cæteris discedendo erravit.

Obj. 4. Nullis monumentis probari potest Apostolos imponendo manus dixisse hæc verba: "Signo te signo crucis, & confirmo te Chrismate salutis. Ergo hæc verba non sunt vera forma Confirmationis.

Resp. Nego conseq. Nam nullo etiam monumento veterum Patrum probari potest Apostolos, eorumque successores immediatos baptizasse sub hac forma; "Ego te baptizo in nomine Patris, & "Filii, & Spiritus-sancti." Imo nullus ante Gregorium Magnum scripsit in his verbis consistere formam Baptismi; & tamen, quis neget Apostolos hac forma usos fuisse in Baptismo? Itaque praxim & doctrinam Apostolorum circa ritum & formam Sacramentorum sufficienter probat perpetua praxis Ecclesiæ. Perpetuitas autem praxis Ecclesiæ in forma Confirmationis satis ostenditur ex eo, quòd ostendi non possit ea ab aliquo Pontifice vel Concilio instituta fuisse.

Obj. 5. SS. Cyprianus, Ambrosius, Hieronymus & alii Patres dicunt oratione & invocatione Spiritum-sanctum dari in Confirmatione. Ergo forma Confirmationis consistit in precibus, non verò in verbis supradictis.

Resp. Nego conseq. Quia Patres illi per orationem & invocationem intelligunt hæc verba formæ, vel æquivalentia: "Signo te signo crucis, & confirmo te. Nam hæc verba, licèt indicativa sint rectè vocantur oratio & deprecatio, quia sunt verba sacra, Christi nomine prolata à Ministro, ut ejus instrumento & agente per modum invocantis, non per modum imperantis, atque ex Christi meritis habentia vim impetrandi effectum sacramentalem, movendo efficaciter Deum ad illum producendum.

Et verò sanctus Augustinus dicit hominem per deprecationem baptizare & Eucharistiam conficere perinde ac confirmare. An idcirco sensit formas Baptismi & Eucharistiæ non esse indicativas, sed consistere in deprecatione aliqua strictè dicta, seu in formula orationis? "Si ergo (inquit, l. 5. de Baptismo, cap. 20.) "ad hoc valet quod dictum "est in Evangelio, Deus peccatorem non "audit, ut per peccatorem Sacramenta "non celebrentur; quomodo exaudit "homicidam deprecantem vel super a- "quam Baptismi; vel super oleum, (id est Chrismatis unctionem in Confirmatio- "ne) vel super Eucharistiam, vel super ca- "pita eorum quibus manus imponitur (in "Ordinatione) quæ omnia tamen & fiunt "& valent etiam per homicidas. Item sanctus Cyrillus, Catechesi 3. formam Eucharistiæ invocatione appellat propter rationem allatam: "Quemad- "modum, inquit, panis Eucharistiæ, post "sancti Spiritus invocationem, non am- "pliùs est panis communis, sed est Cor- "pus Christi.

Obj. 6. Octavo sæculo non adhibebantur hæc verba, *confirmo te*, sed solùm ista, *in nomine Patris, & Filij, & Spiritus-sancti.* Nam Alcuinus, l. de divinis officiis, c. de Sabbato sancto, sic ritum Confirmationis describit: "Hac finita (ora- "tione) facit crucem de Chrismate cum "pollice in singulorum frontibus, ita "dicendo, in nomine Patris, & Filii, & "Spiritus sancti.

Resp.

Resp. Alcuinus, loco citato, citat Ordinem Romanum, in quo habentur hæc verba: *Confirmo te in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* Quare editio libri Alcuini est mendosa, & in ea supplendæ sunt hæ voces, *confirmo te.* Vel ipse usus est codice mendoso, aut memoria lapsus est.

Idem dic de Amalario, qui Ordinem Romanum malè citat post Alcuinum, & qui probabiliter hoc mendum mutuatus est ex Alcuini libris.

Obj. 7. Septimo sæculo in Anglia omitebantur hæc verba, *confirmo te*, ut patet ex Anglicano codice vetusto, in Rothomagensi Ecclesia asservato, in quo solùm habetur oratio, quæ incipit: *Benedicat vobis omnipotens Deus, &c.*

Resp. In illo codice obscuro descripta non fuit forma Confirmationis, sed solùm oratio, quæ Confirmationi præmittebatur. Nec mirum. Nam septimo sæculo necdum à quoquam scripto tradita erat in Occidente forma Confirmationis, quæ cùm facilis ac brevis esset, facilè memoriæ mandabatur, & retinebatur. Prædicta autem oratio certò non potest esse forma Confirmationis, cùm tam Episcopum & alios Clericos quàm confirmandos spectet: nam per eam Episcopus tam sibi quàm aliis præsentibus petit Spiritum sanctum.

Obj. 8. In Ordine Romano, qui jam octavo sæculo extabat, non habentur hæc verba, *signo te signo crucis*, sed solùm ista: *Confirmo te in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* Et à duodecimo sæculo in Ecclesia Romana usurpatur forma, quæ continetur in Decreto Eugenii IV. Ergo neutra forma est essentialis Confirmationi.

Resp. Nego conseq. Quia vel sola verba hæc, *confirmo te, &c.* sunt ex institutione Christi essentialia formæ: vel in Ordine Romano non continebatur integra Confirmationis forma: vel non ampliùs extant correctiora exemplaria, in quibus descripta erat integra.

Obj. 9. In Decreto Eugenii traditur tantùm forma integralis, non essentialis. Et Eugenius eam tradendo voluit solùm Armenos docere rem ad meram disciplinam pertinentem.

Resp. Nego. Nam 1. alioqui æquè idem dici posset, cùm dicit formam Baptismi esse hæc verba, *ego te baptizo, &c.* & formam Eucharistiæ esse hæc Christi verba, *hoc est corpus meum.* 2. In Decreto dicitur simpliciter esse forma Confirmationis, & nulla alia præter istam traditur. Absurdum est autem in Decreto ad docendos Armenos Sacramenta edito, tradere formam tantùm integralem, omissa essentiali.

Inst. Si forma in Decreto Eugenii tradita, sit essentialis, omissis aliquot ejus verbis, v. g. *Chrismate salutis*, Sacramentum nullum esset. Falsum conseq. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Nam ut forma Sacramenti dicatur essentialis, sufficit quòd contineat verba essentialia, id est, verba quæ sensum à Christo institutum exprimant. Nec necesse est, ut omnia verba, quibus constat, sint essentialia, ut patet in hac forma, *ego te baptizo, &c.* in qua vox *ego* non est essentialis.

Obj. 10. Doctores Scholastici inter se dissident de verbis essentialibus formæ. Ergo circa hoc nihil certi asseri potest.

Resp. Nego anteced. Nam consentiunt omnes, hæc saltem verba (*confirmo*

mo te) esse essentialia formæ, reliqua verò necessariò adhiberi debere saltem ex præcepto ecclesiastico.

Hæc autem verba (*confirmo te*) effectum primarium Confirmationis sufficienter exprimunt, quamvis hic effectus aliis verbis clariùs exprimi possit.

Obj. 11. Forma Græcorum consistit in oratione, quæ præcedit Chrismatis unctionem: ergo etiam & Latinorum forma.

Resp. Nego anteced. Nam forma Confirmationis apud Græcos consistit in his verbis: *Signaculum donationis Spiritus sancti*: quæ Minister profert, inungendo Chrismate baptizatum, ut docent communiter Doctores, & testantur Arcudius & Bessarion Græci doctissimi.

Prob. 1. Ex Conc. Constantinopolitano I. can. 7. ubi dicitur: "eos qui rectæ "fidei adjiciuntur, & parti eorum, qui ex "hæreticis servantur, recipimus secun-"dùm subjectum hic tenorem & "consuetudinem; Arianos videlicet, "& Macedonios .... dantes quidem li-"bellos, & omnem hæresim anathema-"tizantes, quæ non sentit ut sancta Dei "catholica & apostolica Ecclesia .... re-"cipimus obsignandos, sive ungendos "primùm sancto Chrismate, & frontem, "& oculos .... & eos signantes dici-"mus: Signaculum doni Spiritus-sancti. Ubi Concilium Confirmationis ritum exponendo, nullam aliam formam tradit præter supradicta verba, prætermissa oratione. Ergo Ecclesia Græca hac forma jam utebatur sæculo quarto, ideoque jam usa erat prioribus sæculis, cùm eam à nullo Concilio institutam inveniamus. Posterioribus verò sæculis eamdem usurpatam semper fuisse à Græcis, patet ex Euchologiis.

Prob. 2. Quia hæc verba sufficienter exprimunt Confirmationis effectus, nempe characterem & gratiam, & utriusque causam principalem, nempe Spiritum-sanctum. Item actus confirmantis, consistens in Chrismatis unctione, exprimitur hac voce, *signaculum*. Quare forma illa Græcorum non differt quoad sensum substantialem ab his verbis: *Signo te, & confirmo te Chrismate salutis*.

Prædictam autem Græcorum formam validam esse, consentiunt Theologi. Quia 1. usurpabatur à Græcis ante eorum schisma, & traditur à secundo Concilio generali, nec unquam à Latinis repudiata fuit ut invalida. 2. Summi Pontifices, qui Græcorum ritus expenderunt, ut Gregorius X. in Concilio Lugdunensi; & Eugenius IV. in Florentino, prædictam formam nunquam reprehenderunt. Et Clemens VIII. in Bulla de unione inter Græcos & Latinos edita, hanc formam meminit, nec tamen repudiat, sed validam supponit. 3. Hæc forma effectus Confirmationis & actum confirmantis sufficienter exprimit.

Hinc patet Christum non determinasse Confirmationis formam quoad verba, sed tantùm generatim instituisse, ut adhiberentur verba, quæ hujus Sacramenti effectum sufficienter exprimerent, eaque ab Ecclesia determinarentur.

QUÆSTIO V.

Quinam sint effectus Confirmationis?

DICO 1. Confirmatio characterem imprimit.

Fide constat ex Conc. Tridentino, sess.

ſeſſ. 7. can. 9. unde in eadem perſona iterari non poteſt, cùm in charactere indelebili virtualiter permaneat. Per hunc characterem baptizatus conſignatur ut miles Chriſti, adſcribitur in ejus militiam, & accipit poteſtatem ſpiritualem ad exequenda, mediantibus gratiæ auxiliis, ea quæ ſunt fortis militis. Nam Confirmatio baptizatos ad propugnandam fortiter fidem contra hoſtes viſibiles, nempe perſecutores fidei, ſpecialiter deputat, idoneosque efficit illos ad perfectam ætatem ſpiritualem promovendo.

Dico 2. Alter effectus Confirmationis, & quidem præcipuus, eſt augmentum gratiæ ſanctificantis copioſiſſimæ, qua homo corroboratur ad fidem fortiter profitendam, cum jure ad ſpecialia in hunc finem auxilia.

Conſtat ex verbis formæ; ex Conc. Florent. dicente in hoc Sacramento dari Spiritum-ſanctum ad robur, ut Chriſtianus audacter Chriſti nomen ac fidem confiteatur; & ex Scriptura, & Patribus docentibus per Confirmationem dari Spiritum-ſanctum, quo nomine ſignificatur gratia copioſa & corroborans animam.

Confirmatio autem primam gratiam ſaltem primò per ſe non confert, quia inſtituta eſt ad ſpiritualem corroborationem, & augmentum ac perfectionem gratiæ ſanctificantis, ut docent Patres. Ac proinde ex inſtitutione ſua præſupponit in ſubjecto ſuo vitam ſpiritualem: nam qui non vivit, non poteſt corroborari; nec augeri poteſt id quod non eſt.

Præterea ex Conc. Trident. ſeſſ. 14. c. 2. "eſt Sacramentum Pœnitentiæ lapſis "poſt Baptismum ad ſalutem neceſſa-"rium, ut non regeneratis ipſe Baptismus. At hoc eſſet falſum, ſi Confirmatio inſtituta eſſet ad conferendam primam gratiam: nam peccator baptizatus habens attritionem cum inchoato amore Dei poſſet juſtificari per Confirmationem; & ſic Sacramentum Pœnitentiæ ei neceſſarium non eſſet ad ſalutem.

Hinc in peccatore ad gratiam in Confirmatione recipiendam prærequiritur contritio perfecta, vel Sacramentum Pœnitentiæ. In juſto verò ſufficit intentio recipiendi hoc Sacramentum.

QUÆSTIO VI.

Quodnam ſit ſubjectum Confirmationis?

DIco. Omnes & ſoli baptizati ſunt capaces Confirmationis.

Prob. Solos baptizatos eſſe illius capaces patet, quia Baptismus eſt janua cæterorum Sacramentorum. Omnes verò baptizatos illius capaces eſſe conſtat ex praxi veteris Eccleſiæ, in qua infantes confirmabantur, ut patet ex Innocentio I. Epiſt. 1. c. 3. & libro Sacramentorum ſancti Gregorii, atque ex Ordine Romano in officio Sabbati ſancti.

Ratio eſt, quia omnes per Baptismum ſpiritualiter regenerati, ſunt capaces accretionis ſpiritualis, quæ fit per augmentum gratiæ: ac proinde capaces ſunt Confirmationis ad hunc finem inſtitutæ.

Quamvis autem infantes capaces ſint Confirmationis, nunc tamen in Eccleſia Latina convenienter differtur uſque ad uſum rationis; tùm quia ex hoc Sacramento cum actuali devotione, ad quam uſus rationis requiritur, ſuſcepto major percipitur fructus; & aliunde non eſt

necessarium ad salutem necessitate medii; tùm quia sic certiùs vitatur periculum iterationis: adulti enim, non infantes, Confirmationis à se susceptæ meminisse possunt.

Porro de ætate, qua conferendum est hoc Sacramentum, sic habet Catechismus Romanus, tit. de Confirm. "in quo "illud observandum est, omnibus quidem post Baptismum, Confirmationis "Sacramentum posse administrari, sed "minùs tamen expeditè hoc fieri, antequam pueri rationis usum habuerint. "Quare si duodecimus annus non expectandus videatur, usque ad septimum "certè hoc Sacramentum differre maximè convenit.

QUÆSTIO VII.

Quisnam sit Minister Confirmationis?

DICO. Solus Episcopus est ordinarius Minister Confirmationis. Est de fide contra Photium & Græcos schismaticos.

Prob. 1. Ex Scriptura, in qua soli Apostoli leguntur confirmasse etiam eos, quos jusserant ab aliis baptizari. Nam, Act. cap. 8. Petrus & Joannes Apostoli ab Ecclesia missi sunt ad confirmandos Samaritanos à Philippo Diacono baptizatos. Et cap. 19. Paulus dicitur confirmasse eos, quos jusserat ab aliis baptizari. Ergo confirmandi munus saltem ordinarium ad solos Apostolos, eorumque successores Episcopos pertinet: nam nulla ratio afferri potest, cur soli Apostoli confirmarint.

2. Ex Patribus, & Summis Pontificibus. Pro omnibus sit S. Innocentius I. epist. 1. ad Decent. c. 3. ubi ait: "De "consignandis infantibus manifestum est, "non ab alio quàm Episcopo fieri licere. "Nam Presbyteri, licèt sint Sacerdotes, "Pontificatus tamen apicem non habent. Hæc autem Pontificibus solis "deberi, ut vel consignent, vel Paracletum Spiritum tradant, non solum consuetudo ecclesiastica demonstrat, verùm & illa lectio Actuum Apostolorum, "quæ asserit Petrum & Joannem esse "directos, qui jam baptizatis traderent "Spiritum-sanctum." Idem docent Leo Magnus, Epist. 88. & S. Gregorius, l. 3. Epist. 9.

3. Ex perpetuo usu Ecclesiæ Catholicæ, de quo constat ex Cypriano, Epist. 70. Cornelio Papa apud Eusebium, lib. 6. Hist. 43. & aliis Patribus.

4. Ex Conc. Florent. in Decreto ubi dicitur: *Ordinarius* (Confirmationis) *Minister est Episcopus.* Et Trident. sess. 7. can. 3. de Confirmatione. "Si quis "dixerit sanctæ Confirmationis ordinarium Ministrum non esse solum Episcopum, sed quemvis simplicem Sacerdotem, anathema sit.

Ratio congrua est, quia Confirmatio est complementum & perfectio Baptismi, ut constat ex Patribus docentibus baptizatum perfici per Confirmationem: ac proinde convenit ut à primario Ministro conferatur.

Obj. 1. Act. c. 9. Ananias, qui non erat Episcopus, dicitur manus imposuisse Paulo.

Resp. Hæc manuum impositio non fuit confirmatoria, sed solùm curatoria, ut patet tum eo quòd Paulus nondum esset baptizatus, tum ex his verbis: "Et "vidit (Saulus) virum Ananiam nomine introeuntem & imponentem sibi "manus, ut visum recipiat, non verò Spiritum-sanctum. Nec

Nec obstant hæc Ananiæ verba: *Dominus misit me .... ut videas, & implearis Spiritu sancto.* Nam sensus est, ut videas per impositionem manus, & implearis Spiritu-sancto per Baptismum.

Porro vel Paulus confirmatus est ab aliquo Apostolo, vel Spiritus-sancti plenitudinem à Deo sine manus impositione accepit, sicut acceperant alii Apostoli.

Obj. 2. Conc. Hispalense II. can. 7. dicit quædam *novellis & ecclesiasticis regulis* prohibita esse Presbyteris, inter quæ recenset Confirmationem & Chrismatis confectionem.

Resp. Per novellas & ecclesiasticas regulas intelligit decreta Innocentii I. & Leonis Magni. Sed illa decreta quæ Concilio sufficiunt ad tollendos abusus, declarant jus divinum, quod Synodus excludere non intendit.

Obj. 3. Ex veteri consuetudine Presbyteri Græci & Armeni passim confirmant.

Resp. Hæc consuetudo inducta fuit ex concessione summi Pontificis, saltem tacita.

Obj. 4. S. Hieronymus, in dialogo adversùs Luciferianos, sic ait: "Quòd si hoc loco quæris, quare in Ecclesia baptizatus, nisi per manus Episcopi non accipiat Spiritum-sanctum .... disce hanc observationem ex ea auctoritate descendere, quòd post ascensum Domini Spiritus-sanctus ad Apostolos descendit, & multis in locis idem factitatum reperimus, ad honorem potiùs Sacerdotii (summi) quàm ad legis necessitatem.

Resp. Sanctus Doctor his verbis (*ad honorem potiùs Sacerdotii, quam ad legis necessitatem*) solùm vult potestatem ordinariam confirmandi ad solos Episcopos pertinere, non ex natura rei & necessitate absoluta, quasi Spiritus-sanctus aliter dari non possit quàm per manus Episcopi, sed ex voluntate Christi, qui honorem specialem summo Sacerdotio attribuit, certa jura & potestates speciales Episcopis concedendo, quæ simplicibus Sacerdotibus non concessit. Cujus quidem hanc rationem subjicit sanctus Doctor, quia nempe "Ecclesiæ salus in summi Sacerdotis dignitate pendet: cui si non exors quædam, & ab hominibus eminens detur potestas, tot in Ecclesiis efficientur schismata, quot Sacerdotes.

Obj. 5. Presbyteri succedunt Apostolis perinde ac Episcopi: ergo tam sunt Ministri ordinarii Confirmationis.

Resp. Presbyteri succedunt Apostolis in aliquibus tantùm, quæ nempe sunt Sacerdotum propria, non verò in omnibus. Nam Apostoli non solùm erant primi Christiani & Sacerdotes, sed etiam primi summi Sacerdotes: soli autem Episcopi succedunt Apostolis ut primis summis Sacerdotibus, ideoque succedunt Apostolis in omni eorum potestate ordinaria. Quare Episcopi soli simpliciter & absolutè succedunt Apostolis, simplices verò Sacerdotes Apostolis succedunt tantùm secundùm quid: nam non potest quis dici simpliciter & absolutè succedere alicui, nisi ei succedat in omnibus in quibus ei succedi potest, ideoque nisi ei succedat in tota ejus potestate ordinaria. Hinc soli Episcopi sunt successores Apostolorum simpliciter & absolutè.

QUÆ-

QUÆSTIO VIII.

Utrùm simplex Sacerdos possit esse Confirmationis Minister extraordinarius?

DIco. Simplex Sacerdos potest ex dispensatione summi Pontificis conferre Sacramentum Confirmationis validè & licitè. Ita Doctores communiter cum sancto Thoma, 3. p. qu. 72. art. 11. ad 1. & omnes Canonistæ.

Prob. 1. Ex facto Gregorii Magni, qui, l. 3. Epist. 26. concessit Sardiniæ Presbyteris, ut confirmarent in iis locis, in quibus desunt Episcopi. Nam ibi sic ait: "Ubi Episcopi desunt, ut Presbyteri e-"tiam in frontibus baptizatos Chrismate "tangere debeant, concedimus. Jam verò quis tam sanctum ac doctum Pontificem erroris in re tam gravi arguere audeat? Idem concessisse alios Pontifices, nempe Nicolaum IV. Urbanum IV. Joannem XXII. Eugenium IV. Leonem X. testantur Wadingus, in Annalibus minorum, & Cardinalis Pallavicinus, in Hist. Concil. Trident.

2. Ex Conc. Florent. in Decreto Eugenii IV. ubi postquam dixit ordinarium Ministrum Confirmationis esse Episcopum, subjicit; "Legitur tamen aliquan-"do per Apostolicæ Sedis dispensatio-"nem, ex rationabili & urgente admo-"dum causa, simplicem Sacerdotem, "Chrismate per Episcopum confecto, "hoc administrasse Confirmationis Sa-cramentum; quod certè non adderetur, nisi id fieri posset.

3. Ex Conc. Trid. quod sess. 7. can. 3. de Confirmatione, "ideo ait ordina-"rium Ministrum esse Episcopum, ut in-"dicaret posse extraordinaria potesta-"te idem fieri etiam à Presbytero, inquit Bellarminus.

4. Ex usu Ecclesiæ Græcæ, in qua jam ante schisma, Presbyteri Confirmationem conferunt, ut extraordinarii scilicet Ministri. Hanc autem Confirmationem à Presbyteris collatam, nunquam ut invalidam rejecit Ecclesia Latina, quæ etiam Græcos in schismate à Presbyteris confirmatos, nunquam iterùm confirmavit aut confirmari jussit. Imò in fine Concil. Florent. refertur Eugenium IV. Græcis convocatis proposuisse aliquot quæstiones, inter quas hæc erat, cur Presbyteri confirment. Et in actis additur Græcos Pontifici satis fecisse super his omnibus quæstionibus, exceptis duabus ultimis, quæ erant de separatione Matrimonii, & creatione Patriarchæ extra Constantinopolim. Sic enim habent acta: "Quas quidem quæ-"stiunculas Præsul Mitylenensis dissolvisse "facilè visus est, ultimis duabus ex-"ceptis.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Adrianus VI. docuit Confirmationem nunquam posse validè administrari à simplici Sacerdote.

Resp. Id quidem docuit necdum Pontifex, sed postea summus Pontifex factus, hanc suam opinionem mutavit. Nam anno 1522. concessit Religiosis Franciscanis pro Indiis, & regionibus, ubi desunt Episcopi, ut Sacerdos Franciscanus confirmare posset cum Chrismate ab Episcopo consecrato; habeturque authenticum Hispali in Monasterio sancti Francisci.

Obj. 2. Innocentius III. c. *Quanto*, de consuetudine graviter arguit simplices Sacerdotes, qui Constantinopoli confirmabant, solam consuetudinem prætendentes, graviterque vetat id in posterum fieri:

fieri: *cùm*, inquit, *umbra ostendatur in opere, veritas autem non subeat in effectu.*

Resp. Ibi Innocentius loquitur de Presbyteris Latinis, non Græcis, ut patet ex ejus Epistola ad Lucium in urbe Constantinopolitana Vicarium seu Legatum suum scripta, ex qua Capitulum citatum desumptum est, & in qua hæc legi testatur Arcudius: "Mandamus quatenus "omnibus Latinis Presbyteris apud Constantinopolim constitutis districtè prohibeas, ne talia de cætero sua temeritate præsumant." Et in vetustiore Decretalium collectione apud Antonium Augustinum vox *Latinis* apponitur. Græcorum autem consuetudo nullam potestatem confirmandi dare poterat Presbyteris Latinis in urbe Constantinopolitana, tunc Latinis subjecta, degentibus, quia ipsi immediatè subjecti erant summo Pontifici, sine cujus proinde concessione, nec validè, nec licitè confirmare poterant.

Obj. 3. Innocentius IV. in Epist. ad Episcopum Tusculanum suum in regno Cypri Legatum, sic ait: "Soli autem Episcopi consignent in frontibus baptizatos, quia hujus unctio non debet nisi per Episcopos exhiberi."

Resp. Cum Arcudio. Ideo hoc prohibet, quia putabat Presbyteros Græcos auctoritate propria munus confirmandi usurpasse. Neque hæc prohibitio videtur à Legato Pontificis promulgata fuisse, quòd commodè executioni mandari non possit.

Porro cùm aliqui Pontifices dicunt Confirmationem à solis Episcopis administrari posse, loquuntur de potestate ordinaria, non delegata, & dependente à concessione Superioris.

Obj. 4. Nicolaus Papa I. jussit iterùm confirmari Bulgaros, qui à Presbyteris Græcis à Photio missis confirmati fuerant.

Resp. Ideo eos jussit iterùm confirmari; quia Bulgari recens ad fidem conversi non erant subjecti Patriarchæ Constantinopolitano, qui proinde nullam potestatem erga eos validè delegare potuit; & quia Photius non erat verus Patriarcha, sed intrusus, & à sacris suspensus erat cum omnibus Presbyteris sibi adhærentibus.

Obj. 5. Munus confirmandi est jure divino proprium Episcopis, ergo non potest unquam validè exerceri à Presbyteris.

Resp. Munus ordinarium confirmandi est quidem jure divino proprium Episcoporum: quare Presbyteri sine concessione illud exercere etiam validè non possunt. Sed tamen munus confirmandi convenire potest Presbyteris ex concessione summi Pontificis. Imò juxta multos Doctores etiam confirmare possent Presbyteri ex concessione Episcopi cujuslibet pro sua Diœcesi, si hujusmodi concessio summo Pontifici non esset reservata. Quia, inquiunt, Episcopus est Pastor ordinarius in sua Diœcesi, sicut Pontifex in toto orbe, licèt sit ipsi subjectus. Ergo habet potestatem ordinariam in iis, in quibus ejus jurisdictio à summo Pontifice non coercetur, ideoque eam delegare potest.

Obj. 6. Potestas confirmandi est potestas ordinis, non jurisdictionis. At potestas ordinis non potest dari per delegationem. Ergo.

Resp. Confirmandi potestas ordinaria, perfecta & absoluta, est potestas ordi-

nis Episcopalis, quæ Episcopo convenit per characterem Episcopalem. Unde Episcopus solus potest validè confirmare independenter à qualibet concessione, imò non obstante quavis prohibitione. At confirmandi potestas extraordinaria, inchoata, incompleta & dependens à superiore est Ordinis Sacerdotalis, inestque Presbyteris per characterem sacerdotalem. Quare si hæc potestas per concessionem Superioris compleatur & perficiatur, jam sufficit ad confirmandum: & sic Presbyteri validè confirmari possunt vi characteris Presbyteralis & concessionis superioris: Diaconis verò & Subdiaconis nequidem inest confirmandi potestas extraordinaria & incompleta: unde delegari non possunt ad confirmandum.

Observa. Probabile est simplicibus Sacerdotibus confirmandi facultatem in Ægypto primùm concessam fuisse ante quartum sæculum. Nam Auctor Commentariorum in Epistolas D. Pauli, inter sancti Ambrosii opera editorum, qui quarto sæculo scripsit, de hoc usu ut jam antiquo loquitur in cap. 4. Epistolæ ad Ephesios, cùm ibi ait: *Apud Ægyptum Presbyteri consignant, si præsens non sit Episcopus.* Usus autem ille primùm in Ægypto institutus, sensim post sæculum quartum in tota Ecclesia Orientali propagatus fuit, Episcopis expressè vel saltem tacitè consentientibus, nec summis Pontificibus contradicentibus. Apud Latinos verò in Sardinia sæculo sexto Presbyteri confirmabant, ut constat ex S. Gregorio, Epist. 26. In Gallis sæculo quinto idem fecisse probabiliter colligitur ex Concilio Arausicano I. can. 1. & in Hispania sæculo sexto, ex Concilio Barcinonensi II. can. 2. sed in Ecclesia Latina ante nonum sæculum Presbyteri confirmare desierunt.

TRACTATUS DE SACRAMENTO EUCHARISTIÆ.

EUcharistia, secundùm vim nominis Græci, significat bonam seu eximiam gratiam, & gratiarum actionem: tùm quia continet Christum, qui est & donorum omnium maximum & fons gratiarum omnium: tum quia in ea offertur DEO sacrificium gratiarum actionis perfectissimæ. Dicitur etiam communio, quia cum Christo conjungit fideles à quibus suscipitur, & fideles ipsos inter se conjungit, atque unit. Eucharistia autem est Sacramentum & simul Sacrificium, ut fide constat. Quare hic Tractatus in duas partes dividetur.

PARS I.

De Eucharistiæ Sacramento.

EUcharistia ut Sacramentum est, communiter definitur: Sacramentum Corporis & Sanguinis Christi sub speciebus

ciebus panis & vini, ad ſpiritualem animæ refectionem à Chriſto inſtitutum.

CAPUT I.

De natura Sacramenti Euchariſtiæ.

SUppono Euchariſtiam eſſe verum Sacramentum novæ legis, ut fide conſtat.

1. Ex perpetua Eccleſiæ Traditione, ut patebit ex dicendis.

2. Ex Conc. Tridentino, ſeſſ. 7. can. 1. ubi Euchariſtia inter Sacramenta novæ legis numeratur, & anathematizatur, qui dixerit aliquod horum ſeptem non eſſe verè ac propriè Sacramentum; ſic enim ait: *Si quis dixerit, Sacramenta novæ legis non fuiſſe omnia à Jeſu Chriſto Domino noſtro inſtituta, aut eſſe plura, vel pauciora quàm ſeptem, videlicet Baptismum, Confirmationem, Euchariſtiam, &c. aut etiam aliquod horum ſeptem non eſſe verè & propriè Sacramentum, anathema ſit.* Idem ante docuit Conc. Florent. in Decreto pro Armenis.

Ratio eſt, quia Euchariſtiæ convenit definitio Sacramenti propriè dicti novæ legis: nam 1. eſt ſignum ſacrum, ſenſibile, à Chriſto inſtitutum, nempe ſpecies panis & vini conſecrati, ex Matth. cap. 26. *Accepit Jeſus panem, & benedixit ac fregit, &c.* 2. Permanenter inſtitutum, juxta illud Luc. 22. *Hoc facite in meam commemorationem.* 3. Inſtitutum ad ſignificandam & dandam gratiam ſanctificantem, & charitatem augendam ac conſervandam. Nam corpus Chriſti exiſtens ſub ſpeciebus panis ſignificat refectionem ſpiritualem, & illam efficit, juxta illud Joann. c. 6. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam, &c.*

ARTICULUS I.

Utrùm Euchariſtia conſiſtat in re permanente?

Nota. LUtherani & Calviniſtæ docent Euchariſtiam conſiſtere tantùm in uſu & actuali manducatione, ideoque in actione tranſeunte, non in re permanente; cum hoc tamen diſcrimine, quòd Lutherani agnoſcant realem Chriſti præſentiam in ſumptione Euchariſtiæ, Calviniſtæ verò duntaxat ſpiritualem, & ſacramentalem. Kemnitius tamen cenſet corpus Chriſti præſens eſſe in omnibus actionibus, quæ in cœna peraguntur, nimirùm benedictione, fractione, diſtributione, manducatione, item cùm immediatè poſt cœnam ad ægros defertur, & ab illis manducatur.

Dico. Sacramentum Euchariſtiæ conſiſtit in re permanente. Eſt de fide.

Prob. 1. Ex verbis, quibus Chriſtus inſtituit & confecit Euchariſtiam: nam hæc verba, Matth. c. 26. *Hoc eſt corpus meum, hic eſt ſanguis meus.* Prolata ſunt à Chriſto, antequam Apoſtoli Euchariſtiam ſumerent, & vera fuerunt ſtatim atque prolata ſunt. Ergo ante actionem manducandi & bibendi, fuit verum corpus & verus ſanguis Chriſti, ideoque verum Sacramentum. Ergo Sacramentum Euchariſtiæ conſiſtit in re, quæ uſum ſeu manducationem antecedit, & quæ cùm actio non ſit, eſt aliquid permanens.

Prob. 2. Ex perpetua Traditione, & praxi Eccleſiæ ſervantis Euchariſtiam, & eam diſtribuentis diu poſt omnes actiones, quæ in cœna peraguntur. Cujus quidem Traditionis teſtes ſunt Patres priorum ſæculorum.

Pro secundo sæculo, S. Justinus Martyr, Apolog. 2. testatur, Eucharistiam, peractis mysteriis, ad absentes mitti solitam fuisse per Diaconos; & S. Irenæus, in Epist. ad Victorem Papam apud Eusebium, l. 5. Hist. c. 24. scribit decessores ejus summos Pontifices Eucharistiam ad Episcopos Pascha Luna quatuordecima celebrantes misisse in signum pacis & communis.

Pro tertio sæculo. Tertullianus, l. 2. ad uxorem; & Cyprianus, serm. de lapsis, testantur, fideles suo tempore consuevisse Eucharistiam in domos suas deferre, ut eam opportuno tempore sumerent. Item Dionysius Alexandrinus, in Epist. ad Fabianum summum Pontificem apud Eusebium, l. 6. Hist. c. 44. narrat à Sacerdote ægrotante per puerum missam esse particulam Eucharistiæ ad Serapionem quemdam senem morti proximum.

Pro quarto sæculo. S. Basilius, Epist. ad Cæsariam Patritiam scribit Anachoretas, qui sæpius in Ecclesiam venire non poterant, consuevisse Eucharistiam secum in eremum deferre, ut ibi sumerent. Sanctus Gregorius Nazianz. orat. 11. narrat sororem suam Gorgoniam, magna fide de nocte procumbentem coram Eucharistia apud se recondita in altari, statim fuisse à morbo liberatam. Et S. Ambrosius, orat. de obitu fratris sui Satyri; refert eum per Eucharistiam, quam ad collum suum suspenderat, naufragii periculum evasisse; ibi enim de illo sic ait: *In naufragio constitutus . . . non mortem metuens, sed ne vacuus mysterii exiret è vita, quos initiatos esse cognoverat, ab his divinum illud fidelium Sacramentum poposcit . . . & Eucharistiæ particulam ab illis acceptam ligari fecit in orario, & orarium involvit collo, atque ita se dejecit in mare . . . nec deseruit spes, nec fefellit opinio. Denique primus servatus ex undis . . . Dei Ecclesiam requisivit, ut ageret gratias liberatus, &c.*

Ex hac praxi patet antiquam Ecclesiam credidisse corpus & sanguinem Christi sub speciebus consecratis manere extra usum seu manducationem & totam actionem cœnæ, ideoque Eucharistiam non in actione transeunte, sed in re permanente consistere.

Prob. 3. Ex Conciliis generalibus. Nam 1. Conc. Nicænum I. can. 13. jubet, ut cuilibet in extremis posito & Eucharistiam petenti, communio concedatur, probatis ejus dispositionibus: *In summa autem*, inquit, *de quolibet excedente, & Eucharistiæ participationem petente, cum examinatione oblationem impertiat.* Quod semper in Ecclesia observatum fuit. Certum est autem non potuisse quovis tempore ægrotis Eucharistiam ministrari, nisi ea asservaretur in Ecclesia, cùm actio cœnæ non fieret in singulis ægrotantium cubiculis. 2. Ex Concilio Lateranensi IV. cap. 20. in quo dicitur, *Statuimus, ut in singulis Ecclesiis Chrisma & Eucharistia sub fideli custodia, clavibus adhibitis, conserventur: ne possit ad illa temeraria manus extendi.* 3. Ex Conc. Trident. sess. 13. cap. 3. ubi ait: *quod reliqua Sacramenta tunc primùm sanctificandi vim habent, cùm quis illis utitur: At in Eucharistia ipse sanctitatis auctor ante usum est . . . & semper hæc fides in Ecclesia Dei fuit, statim post consecrationem verum Domini nostri corpus, verumque ejus sanguinem sub panis & vini specie unà cum ipsius anima & divinitate existere.* Et can. 4. sic ha-

habet: *Si quis dixerit, peracta conſecratione, in admirabili Euchariſtiæ Sacramento non eſſe corpus & ſanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti, ſed tantùm in uſu, dum ſumitur; non autem ante vel poſt, & in hoſtiis ſeu particulis conſecratis, quæ poſt communionem reſervantur vel ſuperſunt, non remanere verum corpus Domini, anathema ſit.*

Solvuntur objectiones.

Obj. 4. Hæc verba (*hoc eſt corpus meum*) continet promiſſionem, & quidem ſub conditione præcepti comedendi (*accipite & comedite.*) At cùm promittitur aliquid ſub conditione, ante impletam conditionem non impletur promiſſio. Ergo, &c.

Reſp. Nego maj. Nam verba ſupradicta nullatenus ſunt promiſſoria, & conditionata. Nam 1. pronomen (*hic, hoc*) eſt demonſtrativum rei ſenſibiliter præſentis. 2. Verbum in propoſitione poſitum ſignificat tempus præſens, non futurum: promiſſiones autem exprimuntur per futurum tempus. 3. Hæ voces (*hoc eſt corpus meum: hic eſt ſanguis meus*) continent non promiſſionem ſed rationem, ſeu motivum comedendi & bibendi, ut patet ex contextu & ex particula cauſali (*enim*); nam Matth. cap. 26. ſic legitur: *Accipite, & comedite: hoc eſt corpus meum ..... bibite ex hoc omnes: hic eſt enim ſanguis meus.*

Obj. 2. Hæc verba (*hoc eſt corpus meum*) prolata non fuerunt ante manducationem, ſed inter manducandum, ut videtur colligi ex ſerie & ordine verborum, nam Matth. c. 26. dicitur: *Accepit Jeſus panem, & benedixit, ac fregit, deditque Diſcipulis ſuis, & ait: accipite & comedite, hoc eſt corpus meum, &c.*

Reſp. Cum Bellarmino hic ſpectari non debet ordo & ſeries verborum, quia hic ordo ſæpè mutatur ab Evangeliſtis, id quod priùs factum eſt, narrando poſteriùs, & è contrà, ut patet ex Marc. 14. ubi dicitur: *Et accepto calice gratias agens, dedit eis, & biberunt ex illo omnes, & ait illis, hic eſt ſanguis meus novi Teſtamenti.* Certè ſi ſpectetur ſolus ordo verborum, colligitur corpus & ſanguinem Chriſti eſſe in hoc Sacramento poſt uſum; cùm hæ voces (*ſanguis meus*) referantur poſt ſumptionem: quod ne adverſarii quidem admittunt.

Itaque hic ſolùm attendi debet ſenſus ac ſignificatio verborum, & inde colligi quid priùs, quidve poſteriùs factum ſit in cœna. Ex ſenſu autem & ſignificatione verborum apertè colligitur verba (*hoc eſt corpus meum: hic eſt ſanguis meus*) fuiſſe priùs à Chriſto prolata quàm Apoſtolis porrigeret panem & vinum conſecratum: nam verba illa continent motivum & invitationem comedendi & bibendi. Motivum autem ſumendi debuit à Chriſto priùs proponi Apoſtolis, & ab his concipi, quàm illis cibus & potus porrigeretur ut videlicet intelligerent quid acciperent.

Obj. 3. Chriſtus Euchariſtiam inſtituens, non juſſit illam aſſervari in pixide, geſtari in ſupplicatione, adorari in Eccleſia. Ergo iſta repugnant inſtitutioni Chriſti.

Reſp. Nego conſeq. Nam Chriſtus non juſſit Euchariſtiam ſtatim totam manducari, nec vetuit aſſervari in ſacrario, geſtari in ſupplicatione, & adorari in Eccleſia: ac proinde hæc omnia non repugnant inſtitutioni Chriſti.

Obj. 4. Clemens Romanus, Epiſt. 2.

jubet, ut tot in altari ponantur hostiæ, quot populo sufficiant, ut si quid post communionem supersint, non servetur in crastinum, & à Clericis consumatur.

Resp. 1. Hæc Epistola non est Clementis.

Resp. 2. Subintelligi debet, exceptis his hostiis, quæ ex consuetudine reservandæ erant pro communione infirmorum. Nam illius Epistolæ auctor ibidem manifestè supponit Eucharistiam asservari; sic enim loquens de Presbytero, Diacono & Subdiacono ait: *Cum timore & tremore reliquias fragmentorum corporis Dominici custodire debent, ne qua putredo in sacrario inveniatur, ne cum negligenter agitur, portioni corporis Domini gravis inferatur injuria.*

Obj. 5. Origenes, homil. 5. in cap. 7. Levitici, ait: *Dominus panem, quem Discipulis dabat, non distulit, nec differri jussit in crastinum.*

Resp. Non inde sequitur Eucharistiam non potuisse, nec debuisse postea asservari: nam hoc Christus non vetuit; imò dedit Apostolis potestatem hoc præscribendi, cùm ab Apostolis præscriptum fuisse constet ex praxi priorum sæculorum Ecclesiæ.

Obj. 6. Hesichius, l. 2. in Levit. c. 8. dicit, morem Ecclesiæ esse comburendi id quod ex Eucharistiæ Sacramento superest.

Resp. Ibidem excipit particulas Eucharistiæ in sacrario asservari solitas etiam per multos dies.

Obj. 7. Testes Nicephoro, l. 17. Histor. Eccles. c. 25. mos fuit in Ecclesia Græca, ut reliquiæ Eucharistiæ darentur pueris innocentibus absumendæ.

Resp. Hoc intelligitur de reliquiis quæ superabundabant, & supponitur hostias de novo consecratas asservari pro infirmis: quare illa reliquiarum manducatio non fiebat quotidie, sed solùm feria quarta vel sexta, quando scilicet renovabatur Sacramentum in pixide, quod etiam statuit Concilium Matisconense II. can. 6. anno 585. celebratum.

Obj. 8. Humbertus Cardinalis, in l. contra Nicetam, reprehendit Græcos, quòd Eucharistiam asservarent.

Resp. Neg. Sed illos tantùm reprehendit, quòd per quadragesimam missam celebrarent ex pane consecrato die Sabbati vel Dominica, cùm tamen Missæ Sacrificium fieri non possit, nisi panis consecretur.

Obj. 9. Omnia Sacramenta novæ legis sunt ejusdem generis. Ergo omnia consistunt in actione transeunte.

Resp. Nego conseq. Nam quamvis omnia sint ejusdem generis, sunt tamen diversæ speciei.

Observa. 1. Sacramentum Eucharistiæ; utpote consistens in re permanente, manet physicè post ejus effectionem, & ejus usus seu sumptio est posterior ejus effectione, quam supponit. Nam Sacramentum Eucharistiæ consistit in corpore & sanguine Christi, & speciebus consecratis; & tandiu manet, quandiu sub illis speciebus mansisset naturaliter ac sensibiliter substantia panis & vini, si consecrata non fuisset, Eucharistiæ verò effectio est consecratio, seu prolatio verborum formæ cum debita intentione facta super materia. At reliqua sex Sacramenta consistunt in aliqua actione transeunte, suntque tantùm, cùm fiunt, & eorum effectio non distinguitur ab applicatione, usu, & susceptione: unde fieri non pos-

poſſunt ſine ſubjecto, cui applicentur, & à quo ſuſcipiantur.

Obſerva. 2. Prioribus Eccleſiæ ſæculis, fideles in Eccleſia à Sacerdotibus Euchariſtiam accipiebant manu dextra concava. Euchariſtiæ autem ſic acceptæ partem aliquam reſervabant, & in domos ſuas deferebant, ut eam opportuno tempore privatim ſumerent. Quod poſtea propter profanationis periculum ab Eccleſia prohibitum eſt.

ARTICULUS II.

In quo præcisè conſiſtat Sacramentum Euchariſtiæ?

Nota Circa hoc quadruplex eſt Catholicorum ſententia. Nam 1. plerique Thomiſtæ ſentiunt hoc Sacramentum conſiſtere in ſolis ſpeciebus ut connotantibus corpus & ſanguinem Chriſti. 2. Waldenſis illud in ſolo corpore & ſanguine Chriſti conſtituit, ſpeciebus ſolùm extrinſecè connotatis. 3. Multi cum Cajetano, Bellarmino, Vaſques, volunt conſiſtere adæquatè in ſpeciebus, ſimul & corpore ac ſanguine Chriſti. 4. Aliqui præter hæc duo addunt verba conſecrationis.

Dico. Sacramentum Euchariſtiæ conſiſtit in ſpeciebus ſimul & corpore ac ſanguine Chriſti, & quidem adæquatè.

Prob. Per partes 1. conſiſtit in ſpeciebus. Nam hoc Sacramentum eſt ſenſibile per ſe ſaltem ſecundùm aliquam ſui partem; cùm omne Sacramentum ſit eſſentialiter ſignum ſenſibile gratiæ. *Commune hoc quidem eſt ſanctiſſimæ Euchariſtiæ cum cæteris Sacramentis, ſymbolum eſſe rei ſacræ, & inviſibilis gratiæ formam viſibilem;* ait Conc. Trident. ſeſſ. 13. cap. 3. At Euchariſtia non eſt ſenſibilis per corpus & ſanguinem Chriſti; ſed ſolùm per ſpecies, quæ proinde conſtituunt ſaltem inadæquatè Sacramentum. Præterea ex eodem Conc. ſeſſ. 13. can. 1. corpus & ſanguis Chriſti continentur verè in Euchariſtiæ Sacramento: ergo non ſunt totum Sacramentum, ſed præter illa, ſpecies illud etiam inadæquatè conſtituunt.

2. Sacramentum Euchariſtiæ conſiſtit etiam in corpore & ſanguine Chriſti. Nam ex Scriptura, Patribus & Conciliis, Euchariſtia eſt cibus animæ & panis de cœlo, habet vim ſanctificandi, conficitur verbis conſecratoriis, adoranda eſt cultu latriæ. At hæc omnia non conveniunt ſolis ſpeciebus etiam ut connotantibus extrinſecè corpus Chriſti. Nam quamvis ſpecies illæ cibum ſpiritualem ſignificent, non tamen ſunt ipſæ cibus ſpiritualis, nec proinde reficiunt animam: Chriſtus enim non de ſpeciebus, ſed de carne & ſanguine ſuo dixit, Joann. c. 6. *Caro mea verè eſt cibus: & ſanguis meus verè eſt potus.* Prius dixerat: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam.*

3. Euchariſtia conſiſtit in his duobus adæquatè, non autem inſuper in verbis conſecratoriis. Tum quia poſitis præcisè ſpeciebus conſecratis, & corpore ac ſanguine Chriſti, habetur tota eſſentia Euchariſtiæ, in eo poſita, quòd ſit ſignum ſenſibile, ſanctificans animam per modum cibi & potus ſpiritualis. Nam per corpus Chriſti nutrit ac ſanctificat, & per ſpecies conſecratas eſt ſenſibile. Tum quia ſi verba conſecrationis eſſent conſtitutivum licèt partiale Sacramenti Euchariſtiæ, hoc Sacramentum non conſiſteret totaliter in re permanente; nam

verba conſecrationis ſtatim deſinunt ac tranſeunt; neque totum haberetur poſt conſecrationem. Nam poſt illam jam non extant verba conſecrationis. Quæ duo falſa ſunt.

Ne dicas verba remanere moraliter & in æſtimatione prudenti. Nam Euchariſtia eſt res permanens phyſicè: ac proinde non poteſt intrinſecè conſtitui niſi ex eo quod phyſicè permanet.

Solvuntur Objectiones contra primam partem.

Obj. 1. Patres dicunt hoc Sacramentum eſſe corpus Chriſti. Ergo illud non conſiſtit in ſpeciebus.

Reſp. Tunc partem pro toto per ſynecdochen ſumunt, illud denominando à parte ſua præcipua: ſic etiam Baptiſmus vocatur ablutio.

Obj. 2. Chriſti corpus & ſanguis ſanctificant & reficiunt ſola animam. Ergo ſola ſunt Sacramentum.

Reſp. Nego conſeq. Quia hoc non impedit quominùs ſpecies ſint etiam pars intrinſeca licèt minùs præcipua Euchariſtiæ, quatenus ſignificant corpus & ſanguinem Chriſti per modum cibi & potus ſpiritualis; & ſignificando faciunt cum illis unum totum per ſe ſenſibile, ſignificans & efficiens ſpiritualem animæ refectionem ac nutritionem. Nam illud totum eſt per ſe ſenſibile una ſui parte, nempe ſpeciebus, & altera principaliore ac excellentiore animam ſanctificat & ſpiritualiter nutrit, nempe corpore ac ſanguine Chriſti.

Solvuntur Objectiones contra ſecundam partem.

Obj. 1. Innocentius III. cap. *Cùm Marthæ* de celebratione Miſſarum, tria diſtinguit in Euchariſtia, videlicet Sacramentum tantùm, rem tantùm, & rem ac Sacramentum, & addit ſpecies eſſe Sacramentum tantùm. Ergo Euchariſtia conſiſtit in ſolis ſpeciebus.

Reſp. Nego conſeq. Quia ibi non ſumit Sacramentum ſtrictè & adæquatè, ſed duntaxat pro eo quod ſignificat rem ſacram, & non ſignificatur. Solæ autem ſpecies ſunt tantum Sacramentum in hoc ſenſu ſumptum: nam ſignificant rem ſacram, nempe corpus & ſanguinem Chriſti, & non ſignificantur. Gratia verò eſt res tantùm, quia ſignificatur, & non ſignificat: & corpus ac ſanguis Chriſti ſunt ſimul res & Sacramentum, quia ſignificant & ſignificantur. Nam ſignificantur per ſpecies conſecratas, & ſignificant ſpiritualem animæ refectionem: verùm quamvis ſpecies rem ſacram ſignificent, non ſunt adæquatè Sacramentum novæ legis, quia gratiam non producunt, ſed hanc producit corpus Chriſti ſub illis latens.

Dices. Si corpus Chriſti ſit res Sacramenti, non poteſt eſſe illius pars.

Reſp. Neg. Nam eſt utrumque: eſt enim res Sacramenti reſpectu ſpecierum, quia per illas ſignificatur: & ſimul eſt pars Sacramenti ratione gratiæ, quam ſignificat & producit.

Obj. 2. Euchariſtia dicitur Sacramentum corporis Chriſti; ergo non conſiſtit etiam partialiter in corpore Chriſti.

Reſp. Nego conſeq. Quia cùm Euchariſtia ſic dicitur, ſenſus eſt, Euchariſtiam eſſe Sacramentum, quod eſt corpus Chriſti, & quidem principaliter, quamvis partialiter.

Porro Sacramentum Euchariſtiæ frangitur, & eſt viſibile, ſed ſolùm ratione

ne

ne ſpecierum, non verò per totum ſuum conſtitutivum.

Obj. 3. Conc. Trident. ſeſſ. 13. can. 1. dicit corpus & ſanguinem Chriſti contineri in Euchariſtiæ Sacramento.

Reſp. Continetur tanquam pars in toto, qualiter anima continetur in homine.

Obj. 4. Berengarius hæreſim ſuam in Concilio Romano retractans, agnoſcit in Euchariſtia non ſolùm eſſe Sacramentum, ſed etiam verum corpus & ſanguinem Chriſti. Ergo corpus Chriſti non eſt Sacramentum, cùm ab eo diſtinguatur.

Reſp. Nego conſeq. Quia in illa fidei confeſſione, per Sacramentum intelligit præcisè ſignum rei ſacræ, & ſolùm vult in Euchariſtia non ſolùm eſſe ſignum corporis Chriſti, ſed etiam ipſum corpus Chriſti. Nam ibi retractat ſuum errorem, quod dixerat, in Euchariſtia eſſe nudum ſignum corporis Chriſti, quod vocabat Sacramentum.

Obj. 5. Sacramentum Euchariſtiæ eſt ſignum corporis Chriſti.

Reſp. Sacramentum inadæquatè ſumptum, nempe ſpecies eſt ſignum corporis Chriſti: non verò adæquatè ſumptum.

Obſerva. Canones decreti Gratiani non plus habent auctoritatis, quàm eorum auctores habuerint: nam à Gratiano nullam accipere poſſunt, cùm ipſe nullam habuerit in Eccleſia. Et in illa collectione non pauca ſunt ſuppoſitia.

Solvuntur objectiones contra tertiam partem.

Obj. 1. Ex Concilio Florent. Omne Sacrameutum legis novæ conſtat rebus & verbis. Ergo Euchariſtia componitur etiam intrinſecè ex verbis conſecrationis.

Reſp. Nego anteced. Nam Concil. dicit Sacramenta novæ legis perfici rebus & verbis, non verò conſtare. Euchariſtia autem ex pane & vino tanquam materia, & verbis conſecrationis tanquam forma verè perficitur; ſed ex illis non conſtituitur.

Concilium quidem dicit verba conſecrationis eſſe formam Euchariſtiæ. At non dicit verba illa eſſe eodem prorſus modo formam Euchariſtiæ, quo hæc verba v. g. *ego te baptizo, &c.* ſunt forma Baptismi. Igitur verba conſecrationis ſunt Euchariſtiæ forma, ex qua fit, non qua conſtituitur: ſicut panis & vinum ſunt materia ex qua fit, non materia componens.

Obj. 2. Omne Sacramentum novæ legis eſt cæremonia ſacra & ſenſibilis à Chriſto inſtituta ad ſignificandam & efficiendam gratiam. At talis cæremonia conſtat rebus & verbis. Ergo.

Reſp. Diſting. major. Omne Sacramentum ſpectatum in fieri, & conſiſtens in actione tranſeunte, eſt cæremonia ſacra, &c. *conc. maj.* Spectatum in facto eſſe, & conſiſtens in re permanenti, *nego maj.* Sacramentum ſpectatum in fieri eſt Sacramentum conſideratum quatenus fit actu. Sacramentum ſpectatum in facto eſſe eſt Sacramentum conſideratum quatenus jam factum eſt, & permanet conſtitutum in ſuo eſſe. Sola Euchariſtia ſpectari poteſt hoc utroque modo: alia verò Sacramenta ſolùm ſpectantur in fieri, ſeu quatenus fiunt, quia poſtquam facta ſunt, jam deſinunt eſſe, cùm conſiſtant in actione tranſeunte. Quare cùm definiuntur generatim Saramenta,

menta, definiuntur quatenus ſunt in fieri. Jam verò Euchariſtia ſpectata in fieri, eſt cæremonia ſacra, & fit ex rebus & verbis tanquam materia & forma. At ſpectata in facto eſſe non eſt jam cæremonia; quia cæremonia eſt actio quædam ſacra, quæ tranſit. Euchariſtia autem poſtquam facta eſt, permanet in ſuo eſſe conſtituta, & eſt res totaliter & phyſicè permanens.

Obj. 3. Omne Sacramentum per id conſtituitur in eſſe Sacramenti, per quod conſtituitur in eſſe ſigni. Sed Sacramenta novæ legis conſtituuntur in eſſe ſigni non ſolùm per res, ſed etiam per verba. Ergo.

Reſp. Diſting. min. ut ſuprà, ſi ſpectentur in fieri, *conc. min.* Si ſpectentur in facto eſſe, *nego min.* Porro Euchariſtia conſtituitur in eſſe ſigni ſenſibilis per ſpecies conſecratas; ac proinde connotat verba conſecratoria ut neceſſaria ad illam perficiendam, & ut cauſam efficientem, non autem ut conſtitutivum ſui.

Inſt. Si ita eſt, Euchariſtia in *facto* eſſe non habet materiam & formam.

Reſp. Nego ſequel. Nam corpus & ſanguis Chriſti ſe habent per modum materiæ, & ſpecies per modum formæ; quia ſpecies ſignificando corpus & ſanguinem Chriſti, ut cibum ac potum ſpiritu alem, determinant illa ad ſignificandam gratiam ſacramentalem Euchariſtiæ, nempe gratiam animæ nutritivam; & ſic ſpecies ſe habent per modum determinantis, ideoque formæ: corpus verò ac ſanguis Chriſti per modum determinabilis, ideoque materiæ. Vel corpus & ſanguis Chriſti cum ſpeciebus conſecratis ſe habent per modum materiæ: ſacramentalis vero ſignificatio, nempe refectio animæ ſe habet per modum formæ, ut ſentiunt multi.

Dices. Alia Sacramenta habent res per modum materiæ, & verba per modum formæ. Ergo & Euchariſtia.

Reſp. Nego conſeq. Ratio diſparitas eſt, quia cætera Sacramenta conſiſtunt tantùm in actione tranſeunte, nempe in applicatione materiæ & pronunciatione formæ. At Euchariſtia in facto eſſe conſiſtit in re phyſicè permanente, qualia non ſunt verba.

Obj. 4. Chriſtus verba inſtituit, & adhibuit ad ſignificandam ſpiritualem refectionem. Ergo verba ſunt de eſſentia Euchariſtiæ.

Reſp. Nego anteced. Nam Chriſtus verba conſecrationis inſtituit & adhibuit, non ad ſignificandam refectionem ſpiritualem, ſed ad præſentiam corporis & ſanguinis ſui ſub ſpeciebus panis & vini ſignificandam, & ſignificando efficiendam. Unde verba conſecrationis ſunt ſignum practicum ejuſmodi præſentiæ, non autem refectionis ſpiritualis.

Inſt. Euchariſtia non eſt ſignum ſenſibile refectionis ſpiritualis, niſi per habitudinem ad verba conſecrationis: ergo hæc verba inſtituta ſunt ad ſignificandam refectionem ſpiritualem.

Reſp. Nego conſeq. Quia habitudo illa ad verba conſecrationis ut jam prolata, & ipſa verba ſunt tantùm aliquid eſſentialiter prærequiſitum ad eſſentiam Euchariſtiæ, & ut Euchariſtia ſit ſignum ſenſibile refectionis ſpiritualis. Nam Euchariſtia non eſt ejuſmodi ſignum, niſi per habitudinem & reſpectum ad verba conſecrationis tanquam ad aliquid

essentialiter prærequisitum. Sive Eucharistia non est signum sensibile refectionis spiritualis, nisi supposita consecratione seu prolatione verborum consecrationis.

Quæres 1. Utrùm sumptio Eucharistiæ pertineat ad intrinsecum illius complementum?

Resp. Neg. Quia hoc Sacramentum à Christo institutum est per modum cibi & potus spiritualis, juxta illud Christi, Joann. c. 6. *Caro mea verè est cibus; & sanguis meus verè est potus.* At sumptio non est complementum intrinsecum cibi aut potus: ergo sumptio Eucharistiæ non est illius complementum intrinsecum.

Equidem Eucharistia ordinatur ad nutritionem spiritualem, quæ non potest haberi sine sumptione tanquam conditione. Sed inde sequitur tantùm sumptionem esse conditionem, sine qua non haberetur effectus Sacramenti.

Quæres 2. Quomodo definiatur Sacramentum Eucharistiæ?

Resp. 1. Eucharistia in fieri idem est, quod transsubstantiatio, seu conversio substantiæ panis & vini in corpus & sanguinem Christi, remanentibus duntaxat speciebus, ad spiritualem animarum refectionem.

Resp. 2. Eucharistia in facto esse, ut communiter accipitur, dum simpliciter hæc vox usurpatur, rectè definitur: *Novæ legis Sacramentum, continens corpus & sanguinem Christi sub speciebus panis & vini consecratis, ad spiritualem animarum refectionem.* Patet ex dictis.

Dicitur 1. *Sacramentum novæ legis*, nam revera tale est; & hæ voces tenent locum generis proximi; cæteræ differentiam continent.

2. *Continens*, supple formaliter, seu ut constitutivum illius. Unde sic etiam dici potest, *novæ legis Sacramentum, quod est corpus & sanguis Christi sub speciebus, &c.*

3. *Corpus & sanguinem*; quia illa duo substantialiter & intrinsecè continet, & sunt illius principale constitutivum.

4. *Sub speciebus panis & vini.* Quia corpus & sanguis Christi non sunt Sacramentum, nisi in quantum subsunt illis speciebus: nam non sunt Sacramentum, nisi in quantum sunt signum sensibile: non sunt autem signum sensibile, nisi in quantum subsunt speciebus panis & vini, per quas redduntur sensibilia.

Porro species sunt hìc quidem in obliquo, sed grammaticaliter tantùm: nam quoad sensum & logicè sunt in recto. Unde Eucharistia rectè dici potest novæ legis Sacramentum, quod est corpus & sanguis Christi, & simul species consecratæ, per quas illa redduntur sensibilia, ad spiritualem animæ refectionem.

5. *Consecratis.* Tum quia species illæ non reddunt corpus & sanguinem Christi sensibilia, nisi quia fuerunt consecratæ: tùm quia corpus & sanguis Christi non sunt sub illis speciebus, nisi post consecrationem.

5. *Ad spiritualem animarum refectionem:* quia Eucharistia instituta est per modum alimenti, & confert gratiam, qua in Dei amore crescamus, conservemur, & corroboremur.

CAPUT II.

De materia Eucharistiæ.

ARTICULUS I.

Quænam sit materia Eucharistiæ?

Nota 1. AGitur hìc solùm de materia tran-

transeunte & remota, ex qua quoad totam substantiam in corpus & sanguinem Christi conversa fit Eucharistiæ Sacramentum, remanentibus duntaxat speciebus seu accidentibus. Quæ quidem ex institutione Christi essentialiter necessaria est, ut ex illa fiat transubstantiatio, & suppeditentur species, quæ Sacramentum hoc partialiter componunt. Nam de materia proxima & permanente, ex qua intrinsecè constituitur Eucharistia, jam dictum est illam consistere in corpore & sanguine Christi, quippe quæ determinabilia sint, & determinentur per species ad significandam gratiam sacramentalem, Eucharistiæ propriam, nempe spiritualem nutritionem.

Nota 2. Circa hanc materiam variè errarunt hæretici. Et 1. Quidem Gnostici, quorum abominandam opinionem referre pudet. 2. Cataphryges (teste S. Augustino, l. de hæres. n. 26.) Eucharistiam conficiebant in pane ex farina infantis sanguine subacta. 3. Ophytæ (teste eodem sancto Doctore, eod. lib. n. 17.) ad Eucharistiam adhibebant tantùm panem, quem serpens lambebat, & sic hunc panem consecrari putabant. Hunc autem serpentem nutriebant & colebant. 4. Artotyritæ adhibebant panem & caseum, quos offerebant, eò quòd primi homines fructus terræ & ovium Deo obtulissent, ut narrat S. Augustinus, eod. lib. 5. Ebionitæ, Tatiani, Encratitæ, loco vini, aquam adhibebant, ut testatur S. Epiphanius, lib. de hæres. Hunc errorem pauci aliqui Catholici Africæ Episcopi ex ignorantia, non ex animo hæretico, secuti sunt, quos refellit S. Cyprianus, Epist. 78.

Dico 1. Panis & vinum sunt materia necessaria Eucharistiæ. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura. Nam Christus Eucharistiam instituens, non aliam materiam adhibuit quàm panem & vinum, ut patet ex Matth. cap. 26. *Accepit JEsus panem, & benedixit, &c. Et accipiens calicem, gratias egit .... Non bibam amodò de hoc genimine vitis, &c.* & hanc utramque materiam ut necessariam præcepit his verbis: *Hoc facite in meam commemorationem*, Luc. 22. & 1. Cor. cap. 11.

2. Ex perpetua Ecclesiæ Traditione & praxi.

3. Ex variis Conciliis præsertim ex Lateranensi IV. c. 1. Florentino, in decreto; & Trident. sess. 13. c. 3. & 4. & can. 2.

Ratio convenientiæ. Quia non conveniebat, ut corpus & sanguis Christi sub propria specie sumeretur; & nulla aliena species convenientior fuit quàm species panis & vini, utpote aptissima ad exhibendum corpus & sanguinem Christi, ut animæ nostræ alimentum.

Obj. Olim ad altare offerebantur uvæ, oleum, & incensum.

Resp. Offerebantur ad Clericorum sustentationem, & altaris ornatum, non autem ad materiam Eucharistiæ. Quare, can. 3. ex iis, qui Apostolorum dicuntur, quamvis sint à variis Conciliis conditi, decernitur depositionis pœna Episcopo vel Sacerdoti, qui aliud quàm panem & vinum obtulerit.

Dico 2. Solus panis triticeus est materia valida Eucharistiæ. Est omninò certum; ita ut sine errore negari nequeat.

Prob.

Prob. 1. Ex Conc. Florent. in decreto pro Armenis, ubi dicitur: *Tertium eſt Euchariſtiæ Sacramentum, cujus materia eſt panis triticeus, & vinum de vite.* Ubi materiam Euchariſtiæ æqualiter definit eſſe panem triticeum, & vinum de vite. Sed vinum de vite eſt materia abſolutè neceſſaria, ut nemo dubitat. Ergo & panis triticeus.

2. Ex Traditione, quæ elucet in perpetuo uſu Eccleſiæ tùm latinæ, tùm græcæ, ſolum panem triticeum conſecrantis.

3. Ex rubricis Miſſalis Romani, tit. de defectibus, ubi dicitur non confici Sacramentum, ſi panis non ſit triticeus.

4. Quia ſolus panis triticeus eſt ſimpliciter panis, & alii panes ſolùm in ejus defectum adhibentur. Chriſtus autem conſecravit panem ſimpliciter, ideoque ut materiam neceſſariam inſtituit.

Ratio convenientiæ eſt, quia hic panis magis confortat hominem, ideoque aptiſſimus eſt ad effectum Euchariſtiæ ſignificandum per ſuas ſpecies.

Dico 3. Ad valorem Sacramenti neceſſe eſt ut panis ſit confectus ex farina triticea, ſola aqua naturali diluta, & igne cocta. Nam ſic conficitur panis uſualis & ſimpliciter dictus: at ad Euchariſtiam conficiendam neceſſariò requiritur panis ſimpliciter dictus, & uſualis, ſeu panis, quo communiter utuntur homines, ut ſit veluti comes aliorum ciborum; nam panem ſimpliciter dictum, ideoque uſualem Chriſtus conſecravit, & conſecrando, ut materiam neceſſariam inſtituit. Atque hunc Patres & Concilia pro materia Euchariſtiæ aſſignant. Ergo.

Dico 4. Solum vinum de vite eſt materia valida calicis. Eſt de fide.

Prob. 1. Ex facto & inſtitutione Chriſti. Nam Chriſtus vinum de vite conſecravit, ut patet ex his ejus verbis, Matth. c. 26. poſt panis & vini conſecrationem prolatis: *Non bibam amodò de hoc genimine vitis*, & id quod conſecravit, præcepit ut materiam neceſſariam, juxta illud, *hoc facite*: quibus verbis præcepit ut fieret quoad ſubſtantiam id quod fecit.

2. Ex Patribus, qui materiam Euchariſtiæ tradunt.

3. Ex perpetua Eccleſiæ Traditione, quæ in ejus perpetuo uſu cernitur: nam nunquam pro materia calicis adhibuit, niſi vinum de vite.

4. Ex Conc. Florent. ſuprà cit. & Lateranenſi IV. c. 1. & Trid. ſeſſ. 13. cap. 4. docentibus Euchariſtiam fieri ex pane & vino tranſubſtantiatis in corpus & ſanguinem Chriſti. Nomine autem vini ſimpliciter intelligitur ſolùm vinum vitigineum.

Ratio congrua eſt, quia cùm vinum vitigineum confortet & lætificet cor hominis, aptiſſimum eſt ad effectus Euchariſtiæ ſignificandos.

ARTICULUS II.

Utrùm panis azymus, vel fermentatus ſit materia Euchariſtiæ?

DIco 1. Panis tam azymus quàm fermentatus, eſt valida materia Euchariſtiæ. Eſt de fide contra Græcos ſchiſmaticos, ſolum fermentatum admittentes ut materiam validam, auctore Michaele Cerulario Patriarcha Conſtantinopolitano, qui anno 1053. Latinos damnare cæpit, quòd panes azymos

consecrarent, ut scribit sanctus Leo IX. in sua ad ipsum Michaelem epistola.

Prob. 1. Ex Conc. Florent. in definitione fidei à Græcis subscripta, ubi dicitur: *Definimus .... in azymo sive in fermentato pane triticeo corpus Christi veraciter confici, Sacerdotesque in altero* (id est azymo, vel fermentato) *ipsum Domini corpus conficere debere, unumquemque scilicet juxta suæ Ecclesiæ sive occidentalis sive orientalis consuetudinem.*

2. Ratione. Quia ad validam consecrationem sufficit panis verus & simpliciter dictus. Atqui talis est uterque panis. Nam uterque fit ex farina triticea, aqua naturali subacta, & puro igne coquitur; & uterque habet proprium usum panis.

Præterea uterque panis dicitur panis simpliciter, quod de fermentato nemo negat, de azymo verò constat ex Scriptura, Math. cap. 26. Marc. 14. Luc. 22. quibus locis Christus dicitur simpliciter accepisse panem, qui non potuit esse alius quam azymus. Nam fermentatus tunc non inveniebatur in domibus Judæorum. Et Luc. 24. panis, quem Christus post resurrectionem fregit coram duobus Discipulis in castello Emmaus vocatur simpliciter panis, & tamen erat certò azymus, cùm tunc essent dies azymorum.

Adde quòd azymus panis habeat verum ac proprium usum panis: nam aliis cibis tanquam illorum comes adhibebatur à Judæis, quibus in usu erat festis Paschalibus, qui ideò dicebantur dies azymorum.

Item panes propositionis, qui erant certò azymi, dicuntur simpliciter panes, 1. Reg. c. 21. iisque vescebantur Sacerdotes singulis hebdomatis.

Obj. 1. Alexander III. primus instituit, ut in azymo consecraretur.

Resp. Hoc est evidenter falsum. Nam Leo IX. in sua Epist. ad Michaelem, asserit Ecclesiam Romanam à B. Petro Apostolorum Principe morem consecrandi in azymo accepisse, addens sanctos Martyres primitivæ Ecclesiæ nostris azymis consecratis saginatos fuisse.

Obj. 2. Panis simpliciter dictus est ille, qui est in usu quotidiano, seu quo vescuntur homines. At azymus non est in usu quotidiano sicut fermentatus; ergo non est panis simpliciter dictus.

Resp. Nego maj. Nam panis simpliciter dictus est ille, qui dicitur simpliciter panis in Scriptura, & qui fit ex farina triticea, aqua naturali subacta, & solo ignis calore coquitur, atque aptus est, ut aliis cibis tanquam illorum comes adhibeatur. Talis est autem panis azymus, quamvis fermentati usus sit frequentior, quia delectabilior est. Et verò carnes assatæ, non consperſæ sale, sunt cibus propriè dictus, quamvis sine sale comedi non soleant.

Obj. 3. Christus celebravit in fermentato tantùm, vel in azymo tantùm. Ergo uterque non est materia valida consecrationis.

Resp. Nego conseq. Quia quamvis Christus azymum consecrarit, non tamen illum adhibuit ut azymum ex necessitate Sacramenti, sed simpliciter ut panem triticeum: sicut sive album, sive rubrum vinum adhibuerit, non adhibuit secundùm tales differentias, sed simpliciter ut vinum de vite, ut constat ex usu Ecclesiæ ab Apostolis accepto. Itaque Chri-

Christus instituit panem & vinum quoad substantiam tantùm moraliter sumptam; nec præcepit omnes circumstantias ultimæ cœnæ. Quare rectè Algerus, l. 2. de hoc Sacramento sic ait: *Eo pane usus est* (Christus) *non quia res quæ fiebat, id exigebat; sed quia cœna, in qua hoc factum est, alium panem non exhibebat.*

Porro panes azymus & fermentatus non differunt nisi accidentaliter.

Obj. 4. Ex Apostolo, 1. Cor. c. 5. *modicum fermentum totam massam corrumpit.* Ergo panis fermentatus est panis corruptus, proindeque non est verus panis, &c.

Resp. Nego conseq. Nam non ipse panis, sed massa cruda dicitur fermento corrupta seu alterata. Massa autem sic corrupta, seu potiùs alterata ac disposita nullatenus panem corruptum facit.

Dico 2. Quamvis uterque panis sit materia valida Eucharistiæ, Latini tamen tenentur sub mortali peccato consecrare azymum, Græci verò fermentatum, singuli juxta Ecclesiæ suæ ritum. Nam ita præcepit Concil. Florent. generale, in definitione; & utriusque Ecclesiæ consuetudo antiquissima obtinet vim legis, graviter obligantis.

Hinc cap. *Litteras* de celebrat. Sacerdos latinus privari jubetur in perpetuum officio & beneficio, quòd in fermentato pane, & scypho ligneo consecrasset.

Obj. Non est major differentia inter panem azymum & fermentatum, quàm inter vinum album & rubrum. Ergo uterque pro cujusque arbitrio adhiberi licitè potest perinde ac vinum album & rubrum.

Resp. Cum Bellarmino. Quamvis quoad valorem Sacramenti differentia inter ista omnia sit accidentiaria, tamen multum interest inter differentiam azymi ac fermentati panis, & differentiam albi & rubri vini. Nam inprimis constat Christum usum esse azymo: non autem constat quo vino utrùm albo an rubro usus sit. Et idcirco azymum adhibemus ob Christi exemplum. De vino non solliciti sumus, quia non habemus simile exemplum.

Præterea azymi & fermentati differentia Deus sæpe usus est ad varia mysteria significanda, ut patet ex toto Levitico, ubi ferè semper præscribuntur azymi panes ob significationem puritatis. Nusquam autem Deus usus est differentia vini albi aut rubri ad aliquid significandum. Ideo Ecclesia ob significationem retinet azymum: vinum autem indifferenter adhibet, sive album sit, sive rubrum. Denique præceptum Ecclesiæ magnum discrimen inter ista ponit.

Dico 3, Ecclesia latina convenientissimè solum azymum consecrat.

Nam 1. Christus talem panem consecravit.

2. Hunc morem accepit à B. Petro Apostolorum Principe, ut testatur Leo IX.

3. Azymus panis aptior est ad significandam puritatem ac sanctitatem corporis Christi, necnon puritatem & sanctitatem, quam habere debent Fideles, qui Eucharistiam sumunt, juxta illud, 1. Cor. c. 5. *Itaque epulemur, non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ & nequitiæ; sed in azymis sinceritatis & veritatis.*

Præ-

Præterea panis ille faciliùs, puriùs, ac decentiùs conficitur.

Obj. Consecrare in azymo est judaizare.

Resp. Neg. Nam (ut rectè ait Bellarminus) non est judaizare, uti rebus, quibus utebantur Judæi, sed uti eodem ritu & ad eumdem finem. Quare azymis cum agno Paschali uti ad significandam Christi puritatem, & passionem ac mortem ejus futuram est judaizare, ideoque illicitum. At uti azymis ad conficiendam Eucharistiam, & ad significandam Christi puritatem, quæ jam est, & in Eucharistia passionem ejus ac mortem præteritam, non est judaizare, sed implere Judaismi figuras. Alioqui adhibere non liceret aquam in Baptismo, quia illa utebantur Judæi in purificationibus suis.

Observa. Credibile non est omnes Ecclesias orientales à tempore Apostolorum consecrasse panem fermentatum. Nam credibile non est eas omnes ab exemplo Christi, qui azymum consecravit, statim ab initio discessisse. Sed usus fermentati videtur quinto vel sexto cœpisse in Ecclesia orientali, ideoque longè ante Græcorum schisma.

ARTICULUS III.

Utrùm Christus panem azymum consecraverit?

§. I.

Prænotanda.

I. Latini azymum, Græci fermentatum consecrant, eò quòd hi Christum in fermentato, illi in azymo consecrasse contendant. Quare utrorumque fundamentum præcipuum, est factum Christi: nam patet illum ritum meliorem esse, quem Christus usurpavit. Quia autem evidens est Christum in azymo consecrasse, si (ut docent Latini) Christus Eucharistiam instituerit primo die azymorum, quo die integro & sex sequentibus panis fermentatus lege vetitus erat, nec ullibi apud Judæos inveniri poterat; Græci, ut Euthymius, Nicephorus, & alii dicunt Christum uno die anticipasse esum agni Paschalis, eumque comedisse non decimaquarta, sed decimatertia die mensis primi, & quidem cum azymis & cæteris rebus lege præscriptis, tamen ea cœna legali finita, adhibuisse panem fermentatum, quo vesci licebat, quia nondum venerant dies azymorum: ac proinde in fermentato consecrasse.

II. Apud Israelitas menses erant lunares, & omnes numerabantur à novilunio, idemque erat apud eos prima luna, secunda luna, tertia luna, &c. & primus dies, secundus dies, tertius, &c. Annum verò ab eo mense inchoabant, cujus dies decimaquarta æquinoctium vernum subsequebatur: qui mensis vocabatur Nisan, & nostro Martio circiter respondebat.

III. Deus præceperat Israelitis, ut in memoriam liberationis ab Ægyptiaca servitute, singulis añis, die decimaquarta mensis primi, qui vocabatur Nisan, & quo ex Ægypto egressi fuerant, in vespera comederent agnum Paschalem, atque ab hac vespera per dies septem continuos vescerentur solis panibus azymis, nec quidquã fermentatum apud eos remaneret. Nam sic Deut. 16. legitur: *Observa mensem novarum frugum, & verni primùm temporis, ut facias phase* (Pascha) *Domino Deo tuo: quoniam in isto mense eduxit te Dominus Deus tuus de Ægypto nocte .... non comedes in eo panem fermentatum: septem diebus comedes absque fermento, afflictionis panem; quoniam in pavore egressus es de Ægypto: ut memineris diei egressionis tuæ de Ægypto omnibus die-*

diebus vitæ tuæ, non apparebit fermentum in omnibus terminis tuis ſeptem diebus, &c. Idem patet ex Exod. cap. 12. & Levit. cap. 23. Septem autem illi dies azymorum vocabantur Paſchales. Primus, id eſt, xv. qui incipiebat à veſpera diei xiv. & xxi. ſoli erant ſolemnes & feſtivi, quibus vetita erant omnia opera ſervilia, exceptis iis quæ ad victum pertinebant, ut patet ex Exodi cap. 12. Dicunt ergo Græci feria v. qua Chriſtus cœnam celebravit, fuiſſe diem xiii. menſis, ac proinde nondum incepiſſe tempus azymorum; feria autem vi. qua Chriſtus mortuus eſt, dicunt fuiſſe diem prophanum, non feſtivum, ſed illo ipſo die poſt occaſum ſolis cœpiſſe tempus azymorum, quia ille erat dies xiv. & poſtea die Sabbati fuiſſe xv. diem & ſolemniſſimum.

IV. Apud Judæos dies naturalis, & dies feſtus ſeu legalis diverſo modo ſumebantur, nam dies naturalis ac ordinarius juxta Bellarminum incipiebat ab ortu ſolis, & deſinebat in ortum ſolis: vel, ut Tirinus docet, incipiebat ab ortu ſolis, & deſinebat in occaſum: vel, ut aliqui alii volunt, numerabatur à media nocte ad alteram mediam noctem. Dies verò feſtus ac legalis juxta omnes incipiebat à veſpera præcedentis diei, & deſinebat in veſperam diei ſequentis, juxta illud Levit. cap. 23. *A veſpera usque ad veſperam celebrabitis Sabbata veſtra.*

§. II.

Dico 1. Chriſtus eo anno quo mortuus eſt, comedit agnum Paſchalem prima die azymorum ſecundùm legem & morem Judæorum, nempe luna ſeu die xiv. in poſteriore veſpera, qua incipiebat dies xv. feſtivus, non autem luna xiii.

Prob. 1. Ex tribus Evangeliſtis, Matthæo, Marco & Luca, id clarè aſſerentibus. Matthæi cap. 26. *Prima autem die azymorum, acceſſerunt Diſcipuli ad JEſum, dicentes: ubi vis paremus tibi comedere Paſcha.* Marc. 14. *Primo die azymorum, quando Paſcha immolabant, dicunt ei Diſcipuli; quo vis eamus, & paremus tibi, ut manduces Paſcha ... & paraverunt Paſcha. Veſpere autem facto, venit.* (JEſus) *cum duodecim .... & manducantibus illis, accepit JEſus panem ... & ait; Sumite, hoc eſt corpus meum.* Luc. 22. *Venit autem dies azymorum, in qua neceſſe erat occidi Paſcha; & miſit Petrum & Joannem, dicens; euntes, parate nobis Paſcha, ut manducemus .... & paraverunt Paſcha. Et cùm facta eſſet hora, diſcubuit, &c.* Dies autem primus azymorum non eſt dies xiii. menſis, ſed ſolus xiv. vel xv. ut patet ex Scriptura, Exod. cap. 12. & Levit. cap. 23. ibi: *menſe primo, quartadecima die menſis ad veſperam, phaſe Domini eſt; & quintadecima die menſis hujus, ſolemnitas azymorum Domini eſt. Septem diebus azyma comedetis.*

Prob. 2. Ex Patribus fermè omnibus tùm græcis, tùm latinis, qui aſſerunt Chriſtum xiv. die Paſcha celebraſſe, ut Origenes, tract. 35. in Matth. Chryſoſtomus hom. 85. in Matth. Item Theophylactus; Theodoretus; Tertullianus, lib. contra Judæos; Cyprianus, ſerm. de cœna Domini; Ambroſius, Epiſt. 83. Hieronymus, in c.26. Matth. Auguſt. epiſt. 86.

Prob. 3. Ratione. Chriſtus crucifixus eſt die feſto, proindeque die Paſchatis, qui erat primus dies azymorum. Ergo comedit agnum Paſchalem, & cœnam celebravit pridie, nempe à prima veſpera diei feſti. Conſeq. patet; nam Chriſtus Agnum Paſchalem comedit pridie mortis ſuæ, ut fatentur Græci. *Prob. anteced.* Nam 1. dies mortis Chriſti vocatur, Matth. cap. 27. dies ſolemnis, & Marc. 15. ad Luc. 23. dies feſtus. 2. Ex Joann. c. 13. ubi dicitur: *ante diem feſtum Paſchæ, ſciens JEſus, quia venit hora ejus, &c.* Quod Chriſtus dixit pridie Paſſionis, & ipſo die cœnæ, ut patet ex contextu.

Prob. 4. Ex Patribus, ut Origene, Tertulliano, Chryſoſtomo, Cyrillo, Auguſtino, Leone Magno, & aliis qui aſſerunt Chriſtum ipſo die ſolemni Judæorum crucifixum fuiſſe.

Confirm. Quia veriſimile non eſt Chriſtum, qui legalia ſemper hactenus tam accuratè ſervaverat, violaſſe legem præſcribentem, ut ſemper die xiv. menſis Niſan ad veſperam fieret Paſcha, ſed cum ſcandalo Judæorum illud celebraſſe ad veſperam lunæ xiii. & contra illud, Matth. cap. 5. *Non veni ſolvere* (legem,) *ſed adimplere. Amen quippe dico vobis .... iota unum aut unus apex non præteribit à lege, donec omnia fiant.*

Dico 2. Chriſtus conſecravit azymum panem, non fermentatum.

Prob. Chriſtus inſtituit Euchariſtiam eo tempore, quo panis fermentatus prohibitus erat, nec in omnibus locis Judæorum inveniri poterat, ſed quo ſolus azymus licitus erat & inveniebatur. Ergo Chriſtus conſecravit azymum panem, &c. *Prob. ant.* Chriſtus inſtituit Euchariſtiam poſt eſum Agni Paſchalis, ut patet ex Matthæo, Marco, & Luca. Sed, ut probatum eſt, comedit Agnum Paſchalem luna xiv. in poſteriore veſpera, quo tempore omnes Judæi tenebantur illum comedere, & quo usque ad ſeptimum diem non licebat fermentatum panem adhibere, imò nec ullibi retinere: ut patet ex Levit. cap. 23. cit. & Exodi, cap. 12. ubi dicitur: *Primo menſe, quarta decima die menſis ad veſperam, comedetis azyma usque ad diem vigeſimam primam ejusdem menſis ad veſperam. Septem diebus fermentum non invenietur in domibus veſtris. Qui comederit fermentatum, peribit anima ejus de cœtu Iſrael. Omne fermentatum non comedetis. In cunctus habitaculis veſtris comedetis azyma.*

§. III.

Refelluntur reſponſiones adverſariorum.

Dices 1. Tres Evangeliſtæ erraverunt dicendo Chriſtum celebraſſe Paſcha primo die azymorum, & correcti ſunt à Joanne Evangeliſta dicente, *ante diem feſtum Paſchæ.*

Reſp. Hæc Græcorum reſponſio inſignem blaſphemiam continet: nam tria priora Evangelia tam ſunt verbum Dei quàm Evangelium Joannis.

Præterea ſi per impoſſibile Evangeliſtæ inter ſe diſſiderent, potiùs tribus quàm uni credendum eſſet.

Dices 2. Tres priores Evangeliſtæ primum diem azymorum ſeu diem

Paſchæ

Paſchæ vocant xiv. menſis Niſan: Joannes verò xv. ſicut à Moſe vocatur in Exodo, Levitico & Numeris.

Reſp. Inter illos non eſt diſſenſio niſi merè apparens. Nam uterque dies ſumptus ut feſtivus, erat reſpectu diverſarum partium primus azymorum dies; dies enim xiv. erat à poſteriore parte, nempe à veſpera primus dies azymorum, dies verò xv. ſumptus à priori parte, nempe ab ortu ſolis, vel à media nocte erat etiam primus dies azymorum feſtus & ſolemnis. Dies quippe feſtivi apud Judæos incipiebant à veſpera diei præcedentis, & deſinebant in veſperam diei ſequentis: ac proinde dies primus azymorum quatenus feſtivus, incipiebat à veſpera diei xiv. qua comedebatur Agnus Paſchalis, & deſinebat in veſperam diei xv. ſicque dies primus azymorum conſtabat poſteriori parte, nempe nocte diei xiv. & priori parte, nempe luce diei xv. ſumendo utrumque diem ut naturalem & ordinarium, prout à Judæis ſumebatur.

Itaque dies xiv. tam poterat vocari primus dies azymorum, quàm dies xv. ſumendo primum diem azymorum ut diem feſtum: ſicut ſumpſerunt tres Evangeliſtæ. Dies autem primus azymorum ſumptus ut dies naturalis & ordinarius, erat ipſa dies xv. incipiebatque ab ortu ſolis diei xv. & deſinebat in occaſum ſolis ejusdem diei, vel in ortum ſolis ſequentem: vel incipiebat à media nocte, & deſinebat in mediam noctem ſequentem.

Dices 3. Tres Evangeliſtæ loquuntur de die azymorum, non qui jam aderat, ſed qui proximus erat.

Reſp. Hoc eſt apertè falſum: nam Matthæus & Marcus dicunt, *primo die azymorum*; & Lucas dicit, *venit dies*, ſumendo verbum in præterito, ut patet ex voce Græca *ilte*, quæ eſt aoriſtus præteriti temporis.

Dices 4. Dies, quo Chriſtus cœnam fecit, dicitur primus dies azymorum, quia tunc Chriſtus comedit Agnum Paſchalem cum azymis.

Reſp. Neg. Nam Evangeliſtæ illum diem non reſpectivè, ſed abſolutè vocant primum azymorum, & dicunt Diſcipulos quæſiviſſe à Chriſto ubi vellet comedere Paſcha, quia erat primus dies azymorum; non autem quia tunc Chriſtus volebat comedere Paſcha.

§. IV.

Solvuntur objectiones

Obj. 1. Illud Matth. cap. 26. *Dicebant autem: Non in die feſto, ne fortè tumultus fieret in populo.* Ergo Chriſtus crucifixus non fuit die feſto Paſchæ, ſed pridie, nempe die xiv. ante poſteriorem veſperam.

Reſp. Nego conſeq. Nam quamvis Principes Sacerdotum & Magiſtratus primùm hoc dixiſſent ob metum tumultus; poſtea tamen oblata occaſione ex proditione Judæ promittentis ſe Chriſtum ſine tumultu traditurum, mutarunt ſententiam, ſtatueruntque eum ſtatim occidendum etiam in feſto Paſchæ, tum ne opportu-

nitas eum interficiendi elaberetur, tum ut major ei ignominia inferretur.

Obj. 2. Die mortis Chriſti Joſeph mercatus eſt ſindonem, ex Marc. 15. Mulieres paraverunt aromata, ex Luc. 23. Item Judæi egerunt cauſam criminalem contra Chriſtum, & eum comprehenderunt, examinarunt, &c. Quæ omnia die feſto erant prohibita, nam illo die prohibebantur opera ſervilia.

Reſp. Diebus feſtis apud Judæos licita erant opera quædam pietatis & charitatis, quale erat ſepelire mortuos, præſertim cùm opus illud differri non poterat ob Sabbatum imminens, ut accidit in morte Chriſti: ac proinde licebat parare & facere ea quæ ad ſepulturam neceſſaria erant, ut emere ſindonem, aromata. Sic Tobias Iſraelitam occiſum ſepelivit die feſto. Nam quædam opera permittebantur diebus feſtis, quæ prohibita erant die Sabbati, in quo major quies præcipiebatur, ut patet ex cap. 12. Exodi, ubi permittitur die primo & ſeptimo azymorum licèt feſtis coquere cibos, quod Sabbato non licebat, nam ibi dicitur: *Dies prima* (azymorum) *erit ſancta atque ſolemnis, & dies ſeptima eadem feſtivitate venerabilis: nihil operis facietis in eis, exceptis his, quæ ad veſcendum pertinent.*

Quod attinet ad Judæos, qui cauſam criminalem egerunt.

Reſp. Illi invidia & odio in Chriſtum obcœcati, ſibi facilè perſuaſerunt hoc ſibi die feſto licere, imò & ſe obſequium præſtare Deo, procurando etiam die feſto mortem Chriſti, quem putabant velle deſtruere legem ſuam & cultum divinum; ſatiſque honoris diei feſto detuliſſe ſe exiſtimabant, quòd non manibus ſuis Chriſtum lapidarent: quare cùm conſultarent de occidendo Chriſto, dicebant: *Non in die feſto, ne fortè tumultus fieret in populo;* non autem, ne violemus diem feſtum; ſupponentes ſcilicet feſtum aliàs non violatum iri per occiſionem Chriſti.

Obj. 3. Ex Joann. cap. 13. Chriſtus cœnam celebravit *ante diem feſtum Paſchæ.*

Reſp. Explico, ante diem feſtum Paſchæ naturalem, ſeu ſumptum naturaliter, & civiliter, *conc.* ante diem feſtum Paſchæ legalem, ſeu ſumptum legaliter & eccleſiaſticè, *neg.* Joannes ibi ſumit diem feſtum Paſchæ, non legaliter & eccleſiaſticè, ſeu ſecundùm uſum legalem & eccleſiaſticum, ſed naturaliter & civiliter ſeu ſecundùm uſum civilem & ordinarium, quo dies feſtus prout naturalis eſt, ſumebatur. Quare Joannes optimè conſentit cum aliis Evangeliſtis; nam æquè dici poteſt Chriſtus celebraſſe cœnam ipſo die feſto Paſchæ, ſumendo diem Paſchæ legaliter ſeu ſecundùm uſum eccleſiaſticum; & ante diem feſtum Paſchæ, ſumendo diem Paſchæ civiliter & naturaliter, ſeu prout dies naturalis ſumebatur ſecundùm uſum civilem & ordinarium. Dies quippe Paſchæ ſumi poteſt dupliciter: nempe legaliter ſeu ſecundùm uſum legalem ac eccleſiaſticum, & civiliter ſeu ſecundùm uſum civilem ac ordinarium. Sumptus ſecundùm uſum legalem & eccleſiaſticum,

quo-

quomodo sumptus est à tribus prioribus Evangelistis, incipiebat à vespera diei xiv. & desinebat in vesperam diei sequentis. Sumptus verò secundùm usum civilem & ordinarium, incipiebat ab ortu solis lunæ seu diei xv. & desinebat in occasum ejusdem diei, vel in ortum sequentis. Hoc modo sumptus est à Joanne, qui proinde cum dixit: ante diem festum Paschæ, perinde est ac si dixisset, ante diem xv. seu die xiv. ad vesperam.

Obj. 4. Illud Joann. cap. 18. *Ipsi non introierunt in Prætorium, ut non contaminarentur, sed ut manducarent Pascha.* Ergo Judæi die mortis Christi comederunt Agnum Paschalem, ac proinde dies mortis Christi erat luna xiv. non xv. ideoque Christus cœnam fecit luna xiii.

Resp. Nego conseq. Quia nomen *Pascha* hoc loco significat, non Agnum Paschalem, sed victimam Paschalem, qua Sacerdotes diebus Paschalibus vescebantur. Sic 2. Paralip. c. 35. sacrificia quæ diebus illis fiebant, vocantur phase, id est, Pascha. Singulis quippe diebus Paschæ (ut patet ex Numer. cap. 28.) immolabantur duo vituli, aries unus, hircus unus, & septem agni. Josepho autem teste lib. 3. Antiquit. cap. 13. vituli, aries & agni erant holocausta; hircus verò erat sacrificium pro peccato, & ex eo quotidie parari solebat epulum Sacerdotibus. Illa igitur victima Paschalis, quæ à Sacerdotibus comedenda erat, est illud Pascha de quo Joannes loquitur, cum ait: *Ipsi non introierunt, ut non contaminarentur, sed ut manducarent Pascha*: nam non licebat Sacerdotibus nisi mundis comedere sacrificia, ut patet ex Levit. c. 22.

Obj. 5. Dies mortis Christi vocatur parasceve Paschæ, Joann. cap. 19. *Erat autem parasceve Paschæ, hora quasi sexta.* Ergo Christus mortuus est pridie Paschæ. Ergo, &c.

Resp. Nego conseq. Quia per parasceven Paschæ intelligitur præparatio ad Sabbatum incidens intra hebdomadam Paschalem, non autem parasceve ad Pascha. Nam parasceve non erat apud Israelitas nisi propter Sabbatum, si quidem ante Sabbatum, non ante alios dies, necessaria erat parasceve, id est, præparatio ciborum; quia Judæis licebat parare cibos diebus festis, & solo Sabbato non licebat. Patet etiam ex Evangelistis, quòd illud parasceve Paschæ sit parasceve in Paschate occurrens, non verò parasceve ad Pascha: nam Joann. cap. 19. dicitur: *Quoniam parasceve erat, ut non remanerent in cruce corpora Sabbato; erat enim magnus dies ille Sabbati.* Et Marc. 15. *Erat parasceve, quod est ante Sabbatum.* Et Luc. 23. *Et dies erat parasceves, & Sabbatum illucebat.*

Dices. Sabbatum illud dicitur à Joanne magnus dies. Ergo in illud incidebat eo anno primus dies azymorum.

Resp. Nego conseq. Nam Sabbatum illud dicitur magnum, quia celebrius erat, eò quòd incideret intra hebdomadam Paschalem, quæ tota solemnis erat, quamvis primus & ultimus dies solemniores essent.

Obj. 6. S. Chrysostomus, hom. 22. in Joann. dicit Christum comedisse

Agnum Paſchalem pridie, quàm Judæi illum comederent.

Reſp. Per Judæos non intelligit populum Judæorum, ſed ſolùm Sacerdotes illos, qui in morte Chriſti procuranda occupati tota nocte fuerant; nam, hom. 85. in cap. 26. Matth. ſic ait de illis Sacerdotibus: *Pernoctarunt vigilantes, adeò ut Paſcha ea nocte comedere neglexerint .... unde liquidò patet, cupiditate interficiendi Chriſtum prævaricatos fuiſſe, ac alia die Paſcha comediſſe. Non enim Chriſtus tempus Paſchæ transgreſſus eſt, ſed illi audaciſſimi homines, & mille transgredientes legis præcepta.*

Obj. 7. S. Epiphanius, hæreſi 50. ait: *Chriſtum decimaquarta die mactari ex præſcripto legis oportuit.*

Reſp. Loquitur de immolatione Chriſti, non in ſe, ſed in figura. Et ſenſus eſt: oportuit Agnum, qui erat figura Chriſti, immolari luna xiv. ad veſperam ſecundùm legem.

Obj. 8. S. Auguſtinus, lib. 3. de conſenſu Evangeliſtarum, cap. 13. refert quosdam dixiſſe Paſcha Judæorum eo anno, quo Chriſtus mortuus eſt, incœpiſſe in ſequenti Sabbato, & ideo ſextam illam feriam dictam eſſe paraſceven.

Reſp. Hoc refert; ſed non approbat.

Dices, S. Auguſtinus, tract. 120. in Joann. dicit acceleratam fuiſſe Chriſti ſepulturam propter paraſceven Judæorum, qui cœnam puram illa nocte ſumpturi erant.

Reſp. Per cœnam puram non intelligit eſum Agni Paſchalis, ſed cœnam quandam ſolemnem, quam Judæi ſumebant veſpera feriæ ſextæ ad initium Sabbati.

Obj. 9. S. Anſelmus, in cap. 27. Matth. dicit ſe certa ratione comperiſſe Chriſtum luna xiv. mortuum eſſe, & luna xiii. ſuum Paſcha celebraſſe.

Reſp. Hic locus ab aliquo interpolatore Græcorum fautore inſertus fuit, ut rectè notat Bellarminus. Nam S. Doctor, in c. 26. Matth. diſertè aſſerit Chriſtum luna xiv. celebraſſe Paſcha, & luna xv. crucifixum fuiſſe.

Obj. 10. Joſephus, lib. 2. Antiq. numerat dies octo azymorum. At non potuerunt tot eſſe, niſi Paſcha celebratum ſit poſteriori veſpera lunæ xiii. non lunæ xiv.

Reſp. Idem, lib. 3. Antiq. c. 10. numerat tantùm ſeptem dies azymorum: *Hoc feſtum,* inquit, *priori continenter ſuccedit, duratque dies ſeptem, per quos panibus non fermentatis veſcuntur.* Dies autem azymorum octo vel ſeptem numerari potuerunt, quia numerari potuerunt à luna xiv. vel xv. Luna enim xiv. ſecundùm poſteriorem ſui partem erat etiam primus dies azymorum, & luna xv. ſecundùm priorem ſui partem erat etiam primus dies azymorum.

Obj. 11. Apud Iſraelitas dies Pentecoſtes erat quinquageſimus à ſecundo die azymorum, ex Levit. c. 23. At anno mortis Chriſti dies Pentecoſtes Judæorum incidit in diem Dominicam, ut conſtat ex Traditione Eccleſiæ. Ergo eo anno ſecundus dies azymorum incidit etiam in diem Dominicam: ac proinde primus dies azymorum ſeu luna xv. incidit in Sabbatum,

tum,

tum, & luna xiv. in feriam sextam, & luna xiii. in feriam quintam, in qua Christus instituit Eucharistiam.

Respondet Vasques diem Pentecostes esse quinquagesimum diem à secundo die azymorum exclusivè, non inclusivè: ac proinde eo anno, quo Christus mortuus est, quinquaginta dies numerari debuerunt à die Dominica inclusivè, & sic eo anno dies festus Pentecostes fuit dies Dominica.

Vel dici potest cum Bellarmino, dies Pentecostes numerandos esse à primo die profano post festum primæ diei azymorum. Quare si secundus dies azymorum incidat in Sabbatum, sicut contigit eo anno, quo Christus mortuus est, tunc à tertio die azymorum numerandi sunt dies Pentecostes; & sic eo anno dies Pentecostes incidit in diem Dominicam. Si autem secundus dies azymorum non incidat in Sabbatum, ut plerumque accidit, ab eo numerari debent dies Pentecostes. Ratio Bellarmini est, quia causa cur illi dies quinquaginta non inciperent à primo die azymorum, sed à secundo, est, quia illo die à quo incipiebant, aliqua opera servilia facienda erant, quæ die festo prohibebantur, nempe metere manipulum frumenti, & deferre ad Sacerdotem. At hæc magis vetita erant die Sabbati quam primo die azymorum. Ergo à fortiori, non licebat dies illos quinquaginta numerare à secunda die azymorum, quæ Sabbatum esset: ac proinde quando secunda dies Sabbatum erat, dies illi quinquaginta incipiebant in tertia die azymorum.

Nec obstant hæc verba Scripturæ: *Numerabitis ab altero die Sabbati, in quo obtulistis manipulum primitiarum.* Quia (inquit Bellarminus) Scriptura dicit *altero die Sabbati*, non altero die Paschæ, vel altero die azymorum. Quæ verba Scripturæ significant, prima die profana post primum diem azymorum festivum.

Porro ad Josephum, l. 3. Antiq. c. 10. respondet eum loqui de eo, quod ut plurimùm accidebat. Secunda autem die azymorum ut plurimùm demetebatur manipulus frumenti, & ab illa incipiebant 50. dies Pentecostes: nam dies secunda azymorum rarò incidebat in Sabbatum, sed ut plurimùm in aliam diem profanam.

Obj. ult. Judæi non comederunt Agnum Paschalem luna xiv. sicut Christus, sed postea. Ergo postquam Christus comedit Agnum Paschalem, adhibuit panem fermentatum, nam adhuc inveniri poterat apud Judæos illos.

Resp. 1. Nego conseq. Nam cùm constet Christum comedisse Agnum Paschalem tempore per legem præscripto, evidens est illum post illud tempus non adhibuisse panem fermentatum: ejus enim usus & retentio expressè lege prohibebantur totis septem diebus à vespera lunæ xiv. qua comedebatur Agnus Paschalis. Christus autem totam legem usque ad mortem accuratissimè observavit, & professus est se illam usque ad unum iota observaturum.

Resp. 2. Nego anteced. Quia 1. Marcus, c. 14. ait: *Primo die azymorum quando Pascha immolabant*, quo eodem

die

die dicit Christum Pascha celebrasse. 2. Absolutè & generatim absque alia exceptione præcipiebatur Judæis, ut celebrarent Pascha luna xiv. primi mensis, & festum Paschæ luna xv. ut patet ex Exodi, c. 12. Levit. cap. 23. & Numer. cap. 28. Ergo verisimile non est, Judæos qui etiam tempore Christi erant legalium observantissimi, contra legem mutasse tempus talis ritus servandi. 3. Josephus oculatus testis, lib. 3. Antiq. cap. 10. scribit legem de immolando Agno Paschali luna xiv. & celebranda festivitate azymorum luna xv. diligenter observatam semper fuisse.

ARTICULUS IV.

Utrùm admixtio aquæ cum vino in calice sit necessaria?

DIco 1. Admixtio aquæ non est de necessitate Sacramenti, ita ut vinum purum validè consecrari possit. Ita omnes Teologi cum S. Thoma contra Armacænum.

Prob. 1. Ex Conc. Florent quod in decreto pro Armenis declarat materiam Eucharistiæ esse panem triticeum, & vinum de vite. Quibus verbis assignat totam materiam essentialem Sacramenti: alioqui debuisset dicere, vinum de vite aquæ admixtum, sicut suprà dixerat materiam Confirmationis esse oleum mixtum balsamo.

2. Ex Concil. Trident. sess. 22. c. 7. monente tantùm mixtionem aquæ præceptam esse ab Ecclesia. At si præcepta fuisset à Christo, & necessaria necessitate Sacramenti, Synodus hoc debuisset declarare. Præterea præcepti Ecclesiastici rationem reddens, non affert necessitatem Sacramenti, nec institutionem Christi, sed aliam multiplicem.

3. Ex Missali Romano, tit. de defectibus, ubi dicitur: *Si Celebrans ante consecrationem calicis advertat non fuisse appositam aquam, statim ponat eam.... si id advertat post consecrationem calicis, nullo modo apponat, quia non est de necessitate Sacramenti.* Idem docet Catechismus Romanus.

Obj. 1. Christus consecravit vinum aqua temperatum, ut docent Patres. Ireneæus, l. 4. cap. 57. Cyprianus, Epist. 68. Basilius, in sua Liturgia; Damascenus, lib. 4. cap. 14. Concil. Carthagin. III. can. 24. Florent. & Trident. Ergo admixtio aquæ instituta est à Christo, & præcepta, juxta illud: *Hoc facite in meam commemorationem.*

Resp. Nego conseq. Quia Christus his verbis instituit & præcepit tantùm, ut fieret quoad substantiam moraliter sumptam id quod fecit instituendo Eucharistiam; non autem ut id fieret etiam quoad omnes omninò circumstantias. Quare instituit & præcepit panem triticeum, & vinum de vite usuale. Vinum autem usuale est tum vinum purum, tum vinum aqua temperatum. Quæ institutio Christi nobis certè innotescit per Ecclesiæ sensum, & doctrinam Conciliorum.

Obj. 2. S. Justinus, Apolog. 2. postquam exposuit ritum celebrandi Eucharistiam, mixtionem aquæ cum vino, &c. sic ait: *Nam Apostoli in Commen-*

mentariis à se scriptis, quæ Evangelia vocantur, ita tradiderunt præcepisse sibi JEsum.

Resp. Solùm intendit Christum præcepisse ritum celebrandæ Eucharistiæ quem exposuit, sumptum quoad substantiam, non verò quoad singulas illius circumstantias.

Obj. 3. S. Cyprianus, Epist. ad Cæcilium ait: *Sic verò calix Domini non est aqua sola, aut vinum solum, nisi utrumque sibi misceatur. Quomodo nec corpus Domini potest esse farina sola, aut aqua sola, nisi utrumque adunatum fuerit .... Si in sacrificio, quod Christus obtulit, nonnisi Christus sequendus est, utique id nos obaudire & facere oportet, quod Christus fecit, & quod faciendum esse mandavit.*

Resp. Aliqui putant S. Cyprianum ita sensisse; sed ei opponunt sensum universalis Ecclesiæ, qui clarè patet in doctrina Conciliorum Florent. Trident. & Missalis Romani. Alii dicunt Cyprianum velle solùm mixtionem aquæ cum vino requiri ad perfectam significationem Sacramenti, ad imitationem Christi, & ad licitam consecrationem, atque ex convenientia, non autem ex necessitate Sacramenti. Quod probant ex his Cypriani verbis objecta antecedentibus: *Sic autem in sanctificando calice Domini offerri aqua sola non potest, quomodo nec vinum solum potest. Nam si vinum tantùm quis offerat, sanguis Christi incipit esse sine nobis: si verò aqua sit sola, plebs incipit esse sine Christo. Quando autem utrumque miscetur, & adunatione confusa sibi invicem copulatur, tunc Sacramentum spirituale & cæleste perficitur.*

Sed priores respondent, horum verborum (*si vinum tantùm quis offerat, sanguis Christi incipit esse sine nobis*) hunc sensum esse: si vinum tantùm offeratur, repræsentatur tantùm sanguis Christi; sive sanguis Christi incipit esse repræsentativè ac figurativè sine nobis. Si verò offeratur aqua tantùm, populus fidelis tantùm repræsentatur. Unde nisi utrumque offeratur, nihil efficitur. At si utrumque misceatur, tunc Sacramentum perficitur.

Obj. 4. Concil. Aurelianense IV. can. 4. ait: *Ut nullus in oblatione sacri calicis, nisi quod ex fructu vineæ speratur, & hoc aqua mixtum offerre præsumat; quia sacrilegium judicatur aliud offerri, quàm quod in mandatis sacratissimis Salvator instituit.* Et Concil. Wormaciense, can. 4. dicit: *Præter panem & vinum aqua mixtum, aliud offerri non debet. Calix enim Dominicus vino & aqua permixtus debet offerri.... non enim potest calix Domini esse aqua sola, aut vinum solum, nisi utrumque sibi misceatur.*

Resp. Horum Canonum sensus est, contra institutionem & præceptum Christi esse, si præter panem & vinum aqua mixtum in sacrificio Missæ offeratur aliquid, putà lac. Et vino aquam miscendam esse propter factum Christi, & perpetuam Ecclesiæ consuetudinem, ac ejus legem ab Apostolis acceptam, & propter factum Christi latam. Concil. verò Wormaciense posterioribus verbis solùm vult calicem Domini nec licitè, nec valide esse aquam solam, nec solum vinum licitè; sed utrumque requiri, ut consecratio tum validè tum licitè fiat.

Obj. 5. Ex Concil. Carthagin. III. can. 24. mixtio aquæ fuit à Christo tradita.

Resp. Fuit à Christo tradita velut exemplum, quod convenit sequi, non ut præceptum, nisi radicaliter, quatenus exemplum Christi induxit Ecclesiam ad illam præcipiendam.

Dico 2. Admixtio aquæ modicissimæ cum vino necessaria est ex præcepto ecclesiastico.

Prob. 1. Ex Traditione, & perpetua Ecclesiæ praxi ac consuetudine vim legis habente, cujus testes sunt Justinus Martyr, Apolog. 2. Irenæus, l. 5. c. 2. Cyprianus, Epist. ad Cæcilium; Basilius & Chrysostomus in suis Liturgiis; Isidorus, lib. 1. de divinis officiis, c. 18. Damascenus, lib. 4. de fide, c. 14.

2. Ex variis Conciliis, & præsertim ex Florent. in decreto, ubi assignans materiam calicis, dicit esse vinum de vite, *cui ante consecrationem aqua modicissima admisceri debet.* Et Trident. sess. 22. cap. 7. ubi ait: *Monet sancta Synodus præceptum esse ab Ecclesia Sacerdotibus, ut aquam vino in calice offerendo miscerent, tum quòd Christum Dominum ita fecisse credatur, tum etiam quia à latere ejus aqua simul cum sanguine exierit: quod Sacramentum hac mixtione recolitur, & cùm aquæ in Apocalypsi Beati Joannis populi dicantur, ipsius populi fidelis cum capite Christo unio repræsentatur.*

Hoc autem præceptum obligat sub mortali culpa; quia materia licet in se levis, est tamen gravis ratione significationis & finis. Unde Missale Romanum dicit omittentem graviter peccare.

Obj. Hæc mixtio aquæ fuit primùm ab Alexandro I. præcepta. Ergo non fuit in perpetuo usu.

Resp. Nego anteced. Nam ab Apostolis ipsis præcepta fuit, ut docet Concil. Florent. in decreto, ubi ait hunc ritum tum *à sancta Romana Ecclesia ab Apostolis Petro & Paulo edocta*, tum à cæteris omnibus Ecclesiis latinis & græcis ab initio nascentis Ecclesiæ servatum esse & servari.

Dixi, *ex præcepto ecclesiastico.* Quia hæc admixtio non est præcepti divini. Nam Conc. Trident. sess. 22. c. 7. dicit, *præceptum esse ab Ecclesia Sacerdotibus, ut aquam vino in calice offerendo miscerent.* At si hoc præceptum fuisset à Christo, Concil. debuisset declarare, & tam incongruè locutum fuisset, quàm si dixisset, præceptum esse ab Ecclesia Sacerdotibus, ut ad consecrationem calicis adhiberent vinum de vite. Præterea quæ in Sacramentis conficiendis præcepta sunt à Christo, illa ad Sacramenti substantiam pertinent: cujusmodi non est aquæ mixtio.

Dico 3. Hæc mixtio convenienter præcepta fuit ab Ecclesia: tum quia Christus illam adhibuit, ut ex Patribus constat, tum quia aptissima est ad significandum 1. sanguinem & aquam, quæ ex latere Christi effluxerunt. 2. Unionem Christi cum Ecclesia: nam Christus per vinum, fideles autem per aquam significantur. 3. Unionem humanitatis cum verbo. 4. Gratiam, quæ à Christo dicitur aqua saliens in vitam æternam.

Dico 4. Hæc mixtio tempore Missæ & in ipso sacro calice necessariò facienda

cienda

cienda est. Quia alioqui non esset cæremonia sacra, nec sacram significationem haberet.

Item necessariò fieri debet ante calicis oblationem, propter Ecclesiæ universalis usum, vim legis obtinentem. Unde graviter peccaret, qui eam tunc omitteret. Quòd si illa mixtio ante calicis oblationem, facta non fuisset, fieri deberet ante calicis consecrationem. Nam usque ad illud tempus subsistit ratio præcepti ac significationis; non tamen post calicis consecrationem, quia tunc prohibetur.

Dico 5. Aqua vino miscenda debet esse modicissima.

Prob. 1. Quia ita expressè docet Conc. Florent.

2. Quia, ut ait Conc. Triburiense, can. 19. sic meliùs significatur majestas Christi per vinum designata, & populi fragilitas per aquam repræsentata.

3. Quia (ut ait S. Thomas) hoc tutius est: nam vinum aliquando ita debile est, ut per magnam aquæ vim facilè corrumpatur. Sufficit autem aquæ gutta sensibilis, quia ad signum sensibile & convenientem significationem sufficit.

Ad validam verò consecrationem necesse est, ut major sit quantitas vini quàm aquæ. Quia materia calicis est vinum moraliter & usualiter, seu vinum usuale. Tale autem non esset, si vinum non prædominaretur aquæ; sed tunc diceretur esse aqua vino permixta, non verò vinum aquæ permixtum.

ARTICULUS V.

Utrùm aqua vino mixta convertatur in sanguinem Christi?

DIco 1. Aqua, quæ in calice vino miscetur, convertitur in sanguinem Christi, sive immediatè, sive mediatè.

Hoc videri debet certum; nondum tamen est de fide, quamvis sæculo XII. & XIII. hæc quæstio vehementer agitata fuerit; & Innocentius III. cap. *cùm Marthæ* de celebrat. Missar. dicit solùm, quòd sit opinio probabilior.

Prob. 1. Ex SS. Patribus id expressè asserentibus, pro omnibus sint Justinus Martyr, Apolog. 2. ubi ait: *Qui apud nos vocantur Diaconi atque Ministri distribuunt unicuique præsentium, eum, in quo gratiæ actæ sunt* (id est, qui à Sacerdote consecratus est) *panem, vinum & aquam, & ad absentes perferunt. Porro alimentum hoc apud nos appellatur Eucharistia.* Cyprianus, Epist. ad Cæcilium supra citata. Ambrosius, l. 4. de Sacramentis, cap. 5. *Ante verba Christi calix est vini & aquæ plenus. Ubi verba Christi operata fuerint, ibi sanguis efficitur, qui plebem redemit.* Damascenus, l. 4. de fide, cap. 14. *Quemadmodum naturaliter panis per cibum, & vinum & aqua per potum, in comedentis & bibentis corpus & sanguinem immutantur, corpusque alterum fiunt, atque à priori ipsius corpore diversum: sic propositionis panis, ac vinum & aqua, per sancti Spiritus invocationem & adventum mirabili modo in Christi corpus & sanguinem vertuntur, nec sunt duo, sed unum & idem.*

2. Quia veritas formæ id exigit: nam hæc verba (*hic est calix sanguinis mei, &c.*) designant totum illum potum, qui est in calice, esse sanguinem Christi, efficiuntque quod significant.

Dico 2. Aqua vino mixta, per consecrationem immediatè convertitur in sanguinem Christi, hoc est, quamvis ante consecrationem in vini substantiam conversa non fuerit. Ita multi contra multos.

Prob. 1. Quia SS. Patres, nempe Justinus, Cyprianus, Ambrosius, Damascenus modò laudati, & alii eodem modo loquuntur de aquæ ac de vini consecratione & transubstantiatione: ac proinde sentiunt aquam sicut vinum immediatè converti in sanguinem Christi.

2. Quia Christus calicem suum consecravit immediatè post aquæ mixtionem, ideoque antequam aqua in vinum conversa fuisset. Quod idem faceret Ecclesia, nisi ad dignam hujus Sacramenti confectionem aliquæ cæremoniæ præmittendæ essent.

3. Si aqua non converteretur in sanguinem Christi, nisi priùs conversa fuisset in vinum, vetus Ecclesia debuisset maximè curare, ut modicissima aqua misceretur vino. At vetus Ecclesia nunquam fuit sollicita de aqua in exigua admodum quantitate admiscenda, ut certiùs ante consecrationem in vinum converteretur, ut constat ex Ambrosio modò citato, & Concilio Triburiensi, can. 19. permittente, ut in calice tertia pars sit aquæ. Quòd si Concil. Florent. postea jussit, ut aqua modicissima vino misceretur; non id præcepit, quòd crederet aquam priùs in vinum convertendam, sed ne aqua copiosè affusa vinum sat debile in variis regionibus, corrumperet.

4. Quia Missale Romanum præscribit, ut si Sacerdos immediatè ante consecrationem recordetur se non apposuisse aquam in calice, tunc illam infundat; item si in ipsa sumptione calicis advertat non fuisse vinum sed aquam, tunc infundat vinum & aquam, moxque facta oblatione consecret. At in his casibus aqua non potest priùs in vinum quàm in sanguinem Christi converti.

5. Illud immediatè convertitur in sanguinem Christi, quod significatur nomine vini simpliciter, seu quod est vinum usuale. At tale est vinum aqua modica temperatum, cùm sit & dicatur vinum usuale, atque etiam vinum simpliciter.

Denique valde dubium, imò improbabile est, vinum posse sua virtute aquam in suam substantiam convertere, tum quia ad hoc necessaria esset fermentatio specifica, qualis fit in vite: tum quia experientia constat aquam vino permixtam posse separari & separatam fuisse à vino etiam post longum tempus.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Concilia & Patres non assignant aquam prò materia Sacramenti: ergo non est illius materia nisi priùs convertatur in vinum.

Resp. Non assignant aquam solam, sed panem, & vinum aquæ permixtum, ut patet ex Patribus laudatis, &

Con-

Conciliis Cartaginensi III. canone 24. Aurelianensi IV. canone 4. Wormatiensi, can. 4. & Bracarensi II. & Florentinum dicit vinum aqua miscendum. Alia verò Concilia, quæ solum vinum assignant, per vinum intelligunt vinum aquæ mixtum, quod est vinum simpliciter dictum & usuale.

Dices. Scriptura solùm meminit panem & vinum.

Resp. Per vinum intelligit omne vinum usuale. Vinum autem aquæ modicæ permixtum tam est vinum usuale quàm vinum purum. Quare ex institutione Christi materia calicis est vinum usuale, sive sit purum, sive modicè lymphatum, quamvis ob præceptum Ecclesiæ purum licitè consecrari non possit.

Obj. 2. Si aqua vino mixta converteretur in sanguinem Christi, sanguis Christi contineretur sub speciebus aquæ. Falsum conseq. Nam species aquæ significare non possunt sanguinem, cùm ex Conciliis per aquam populus, & per vinum sanguis Christi significetur. Ergo.

Resp. Dist. sequel. maj. Sanguis Christi contineretur sub speciebus aquæ mixtis speciebus vini, *conc. seq. maj.* Contineretur sub speciebus aquæ, solis & separatis à speciebus vini, *nego seq. maj.* Itaque sanguis Christi continetur sub speciebus aquæ, quamdiu illæ mixtæ sunt speciebus vini: nam tamdiu sunt partialiter species vini mixti. Species autem vini mixti æquè significant sanguinem Christi præsentem ac species vini puri; quamvis etiam species aquæ populum, & species vini sanguinem Christi significent alio modo, nempe per quandam analogiam, eorum qualitates repræsentando. At si species aquæ à speciebus vini separarentur, tunc Christus desineret esse sub speciebus aquæ sic separatis; quia sanguis Christi non est nisi sub speciebus materiæ consecrabilis, qualis non est aqua sola, sed vinum purum, & mixtum aqua.

Porro cùm Concil. Trident. sess. 13. can. 3. definit sub unaquaque specie, & sub singulis cujusque speciei partibus, separatione facta, totum Christum contineri, loquitur de speciebus tum panis, tum vini, quale consecratum est, sive puri, sive mixti, & de separatione ordinaria, qua dividuntur partes sensibiles, & ita ut singulæ remaneant species materiæ etiam sub tali separatione consecrabilis.

Obj. 3. Aqua non est materia consecrabilis. Ergo non convertitur immediatè &c.

Resp. Disting. antec. Aqua sola & seorsim sumpta non est materia consecrabilis, *conc. ant.* Aqua mixta vino prædominanti non est, &c. *nego ant.* Quia aqua sic mixta, est propriè vinum usuale. Igitur quemadmodum massa furfurea seorsim non est materia consecrabilis, & tamen potest esse partialiter materia valida, si nimirum misceatur cum farina pura, & sic cum ea constituat panem vulgarem: sic aqua quamvis non sit seorsim materia consecrabilis, potest tamen esse partialiter materia consecrationis, si vino pro misceatur, & cum eo constituat vinum vulgare seu usuale. Ra-

tio eſt, quia ex inſtitutione Chriſti materia valida conſecrationis eſt panis uſualis & vinum uſuale.

Inſt. Ergo erit duplex materia in calice.

Reſp. Nego. Quia aqua vino mixta in calice facit cum vino unam materiam, unum mixtum, unum vinum uſuale.

Obj. 4. Chriſtus non miſcuit aquam vino, ut eam conſecraret: alioqui aqua eſſet materia neceſſaria neceſſitate Sacramenti. Ergo aqua mixta vino non eſt materia conſecrationis, niſi priùs convertatur in vinum.

Reſp. Nego antec. & ejus probationem. Nam materia neceſſaria conſecrationis ex inſtitutione Chriſti eſt vinum uſuale prout præſcindit à vino puro, vel modica aqua temperato. Quare conſecratio valet ſine aqua, non ſine vino.

Obj. 5. Si aqua vino mixta, eſſet materia conſecrationis, Eccleſia faceret materiam conſecrationis. Falſum conſeq. Ergo.

Reſp. Nego ſequel. maj. Nam aqua vino mixta, eſt materia conſecrationis, non vi præcepti eccleſiaſtici, ſed vi inſtitutionis Chriſti. Chriſtus enim pro tali materia inſtituit vinum uſuale, quod eſt tam vinum mixtum quàm purum. Quare Eccleſia mixtionem aquæ præcipiens, facit tantùm, ut vinum aqua mixtum ſit ſola materia licita, quamvis vinum purum ſit materia valida.

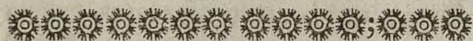
Obj. 6. Innocentius III. cap. *cùm Marthæ* de celebrat. Miſſ. approbat opinionem docentem, aquam converti in vinum priusquàm convertatur in ſanguinem; nam ſic ait: *Quæſiviſti utrùm aqua cum vino in ſanguinem convertatur? ſuper hoc opiniones apud Scholaſticos variantur. Aliquibus enim videtur, quòd cùm de latere Chriſti duo præcipua fluxerunt Sacramenta, redemptionis in ſanguine, ac regenerationis in aqua; in illa duo, vinum & aqua, quæ commiſcentur in calice, divina virtute mutantur.... alii verò tenent, quòd aqua cum vino tranſubſtantiatur in ſanguinem, cùm in vinum tranſeat mixta vino: licet Phyſici contrarium aſſererent, quia aquam à vino per artificium poſſe aſſerunt ſeparari. Præterea poteſt dici, quod aqua non tranſit in ſanguinem, ſed remanet prioris vini partibus circumfuſa, ita quòd vini ſaporem aſſumit.... verùm inter opiniones prædictas illa probabilior judicatur, quæ aſſerit, aquam cum vino in ſanguinem transmutari, ut expreſſiùs eluceat proprietas Sacramenti.* Ergo.

Reſp. Nego antec. & ejus probationem. Nam Innocentius ibi præcisè approbat concluſionem ſecundæ ſententiæ, non ejus rationem; cùm nec de illa, nec de contraria Phyſicorum ſententia ullam mentionem faciat, dum ſecundam opinionem præeligit. Unde ſolùm reſpondet ad id, quod quæſitum fuerat, nempe aquam cum vino converti in ſanguinem Chriſti, abſtrahendo à mediata vel immediata converſione. Quare nobis non adverſatur, ſed potiùs favet.

Inſt. Idem Innocentius III. l. 4. de myſteriis Miſſæ, c. 30. ait: *Quibusdam abſurdum non videtur, quòd aqua tranſit in ſanguinem, ea ſcilicet ratione, quòd aqua per admixtionem tranſit in vinum, & vinum per conſecrationem in ſanguinem. Quis enim ambigat aquam in vinum tranſire,*

sire, cùm multo vino modicum aquæ infunditur?

Resp. Ibi quidem mediatam conversionem approbat, sed non rejicit immediatam Imo huic clarè favet eodem libro, c. 11. ubi asserit in Eucharistia haberi Trinitatem specierum, videlicet panis, vini, & aquæ. Quod falsum esset, si aqua priùs converteretur in vinum, quàm in sanguinem.

CAPUT III.

De forma Eucharistiæ.

ARTICULUS I.

Utrùm verba, quibus Christus Eucharistiam confecit, ad consecrationem nunc sufficiant?

Nota 1. RECentiores Græci, videlicet Nicolaus Cabasilas, Marcus Episcopus Ephesinus, Simeon Thessalonicensis, Samonas Gazæus & alii Schismatici docent non solis istis Christi verbis (*hoc est corpus meum : hic est sanguis meus*) sed etiam aliis verbis, quibus Sacerdos orat, ut panis fiat corpus Christi, & vinum sanguis, confici Eucharistiam. Quam opinionem hæreticam esse censent multi Doctores, asserentes de fide esse Eucharistiam non fieri per orationem verbis Christi adjectam. Lutherani verò & Calvinistæ docent recitandam esse historiam institutionis Eucharistiæ sive ex Evangelio, sive ex S. Paulo, 1. Cor. c. 11. & volunt omnia verba recitanda esse ad instruendum populum, fidem excitandam, eaque esse solùm concionalia, non consecratoria ; quamvis Lutherani verba consecratoria voce tenus admittant, & à Calvinistis in modo loquendi dissentiant.

Nota 2. Christum Eucharistiam confecisse verbis istis: (*Hoc est corpus meum, hic est sanguis meus.*)

Constat. 1. ex Patribus apud Suarem & Bellarminum. Pro omnibus sint Sanctus Justinus Martyr, Apolog. 2. prope finem, ubi ait, panem fieri corpus Domini per preces verbi Dei, quas paulò post dicit esse hæc Christi verba: *Hoc est corpus meum, hic est sanguis meus.* Et Sanctus Chrysostomus. serm. de proditione Judæ, ubi ait: *Hoc est corpus meum. Hoc verbo proposita consecrantur.*

2. Ex Conc. Florentino, in decreto pro Armenis, ubi dicitur : *Forma hujus Sacramenti sunt verba Salvatoris, quibus hoc confecit Sacramentum : Sacerdos enim in persona Christi hoc conficit Sacramentum.*

3. Ex Concil. Trident. sess. 13. cap. 1. dicente : *Hoc tam admirabile Sacramentum in ultima cœna Redemptorem nostrum instituisse ; cùm post panis vinique benedictionem, se suum ipsius corpus illis præbere ac suum sanguinem, disertis ac perspicuis verbis testatus est, &c.*

Dico. Ad conficiendam validè Eucharistiam requiruntur & sufficiunt verba, quibus eam Christus confecit, nempe hæc vel æquivalentia: *Hoc est corpus meum, hic est sanguis meus.* Ac proinde ad validam consecrationem non requiritur recitatio historiæ Eucha-

cha-

chariſtiæ, nec oratio; item verba, quibus Euchariſtia conficitur, ſunt conſecratoria.

Prob. 1. Quia Chriſtus Euchariſtiam confecit verbis illis ſolis, ut conſtat ex not. 2. Atqui Sacerdotes Euchariſtiam conficiunt iisdem verbis, quibus Chriſtus ipſe eam confecit. Ergo Sacerdotes nunc conficiunt Euchariſtiam verbis iſtis ſolis vel æquivalentibus: *Hoc eſt corpus meum, hic eſt ſanguis meus.* Ac proinde hæc verba vel æquivalentia ad conficiendam validè Euchariſtiam requiruntur ac ſufficiunt. Minor conſtat ex Patribus apud Suarem & Bellarminum. Pro omnibus tres hìc ſufficiant. Sanctus Ambroſius, lib. 4. de Sacramentis, cap. 4. *Panis iſte panis eſt ante verba Sacramentorum. Ubi acceſſerit conſecratio, de pane fit caro Chriſti .... conſecratio igitur quibus verbis eſt, & cujus ſermonibus? Domini JEſu. Nam reliqua omnia, quæ dicuntur, laudem Deo deferunt. Oratio præmittitur pro populo, pro regibus, pro cæteris. Ubi venitur, ut conficiatur venerabile Sacramentum, jam non ſuis ſermonibus Sacerdos, ſed utitur ſermonibus Chriſti. Ergo ſermo Chriſti hoc conficit Sacramentum.* Sanctus Gregorius Nazianzenus, orat. 2. de Paſchate: *Inter ſermones de carne, præcipui ſunt illi Chriſti; Hoc eſt corpus meum; illisque prolatis à Sacerdote, qui non credit eſſe verum corpus Chriſti, ſine dubio fidem derogat.* Sanctus Chryſoſtomus, homil. 2. in 2. ad Tim. *Quemadmodum verba, quæ locutus eſt Chriſtus eadem ſunt, quæ Sacerdotes nunc quoque pronuntiant; ita & oblatio eadem eſt.*

Prob. 2. Quia Chriſtus nihil aliud exegit ad conſecrationem à nobis peragendam, quàm id quod fecerat: nam nobis circa Euchariſtiam conficiendam juſſit ſolùm, ut id faceremus quod ipſe fecerat, juxta illud, Luc. 22. *Hoc facite in meam commemorationem.* Atqui Chriſtus Euchariſtiam confecit per hæc verba: *Hoc eſt corpus meum, hic eſt ſanguis meus:* alioqui hæc ejus verba non eſſent vera. Ergo Chriſtus nihil aliud à nobis exigit ad conficiendam validè Euchariſtiam, quàm ut proferamus eadem hæc verba vel æquivalentia: *Hoc eſt corpus meum, &c.*

Prob. 3. Statim atque illa Chriſti verba (*Hoc eſt corpus meum, hic eſt calix ſanguinis mei*) prolata ſunt, adeſt corpus & ſanguis Chriſti: alioqui verba illa, quæ ex inſtitutione Chriſti & ejus nomine Sacerdos profert, eſſent falſa.

Prob. 4. Forma Euchariſtiæ inſtituta fuit à Chriſto. Atqui oratio Græcorum, ſicut recitatio Euchariſtiæ non fuit inſtituta à Chriſto: Ergo neutra pertinet ad formam eſſentialem Euchariſtiæ.

Prob. 5. Quia Sacerdos ex perſona Chriſti loquens conſecrat, ut docent Patres, ſive (quod idem eſt) Chriſtus per os Sacerdotis conſecrat. Atqui Chriſtus per os Sacerdotis non profert niſi verba, quæ olim protulit, nempe hæc ſola, *hoc eſt corpus meum, &c.* Ergo.

Prob. Denique ex praxi utriusque Eccleſiæ latinæ & græcæ. Nam in Eccleſia latina ſtatim poſt hæc verba (*hoc eſt corpus meum*) Sacerdos proponit hoſtiam populo adorandam, eamque

que ipse adorat: ac proinde Christus jam est sub speciebus hostiæ, alioqui Ecclesia latina idololatriam committeret. In Ecclesia verò græca, his Christi verbis (*hoc est corpus meum, hic est sanguis meus*) prolatis, Diaconus continuò demonstrat populo hostiam & calicem, & ut utrumque adorandum populo proponit. Ergo jam Christus est sub speciebus panis & vini: alioqui Ecclesia græca idololatriam committeret.

Hinc patet verba ista (*fac Domine panem istum corpus Christi tui*) quæ in Liturgiis Græcorum, post hæc Christi verba (*hoc est corpus meum, hic est sanguis meus*) à Sacerdote recitantur, nullatenus requiri ad consecrationem, cùm Eucharistia per verba Christi supradicta jam confecta sit.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Patres passim dicunt Eucharistiam precibus & invocatione consecrari. Ergo præter verba Christi supradicta requiritur oratio aliqua.

Resp. Nego conseq. Quia Patres per orationem & preces, quibus dicunt Eucharistiam consecrari, intelligunt verba Christi (*hoc est corpus meum, hic est sanguis meus,*) ut patet ex Justino, in Apolog. 2. ubi dicit preces, quibus fit Eucharistia, esse verbum à Deo profectum, esse hæc Christi verba: *Hoc est corpus meum, &c.* ex Irenæo, l. 5. cap. 2. ubi asserit invocationem Dei, qua, l. 4. cap. 24. dixerat Eucharistiam fieri, esse verbum Dei; & ex S. Augustino, serm. 28. de verbis Domini, ubi clarè significat precem mysticam, qua, l. 3. de Trinitate, cap. 4. dixerat Eucharistiam confici, consistere in verbis Christi. Hæc autem verba Christi (*hoc est corpus meum, hic est calix sanguinis mei*) sicut & aliorum Sacramentorum formæ vocantur preces & invocatio Dei, quia sunt verba sacra, habentia vim impetrandi à Deo effectum sacramentalem, movendo efficaciter Deum ad illum producendum; & nomine Christi proferuntur ad effectum sacramentalem à Deo obtinendum, sicque sunt implicita invocatio divinæ virtutis, quæ est causa principalis physica omnis effectus sacramentalis, & sine qua nihil efficere possunt.

Addit Bellarminus, cum Patres Eucharistiæ consecrationem vocant vel invocationem Dei seu orationem, vel benedictionem, vel gratiarum actionem; per consecrationem intelligunt vel totam liturgiam, vel totum canonem in quo sunt preces, invocationes, benedictiones, gratiarum actiones: & sic modò ab una parte, modò ab alia totam actionem seu canonem denominant.

Obj. 2. Sanctus Dionysius, lib. de ecclesiastica Hierarchia, cap. 3. dicit consecrationem fieri post illa verba (*hoc facite in meam commemorationem*) quæ tamen in canone Missæ ponuntur post verba Christi, *hoc est corpus meum.*

Resp. In Liturgia, qua utebatur Dionysius, verba Christi (*hoc est corpus meum*) fuerunt post verba illa, *hoc facite in meam commemorationem.* Ratio est, quia in Liturgia Dionysii verba illa proferebat Sacerdos, ut se excu-

excuſaret, quòd Euchariſtiam conficere auderet: ac proinde verba illa (*hoc facite, &c.*) proferenda erant ante verba conſecratoria. At in omnibus aliis Liturgiis nunc extantibus, hiſtoricè tantùm recitantur à Sacerdote, qui proinde ea recitat poſt hæc verba (*hoc eſt corpus meum, hic eſt ſanguis meus*) cùm hoc ordine à Chriſto dicta fuerint, ut patet ex 1. Cor. cap. 11. enimverò Dionyſius ſeu auctor illius libri ibidem aſſerit Sacerdotem conſecrare ſecundùm divinam Traditionem, quæ certò eſt de verbis iſtis, *hoc eſt corpus meum, &c.*

Obj. 3. In Eccleſia græca Sacerdos poſt verba Chriſti (*hoc eſt corpus meum, hic eſt ſanguis meus*) ſic orat: *Emitte Spiritum tuum, & fac hunc panem pretioſum corpus Chriſti tui; quòd verò in hoc calice eſt, pretioſum ſanguinem Chriſti tui.* Eadem fere oratio habetur in Liturgiis S. Jacobi, S. Marci, S. Clementis, S. Baſilii, S. Chryſoſtomi. Ergo ſine precibus adjectis verbis Chriſti, panis & vinum non convertuntur in corpus & ſanguinem Chriſti.

Reſp. Nego conſeq. Quia per preces illas non petitur abſolutè, ut panis & vinum fiant corpus & ſanguis Chriſti, ſed ut nobis fiant corpus & ſanguis Chriſti, hoc eſt, ut panis jam factus corpus Chriſti, & vinum jam factum ſanguis Chriſti, fiant etiam nobis per effectum nutritionis ſpiritualis verè corpus & ſanguis Chriſti: ſive ut fiant nobis in ſalutem animarum, easque ſpiritualiter nutriant.

Hunc eſſe verum orationis Liturgiarum illarum ſenſum, patet 1. ex confeſſione Græcorum, qui Concil. Florentin. interfuerunt. Nam (ut Bellarminus, l. 4. de Euchar. cap. 19. teſtatur) interrogati ab Eugenio IV. cur poſt Chriſti verba preces recitarent, quibus confectio Euchariſtiæ peti videtur; reſponderunt ſe credere conſecrationem fieri per Chriſti verba, preces verò illas ſolùm addi ad petendum à Deo, ut Sacrificium & Euchariſtia nobis proſit ad ſalutem. Et quamvis hæc reſponſio in Actis Concilii non extet in terminis, & explicitè, tamen æquivalenter habetur: nam referunt, Mitylenenſem Epiſcopum pro ſe & aliis Græcis ſuper hac re ſummo Pontifici ſatisfeciſſe.

2. Ex Liturgiis objectis, in quibus preces ſic deſinunt: *Ut ſit omnibus ex his ſumentibus in remiſſionem peccatorum, & in vitam æternam;* ut habet Liturgia Jacobi. Vel: *Ut fiant omnibus nobis, qui ex iis participamus, in fidem, in ſanctificationem, in renovationem animæ, &c.* ut in Liturgia Marci. Vel; *Te precamur, ut hæc munera benevolè aſpicias . . . . & mittas ſuper hoc ſacrificium, ſanctum tuum Spiritum . . . . ut oſtendas panem hunc corpus Chriſti tui, & calicem hunc ſanguinem Chriſti tui: ut qui eum participant, ad pietatem firmentur, &c.* ut habet Liturgia S. Clementis. Vel: *Ut ſit iis, qui participant, ad emundationem animæ, ad remiſſionem peccatorum, &c.* ut in Liturgia Sancti Chryſoſtomi.

Dices. In oratione, quæ poſt verba conſecrationis habetur in Liturgia Jacobi, interponitur bis vox *amen* poſt verba,

verba, *hoc est corpus meum, hic est sanguis meus.* At hæc vox petitionem sonat. Ergo.

Resp. Nego min. Nam *amen* non ibi adhibetur ad petendam præsentiam corporis & sanguinis Christi, sed ad profitendam talem præsentiam : populus enim audiens panem nominari corpus Christi, & calicem ejus sanguinem, respondet, *amen*, id est, ita est, ita credimus. Unde in Missa Æthiopum immediatè post verba Christi supradicta populus respondet : *Amen, amen, amen, credimus, & confidimus, & laudamus te, ò Domine Deus noster, hoc est verè corpus tuum.* Et S. Ambrosius, lib. 4. de Sacramentis, cap. 5. ait : *Dicit tibi Sacerdos : Corpus Christi. Et tu dicis, amen, hoc est verum.*

Dices. In Liturgia Sancti Chrysostomi Sacerdos sic orat : *Fac panem hunc pretiosum corpus Christi tui.... quod autem est in hoc calice ; pretiosum sanguinem Christi tui .... mutans Spiritu tuo sancto.*

Resp. Verbum græcum Μετέβαλον malè redditum est latinè per vocem *mutans*, sed debuit sic verti, qui mutasti Spiritu tuo sancto : nam hic est præteriti temporis nempe in aoristo secundò, qui magis propriè præteritum tempus significat. Quare sensus est: Domine, qui Spiritus tui virtute panem & vinum in corpus & sanguinem Christi tui mutasti, fac ut hoc corpus & hic sanguis sit iis, qui illa participant, ad emundationem animæ, &c. quæ verba in fine reperiuntur. Quod etiam patet ex eo quòd Sanctus Chrysostomus pluribus locis asserat consecrationem fieri per verba Christi supradicta.

Porro Liturgiæ Basilii, Chrysostomi, & aliæ non sunt puræ, & quales ab illis editæ fuerunt. Sed multa illis identidem addita & immutata fuerunt.

Obj. 4. Sanctus Cyrillus Hierosolymitanus, in Catechesi mystagogica 5. exponens ritum conficiendæ Eucharistiæ, ne quidem meminit verborum Christi, sed eam dicit tantùm fieri per orationem ab illis distinctam : *Deum*, inquit, *oramus, ut super illa proposita sanctum Spiritum emittat, ut panem quidem faciat corpus Christi, vinum verò sanguinem Christi.*

Resp. Arcudius censet illum in hunc errorem ex inconsideratione lapsum fuisse, & ei opponit alios Patres, nempe Ambrosium, Augustinum, Chrysostomum, Nyssenum, &c. Alii verò respondent Cyrillum usum fuisse aliqua Liturgia, in qua preces erant ante verba Christi, *hoc est corpus meum, hic est sanguis meus* : ideoque dixisse rogari Deum Patrem, ut mittat Spiritum sanctum, qui panem & vinum in corpus & sanguinem, verbis ipsius Christi convertat.

ARTICULUS II.

In quibus verbis consistat essentia forma Eucharistiæ?

Nota. CErtum est omnia verba, quæ ad consecrationem in canone Missæ continentur, saltem ex præcepto Ecclesiæ proferenda esse, ita ut sine gravi peccato omitti non possint.

Sed controversia est, utrùm omnia sint necessaria ad validam consecrationem; & si non omnia, quænam præcisè sint essentialia?

Dico 1. Certum est verba ista omnia (*hoc est corpus meum, hic est calix sanguinis mei*) vel æquivalentia, esse essentialia formæ consecratoriæ.

Prob. 1. Quia ita omnes Doctores catholici, & sensus Ecclesiæ catholicæ.

2. Quia Patres docent Eucharistiam confici verbis Christi, quibus nempe significavit, & significando effecit præsentiam realem corporis & sanguinis sui.

3. Quia sine illis omnibus non significatur clarè & distinctè, ideoque sufficienter transubstantiatio panis in corpus Christi, & vini in sanguinem, nec proinde sine illis fieret: nam verba non efficiunt nisi id quod significant.

Dico 2. Hæc verba (*hoc est corpus meum, hic est calix sanguinis mei*, vel *hic est sanguis meus*) aut æquivalentia, sufficiunt ad validam consecrationem: ac proinde totam essentiam formæ Eucharistiæ constituunt.

Prob. Ad validam consecrationem sufficiunt illa verba, quæ operantur præsentiam corporis & sanguinis Christi sub speciebus panis & vini. Atqui talia sunt verba supradicta, ergo sufficiunt ad validam consecrationem. *Prob. min.* Verba illam præsentiam corporis & sanguinis Christi operantur, quæ illam perfectè significant: nam omnes formæ Sacramentorum habent vim efficiendi id quod significant. Atqui verba supradicta prolata in persona Christi, significant perfectè præsentiam corporis & sanguinis Christi sub speciebus panis & vini, ut per se patet. Ergo illam operantur.

Obj. 1. Hæc verba (*hoc est corpus meum*) non significant corpus Christi, sed Sacerdotis, nisi priùs proferantur verba ista: *Qui pridie quàm pateretur, accepit panem in manus suas, &c.* Ergo hæc verba adhuc requiruntur ad validam consecrationem.

Resp. Nego antec. Nam hæc verba (*hoc est corpus meum*) ad significandum corpus Christi, non Sacerdotis illa proferentis, determinantur sufficienter per hoc, quòd Sacerdos illa profert ut agens personam Christi. Sic autem profert, hoc ipso quòd intendit ea proferre in persona Christi, seu ut gerens personam Christi.

Convenienter tamen verba objecta præmittuntur, ut clariùs appareat, verba illa (*hoc est corpus meum*) proferri à Sacerdote ex persona Christi.

Obj. 2. Christus verbis illis (*hoc est corpus meum*) addidit hæc alia, *quod pro vobis tradetur*. Ergo hæc insuper requiruntur, &c.

Resp. Nego conseq. Quia Christus hæc verba addidit, non ut consecratoria, seu habentia vim convertendi panem in corpus Christi, cùm hanc conversionem non significent, sed ut prænuntiativa mortis mox subeundæ pro eis, quos alloquebatur.

Obj. 3. In forma calicis hæc verba (*novi & æterni Testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum*) sunt necessaria ad validam consecrationem vini; nam

1. A Concil. Florent. referuntur in forma conſecratoria vini.

2. In Miſſali Romano impreſſa ſunt eodem charactere quo priora, & à Sacerdote eodem ritu ac tenore proferuntur antequam adoret ſanguinem.

3. Determinant priora verba (*hic eſt calix ſanguinis mei*) ad ſignificandum ſanguinem Chriſti. Ergo verba iſta (*hic eſt calix ſanguinis mei*) non ſufficiunt ad conſecrationem validam calicis.

Reſp. Nego anteced. ad 1. prob. *Reſp.* A Conc. Florent. referuntur iſta omnia; quia omnia ex præcepto Eccleſiæ pronuntianda ſunt, non verò ex neceſſitate Sacramenti. Sic pro forma ordinis ſacerdotalis à Conc. referuntur iſta verba: *Accipe poteſtatem &c. in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti;* cùm tamen juxta adverſarios hæc poſteriora verba non ſint eſſentialia formæ.

Ad 2. *Reſp.* Ideo hoc fit, quia omnia illa verba ad unam & eamdem orationem totalem pertinent ex inſtitutione Eccleſiæ.

Ad 3. *Reſp.* Nego. Nam hæc verba (*hic eſt calix ſanguinis mei*) ad Chriſti ſanguinem ſignificandum determinantur per hoc, quòd à Sacerdote in perſona Chriſti ſeu ut agente perſonam Chriſti proferuntur: hoc ipſo enim expreſsè ac determinatè ſignificant præſentiam ſanguinis Chriſti ſub ſpeciebus vini. Sed verba objecta adduntur ſolùm ad ſignificandum aliquos effectus vel proprietates ſanguinis Chriſti.

Obj. 4. Verba iſta (*accipite & manducate, bibite*) requiruntur ad verum & eſſentialem ſenſum formæ propter particulam cauſalem *enim*, quæ ſequitur. Ergo ſupradicta verba non ſufficiunt.

Reſp. Nego anteced. Nam ſine illis haberi poteſt ſenſus aſſertivus horum verborum: *hoc eſt enim corpus meum, hic eſt enim calix ſanguinis mei:* qui ſolus ſenſus ad validam conſecrationem requiritur. Sed verba objecta requiruntur ſolùm ad ſenſum hiſtoricum & illius veritatem.

Itaque hæc verba (*hoc eſt enim corpus meum, hic eſt enim calix ſanguinis mei*) quamvis ſola proferrentur, haberent ſenſum verum & integrum, ſi proferrentur aſſertivè & in perſona Chriſti, ut re ipſa à Sacerdote proferuntur. Nam ſic prolata integrè ac perfectè ſignificant & affirmant præſentiam corporis & ſanguinis Chriſti, quamvis tunc vox *enim* redundaret.

ARTICULUS III.

Reſolvuntur variæ quæſtiones circa formam Euchariſtiæ.

§. I.

QUæres 1. *Utrùm verba conſecrationis pronuncientur hiſtoricè tantùm, an etiam aſſertivè?*

Nota. Verba conſecrationis proferuntur hiſtoricè, ſeu narrativè, quando proferuntur ex intentione narrandi quid Chriſtus in ultima cœna dixerit. Proferuntur verò aſſertivè ſeu ſignificativè, quando proferuntur ex intentione aſſerendi id quod ſignificant, ſeu ex intentione loquendi in perſona Chriſti, & in ejus perſona lo-

quendo significandi corporis & sanguinis ejus præsentiam sub speciebus panis & vini.

Resp. Verba consecratoria à Sacerdote consecrante pronuntiantur tum historicè ac narrativè, tum etiam assertivè: hoc est, pronuntiantur ex intentione referendi verba, ut à Christo dicta, & asserendi id quod significant, sive ex intentione loquendi in persona Christi, & sic loquendo significandi corporis ac sanguinis ejus præsentiam sub speciebus panis & vini.

Et 1. Quidem quòd proferantur historicè, patet ex his verbis formam essentialem immediatè præcedentibus: *Fregit, deditque Discipulis suis, dicens: Accipite & manducate ex hoc omnes, hoc est enim corpus meum.* Ubi vox *dicens*, significat verba essentialia (*hoc est corpus meum*) dicta esse à Christo, & recitari tanquam ab eo dicta.

2. Quòd proferantur etiam assertivè.

Prob. 1. Quia Sacerdos verba consecrationis pronunciat in persona Christi, seu ut gerens personam Christi, ut constat ex Patribus & Conc. Florent. Sed Christus illa pronunciavit assertivè. Ergo & Sacerdos illa pronunciat assertivè.

2. Sacerdos intendit per illa consecrare, & efficere id quod Christus per illa effecit: nam si hoc non intenderet, saltem virtualiter & implicitè, non consecraret.

3. Si forma historicè, seu recitativè tantùm proferretur, ad sui veritatem, non exigeret conversionem præsentis materiæ in corpus & sanguinem Christi, sed solùm conversionem præteritam materiæ illius, quam Christus in corpus & sanguinem suum convertit in ultima cœna. Nam ad verborum illorum verificationem sufficeret, quòd Christus in ultima cœna panem & vinum in corpus & sanguinem suum convertisset. Igitur verba consecrationis in duplici sensu proferuntur, nempe historico & assertivo. In primo sunt pars propositionis, qua dicitur Christus exhibuisse & demonstrasse Apostolis corpus & sanguinem suum sub speciebus sibi præsentibus: in secundo sensu sunt propositio integra, qua Sacerdos ex persona Christi loquens, idem corpus exhibet & demonstrat sub speciebus hìc & nunc sibi præsentibus.

§. II.

Quæres 2. Pro quo instanti verificentur verba consecrationis?

Resp. Verificantur pro eo instanti, quo completè proferuntur verba formæ essentialia.

Prob. Nam verba consecrationis verificantur tantùm pro eo instanti, quo corpus & sanguis Christi ponuntur sub speciebus panis & vini. Atqui corpus & sanguis Christi sub illis speciebus ponuntur pro eo tantùm instanti, quo verba formæ essentialia completè proferuntur. Ergo. *Prob. min.* Corpus & sanguis Christi ponuntur sub speciebus panis & vini pro eo tantum Instanti, quo significatio verborum formæ essentialium est perfecta: nam hæc non operatur, nisi sit perfecta essentialiter. Atqui significatio verborum essentialium est perfecta pro eo tan-

tantùm inſtanti, quo verba formæ eſſentialia completè proferuntur, ut patet. Ergo pro hoc tantùm inſtanti corpus & ſanguis Chriſti ponuntur ſub ſpeciebus panis & vini.

§. III.

Quæres 3. Utrùm pronomina hoc & hic *in formis Euchariſtiæ ſumantur adjectivè, an ſubſtantivè?*

Reſp. Sumuntur ſubſtantivè. Ita communiter cum S. Thoma. Quia ſolitariè, ſine ſubſtantivo etiam ſubintellecto ponuntur ante copulam ſeu verbum *eſt*, & re vera habent rationem ſubjecti propoſitionis: quod non convenit adjectivis.

Obj. 1. In forma calicis pronomen non exprimitur neutraliter, ſed convenit in genere cum prædicato. Ergo ſumitur adjectivè.

Reſp. Nego conſeq. Quia ut ſumatur ſubſtantivè, neceſſe non eſt, ut exprimatur neutraliter.

Obj. 2. Pronomen *hic* tam ſumitur adjectivè in hac propoſitione (*hic eſt calix ſanguinis mei*) quàm in iſta, hic eſt frater meus. Ergo.

Reſp. Nego anteced. Diſparitas eſt; quia in hac propoſitione (*hic eſt frater meus*) ſubintelligitur in ſubjecto nomen *homo*; ita ut ſenſus ſit: hic homo eſt frater meus. At in altera propoſitione non ſubintelligitur in ſubjecto nomen ſubſtantivum, ſed pronomen *hic* accipitur pro ſubſtantia aliqua indeterminatè, ſeu pro contento ſub ſpecie vini confusè ſumpto.

§. IV.

Quæres 4. Quid pronomina hoc & hic *ſignificent in forma Euchariſtiæ?*

Reſp. Pronomina *hoc* & *hic* in formis Euchariſtiæ ſignificant & demonſtrant corpus & ſanguinem Chriſti ſub implicita & confuſa ratione rei contentæ ſub ſpeciebus panis & vini in fine prolationis formæ conſecratoriæ; ita ut ſenſus ſit, hæc res quæ continetur ſub ſpecie panis, eſt corpus meum; hæc res quæ continetur ſub ſpecie vini, eſt ſanguis meus. Ratio eſt, quia pronomina demonſtrativa in ſubjecto propoſitionis ſolitariè & ſine ſubſtantivo eis adjecto poſita, ſignificant tantùm confusè ac generatim rem aliquam, ita ut debeant exponi per tò *hæc res*. Sic cùm dicitur, hoc eſt aurum, perinde eſt ac ſi diceretur, hæc res eſt aurum.

Dixi, *in fine prolationis*. Nam pronomina illa ſignificant, & demonſtrant tantùm id quod continetur in ſpeciebus in fine prolationis formæ conſecratoriæ. Ratio eſt, quia forma conſecratoria eſt practica & operativa ejus quod ſub ſpeciebus exiſtit, dum abſolvitur, nempe corporis & ſanguinis Chriſti. Ergo pronomen in ea contentum non ſignificat, nec demonſtrat id, quod adhuc exiſtit initio prolationis formæ, & ea prolata deſinit exiſtere, ſed id quod vi ejus incipit exiſtere, nempe corpus & ſanguinem Chriſti: nam nemo intendit demonſtrare & demonſtrat id, quod deſiiſſet exiſtere, ſed quod exiſtit. Sic ſi Chriſtus aquam in vinum convertiſſet per hæc verba, hoc eſt vinum; non demonſtraſſet aquam,

aquam, quæ deſiiſſet exiſtere, ſed vinum, quod fuiſſet factum, & ſenſus verborum illorum fuiſſe: hæc res eſt vinum.

Obj. 1. Pronomen *hoc* demonſtrat id, quod præſens eſt dum profertur, ſed id quod præſens eſt dum profertur, eſt panis, non corpus Chriſti. Ergo pronomen *hoc* demonſtrat panem, non corpus Chriſti.

Reſp. Major illa ſemper falſa eſt in demonſtrationibus practicis, vi quarum fit id quod demonſtratur. Nam in illis non demonſtratur, niſi id quod vi illarum fit, & nihil fit vi illarum, niſi integrè prolatarum.

Obj. 2. Quando Chriſtus, Matth. c. 26. pronunciavit verba iſta: *Manducate ex hoc omnes*, demonſtrabat panem. Ergo.

Reſp. Chriſtus per hæc verba demonſtravit panem non permanſurum panem, ſed convertendum in corpus ſuum vi conſecrationis; & Diſcipulos invitavit ad manducandum, non id quod tunc erat panis, ſed id in quod panis mox convertendus erat.

Obj. 3. Forma conſecratoria corporis ſignificat converſionem panis in corpus Chriſti. Ergo verbum *eſt* in forma illa ſignificat convertitur: ac proinde pronomen *hoc* demonſtrat panem convertendum in corpus Chriſti.

Reſp. Nego anteced. Nam non ſignificat illam propriè & formaliter, ſed ad ſummum conſecutivè ſeu conſequenter. Forma enim conſecratoria panis ſignificat formaliter & propriè ſolam realem præſentiam corporis Chriſti ſub ſpecie panis: unde illam proximè & immediatè efficit, quatenus determinat Deum ad corpus Chriſti reproducendum ſub ſpecie panis, & conſequenter ad deſtruendam ſubſtantiam panis, cùm duæ ſubſtantiæ non poſſint eſſe ſub iiſdem accidentibus. Unde corporis Chriſti reproductio eſt natura, vel ſaltem ratione prior ſubſtantiæ panis deſtructione, quam exigit.

Obj. 4. In formis Euchariſtiæ pronomen *hoc* demonſtrat ſpeciem panis, & pronomen *hic* ſpeciem vini. Ergo.

Reſp. Nego anteced. Alioqui enim illæ formæ eſſent falſæ: nam ſpecies panis non eſt corpus Chriſti, nec ſpecies vini & ſanguis Chriſti.

Porrò verba conſecratoria ſumi debent in ſenſu proprio: in ſenſu autem proprio ſumpta ſignificant præſentiam corporis & ſanguinis Chriſti ſub ſpeciebus panis & vini.

CAPUT IV.

De præſentia reali Chriſti in Euchariſtia, & ejus præſentiæ modo.

ARTICULUS I.

Utrùm in Sacramento Euchariſtiæ verè & realiter contineatur corpus & ſanguis Chriſti?

Nota. Realem præſentiam corporis & ſanguinis Chriſti in Euchariſtia negarunt 1. Joannes Erigena natione Scotus - vulgò dictus Joannes Scotus

Scotus ſæculo nono, qui primus verba Chriſti ad ſenſum metaphoricum detorſit. 2. Berengarius, Andegavenſis Eccleſiæ Archidiaconus circa annum 1050. qui hanc hæreſim ex lectione libri à Joanne Scoto ſcripti hauſtam retractavit in Concil. Romano. 3. Petrus Bruis & Henricus quidam duodecimo ſæculo. 4. Sæculo xiii. Colonienſes dicti Apoſtolici, & Albigenſes, omnes Manichæismi erroribus irretiti. 5. Sæculo xiv. auctor ſectæ flagellantium, & Wicleffus. 6. Denique ſæculo xvi. Carolſtadius Archidiaconus Wittembergenſis, Zuinglius Tigurinus Paſtor, Oecolampadius ex Monacho Birgittano Apoſtata, & Joannes Calvinus.

§. I.

Dico. In Sacramento Euchariſtiæ verè, realiter, & ſubſtantialiter continetur corpus & ſanguis Chriſti. Eſt de fide.

Prob. 1. Ex cap. 6. Joannis, ubi Chriſtus promittit ſe daturum ſuam carnem in cibum, & ſuum ſanguinem in potum verè ac realiter ſumendum. Nam ibi ſic ait. *Panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita.... Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis. Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam.... Caro enim mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus. Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo.* Quibus verbis Chriſtus promittit carnem ſuam ut manducandam, & ſanguinem ſuum ut bibendum, non ſub propriis ſpeciebus: nam caro & ſanguis Chriſti ſub propriis ſpeciebus non poſſunt habere rationem cibi & potus. Igitur Chriſtus promittit carnem ut manducandam ſub ſpecie alimenti corporalis, nempe panis, & ſanguinem potandum ſub ſpecie liquoris confortantis, nempe vini.

Quòd autem hæc Chriſti verba accipi debeant in ſenſu proprio, conſtat 1. Quia nulla eſt neceſſitas illa accipiendi in ſenſu metaphorico. 2. Quia cùm Judæi litigarunt inter ſe, exiſtimantes Chriſtum locutum eſſe de reali manducatione ſuæ carnis, juxta illud: *Litigabant ergo Judæi ad invicem dicentes: Quomodo poteſt hic nobis carnem ſuam dare ad manducandum?* Chriſtus hanc cogitationem non evellit, ſed confirmat realem ac propriam manducationem carnis ſuæ: *Amen, amen dico vobis*, inquit, *niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis. Qui manducat meam carnem, &c.* Item ipſis diſcipulis ſcandalum patientibus, ac murmurantibus eò quòd putarent Chriſtum loqui non ſolùm de carne ſua propriè & realiter manducanda, ſed etiàm comedenda more communi & carnali, in fruſta ſcilicet diviſa, juxta illud: *Multi ergo audientes ex diſcipulis ejus dixerunt: durus eſt hic ſermo, & quis poteſt eum audire?* Chriſtus confirmat ſe daturum ſuam carnem propriè & realiter manducandam, licet non communi modo, confirmat, inquam, miraculo ſuæ Aſcenſionis: *Hoc vos ſcandalizat*, inquit, *ſi ergo videritis Filium hominis aſcendentem ubi erat priùs?* & corri-

corrigit solùm opinionem illorum de modo illo carnali ac communi edendi carnem suam, passusque est multos ex discipulis suis à se discedere ex occasione verborum suorum de carnis suæ manducatione. Quod tamen facilè impedire potuisset, explicando verba sua de manducatione impropria & metaphorica per solam fidem, si de hac intellexisset. 3. Quia Patres apud Bellarminum, & Concilia Ephesinum, Nicænum II. & Trident. hæc Christi verba intellexerunt in sensu proprio.

Prob. 2. Ex verbis quibus Christus Eucharistiam instituit, Matth. cap. 26. *Accepit Jesus panem, & benedixit, ac fregit, deditque discipulis suis, & ait; accipite & comedite; hoc est corpus meum: & accipiens calicem, gratias egit, & dedit illis, dicens: bibite ex hoc omnes: Hic est enim sanguis meus novi testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum.* Similia leguntur Marc. 14. Luc. 22. & 1. Cor. c. 11.

Quæ Christi verba in sensu proprio clarè significant realem præsentiam corporis & sanguinis Christi sub speciebus panis & vini. In sensu autem proprio sumenda esse constat.

1. Ex hac regula interpretandi Scripturam receptissima, & à S. Augustino, l. 3. de Doctrina Christiana, c. 10. tradita, nempe verba Scripturæ accipienda sunt in sensu proprio, nisi obstet Scriptura contraria, (sub qua intellige etiam Traditionem) aut evidens aliquod absurdum ex eo sequatur. Enim verò si Scriptura posset pro cujusque arbitrio ad metaphoricos sensus detorqueri, nihil ex ea certi haberi posset, & ipsa Scriptura esset errorum omnium seminarium, at neutrum dici potest: nam neque afferri potest ulla Scriptura contraria præsentiæ reali Christi; imò in eam conspirant Evangelistæ & Paulus, qui Eucharistiæ institutionem referunt absque ullo sensus figurati indicio, & semper utuntur verbo *est*, & nominibus corporis ac sanguinis. Neque etiam ex hac reali præsentia Christi absurdum aliquod, sed potiùs ex ea sequitur maxima divinæ bonitatis, sapientiæ & omnipotentiæ commendatio.

2. Quia Christus per hæc verba privatim de re gravissima instruebat Apostolos suos, homines rudes ac simplices, quibus vel mysteria clarè proponebat, vel obscuriùs dicta continuò explicabat, eosque alloquebatur eo tempore ac loco, quò minimè oportebat eum obscurè ac tropicè loqui, videlicet cùm primùm tanti Sacramenti participes efficiebat Apostolos, quos proinde necesse erat planè intelligere quid eis daretur, ut illud cum debito affectu susciperent.

3. Quia Apostolus postquàm Eucharistiæ institutionem eodem quo Evangelistæ modo retulit, inde concludit ea, quæ necessariò realem præsentiam corporis & sanguinis supponunt, sic enim ait, 1. Cor. c. 11. *Itaque quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis & sanguinis Domini. Probet autem se ipsum homo: & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Qui enim manducat & bibit indignè, judicium sibi manducat & bibit,*

bit, non dijudicans corpus Domini. Igitur ex Apostolo, qui Eucharistiam indignè sumit, reus est, non figuræ corporis & sanguinis Christi, sed ipsius corporis & sanguinis; quia nempe indignè recipit corpus & sanguinem Domini, non verò solùm utriusque figuram. Et verò si qui indignè tractant figuram corporis & sanguinis Domini, essent rei ipsius corporis & sanguinis Christi; Judæi, qui olim Agnum paschalem & manna indignè sumebant, æquè dici debuissent rei corporis & sanguinis Domini, cùm illa duo essent figuræ Christi: quod est absurdum.

Item ex Apostolo qui Eucharistiam indignè recipit, judicium sibi manducat, quia non discernit corpus Domini, sed eam sumit tamquam panem materialem. Quæ omnia clarè ostendunt in Eucharistia sumi verè ac realiter corpus & sanguinem Christi, non meram figuram corporis & sanguinis ejus.

4. Ex perpetua & constanti Traditione, quæ semper hæc Christi verba intellexit in sensu proprio, ut jam ostendi.

Prob. 3. Ex perpetua traditione, cujus testes sunt Patres & Concilia. Horum testimonia à tempore Apostolorum per singulas ætates apud Bellarminum digesta reperies. Ex innumeris textibus, qui proferri possunt, hi sufficiant.

Primo sæculo. S. Ignatius Martyr, Epist. ad Smirnenses apud Theodoretum, Dialogo. 3. Sic ait de hæreticis sui temporis: *Eucharistias & oblationes non admittunt, quòd non confiteantur Eucharistiam esse carnem servatoris nostri Jesu Christi, quæ pro peccatis nostris passa est, quam Pater sua benignitate suscitavit.*

Secundo sæculo. S. Justinus, Martyr, Apolog. 2. prope finem, sic de Eucharistia loquitur: *Non enim ut communem panem, neque ut communem potum ista sumimus, sed quemadmodum per verbum Dei caro factus Jesus Christus servator noster, & carnem & sanguinem salutis nostræ causa habuit: ad eumdem modum etiam eam in qua per preces verbi ejus ab ipso profecti gratiæ sunt actæ, alimoniam, unde sanguis & caro nostra per mutationem aluntur, incarnati illius Jesu carnem & sanguinem esse docti sumus.* Et S. Irenæus, l. 4. c. 34. *Eum panem, in quo gratiæ actæ sunt, corpus esse Domini, & calicem sanguinis ejus,* & infrà, *Quemadmodum qui est à terra panis, percipiens invocationem Dei, jam non communis panis est, sed Eucharistia, ex duabus rebus constans, terrena & cœlesti,* id est, specie panis, & corpore Christi.

Tertio sæculo. Tertullianus, lib. de resurrectione carnis, cap. 8. *Caro corpore & sanguine Christi vescitur, ut & anima de Deo saginetur.*

S. Cyprianus eamdem veritatem tradit, serm. de lapsis.

Origenes, homil. 5. in diverso. *Quando sanctum cibum, illudque incorruptum accipis epulum, quando vitæ pane & poculo frueris, manducas & bibis corpus & sanguinem Domini; tunc Dominus sub tectum tuum ingreditur. Et tu ergo humilians temetipsum, imitare hunc centurionem, & dicito: Domine, non sum dignus, ut intres sub tectum meum. Ubi enim indignè ingreditur, ibi ad judicium ingreditur accipienti.*

Quarto sæculo. S. Cyrillus Hierosſ. Catecheſi Myſtagogica. 4. Poſtquam inſtitutionem Euchariſtiæ & verba Chriſti retulit, ſic proſequitur: *Cùm igitur Chriſtus ipſe ſic affirmet, atque dicat de pane: hoc eſt corpus meum, quis deinceps audeat dubitare? ac eodem quoque confirmante, & dicente: hic eſt ſanguis meus; quis, inquam, dubitet, & dicat non eſſe illius ſanguinem? Aquam aliquando mutavit in vinum .... ſola voluntate. Et non erit dignus, cui credamus, quòd vinum in ſanguinem transmutaſſet? quare cum omni certitudine corpus & ſanguinem Chriſti ſumamus: nam ſub ſpecie panis datur tibi corpus, & ſub ſpecie vini datur ſanguis, ut ſumpto corpore & ſanguine Chriſti, efficiaris ei comparticeps corporis & ſanguinis. Sic Chriſtiphori erimus, cùm ejus corpus & ſanguinem in membra noſtra receperimus;* &c.

S. Ambroſius, lib. 4. de Sacramentis, c. 4. *Panis iſte panis eſt ante verba Sacramentorum. Ubi acceſſerit conſecratio, de pane fit caro Chriſti .... ſi tanta vis eſt in ſermone Domini Jeſu, ut inciperent eſſe quæ non erant: quantò magis operatorius eſt, ut quæ erant, in aliud commutentur? .... non erat corpus Chriſti ante conſecrationem, ſed poſt conſecrationem dico tibi, quod jam corpus eſt Chriſti. Ipſe dixit, & factum eſt: ipſe mandavit, & creatum eſt .... ergo didiciſti quòd ex pane corpus fiat Chriſti, & quod vinum & aqua in calicem mittitur, ſed fit ſanguis conſecratione verbi cœleſtis.*

S. Chryſoſtomus, homil. 60. ad populum Antiochenum. *Quot nunc dicunt vellem ipſius formam aſpicere, figuram, veſtimenta, calceamenta? Ecce eum vides, ipſum tangis, ipſum manducas.* Et hom. 51. in Matth. *Si volumus, ipſum totum habemus: non enim veſtis ſolùm, ſed corpus ipſius nobis propoſitum eſt, non ut tangamus ſolummodo, ſed comedamus,* &c. lege totum.

Idem docent S. Athanaſius, apud Theodoretum, Dialog. 2. S. Hilarius, lib. 8. de Trinit. S. Baſilius, l. de Bapt. c. 2. S. Gregorius Naz. orat. 2. de Paſchate; his adde Patres Concilii Nicæni I. ann. 18.

Quinto ſæculo. S. Hieronymus, in c. 1. Epiſt. ad Titum.

S. Auguſtinus, l. 2. contra adverſarium legis, cap. 9. *Sicut mediatorem Dei & hominum, hominem Chriſtum Jeſum, carnem ſuam nobis manducandam, bibendumque ſanguinem dantem, fideli corde atque ore ſuſcipimus,* &c. & in Pſal. 33. Conc. I. *Ferebatur Chriſtus in manibus ſuis, quando commendans ipſum corpus ſuum, ait: hoc eſt corpus meum: ferebat enim illud corpus in manibus ſuis.*

Idem docet S. Leo, M. ſerm. 6. de jejunio 7. menſis. Adde Concilium Epheſinum, quod approbavit explicationem 12. Anathematiſmorum contra Neſtorium in Alexandrina ſynodo editorum, factam à S. Cyrillo Alexandrino, in qua ad 11. clare continetur fidei veritas de reali præſentia Chriſti in Euchariſtia.

Sexto ſæculo. S. Remigius Remenſis Epiſcopus, in Commentario, c. 10. Epiſtolæ primæ ad Corinth. de pane conſecrato à Sacerdote ſic ait: *Licet panis videatur, in veritate corpus Chriſti eſt.*

Septimo ſæculo. S. Gregorius magnus, homil. 22. in Evangelia. *Quid ſit ſanguis agni, non jam audiendo,*

ſed

ſed bibendo didiciſtis: qui ſanguis ſuper utrumque poſtem ponitur, quando non ſolùm ore corporis, ſed etiam ore cordis hauritur.

Octavo ſæculo. S. Joannes Damascenus, lib. 4. orthodoxæ fidei, c. 14. *Dixit Deus: hoc eſt corpus meum, & hic ſanguis meus, &, hoc facite in meam commemorationem: atque omnipotenti ipſius præcepto donec ipſe veniat, hoc efficitur.... panis ac vinum & aqua per ſancti Spiritus invocationem & adventum mirabili modo in Chriſti corpus & ſanguinem vertuntur.* Idem teſtatur Conc. Nicænum II.

Nono ſæculo. Paſchaſius Corbejenſis Abbas, in libro de corpore Domini, c. 1.

Decimo ſæculo. Carnotenſis Fulbertus Epiſcopus, vir doctrina & ſanctitate illuſtris, in Epiſt. ad Adeodatum.

Undecimo ſæculo. Sanctus Anſelmus, in Commentario capitis 11. Epiſtolæ primæ ad Corinthios. Et Concilia multa contra hæreſim Berengarii huic veritati oppoſitam, ſcilicet Romanum II. ſub S. Leone IX. in quo excommunicatus eſt Berengarius: Vercellenſe multorum Epiſcoporum ex diverſis mundi partibus coactorum, in quo Joannis Scoti liber contra realem Chriſti præſentiam in Euchariſtia lectus & damnatus eſt, Berengarii hæreſis damnata, & veritas oppoſita confirmata eſt, ut teſtatur Lancfrancus, in Commentario adversùs Berengarium: Turonenſe anno 1055. aliud Concilium Romanum 113. Epiſcoporum, anno 1059. ſub Nicolao II. & aliud Romanum ſub Gregorio VII. in quibus duobus Conciliis Berengarius, abjurata hæreſi, fidei profeſſionem de præſentia reali Chriſti in Euchariſtia cum jurejurando emiſit.

XII. Sæculo, ſanctus Bernardus in vita S. Malachiæ.

XIII. Sæculo. Præter S. Thomam, S. Bonav. & Scholaſticos Doctores, Concilium generale Lateranenſe IV. cap. 1. ubi ait. *Una eſt fidelium univerſalis Eccleſia, extra quam nullus omnino ſolvatur: in qua idem ipſe Sacerdos, & ſacrificium Jeſus Chriſtus, cujus corpus & ſanguis in Sacramento altaris, ſub ſpeciebus panis & vini veraciter continentur, tranſubſtantiatis pane in corpus & vino in ſanguinem poteſtate divina.*

XIV. Sæculo. Præter Scotum, Durandum & alios Scholaſticos, Concilium Generale Viennenſe, in decreto de feſto corporis Domini, Clementina unica de reliquiis & venerat. ſanctorum.

XV. Sæculo. Duo Concilia generalia Conſtantienſe, & Florentinum. Conſtantienſe, ſeſſ. 15. damnavit has Joannis Wicleffi & Joannis Hus propoſitiones. *Sicut Chriſtus eſt ſimul Deus & homo, ſic hoſtia conſecrata eſt ſimul corpus Chriſti ad minimum in figura, & verus panis in natura: vel quod idem ſonat, verus panis naturaliter, & corpus Chriſti figuraliter. Securè denuncio modernis hæreticis, quod non poſſunt declarare, nec intelligere accidens ſine ſubjecto. Sicut Joannes figuraliter fuit Elias, & non perſonaliter: ſic panis in altari figuraliter eſt corpus Chriſti; & abſque ambiguitate, hæc eſt figurativa locutio, hoc eſt corpus meum, ſicut iſta, Joannes eſt Elias.* Florentinum verò, in decreto unionis Græcorum

definit, *in azymo, sive in fermentato pane triticeo corpus Christi veraciter confici.* Et in decreto pro Armenis ait: *Sacerdos in persona Christi loquens, hoc conficit Sacramentum. Nam ipsorum verborum virtute substantia carnis in corpus Christi, & substantia vini in sanguinem convertuntur: ita tamen quòd totus Christus continetur sub specie panis, & totus sub specie vini; sub qualibet quoque parte hostiæ consecratæ & vini consecrati, separatione facta, totus est Christus.*

XVI. Denique sæculo. Concilium Tridentinum generale, sess. 13. c. 1. & can. 1. ubi ait: *Si quis negaverit, in sanctissimæ Eucharistiæ Sacramento contineri verè, realiter, & substantialiter corpus & sanguinem unà cum anima & divinitate Domini nostri Jesu Christi, ac proinde totum Christum; sed dixerit tantummodò esse in eo, ut in signo, vel figura, aut virtute; anathema sit.*

Ex his omnibus fieri potest hoc præscriptionis argumentum. Illud dogma est verum & à Deo revelatum, quod semper creditum fuit in Ecclesia. At dogma de reali præsentia Christi semper creditum fuit in Ecclesia, ut patet ex dictis. Ergo hoc dogma est verum & à Deo revelatum. Major constat: nam dogma quod semper creditum fuit in Ecclesia, certissimè ab Apostolis traditum fuit, ideoque verum & à Deo revelatum est.

§. II.

Solvuntur objectiones petitæ ex Scriptura.

Obj. 1. Si corpus & sanguis Christi sunt realiter in Eucharistia, maximè quia Christus utrumque daturum esse se promisit, Joann. cap. 6. At hoc ibi non promisit. Ergo.

Resp. 1. Etiamsi realis præsentia Christi in Eucharistia ex illo capite probari non posset, tamen adhuc sufficienter & efficaciter ostenditur ex verbis, quibus Christus Eucharistiam instituit, Matth. c. 26.

Resp. 2. Nego min. Nam in tertia parte capitis illius sexti, quæ incipit à verbis istis (*panis, quem ego dabo &c.*) agitur de manducatione reali & orali corporis Christi, ut constat tum ex Patribus apud Bellarminum, & ex Conc. Trident. sess. 13. c. 2. tum ex ipso contextu, ut probatum est.

Inst. 1. Christus hæc subjecit: *Spiritus est, qui vivificat: caro non prodest quidquam. Verba quæ ego locutus sum vobis, spiritus & vita sunt.* Ergo priora Christi verba, nempe *panis quem ego dabo, &c.* figurata sunt. Ergo &c.

Resp. Nego conseq. Nam (ut rectè docet Maldonatus) Christus his verbis (*caro non prodest quidquam*) non loquitur de carne sua, sed de hominibus carnalibus & carnaliter sentientibus. Quare hujus loci sensus est: spiritus Dei est, qui excitat & dat fidem ac intelligentiam: homo carnalis non potest percipere divina mysteria. Et quia vos non spiritu Dei, sed sensu carnali vestro utimini, non potestis credere & intelligere; sicut Paulus, 1. Cor. c. 2. ait: *Animalis homo non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei.* Quem sensum indicant verba

Chri-

Christi subjecta: *Verba quæ ego locutus sum vobis, spiritus & vita sunt*, hoc est, sunt de rebus divinis, spiritualibus, & ad animæ vitam conferentibus, non de carnalibus & caducis, ut exponit S. Chrysostomus, hom. 46. in Joann.

Hanc expositionem probat Maldonatus. 1. Ex Patribus antiquis, Tertulliano, Origene, Cyrillo Hierosol. & Chrysostomo, hom. 46. in Joann. ubi ait: *Quomodo igitur ait* (Christus) *caro non prodest quidquam? non de sua carne dicit, absit; sed de his, qui carnaliter accipiunt quæ dicuntur.* 2. Ex eo quòd quotiescumque in Scriptura, nomen *carnis* opponitur nomini *spiritus*, aut alteri idem significanti, accipitur non pro natura carnis, sed pro infirmitate & culpa, quæ nascitur ex humana carne, seu pro homine carnali & agente ex naturæ corruptæ vitio.

Quòd si Christus de sua carne loquatur, sensus loci objecti est: caro præcisè sumpta à spiritu vivificante, nempe divinitate sibi unita, non habet vim spiritualiter vivificandi, sed hanc vim habet à spiritu seu divinitate sibi unita. Verba, id est, res & mysteria, quæ vobis proposui, nempe caro & sanguis meus sumenda, spiritus & vita sunt, id est, habent ratione divinitatis sibi unitæ virtutem vivificandi animam, ut exponunt Athanasius, Cyrillus, & Augustinus.

Inst. 2. Hæc Christi verba (*panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita*) intelligi debent tantùm de Christo ut spiritualiter edendo per fidem. Ergo non significant realem manducationem, &c.

Resp. Nego anteced. Nam. 1. Christus ibi promittit aliquid novi; item aliquid manducandum quod non manducaverunt Israelitæ in deserto, ut patet ex his ejusdem verbis: *Non sicut manducaverunt Patres vestri manna, & mortui sunt. Qui manducat hunc panem, quem ego dabo, vivet in æternum.* At Christus per fidem manducandus, non erat quid novum, & sic eum in deserto multi Israelitæ manducaverant. Ergo. 2. Christus loquitur in futuro. At Christi manducatio per fidem, non erat tunc primùm futura: nam sic Christum manducaverant quicumque justificati fuerant ab exordio mundi; nemo enim justificari potuit sine aliqua fide in Christum. Item tunc multi Christum sic manducabant, nam tunc multi in eum credebant.

Inst. 3. Aliqui Catholici negarunt Christum hoc cap. 6. Joannis locutum fuisse de Eucharistia.

Resp. In hoc lapsi sunt, ex inconsideratione, & ut aliquas difficultates, quæ tamen facilè diluuntur, eluderent. Sed illis paucis Theologis oppono Patres, & Conc. Trident. sess. 13. cap. 2.

Inst. 4. Hæc Christi verba (*nisi manducaveritis carnem filii hominis, &c.*) exponuntur à Clemente Alexandrino de verbo Dei, à Basilio de mystico adventu Christi, ab Hieronymo de Scripturis, à Bernardo de communicatione passionis Christi, &c. Ergo intelligi non debent de manducatione Sacramentali, &c.

Resp. Nego conseq. Quia Patres illi tunc verba Christi non in sensu litterali,

rali, ſed myſtico exponunt, tamen ſenſum litteralem negant, qui Sacramentalem & realem corporis ac ſanguinis Chriſti manducationem exhibent. Neque enim ſenſus myſticus litteralem excludit, imò eum ſupponit. Et idem Scripturæ locus ſæpe utrumque ſenſum habet. Sic cùm Apoſtolus dicit Jeruſalem eſſe ſeu ſignificare patriam cœleſtem, non negat, imò ſupponit eſſe veram urbem terreſtrem. Senſus quippe litteralis eſt id, quod per verba immediatè exprimitur: myſticus verò eſt id quod ſignificatur per rem quam verba immediatè exprimunt.

Hoc autem familiare eſt Patribus eumdem locum Scripturæ in litterali & myſtico ſenſu exponere variis in locis. Sic ſupradicta Chriſti verba de reali manducatione corporis Chriſti exponunt Baſilius, l. 1. de Bapt. c. 3. & Hieron. Ep. ad Hebidiam.

Inſt. 5. Verba Chriſti, quæ Joannes, c. 6. refert, dicta ſunt integro anno ante paſſionem ejus, proindeque ultimam cœnam. Ergo illa verba intelligi non poſſunt de Euchariſtia.

Reſp. Nego conſeq. Quia Chriſtus Euchariſtiam promittere potuit, & re ipſa promiſit uno anno ante ejus inſtitutionem.

Inſt. 6. Chriſtus, cap. citato non loquitur niſi de manducatione, quæ dat vitam. At ſola manducatio ſpiritualis per fidem dat vitam. Ergo Chriſtus de ſola illa manducatione ſpirituali loquitur.

Reſp. Nego min. Nam Sacramentalis manducatio quantùm eſt ex ſe, vitam ſeu gratiam ſanctificantem dat per modum cauſæ inſtrumentalis, quamvis fidem tamquam diſpoſitionem exigat ad eam dandam. Itaque manducatio realis & Sacramentalis dat vitam efficienter & inſtrumentaliter: manducatio verò ſpiritualis per fidem eam dat diſpoſitivè, poſitis ponendis, ſive eſt diſpoſitio neceſſaria ad vitam recipiendam.

Porrò cùm Chriſtus vitam æternam manducanti Euchariſtiam promittit, ſubintelligitur conditio hæc, ſi dignè manducet.

Inſt. 7. Sanctus Auguſtinus verba Chriſti, cap. 6. Joann. exponit de ſola manducatione Chriſti per fidem, credendo ejus divinitatem & incarnationem, tract. 25. in Joann. *Ut quid paras dentes & ventrem? crede, & manducaſti.* Et tract. 26. *Credere in eum, hoc eſt manducare panem vivum. Qui credit in eum manducat.* Et eodem tractatu exponit verba Chriſti de manducatione Chriſti per charitatem, item per aggregationem ad corpus ejus myſticum, quod eſt Eccleſia.

Reſp. S. Doctor his locis verba Chriſti non litteraliter, ſed myſticè explicat. At non intendit excludere realem & Sacramentalem corporis Chriſti manducationem, quam alibi clarè tradit, & ſemper ſupponit, imò in citato tractatu 26. docet his verbis: *In hoc verò cibo & potu, id eſt, corpore & ſanguine Domini, non ita eſt. Nam qui eam* (carnem Chriſti) *non ſumit, non habet vitam, hanc utique æternam.* Et infrà. *Ac per hoc qui non manet in Chriſto, & in quo non manet Chriſtus* (per charitatem) *procul dubio nec manducat ſpiritualiter carnem ejus, nec bibit ejus ſanguinem,*

nem, licet carnaliter & viſibiliter premat dentibus Sacramentum corporis & ſanguinis Chriſti, ſed magis tantæ rei Sacramentum ad judicium ſibi manducat & bibit. Et tract. 27. ſic ait: *Hoc ergo totum ad hoc nobis valeat, ut carnem Chriſti, & ſanguinem Chriſti non edamus tantùm in Sacramento, quod & multi mali; ſed usque ad ſpiritus participationem manducemus & bibamus.* Quid clarius?

Præterea, cùm ſanctus Auguſtinus dicit: *Ut quid paras dentes & ventrem? crede & manducaſti;* non exponit verba illius capitis, quæ ad Euchariſtiam ſpectant, ſed iſta: *hoc eſt opus Dei, ut credatis in eum quem miſit ille.* Nam S. Doctor poſtquam hæc verba retulit, ſtatim iſta ſubjicit: *Hoc eſt ergo manducare cibum, qui non perit, ſed qui permanet in vitam æternam. Ut quid paras dentes & ventrem? &c.* Pro quo

Obſerva. Caput ſextum Joannis tres partes complectitur. In prima agitur de pane materiali miraculosè multiplicato. In ſecunda Chriſtus ex eo, quòd Judæi hunc materialem panem quærebant, & idcircò Chriſtum ſequebantur, loquitur de ſe ipſo ut pane ſpirituali per fidem manducando, id eſt, per fidem comparando, nempe credendo ejus divinitatem & incarnationem. Ex hac autem manducatione ſpirituali per fidem tranſit Chriſtus ad Sacramentalem comeſtionem ſuæ carnis ſub panis ſpeciebus, ſermone, ut fit, ex alio in aliud devoluto; & tunc incipit tertia pars ſermonis ad Euchariſtiam ſpectans, à verbis iſtis: *Panis, quem ego dabo, caro mea eſt.* Ubi cùm Chriſtus loquatur de futuro, ſignificat ſe daturum carnem ſuam alio modo quàm per fidem manducandam: nam manducatio Chriſti per fidem aliquam eſt omnium temporum, & multis tunc in Chriſtum credentibus jam conceſſa fuerat.

Dices. Sanctus Auguſtinus, lib. 3. de doctrina chriſtiana, cap. 16. ait: *Si præceptiva locutio eſt, aut flagitium, aut facinus vetans, aut utilitatem, aut beneficentiam jubens, non eſt figurata. Si autem flagitium aut facinus videtur, jubere, aut utilitatem, aut beneficentiam vetare, figurata eſt: niſi manducaveritis, inquit, carnem filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis: facinus vel flagitium videtur jubere; figura eſt ergo, præcipiens paſſioni Domini eſſe communicandum, & ſuaviter atque utiliter recondendum in memoria, quod pro nobis caro ejus crucifixa & vulnerata ſit.*

Reſp. S. Doctor ſolùm vult, hæc Chriſti verba non eſſe intelligenda craſsè, & prout prima fronte ſonare rudioribus videntur de comeſtione ſui corporis facienda modo carnis proprio & vulgari, nempe ſub propria ſpecie, & per partium diviſionem ac maſticationem: in quo ſenſu (ut ipſe teſtatur, tract. 27. in Joann.) Capharnaitæ & quidam ex Chriſti diſcipulis intellexerant, quemque ſolùm vult excludere. Neque enim umquam negat ea in ſenſu litterali accepta de manducatione Sacramentali carnis Chriſti ſub ſpeciebus panis ſine illius diviſione ac cæſione, & modo quodam ſpirituali facienda. Enim verò ex S. Auguſtino verba Scripturæ in ſenſu proprio intelligi debent, quando illa flagitium non ſuadent nec jubent. At flagitium ſolùm eſſe poteſt in comedenda Chri-

ſti carne modo carnis proprio & ordinario, nempe per Chriſti occiſionem, lacerationem ejus carnis, &c. Nullum verò eſſe poteſt in comedenda ejus carne ſacramentaliter ſub aliena ſpecie, & modo quodam ſpirituali, & ſine illius diviſione. Nam hanc manducationem Sacramentalem clarè admittit pluribus locis.

Cùm autem S. Doctor dicit hæc Chriſti verba intelligenda eſſe de communicatione paſſionis ejus; juxta Bellarminum ſolùm vult ſumendam eſſe Chriſti carnem ſacramentaliter in memoriam paſſionis & mortis Domini, ut præſcribit Paulus, 1. Cor. c. 11.

Præterea S. Auguſtinus non intendit omnem alium ſenſum excludere, ſed ſolùm carnalem, ad quem excludendum ſufficiebat ſenſus myſticus.

Nota. Cùm Chriſtus dixit: *Panis, quem ego dabo, caro mea eſt:* per panem intelligitur cibus, juxta illud quod inferiùs dixit: *caro mea verè eſt cibus:* non verò intelligitur panis materialis.

Obj. 2. Hæ propoſitiones (*hoc eſt corpus meum, hic ſanguis meus*) ſunt figuratæ ſicut iſtæ: *ego ſum vitis vera, ego ſum oſtium, Joannes eſt Elias, petra erat Chriſtus.* Ergo non ſignificant realem præſentiam corporis & ſanguinis Chriſti in Euchariſtia.

Reſp. Nego antec. Ratio diſparitatis eſt, quia in his propoſitionibus allatis, eſt repugnantia ſeu incompoſſibilitas ſubjecti cum prædicato, quæ proinde per verbum *ſum* in ſenſu proprio ſumptum abſolutè conjungi non poſſunt; & ſic propoſitiones allatæ in ſenſu proprio ſunt evidenter falſæ. At in illis propoſitionibus Chriſti (*hoc eſt corpus meum, hic eſt ſanguis meus*) nulla eſt repugnantia prædicati cum ſubjecto, nam non dicitur, panis eſt corpus meum, vinum eſt ſanguis meus; ſed hoc, id eſt, res ſub his ſpeciebus contenta eſt corpus meum, eſt ſanguis meus: in quo nulla eſt repugnantia.

Obj. 3. Chriſtus in inſtitutione Euchariſtiæ locutus eſt Hebraicè vel Syriacè. Et in lingua Hebraica non invenitur verbum *ſignifico:* unde in veteri teſtamento loco illius, ſemper uſurpatur verbum *ſum.* Ergo in propoſitionibus Chriſti verbum *eſt* ſumitur pro *ſignificat.*

Reſp. 1. Nego 2. part. anteced. Nam in Geneſi verbum *ſignificat*, vel *eſt ſignum* pluries reperitur.

Reſp. 2. Nego conſeq. Nam etiamſi hebraica lingua careret verbo *ſignifico*, non idcirco verbum *eſt* ſemper pro verbo *ſignificat*, ſumeretur, ſed tantùm aliquando pro ſubjecta materia. Jam verò Chriſtus per verbum quod uſurpavit, intellexit tò *eſt*, non tò *ſignificat:* alioqui Paulus & Evangeliſtæ illud Græcè non reddidiſſent per verbum *eſt;* ſed ad removendum à fidelibus idololatriæ periculum, & ad Eccleſiam in re tanti momenti rectè inſtruendam uti debuiſſet verbo *ſignificat*, quo non caret græca lingua.

Obj. 4. Chriſtus quando dixit: *Hoc eſt corpus meum;* loquebatur de eo, quod in manibus habebat. Sed panem in manibus habebat. Ergo.

Reſp.

Resp. Disting. maj. Loquebatur de eo quod in manibus habebat, completa propositione, *conc. maj.* Ante completam propositionem, *nego maj.* Christus autem completa propositione & prolata ultima syllaba corpus suum non panem habebat in manibus: nam completa propositione practica effecit quod significat.

Inst. Si pronomen *hoc* significasset corpus Christi, propositio fuisset identica. Falsum conseq. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Nam ad tollendam identitatem propositionis sufficit diversus significandi modus: alioqui omnes propositiones affirmativæ essent identicæ.

Obj. 5. Illud, 1. Cor. c. 10. *Panis quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est?*

Resp. Panis ille est panis consecratus, ideoque conversus in corpus Christi, remanentibus tantùm speciebus panis, sub quibus totum continetur. Corpus autem Christi frangitur in Sacramento, non ratione sui, quasi pars à parte divellatur, sed ratione specierum quæ franguntur, quarum singulis fragmentis subest totum corpus Christi, & à quibus fractis corpus Christi extrinsecè denominatur fractum.

Obj. 6. Ibidem dicitur: *Patres nostri ...... omnes eandem escam spiritalem manducaverunt, & omnes eundem potum spiritalem biberunt.* Ergo non manducamus Christum nisi per fidem sicut Israelitæ manducaverunt.

Resp. Nego conseq. Nam sensus est, Israelitas eamdem inter se escam spiritalem manducasse, non eamdem nobiscum, ut patet ex contextu. Nec obstat, quòd S. Augustinus, tract. 26. in Joann. dicat Judæos eamdem nobiscum escam comedisse; quia hunc Apostoli locum non litteraliter, sed mysticè exponit.

Porro ibi Paulus loquitur de manna, quod erat figura Eucharistiæ. Dici autem possunt Israelitæ eamdem nobiscum escam manducasse, sed analogicè tantùm, quatenus illi figuram manducaverunt, nos rem figuratam manducamus.

Obj. 7. Luc. 22. Christus dicit: *Hic est calix novum testamentum in sanguine meo, qui pro vobis fundetur.* Et 1. Cor. c. 11. *Hic calix novum testamentum est in meo sanguine.* At utraque propositio sumi debet figuratè: Ergo & ista, Matth. c. 26. *Hic est sanguis meus.*

Resp. Nego min. Nam in utraque propositione verbum *est* non sumitur pro *significat*, sed in sensu proprio. Nam calix, hoc est, id quod in calice continetur, est verè ac propriè testamentum novum, quod Christus in sanguine suo sanciebat.

Equidem vox *calix* sumitur figuratè seu metonymicè, nempe ut continens pro contento; sed non ideò ipsa propositio figuratè sumitur: alioqui hæc propositio, *Verbum caro factum est*, ubi caro figuratè nempe synecdochicè sumitur pro homine, sumi deberet figuratè, non in sensu proprio: ac proinde significaret verbum non esse propriè hominem.

Inst. 1. Calix, seu id quod continetur in calice, non est sanguis Christi, alioqui hæc verba (*hic calix novum testamentum est in meo sanguine*) haberent

hunc ſenſum abſurdum: ſanguis eſt in meo ſanguine.

Reſp. Nego. Nam ſenſus illorum verborum eſt: hic calix, ſeu hæc res in calice contenta, eſt inſtrumentum, quo jus ad hæreditatem à Deo promiſſam hominibus rectè diſpoſitis applicatur, conſiſtens in meo ſanguine. Horum autem verborum Matth. c. 26. (*Hic eſt ſanguis novi teſtamenti*) ſenſus eſt, hic eſt ſanguis meus, quo ſancitur voluntas & promiſſio Dei teſtatoris ſeu teſtantis.

Porro hæc vox *teſtamentum* ſumitur dupliciter ſecundùm uſum communem & proprium: nempe, 1. pro voluntate ſeu promiſſione teſtatoris. 2. Pro authentico inſtrumento, quo continetur voluntas ſeu promiſſio teſtatoris, vel quo applicatur nobis jus ad hæreditatem à teſtatore promiſſam. Item teſtamentum ſumitur pro fœdere, ſeu pro voluntate fœdus ſancientis, & pro authentico inſtrumento ſanciti fœderis. Itaque Euchariſtia eſt præcipuè & ſpecialiter teſtamentum: tum quia jus ad hæreditatem nobis applicat: tum quia realiter continet Chriſti ſanguinem, quo in paſſione effuſo, ſancitum eſt novum teſtamentum.

Inſt. 2. Ex Luc. 22. Id quod datur in calice, funditur. Nam in textu græco ſic legitur: *Hic calix novum teſtamentum eſt in meo ſanguine, qui pro vobis funditur.* At ſanguis Chriſti non funditur realiter in Euchariſtia, cùm venis incluſus maneat. Ergo.

Reſp. Verbum *funditur* ſignificat hìc effuſionem faciendam in cruce: quæ quidem per præſens tempus exprimitur, quia proximè futura erat, & moraliter jam præſens erat. Quare vulgatæ interpres uſus eſt tempore futuro *fundetur.*

Obj. 8. Ex Scriptura. Chriſtus accepit panem, benedixit, fregit, & dedit diſcipulis ſuis, dicens: *hoc eſt corpus meum.* Ergo id quod dabat Chriſtus, erat panis realiter, & corpus Chriſti tantùm figuratè.

Reſp. Nego conſeq. Quia ad veritatem horum omnium ſufficit & requiritur, ut id quod Chriſtus diſcipulis ſuis dedit, fuerit panis ante conſecrationem, & realiter corpus Chriſti poſt conſecrationem ac vi illius.

Obj. 9. Poſtquam Chriſtus, Matth. c. 26. dixit: *Hic eſt ſanguis meus novi teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum;* ſtatim ſubjicit: *Dico autem vobis, non bibam amodò de hoc genimine vitis, usque in diem illum, cùm illud bibam vobiscum novum in regno Patris mei.* Idem habetur, Marc. 14. Ergo poſt conſecrationem nihil eſt realiter niſi vinum.

Reſp. Nego conſeq. 1. Quia hæc verba (*dico autem vobis, non bibam, &c.*) pertinent ad calicem vini, quem Chriſtus immediatè poſt eſum Agni Paſchalis & ante Euchariſtiæ confectionem Apoſtolis ſuis diſtribuit, non autem ad calicem conſecratum, ut patet ex Luc. 22. Ubi duo calices in cœna Domini diſtinguuntur, unus poſt eſum Agni & ante conſecrationem, alter verò poſt conſecrationem; & verba objecta narrantur dicta fuiſſe à Chriſto ante conſecrationem calicis. Quare Matthæus & Marcus verba illa

ſuo loco non narrarunt, ſed ſolus Lucas, quocum aliter conciliari non poſſunt. 2. Quia etiamſi Chriſtus hæc verba protuliſſet poſt conſecrationem, illa referri deberent, non ad vinum conſecratum, ſed ad vinum antea potatum, vel quod erat adhuc ſuper menſam; & ſenſus eſſet, ſe non biburum ampliùs vinum modo humano ad vires reficiendas. 3. Etiamſi hæc verba ad calicem conſecratum referrentur, adhuc non obſtarent veritati Catholicæ. Nam Euchariſtia dici poteſt panis, & vinum ſeu genimen vitis, quamvis neutrius ſubſtantiam contineat; tum quia fit ex pane & vino tanquam materia transeunte, tum quia utriusque ſpecies retinet.

Obj. 10. Illud, Matth. c. 26. *Semper pauperes habetis vobiscum, me autem non ſemper habetis.* Et illud Joann. c. 14. *Relinquo mundum, & vado ad Patrem.* Et illud Marc. c. ult. *Aſſumptus eſt in cœlum, & ſedet à dextris Dei.*

Reſp. Chriſtus ut homo eſt ſolùm in cœlo viſibiliter, ſeu ſub ſpecie propria ac viſibili, & in ſuo ſtatu naturali. Sed hoc non impedit, quominùs ſit inviſibiliter per reproductionem in ſtatu extraordinario & ſupernaturali ſub ſpeciebus panis & vini conſecratis. Primus autem textus ſignificat, nos tunc Chriſtum non habere in terris viſibiliter, & ſecundùm eum ſtatum in quo aliquid utilitatis corporalis accipere poſſit ab hominibus. Alii verò textus ſolùm ſignificant Chriſtum ſecundùm naturam humanam reliquiſſe mundum, & in cœlum aſcendiſſe ibique nunc eſſe, & inde viſibiliter deſcenſurum non eſſe ante diem judicii.

Obj. 11. Illud Matth. cap. 24. *Si quis vobis dixerit: ecce hìc eſt Chriſtus, aut illic, nolite credere.*

Reſp. Ibi Chriſtus nos præcisè monet, ut impoſtores caveamus, qui ſe Chriſtum vel prophetas mentientur.

Obj. 12. Illud Matth. c. 15. *Omne quod in os intrat, in ventrem vadit, & in ſeceſſum emittitur.* Sed corpus Chriſti in ſeceſſum non emittitur, ergo nec realiter in os intrat.

Reſp. Verba illa Chriſti intelligi debent de cibis communibus, qui ad corpus nutriendum ſumuntur, ex quibus id quod facta digeſtione ſupereſt, in ſeceſſum emittitur. Corpus autem Chriſti non eſt cibus communis, nec ſumitur ad alendum corpus, ſed ad ſuſtentandam animam, eamque in amore Dei conſervandam & augendam. Quod quidem licèt in os intret & in ſtomachum communicantis transmittatur, non tamen in ſeceſſum emittitur; quia corruptis in ſtomacho ſpeciebus, absque ulla ſui læſione, ibi deſinit eſſe.

Obſerva. Vi horum verborum (*hoc eſt corpus meum*) ſolum corpus Chriſti ponitur ſub ſpecie panis, & vi iſtorum (*hic eſt calix ſanguinis mei*) ſolus ſanguis ponitur ſub ſpecie vini; non tamen idcirco Chriſtus diſtrahitur. Nam propter naturalem concomitantiam, ſub ſpecie panis ſunt cum corpore ſanguis, anima & divinitas Chriſti; & ſub ſpecie vini ſunt cum ſanguine corpus, anima, & divinitas Chriſti: ſicque

que Chriſtus totus eſt ſub utraque ſpecie.

§. III.

Solvuntur objectiones petitæ ex Patribus.

Obj. 1. S. Ignatius Martyr, Epiſt. ad Philadelphienſes ait: *Una eſt caro Domini noſtri Jeſu Chriſti, & unus ejus ſanguis, qui pro nobis effuſus eſt: & unus calix, qui pro omnibus nobis diſtributus eſt: unus panis, qui omnibus fractus eſt.* Ubi Euchariſtiam à corpore & ſanguine Chriſti diſtinguit.

Reſp. Hìc carnem Chriſti ut in cruce paſſam, & ſanguinem ejus ut in cruce effuſum diſtinguit ab Euchariſtia, ſeu ab eadem carne & eodem ſanguine ut poſitis ſub ſpeciebus panis & vini. Et rectè diſtinguit ob ſtatuum & beneficiorum diverſitatem, quæ ad diſtinctionem ſufficit.

Obj. 2. Tertullianus, l. 1. contra Marcionem dicit, Chriſtum corpus ſuum repræſentaſſe in pane. Et l. 4. c. 40. ſic ait: *Acceptum panem & diſtributum diſcipulis, corpus ſuum illum fecit, hoc eſt corpus meum, dicendo, id eſt, figura corporis mei.*

Reſp. Ad 1. verbum *repræſentaſſe* ibi ſignificat exhibuiſſe; & ſenſus eſt, Chriſtum corpus ſuum exhibuiſſe in pane, hoc eſt, panem in corpus ſuum convertiſſe. Sic idem Tertullianus, lib. 4. contra Marcionem, eodem verbo utitur pro exhibere aliquid præſens, nam ſic ait: *Itaque jam repræſentans eum, hic eſt filius meus dilectus.* Et verò verbum *repræſento* ſignificat præſentem rem aliquam facere ſive re ipſa, ſive in ſigno aliquo ſeu imagine, ut conſtat ex Patribus, & Cicerone. Quare hoc verbum ambiguum eſt, & ejus ſignificatio ex ſubjecta materia vel ex circumſtantiis determinari debet.

Reſp. Ad 2. ſenſus eſt: Chriſtus acceptum panem illum fecit corpus ſuum, dicendo: hic panis, qui olim fuit figura corporis mei, nunc conſecratus, eſt corpus meum. Nam Tertullianus ibi utitur metatheſi, & verba illa (*figura corporis mei*) non conjungit cum his vocibus (*corpus meum,*) ſed cum pronomine *hoc*, per quod pronomen demonſtrat quidem panem communem, non qui remanet, ſed qui mutatur.

Obj. 3. Origenem variis locis, nam;

I. Homil. 7. in Leviticum dicit: *Si enim ſecundùm litteram ſequaris hoc, quod dictum eſt, niſi manducaveritis carnem meam, & biberitis ſanguinem meum, occidit hæc littera.*

Reſp. Vult ſolùm verba illa non eſſe accipienda omninò ad litteram, id eſt, ſine ulla adjunctione myſterii, ſicut acceperunt Capharnaitæ, putantes edendam eſſe carnem Chriſti modo carnali & ordinario, per lacerationem & diviſionem. Itaque verba illa Chriſti intelligi debent litteraliter, quoad ſubſtantiam manducationis, non autem quoad modum ordinarium manducationis carnis.

II. In cap. 26. Matthæi ait: *Panis iſte, quem Deus verbum corpus ſuum eſſe fatetur, verbum eſt nutritorium animarum.*

Reſp. Ibi prætermiſſo litterali ſenſu omnibus noto, exponit myſticè totum hunc locum; & per panem non intelligit

git panem materialem, sed doctrinam Christi.

III. L. 8. contra Celsum dicit: *Cum precibus & gratiarum actione pro beneficiis acceptis oblatos panes edimus.*

Resp. Non dicit nos panes simpliciter edere, sed panes mutatos in corpus Christi, nam sic ait: *Oblatos panes edimus, corpus sanctum quoddam per preces effectos, & sanctificans eos, qui cum sancto proposito ipso utuntur.* Dicit autem *quoddam*, quia noluit Ethnico apertè dicere corpus Christi, ne illi mysterium quod ignorabat irridendi occasionem daret, & aliundè probè sciebat Fideles intelligere corpus Christi.

IV. In cap. 15. Matthæi dicit 1. esum Eucharistiæ non prodesse, nec ejus omissionem obesse. 2. Cibum illum juxta id quod habet materiale in ventrem abire, & in secessum emitti. 3. Eucharistiam esse corpus typicum & symbolicum.

Resp. Ad 1. Origenes loquitur præcisè de esu corporali Eucharistiæ, abstrahendo à bonitate vel malitia sumentis: corporalis enim manducatio Eucharistiæ nihil prodest adultis sine spirituali manducatione per fidem & dilectionem tanquam dispositionem. Neque ejus omissio obest, si aliqua justa de causa omittatur Eucharistiæ sumptio, quia hæc omissio non est peccatum.

Ad 2. Per illud materiale quod in secessum emittitur, intelligit accidentia panis.

Ad 3. Eucharistia dicitur corpus typicum & symbolicum, quia nempe corpus Christi sub specie panis est symbolum sui ipsius ut fuit in cruce: unde per Eucharistiam commemoratur passio ac mors Christi. Neque enim Origenes corpus illud typicum distinguit à vero Christi corpore, sed ipsum Christum, seu Verbum incarnatum, prout extra Sacramentum spiritualiter manducatur per fidem, distinguit à corpore Christi typico simul & vero, sed in alio statu & sub aliena specie posito.

Cùm autem Origenes eodem loco dicit corpus Christi à peccatoribus manducari non posse, loquitur de manducatione spirituali per fidem & charitatem, quæ fit extra Sacramentum. Et verò Origenes, hom. 7. in lib. Numer. sic ait: *Tunc in ænigmate erat manna cibus, nunc autem in specie caro verbi Dei est verus cibus, sicut ipse dicit, quia caro mea verè est cibus.*

Obj. 4. S. Chrysostomum, in Commentario in Psalm. 22. & in Epistola ad Cæsarium.

Resp. Utrumque hoc opus non est Chrysostomi, ut rectè probat Bellarminus.

Obj. 5. S. Augustinum multis locis; nam,

I. L. 20. contra Faustum, c. 21. dicit: *Hujus sacrificii caro & sanguis ante adventum Christi per victimas similitudinum promittebatur: in passione Christi per ipsam veritatem reddebatur: post ascensum Christi per Sacramentum memoriæ celebratur.*

Resp. Ibi Eucharistiam vocat Sacramentum memoriæ cruenti sacrificii in cruce oblati; & rectè sic vocat. Nam corpus & sanguis Christi sub speciebus panis & vini diversis, & seorsim existentibus posita, repræsentant & sic in memoriam revocant cruentum sacri-

ſacrificium à Chriſto in ara crucis oblatum.

II. Epiſt. 23. ait: *Sicut ſecundùm quemdam modum Sacramentum corporis Chriſti corpus Chriſti eſt: Sacramentum ſanguinis Chriſti ſanguis Chriſti eſt: ita Sacramentum fidei fides eſt.*

Reſp. S. Doctor ibi loquitur de ſpeciebus panis & vini, quæ ſunt Sacramenta, id eſt; ſigna ſenſibilia corporis & ſanguinis Chriſti ſub illis exiſtentium. Quæ quidem ſpecies ſunt quodam modo corpus & ſanguis Chriſti, nempe ſignificatione ſeu repræſentatione: nam ſunt ſigna ſenſibilia repræſentantia corpus & ſanguinem Chriſti præſentia.

Nec obſtat, quòd homines non ſoleant dicere ſpecies Euchariſtiæ eſſe corpus Domini: nam neque dicere ſolent Baptiſmum eſſe fidem, & tamen Auguſtinus hoc dicit eodem loco, ſed impropriè locutus eſt.

III. Lib. 3. de Trinitate, c. 10. de Euchariſtia loquens dicit: *Panis ad hoc factus in accipiendo Sacramento conſumitur.*

Reſp. Ibi per panem intelligit ſpeciem panis, quam dicit conſumi à ſumente Euchariſtiam.

IV. In Pſalm. 98. ait: *Non hoc corpus, quod videtis, manducaturi eſtis, & bibituri illum ſanguinem quem fuſuri ſunt, qui me crucifigent: Sacramentum aliquod vobis commendavi, ſpiritualiter intellectum vivificabit vos; & ſi neceſſe eſt illud viſibiliter celebrari, oportet tamen inviſibiliter intelligi.*

Reſp. Senſus eſt, quòd non comedendum ſit corpus Chriſti quale ante paſſionem erat, in propria ſpecie, & viſibile ac mortale; ſed manducandum eſt illud in aliena ſpecie, inviſibile, & impaſſibile. Similiter, quòd bibendus non ſit ſanguis Chriſti in propria ſpecie, qualis fundetur à Judæis, ſed in ſpecie aliena. Sequentium verò verborum ſenſus eſt: myſterium aliquod commendavi vobis, nempe de carne mea manducanda; non eſt carnaliter intelligendum de carne manducanda modo vulgari, nempe in propria ſpecie, & per diviſionem ac lacerationem, ſed de carne inviſibiliter absque ulla læſione, verè tamen ac realiter comedenda.

Veritas hujus explicationis patet. 1. Quia Auguſtinus inducit ibi Chriſtum reſpondentem iis, quibus (ut S. Doctor ait) *durum viſum quod ait: niſi quis manducaverit carnem meam, non habebit vitam æternam: acceperunt illud ſtultè, & carnaliter illud cogitaverunt, & putaverunt quòd præciſurus eſſet Dominus particulas quasdam de corpore ſuo, & daturus illis.* 2. Quia ibidem paulò ante aſſerit Chriſtum nobis dediſſe in Euchariſtia carnem ſuam verè manducandam, & quæ adorari debeat: *& quia*, inquit, *in ipſa carne hìc ambulavit, & ipſam carnem nobis manducandam ad ſalutem dedit: nemo autem illam carnem manducat niſi priùs adoraverit, inventum eſt quemadmodùm adoretur ſcabellum pedum Domini, & non ſolùm non peccemus adorando, ſed peccemus non adorando.*

V. Lib. contra Adimantum, c. 12. ait: *Non dubitavit Dominus dicere, hoc est corpus meum; cùm signum daret corporis sui.* Et in Psal. 3. dicit, quòd Christus Judam *adhibuit ad convivium, in quo corporis & sanguinis sui figuram discipulis commendavit & tradidit.*

Resp. Eucharistia est verè ac realiter corpus & sanguis Christi, & simul signum ac figura, imago, typus, symbolum corporis & sanguinis Christi ut immolati in cruce, seu corporis Christi ut visibiliter crucifixi, & sanguinis ejus ut in cruce effusi ac separati à corpore. Nam corpus & sanguis Christi in Eucharistia, utpote posita sub alienis speciebus panis & vini, iisdemque diversis ac seorsim existentibus, se ipsa ut in cruce immolata & separata fuerunt, verè exhibent.

Dices. Idem non potest esse sui ipsius signum & figura.

Resp. Disting. Sub eadem ratione ac consideratione, *conc.* sub diversa ratione & consideratione, *neg.* Nam eadem res uno modo considerata, potest esse signum ac figura sui ipsius alio modo consideratæ, ut patet hoc exemplo à Bellarmino adducto. Si Rex aliquis gravissimo bello confecto, idem ipsum bellum ad oblectandum populo in scena repræsentari vellet, & ipse idem qui verè pugnaverat, in scena se ipsum repræsentaret, esset ipse verè antitypon & repræsentatio sui ipsius. Imò, ut idem Bellarminus observat, Christus ipse non semel sub una ratione, dum viveret, fuit figura sui ipsius sub alia ratione. Sic cùm in monte coram Mose & Elia, & Apostolis transfiguratus est, fuit figura sui ipsius ut in cœlo ab omnibus veteris & novi testamenti sanctis videndi.

Porrò S. Augustinus & alii Patres cùm Eucharistiam vocant signum, semper intelligunt signum non nudum & vacuum, sed plenum re significata.

Observa. Eucharistia igitur est signum & figura corporis ac sanguinis Christi ut fuerunt in cruce; & Christus in Eucharistia est figura sui ipsius ut fuit in cruce. Nam in cruce corpus ejus fuit immolatum & occisum, atque à sanguine ejus separatum. In Eucharistia autem corpus ejus est modo mortuo; & quantùm ad species panis ac vini separatim existentes, atque quantùm est ex vi verborum consecrationis, separatum à toto ejus sanguine.

Obj. 6. Theodoretus, Dialog. 2. Orthodoxum inducit sic respondentem: *Neque enim signa mystica post sanctificationem recedunt à sua natura; manet enim in priore substantia, & figura, & forma, & videri, & tangi possunt sicut priùs: intelliguntur tamen ea esse, quæ facta sunt, & creduntur & adorantur, ut quæ illa sint, quæ creduntur.*

Resp. Juxta Bellarminum Theodoretus per naturam ibi intelligit naturam externam, quæ nil aliud est quàm complexio accidentium, quibus res per se subsistens subest. Nam juxta Bellarminum Theodoretus duplicem naturam distinguit, unam internam,

qua res per se subsistens in se constituitur; alteram verò externam, cui res per se subsistens subest, & à qua habet esse talis figuræ, formæ, coloris, &c. & quæ nihil aliud est quàm accidentia rei. Hanc, non illam, dicit manere in Eucharistia.

Quidquid sit de modo, quo Theodoretus hic naturam panis & vini sumpsit, certum est illum sensisse panem, & vinum vi consecrationis fieri realiter corpus & sanguinem Christi, ideoque substantiam panis & vini non remanere in Eucharistia.

Obj. 7. Aliqui Patres dicunt impios non manducare corpus Christi in Eucharistia.

Resp. Solùm volunt impios non refici corpore Christi per gratiæ infusionem, nam manducare aliquando sumitur pro refici. At non negant ab impiis manducari realiter. Sæpe autem toti sunt in interna ac spirituali manducatione seu refectione commendanda; eò quòd sine illa nil prosit manducatio realis & externa. Pro quo

Observa. Ex Conc. Trident. sess. 13. cap. 8. Eucharistia sumi potest tripliciter. 1. Sacramentaliter tantùm, ut à peccatoribus. 2. Spiritualiter tantùm ut à justis, qui fide viva per charitatem operante Eucharistiam sumere, & Christo perfectè uniri cupientes, fructum Eucharistiæ percipiunt sine sumptione reali. 3. Sacramentaliter simul & spiritualiter, ut à rectè dispositis, qui Eucharistiam realiter sumunt.

Potest etiam sumi materialiter seu realiter tantùm, non sacramentaliter, ut à non baptizato.

Obj. 8. S. Ambrosius, lib. 4. de Sacramentis, cap. 4. dicit nos bibere similitudinem pretiosi sanguinis Christi.

Resp. Solùm vult nos sumere sanguinem, non in propria specie sanguinis, ne (ut ibidem ipse ait) horror esset cruoris, sed in specie vini, quæ est similitudo sanguinis & quidem ut præsentis. Sic cùm dicitur Christus offerri in imagine, sensus est offerri sub figura & specie alimenti, non sub propria specie ut est in cœlo. Cùm autem Ambrosius, lib. 5. cap. 4. dicit: *Non iste panis est, qui vadit in corpus; sed ille panis vitæ æternæ, qui animæ nostræ substantiam fulcit:* sensus est, corpus Christi non converti in substantiam corporis nostri, more ciborum corporalium per nutritionem, sed animam reficere.

Porro aliqui alii Patres interdùm obscurè, figuratè, mysticè, & minùs propriè de Eucharistia locuti sunt; tum quia volebant hoc mysterium infidelibus occultare; tum quia à fidelibus, ante exortas Sacramentariorum hæreses, in bono sensu intelligi se sciebant.

§. IV.

Solvuntur objectiones petitæ ex ratione.

Obj. 1. Quando Christus dixit, *hoc est corpus meum*, demonstrabat id, quod antea acceperat, benedixerat, fregerat. Atqui panem acceperat, &c. Ergo panem demonstrabat. Ergo, &c.

Resp. Nego maj. Nam Christus panem nondum consecratum acceperat: panem

panem autem consecratum, & sua consecratione mutatum in suum corpus demonstrabat. Itaque id, quod Christus Apostolis dedit, erat ante consecrationem, panis, & post consecrationem ac vi illius corpus Christi.

Obj. 2. Quando Christus pronunciabat verba illa, *hoc est corpus meum*, intelligebat per pronomen *hoc* id, quod tunc in manibus tenebat. Sed tunc panem tenebat. Ergo.

Resp. Nego maj. Nam Christus proferens verba ista (*hoc est corpus meum*,) intelligebat per pronomen *hoc* id, quod in manibus habebat in fine propositionis suæ, nempe corpus suum sub speciebus panis. Nam pronomen *hoc* in propositionibus practicis non demonstrat nisi id, quod fit per propositionem completam; & verba non habent suam significationem completam, nisi eo instanti, quo tota propositio completa est. In fine autem propositionis Christi id, quod sub speciebus existebat, erat non jam panis, sed corpus Christi. Quare cùm Christus proferebat vocem *meum*, loquebatur de eo, quod post verborum ejus prolationem mansurum erat, ideoque de eo quod incipiebat esse, non verò de eo quod esse desinebat.

Inst. Quando Christus pronunciabat pronomen *hoc*, antequàm propositionem absolveret, tò *hoc* non significabat corpus suum. Ergo significabat panem: nam non datur medium.

Resp. Nego conseq. Nam antequam Christus propositionem absolveret, pronomen *hoc* nullam determinatam sed vagam tantùm & indeterminatam significationem habebat: pronomen enim *hoc*, quando est subjectum propositionis, non significat aliquid determinatè, nisi quatenus ad significandum determinatur per propositionis prædicatum.

Obj. 3. Si Christus per hæc verba (*hoc est corpus meum*) voluisset convertere panem in corpus suum, dixisset, hoc fiat corpus meum: sicut dum creavit lucem, dixit, *fiat lux*, non autem, hæc est lux. Ergo.

Resp. Nego anteced. Nam Christus per utramque locutionem potuit æquè operari, cùm nulli legi sit adstrictus; sicut per istam locutionem, Joann. c. 4. *vade, filius tuus vivit*, tam operatus est quàm per hanc: *adolescens, tibi dico, surge.* Luc. 7. Itaque hæc locutio (*hoc est corpus meum*) isti (*fiat lux*) similis est in eo, quòd tam sit practica, & tam vim habeat efficiendi id quod significat: unde etiam similis est huic propositioni, hoc fit corpus meum. Hæ tamen duæ propositiones, non eundem, sed diversum sensum habent. Nam prior, nempe (*hoc est corpus meum*) formaliter & directè significat realem corporis Christi præsentiam sub specie panis, & consecutivè tantùm conversionem panis in corpus Christi: posterior verò, nempe (*hoc fit corpus meum*) formaliter ac directè significat conversionem panis in corpus Christi, & consecutivè tantùm realem corporis Christi præsentiam sub specie panis. Quare verbum (*est*) in forma Eucharistiæ non significat *convertitur*, quamvis conversionem efficiat; & Sacerdos qui diceret, hoc fiat corpus meum, aut hoc convertatur in corpus meum, nihil

efficeret, quia Chriſtus inſtituit & juſſit, ut verba formæ Euchariſtiæ ſignificarent formaliter ac directè realem præſentiam ſui corporis ſub ſpecie panis, nec aliter conſecraretur Euchariſtia. Igitur cùm ſupradictæ propoſitiones habeant formalem ac directam ſignificationem diverſam, non ſunt ſinonymæ.

Obj. 4. Corpus Chriſti non poteſt manducari manducatione reali & propriè dicta, ſed ſolùm per fidem. Ergo.

Reſp. Nego anteced. Nam quamvis manducari non poſſit modo carnali & vulgari per carnis diviſionem ac maſticationem, propriè tamen & verè ac realiter manducatur. Nam ut aliquid propriè ac verè manducetur, ſufficit quod per inſtrumenta ordinaria, nempe linguam & palatum ab ore ad ſtomachum transmittatur. Quod fit reſpectu Euchariſtiæ.

Porro Euchariſtia ratione ſolarum ſpecierum dicitur frangi, dividi, dentibus atteri.

Obj. 5. Idem non poteſt eſſe ſui ipſius commemoratio. At Euchariſtia eſt commemoratio Chriſti, juxta illud, *hoc facite in meam commemorationem.* Ergo.

Reſp. Diſting. maj. Sub eodem reſpectu & ſtatu, *conc. maj.* Sub diverſo reſpectu, & in diverſo ſtatu, *nego maj.* Euchariſtia eſt equidem commemoratio paſſionis & mortis Chriſti, & fit ac ſumitur in memoriam paſſionis Chriſti. Nam hæc verba (*in meam commemorationem*) ſignificant commemorationem paſſionis ac mortis Chriſti, juxta illud 1. Cor. cap. 11. *Quotieſcumque enim manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annunciabitis donec veniat.* Sed hoc non impedit realem præſentiam Chriſti in Euchariſtia; quia Chriſtus inviſibiliter præſens ſub ſpeciebus diverſis & ſeorſim exiſtentibus poteſt eſſe, & eſt commemoratio ſui ipſius ut patientis & morientis in cruce, & ſumi poteſt in memoriam paſſionis & mortis ſuæ: nam eadem res poteſt ſub uno ſtatu excitare ſui ipſius memoriam ſub alio.

Obj. 6. Si Apoſtoli intellexiſſent verum Chriſti corpus ſibi dari edendum, re tam prodigioſa perturbati fuiſſent, eamque perturbationem ſtatim declaraſſent. Falſum conſeq. Ergo.

Reſp. Nego ſequel. maj. Nam jam ab anno fuerant à Chriſto ea de re inſtructi, cùm Chriſtus, Jo. cap. 6. eis corpus ſuum ſe daturum manducandum promiſit; & aliundè lumine ſupernaturali illuſtrabantur, ut tantum myſterium ſimpliciter crederent, & debito affectu colerent.

Obj. 7. Idem corpus non poteſt eſſe ſimul in pluribus locis. Ergo corpus Chriſti, quod eſt in cœlo, non poteſt eſſe in Euchariſtia.

Reſp. Nego anteced. Cujus falſitas probatur in Philoſophia, ad quam pertinet hæc quæſtio.

Obj. 8. Si Chriſtus reproducitur in Euchariſtia, quotidie à Sacerdote fit Deus-homo, item quotidie corpus Chriſti generatur per conſecrationem. Abſurdum utrumque conſequens, ergo & antecedens.

Reſp.

Resp. Nego sequel. maj. Nam Christus Deus homo à Sacerdote secundùm corpus non fit simpliciter & absolutè, sed tantùm secundùm quid: quod enim jam existit, non potest fieri absolutè & simpliciter. Igitur Christus secundùm corpus à Sacerdote fit tantùm secundùm quid, quatenus corpus Christi in statu suo naturali existens in cœlo, à Sacerdote per verba consecrationis ponitur in novo loco, in quo non erat antea, nempe sub speciebus panis & vini. Ponitur autem à Sacerdote moraliter tantùm, quatenus Sacerdos per verba consecrationis determinat Deum ad reproducendum corpus Christi sub speciebus panis & vini.

Item corpus Christi non generatur per consecrationem: nam non fit ex pane tanquam materia præexistente & componente, sed ut termina à quo.

ARTICULUS II.

Utrùm substantia panis & vini remaneat in Eucharistia post consecrationem?

Nota. Lutherus, qui priùs liberam reliquerat transubstantiationis fidem, postea sententiam mutavit; sic enim contra Henricum VIII. Angliæ regem scribit anno 1522. *Nunc transubstantiare volo sententiam meam, & dico, antea posui nihil referre sive sic, sive sic sentias de transubstantiatione: nunc autem decerno impium & blasphemum esse, si quis dicat panem transubstantiari.* Quare sensit substantiam panis & vini simul cum corpore & sanguine Christi esse in Eucharistia. Ita etiam sentiunt Lutherani.

Dico. In Sacramento Eucharistiæ non remanet substantia panis & vini unà cum corpore & sanguine Christi, sed tota convertitur in corpus & sanguinem Christi. Est de fide.

Prob. 1. Ex his verbis Christi, Matth. c. 26. *Hoc est corpus meum, hic est sanguis meus.* Quæ verba (ut modò probatum est & fatentur Lutherani) verè ac propriè demonstrant corpus & sanguinem Christi, non verò solam illorum figuram vel virtutem. Unde sic argumentor. Si substantia panis & vini non convertatur in corpus & sanguinem Christi, hæc Christi verba erunt falsa. Falsum conseq. Ergo. *Prob. seq. maj.* Nam sensus illorum verborum hic erit: hic panis est corpus meum, hoc vinum est sanguis meus. At falsum est panem esse corpus Christi & vinum ejus sanguinem. Ergo. Major constat, tum quia pronomina *hic* & *hoc* demonstrant substantiam sensibiliter præsentem, ideoque demonstrabunt substantiam remanentem panis & vini, utpote solam juxta adversarios sensibiliter præsentem: tum quia pronomen *hic*, vel *hoc* non demonstrat nisi substantiam ex natura sua substratam iis accidentibus quæ indicantur, quandiu illa substantia iis accidentibus subest.

Igitur verus sensus hujus propositionis (*hoc est corpus meum*) est iste: hæc res, quæ continetur sub speciebus panis, non est ampliùs panis, sed est corpus meum.

Prob. 2. Ex Patribus apud Bellarminum, pro omnibus sint S. Cyrillus Hiero-

Hierosolymitanus, Catechesi 4. *Aquam aliquando mutavit in vinum, quod est sanguini propinquum, in cœna Galileæ, sola voluntate: & non erit dignus, cui credamus, quòd vinum in sanguinem transmutasset?* S. Ambrosius, l. de initiandis, c. 9. *Quantis utimur exemplis, ut probemus non hoc esse quod natura formavit, sed quod benedictio consecravit; majoremque vim esse benedictionis quàm naturæ, quia benedictione etiam natura ipsa mutatur?* Nomine benedictionis intelligit consecrationem. Et S. Damascenus, lib. 4. orthodoxæ fidei, cap. 14. *Panis, ac vinum & aqua per sancti Spiritus invocationem & adventum, mirabili modo in Christi corpus & sanguinem vertuntur.*

Prob. 3. Ex Conciliis. Et 1. ex Concil. Romano sub Nicolao II. in quo Berengarius hæresim oppositam damnare coactus est ut testatur Lanfrancus qui Concilio adfuit; & altero Romano sub Gregorio VII. in quo idem Berengarius professus est se credere, *Panem & vinum, quæ ponuntur in altari, in veram & propriam ac vivificatricem carnem & sanguinem Jesu Christi substantialiter converti per verba consecratoria, & ita post consecrationem esse verum corpus & sanguinem Christi.*

2. Ex Concil. generali Lateranensi IV. cap. 1. ubi dicitur: *Idem ipse Sacerdos & sacrificium Jesus Christus, cujus corpus & sanguis in Sacramento altaris sub speciebus panis & vini veraciter continetur, transubstantiatis pane in corpus & vino in sanguinem potestate divina.*

3. Ex Conc. Florent. suprà laudato.

4. Ex Conc. Trident. sess. 13. cap. 2. *Si quis dixerit, in sacrosancto Eucharistiæ Sacramento remanere substantiam panis & vini, unà cum corpore & sanguine Domini nostri Jesu Christi; negaveritque mirabilem illam & singularem conversionem totius substantiæ panis in corpus, & totius substantiæ vini in sanguinem manentibus duntaxat speciebus panis & vini: quam quidem conversionem Catholica Ecclesia aptissimè transubstantiationem appellat, anathema sit.*

Ex quibus patet Christum non esse præsentem in Eucharistia per unionem panis cum corpore Christi vel cum Verbo: nam unio non est conversio.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Verba Christi (*hoc est corpus meum*) vera sunt, licèt panis non mutetur in corpus Christi. Ergo. *Nego antecedens, probatur.* Hæc propositio de Christo facta (hic homo est Deus) vera est sine conversione humanitatis in divinitatem & hominis in Deum. Ergo similiter propositio ista (*hoc est corpus meum*) vera est sine conversione panis in corpus Christi.

Resp. Nego conseq. Disparitas est, quia in hac propositione (*hic homo est Deus*) propter solam unionem hypostaticam verbi cum natura humana subjectum & prædicatum supponunt pro eodem in recto, nempe pro supposito verbi, ita ut sensus sit: hoc suppositum habens humanitatem, est suppositum habens divinitatem. At in ista propositione (hic panis est corpus meum) subjectum & prædicatum non supponunt pro eodem, sed pro diversis & disparatis rebus: unde propositio est falsa; nam propositio affirmativa non potest esse vera, nisi subjectum & prædicatum supponant,

seu

ſeu accipiantur pro eodem ſaltem in recto, ut patet. Quemadmodum igitur falſa eſt hæc propoſitio, humanitas eſt divinitas: ſic & iſta, panis eſt corpus meum, quia nempe rectum prædicati & ſubjecti non eſt idem in utraque propoſitione.

Obj. 2. Hæc propoſitio de lagena vini (hoc eſt vinum) vera eſt ſine converſione lagenæ in vinum. Ergo ſimiliter iſta Chriſti (*hoc eſt corpus meum*) vera eſt ſine converſione panis in corpus.

Reſp. Nego conſeq. Diſparitas eſt, quia ſecundùm communem hominum uſum, oſtenſo continente demonſtratur contentum, pro quo ſæpe ſumitur continens. Sic cùm dicitur de lagena, hoc eſt vinum; ſenſus eſt: id quod continetur in lagena, eſt vinum. At panis & vinum non ſunt aliquid inſtitutum ad aliud continendum: unde ſumi non poſſunt pro alia re contenta: nam ridicula eſſet hæc propoſitio de pane, in quo duplio occultaretur, hoc eſt duplio.

Inſt. Chriſtus inſtituit panem ad corpus ſuum continendum. Ergo.

Reſp. Nego anteced. Quia 1. Nullum eſt fundamentum id aſſerendi. 2. Chriſtus proferens hæc verba (*hoc eſt corpus meum*) debuit loqui ſecundùm communem uſum hominum, & acceptionem uſitatam; cùm tunc Sacramentum inſtitueret, teſtamentum conderet, fœdus iniret & præcipuum fidei dogma ſtatueret: alioqui non intelligeretur, & daretur occaſio errandi in re graviſſimi momenti. At panis aut vinum non eſt vas inſtitutum ad continendum corpus & ſanguinem Chriſti. 3. Chriſtus hanc inſtitutionem tam inſolitam & minùs convenientem debuiſſet clarè exponere, quod nuſquam fecit. 4. Hoc repugnat conſtanti Traditioni Eccleſiæ, cujus eſt verum Scripturæ ſenſum exponere.

Obſerva. Ex Bellarmino in propoſitionibus de re continente & re contenta, pronomen *hoc* poteſt demonſtrare alterutram, modò tamen unica ſit res contenta. Sic de crumena auro plena, verè ac rectè dicitur, hoc eſt crumena, vel hoc eſt aurum. Secùs, ſi plures res continentur: nam tunc pronomen *hoc* neutram rem contentam, ſed ſolam rem continentem demonſtrare poteſt. Sic de crumena, in qua ſit aurum cum argento, dici verè non poteſt ſimpliciter, hoc eſt aurum; quia ſecundùm communem loquendi uſum, qui rem contentam per pronomen *hoc* demonſtrat, unam tantùm rem cum excluſione cujuscumque alterius demonſtrat. Quare ſi cùm Chriſtus dixit, *hoc eſt corpus meum*, corpus & panis ſimul fuiſſent, falſa eſſet hæc Chriſti propoſitio; ſed Chriſtus debuiſſet dicere: hoc non eſt ſolùm panis, ſed etiam corpus meum; vel, hìc, id eſt, in hoc pane eſt corpus meum.

Obj. 3. Si ad veritatem horum Chriſti verborum (*hoc eſt corpus meum*) neceſſaria ſit tranſubſtantiatio, ſeu mutatio ſubſtantiæ panis in corpus Chriſti, neceſſaria quoque eſt tranſaccidentatio, ſeu mutatio accidentium panis in corpus Chriſti. Falſum conſeq. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Quia in allata propositione Christi pronomen *hoc* non demonstrat accidentia, sed substantiam quæ subest accidentibus; nec propositionis sensus est, hoc accidens (putà albedo) vel hoc album est corpus meum; sed sensus: substantia substans huic accidenti v.gr. quantitati est corpus meum. Unde ad veritatem hujus propositionis requiritur tantùm, ut pro ultimo instanti quo completur, substantia substans huic accidenti sit re ipsa corpus Christi, ac proinde ut pro eodem instanti panis mutetur in corpus Christi.

Obj. 4. Eucharistia sæpe in Scriptura vocatur panis, ut, 1. Cor. cap. 10. *De uno pane participamus.* Et c. 11. *Quotiescumque manducabitis panem hunc... itaque quicumque manducaverit panem hunc ..... indignè, reus erit, &c.* Ergo in Eucharistia remanet panis.

Resp. Nego conseq. Itaque Eucharistia rectè vocatur panis, quamvis substantiam panis non contineat. 1. Quia ex pane facta est: nam in Scriptura res, quæ fit per conversionem alterius in ipsam, sæpe vocatur nomine rei conversæ & destructæ. Sic Joann. cap. 2. aqua in vinum conversa nominatur aqua post conversionem, juxta illud: *Ut autem gustavit Architriclinus aqua vinum factam.* Et Exodi c. 7. virga conversa in colubrum, post conversionem vocatur simpliciter virga: *Devoravit virga Aaron virgas eorum.* 2. Quia habet species & apparentias panis. Nam Scriptura sæpe vocat res nomine rerum, quarum apparentiam ac similitudinem habent. Sic Genes. c. 18. & Act. cap. 1. Angeli appellantur viri, quia sub specie humana apparuerunt. 3. Quia Eucharistia est cibus animæ nostræ. In Scriptura autem cibus omnis præsertim solidus vocatur panis. Sic Psal. 77. manna dicitur panis ab Angelis factus, *panem Angelorum manducavit homo.* Denique quia Eucharistia specialem quandam habet cum pane analogiam. Nam sicut panis corpus reficit; ita Eucharistia animam reficit, & ad animæ refectionem ex se ordinatur.

Obj. 5. Quando Christus dixit, Joann. c. 6. *Ego sum panis*, verum dixit, & tamen non mutavit se ipsum in panem. Ergo à pari, &c.

Resp. Christus non dixit simpliciter, *ego sum panis*, sed, *ego sum panis vitæ*, *ego sum panis vivus.* Hæ autem voces additæ (*vitæ, vivus*) significant nomen panis non sumi in sensu proprio pro pane corporali, sed in sensu metaphorico, pro ipso Christo ut manducando per fidem & charitatem. Quare veritas illarum propositionum nullam mutationem exigit. At ad veritatem hujus propositionis (hoc est corpus meum) requiritur mutatio panis in corpus Christi. Nam sublata mutatione panis in corpus Christi, pronomen *hoc* demonstrat panem: & sic propositionis sensus est, hic panis est corpus meum, quod apertè falsum est.

Obj. 6. In fidei professione jussu Concilii Romani sub Nicolao II. emissa à Berengario, dicitur: *Panem & vinum, quæ in altari ponuntur, post consecrationem non solùm Sacramentum, sed etiam verum corpus & sanguinem Domini nostri Jesu Christi esse; & sensualiter, non*

solùm

ſolùm Sacramento, ſed in rei veritate manibus Sacerdotum tractari, & frangi, & fidelium dentibus atteri.

Reſp. Ibi per panem & vinum intelliguntur panis & vinum vi conſecrationis mutata. Corpus autem Chriſti ſenſualiter manibus Sacerdotum tractari, frangi, dentibus atteri dicitur ratione ſpecierum, & illis mediantibus: ſicut Chriſtus dum hic mortalem vitam degeret, dicebatur tangi mediantibus veſtimentis: *Quis me tetigit? tetigit me aliquis,* inquiebat ipſe Chriſtus, Luc. 8. quamvis ejus corpus non tangeretur immediatè.

Porro corpus Chriſti in Euchariſtia tangitur mediantibus ſpeciebus, ut ſignis illud realiter præſens ſub ſe tegentibus.

Obj. 7. Si non ſit panis in Euchariſtia, ſenſus falluntur. Falſum conſeq. Ergo.

Reſp. Senſus falluntur quidem circa objectum mediatum, quod eſt ſubſtantia ſubſtans accidentibus. At non falluntur circa objectum ſuum immediatum & proprium, quod conſiſtit in accidentibus. Sæpe autem homines falluntur circa objectum mediatum, ut cùm aurichalcum quod vident, putant eſſe aurum; canem, putant eſſe lupum, &c.

Obj. 8. Si ſubſtantia panis non remanet in Euchariſtia, eſt falſitas in hoc Sacramento, nempe in accidentibus. Falſum conſeq. Ergo.

Reſp. Nego ſequel. maj. Nam accidentia externa non ſunt ſigna naturalia ſubſtantiæ ſub ſe latentis, niſi ſervato ordine naturæ, & ſublato omni miraculo. Quare ex acccidentibus externis non poſſumus prudenter judicare ſub illis adeſſe ſubſtantiam internam niſi hypotheticè, nempe ex hypotheſi quòd nil factum ſit ſupra naturæ ordinem. Et ſi quis fallitur, per accidens fallitur.

Obj. 9. Si datur tranſubſtantiatio, corpus Chriſti fit ex pane, & ſic corpus Chriſti in Euchariſtia non eſt idem corpus quod fuit in cruce.

Reſp. Nego ſequel. Quia corpus Chriſti in Euchariſtia fit ex pane ut termino à quo, non verò ut materia componente.

Obj. 10. Hæc vox (*tranſubſtantiatio*) eſt nova, & inaudita fuit ante Innocentium III.

Reſp. Non eſt nova quoad rem ſignificatam: nam veritas per illam vocem ſignificata tam antiqua eſt quàm Eccleſia. Porro ab Eccleſia ſapienter & utiliter uſurpantur novæ voces ad veritatem fidei contra novas hæreſes meliùs explicandam.

Ex dictis Collige 1. Nihil omnino ſubſtantiæ panis & vini in Euchariſtia remanere, ſed per conſecrationem totam panis ſubſtantiam verè ac propriè converti in corpus Chriſti, & totam vini ſubſtantiam in ejus ſanguinem, remanentibus dumtaxat ſpeciebus panis & vini. Hinc.

Collige 2. Actionem, per quam Chriſtus in Euchariſtia ponitur, eſſe perfectam converſionem, & propriè tranſubſtantiationem, ut docet Concil. Tridentin. ſeſſ. 13. cap. 4. & can. 2. Ratio eſt, quia in actione, qua Chriſtus in Euchariſtia ponitur, reperiuntur omnes conditiones ad veram ac perfectam tranſubſtantiationem ſeu

converſionem unius ſubſtantiæ in aliam requiſitæ. Nam conditiones illæ ſunt quatuor. Prima, ut tota aliqua ſubſtantia deſinat eſſe: nam una ſubſtantia converti non poteſt in aliam, niſi deſinat eſſe quod antea erat. Secunda, ut alia ſubſtantia ſuccedat ſubſtantiæ pereunti: alioqui ſi una deſineret eſſe, & altera non inciperet eſſe, eſſet corruptio vel annihilatio, non converſio. Unde converſio duos habet terminos poſitivos, quorum unus deſinit, & alter incipit. Tertia, ut ſit aliqua connexio & dependentia inter deſitionem ſubſtantiæ pereuntis, & alterius ſupervenientis ſucceſſionem: ita ut prior ſubſtantia deſinat ut altera ſuccedat, & vi incœptionis unius fiat deſitio alterius. Alioqui non erit una actio, quæ dici poſſit converſio; ſed erunt duæ actiones totales, quæ per accidens ſe concomitarentur, & quarum una annihilatio, & altera creatio diceretur. Quarta denique, ut remaneat aliquid commune utrique termino, nempe ſubſtantiæ pereunti, & ſubſtantiæ ſuccedenti: nam ſi nihil tale remaneret, deſitio termini à quo non exigeret ſucceſſionem termini ad quem. Atqui hæ quatuor conditiones in Euchariſtia reperiuntur. Nam 1. ſubſtantia panis & vini deſinit eſſe. 2. Corpus Chriſti de novo incipit eſſe ſub ſpeciebus panis, & ejus ſanguis ſub ſpeciebus vini. 3. Eſt vera connexio & dependentia inter poſitionem corporis Chriſti, & deſitionem ſubſtantiæ panis: ideo enim ſubſtantia panis deſinit eſſe, quia corpus Chriſti reproducitur ſub ſpeciebus panis, & reproductio corporis Chriſti ſtb ſpeciebus panis exigit deſitionem ſubſtantiæ panis, eò quòd duæ ſubſtantiæ non poſſint naturaliter ſubeſſe iiſdem accidentibus. 4. Denique, corpus Chriſti ponitur ſub iiſdem numero accidentibus, quibus ſuberat ſubſtantia panis. Ergo in Euchariſtia fit vera tranſubſtantiatio, quæ eſt converſio unius ſubſtantiæ in aliam.

Collige 3. tranſubſtantiationem, quæ fit in Euchariſtia, eſſe converſionem totius ſubſtantiæ panis in corpus, & totius ſubſtantiæ vini in ſanguinem Chriſti, manentibus dumtaxat ſpeciebus panis & vini, ut docet Conc. Trident. ſeſſ. 13. can. 2.

Collige 4. Actionem, qua corpus Chriſti ponitur in Euchariſtia, eſſe veram & realem reproductionem, cùm ibi verè incipiat eſſe. Sed hæc reproductio non eſt creatio: nam propriè illud ſolùm creatur, quod abſolutè incipit eſſe. At corpus Chriſti, utpote jam exiſtens in cœlo, non incipit eſſe abſolutè & ſimpliciter, cùm reproducitur in Euchariſtia; ſed tantùm incipit eſſe ſecundùm quid, hoc eſt, incipit eſſe tantùm ſub ſpeciebus, ſub quibus antea non erat, licèt jam exiſteret in cœlo: ſicut corruptis ſpeciebus non deſinit eſſe abſolutè & ſimpliciter, ſed tantùm ſecundùm quid, & cum addito (ſub ſpeciebus,) cùm ſemper remaneat in cœlo.

Neque etiam hæc reproductio eſt generatio; quia corpus Chriſti non fit ex pane ut materia ipſum componente, ſed tantùm tranſeunte, & tanquam ex termino à quo. Prætereà generari non convenit niſi enti, quod abſolutè incipit eſſe.

Igitur

Igitur hæc reproductio dici solùm debet conversio, & transsubstantiatio, quæ (ut ait Conc. Trident.) est mirabilis & singularis, cujus quippe exemplum non extat, nec extitit in rerum natura. Nam neque conversio virgæ Aaronis in colubrum, aut vini in aquam, est perfectè similis conversioni panis in corpus Christi: in illa enim nihil remansit commune virgæ & colubro, aquæ & vino, cùm species & accidentia virgæ & aquæ simul cum utriusque substantia desierint; neque erat connexio & dependentia inter positionem colubri & desitionem virgæ: nam productio colubri non exigebat desitionem virgæ, cùm coluber positus non fuerit sub accidentibus virgæ. Idem dic de vino. Præterea actio, qua productus est coluber, fuit vera creatio: nam idem antea non erat absolutè. Quare conversiones illæ non sunt perfectæ sicuti est transsubstantiatio, quæ fit in Eucharistia.

Conversio tamen virgæ in colubrum, & aquæ in vinum valet ad exexplicandum, quomodò virtute divina panis sic convertatur in corpus Christi, ut panis esse desinat, & nihil ejus substantiæ remaneat. Quare comparatio utriusque conversionis in aliquo convenit, & in aliquo deficit, ut contingit omni comparationi: alioqui jam non esset comparatio, sed identitas.

Observa. Panis & vinum convertuntur in corpus & sanguinem Christi, non solùm quia corpus & sanguis Christi ponuntur sub speciebus panis & vini vi verborum, sed etiam quia ibi incipiunt esse per veram reproductionem. Quare si Christus dixisset, hoc est Christus, verbum etiam esset vi verborum in Sacramento, & tamen substantia panis non converteretur in verbum, quia verbum non inciperet ibi esse per reproductionem.

Porro panis substantia per reproductionem corporis Christi exigitivè destruitur; & panis destructionem exigit corporis Christi reproductio, hoc ipso quòd per eam incipit esse corpus Christi sub iisdem accidentibus esse non possint naturaliter duæ substantiæ.

ARTICULUS III.

Utrùm totus Christus sit sub utraque specie Sacramenti Eucharistiæ?

Dico 1. Totus Christus continetur sub specie panis, & totus sub specie vini. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura. Joann. cap. 6. *Qui manducat me, & ipse vivit propter me.* Ergo Christus verè comeditur sub specie panis: non enim comeditur nisi sub illa. Ergo Christus est sub specie panis, alioqui non posset comedi sub illa. Atqui Christus est verbum homo, perfectus Deus & perfectus homo. Ergo sub specie panis est verbum homo, est perfectus Deus & perfectus homo, ideoque & personalitas verbi, & divinitas, & humanitas integra ac perfecta, proindeque totus Christus. Idem dic de specie vini ob identitatem rationis.

Prob. 2. Ex Patribus. Pro omnibus sint S. Ambrosius, l. de initiandis, cap. 9. *In illo Sacramento Christus est,*

quia corpus est Christi. S. Chrysostomus, homil. 83. in Matth. de Christo loquens ait: *Ipsum tangis, ipsum comedis. Vestimenta ejus desideras videre, ipse verò* (in Eucharistia) *se ipsum tibi tradit, non ut videas solùm* (videndo scilicet species consecratas) *verùm etiam ut tangas, & in te habeas.* S. Hieronymus, Epist. ad Hebidiam, q. 2. *Dominus Jesus, ipse conviva & convivium, ipse comedens & qui comeditur.*

Prob. 3. Ex Conc. Constantiensi, sess. 13. infra citando, Florent. in Decreto pro Armenis, & Trident. sess. 13. cap. 3. ubi ait: *Semper hæc fides in Ecclesia Dei fuit, statim post consecrationem verum Domini nostri corpus, verumque ejus sanguinem sub panis & vini specie unà cum ipsius anima & divinitate existere; sed corpus quidem sub specie panis, & sanguinem sub specie vini, ex vi verborum: ipsum autem corpus sub specie vini, & sanguinem sub specie panis, animamque sub utraque, vi naturalis illius connexionis & concomitantiæ, qua partes Christi Domini, qui jam ex mortuis resurrexit, non ampliùs moriturus, inter se copulantur: Divinitatem porro propter admirabilem illam ejus cum corpore & anima hypostaticam unionem. Quapropter verissimum est, tantumdem sub alterutra specie atque sub utraque contineri. Totus enim & integer Christus sub panis specie & sub quavis ipsius speciei parte, totus item sub vini specie & sub ejus partibus existit.* Idem etiam, can. 3. definit. Hinc

Dico 2. Sic totus Christus est sub qualibet specie, ut tamen ex vi verborum præcisè contineatur sub specie panis solum corpus, & sub specie vini solus sanguis. Ratio est, quia vi verborum id præcisè continetur sub specie panis, & sub specie vini, quod per verba consecratoria panis & vini significatur. Nam verba, quæ sunt formæ Sacramentorum, directè ex vi sua præcisè efficiunt id quod significant. Atqui per verba consecratoria panis corpus, & per verba consecratoria vini sanguis solùm significatur, nihil ampliùs; ut patet ex his verbis: *Hoc est corpus meum, hic est calix sanguinis mei.* Ergo.

Dico 3. Sub specie panis sanguis, anima, & divinitas ac personalitas Christi; sub vini verò specie corpus, anima, & divinitas ac personalitas Christi per concomitantiam verè continentur. Nam partes omnes humanitatis continentur sub speciebus illis propter naturalem connexionem, quam habent inter se partes humanitatis Christi suscitati, & non ampliùs morituri: divinitas verò & personalitas verbi seu verbum ipsum propter unionem hypostaticam. Ita Conc. Trident. modò cit.

Dicò 4. Non solùm Verbum, sed etiam Pater & Spiritus sanctus continentur in Eucharistia per concomitantiam. Nam 1. Verbum continetur in Eucharistia: Conc. enim Trident. sub nomine divinitatis comprehendit personalitatem Verbi. Enimverò si divinitas in Eucharistia continetur propter unionem hypostaticam, à fortiori verbum in ea continetur; cùm humanitas verbo immediatè, divinitati verò mediatè tantùm, nempe mediante personalitate Verbi uniatur. 2. Pater & Spiritus sanctus etiam sunt in Eucharistia specialiter: nam sunt insepara-

parabiles à Verbo propter ſummam identitatem omnium perſonarum in natura. Quare tota Trinitas adoratur & recipitur in Euchariſtia, in qua eſt præſens novo quodam modo: ita ut ſi per impoſſibile Trinitas non eſſet ubique, tamen eſſet in hoc Sacramento, ſicut neceſſariò eſſet ubicumque eſſet humanitas Chriſti.

ARTICULUS IV.

Utrùm totus Chriſtus ſit ſub qualibet parte ſpecierum panis & vini?

Dico 1. Totus Chriſtus continetur ſub qualibet parte ſpecierum panis & vini poſt illarum diviſionem. Eſt de fide.

Prob. 1. Ex Conc. Florent. in Decreto. *Totus Chriſtus continetur ſub ſpecie panis, & totus ſub ſpecie vini; ſub qualibet quoque parte hoſtiæ conſecratæ & vini conſecrati, ſeparatione facta, totus eſt Chriſtus.*

2. Ex Conc. Trident. ſeſſ. 13. can. 3. *Si quis negaverit, in venerabili Sacramento Euchariſtiæ ſub unaquaque ſpecie, & ſub ſingulis cujusque ſpeciei partibus, ſeparatione facta, totum Chriſtum contineri; anathema ſit.*

Ex praxi Eccleſiæ, quæ particulas ab hoſtia conſecrata ſeparatas, eadem veneratione aſſervat, & fidelibus porrigit perinde ac hoſtiam integram.

Ratio eſt, quia corpus Chriſti, ideoque totus Chriſtus propter concomitantiam manet ſub ſpeciebus panis ſenſibilibus quandiu non corrumpuntur. At non corrumpuntur per ſui diviſionem. Ergo. Præterea alioqui ſequeretur Chriſtum vel deſinere eſſe ſub partibus ſpecierum poſt illarum diviſionem, quod dici non poteſt: alioqui Apoſtoli Chriſtum non recepiſſent ſaltem ſub ſpecie vini, nam ſinguli partem tantùm ſpecierum vini ſemel conſecrati in eodem calice receperunt. Vel ſaltem ſequeretur Chriſtum non eſſe ſub partibus ſpecierum niſi ſecundùm ſingulas ſui partes, quod abſurdum eſt: nunc enim partes corporis Chriſti à ſe invicem ſeparari non poſſunt; alioqui glorioſum Chriſti corpus eſſet mutilum, & membratim diſſectum.

Dico 2. Totus Chriſtus ſub qualibet parte ſpecierum panis & vini continetur etiam ante illarum diviſionem. Ita plerique Theologi cum S. Thoma contra paucos, quorum ſententia quamvis hæretica non ſit, quia Conc. Florent. & Trident. in ſua definitione addiderunt hæc verba, *ſeparatione facta;* tamen ab aliquibus habetur ut errori proxima.

Prob. Fide conſtat, facta ſeparatione ſpecierum, Chriſtum totum eſſe ſub ſingulis illarum partibus diviſis. At hoc falſum eſſet ſi Chriſtus ſub illis partibus ante ſeparationem non eſſet: nam ſeparatio non eſt nova conſecratio, nec quidquam de novo operari poteſt, nec proinde conſtituere Chriſti corpus ubi antea non erat.

Præterea Chriſti corpus non poteſt incipere eſſe ubi non erat, niſi per reproductionem. Ergo ſeparatione facta Chriſtus non exiſtit ſub qualibet parte, ſi ante ſeparationem non exiſtebat ſub illa: nam Chriſti corpus reproduci non poteſt per ſeparationem

nem specierum, nec vi verborum formæ priùs prolatæ; cùm jam verba illa desierint esse; & totum, quem habere poterant, effectum habuerint statim atque prolata sunt.

Obj. Non potest explicari quomodò Christus sit totus sub singulis partibus specierum sensibilibus vel minimis ante illarum divisionem. Ergo sub illis non est.

Resp. 1. Nego conseq. Nam aliquid potest esse verum & certum, quamvis illud explicare non possimus. Quis v. g. rectè explicare potest æstum maris reciprocum, vim magneticam, &c. quæ tamen sub sensus cadunt. An ideo tamen ista non sunt? igitur ut aliquid tanquam certum habeatur, licèt sit de se inexplicabile & de se incredibile, sufficit quòd motivo certo nitatur. Quare hìc valet illud S. Augustini, Epist. ad Volusian. *Demus Deum aliquid posse, quod nos fateamur investigare non posse. In talibus rebus tota ratio facti est potentia facientis.*

Resp. 2. Circa hoc variæ sunt Theologorum sententiæ. Sed hæc præ cæteris arridet, nempe corpus Christi cum figura & ordine situali omnium suarum partium reproduci vi verborum consecrationis sub omnibus & singulis moleculis speciei panis sensibilibus.

Prob. Nam hæc reproductio est possibilis; & illa admissa, rectè intelligitur Christum esse totum in tota hostia consecrata, & totum in qualibet ejus parte sensibili. Ergo debet admitti. *Prob. anteced.* Nam 1. Hæc reproductio est possibilis: non enim repugnat partes corporis organizati à Deo produci sub extensione minori & minori in infinitum cum figura & ordine situali; nec proinde etiam sic reproduci. Nulla certè in hoc ostendi potest implicantia. 2. Hac admissa reproductione, totus Christus est in tota hostia consecrata, & totus in qualibet ejus parte sensibili: quemadmodùm homo replicatus in singulis aulæ partibus, non solùm esset totus in singulis partibus aulæ, sed etiam totus in tota aula.

Porrò respectu beatorum nihil est deorsùm vel seorsùm; quia beati nullam habent dependentiam à certo loco vel situ, nec tendunt versùs centrum terræ sicut homines viatores.

ARTICULUS V.

Expediuntur aliquæ quæstiones circa corpus Christi in Eucharistia.

QUæres 1. *Utrùm corpus Christi in Eucharistia agat, videat, audiat, se moveat vel moveri possit.*

Resp. 1. Christus in Eucharistia existens nullas sensationes, aut actiones à sensibus dependentes elicere potest. Quia ejusmodi actiones certam magnam extensionem in organo requirunt. Humanitas autem Christi in Eucharistia non habet sufficientem extensionem in organo, ut aliquid corporale in se producere vel recipere possit. Unde Christus exercet in Eucharistia actiones vitæ sensitivæ, respectu cujus se habet modo quodam mortuo; ita ut Christo in hoc statu rectè competat illud, Apoc. 5. *Vidi... agnum stantem tanquam occisum.*

Resp.

Resp. 2. Christus in Eucharistia elicit actus independentes ab organis, ut intellectiones & volitiones. Sic ejus anima omnia cognoscit per scientiam infusam, Deum intuitivè videt, & fruitivè amat, &c. Nam hæ actiones non indigent certa extensione in organo; & aliunde maximè conveniunt Christo in hoc statu, estque ipse ad illas proximè expeditus.

Resp. 3. Quamvis corpus Christi non possit se movere in Eucharistia defectu extensionis ad motum requisitæ; verè tamen & propriè movetur localiter ab eo, qui movet species. Nam (ut constat ex Concil. Trident. sess. 13. cap. 5. & 6.) corpus Christi in Eucharistia circumfertur in processionibus, ad infirmos defertur. Ergo movetur: nam moveri est transire de loco in locum per fluxum continuum. Præterea cùm illud comedimus, verè illud movemus: nam comedere est cibum ab ore ad stomachum trajicere. Non tamen movetur corpus Christi sine speciebus; quia vi decreti divini est ab illis inseparabile in Eucharistia donec corrumpantur.

Quæres 2. Utrùm corpus Christi in Eucharistia pati possit ab agentibus corporeis?

Resp. Neg. Quia corpus Christi in Eucharistia non est actualiter impenetrabile. Agentia autem corporea non possunt extra se agere nisi tangendo & impellendo, nec tangere & impellere possunt nisi corpora actualiter impenetrabilia.

Quæres 3. Quandonam corpus Christi desinat esse sub speciebus?

Resp. Quando puncta quantitatis panis desinunt habere inter se eam dispositionem & conjugationem, quam haberent in pane. Nam tunc desinit esse quantitas panis: ac proinde etiam pereunt accidentia panis, ut odor, sapor, color radicalis, quantitati identificata; & sic Deus desinit ibi conservare corpus Christi, quod in quolibet puncto quantitatis panis reproductum fuerat ad constituendum cum speciebus sensibilibus panis signum sensibile refectionis spiritualis. Tunc autem Deus loco quantitatis panis quæ desiit, creat materiam novam, quæ convertitur in substantiam sumentis Eucharistiam, ex qua etiam generantur vermes, quando, v. g. species corruptæ sunt in pixide.

CAPUT V.

De unitate & necessitate Eucharistiæ.

ARTICULUS I.

Utrùm Eucharistia sub unica specie sit unum numero integrum ac perfectum Sacramentum?

DIco. Eucharistia sub unica specie est verum, integrum ac perfectum Sacramentum.

Prob. 1. Ex Concil. Trident. sess. 21. cap. 3. ubi ait: *Declarat, quamvis Redemptor noster in suprema illa cœna hoc Sacramentum in duabus speciebus instituerit, & Apostolis tradiderit, tamen fatendum esse etiam sub altera tantùm specie totum atque integrum Christum, verumque Sacramen-*

cramentum ſumi. Ergo ex Conc. ſub altera tantùm ſpecie eſt verum Sacramentum. Verum autem Sacramentum eſt Sacramentum integrum ac perfectum eſſentialiter: nihil enim poteſt eſſe verè tale eſſentialiter, ſi careat aliqua perfectione eſſentiali. Sic homo verus eſt homo perfectus eſſentialiter; nec poteſt eſſe homo verus ſine omni perfectione eſſentiali homini.

2. Quia Euchariſtia ſub unica ſpecie habet totam eſſentiam Sacramenti Euchariſtiæ, in eo poſitam quòd ſignificet, & efficiat refectionem ſpiritualem animæ: nam Euchariſtia ſub altera tantùm ſpecie ſignificat & efficit refectionem ſpiritualem, & quidem perfectam ac integram. Neque enim refectio ſpiritualis diſtinguitur ſicut refectio corporalis in duas partes, quarum una ſit cibus, altera potus; ſed cibus ſpiritualis & potus ſpiritualis ſunt unum & idem, nempe Chriſtus qui famem & ſitim ſpiritualem explet per eandem ſpecie gratiam Sacramentalem, juxta illud, Matth. c. 5. *Beati qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur*, nempe eadem juſtitia.

3. Ex communi ſenſu fidelium, qui communicantes ſub ſola ſpecie panis, credunt ſe ſumere integrum ac perfectum Euchariſtiæ Sacramentum.

Obj. 1. Euchariſtia inſtituta eſt à Chriſto velut convivium ſpirituale, juxta illud, Joann. c. 6. *Caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus, &c.* At Euchariſtia ſub unica ſpecie non eſt convivium integrum: nam ad integrum convivium duo requiruntur, cibus ſcilicet, quo fames, & potus quo ſitis expleatur. Ergo Euchariſtia ſub unica ſpecie non eſt integrum Euchariſtiæ Sacramentum.

Reſp. Nego min. Itaque Euchariſtia ſub unica ſpecie eſt convivium integrum animæ, quo fames ſimul & ſitis ſpiritualis explentur. Nam fames & ſitis ſpiritualis ſunt idem, & explentur eadem gratia Sacramentali, quam ſpecies unica ſignificat & confert. Et verò unica ſpecies ſeorſim ſumpta continet cibum & potum animæ, nempe totum Chriſtum, qui eſt auctor gratiæ, & qui, Joann. c. 6. de ſe dicit: *Ego ſum panis vitæ. Qui venit ad me non eſuriet: & qui credit in me, non ſitiet unquam.*

Inſt. Solus cibus, vel ſolus potus non eſt convivium integrum, ſed tantùm pars convivii.

Reſp. Hoc verum eſt de cibo & potu corporali, & de convivio corporali. At cibus ſpiritualis & potus ſpiritualis ſunt ſeorſim integrum convivium ſpirituale. Nam convivium ſpirituale non diſtinguitur ſicut corporale in duas partes realiter diſtinctas & ſpecie diverſas, quarum una ſit tantùm cibus, & altera potus. Ratio eſt, quia cibus & potus ſpirituales ſunt una & eadem res, nempe Chriſtus ipſe, qui eadem gratia explet famem & ſitim ſpiritualem, quæ ſunt etiam unum & idem. Et verò ſi aliquid corporale eſſet ſimul cibus ac potus, & famem ac ſitim perfectè expleret, num conſtitueret integrum convivium corporale? Ergo à pari, &c.

Obj. 2. Una ſpecies ſignificat & efficit ſolùm refectionem ſpiritualem,

quæ reſpondet corporali refectioni per cibum corporalem: altera verò ſignificat & operatur tantùm refectionem ſpiritualem, quæ reſpondet corporali per potum corporalem. Ergo una ſpecies non efficit integram refectionem ſpiritualem. Ergo, &c.

Reſp. Nego antecedens; quod ſupponit falſum: nam ſupponit duas refectiones ſpirituales partiales, quarum una non contineat id quod altera complectitur, ut contingit in cibo & potu corporali. Quod eſt falſum; nam quælibet refectio ſpiritualis conſiſtit in gratia, qua integrè anima reficitur; & gratia, quæ datur ſub ſpecie panis ad explendam famem, non eſt diverſa ab ea quæ datur ſub ſpecie vini ad explendam ſitim; ſed eſt eadem, cùm fames & ſitis ſpirituales eadem gratia Sacramentali expleantur.

Obj. 3. Plus ſignificatur per utramque ſpeciem quàm per unicam. Ergo unica ſpecies non ſignificat nec efficit integrum convivium, nec proinde integrum Sacramentum Euchariſtiæ conſtituit.

Reſp. Nego anteced. Nam Euchariſtia ſub unica ſpecie ſignificat integram refectionem ſpiritualem. Euchariſtia enim ſub ſpecie panis ſpiritualem animæ refectionem ſignificat ad modum cibi ſpiritualis, & ſub ſpecie vini eandem refectionem ſignificat ad modum potus ſpiritualis. Ergo Euchariſtia ſub alterutra ſpecie ſignificat integram refectionem ſpiritualem ad modum integri convivii: nam cibus ſpiritualis eſt integrum convivium ſpirituale, & efficit integram refectionem ſpiritualem: ſimiliter & potus ſpiritualis. Ergo Euchariſtia ſub alterutra ſpecie integram refectionem ſpiritualem ſignificat: nam integra refectio ſpiritualis neceſſariò ſignificatur per integrum convivium ſpirituale.

Inſt. Hinc ſequitur nullum eſſe diſcrimen inter Euchariſtiam ſub utraque ſpecie, & Euchariſtiam ſub unica ſpecie.

Reſp. Nullum equidem eſt diſcrimen quantùm ad ſignificationem eſſentialem, & efficaciam. Nam Euchariſtia ſub unica ſpecie ſignificat & efficit integram animæ refectionem, & eandem gratiam Sacramentalem. Sed diſcrimen eſt quoad modum ſignificandi: nam Euchariſtia ſub utraque ſpecie perfectiùs integram animæ refectionem ſignificat, quàm ſub unica ſpecie. Euchariſtia enim ſub utraque ſpecie diſtinctè & explicitè integram animæ refectionem ſignificat, & ſub una tantùm ſpecie hanc integram refectionem confusè tantùm & implicitè ſignificat. Sed hæc diverſitas eſt ſolùm accidentalis.

Obj. 4. Si una ſpecies cum corpore Chriſti ſit integrum eſſentialiter Sacramentum, duæ ſpecies ſunt inutiles. Falſum conſeq. Ergo.

Reſp. Nego ſequel. maj. Nam ambæ ſpecies neceſſariæ ſunt ad perfecte repræſentandum cruentum crucis ſacrificium, in quo ſanguis ſeparatus eſt à corpore. Præterea per utramque ſpeciem clariùs & expreſſiùs ſignificatur effectus Sacramenti; quamvis Euchariſtia ſub unica ſpecie non minorem effectum producat, eò quòd idem Chriſtus ſub unica ſpecie famem

mem & ſitim expleat per eandem gratiam.

Obj. 5. Utraque ſpecies pertinet ad integritatem Sacramenti. Ergo unica ſpecies non conſtituit integrum Sacramentum.

Reſp. Diſting. anteced. Utraque ſpecies pertinet ad integritatem Sacramenti, quatenus confici non poteſt hoc Sacramentum niſi in utraque ſpecie, eò quòd ſit ſimul ſacrificium mortis Chriſti repræſentativum, cùm ſit, *conc. ant.* quatenus ſine utraque ſpecie non recipitur integrum Sacramentum, *nego ant. & conſeq.* Vel ſic diſting. utraque ſpecies pertinet ad integritatem Sacramenti in fieri & quoad confectionem, quæ eſt ſacrificium mortis Chriſti repræſentativum, *conc. ant.* in facto eſſe, & quoad ſumptionem, *nego ant.*

Obj. 6. Si una ſpecies ſit integrum Sacramentum, Sacerdos utramque ſpeciem ſumens, recipit duo Sacramenta numero diſtincta. Falſum conſeq. Ergo.

Reſp. Nego ſequel. maj. Quia licèt duæ illæ ſpecies ſeorſim ſumptæ, & ad plures refectiones ordinatæ conſtituant duo Sacramenta numero diſtincta; tamen moraliter cenſentur unum numero Sacramentum, quando ad unum idemque convivium ordinantur, & ipſo uſu per modum unius *refectionis ſumuntur, ut ſit à Sacerdote.*

ARTICULUS II.

Utrùm Euchariſtia ſit unicum ſpecie Sacramentum?

DIco. Corpus Chriſti ſub ſpecie panis, & ſanguis Chriſti ſub ſpecie vini ſunt Sacramenta ejusdem ſpeciei infimæ: ita ut ſolo numero diſtinguantur, quando ſeorſim, nec per modum unius convivii ſumuntur.

Prob. Illa ſunt Sacramenta ejusdem ſpeciei infimæ, quæ habent ſignificationem & efficaciam unius ejusdemque gratiæ Sacramentalis. Nam Sacramenta non diſtinguuntur ſpecie, niſi per ſignificationem & efficaciam diverſæ gratiæ Sacramentalis. Atqui corpus Chriſti ſub ſpecie panis, & ſanguis Chriſti ſub ſpecie vini, habent eandem ſignificationem & efficaciam: nam ſignificant & conferunt eandem refectionem animæ integram, nempe gratiam ſanctificantem & Sacramentalem, quæ in anima eosdem effectus ſpirituales operatur, quos producit cibus & potus materialis in corpore. Ergo ſunt Sacramenta ejusdem ſpeciei infimæ, &c.

Obj. 1. Diverſa ſigna gratiæ conſtituunt diverſa ſpecie Sacramenta. At ſpecies panis & vini ſunt diverſa ſigna gratiæ: ergo conſtituunt diverſa ſpecie Sacramenta.

Reſp. Diſting. maj. Diverſa ſigna gratiæ Sacramentalis diverſæ, diverſam ſpecie ſignificationem habentia, & ad finem diverſum ordinata, conſtituunt diverſa ſpecie Sacramenta, *conc. maj.* Diverſa ſigna ejusdem gratiæ Sacramentalis, & eandem ſubſtantialiter ſignificationem habentia, atque ad eundem finem ordinata, conſtituunt, &c. *nego maj. & diſtincta ſimiliter minore, nego conſeq.* Quamvis ſpecies panis differant à ſpeciebus vini, tamen ambæ ſpecies eandem ſignificationem & efficaciam habent, & ad eundem finem

nem proximum ordinantur. Nam eandem gratiam ſignificant & producunt, atque ad refectionem ſpiritualem quæ unica eſt, ordinantur. Ubi autem eſt unius gratiæ ſignificatio & efficacia, quamvis res ſubjectæ illi ſignificationi & efficaciæ ſint phyſicè diverſæ, non eſt tamen diverſum ſpecie Sacramentum.

Obj. 2. Species panis & ſpecies vini habent ſignificationem Sacramentalem diverſam. Ergo conſtituunt Sacramenta ſpecie diverſa.

Reſp. Diſting. anteced. Habent ſignificationem Sacramentalem diverſam quoad modum ſignificandi, *conc. ant*. diverſam quoad rem ſignificatam, *neg. ant*. Illa non ſunt Sacramenta ſpecie diverſa, quæ eundem effectum Sacramentalem quamvis modo ſpecificè diverſo ſignificant, ſed quæ diverſum ſpecie effectum ſignificant & producunt. Nam ſicut res aliqua non eſt Sacramentum, quia tali modo ſignificat, ſed quia effectum aliquem Sacramentalem ſignificat & ſignificando producit: ita res aliqua Sacramentum ſpecie diverſum non eſt, quia modo ſpecificè diverſo ſignificat, ſed quia effectum Sacramentalem ſpecie diverſum ſignificat & producit. Quamvis autem ſpecies panis cum corpore Chriſti, & ſpecies vini cum ſanguine Chriſti diverſo modo ſignificent, prior quippe ſignificat per modum cibi ſpiritualis, & poſterior per modum potus ſpiritualis; ſunt tamen unicum ſpecie Sacramentum: nam eundem ſpecie effectum Sacramentalem, nempe eandem ſpecificè refectionem animæ ſupernaturalem ſignificant.

Inſt. 1. Species panis ſignificat refectionem quæ fit per cibum ſpiritualem, & ſpecies vini ſignificat tantùm refectionem quæ fit per potum ſpiritualem. At refectio facta per cibum ſpiritualem ſpecie diverſa eſt à refectione quæ fit per potum ſpiritualem. Ergo. *Neg. min. Prob*. Cibus corporalis aliter reficit corpus quàm potus corporalis. Ergo ſimiliter cibus ſpiritualis aliter reficit animam quàm potus ſpiritualis. Ergo, &c.

Reſp. Nego conſeq. Diſparitas eſt, quia ſubſtantia cibi corporalis ſpecificè diverſa eſt à ſubſtantia potus corporalis: ac proinde effectus cibi corporalis debet eſſe ſpecificè diverſus ab effectu potus corporalis. At in Euchariſtia ſpiritualis cibus & ſpiritualis potus ſunt una eademque res, quamvis diverſo modo ſignificata, nempe Chriſtus, qui ſub utraque ſpecie animam eodem modo, nempe per eandem ſpecie gratiam Sacramentalem reficit.

Inſt. 2. Euchariſtia ſub ſpecie panis ſignificat tantùm præſentiam corporis Chriſti, & Euchariſtia ſub ſpecie vini, ſignificat tantùm præſentiam ſanguinis Chriſti. Ergo ambæ ſpecies diverſam habent ſignificationem, etiam ex parte rei ſignificatæ.

Reſp. Diſting. conſeq. Habent diverſam etiam ex parte rei ſignificatæ ſignificationem ſpeculativam, *conc. conſeq*. practicam, *nego conſeq*. Euchariſtiæ ſub ſpecie panis duplex eſt ſignificatio, una ſpeculativa, qua ſignificatur præſentia corporis Chriſti: & altera practica, qua ſignificatur & efficitur in ſubjecto rectè diſpoſito ſpiri-

tualis refectio animæ. Similiter Eucharistiæ sub specie vini duplex est significatio; una speculativa, qua significatur præsentia sanguinis Christi: & altera practica, qua significatur & producitur animæ refectio. Quare ambæ species habent etiam ex parte rei significatæ significationem diversam, sed speculativam tantùm, quæ non variat speciem: nam sola significatio practica constituit speciem, quæ proinde eadem est ubi eadem est significatio practica. Igitur Eucharistia sub specie panis non est Sacramentum specie diversum ab Eucharistia sub specie vini, sed materialiter tantùm.

Dico 2. Sacramentum Eucharistiæ est unum specie infima. Nam Sacramentum illud est unum specie infima, quod dividi non potest in alia Sacramenta specie diversa. At Sacramentum Eucharistiæ sic dividi non potest; siquidem (ut probatum est) Eucharistia sub specie panis & Eucharistia sub specie vini, etiam ut seorsim sumibiles, sunt Sacramenta ejusdem speciei infimæ. Ergo.

Quæres, quandonam Sacramentum Eucharistiæ sit unum vel multiplex numericè?

Resp. 1. Plures species panis consecratæ, seu plures hostiæ consecratæ, ut seorsim sumibiles, sive ut sumibiles diversis moraliter sumptionibus, sunt plura numero Sacramenta. Nam ut seorsim sumibiles sunt plura numero convivia, & singulæ significant ac efficiunt integram animæ refectionem.

Resp. 2. Plures species consecratæ panis & vini, quamvis sint multæ physicè, constituunt tamen moraliter unum numero Sacramentum, quando ad unam refectionem ordinantur & sumuntur unica moraliter sumptione. Nam tunc sunt unum numero convivium, & significant ac efficiunt unam numero refectionem spiritualem.

ARTICULUS III.

Utrùm Eucharistia sit necessaria necessitate medii ad salutem?

Nota 1. Eucharistiam necessariam esse necessitate præcepti tum divini, tum Ecclesiastici, constat ex dictis in Theologia morali. Quare agitur hic solùm de necessitate medii.

Nota 2. Illud est necessarium necessitate medii ad salutem, sine quo etiam inculpabiliter omisso salus obtineri non potest. Talis est gratia sanctificans. Illud verò necessarium est necessitate præcepti tantùm, cujus quidem omissio culpabilis, nisi per pœnitentiam remittatur, impedit salutem, sine quo tamen inculpabiliter omisso salus obtineri potest: Græci schismatici censent Eucharistiam esse necessariam necessitate medii.

Nota. 3. Eucharistia spectari potest, vel in re, vel in voto. Eucharistia in re est realis sumptio Eucharistiæ. Eucharistia in voto est votum seu desiderium vel propositum sumendi Eucharistiam. Duplex est autem Eucharistiæ votum, nempe explicitum & implicitum. Explicitum est actus voluntatis, quo expresè ac distinctè Eucharistiæ sumptionem volumus. Implicitum est actus voluntatis, quo aliquid volumus, in quo Eucharistiæ sumptio

con-

confusè continetur. Tale eſt propoſitum ſervandi omnia Dei præcepta, in quibus Euchariſtiæ ſuſceptio continetur.

Nota 4. Votum implicitum aliud eſt propriè dictum, & eſt actus voluntatis, quo volumus aliquid, in quo confusè continetur id, cujus votum implicitum dicimur habere. Aliud eſt impropriè dictum, & eſt appetitus quidam quaſi innatus vel habitualis alicujus rei: talis eſt appetitus, quo habitus ſuum actum, medium ſuum finem, res inchoata ſuam perfectionem, infans recens natus cibum ſuum appetere dicitur. Sive votum implicitum impropriè dictum eſt ordinatio vel diſpoſitio, vel capacitas habitualis. De hoc hic non agitur: nam certum eſt neminem baptizatum poſſe eſſe ſine tali voto. Sed hic quæritur, utrùm Euchariſtia ſit neceſſaria neceſſitate medii vel in re, vel ſaltem in voto propriè dicto, id eſt, utrum ſumptio Euchariſtiæ ſit medium ita neceſſarium ad ſalutem, ut prima gratia vel ſalus obtineri non poſſit ſine illa realiter habita, vel ſaltem ſine vicario ipſius cum ſpeciali ac directa obligatione ad ipſam velut medium neceſſarium ad juſtificationem.

Dico 1. Euchariſtiæ ſumptio non eſt neceſſaria parvulis neceſſitate medii. Eſt de fide ex Conc. Trid. ſeſſ. 21. can. 4. ſic definiente: *Si quis dixerit, parvulis, antequam ad annos diſcretionis pervenerint, neceſſariam eſſe Euchariſtiæ communionem: anathema ſit.* Et c. 4. rationem reddit, nempe quia parvuli per baptiſmum juſtificantur, nec poſſunt ante uſum rationis gratiam ſanctificantem amittere, cùm peccare non poſſint. Ac proinde parvuli, qui ante uſum rationis moriuntur, per ſolum baptiſmum ſalvantur. Ibi ſic enim ait: *Eadem ſancta Synodus docet, parvulos uſu rationis carentes nulla obligari neceſſitate ad Sacramentalem Euchariſtiæ communionem: ſiquidem per Baptiſmi lavacrum regenerati, & Chriſto incorporati, adeptam jam filiorum Dei gratiam in illa ætate amittere non poſſunt. Neque ideò tamen damnanda eſt antiquitas, ſi eum morem in quibusdam locis aliquando ſervavit. Ut enim ſanctiſſimi illi Patres ſui facti probabilem cauſam pro illius temporis ratione habuerunt: ita certè eos nulla ſalutis neceſſitate id feciſſe, ſine controverſia credendum eſt.*

Dico 2. Realis ſuſceptio Euchariſtiæ non eſt adultis neceſſaria neceſſitate medii.

Prob. 1. Ex Conc. Trid. ſeſſ. 5. can. 5. generaliter definiente, in baptizatis nihil eſſe, quod eos ab ingreſſu cœli remoretur: quòd falſum eſſet, ſi realis communio Euchariſtiæ ad ſalutem neceſſaria eſſet neceſſitate medii.

2. Ratione. Quia ad ſalutem obtinendam ſufficit ſtatus gratiæ. At ad ſtatum gratiæ conſequendum neceſſaria non eſt realis communio Euchariſtiæ: nam Euchariſtia non eſt inſtituta ad dandam primam gratiam, ſed illam ſupponit, cùm ſit Sacramentum vivorum.

Præterea adulti peccatores juſtificari poſſunt ſive per baptiſmum, ſive per pœnitentiæ Sacramentum in re vel in voto ſuſceptum; & ſi antequam moraliter peccent, moriantur, ſalvabuntur ſine

Euchariſtia, quia in ſtatu gratiæ decedent.

Dico 3. Euchariſtia in voto non eſt etiam ad ſalutem neceſſaria neceſſitate medii. Ita communiter.

Prob. Nam illud ſolùm eſt in voto neceſſarium ad ſalutem neceſſitate medii, quod inſtitutum eſt à Deo tamquam medium ad juſtificationem ac peccatorum remiſſionem obtinendam. At hoc non convenit Euchariſtiæ: nam ipſa primam juſtificationem & peccatorum remiſſionem ſupponit, ut licitè & utiliter ſumatur. Medium autem non ſupponit id, ad quod conſequendum inſtitutum eſt.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Hæc Chriſti verba, Joann. cap. 6. *Niſi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis:* tam important neceſſitatem medii, quam iſta de Baptiſmo, Joann. c. 3. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spirituſancto, non poteſt introire in regnum Dei.* Ergo Euchariſtia eſt neceſſaria neceſſitate medii ſicut Baptismus.

Reſp. Nego anteced. Nam iſtæ & ſimiles locutiones ſunt de ſe indifferentes ad ſignificandam neceſſitatem medii vel præcepti, idque determinari debet ex ſubjecta materia. Igitur ſi in iſtis locutionibus agatur de re non neceſſaria ad juſtificationem, ſed eam ſupponente, ſignificatur ſolùm neceſſitas præcepti, ut contingit Euchariſtiæ, quæ non eſt inſtituta ad conferendam juſtificationem, ſeu primam gratiam, ſed augmentum illius. Adde quòd verus ſenſus Scripturæ nobis innoteſcat per ſenſum Eccleſiæ, cujus eſt Scripturam infallibiliter interpretari.

Inſt. 1. Hæc verba (*niſi manducaveritis, &c.*) tam infantes comprehendunt, quàm iſta, *niſi quis renatus fuerit, &c.* Ergo tam important neceſſitatem medii: nam quidquid eſt neceſſarium reſpectu infantium, non eſt illis neceſſarium neceſſitate præcepti, cùm ſint illius ſervandi incapaces, ſed neceſſitate medii.

Reſp. Nego anteced. 1. Quia hæc utraque verba intelligi debent pro ſubjecta materia. At Euchariſtiæ manducatio, quæ priorum verborum materia eſt, non tam latè patet, nec tam neceſſaria eſt quàm ſpiritualis regeneratio, quæ eſt poſteriorum materia. 2. Quia verba illa (*niſi quis renatus fuerit, &c.*) exprimentia neceſſitatem Baptiſmi, non diriguntur ad certas aliquas perſonas, nec per illa actus aliquis præcipitur, ſed abſolutè pertinent ad omnes homines ſine ulla exceptione. At iſta (*niſi manducaveritis, &c.*) quibus exprimitur neceſſitas manducationis Euchariſtiæ, certum actum præcipiunt, & ad audientes ac intelligentes diriguntur. Unde ad eos ſolos ſpectant, qui poſſunt audire ac intelligere, & actum præceptum humano modo præſtare: quales non ſunt parvuli, utpote uſu rationis deſtituti, ad quos proinde neceſſitas Euchariſtiæ propriè ſumptæ non ſpectat.

Inſt. 2. Patres verba illa (*niſi manducaveritis, &c.*) extendunt ad parvulos, & ideo docent manducationem

cor-

corporis Christi necessariam esse parvulis ad salutem. Nam Innocentius I. Epist. ad Patres Concil. Milevitani ait: *illud verò quod eos* (Pelagianos) *vestra fraternitas asserit prædicare, parvulos æternæ vitæ præmiis sine baptismatis gratia posse donari, perfatuum est: nisi enim manducaverint carnem filii hominis, & biberint sanguinem ejus, non habebunt vitam in semetipsis.* Quem locum referens S. Augustinus, lib. 1. contra Julianum, cap. 4. sic loquitur: *Sancto Innocentio vide quid respondeas.... qui parvulos definivit, nisi manducaverint carnem filii hominis, vitam prorsus habere non posse.* Et idem S. Augustinus, lib. 1. de peccatorum meritis & remiss. cap. 20. Illud Christi (*nisi manducaveritis, &c.*) asserit & probat pertinere ad parvulos: & lib. 1. contra duas Epistolas Pelagianorum, cap. 22. de parvulis loquens, ait: *Nec illud cogitatis, eos vitam habere non posse, qui fuerint expertes corporis & sanguinis Christi, dicente ipso: nisi manducaveritis carnem meam, & biberitis sanguinem meum, non habebitis vitam in vobis.* Ergo.

Resp. Disting. anteced. Patres docent parvulis necessariam esse corporis Christi manducationem mysticam & impropriè dictam, *conc. ant.* oralem & propriè dictam, *nego ant. & conseq.* cùm Patres illi extendunt ad parvulos hæc Christi verba (*nisi manducaveritis, &c.*) tunc illa verba non in sensu litterali sed mystico exponunt; & per manducationem Eucharistiæ intelligunt mysticam quandam manducationem Christi, in eo positam, quòd quis per gratiam Baptismi incorporetur Christo, vivum ejus membrum effectus, ejus spiritu & gratia vivificetur, ejusque corpori mystico nempe Ecclesiæ societur. Quod constat 1. quia S. Augustinus expressè docet Baptismum parvulis ante usum rationis morientibus sufficere ad salutem, ac proinde non ipsis necessariam esse realem Eucharistiæ manducationem, sed solùm illam, qua per Baptismum fiunt membra Christi & Ecclesiæ, sic enim, l. 1. de peccatorum meritis & remiss. cap. 19. ait: *Si percepto Baptismate de hac vita emigraverit* (parvulus,) *soluto reatu, cui originaliter erat obnoxius, perficietur in illo lumine veritatis, quod incommutabiliter manens, in æternum justificatos præsentia creatoris illuminat.* Idem docet pluribus aliis locis. 2. Quia præter oralem & propriè dictam Eucharistiæ manducationem, aliam mysticam & metaphoricam modo explicato admittit; ut, tract. 26. in Joann. ubi hæc verba (*qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem*) exponens, sic loquitur: *Hunc itaque cibum & potum societatem vult intelligi corporis & membrorum suorum, quod est sancta Ecclesia in prædestinatis & vocatis, & justificatis, &c.* Et infrà: *Hoc est ergo manducare illam escam, & illum bibere potum, in Christo manere, & illum manentem in se habere. Ac per hoc qui non manet in Christo, & in quo non manet Christus, procul dubio nec manducat spiritualiter carnem ejus, nec bibit ejus sanguinem, licet carnaliter & visibiliter premat dentibus Sacramentum corporis & sanguinis Christi.*

Eadem autem fuit Innocentii sententia, quæ Augustini, qui suam Innocentii auctoritate confirmat.

Itaque

Itaque Innocentius & Auguſtinus cùm dicunt parvulos ſalvari non poſſe ſine ſumptione corporis & ſanguinis Chriſti, volunt ſolùm parvulos ſalvari non poſſe, niſi per Baptiſmum incorporati fuerint Chriſto, ejus membra effecti, ejus ſpiritu & gratia vivificati, & corpori ejus myſtico nempe Eccleſiæ incorporati, & ſic myſticè corpus Chriſti manducaverint, ejusque ſanguinem biberint.

Ratio autem quæ illos impulit ad explicanda in ſenſu myſtico non litterali reſpectu infantium hæc Chriſti verba (*niſi manducaveritis*, &c.) hæc fuit, ut probarent Pelagianis parvulos ſine Baptiſmo ſalvari non poſſe. Nam cùm Pelagianos urgerent verbis iſtis Chriſti, *niſi quis renatus fuerit*, &c. reſpondebant Pelagiani non baptizatos excludi à regno Dei, non verò à vita æterna. Ut hanc reſponſionem refellerent S. Auguſtinus & alii Catholici, adhibuerunt, hæc alia verba Chriſti: *Niſi manducaveritis carnem filii hominis*, &c. *non habebitis vitam in vobis*: ſic argumentando. Qui non eſt particeps corporis & ſanguinis Chriſti myſticè, & quantum ad unionem cum Chriſto ſpiritualem, unitatem Eccleſiæ, alioſque effectus, quos ſignificat Sacramentum corporis & ſanguinis Chriſti, non poteſt habere vitam æternam. At nemo ſine Baptismo eſt hoc modo particeps corporis & ſanguinis Chriſti. Ergo nemo ſine Baptismo habere poteſt vitam æternam.

Inſt. 3. S. Auguſtinus, l. 1. de peccatorum merit. & remiſſ. cap. 20. dicit hæc verba (*niſi manducaveritis*, &c.) tam pertinere ad parvulos, quàm iſta, *niſi quis renatus fuerit*, &c.

Reſp. Vult quidem utramque ſententiam Chriſti ad parvulos pertinere, ſed in diverſo ſenſu: nempe vult priora verba ad eos pertinere in ſenſu tantùm myſtico à nobis explicato, poſteriora verò in ſenſu litterali. Quare non nobis adverſatur, qui negamus tantùm priora verba ad parvulos pertinere in ſenſu litterali.

Obj. 3. Aliqui Patres dicunt neminem ſalvari poſſe ſine communione Euchariſtiæ.

Reſp. Loquuntur vel de neceſſitate præcepti reſpectu adultorum, qui ſi Euchariſtiam culpabiliter omittant, hoc ipſo ſalute excidunt: vel de manducatione myſtica, de qua S. Auguſtinus loquitur.

Obj. 4. Nemo per Baptismum aut Pœnitentiam juſtificari poteſt ſine voto ſuſcipiendi Euchariſtiam ſuo tempore: *Hoc Sacramentum ex ſe ipſo virtutem habet gratiam conferendi; nec aliquis habet gratiam ante ſuſceptionem hujus Sacramenti, vel niſi ex aliquo voto ipſius, vel per ſe ipſum, ut adulti; vel voto Eccleſiæ, ſicut parvuli*, ait S. Thomas, q. 79. a. 1. ad 1. Ergo Euchariſtia eſt medium neceſſarium ad ſalutem.

Reſp. Diſting. antec. Nemo ſcilicet adultus juſtificari poteſt ſine voto recipiendi Euchariſtiam latè dicto, quod includitur in propoſito ſervandi omnia mandata, *conc. ant.* ſine voto ſtrictè dicto, quale requiritur ad juſtificationem ante ſuſceptionem Baptiſmi vel Sacramenti Pœnitentiæ, *nego ant.* & *conſeq.* Ibi autem ſanctus Thomas loquitur de Euchariſtiæ voto latè ſumpto,

pto, quod commune est rebus omnibus necessariis tantùm necessitate præcepti, & consistit solùm in proposito servandi omnia præcepta.

Dixi, *adultus*, nam parvuli voti omnis incapaces sunt, & tamen per Baptismum justificantur.

Inst. 1. S. Thomas, 3. p. q. 73. a 3. docet parvulos sine voto Eucharistiæ salvari non posse.

Resp. Loquitur solùm de voto impropriè sumpto, consistente in intentione Ecclesiæ parvulos per baptismum efficientis idoneos ad Eucharistiam suo tempore recipiendam. Unde solùm vult parvulos salvari non posse sine Baptismo, quem illis Ecclesia confert ex intentione, ut Eucharistiam suo tempore suscipere possint. Quæ tamen intentio necessaria non est ad Baptismi valorem.

Inst. 2. S. Thomas, 3. p. q. 80. a. 11. ad 2. dicit, Eucharistiam & Baptismum esse æqualis necessitatis respectu adultorum.

Resp. Nego. Sed solùm dicit utrumque Sacramentum adultis necessarium esse ad salutem, non verò æqualiter aut eodem modo necessarium esse quantùm ad Eucharistiæ sumptionem oralem & propriè dictam, sic enim ait: *Quantùm verò ad adultos, utrumque est necessitatis.* Itaque S. Doctor solùm vult Eucharistiam & Baptismum adultis necessaria esse ad salutem, sed cum hoc discrimine, quòd Eucharistiæ communio propriè dicta sit necessaria necessitate præcepti, Baptismus verò necessarius sit necessitate tum præcepti, tum medii.

Inst. 3. S. Thomas eodem articulo in corpore docet Eucharistiæ manducationem esse necessariam necessitate medii.

Resp. Tunc intelligit Eucharistiæ manducationem mysticam, consistentem in eo, quòd quis incorporetur Christo per gratiam sanctificantem, & ejus vivum membrum fiat.

Obj. 5. Adultus justificari non potest sine proposito servandi omnia præcepta, ideoque recipiendi Eucharistiam. Ergo Eucharistia saltem in voto necessaria est necessitate medii ad justificationem, proindeque ad salutem.

Resp. Nego conseq. Nam illud solum dicitur necessarium ad salutem necessitate medii saltem in voto propriè dicto, quod est medium ita necessarium ad salutem, ut dum haberi non potest in re seu secundùm se, justificatio obtineri nequeat sine alio tamquam ejus vicario cum speciali ac directa obligatione ad ipsum, velut ad medium necessarium adhibendum contra eadem peccata per vicarium ejus remissa: cujusmodi sunt solùm Sacramenta Baptismi & Pœnitentiæ.

Obj. 6. Eucharistiæ communio est absolutè necessaria adultis ad perseverandum in gratia. Ergo est necessaria necessitate medii.

Resp. Nego anteced. Quia 1. ita communiter Doctores, 2. Quia Eucharistia non est unicum medium vitandi peccata mortalia: nam præter Eucharistiam sunt alia media, ut oratio, actus virtutum, jejunium, eleemosynæ, &c. quibus obtineri possunt auxi-

auxilia abſolutè ſufficientia ad vitanda omnia mortalia. 3. Quia alioqui ſalus eſſet impoſſibilis adulto, qui ſine ſua culpa Euchariſtiam recipere non poſſet, ut facile contingere poteſt Fidelibus a Turcis captis, vel juſta de cauſa inter barbaras nationes degentibus.

Inſt. 1. Euchariſtia eſt cibus animæ. Sed anima non poteſt abſolutè ſine ſuo cibo conſervare vitam ſuam ſpiritualem, ſicut corpus ſuum ſine ſuo cibo corporali. Ergo.

Reſp. Diſting. maj. Euchariſtia eſt cibus animæ noſtræ non unicus, *conc. maj.* unicus, *nego maj.* Nam oratio & actus virtutum ſunt etiam cibus ſpiritualis, quo vita animæ conſervatur.

Inſt. 2. Conc. Florentinum comparat Euchariſtiam reſpectu animæ cum cibo & potu materiali, reſpectu vitæ corporalis. Ergo Euchariſtia tam eſt neceſſaria ad conſervandam vitam animæ, quam cibus materialis, &c.

Reſp. Diſting. anteced. Comparat quoad effectus, *conc. antec.* Nam dicit Euchariſtiam operari in anima eos effectus, quos in corpore producit cibus & potus materialis. Comparat quoad neceſſitatem, *nego antec. & conſeq.*

Porro Concil. Trident. dicit quidem Euchariſtiam eſſe antidotum, quo à peccatis mortalibus præſervamur; ſed non dicit eſſe unicum antidotum.

Obſerva, Tamen etiam ſecluſo omni præcepto poſitivo, Euchariſtiæ communio non ſolùm utilis, ſed etiam neceſſaria eſt ad faciliùs & certiùs perſeverandum in gratia; ita ut ſine illa non niſi difficillimè omnia mortalia vitari poſſint.

Prob. Quia Euchariſtia non ſolùm eſt efficaciſſima, ſed etiam a Deo ſingulariter inſtituta ut medium præcipuum & ordinarium ad vitam animæ conſervandam, & ad vitanda peccata mortalia & venialia, ut conſtat ex Conc. Trident. ſeſſ. 13. cap. 2. ubi ait: *Sumi autem voluit* (Chriſtus) *Sacramentum hoc tamquam ſpiritualem animarum cibum, quo alantur & confortentur viventes; &c.... & tamquam antidotum, quo liberemur à culpis quotidianis, & à peccatis mortalibus præſervemur.* Quare qui hoc medium negligunt, meritò privantur ſpecialibus gratiæ auxiliis, ſine quibus non poſſunt niſi difficillimè omnia mortalia vitari. Adultis tamen, qui inculpabiliter illam omittunt, moraliter ſufficiunt alia media, ut oratio, jejunium, & actus virtutum cum Euchariſtiæ voto, nempe deſiderio ac propoſito ſumendi Euchariſtiam.

ARTICULUS IV.

Utrùm communio Euchariſtiæ ſub utraque ſpecie ſit neceſſaria jure divino?

Nota. Certum eſt communionem ſub utraque ſpecie à Chriſto præceptam eſſe Sacerdoti ſacrificanti. Certum eſt etiam communionem ſub ſpecie vini non eſſe à Chriſto prohibitam laicis: nam communio ſub utraque ſpecie ſæpe, imò communiter in publicis cœtibus data fuit laicis in Eccleſia Latina uſque ad duodecimum

mum

mum ſæculum, à quo tempore uſus ſolius ſpeciei panis ſenſim invaluit. Sed anno circiter 1412. Petrus Dreſdenſis & Jacobus Miſnenſis docuerunt Pragæ in Bohemia Euchariſtiæ ſumptionem ſub utraque ſpecie eſſe jure divino etiam laicis neceſſariam. Unde eorum diſcipuli dicti ſunt Calixtini. Hunc errorem ſecuti ſunt Joannes Hus, Huſſitæ, & poſteà Lutherani & Calviniſtæ.

§. I.

Dico 1. Communio ſub utraque ſpecie neceſſaria non eſt ex præcepto divino Fidelibus non ſacrificantibus. Eſt de fide.

Prob. 1. Ex Spiritura. Joann. c. 6. *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum .... qui manducat hunc panem, vivet in æternum.* Ubi Chriſtus vitam æternam promittit ſumentibus Euchariſtiam ſub ſola ſpecie panis. Ergo Chriſtus non præcipit omnibus ſumptionem Euchariſtiæ ſub utraque ſpecie: nam ſi præcepiſſet, communicantes ſub unica ſpecie peccarent graviter violando præceptum divinum in re gravi; ideoque damnationem æternam mererentur: & conſequenter Chriſtus eis falſò vitam æternam promiſiſſet. Act. cap. 2. *Erant autem perſeverantes in doctrina Apoſtolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus.* Ubi communio exprimitur ſolùm ſub ſpecie panis, eò quòd, ſi non ordinariè, ſaltem ſæpe Fideles laici ſub hac unica ſpecie communicabant.

Prob. 2. Ex Traditione, quæ nobis innoteſcit per uſum veteris Eccleſiæ, quæ cùm vera Chriſti Eccleſia fuerit etiam juxta adverſarios, nihil egit contra præceptum Chriſti. In veteri autem Eccleſia ſæpe Fideles ſub ſola ſpecie panis communicabant. Nam,

I. Primis Eccleſiæ ſæculis ſæviente perſecutione, ſolebat poſt ſacrificium fidelibus tradi Euchariſtia domum deferenda, ut illam opportuno tempore ſumerent, & maximè ut ſe ad mortem pro fide conſtanter ſubeundam corroborarent; ut conſtat ex Tertulliano, Cypriano, Clemente Alexandrino, & aliis apud Bellarminum. Euchariſtia autem domum deferenda tradebatur tantùm ſub ſpecie panis. Sola enim ſpecies panis Fidelibus in manus tradebatur: ſpecies verò vini ſolùm dabatur ex calice bibenda, ut conſtat ex S. Cyrillo Hieroſolymitano, Catecheſi 5. Nec in domibus laicorum erant calices ſeu vaſa quibus contineri poſſet ſauguis Chriſti, ut patet ex Apologia 2. S. Athanaſii. Neque id conveniebat.

II. Euchariſtia ſub ſola ſpecie panis aſſervabatur, ut conſtat ex Cypriano, Ambroſio, & aliis Patribus, qui de hac aſſervatione loquentes, ſolius panis ſpeciem meminerunt.

III. Ægroti plerumque ſub ſola ſpecie panis communicabant, ut patet ex Epiſt. Dionyſii Alexandrini apud Euſebium, l. 6. Hiſt. cap. 44. ex vita S. Ambroſii, in qua Paulinus Diaconus narrat ſanctum illum animam agentem, ab Honorato Vercellenſi Epiſcopo accepiſſe corpus Domini, *quo accepto, ubi glutivit, emiſit ſpiritum.* Et ex vita S. Baſilii, in qua

Amphilochius scribit S. Basilium ad missæ ministerium stetisse in templo, panem consecratum sumpsisse cum clericis, & postea in lecto recumbentem reddidisse Domino spiritum.

IV. Manichæi ut laterent, panem Eucharisticum cum Catholicis sumebant, numquam calicem, ut constat ex S. Leone, serm. 4. de Quadragesima. At si Ecclesia sensisset utriusque speciei sumptionem Fidelibus omnibus à Christo præceptam esse, Manichæi solam panis speciem sumendo, latere non potuissent, sed sese prodidissent, abstinendo à specie vini.

V. In Ecclesia Latina prioribus sæculis, sicut nunc etiam fit, feria sexta majoris Hebdomadæ Sacerdos communicabat sub sola specie panis, sumendo scilicet hostiam pridiè consecratam, ut constat ex Innocentio I. Epist. 1. c. 4. & ex antiquis ritualibus. Item olim in Ecclesia Græca communio sub sola specie panis fiebat per totam quadragesimam, exceptis die Dominico & Sabbato, ut constat ex Græcorum Euchologiis simpliciter præscribentibus asservandam esse speciem panis pro aliis diebus, in quibus erat tantùm Missa Præsanctificatorum.

Vide plura apud Bellarminum.

Prob. 3. Ex Conciliis: Constantiense, sess. 13. sic ait? *Sicut hæc consuetudo ad vitandum aliqua pericula & scandala, est rationabiliter introducta, quòd licèt in primitiva Ecclesia hujusmodi Sacramentum reciperetur à Fidelibus sub utraque specie, postea à conficientibus sub utraque, & à laicis tantummodò sub specie panis suscipiatur; cùm firmissimè credendum sit, & nullatenus dubitandum, integrum Christi corpus & sanguinem tam sub specie panis quam sub specie vini veraciter contineri. Unde cùm hujusmodi consuetudo ab Ecclesia & sanctis Patribus rationabiliter introducta & diutissimè observata sit, habenda est pro lege, quam non licet reprobare, aut sine Ecclesiæ auctoritate pro libitu mutare.* Trid. sess. 21. can. 1. *Si quis dixerit ex Dei præcepto, vel necessitate salutis, omnes & singulos Christi Fideles utramque speciem sanctissimi Eucharistiæ Sacramenti sumere debere; anathema sit.* Et can. 2. *Si quis dixerit, sanctam Ecclesiam Catholicam non justis causis & rationibus adductam fuisse, ut laicos atque etiam clericos non conficientes, sub panis tantummodò specie communicaret; aut in eo errasse; anathema sit.*

§. II.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Illud Christi, Joann. cap. 6. *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.*

Resp. Christus his verbis præcipit tantùm sumptionem corporis & sanguinis sui. Corpus autem & sanguis Christi verè sumuntur sub unica specie, perinde ac sub utraque, cùm Christus totus sit sub qualibet specie. Quare totum præceptum impletur sumendo Eucharistiam sub unica specie.

Obj. 2. Illud Christi, 1. Cor. c. 11. *Hoc facite in meam commemorationem.*

Resp.

Reſp. Verba illa abſolutè ponuntur tantùm poſt conſecrationem panis. Poſt calicis verò conſecrationem ponuntur cum conditione, nam dicitur: *Hoc facite, quotieſcumque bibetis, in meam commemorationem.* Quod diſcrimen ſatis oſtendit calicis ſumptionem non omnibus præceptam eſſe. Quamvis igitur iſta verba (*hoc facite*) ad laicos, & ad Sacerdotes conficientes Euchariſtiam pertinerent, non tamen ad eos omnes eodem modo ſpectant. Nam Sacerdotibus præcipitur, ut aliquando Euchariſtiam conficiant, & quoties conficiunt, ſub utraque ſpecie communicent: Laicis verò præcipitur tantùm ut aliquando communicent ſive ſub una ſpecie, ſive ſub utraque, quem modum Chriſtus reliquit Eccleſiæ determinandum.

Obj. 3. Eod. cap. dicitur: *Probet autem ſe ipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat.*

Reſp. His verbis præcipitur, non ſumptio calicis, ſed diſpoſitio requiſita ad Euchariſtiam utiliter ac dignè ſumendam.

Obj. 4. Illud, Matth. cap. 26. *Bibite ex hoc omnes.*

Reſp. Hoc dictum eſt ſolis Apoſtolis præſentibus, ut patet 1. ex contextu; ſic enim ibi legitur: *Et accipiens calicem, gratias egit, dedit illis, dicens: bibite ex hoc omnes.* Ergo Chriſtus illis ſolis dixit, *bibite ex hoc omnes*, quibus dedit calicem, nempe ſolis Apoſtolis. 2. Ex his Marci, c. 14. verbis: *& biberunt ex eo omnes:* ubi tò *omnes* manifeſtè ſignificat tantùm eos, qui cum Chriſto in ultima cœna diſcumbebant.

Inſt. Chriſtus præcepit, ut Apoſtoli acciperent Euchariſtiam ſub utraque ſpecie. Ergo idem etiam præcepit Fidelibus omnibus.

Reſp. Nego conſeq. Nam hoc Chriſti præceptum erat ſpeciale, & Apoſtolos ſolos ſpectabat. Quamvis enim tunc non conſecraſſent, Chriſtus tamen convenienter voluit, ut omnes Euchariſtiam ſub utraque ſpecie ſumerent, quia 1. tunc fiebat hujus Sacramenti inſtitutio. 2. Tunc primùm Apoſtoli Sacerdotes ordinabantur: unde conveniebat, ut tunc acciperent, quod poſtmodùm celebrando accepturi erant. 3. Diſcumbebant in eadem cœna cum Chriſto, qui utramque ſpeciem acceperat.

Obj. 5. Patres docent ſanguinem Chriſti bibendum eſſe.

Reſp. Tam ſumitur ſanguis ſub ſpecie panis quàm ſub ſpecie vini, cùm ſub qualibet ſpecie corpus & ſanguis Chriſti, & ipſe Chriſtus totus contineatur. Porro Patres cùm utuntur verbo bibendi, non faciunt vim in modo ſumendi, ſed in ipſa ſumptione.

Obj. 6. In veteri Eccleſia laici ſub utraque ſpecie communicabant, ut conſtat ex multis Patribus.

Reſp. In veteri Eccleſia Laicis miniſtrabatur quidem Euchariſtia ſub utraque ſpecie, ſed non ſemper, ita ut ſub unica etiam ſpecie ſæpe daretur, ut infirmis, & quando privatis in domos ſuas deferenda tradebatur. Creſcente autem magis ac magis Chriſtianorum numero, ſenſim deſiit uſus ſub utraque ſpecie ob difficultates &

 peri-

pericula. Quemadmodum igitur rectè & prudenter, etiam juxta adverſarios, nunc retinetur modus adminiſtrandi Baptiſmi per infuſionem, poſtquam hæc ubique inducta eſt, quamvis per duodecim ſæcula adminiſtratus ſit per immerſionem, ſed quæ propter difficultates & incommoda paulatim in deſuetudinem abiit: ſic uſus adminiſtrandi Euchariſtiam ſub ſola ſpecie panis rectè ab univerſa Eccleſia retinetur ob difficultates & incommoda majora, quæ in uſu calicis reperiuntur, quamvis calix per duodecim ſæcula in uſu fuerit.

Obj. 7. Gelaſius Papa, can. *comperimus*, de conſecrat. diſt. 2. ait: *Comperimus, quòd quidam ſumpta tantummodò corporis ſacri portione, à calice ſacri cruoris abſtineant; qui procul dubio, quoniam neſcio qua ſuperſtitione docentur obſtringi, aut integra Sacramenta percipiant, aut ab integris arceantur: quia diviſio unius ejusdemque myſterii ſine grandi ſacrilegio non poteſt provenire.*

Reſp. Vel Gelaſius (ut docet gloſſa) loquitur de ſolis Sacerdotibus ſacrificantibus, qui jure divino tenentur utramque ſpeciem ſumere; Vel ſi comprehendat Laicos, loquitur de his, qui ex errore Manichæorum à calice ſemper abſtinebant: quales erant ipſi Manichæi, & Priſcillianiſtæ, qui ideò à ſpecie vini abſtinebant, quia putabant vinum eſſe creaturam de ſe malam & à Diabolo factam, & Chriſtum non habuiſſe verum ſanguinem. Hinc rectè jubentur aut integra Sacramenta & ſub utraque ſpecie ſumere in ſignum abjectæ ſuperſtitionis & hæreſis, aut ab iis omnino abſtinere. Hinc etiam rectè dicuntur tantum Sacramentum grandi ſacrilegio dividere, in quantùm ſua hæretica opinione Chriſtum dividebant, & Euchariſtiam ipſam, in qua ſanguinem contineri non credebant.

Obj. 8. Calix eſt de ſubſtantia & neceſſitate Sacramenti: ergo jure divino ſumi debet.

Reſp. Diſt. ant. Eſt de neceſſitate Sacramenti quoad confectionem, & quatenus Sacramentum hoc ex inſtitutione Chriſti eſt ſacrificium perfectè repræſentativum paſſionis & mortis ejus, *conc. ant.* Eſt de neceſſitate Sacramenti jam confecti & diſtribuendi, *nego ant.* Nam Sacramentum confectum, ejusque diſtributio ſupponit ſacrificium jam perfectum; & quælibet ſpecies, ut pote totum Chriſtum continens, eſt integrum Sacramentum, ut ſuprà probatum eſt.

Obj. 9. Euchariſtia inſtituta eſt ad modum convivii ſpiritualis ſumendi à Fidelibus omnibus. Sed convivium ſpirituale requirit cibum & potum ſpiritualem. Ergo.

Reſp. Unaquæque ſpecies ſeorſim ab alia eſt integrum convivium ſpirituale, & continet cibum & potum ſpiritualem, nempe totum Chriſtum. Nam cibus & potus ſpirituales ſunt una eademque res, nempe Chriſtus reficiens animam, qui ſub unica ſpecie totus continetur.

Obj. 10. Omnes communicantes debent annuntiare & commemorare mortem Chriſti, juxta illud, 1. Cor. c. 11. *Quotiescumque enim manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis donec veniat.*

Reſp.

Reſp. Laici communicantes debent annunciare mortem Domini, non eodem modo, ſed diverſo quo Sacerdos ſacrificans annuntiat. Nam Sacerdos Euchariſtiam conficiens ſub utraque ſpecie, annuntiat Chriſti mortem per repræſentationem perfectam, quatenus vi verborum corpus ſub ſpecie panis ſeorſim à ſanguine, & viciſſim ſanguinem ſub ſpecie vini ſeorſim à corpore ponit: & ſic vi verborum in ſignis ſenſibilibus ſeparat corpus à ſanguine, quamvis utrumque per concomitantiam ſub qualibet ſpecie ſeorſim ab alia contineatur. Communicantes autem ſub unica ſpecie annuntiant mortem Chriſti non ſolùm per recordationem, quatenus hujus ſacrificii participes facti gratias agere debent de Chriſti morte in eo repræſentata, ſed etiam per repræſentationem minùs perfectam, quatenus Chriſti corpus ſine ejus ſanguine repræſentatum & vi verborum in ſacrificio ſeparàtum ſumunt.

Dices. Saltem communicantes ſub utraque ſpecie expreſſiùs repræſentant mortem Chriſti. Ergo.

Reſp. Nego conſeq. Nam laici non tenentur mortem Cſiriſti tam perfectè & expreſsè repræſentare ſeu annuntiare, quàm Saeerdos conficiens & ſacrificans.

Obj. II. Chriſtus inſtituit Sacramentum Euchariſtiæ ſub utraque ſpecie, & illud ſub utraque ſpecie Fidelibus omnibus reliquit. Ergo Eccleſia non poteſt illos privare una ſpecie.

Reſp. Chriſtus hoc quidem Sacramentum Fidelibus ſub utraque ſpecie reliquit, ſed ſumendum vel ſub utraque vel ſub unica ſpecie ſecundùm ordinationem Eccleſiæ. Nam ex Conc. Trid. ſeſſ. 21. cap. 2. hanc poteſtatem Chriſtus Eccleſiæ dedit, *ut in Sacramentorum diſpenſatione, ſalva illorum ſubſtantia, ea ſtatueret vel mutaret, quæ ſuſcipientium utilitati, ſeu ipſorum Sacramentorum venerationi, pro rerum, temporum, & locorum varietate magis expedire judicaret.* Eccleſia autem nullam Fidelibus injuriam fecit, ſubtrahendo laicis ſpeciem vini, cùm ſub ſpecie panis totus Chriſtus contineatur & tantum gratiæ conferatur quantum ſub utraque ſpecie.

§. III.

Dico 2. Eccleſia juſtas ob cauſas Fidelibus non ſacrificantibus uſum calicis negat, & conſuetudinem ſub ſola ſpecie panis communicandi approbavit, eamque pro lege habendam decrevit.

Prob. Illas cauſas exponendo nimirum.

I. Ob periculum morale effundendi guttas ſanguinis. Neque enim moraliter loquendo fieri poteſt, ut Chriſti ſanguis tantis populorum turbis miniſtretur, quando ad communionem Paſchatis tempore accedunt, quin ſæpiùs effundatur, præſertim cùm inter communicantes multi ſint ſenes, debiles, ruſtici, qui ad bibendum de alterius manu vix accommodare ſe norunt. Igitur ad vitandum irreverentiam & profanationes tanti Sacramenti, quæ nunc in tanta Fidelium multitudine vix vitari poſſent, ſi Euchariſtia ſub ſpecie vini daretur, meritò

Eccle-

Eccleſia communionem ſub ſola ſpecie panis laicis permittit.

II. Ob periculum corruptionis ſpecierum, ſi vini ſpecies aſſervaretur pro communione laicorum.

III. Ut haberetur uniformitas communioni reſpectu omnium, quæ nunc haberi vix poteſt cum uſu calicis ob penuriam ac raritatem vini in plurimis regionibus, ubi etiam aliunde aſportatum, brevi tempore aceſcit & corrumpitur.

Præterea non pauci ſunt abſtemii, & plurimi ex eodem vaſe aut eodem calamo cum aliis bibere non poſſent ob horrorem, & metum ne contagioſum morbum, aut fœtidum halitum, aut ſordes ab aliis contraherent.

IV. Denique ut aboleretur hæreſis aſſerentium utriusque ſpeciei ſumptionem jure divino neceſſariam eſſe.

Obj. Si iſtæ cauſæ valerent, priſca Eccleſia debuiſſet à primis ſæculis uſum calicis laicis prohibere.

Reſp. Nego. Nam variæ rationes ex allatis locum non habuere: tum quia non erat tanta Fidelium multitudo, nec adhuc exorta fuerat prædicta hæreſis: tum quia ſucceſſu temporis varia acciderunt, quæ oſtenderunt jam non expedire laicorum communionem ſub ſpecie vini.

Obſerva. Præceptum Eccleſiaſticum communicandi ſub ſola ſpecie panis Græcos non ſpectat nec obligat: unde etiam Romæ utramque ſpecie in Eccleſiis ſui ritus ſumunt. In Eccleſia verò latina ne viaticum quidem dare licet ſub ſpecie vini, etiamſi æger illud ſub ſpecie panis ſumere non poſſit, ob contrariam praxim Eccleſiæ vim legis habentem. Poteſt tamen contingere caſus, in quo ſumptio ſpeciei vini licita ſit apud latinos, ut ſi poſt calicis conſecrationem, irruentibus infidelibus Sacerdos aufugiat, aut deficiat; tunc enim Sacerdos non ſacrificans, vel clericus in ejus defectum, vel utroque deficiente quivis laicus in ſtatu gratiæ exiſtens poteſt & debet calicem ſumere ad impediendam profanationem.

CAPUT VI.

De effectibus Euchariſtiæ.

ARTICULUS I.

Utrùm Euchariſtia conferat primum gratiam?

Nota. Lutherus & Calvinus, qui putarunt Sacramenta inſtituta eſſe ſolùm ad excitandam fidem, qua homo juſtificatur, quique augmentum gratiæ & gloriæ non agnoſcunt; conſequenter docuerunt Sacramentum Euchariſtiæ per ſe & primariò conferre remiſſionem peccatorum, excitando fidem. Unde negant ſtatum gratiæ requiri ad communionem Euchariſtiæ. Quinimò Lutherus in concione de digna præparatione ad Euchariſtiam ſic ait: *Optima diſpoſitio eſt, non niſi ea, qua peſſimè es diſpoſitus: & è contrariò tunc peſſimè es diſpoſitus quando optimè es diſpoſitus.* Digna ſane hoc monſtro ſententia. Calvinus verò, lib. 4. inſtit. c. 16. §. 42. dicit Euchariſtiam non prodeſſe juſtis.

Dico

Dico 1. Eucharistia non confert per se & primariò primam gratiam ac remissionem peccatorum. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura. Nam, Joann. c. 6. Eucharistia dicitur instituta ut cibus & potus spiritualis: *Caro mea verè est cibus; & sanguis meus verè est potus.* Cibus autem vitam supponit, non dat; sed eam sustentat, conservat, & auget. Et ibidem cùm effectus Eucharistiæ recensentur, non dicitur dare vitam & remissionem peccatorum, sed conservare & augere vitam animæ, illamque à morte præservare, ut patet ex his Christi verbis: *Vivet in æternum, habet vitam æternam, in me manet, & ego in illo, vivet propter me.* Item ex Apostolo, 1. Cor. cap. 11. requiritur status gratiæ ad Eucharistiæ sumptionem: *Probet autem se ipsum homo, & sic de illo pane edat:* & qui manducat indignè, hoc est in statu peccati mortalis, damnationis æternæ reus est, juxta illud: *Qui manducat & bibit indignè, judicium sibi manducat & bibit.* A fortiori non recipit remissionem peccatorum.

2. Ex traditione, cujus testes sunt Patres, qui unanimi consensu apud Bellarminum & alios docent ad communionem Eucharistiæ requiri statum gratiæ & liberationem à peccato mortali: ac proinde remissionem peccatorum mortalium non esse primarium effectum Eucharistiæ, nam repugnat Eucharistiam per se primariò conferre id quod necessariò præsupponit. Pro omnibus sufficiant Sanctus Ambrosius, lib. 6. in Evang. Lucæ, in cap. 9. ubi sic ait: *Nemo cibum accipit Christi, nisi fuerit ante sanatus. Et illi qui vocantur ad cœnam, prius vocando sanantur .... ubique igitur mysterii ordo servatur, ut priùs per remissionem peccatorum vulneribus medicina tribuatur, post alimonia mensæ cœlestis exuberet.* Et Sanctus Augustinus, tract. 26. in Joann. *Quàm multi de altari accipiunt, & accipiendo moriuntur .... videte ergo, fratres, panem cœlestem spiritualiter manducate, innocentiam ad altare apportate.*

3. Ex Conciliis, Florentino, in decreto pro Armenis; & præsertim Tridentino, quod, sess. 13. cap. 5. ait: *Si quis dixerit, vel præcipuum fructum sanctissimæ Eucharistiæ esse remissionem peccatorum, vel ex ea non alios effectus provenire; anathema sit.*

4. Ratione. Quia Eucharistia, cùm sit Sacramentum specie diversum à Sacramentis Baptismi & Pœnitentiæ, habere debet effectum primarium diversum ab effectu primario illorum Sacramentorum, qui est remissio peccatorum mortalium. Nam Baptismus per se & primariò operatur remissionem peccati originalis, & personalium ei adjunctorum: Pœnitentia verò remissionem omnium mortalium post Baptismum admissorum.

Obj. 1. Illud, Matth. c. 26. *Hic est sanguis meus, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum.*

Resp. Ibi agitur de effusione sanguinis Christi, quæ facienda erat in cruce: non verò de effusione sanguinis, quæ fiat in Eucharistia, ut patet ex futuro *effundetur.*

Obj. 2. Ecclesia sic orat in missa: *Hæc nos communio purget à crimine, sit*

ablutio ſcelerum. Item aliqui Patres dicunt nos Euchariſtia mundari & lavari.

Reſp. Hæc intelligi debent de Euchariſtia ut eſt ſacrificium; nam ut talis vim habet impetrandi remiſſionem peccatorum mortalium: non verò ut eſt Sacramentum. Verba autem mundari, ablui, & ſimilia, intelligi poſſunt de Euchariſtia, ut eſt Sacramentum, ſed vel reſpectu venialium, aut pravorum affectuum, & reliquiarum peccatorum, jam remiſſorum, vel reſpectu mortalium futurorum quoad præſervationem. Nam Euchariſtiæ ſumptio valet ad remittenda venialia, ad tollendos pravos habitus, ad expellendas ac ſanandas infirmitates à peccatis mortalibus relictas, atque etiam ad præſervandum à peccatis mortalibus.

Obj. 3. Conc. Florent. dicit hominem per Euchariſtiam incorporari Chriſto.

Reſp. Loquitur de hominis cum Chriſto incorporatione, quæ fit per augmentum gratiæ, non verò per primam gratiam ſeu juſtificationem, ut patet ex his quæ ſubjicit decreti verbis: *Et quia per gratiam homo Chriſto incorporatur, & membris ejus unitur, conſequens eſt, quòd per hoc Sacramentum in ſumentibus dignè gratia augeatur.*

Obj. 4. Euchariſtia ex ſua inſtitutione continet Chriſtum, qui peccata mortalia remittere poteſt. Ergo Euchariſtia ex ſua inſtitutione habet vim remittendi mortalia.

Reſp. Nego conſeq. Quia Euchariſtia Chriſtum continet non ſub quacumque ratione, ſed ſolùm ſub ratione cibi & potus ſpiritualis, qui vitam ſupponit in eo cui datur.

Obj. 5. Idem poteſt eſſe ſimul cibus & pharmacum. Ergo licèt Euchariſtia ſit cibus, poteſt tamen eſſe pharmacum, quod ſanet à peccatis mortalibus.

Reſp. Nego conſeq. Nam Euchariſtia eſt quidem etiam pharmacum, non quòd à peccatis mortalibus ſanet, ſed quia præſervat à mortalibus, venialia peccata, & infirmitates ex mortalibus jam remiſſis relictas curat.

Dico 2. Controverſia eſt Doctorum Catholicorum inter ſe, utrùm Euchariſtia per accidens & ſecundariò conferat primam gratiam, & remittat mortalia in aliquo caſu, nempe cùm quis bona fide ſed falsò putans ſe eſſe in ſtatu gratiæ, devotè ac reverenter Euchariſtiam ſumit ſine affectu ad peccatum mortale.

Affirmat S. Thomas, 3. p. q. 79. art. 3. ubi ait: *Poteſt tamen hoc Sacramentum* (Euchariſtiæ) *operari remiſſionem peccati* (mortalis) *dupliciter: uno modo, non perceptum actu, ſed voto, ſicut cùm quis primò juſtificatur à peccato. Alio modo, etiam perceptum ab eo, qui eſt in peccato mortali, cujus conſcientiam & affectum non habet. Fortè enim primò non fuit ſufficienter contritus: ſed devotè & reverenter accedens, conſequetur per hoc Sacramentum gratiam charitatis, quæ contritionem perficiet, & remiſſionem peccati.*

Negant multi cum S. Bonaventura, tum quia Euchariſtia inſtituta fuit per modum cibi & potus. Potus autem & cibus nihil unquam proſunt applicati mortuo; nec habent vim etiam

per accidens & ſecundariò dandi vitam, ſed ſolùm conſervandi & augendi. Tum quia Sacramenta non efficiunt niſi id quod ſignificant: Euchariſtia autem nullo modo ſignificat gratiam primam & remiſſivam mortalium, ſed ſolùm gratiam nutritivam & augmentativam ſignificat.

ARTICULUS II.

Quinam ſint veri effectus Sacramenti Euchariſtiæ?

DIco. Sacramenti Euchariſtiæ primus & primarius effectus eſt ſpiritualis nutritio animæ, ſeu gratia per modum nutritionis.

Prob. 1. Ex illo, Joann. c. 6. *Caro mea verè eſt cibus: & ſanguis meus verè eſt potus.* Ergo Euchariſtia eſt cibus & potus ſpiritualis animæ. Cibi autem ac potus effectus primarius eſt nutritio.

2. Ex Conc. Florent. in decreto pro Armenis, ubi dicitur: *Hujus Sacramenti effectus, quem in anima operatur dignè ſumentis, eſt adunatio hominis ad Chriſtum. Et quia per gratiam homo Chriſto incorporatur, & membris ejus unitur, conſequens eſt, quòd per hoc Sacramentum in ſumentibus dignè gratia augeatur: omnemque effectum, quem materialis cibus & potus quoad vitam agunt corporalem, ſuſtentando, augendo, reparando, & delectando, Sacramentum hoc quoad vitam operatur ſpiritualem: in quo, ut inquit Urbanus Papa, gratam Salvatoris noſtri recenſemus memoriam, à malo retrahimur, confortamur in bono, & ad virtutum & gratiarum proficimus incrementum.*

3. Ex Concil. Trident. ſeſſ. 13. cap. 2. *Sumi autem voluit* (Chriſtus) *Sacramentum hoc, tanquam ſpiritualem animarum cibum, quo alantur & confortentur viventes vita illius, qui dixit: qui manducat me, & ipſe vivet propter me: & tanquam antidotum, quo liberemur à culpis quotidianis, & à peccatis mortalibus præſervemur.*

Ratio eſt, quia Euchariſtia efficit quod ſignificat: at ſignificat nutritionem: ergo illam efficit in anima.

Hæc autem nutritio ſpiritualis conſiſtit tum in augmento gratiæ ſanctificantis & virtutum infuſarum: tum in gratiis actualibus, quæ ſuo tempore intuitu Euchariſtiæ perceptæ dantur ad charitatem conſervandam, & augendam per actus charitatis, & aliarum virtutum ex illius imperio vel motivo; niſi tamen iis gratiæ auxiliis per peccata venialia omninò deliberatè vel ſæpe commiſſa obex poſtea apponatur.

Secundus effectus Euchariſtiæ eſt liberatio à peccatis venialibus.

Tertius eſt præſervatio à peccatis mortalibus, ideoque perſeverantia in bono, ut patet ex Conc. Trident. cap. citato, ubi ait Euchariſtiam eſſe *antidotum, quo liberamur à culpis quotidianis, & à peccatis mortalibus præſervamur.*

Ratio eſt, quia Euchariſtia indignè ſumentibus efficit quoad vitam ſpiritualem id omne, quod materialis cibus & potus efficiunt quoad vitam corporalem; cùm ſit inſtituta ad modum cibi & potus. Atqui materialis cibus & potus reparant vires amiſſas, & præſervant à morte corporali. Ergo etiam Euchariſtia reſarcit detri-

menta spiritualia, quæ sunt peccata venialia, actum charitatis ejusque fervorem impedientia, & præservat à morte spirituali, conservando vitam animæ.

Hanc autem remissionem venialium operatur Eucharistia, per charitatis fervorem, quem producit gratiis actualibus, quæ dantur ex opere operato illius. Præservationem verò à mortalibus efficit etiam mediantibus gratiis actualibus, quæ intuitu Eucharistiæ priùs perceptæ dantur ad eliciendum sæpe actum charitatis, qui incompossibilis est cum omni affectu ad mortalia: unde sæpe actum charitatis eliciens, tentationes vincit, & præcepta observat.

Jam verò mediante ista præservatione efficit perseverantiam in gratia, & per eam gloriæ consecutionem. Unde à Conc. Trid. sess. 13. cap. 2. Eucharistia dicitur etiam *pignus futuræ nostræ gloriæ & perpetuæ felicitatis.* Et Joann. cap. 6. Christus ait: *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.*

Quartus effectus est delectatio spiritualis. Constat ex Conc. Florent. modo laudato, & ex Conc. Gener. Viennensi, ubi Clemens V. sic ait: *In hoc Sacramento habetur omne delectamentum, & omnis saporis suavitas, ipsaque dulcedo Domini degustatur.* Et verò de manna, quod erat figura Eucharistiæ dicitur, Sap. 16. *Angelorum esca nutrivisti populum tuum, & paratum panem de cælo præstitisti illis sine labore, omne delectamentum in se habentem, & omnis saporis suavitatem.* Sed hæc spiritualis delectatio, sicut & excitatio charitatis impeditur per negligentiam, teporem, distractionem voluntariam communicantis, vel affectum ad terrenas delectationes. Quare Sanctus Bernardus, serm. 5. de Ascensione ait: *Unde spiritualis gratiæ inopia tanta quibusdam, cùm aliis copia tanta exuberet? præoccupatam nempe sæcularibus desideriis animam delectatio sancta declinat. Nec misceri poterunt vera vanis, æterna caducis, spiritualia corporalibus, summa imis, ut pariter sapias quæ sursum sunt, & quæ super terram.*

Quintus effectus. Eucharistia minuit fomitem peccati seu concupiscentiam, augendo scilicet charitatem actualem, ut docet S. Thomas. 3. p. q. 79. art. 6. ad 3. ubi de Eucharistia ait: *Diminuit tamen fomitem ex quadam consequentia, in quantùm auget charitatem, quia, sicut Augustinus dicit in lib. 83. quæstionum, augmentum charitatis est diminutio cupiditatis.* Nam re vera fervor charitatis, ad quem excitat Eucharistia per gratias actuales, intensionem actus concupiscentiæ impedit, vel ejus vim elidit.

Sextus denique Eucharistiæ effectus, est gloriosa resurrectio & immortalitas corporis speciali aliquo modo, quatenus nempe Deus movetur ad vivificanda corpora propter conjunctionem quam habuerunt cum vivificatrice Christi carne, juxta illud, Joann. cap. 6. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam: & ego resuscitabo eum in novissimo die.*

Observa. Non semper hi omnes effectus obtinentur. Quia qui Eucharistiam

stiam

ſtiam recipiunt, ſæpe impedimentum apponunt donationi gratiarum actualium, vel reſiſtunt ipſis gratiis actualibus donatis, quarum mediante cooperatione obtinentur hi effectus. Gratiæ verò ſanctificantis augmentum ſtatim datur juſto poſt Euchariſtiæ manducationem.

ARTICULUS III.

Utrùm Euchariſtia plus gratiæ conferat ſub utraque ſpecie, quàm ſub unica?

DIco. Sacramentum Euchariſtiæ non plus gratiæ confert ſub utraque ſpecie quam ſub unica. Ita communiter.

Prob. 1. Ex Conc. Moguntino celebrato anno 1549. c. 32. ubi ait: *Illum ſub una ſpecie communicandi morem ad ſalutem Fidelium æquè utilem & efficacem eſſe, quàm alterum ſub utraque ſpecie.*

2. Ratione. Quia ſub unica ſpecie totum & integrum Sacramentum ſumitur, ut probatum eſt. Ergo non minùs gratiæ ſub unica ſpecie confertur quàm ſub gemina: ſicut non plus gratiæ recipit, qui binas hoſtias ſumit. Item Chriſtus in Euchariſtia tantum efficit ſub unaquaque ſpecie, quantum ſub unaquaque ſignificat. Nam Sacramenta novæ legis tantum operantur quantùm ſignificant, cùm ſint ſigna practica gratiæ. Atqui Chriſtus ſub unaquaque ſpecie ſeorſim ab alia tantum ſignificat quantùm ſub utraque: nam (ut probatum eſt) Chriſtus ſub unaquaque ſpecie ſeorſim ab alia integram refectionem ſpiritualem ſignificat. Ergo Chriſtus tantum gratiæ efficit ſub unaquaque ſpecie ſeorſim ab alia, quantum ſub utraque.

Obj. 1. S. Ambroſius, l. 5. de Sacramentis, c. 3. ait: *Quotieſcumque bibis, remiſſionem accipis peccatorum, & inebriaris in ſpiritu.* Ergo ſanguis Chriſti ſub ſpecie vini ſpecialem effectum producit, quem non producit corpus Chriſti ſub ſpecie panis.

Reſp. Nego conſeq. Nam eundem effectum corpori Chriſti ſub ſpecie panis attribuunt Patres. Sic idem Ambroſius, l. 4. de Sacramentis, c. 5. ait: *Qui manducaverit hoc corpus, fit ei remiſſio peccatorum, & non morietur in æternum.* Porro per inebriationem illam ſpiritualem intelligitur magna copia gratiarum, quæ ſub alterutra ſpecie dignè ſumentibus confertur.

Obj. 2. Clemens VI. in Bulla ad Regem Galliæ, qua ei concedit facultatem communicandi ſub utraque ſpecie, dicit hanc ei concedi ad majus augmentum gratiæ.

Reſp. Loquitur de augmento gratiæ obtinendo ex opere operantis, ratione ſcilicet majoris devotionis, qua cum ſupponit Regem communicaturum ſub utraque ſpecie. Adde quòd Clemens ibi loquatur ut doctor privatus: non enim quidquam definit, aut toti Eccleſiæ id credendum proponit.

Obj. 3. Sacramenta novæ legis tantum operantur, quantùm ſignificant. At Euchariſtia ſub duplici ſpecie ſignificat duplicem refectionem ſpiritualem, unam ſcilicet quæ reſpondet refectioni per cibum corporalem ad explendam famen; & alteram, quæ reſpondet refectioni per potum ad ſedandam ſitim. Ergo.

Reſp. Nego min. Nam utraque ſpecies non ſignificat niſi unicam refectionem ſpiritualem, quæ eſt indiviſibilis & ſimplex. Nec enim ſicut refectio corporalis dividitur in cibum & potum, qui ſint inter ſe realiter diſtincti: nam cibus & potus ſpiritualis ſunt una & eadem res nempe Chriſtus reficiens animam eadem gratia Sacramentali, qua ſimul fames & ſitis ſpirituales explentur. Quare cibus ſpiritualis ſeorſim à potu ſpirituali eſt integrum convivium ſpirituale. Idem dic de potu ſpirituali.

Inſt. 1. Species panis ſignificat refectionem diverſam ab ea, quam ſignificat ſpecies vini. Nam ſpecies panis ſignificat refectionem per modum cibi, & ſpecies vini per modum potus. Ergo.

Reſp. Nego anteced. Nam eadem eſt refectio, quæ per utramque ſpeciem ſignificatur, quamvis ſignificetur per unam ſpeciem modo diverſo ab eo quo ſignificatur per aliam. Sed hæc diverſitas ſe tenet tantùm ex parte modi, non ex parte rei contentæ, per quam habetur iſta refectio, cùm ſub alterutra ſpecie habeatur eadem res, videlicet Chriſtus reficiens animam. Quare æquè integra refectio habetur ſub unica ſpecie ac ſub duplici; cùm ſub unica id totum accipiatur quod accipitur ſub duplici.

Inſt. 2. Species panis aliud ſignificat, & aliud ſpecies vini. Ergo ambæ ſpecies non ſignificant eandem refectionem.

Reſp. Nego antec. Nam ambæ illæ ſpecies diverſæ ſignificant cibum & potum ſpirituales, qui ſunt una & eadem res: quæ licèt expreſſiùs ſignificetur per utramque ſpeciem quàm per unam, tamen per unam tota ſignificatur & habetur.

Inſt. 3. Si utraque ſpecies expreſſius, diſtinctiùs, & perfectiùs ſignificat quàm unica, utraque majorem effectum producit quàm unica. Ergo.

Reſp. Nego ſequel. anteced. Quia quamvis utraque ſpecies expreſſiùs & clariùs ſpiritualem refectionem ſignificet; non tamen aliquid ſignificat, quod alterutra ſpecies, licèt paulò obſcuriùs non ſignificet. Id autem quod idem ſolùm diſtinctiùs & expreſſiùs quoad modum ſignificat, non ideo majorem effectum producit. Sic Baptiſmus trina immerſione collatus non plus ſignificat nec operatur; & montea meliùs impreſſa non plus valet quàm altera.

Obj. 4. Alius eſt effectus cibi, alius effectus potus: nam cibus famem ſedat, potus ſitim extinguit. At Euchariſtia ſub ſpecie panis eſt cibus, & ſub ſpecie vini eſt potus. Ergo utriuſque ſpeciei diverſus eſt effectus.

Reſp. Diſting. maj. Si potus & cibus non ſint una & eadem res, *conc. maj.* Si potus & cibus ſint una & eadem res, quæ eandem virtutem habeat, *nego maj.* Euchariſtia ſub qualibet ſpecie continet totum Chriſtum, qui eſt ſimul cibus & potus noſter ſpiritualis, & per eandem gratiam Sacramentalem explet ſimul famem & ſitim ſpirituales, quæ ſunt una & eadem animæ affectio: unde in ſpiritualibus famem explere & ſitim extinguere ſunt prorſus unum & idem. Et verò ſi ſolo lacte infantes perfectè nutriuntur, & eorum fames ac ſitis ex-

explentur, eò quòd lac sit simul cibus & potus, seu sit potus cibalis. Idem dic de pane, aqua vel vino macerato, qui est quidem cibus, sed potum continens. A fortiori, Eucharistia sub unica specie continens totum Christum, qui est simul cibus & potus animæ explet simul famem & sitim animæ, quæ sunt unum & idem.

Obj. 5. Si Sacerdos sumens speciem vini non acciperet novam gratiam & diversam ab ea, quam accepit in sumptione speciei panis, sumptio Sanguinis non esset Sacramentum: nam Sacramentum est de se collativum gratiæ. Falsum conseq. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Quia Sacerdos in sumptione speciei panis totam gratiam quæ datur ex opere operato vi hujus Sacramenti, accipit non solùm propter sumptionem corporis sub specie panis sed etiam propter sumptionem sanguinis sub specie vini mox futuram, & jam moraliter operantem. Nam hæ duæ sumptiones sibi statim succedentes censentur una moraliter refectio, & utraque species per modum unius convivii sumitur. Quòd autem duplex gratia non conferatur per duplicem speciem, causa non est, quia utraque sumptio ambarum specierum non sit de se gratiæ collativa, cùm re vera sit Sacramentum, sed quia utraque sumptio est moraliter unicum numero Sacramentum.

Dici etiam potest cum Bellarmino, in casu communionis sub utraque specie, Eucharistiam sub specie panis non conferre gratiam, nisi cùm sumpta est etiam species vini, qua cum post ejus sumptionem confert eandem gratiam quam contulisset sola. Quia Eucharistia sub specie panis non confert gratiam, nisi tota sumptio Eucharistiæ absoluta sit, nec tunc censetur absoluta, nisi cùm utraque species sumpta est.

In casu autem, quo Sacerdos celebrans moreretur ante sumptionem speciei vini, is à Deo mortem ejus proximè futuram præsciente, statim post sumptionem hostiæ acciperet eandem gratiam, quam accepisset, si utramque speciem sumpsisset.

Inst- Ergo inutiliter sumitur utraque species.

Resp. Nego sequel. Nam (ut ait Bellarminus) Sacerdos utramque speciem non in utiliter sumit, non solùm quia utraque species operatur, sed etiam quia utriusque speciei sumptio, licet non sit necessaria ex parte sumentis, est tamen necessaria ex parte Sacramenti. Nam cùm Sacramentum sub duplici specie ad cruentum crucis sacrificium perfectè repræsentandum, & ad expressiùs ac clariùs spiritualem animæ refectionem significandam institutum sit, utraque species necessariò ab aliquibus sumenda est, quamvis non necessariò ab omnibus. Sed maximè necessaria est utriusque speciei sumptio ob sacrificii perfectionem & complementum.

Observa hic ex Bellarmino. Non est inutile id, quod facit aliquid, quamvis etiam sine eo id fieri potuisset. Nam Christus aliquando sola voluntate miracula patrabat, ut cùm aquam in vinum convertit: aliquando voluntate, verbo, & contactu, ut cùm puellam mortuam excitavit; aliquando

volum-

voluntate, verbo, contactu, & alio inſtrumento, ut ſputo, ſic cæcum illuminavit. In his omnibus nihil erat inutile & ſuperfluum, quia omnia operabantur, & tamen non erant omnia neceſſaria, neque majorem effectum producebant omnia ſimul, quàm unum, aut duo tantùm. Non enim meliùs revixit puella quàm Lazarus, etiamſi illam & voce appellavit, & manu apprehendit, Lazarum autem ſolùm vocavit.

Obj. 6. Una ſpecies non dependet ab altera in operando. Ergo unaquæque debet ſuum effectum operari.

Reſp. Quamvis una ſpecies ſine altera integram refectionem ſignificare & efficere poſſit, & in hoc ſenſu una in operando non dependeat ab alia; tamen cùm ambæ ſpecies ſimul ſumuntur, mutuam habent inter ſe in operando dependentiam; quia tunc, cùm per modum unius convivii ſumantur, ſimul ac indiviſibiliter ſignificant, ideoque operantur unum & eundem effectum convivii, nempe unam & eandem refectionem integram.

Obj. 7. Ambæ ſpecies ſimul ſumptæ ſignificant perfectam refectionem, quam non ſignificat alterutra ſpecies. Ergo ambæ producunt perfectiorem effectum quàm unica.

Reſp. Nego anteced. Itaque unica ſpecies verè ſignificat perfectam refectionem ſpiritualem, quam ambæ ſimul ſumptæ ſignificant. Nam quælibet ſpecies ſeorſim ſumpta ſignificat Chriſtum ut reficientem animam.

Obj. 8. Euchariſtia ſub ſpecie panis ſignificat & producit gratiam tantùm confortantem animam; & ſub ſpecie vini ſignificat & producit gratiam tantùm exhilarantem animam. Ergo ambæ ſpecies diverſam gratiam ſignificant & producunt. Ergo, &c.

Reſp. Nego antec. Nam Euchariſtia ſub qualibet ſpecie etiam ut ſeorſim ſumibili eſt integrum convivium ſpirituale, quod non ſicut convivium materiale dividitur in duas res, ſed conſiſtit in unica re, nempe Chriſto, ut reficiente animam eadem gratia: ac proinde Euchariſtia ſub qualibet ſpecie etiam ut ſeorſim ſumibili gratiam tum confortativam, tunc ſpiritualiter exhilarativam ſignificat & efficit.

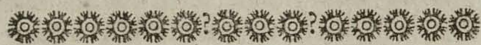
Obj. 9. Sacramentum bis ſumitur, quando ſumitur utraque ſpecies; & ſemel duntaxat ſumitur, cum ſumitur unica ſpecies. Ergo plus gratiæ, &c.

Reſp. Nego conſeq. Nam non augetur gratia vel fructus Euchariſtiæ, quando bis ſumitur eodem moraliter tempore; quia ſumitur per modum unius convivii, & tunc ſumitur unicum moraliter numero Sacramentum. Alioqui qui duas tresve particulas ſumeret unam poſt alteram in eadem participatione myſterii, majorem gratiam acciperet, quam qui unam tantùm: ſimiliter cùm Sacerdos duobus aut tribus hauſtibus ſanguinem ſumit, plus gratiæ acciperet quàm qui uno hauſtu totum ebibit. Quod abſurdum eſt, & à nemine admittitur.

Obſerva. Conc. Trident. præſentem controverſiam dirimere noluit, utpote inter Doctores Catholicos agitatam. Unde ſeſſ. 21. cap. 3. ſolùm declaravit: *etiam ſub altera tantùm ſpecie*

totum

totum atque integrum Chriſtum, verumque ſacramentum ſumi: ac propterea quoad fructum attinet, nulla gratia neceſſaria ad ſalutem eos defraudari, qui unam ſpeciem ſolam accipiunt.

CAPUT VII.

De Miniſtro Euchariſtiæ.

ARTICULUS I.

Quis ſit Miniſter Euchariſtiæ conficiendæ?

Nota. Lutherus poteſtatem conficiendi Euchariſtiam tribuit baptizatis omnibus, quamvis addat non expedire ut quis ea utatur, niſi ad hoc officium deputatus ſit. Imò, in lib. de miſſa privata, aſſerit verum fore Sacramentum, etiamſi conficeretur a Diabolo.

Dico. Solus Sacerdos poteſt Euchariſtiam conficere, ſeu validè conſecrare, ideoque ſolus eſt miniſter Euchariſtiæ conficiendæ. Eſt de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura, Luc. 22. *hoc facite in meam commemorationem.* Quibus verbis Chriſtus poteſtatem conficiendi Euchariſtiam conceſſit ſolis Apoſtolis, quos ſolos alloquebatur, & eorum in Sacerdotio ſucceſſoribus, ut conſtat ex Traditione & perpetuo Eccleſiæ ſenſu ac uſu.

2. Ex Patribus apud Bellarminum & alios.

3. Ex Conc. General. Conc. Nicæn. I. can. 18. ait: *Pervenit ad ſanctam Synodum, quòd in nonnullis locis & civitatibus Diaconi dent Presbyteris Euchariſtiam, quod nec canon, neque conſuetudo tradidit, ut qui offerendi poteſtatem non habent, iis qui offerunt, dent corpus Chriſti.* Conc. Lateran. IV. cap. 1. *hoc utique Sacramentum* (Euchariſtiæ) *nemo poteſt conficere, niſi Sacerdos, qui fuerit ritè ordinatus.* Concil. Florent. in decreto pro Armenis, idem docet. Denique Conc. Trident. ſeſſ. 22. cap. 1. & can. 2. *Si quis dixerit, illis verbis, hoc facite in meam commemorationem, Chriſtum non inſtituiſſe Apoſtolos Sacerdotes, aut non ordinaſſe, ut ipſi, aliique Sacerdotes offerrent corpus & ſanguinem ſuum, anathema ſit.*

Obj. 1. Hæc verba (*hoc facite in meam commemorationem*) tam extenduntur ad Fideles omnes, quàm iſta, Matth. cap. ult. ſaltem in neceſſitate, *baptizantes eos, &c.* Ergo Fideles omnes poſſunt Euchariſtiam conficere.

Reſp. Nego anteced. Cujus falſitas conſtat ex Traditione, & ſenſu, ac praxi Eccleſiæ, cujus eſt verum ſenſum Scripturæ exponere.

Ratio à priori hujus diſparitatis, eſt voluntas Chriſti, qui convenientiſſimè voluit, ut omnes poſſent validè baptizare, non conſecrare, ob maximam neceſſitatem Baptismi, & majorem reverentiam erga Euchariſtiam.

Obj. 2. Illud, 1. Petr. c. 2. *vos autem genus electum, regale Sacerdotium, &c.*

Reſp. Hoc intelligitur de Sacerdotio latè & impropriè ſumpto, nempe pro ſpirituali poteſtate & obligatione offerendi Deo laudes & bona opera, quæ ſunt hoſtiæ ſpirituales, de quibus ſuprà dixit, cùm ait: *Ipſi tanquam lapides vivi ſuperædificamini, domus ſpiritualis, Sacerdotium ſanctum, offerre ſpirituales hoſtias, acceptabiles Deo per Jeſum Chriſtum.*

Obj. 3. Conc. Anciranum, ann. 314. jubet, ut Diaconi, qui immolaverant idolis, ceſſent ab omni ſacro miniſterio, ſive à pane, ſive à calice offerendo.

Reſp. Senſus eſt, quòd Diaconi non debeant porrigere Sacerdoti panem & vinum, ut illa conſecret: quod erat illorum officium, à quo ob crimen ſuſpenduntur. Unde per tò *offerre* non intelligitur conſecrare: hoc enim numquam potuerunt Diaconi, ut teſtatur S. Hieronymus, dialog. contra Lucifer. ubi ait: *Hilarius Sardus, cùm Diaconus de Eccleſia receſſerit .... neque Euchariſtiam conficere poteſt, Epiſcopos & Presbyteros non habens; Eccleſia enim non eſt, quæ non habet Sacerdotes.*

Obj. 4. Conc. Arelatenſe I. can. 15. ait: *de Diaconis, quos cognovimus multis locis offerre, placuit minimè fieri debere.*

Reſp. Loquitur vel de diſtributione Euchariſtiæ, quam Diaconi illi abſque licentia Epiſcopi vel Presbyteri ſibi arrogabant: vel de oblationibus Fidelium diſtinctis à conſecratione hoſtiæ, quæ præſente Sacerdote non poterant ab alio benedici, temereque id à Diaconis prædictis præſumebatur. Unde per tò *offerre* intelligitur vel Euchariſtiam Fidelibus diſtribuere, vel benedicere res à Fidelibus oblatas, & diſtinctas ab iis, quæ conſecrabantur. Pro quo

Nota. Olim in Eccleſia offerebantur à laicis panis & vinum, quorum pars conſecrabantur, & alia à Sacerdote benedicebatur, poſteaque Fidelibus diſtribuebatur. Quæ benedictio fiebat à Sacerdote, dum illius erat copia, alioqui verò in caſu neceſſitatis ab alio fieri poterat.

Quæres, utrùm plures Sacerdotes eandem hoſtiam conſecrare poſſint?

Reſp. Affirm. Modò cum debita intentione formam eodem inſtanti abſolvant.

Conſtat ex conſuetudine, qua recens ordinari ſimul cum Epiſcopo conſecrant: alioqui fruſtra proferrent verba conſecratoria. Tunc autem ſingulorum actio ſe habet per modum unius actionis moralis, Deum moventis ad convertendum panem in corpus, & vinum in ſanguinem Chriſti.

ARTICULUS II.

Quis ſit miniſter Euchariſtiæ diſpenſandæ, ſeu miniſtrandæ?

Dico 1. Solus Sacerdos eſt miniſter ordinarius Euchariſtiæ diſtribuendæ.

Prob. 1. Ex Conc. Trident. ſeſſ. 13. cap. 8. *Semper in Eccleſia Dei mos fuit, ut Laici à Sacerdotibus communionem acciperent, Sacerdotes autem celebrantes ſe ipſos communicarent: qui mos tanquam ex* Tra-

Traditione Apostolica descendens, jure ac meritò retineri debet.

2. Quia solis Apostolis, eorumque in Sacerdotio successoribus jure ordinario dispensatio Eucharistiæ commissa ac præscripta est à Christo per hæc verba: *Hoc facite in meam commemorationem.*

3. Quia ii soli sunt ministri ordinarii dispensandæ Eucharistiæ, ad quos solos pertinet eam conficere: nam confectio ordinatur ad dispensationem.

Dico 2. Diaconus est extraordinarius Eucharistiæ dispensandæ minister, videlicet cum licentia Episcopi vel Presbyteri.

Constat ex praxi veteris Ecclesiæ, quæ olim hoc officium commiserat Diaconis, ut patet ex S. Cypriano, serm. de lapsis; ex Actis S. Laurentii, ex Ordine Romano; & ex Conciliis Aquisgranensi, c. 7. & Carthaginensi IV. can. 38.

Nunc autem ex usu præsenti Diaconi Eucharistiam ministrare non debent sine licentia Episcopi, nisi urgeat necessitas dandi viaticum, absente Presbytero.

Dico 3. Subdiaconi & alii Clerici minores non possunt solemniter & in cætu publico Eucharistiam ministrare.

Patet ex perpetuo usu Ecclesiæ. Nam munus illud numquam nisi Sacerdotibus vel Diaconis commissum fuit, ut constat ex S. Cypriano, ex Conciliis Arelatensi I. Nicæno I. & Carthaginensi IV.

Olim tamen ex speciali commissione Eucharistiam detulerunt ad absentes, ob penuriam superiorum ministrorum, ut patet ex Epistola Innocentii I. & ex Actis Sancti Tharsici Acolythi, qui cùm Eucharistiam deferret, à paganis occisus fuit, quòd eam prodere noluisset.

Imò laici prioribus Ecclesiæ sæculis, cùm sæviret persecutio, Eucharistiam de Sacerdotis vel Diaconi manu acceptam privatas in domos deferebant, & ipsi sumebant antequam fidem coram tyrannis profiterentur.

PARS SECUNDA.

De Sacrificio Missæ.

QUÆSTIO I.

Utrùm in Missa offeratur verum ac propriè dictum Sacrificium?

§. I.

Prænotanda.

I. Sacrificium latè, vel strictè sumitur. Sumptum latè & impropriè est quælibet actio bona interna vel externa ad Dei cultum & honorem relata, vel Deo grata, ut contritio cordis, laus Dei, eleemosyna, &c.

Sacrificium verò strictè & propriè sumptum est oblatio externa rei sensibilis, per aliquam ejus destructionem, facta Deo, ad testificandum Deum esse supremum rerum omnium & nostri esse Auctorem, ac supremum vitæ & necis Dominum, cui proinde totum nostrum esse debemus, ejus-

que destructionem si illam postularet.

Dicitur I. *Oblatio externa rei sensibilis* animatæ scilicet vel inanimatæ. Quia Sacrificium humano ac publico usui accommodatum esse debet; estque actus religionis externus, Deo debitus. Nam cùm homo ex corpore & spiritu constet, Deum colere debet, non solùm actibus internis, sed etiam externis.

II. *Per aliquam destructionem*, sive physicam quæ sit rei desitio immediatè facta ipso actu sacrificandi, ut cùm animalia occidebantur: sive moralem, per quam scilicet res oblata ponitur ipso actu sacrificandi in statu deteriori & inepto ad suos usus naturales, & tendente ac ordinato ad interitum seu desitionem, ut patet in liquoribus, qui in libationibus fundebantur.

Ratio est, quia per Sacrificium homines intendunt testificari Deum esse supremum Auctorem ac Dominum omnium creaturarum, seque ei debere totum suum esse, ideoque paratos esse illud consumere, imò destruere ad ejus gloriam si vellet, vel ejusdem esse destructionem pati.

III. *Facta Deo.* Nam Sacrificium est cultus latriæ soli Deo debitus, cùm solus Deus sit supremus Auctor rerum omnium & Dominus vitæ ac necis. Unde illud Exodi, c. 22. *qui immolat diis, occidetur præterquam Domino soli.*

IV. Denique. *Ad testificandum Deum esse*, &c. Nam Sacrificium est testificatio, qua homo profitetur se habere totum suum esse à Deo, seque ei totum debere, & ideo dignum esse Deum, in cujus honorem & cultum idem esse consumatur & destruatur: quam destructionem quia Deus vetat, pro nostro esse, quod destruere nobis non licet, esse alterius rei offerimus & destruimus, ut hac oblatione & destructione testificemur nos paratos esse nostrum esse consumere, imò destruere ad Dei gloriam & honorem, si ipse exigerit, ut rectè exponit De-lugo.

Porrò Christus se in cruce sacrificavit non solùm tormentis & morti se subjiciendo, sed etiam capite sensibiliter inclinato in signum subjectionis & humiliationis, spiritum vi propria emittendo, juxta illud, Joann. cap. 10. *Ego pono animam meam, ut iterum sumam eam; nemo tollit eam à me: sed ego pono eam à me ipso.*

Cæterùm allata definitio est Sacrificii sumpti activè, seu pro actu sacrificandi. Nam si Sacrificium sumatur passivè seu pro re sacrificata, sic definitur: substantia sensibilis per aliquam sui destructionem oblata Deo ad testificandum Deum esse supremum rerum omnium & nostri esse Auctorem, atque vitæ ac necis Dominum.

Missa autem hìc sumitur pro tota celebratione divini officii, in quo Eucharistia consecratur. Sic dicta est vel à missione seu dimissione populi, quia Liturgia Sacrificii peracta dimittebatur populus, vel à voce Hebraica *Miza*; quæ oblationem significat.

§. II.

Dico. In Missa offertur verum & propriè dictum Sacrificium. Est de fide contra Lutherum & Calvinum.

Prob.

Prob. 1. Ex Scriptura 1. ex Malachiæ c. 1. *Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, & munus non suscipiam de manu vestra. Ab ortu enim solis usque ad occasum, magnum est nomen meum in gentibus: & in omni loco sacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda: quia magnum est nomen meum in gentibus, dicit Dominus exercituum.* At per oblationem illam mundam intelligitur Eucharistiæ Sacrificium, ut constat ex Traditione Patrum, ut Justini, in dialogo cum Triphone; Irenæi, l. 4. c. 32. Chrysostomi, in Psal. 95. Augustini, l. 18. de civitate Dei, c. 35. Damasceni, lib. 4. de fide, c. 14. & ex Conc. Trident. sess. 22. cap. 1.

2. Ex Hebr. c. 13. *Habemus altare, de quo edere non habent potestatem, qui tabernaculo deserviunt.* Ubi autem est altare, ibi debet esse Sacrificium propriè dictum, quod non potest esse nisi Eucharistia, cùm in nova lege omnia alia Sacrificia desierint.

3. Ex Matthæo, cap. 26. Marco, c. 14. Luca, c. 22. & Paulo, 1. Cor. c. 11. Referentibus Eucharistiæ institutionem & celebrationem, quæ est verum & propriè dictum Sacrificium, ut sic ostendo. Christus celebrando Eucharistiam, se ipsum sub specie panis & vini Deo Patri obtulit, & id ipsum fieri jussit ab Apostolis, eorumque in Sacerdotio successoribus usque ad mundi consummationem. Atqui Christus hoc faciendo, verum Sacrificium obtulit, & instituit offerendum usque in finem mundi, ut per se patet. Ergo celebratio Eucharistiæ est verum & propriè dictum Sacrificium.

Major constat ex Patribus apud Bellarminum, & alios. Pro omnibus sint, Irenæus, l. 4. c. 32. Ubi dicit Christum instituendo Eucharistiam, *Novi Testamenti novam docuisse oblationem, quam Ecclesia ab Apostolis accipiens, in universo mundo offert Deo.* Cyprianus, Epist. 68. *Quis magis Sacerdos Dei summi quam Dominus noster Jesus Christus, qui Sacrificium Deo Patri obtulit? Et obtulit hoc idem, quod Melchisedech obtulerat, id est, panem & vinum, suum scilicet corpus & sanguinem.* Augustinus, concione 2. in Psal. 33. *Ipse* (Christus) *de corpore & sanguine suo instituit Sacrificium secundùm ordinem Melchisedech*, id est, sub specie panis & vini. Idem docet, serm. 1. & Chrysostomus, homil. 24. in 1. Cor. *Christus .... pro cæde brutorum se ipsum jussit offerri.*

Prob. 2. Ex Traditione, quæ clarè elucet in antiquissimis Liturgiis, Jacobi, Marci, & aliorum; & evidenter patet ex unanimi consensu Patrum, qui cùm de Eucharistiæ celebratione loquuntur, utuntur passim vocibus Sacrificii, hostiæ, victimæ, & verbis immolare, offerre, sacrificare. Pro omnibus hìc sufficiant.

S. Cyrillus, Hierosol. Catechesi 5. *Postquam confectum est illud spirituale Sacrificium, & ille cultus incruentus, super ipsa propitiationis hostia, obsecramus Deum ..... maximum esse credentes pro quibus offertur obsecratio sancti illius & tremendi, quod in altari positum est, Sacrificii.* S. Chrysostomus, homil. in Psal. 95. *Vidi quàm luculenter, quàmque dilucidè* (Malachias) *mysti-*

cam interpretatus est mensam, quæ est incruenta hostia. S. Ambrosius, l. 1. in Luc. c. 1. *Atque utinam nobis quoque adolentibus altaria, Sacrificium deferentibus assistat Angelus.... Non enim dubitas assistere Angelum, quando Christus immolatur.* Et in Psal. 38. *Et si nunc Christus non videtur offerre, tamen ipse offertur in terris, quando Christi corpus offertur.* S. Augustinus l. 10. de civit c. 20. loquens de Christo, ait: *& Sacerdos est; ipse offerens, ipse & oblatio. Cujus rei Sacramentum quotidianum esse voluit Ecclesiæ Sacrificium... Hujus veri Sacrificii multiplicia variaque signa erant Sacrificia prisca Sanctorum, cùm hoc unum per multa figuraretur.... Huic summo veroque Sacrificio cuncta Sacrificia falsa cesserunt.* Et serm. 130. de tempore. *Novum est altare Sacrificii Christi, quoniam immolatio nova & admirabilis: ipse enim hostia erat & Sacerdos: hostia quidem secundùm carnem, Sacerdos verò secundùm spiritum; idem ipse qui offerebat & quod offertur: simul ergo hostia, & Sacerdos in altari perfectus est.*

His accedit definitio Concil. Tridentini sess. 22. can. 1. *Si quis dixerit, in Missa non offerri Deo verum & proprium Sacrificium, aut quod offerri non sit aliud, quam nobis Christum ad manducandum dari; anathema sit.*

Prob. 3. Ratione 1. Sic. In vera religione necessariò debet esse verum ac propriè dictum Sacrificium. Atqui religio Christiana est vera religio, ut evidenter constat ex motivis credibilitatis. Ergo in religione Christiana necessariò debet esse verum & propriè dictum Sacrificium: quod non potest esse aliud quàm Eucharistia, cùm alia Sacrificia sint abrogata, & sola Eucharistia sit Sacrificium Deo dignum. Major etiam constat: nam vera religio necessariò exhibere debet Deo cultum externum supremum, & ipsi soli debitum; finis enim veræ religionis est Deo supremum & ei soli debitum cultum tum internum, tum externum exhibere: & alioqui non coleret Deum modo debito. At solum Sacrificium est cultus externus supremus & soli Deo proprius ac debitus: nam alia genera honoris externi possunt esse ei aliquo modo communia cum creaturis. Ergo vera religio necessariò debet exhibere Deo verum ac propriè dictum Sacrificium, & re ipsa exhibet. 2. Quia definitio veri Sacrificii convenit Eucharistiæ confectioni, ut infrà probabitur.

§. III.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Verum ac propriè dictum Sacrificium religionis Christianæ est solum Sacrificium crucis. Ergo in Missa nullum verum offertur.

Resp. Nego anteced. Quia Sacrificium crucis semel oblatum est, & statim desiit esse, neque postea mansit nisi per efficaciam & effectus suos, non verò in se. Imo nunquam fuit tempore religionis Christianæ: nam religio Christiana proprie cæpit post mortem Christi. At Sacrificium proprium veræ religionis debet semper esse in illa, ut ipsa possit semper Deo supremum cultum externum exhibere. Præterea vera religio habere debet Sacrificium æternum & visibile, ad quod homines illius religionis per-

agen-

agendum conveniant, & quod sæpe ab ipsis frequentari possit. Cujusmodi non est Sacrificium crucis, sed sola Eucharistia.

Obj. 2. Ad verum Sacrificium requiritur occisio victimæ. Ergo non datur Sacrificium incruentum, &c.

Resp. Nego antecedens universaliter sumptum. Nam ad Sacrificium rei inanimatæ, aut rei viventis quæ in aliena specie & in forma rei inanimatæ sacrificatur, non requiritur occisio; sed sufficit moralis destructio rei quæ sacrificatur, ut patet in Sacrificiis panis, vini, & aliarum ejusmodi rerum, quæ olim sacrificabantur, quatenus in honorem Dei ponebantur in statu deteriori & inepto ad suos usus naturales, & tendente ad interitum seu desitionem. Christus autem quamvis sit res vivens, tamen in Missa offertur in forma rei inanimatæ & in specie aliena, nempe panis & vini. Unde verè Christus in Missa sacrificatur, sed modo incruento.

Obj. 3. Ex Apostolo, Hebr. c. 7. Christus est unicus Sacerdos legis novæ.

Resp. Revera Christus est unicus legis novæ Sacerdos principalis, nullumque habens successorem cum eadem auctoritate & dignitate. Unde excluditur tantùm multiplicatio Sacerdotum in eadem auctoritate & dignitate, tamen ipso vivente ordinantur multi alii inferiores Sacerdotes, qui sint ejus Vicarii & Ministri in Sacerdotio: sicut in veteri lege vivente Aarone multi erant inferiores Sacerdotes.

Inst. Christus est Sacerdos in æternum. Ergo non sunt alii Sacerdotes.

Resp. Nego conseq. Equidem cùm Christus sit Sacerdos in æternum; non possunt illi substitui alii in Sacerdotio successores. At possunt esse aliii multi in terris Sacerdotes Ministri & Vicarii Christi in Sacerdotio, per quos nunc visibiliter & humano more in terris sacrificet, cùm hoc ipse per se non præstet amplius. Imò verò Christus est Sacerdos in æternum, quia visibiliter & humano more per Ministros sacrificat, & sacrificabit usque ad consummationem sæculi. Nam (ut docet Apostolus, Heb. c. 5.) omnis Pontifex constituitur, ut offerat dona & sacrificia. Unde Christus debet per se vel per Ministros suos offerre Deo Sacrificium propriè dictum, alioqui non esset ampliùs Pontifex.

Obj. 4. Ex Apostolo, Heb. c. 9. Est unicum Sacrificium, unica oblatio. Et c. 10. dicit de Christo: *Hic autem unam pro peccatis offerens hostiam, in sempiternum sedet in dextera Dei ..... una enim oblatione consummavit in sempiternum sanctificatos.*

Resp. Apostolus solùm vult unicum esse Sacrificium cruentum semel tantùm in cruce oblatum, & infiniti valoris ad remittenda omnia peccata & ad sanctificandos omnes homines, ideoque non iterandum esse. Item unicam esse hostiam & oblationem ex parte rei oblatæ. Quod non officit Sacrificio Missæ, quia in Missa offertur Sacrificium incruentum, cujus victima Sacerdos principalis est Christus, quodque Sacrificium valet ad appli-

applicandum hominibus infinitum pretium cruenti Sacrificii crucis. *Una enim eademque est hostia, idem nunc offerens Sacerdotum ministerio, qui se ipsum tunc in cruce obtulit, sola offerendi ratione diversa. Cujus quidem oblationis cruentæ fructus per hanc uberrimè percipiuntur: tantùm abest, ut illi per hanc quovis modo derogetur*, ait Conc. Trident. sess. 22. cap. 2. Itaque plura Sacrificia Missæ non derogant virtuti Sacrificii crucis, cùm non offerantur ut supletiva ejus insufficientiæ, sed ut illius rememorativa, & ex Dei ordinatione applicativa valoris ejus infiniti.

Obj. 5. Sacrificium crucis habet vim infinitam & sempiternam ad sanctificandum homines. Ergo inutile est aliud.

Resp. Nego conseq. Nam Sacrificium Missæ valet ad exhibendum Deo supremum cultum, ad constituendam religionem, quæ sine vero sacrificio externo esse nequit, ad Sacrificium crucis commemorandum, & ad applicandum fructum Sacrificii crucis. Quamvis enim omnis infinito pretio crucis redempti sint, quantum ad sufficientiam pretii pro omnibus oblati; tamen ut salutem actu consequantur, opus est ejus applicatione. Inter varia autem media quibus ex Dei ordinatione meritum ac pretium cruenti Sacrificii crucis nobis applicatur, unum è præcipuis est Missæ Sacrificium.

Obj. 6. Eucharistia est repræsentatio cruenti Sacrificii Christi. Ergo non est Sacrificium.

Resp. Nego conseq. Nam utrumque ei convenit. Sic antiqua Sacrificia simul erant repæsentationes ac figuræ futuri Sacrificii crucis, & vera Sacrificia.

Itaque Eucharistiæ consecratio est repræsentatio Sacrificii crucis, quia vi verborum solum corpus Christi directè sub specie panis, & sanguis ejus solus directè sub specie vini ponitur, & quidem ad repræsentandam realem separationem corporis & sanguinis factam in cruce, & mortem inde secutam. Hæc autem repræsentatio est mystica separatio corporis & sanguinis Christi. Eadem conservatio est etiam verum Sacrificium, ut constat ex dictis, & patebit ex dicendis articulo sequenti.

Obj. 7. Eucharistia est testamentum, & Sacramentum: Ergo non est Sacrificium.

Resp. Nego conseq. Nam hæc omnia ei conveniunt sub diversa consideratione. Eucharistia enim est testamentum Christi, quatenus est instrumentum quo nobis applicantur promissiones nobis à Deo factæ: est Sacramentum, quatenus est signum sensibile & efficax gratiæ animarum nutritivæ: est denique Sacrificium, quatenus in ea Christus secundùm corpus & sanguinem Deo offertur in agnitionem supremi ejus Dominii, per utriusque destructionem moralem.

Obj. 8. Si in Missa esset verum Sacrificium, Missa esset novum testamentum distinctum ab eo, quod Christus in ultima cœna instituit, & promitteret novam remissionem peccatorum. Falsum conseq. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Itaque Missa non est novum testamentum, sed

est

est testamenti à Christo instituti repetitio; nec promittit novam remissionem peccatorum, sed remissionem Sacrificio crucis acquisitam applicat.

QUÆSTIO II.

In quo consistat Sacrificium Missæ, seu forma Sacrificii Missæ.

Nota. SAcrificium sumitur dupliciter. 1. Pro actione Sacrificandi, quæ dicitur etiam forma sacrificii, & oblatio. 2. Pro re sacrificata, quæ dicitur materia proxima Sacrificii.

Dico. Sacrificium Eucharistiæ sumptum pro actu Sacrificandi consistit adæquatè in consecratione spectata præcisè, ut est positio corporis & sanguinis Christi sub speciebus panis & vini vi verborum.

Prob. 1. Actio sacrificandi in Missa consistit solùm in ea actione, quam Sacerdos exercet in persona Christi. Nam Christus in Sacrificio Missæ est semper offerens ministerio Sacerdotum, in ejus persona offerentium, ut docet Conc. Trident. sess. 22. cap. 2. ubi ait: *Una enim eademque est hostia, idem nunc offerens Sacerdotum ministerio, qui se ipsum tunc in cruce obtulit, sola offerendi ratione diversa.* Atqui sola consecratio est actio, quam Sacerdos exercet in persona Christi: Nam cùm Sacerdos assertivè dicit: *Hoc est corpus meum, hic est calix sanguinis mei*; loquitur in persona Christi. Cæteræ verò actiones, quæ præcedunt vel sequuntur, non exercet in persona Christi, sed in persona propria, vel nomine Ecclesiæ, ut patet inductione. Ergo actio sacrificandi consistit in sola consecratione.

Prob. 2. Quia consecrationi convenit definitio integri Sacrificii. Nam est oblatio externa substantiæ sensibilis per aliquam ejus destructionem facta Deo in testificationem supremi dominii Dei in omnes creaturas.

I. Quidem est oblatio externa: nam consecratio est oblatio realis & exercita, seu in actu exercito facta: nam ex institutione Christi fit ad Dei cultum supremum exhibendum. Sicut enim in lege veteri ovis jugulatio aut combustio facta ex intentione colendi Deum cultu latriæ, erat oblatio realis & exercita: sic consecratio seu positio corporis & sanguinis Christi sub speciebus panis & vini facta ex institutione Christi, cum intentione saltem confusa sacrificandi, contenta in voluntate faciendi quod Christus instituit, est oblatio realis & exercita ad testificandum supremum Dei dominium, & summam ejus excellentiam.

II. Est oblatio substantiæ sensibilis, nempe corporis & sanguinis Christi, quæ sunt sensibilia ratione specierum sub quibus latent.

III. Per aliquam ejus destructionem, nempe moralem, per se tendentem ad desitionem. Nam Christus consecratione non solùm immolatur mysticè per separationem sanguinis à corpore vi verborum; sed etiam physicè ac realiter ponitur secundùm corpus & sanguinem, modo quodam mortuo, in statu deteriori, inepto ad usus naturales & humanos corporis & sanguinis, & ordinato ad consumptionem, ac tendente

ad destructionem seu desitionem; cùm ponantur sine extensione necessaria ad usus naturales & humanos, & sub speciebus corruptibilibus, quibus corruptis ibi esse desinunt. Quæ quidem destructio moralis fit per mutationem realem, & æquivalet physicæ relatè ad Sacrificium; & ad illud sufficit, ut patet ex Sacrificio libaminis, quod fiebat effusione alicujus liquoris, ut vini, quod destruebatur tantùm moraliter per effusionem in terram, qua vinum censebatur moraliter destructum, quia per illam factum erat inutile ad suos usus naturales ac humanos, & tendebat ad physicam sui destructionem.

IV. In protestationem, &c. Nam ex Christi institutione per consecrationem illius corpus & sanguis ponuntur sub speciebus panis & vini ad protestandum Deum esse supremum rerum omnium & nostri esse Auctorem, ac supremum vitæ & necis Dominum.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Sunt etiam aliæ actiones in Missa, in quarum aliqua consistere potest partialis essentia Sacrificii. Ergo tota ejus essentia non consistit in consecratione.

Resp. Nego anteced. Cujus falsitatem probo inductione, ut inde adhuc confirmetur nostra sententia. Nam aliæ actiones liturgiæ sunt oblatio & immutatio panis & vini, mistio, fractio, elevatio hostiæ consecratæ, ejus positio super altare, distributio, & communio Sacerdotis. At in nulla harum actionum consistit etiam partialiter essentia seu forma Sacrificii. Ergo tota essentia ac forma Sacrificii non consistit nisi in consecratione.

Prob. min. Nam 1. non consistit in oblatione panis & vini, neque in eorum immutatione, seu destructione præcisè sumpta. Quia essentia Sacrificii consistit in oblatione & immutatione solius victimæ Sacrificii. Panis autem & vinum non sunt victima Sacrificii Missæ, sed solus Christus, ut constat ex Conc. Trident. sess. 22. cap. 2. declarante in divino hoc Sacrificio esse unam eandemque hostiam, quæ in cruce immolata fuit, sola ratione offerendi diversam.

2. Neque in mistione aut fractione: Nam Christus mistionem non adhibuit: fractionem verò non fecit nisi ad usum distributionis; & per illam ejus corpus non offertur, nec mutatur realiter per aliquam destructionem.

3. Neque in elevatione & positione super altare, vel oratione quæ fit post consecrationem. Nam nulla harum actionum facta fuit à Christo, nec ab eo instituta.

4. Neque in distributione. Nam Concil. Trident. sess. 22. can. 8. definit, Missas in quibus solus Sacerdos sacramentaliter communicat, esse licitas; quod falsum esset si distributio esset de essentia Sacrificii.

5. Denique neque in communione Sacerdotis celebrantis. Nam essentia seu actio Sacrificii consistere debet in actione, quam Sacerdos facit in persona Christi per potestatem directè acceptam vi ordinationis, & per quam Sacerdos Deo aliquid offert: qualis non est communio, quæ etiam laicis competit.

Obj.

Obj. 2. Sacerdos in offertorio sic orat: *Suscipe, sancte Pater, hanc immaculatam hostiam, quam ego indignus servus tuus offero tibi Deo meo vivo & vero pro innumerabilibus peccatis, &c.* Ergo Sacrificium Missæ consistit etiam in oblatione vel immutatione panis & vini.

Resp. Nego conseq. Panis enim non est immaculata illa hostia, pro expiatione peccatorum oblata, sed solus Christus. Nam ex Conc. Trident. una eademque est hostia Sacrificii Eucharistiæ & crucis, panis autem & vinum non fuerunt pars Sacrificii seu hostiæ crucis. Itaque sensus horum verborum hic est: suscipe sancte Pater immaculatam hostiam, quam ego indignus servus tuus ex hoc pane per mirabilem conversionem mox confecturus sum, & tibi oblaturus pro innumerabilibus peccatis, &c. Unde Sacerdos in offertorio orat Deum, ut acceptet hostiam à se ex hoc pane conficiendam & offerendam, & ut victima ex pane conficienda prosit sibi & aliis: Atque simul per cæremoniam illam ab Ecclesia institutam sacrat Deo materiam remotam Sacrificii, ad Sacrificium Eucharistiæ decentiùs peragendum.

Obj. 3. Actio sacrificandi supponit victimam, quæ in omni Sacrificio præexistere debet. At consecratio non supponit victimam, nempe Christum sub speciebus: Ergo non est actio sacrificandi.

Resp. Nego maj. universaliter sumptam. Nam hostia, seu res oblata, non præsupponitur Sacrificio, quando ipsa fit per productionem, quæ simul est illius destructio sacrificativa. Nam talis res fit per actionem, qua offertur & sacrificatur, seu (quod idem est) fit & offertur una eademque actione. In Sacrificio autem Eucharistiæ corpus & sanguis Christi ponuntur sub speciebus per actionem, qua simul destruuntur moraliter per mutationem realem, & sic verè sacrificantur. Nam una eademque actione reproducuntur sub speciebus Eucharisticis modo inepto ad usus naturales corporis & sanguinis, & ordinato ad consumptionem & desitionem. Unde in hoc Sacrificio res oblata fit & offertur eadem actione; & eadem actione producitur & destruitur in testificationem supremi Dei dominii, & infinitæ ejus excellentiæ.

Obj. 4. Feria sexta majoris hebdomadæ non fit consecratio, & tamen fit Sacrificium: nam Sacerdoti dicenti, *orate fratres*, minister respondet. *suscipiat Dominus hoc Sacrificium de manibus tuis, &c.*

Resp. Ibi Sacrificium sumitur pro re sacrificata, non verò pro actione sacrificandi.

Cùm autem S. Thomas, q. 83. art. 2. ad 2. dicit, in die Parasceves corpus Christi pridiè consecratum sumi à Sacerdote, ne Ecclesia eo die careat fructu passionis; hoc dicit, quia Sacerdos tanquam persona publica & nomine Ecclesiæ communicat, atque pro ipsa orat per victimam pridiè sacrificatam, præsentem in altari.

Obj. 5. Conc. Trident. sess. 23. c. 1. Oblationem à consecratione distinguit: nam dicit à Christo fuisse *Apostolis eorumque successoribus in Sacerdotio potestatem traditam consecrandi, offerendi, & ministrandi corpus & sanguinem ejus.*

Resp. Concil. Trident. Oblationem quidem à consecratione distinguit, sed ut ratione seu conceptu tantùm diversam. Et rectè: nam offerre & consecrare, quamvis ex institutione Christi sint idem physicè & realiter, tamen habent conceptus diversos. Consecrare enim est præcisè ponere corpus & sanguinem Christi sub speciebus panis & vini: offerre verò est ponere corpus & sanguinem Christi sub speciebus panis & vini modo moraliter utriusque destructivo ad testificandam supremam Dei excellentiam, summumque ejus in omnes creaturas dominium. Una tamen & eadem actione utrumque fit: & sic una & eadèm realiter actio est simul consecratio & oblatio seu actus sacrificandi.

Obj. 6. Essentia Sacrificii Eucharistiæ consistit saltem partialiter in communione Sacerdotis, seu consumptione hostiæ. Ergo non consistit adæquatè in consecratione.

Resp. Nego anteced. 1. Quia per communionem Sacerdotis nihil offertur Deo; & illa non fit in persona Christi, nec per potestatem directè acceptam vi ordinationis, cùm laicis etiam conveniat. Actio autem sacrificandi consistit in actione, quæ fiat in persona Christi per potestatem vi ordinationis, cùm Christus sit principalis Sacerdos, & *idem nunc offerens*, (id est, sacrificans) *ministerio Sacerdotum.*

2. Quia consecrationi convenit integra Sacrificii definitio; & in ea habetur perfecta repræsentatio Sacrificii crucis, & simul oblatio victimæ per aliquam illius destructionem.

Inst. 1. Sacrificium Eucharistiæ dicitur consummari, quando consumitur à Sacerdote. Ergo communio est partialis essentia illius.

Resp. Nego conseq. Nam dicitur consummari per communionem Sacerdotis, quia per consumptionem consequitur integrum finem suum, & usum ad quem destinatur: Eucharistia enim est simul Sacrificium, & Sacramentum institutum ut sumatur ad refectionem animæ. Cùm autem sumitur à Sacerdote, sumitur nomine Fidelium.

Inst. 2. In nullo casu licet Sacerdoti omittere communionem: non nisi quia sine ea non ponitur tota essentia Sacrificii. Ergo.

Resp. Nego min. Nam ideo solùm omissio illa in nullo casu licita est, quia communio Sacerdotis à Christo præcepta est, vel ad integritatem Sacrificii, vel ut complementum illius extrinsecum, vel quia Eucharistia ut Sacramentum sumi debet à Sacerdote nomine Ecclesiæ, sine qua sumptione non consequitur integrum finem suum & usum ad quem destinatur.

Inst. 3. In can. *relatum*, de consecrat. dist. 2. dicitur: *Quale erit illud Sacrificium, cui nec ipse sacrificans particeps esse cognoscitur?*

Resp. Sensus est, Sacrificium in quo Sacerdos non communicat, non esse quale debet esse, id est, non esse licitum & legitimum, utpote contra institutionem ac legem Christi, qui statuit ut Sacrificium Eucharistiæ semper nomine populi sumeretur à Sa-

à Sacerdote conſecrante, eò quòd ſimul ſit Sacrificium, & Sacramentum inſtitutum ut cedat in uſum Fidelium.

Inſt. 4. Sacrificium Euchariſtiæ eſt perfectum holocauſtum; at de ratione holocauſti eſt, ut totum in Dei honorem conſumatur. Ergo eſt de ratione Sacrificii Euchariſtiæ ut ſumatur à Sacerdote. Ergo, &c.

Reſp. Non eſt de ratione holocauſti, ut conſumatur à Sacerdote, vel alio. Nam in holocauſto veteris legis nulla pars victimæ comedebatur à Sacerdote vel alio, ſed tota igne conſumebatur. Igitur eſt ſolùm de ratione holocauſti, ut tota victima Deo penitùs offeratur, & in illius honorem deſtruatur ſive phyſicè, ſive moraliter. In Miſſa autem tota victima Deo offertur, ita ut nihil illius in uſus profanos cedere poſſit, & tota deſtruitur moraliter ſecundùm corpus & ſanguinem.

Inſt. 5. Omne Sacrificium conſiſtit in deſtructione aut conſumptione rei oblatæ.

Reſp. In conſecratione Euchariſtiæ eſt deſtructio moralis, æquivalens phyſicæ deſtructioni, & ſufficiens ad verum Sacrificium, ut probatum eſt, & ſaltem tanta, quanta olim erat in libationibus vini, olei, aliorumque liquorum, qui ſacrificabantur per ſolam ſui effuſionem in terram.

Obj. 7. Poſt conſecrationem fit commemoratio pro defunctis. Ergo ſtatim poſt conſecrationem Sacrificium non eſt eſſentialiter perfectum, alioqui ſtatim haberet effectum ſuum ex opere operato.

Reſp. Nego conſeq. Nam commemoratio ſeu oratio illa pro defunctis habet tantùm vim ex opere operantis, & per modum impetrationis. Sacrificium verò ſtatim poſt conſecrationem habet ſuum effectum ex opere operato.

Porro interdum per Miſſam, ſacrum intelligitur Sacrificium Miſſæ quoad actiones & cæremonias ab Eccleſia inſtitutas.

Obſerva. Conſecratio ſub utraque ſpecie eſt de perfectione eſſentiali Sacrificii Euchariſtiæ, quia. 1. Ita Doctores communiter. 2. Chriſtus hoc Sacrificium inſtituit ſub utraque ſpecie. 3. Hoc Sacrificium ex inſtitutione Chriſti eſt memoriale, & repræſentatio cruenti Sacrificii in cruce oblati. Sicut ergo in cruce ſanguis à corpore ſeparatus eſt, & inde ſecuta mors Chriſti: ita ad id repræſentandum ſanguis in hoc Sacrificio debet quantùm eſt ex vi verborum poni ſeparatim à corpore, & viciſſim.

QUÆSTIO III.

In quo conſiſtat materia Sacrificii Euchariſtiæ, ſeu res ſacrificata?

Dico. Sacrificium Euchariſtiæ ſumptum pro re ſacrificata & oblata, eſt Chriſtus ipſe prout exiſtit ſub ſpeciebus panis & vini.

Prob. 1. ex Scriptura, 1. Cor. cap. 5. *Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus.* Quod Patres intelligunt non ſolùm de cruenta, ſed etiam de incruenta oblatione Chriſti.

2. Ex Patribus. Pro omnibus ſufficiant Patres, articulo 1. laudati.

3. Ex Conc. Trident. sess. 22. cap. 2. ubi ait: *In divino hoc Sacrificio, quod in Missa peragitur, idem ille Christus continetur, & incruentè immolatur, qui in ara crucis semel seipsum cruentè obtulit:* & infrà. *Una enim eademque est hostia, idem nunc offerens Sacerdotum ministerio, qui seipsum tunc in cruce obtulit, sola offerendi ratione diversa.* Dixi, *sub speciebus panis & vini;* nam Christus prout existit in propria specie, & prout est in cœlo, non sacrificatur; quia ut talis non destruitur moraliter, nec immutatur per actionem sacrificandi, sed solùm prout existit sub speciebus Eucharisticis.

Obj. 1. Panis & vinum oblata, sunt etiam Sacrificium ordinatum ad Sacrificium corporis & sanguinis Christi: unde in Missa duo sunt Sacrificia unum moraliter constituentia.

Resp. Nego. Nam ex Patribus & Conc. Trident. unicum est in Ecclesia & singulare Sacrificium, in quo offertur & immolatur una eademque hostia, quæ in ara crucis immolata fuit, nempe solus Christus.

Inst. 1. Patres dicunt panem & vinum offerri in Missa.

Resp. Per hanc locutionem vel intelligunt panem & vinum ad Sacrificium Eucharistiæ adhiberi seu consecrari: vel per panem & vinum intelligunt corpus & sanguinem Christi posita aut ponenda sub speciebus panis & vini per consecrationem, ut constat ex S. Cypriano, Epist. 68. ubi ait: *Quis magis Sacerdos Dei summi, quàm Dominus noster Jesus Christus, qui Sacrificium Deo Patri obtulit? & obtulit hoc idem* (quoad speciem externam) *quod Melchisedech obtulerat, id est, panem & vinum, suum scilicet corpus & sanguinem.*

Inst. 2. Christus instituit hoc sacrificium tanquam Sacerdos secundùm ordinem Melchisedech, qui obtulit panem & vinum in Sacrificium. Ergo panis & vinum sunt Sacrificium saltem partiale à Christo institutum.

Resp. Nego conseq. Nam Christus est Sacerdos secundùm ordinem seu ritum Melchisedech, quia sub speciebus panis & vini obtulit id, quod præfigurabat Sacrificium Melchisedech in pane & vino, nempe corpus & sanguinem suum. Melchisedech enim suo sacrificio præfiguravit Christum sub speciebus panis & vini offerendum.

Inst. 3. Per consecrationem panis & vinum destruuntur. Ergo sunt partiale sacrificium Eucharistiæ.

Resp. Nego conseq. Quia destructio illa ex institutione Christi non fit, nec offertur ad testificandum summum Dei dominium, ejusque infinitam excellentiam; sed solùm fit, ut ponantur corpus & sanguis Christi sub utriusque speciebus modo moraliter illorum destructivo ad protestandam infinitam Dei excellentiam.

Obj. 2. Species sacramentales sunt pars intrinseca rei oblatæ & Sacrificii Eucharistiæ. Ergo non solus Christus est materia hujus Sacrificii.

Resp. Nego anteced. Nam alioqui non esset una eademque hostia in cruce & in Eucharistia, sola offerendi ratione diversa, ut docet Conc. Trident. Christus enim seipsum solum in cruce obtulit, nullatenus verò species sacramentales.

Inst. 1. Ex Conc. Trident. sess. 22. cap. 1. Christus Sacrificium visibile instituit. Ergo species sacramentales, per quas solas est visibile, sunt pars Sacrificii Eucharistiæ.

Resp. Nego conseq. Sed ex antecedente sequitur solùm species sacramentales ad Sacrificium Eucharistiæ pertinere tanquam id sub quo offertur hostia Sacrificii, & per quod Sacrificium visibile ac sensibile constituitur: ideoque se habent per modum conditionis necessariæ ut victima sit visibilis.

Inst. 2. Eucharistia ut Sacramentum includit species tanquam partem essentialem. Ergo etiam sic eas includit ut est Sacrificium.

Resp. Nego conseq. Quia ratio Sacramenti diversa est à ratione Sacrificii; & Eucharistia plura essentialia includit ut Sacramentum quàm ut sacrificium. Nam Eucharistia ut Sacramentum est signum sensibile refectionis spiritualis animæ, quod signum includit intrinsecè multa, nempe corpus & sanguinem Christi, & species sensibiles: at ut est Sacrificium sumptum materialiter, id est, sumptum pro materia Sacrificii, nempe victima, est solus Christus secundùm corpus & sanguinem, seu corpus & sanguis Christi oblata sub speciebus.

Inst. 3. Can. *hoc est*, de consecrat. dist. 2. dicitur: *Hoc modis omnibus approbare contendimus, Sacrificium scilicet Ecclesiæ duobus confici, duobus constare, visibili elementorum specie, & invisibili Domini nostri Jesu Christi carne.*

Resp. Canones decreti non plus habent auctoritatis in decreto Gratiani, quàm illorum auctores. Hic autem canon est Lanfranci ex propria opinione loquentis: cujus sanè auctoritas hac in re nulla est, cùm hæc ejus opinio repugnet Patribus, & Conc. Trident. declaranti unam eamdemque esse hostiam Sacrificii crucis & Eucharistiæ; & utramque sola offerendi ratione differre.

Hinc colligi infinitam esse excellentiam Sacrificii religionis Christianæ, infinitè Deo placere, infinitum Deo honorem exhibere, infinitè aptum esse ad omnem Sacrificii finem assequendum, omnia alia Sacrificia etiam possibilia infinitè superare; cùm Christus ipse sit victima hujus Sacrificii, & principalis offerens. Unde in lege nova hoc unicum est & esse debet Sacrificium.

QUÆSTIO IV.

Quale sit Sacrificium Eucharistiæ?

Nota. IN veteri lege erant quatuor Sacrificiorum genera, nempe latreuticum seu honorarium, propitiatorium, Eucharisticum, & impetratorium. Primum dicebatur holocaustum, secundum hostia pro peccato, tertium & quartum hostia pacifica.

Dico. Sacrificium Missæ est simul latreuticum, Eucharisticum, propitiatorium, & impetratorium.

I. Est latreuticum, in quantùm tota victima offertur Deo ad testificandum supremum ejus in omnes creaturas dominium, supremamque excellentiam divinam.

II. Est Eucharisticum, in quantùm offertur in gratiarum actionem pro beneficiis acceptis.

III. Est propitiatorium prout offertur in remissionem peccatorum, & satisfactionem pœnæ eis debitæ; & ad hoc utrumque valet, ut constat ex Patribus, & ex Conc. Trident. sess. 22. can. 3. ubi ait: *Si quis dixerit, Missæ Sacrificium tantum esse laudis, & gratiarum actionis, aut nudam commemorationem Sacrificii in cruce peracti, non autem propitiatorium; vel soli prodesse sumenti; neque pro vivis, & defunctis, pro peccatis, pœnis, satisfactionibus, & aliis necessitatibus offerri debere, anathema sit.* Et c. 2. *Docet sancta synodus, Sacrificium istud verè propitiatorium esse, per ipsumque fieri, ut si cum vero corde & recta fide, cum metu & reverentia, contriti ac pœnitentes ad Deum accedamus, misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno. Hujus quippe oblatione placatus Dominus, gratiam & donum pœnitentiæ concedens, crimina & peccata etiam ingentia dimittit.*

Porro peccata dimittit ex opere operato, sed mediatè quoad culpam, & immediatè quoad pœnam.

IV. Denique est impetratorium. Nam offerri potest & valet ad obtinenda omnia beneficiorum genera, seu quidquid à Deo rectè peti potest, ut patet ex perpetua praxi Ecclesiæ.

Quare hoc unum legis novæ Sacrificium una sua perfectione comprehendit omnia Sacrificiorum genera. Et Conc. Trident. sess. 22. cap. 1. dicit, quòd hoc unum Sacrificium bona omnia per varia sacrificia legis naturæ & legis Mosaicæ significata, velut omnium illorum consummatio & perfectio complectitur, Et verò nihil nobilius, nihil præstantius, nihil honorificentius & gratius Deo offerri potest in Sacrificium quàm ipse Christus, nihil aptius & efficacius esse potest ad omnem finem & effectum Sacrificii assequendum. Valor autem hujus Sacrificii est infinitus quoad sufficientiam & in actu primo, sed finitus in actu secundo & quoad applicationem.

QUÆSTIO V.

Utrùm offerre liceat Sacrificium Missæ in honorem Sanctorum?

DIco. Offerri licere constat

1. Ex Traditione, cujus testes sunt Patres, & praxis Ecclesiæ elucens in omnibis Liturgiis antiquis, tum græcis tum latinis.

2. Ex Conc. Trident. sess. 22. can. 5. *Si quis dixerit, imposturam esse, Missas celebrare in honorem Sanctorum, & pro illorum intercessione apud Deum obtinenda, sicut Ecclesia intendit, anathema sit.*

Observa. Ecclesia non offert Sacrificium ipsis Sanctis, sed soli Deo ut Auctori virtutum & meritorum Sanctorum, & gloriæ qua fruuntur. Dicitur tamen offerri in honorem Sanctorum, quia offertur Deo in gratiarum actionem pro beneficiis ab ipso in Sanctos collatis, quod cedit in aliquam gloriam Sanctorum. Ita explicat Conc. Trident. sess. 22. cap. 3. his verbis: *Quamvis in honorem & memoriam Sanctorum nonnullas interdum Missas Ecclesia celebrare consueverit; non tamen illis Sacrificium offerri docet, sed Deo soli, qui illos coronavit. Unde nec Sacerdos dicere solet, offero*

offero tibi Sacrificium, Petre, vel Paule; sed Deo de illorum victoriis gratias agens; eorum patrocinia implorat, ut ipsi pro nobis intercedere dignentur in cœlis, quorum memoriam facimus in terris.

QUÆSTIO VI.

Quinam hoc Sacrificium offerre possint?

DIco 1. Christus est verè & propriè principalis offerens.

Constat 1. Ex Scriptura, Heb. c. 7. ubi Christus dicitur Sacerdos in æternum secundùm ordinem Melchisedech. Christus autem secundùm interpretationem Patrum & Doctorum est talis Sacerdos in æternum, quatenus continuò Sacrificium corporis & sanguinis sui sub speciebus panis & vini offert ministerio Sacerdotum usque ad consummationem sæculi.

2. Ex Conc. Trident. sess. 22. cap. 2. suprà citato.

3. Ex Patribus, pro omnibus sit S. Augustinus, l. 10. de civitate Dei, c. 20. ubi de Christo sic ait: *Per hoc & Sacerdos est, ipse offerens, ipse & oblatio.*

4. Ratione. Nam Sacerdos hoc Sacrificium offert ut minister Christi, personam ipsius immediatè gerens ac repræsentans, ita ut consecrans eo modo loquatur ac si revera Christus esset, dicens: *hoc est corpus meum, hic est calix sanguinis mei.* Unde Christus verè per Sacerdotes sacrificat, idque longè alia speciali ratione quàm per ministros suos baptizet. Nam baptizans quamvis agat ut minister Christi; tamen loquitur in propria persona & propriis verbis: consecrans verò loquitur in persona Christi & verbis ipsius Christi.

Ratio à priori est, quia voluit Deus, ut in nova lege sibi offerretur Sacrificium, quod semper sibi gratum, ideoque purum ac sanctum esset. Ut autem Sacrificium purum sit, requiritur, ut non solùm res oblata seu victima pura sit, sed etiam ut saltem principalis offerens sit purus ac sanctus; quia nempe Sacrificium propriè ac formaliter sumptum consistit in oblatione, seu actione qua offertur hostia.

Porro Christus est principalis offerens, quatenus Sacerdos in persona ipsius, & tanquam legatus ejus ipsum repræsentans sacrificat, seu per verba consecratoria ipsius Christi propria ponit sub speciebus panis & vini corpus & sanguinem Christi modo illorum moraliter destructivo per realem mutationem, ipso Christo volente, & actu interno proprio hanc moralem corporis & sanguinis sui destructionem ad honorem Dei & alios fines Sacrificii ordinante.

Dico 2. Solus Sacerdos per se ac immediatè & tanquam proprius minister hoc Sacrificium offerre potest, ita ut actio sacrificandi à solo Sacerdote physicè & immediatè exerceri etiam validè possit. Est de fide.

Prob. 1. Ex Patribus apud Bellarminum.

2. Ex perpetua Ecclesiæ praxi, quæ divinam Traditionem certò demonstrat.

3. Ex Conc. Nicæno I. can. 14. ubi dicitur Diaconus non habere potestatem offerendi hoc Sacrificium.

4. Ex Conc. Florentino, in decreto pro Armenis.

5. Ex Concil. Trident. sess. 22. cap. 1. declarante Christum Apostolis eorumque in Sacerdotio successoribus, ut offerrent præcepisse per hæc verba: *Hoc facite in meam commemorationem.* Et can. 2. *Si quis dixerit, illis verbis, hoc facite in meam commemorationem, Christum non instituisse Apostolos Sacerdotes, aut non ordinasse, ut ipsi, aliique Sacerdotes offerrent corpus & sanguinem suum; anathema sit.* Ubi Sacerdotibus, non aliis, docet inesse potestatem offerendi Sacrificium Eucharistiæ.

6. Quia solis Apostolis, & eorum in Sacerdotio successoribus Christus dixit, *hoc facite in meam commemorationem,* prout hæc verba significant consecrare & sacrificare. Unde nulli alteri dedit potestatem consecrandi & sacrificandi. Ideoque nullus præter Sacerdotes hanc potestatem, quæ omnino supernaturalis est, habet.

Dico 3. Ecclesia etiam offert Sacrificium per Sacerdotem ut ministrum & legatum suum, ut constat ex Patribus.

Hinc Fideles omnes ut Ecclesiæ membra generali quadam ratione dicuntur offerre per quemlibet Sacerdotem non excommunicatum. Sed specialiter unà cum Sacerdote & per Sacerdotem Sacrificium offerunt Fideles omnes, qui illi intersunt & interno affectu consentiunt, ut constat ex canone Missæ, in quo Sacerdos sic orat: *Memento, Domine, famulorum, famularumque tuarum ... & omnium circumstantium ... pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc sacrificium, &c.... hanc igitur oblationem servitutis nostræ, sed & cunctæ familiæ tuæ, quæsumus Domine, ut placatus accipias, &c.... unde & memores, Domine, nos servi tui, sed & plebs tua sancta..... offerimus præclaræ Majestati tuæ de tuis donis ac datis hostiam puram, &c.* Igitur omnes per Sacerdotem offerre possunt & debent hoc Sacrificium.

Ratio est, quia Sacrificium est cultus publicus ac solemnis; & omnes debent Deo supremum cultum etiam externum exhibere, & per illum agnoscere & testificari supremam Dei excellentiam, summumque ejus in res omnes creatas dominium.

Item specialiter sunt offerentes ii, qui cooperantur Sacerdoti offerenti, petendo aut procurando Sacrificium, dando stipendium sustentationis, ministrando Sacerdoti. Nemo tamen præter Sacerdotem potest esse offerens ut principium physicum & immediatum actionis sacrificandi, seu consecrationis.

TRA-

TRACTATUS DE SACRAMENTO POENITENTIÆ.

POenitentia diſtingui ſolet in eam quæ ſit virtus, & in eam quæ ſit Sacramentum. De Pœnitentia ut eſt virtus, pauca hæc ſufficiant.

I. Pœnitentia ut eſt virtus, ſubdividitur in habitualem, & actualem. Pœnitentia habitualis, ſeu habitus virtutis Pœnitentiæ eſt habitus inclinans ad dolorem, ac deteſtationem peccati commiſſi, ad emendationis propoſitum, & voluntatem Deo ſatisfaciendi, ſeu jus divinum peccato læſum, quantùm fieri poteſt, reſarciendi. Pœnitentia actualis, ſeu actus virtutis Pœnitentiæ eſt actus odii & doloris de peccato commiſſo cum propoſito non peccandi & ſatisfaciendi.

II. Pœnitentiam eſſe virtutem conſtat ex Scriptura. Ezech. cap. 18. *Si impius egerit pœnitentiam, vita vivet*, & Luc. 13. *Niſi pœnitentiam habueritis, omnes ſimiliter peribitis.* Ergo actus pœnitentiæ eſt honeſtus, alioqui non illi promitteretur vita æterna: nec ſub pœna mortis æternæ à Deo præciperetur. Ergo habitus ejuſdem elicitivus eſt virtus: nam virtus eſt habitus elicitivus actus honeſti: ratio eſt, quia ex Ariſtotele, virtus eſt habitus elicitivus ſecundùm rectam rationem. Talis eſt autem pœnitentia: nam inclinat ad eliciendum odium ac dolorem de divina offenſa, & ad illam per debitam ſatisfactionem reparandam, quod eſt ſanè ſecundùm rectam rationem.

III. Pœnitentia latè ſumpta, nimirum pro habitu inclinante ad dolendum de peccatis, abſtrahendo à motivo doloris, dici poteſt virtus generalis hoc ſenſu, quod ſpectare poſſit ad quamlibet virtutem. Nam dolor de peccatis concipi poteſt ex motivo proprio cujuslibet virtutis; putà: charitatis, ſpei, religionis, &c. & ſic pertinere ad quamlibet virtutem, cùm actus ſpeciem ſumat à ſuo motivo.

IV. Pœnitentia ſtrictè ſumpta eſt virtus, qua peccatum commiſſum deteſtamur quatenus eſt offenſa Dei, cum animo placandi Dei, injuriæque divinæ compenſandæ, & ex motivo honeſtatis in hac placatione ac compenſatione elucentis. Pœnitentia autem ſic ſumpta, eſt ſpecialis virtus; quia ſic ſumpta habet ſpeciale motivum, nempe honeſtatem ſpecialem elucentem in placatione Dei & compenſatione divinæ offenſæ: quod motivum nulli alteri virtuti convenit.

Hinc pœnitentiæ objectum materiale, circa quod scilicet illa versatur, est peccatum: objectum formale quo, est peccatum ut est offensa Dei reparanda: objectum formale quod seu motivum proprium, est specialis honestas elucens in placatione Dei & reparatione divinæ offensæ: finis, est placatio Dei, ejusque offensæ, quantùm fieri potest, reparatio, seu compensatio.

Pœnitentia porro strictè sumpta est quædam justitia specialis, quæ tamen ad justitiam commutativam reduci potest. Nam quamvis inter offensam Dei & satisfactionem nostram nunquam constituat æqualitatem, quæ à plerisque exigitur ad justitiam commutativam, tamen (ut ait S. Thomas) compensatio pro offensa, est quædam pro offensa commutatio, præsertim cùm fiat secundùm voluntatem personæ offensæ.

Dico esse justitiam specialem, nempe illam, quæ est hominis ad Deum, & quæ longè differt ab eâ quæ est hominis ad hominem: nam jus divinum est altioris ordinis, ideoque longè differt à jure humano. Omnia autem peccata sunt injuriæ Dei, cùm sint contra jus Dei ea prohibentis: quod jus quovis peccato violatur.

V. Actus proprii virtutis pœnitentiæ sunt odium, detestatio, ac dolor de proprio peccato; odium, & abominatio peccati alieni, horror peccati nondum commissi; justitiæ amor; voluntas satisfaciendi & jus divinum læsum compensandi.

Hinc virtus Pœnitentiæ secundùm suos actus sumpta, est partialis materia Sacramenti Pœnitentiæ.

Porro Pœnitentia dicitur à pœna, quasi pœnæ tenentia. Hinc pœnitere idem est ac pœnam tenere seu dolere. Igitur Pœnitentiæ nomen dolorem prioris facti præsertim significat.

CAPUT I.

De Existentia, Natura, & Proprietatibus Sacramenti Pœnitentiæ.

ARTICULUS I.

Utrùm Pœnitentia sit Sacramentum propriè dictum?

Nota. QUæritur hìc utrùm Pœnitentia interna, seu contritio, signo externo, videlicet confessione peccati declarata, cum verbo absolutionis à Sacerdote, legitimo judice, prolato, sit verè ac propriè Sacramentum novæ legis. Negant Calvinus, Zuinglius, Socinus, eorumque Sectatores, & ex Lutheranis non pauci. Lutherus verò, qui primùm Pœnitentiam è Sacramentorum albo expunxerat, postea tamen eam in illorum numerum restituit. Olim etiam negarunt Montanistæ & Novatiani Ecclesiæ potestatem remittendi graviora crimina, ideoque Sacramentum Pœnitentiæ, saltem quale à Christo institutum est.

Dico. Extat in Ecclesia Pœnitentiæ Sacramentum propriè dictum, à Christo institutum. Est de fide.

Prob.

Prob. 1. Ex Scriptura. Joann. c. 20. de Christo dicitur: *Hæc cùm dixisset insufflavit, & dixit eis: accipite Spiritum-Sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt.* Christus his verbis permanenter instituit in Ecclesia ritum aliquem externum Pœnitentiæ, annexam habentem gratiam sanctificantem. Atqui ritus externus permanenter à Christo institutus, & annexam habens gratiam sanctificantem, est Sacramentum propriè dictum, ut constat ex definitione Sacramenti ab omnibus admissa: neque enim aliter probatur ex Scriptura Baptismum esse Sacramentum. Ergo Christus instituit in Ecclesia Pœnitentiam, quæ est Sacramentum propriè dictum.

Prob.maj. Nam 1. Per verba illa Christus Apostolis eorumque successoribus concessit potestatem remittendi peccata judicialem, ut patet ex his verbis, *remittuntur, retenta sunt;* & perpetuò exercendam per verbum absolutionis, sine quo remitti non possunt peccata modo hominibus accommodato; & exigentem in reo pœnitentiam internam, ac confessionem: cùm sine dolore & retractatione peccata remitti non possint, & sine confessione Sacerdos non possit habere notitiam causæ, de qua judicare debet. 2. Ille ritus externus annexam habet à Christo gratiam sanctificantem, ut patet ex his verbis, *remittuntur eis:* nam peccata non remittuntur, nisi per justificationis gratiam.

Prob. 2. Ex unanimi Patrum consensu apud Bellarminum & alios. Pro omnibus sit S. Cyprianus, Serm. de lapsis, ubi sic ait: *Confiteantur singuli, quæso vos fratres, delictum suum, dum adhuc, qui deliquit, in sæculo est, dum admitti confessio ejus potest, dum satisfactio, & remissio facta per Sacerdotes, apud Dominum grata est.* Et S. Augustinus, Lib. 1. de adulterinis conjugiis, c. 28. ubi ait: *Quæ baptismatis, eadem est reconciliationis causa.*

Prob. 3. Ex perpetua praxi Ecclesiæ.

Prob. 4. Ex Conciliis tum Florentino, in Decreto pro Armenis, ubi inter Sacramenta novæ legis quarto loco recensetur Pœnitentia: tum Tridentino, quod sess. 14. can. 1. sic ait: *Si quis dixerit, in Catholica Ecclesia Pœnitentiam non esse verè & propriè Sacramentum, pro fidelibus, quoties post baptismum in peccata labuntur, ipsi Deo reconciliandis à Christo Domino nostro institutum; anathema sit.*

Ratio à priori est voluntas Christi. Bonitati autem divinæ, & infinitis Christi meritis maximè conveniebat, ut peccatis post baptismum commissis, quæ ob maximam hominum etiam baptizatorum in peccatum proclivitatem valde multiplicantur, remedium certum, sensibile, & hominibus accommodatum semper suppeditaretur: & sic non solùm Baptismus, sed etiam Pœnitentiæ Sacramentum institueretur.

Præterea Pœnitentiæ Sacramentum plurimùm confert tum ad fidelium singulorum utilitatem; fideles enim in illo cum peccatorum remissione consilium, solatium, peccatorum remedia, & satisfactionem percipiunt; tùm ad Ecclesiæ Christianæ dignitatem, cùm in ea sit constitutum tribunal, in quo animarum causæ judicentur, & offensæ divinæ vindicentur simul & remittantur.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Christus, Joan. c. 20. ait: *Sicut misit me pater, & ego mitto vos.* Ergo Apostolis dedit potestatem remittendi peccata absque ritú externo, sicut ipse habebat.

Resp. Nego conseq. Quia vox *sicut* significat solùm dari Apostolis potestatem remittendi peccata verè & interiùs sicut Christus habuit, sed non omnino similem, nec eodem modo exercendam. Nam Apostolis competebat, & eorum in Sacerdotio successoribus competit modus ministerialis remittendi peccata per ritum externum à Christo institutum: Christo autem competebat modus peccata remittendi longè excellentior, & independens ab ullo ritu externo: conveniebat enim, ut beneficia divina aliter à Domino, aliter à Ministris conferrentur.

Obj. 2. Hæc verba (*quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, &c.*) significant tantùm potestatem prædicandi verbum Dei, quo excitatur fides, per quam solam peccata remittuntur, seu non imputantur. Ergo non significant, &c.

Resp. Nego anteced. Nam ex Patribus potestas his verbis expressa, est potestas judicialis, ut satis indicant verba remittendi & retinendi. Præterea Christus insufflando in Apostolos, & simul iis Spiritum-Sanctum conferendo, novam aliquam potestatem, eamque valde excellentem iis concessit: tùm quia factum illud insigne fuit & novum: tum quia Christus Apostolis non contulit Spiritum-Sanctum nisi ad dignè exercendum novum aliquod Ministerium. Illa autem nova & excellens potestas, est potestas verè remittendi peccata per modum judicii: nam aliis in locis Christus propriis verbis potestatem prædicandi & baptizandi Apostolis concessit. Christus quippe ea, quæ ad Ecclesiæ fundamenta pertinebant, propriis verbis tradidit, & quæ essent diversa, diversis verbis exposuit.

Inst. Cyrillus verba prædicta intellexit de potestate remittendi peccata infidelibus: ergo de potestate prædicandi, &c.

Resp. 1. Contra communem Patrum consensum prævalere non potest quorumdam interpretatio facta in sensu improprio.

Resp. 2. Cyrillus intellexit hæc verba de potestate remittendi peccata infidelibus simul & fidelibus, & in sensu nimis lato & improprio, qui tamen nullatenus hæreticis favet. Nam (ut ipse docet) Christus dedit quidem Apostolis potestatem remittendi, ac retinendi peccata tum infidelibus, tum fidelibus, sed diverso modo. Potestatem enim remittendi peccata infidelibus per Baptismum, si fidem & alias dispositiones necessarias haberent, & iis retinendi per exclusionem à Baptismo, si eo indigni censeantur, concessit: fidelibus autem non per Baptismum, sed per alium ritum videlicet Pœnitentiæ Sacramentum peccata remitti voluit.

Equidem aliqui alii Patres verba Christi supradicta intelligunt etiam de potestate remittendi peccata per prædicationem, sed non excludendo alium sensum unicè proprium, quem etiam in aliis locis tribuunt his verbis, ea explicando de potestate Sacerdotibus data

ad remittenda peccata per abſolutionem.

Obj. 3. Sacramentum Pœnitentiæ derogat meritis Chriſti.

Reſp. Nego; nam nobis illa applicat, & applicando commendat.

Obj. 4. Solus Deus poteſt remittere peccata. Ergo.

Reſp. Diſting. anteced. Solus Deus peccata remittere poteſt auctoritate propria, ſuprema, independente, *conc. ant.* ſolus id poteſt, excludendo poteſtatem miniſterialem, quam concedere non poſſit, nec conceſſerit hominibus tanquam inſtrumentis & miniſtris, ejus nomine & auctoritate agentibus, *nego ant.* enim verò ſi princeps ſubditis ſuis conferre poteſt de ſuis cauſis & offenſis ſuo nomine judicandi poteſtatem, quidni Deus id poſſet?

Nota. Triplex diſtinguitur poteſtas remittendi peccata. Prima, eſt poteſtas ſuprema & independens, quæ ſoli Deo convenit. Secunda, eſt poteſtas miniſterialis, principalis, & ſoli Deo ſubordinata, qualis eſt in ſolo Chriſto ut homine. Tertia, eſt poteſtas miniſterialis minùs principalis, Deo & Chriſto etiam ut homini ſubordinata: qualis à Chriſto conceſſa fuit Apoſtolis, & Sacerdotibus, eorum in hoc officio ſucceſſoribus. Hæc autem poteſtas alligata eſt ritui externo, à Chriſto inſtituto.

Obj. 5. Ad Sacramentum requiritur Elementum, juxta illud S. Auguſtini, tract. 80. in Joann. *Accedit verbum ad Elementum, & fit Sacramentum.* At in Pœnitentiæ ritu nullum eſt Elementũ. Ergo.

Reſp. Nego majorem univerſaliter ſumptam. Nam ad Sacramentum novæ legis ſufficit, ſi verba cadant in aliquod ſignum ſenſibile, cujus Sacramentalis ſignificatio magis determinetur per verba, ſive ſit Elementum, ſeu res externa à Miniſtro adhibita, ſive non. Verba autem objecta intelliguntur à S. Auguſtino ſolùm de Baptiſmo, quamvis à multis in latiori ſenſu aliis Sacramentis accommodentur, per Elementum intelligendo quodlibet ſignum magis determinabile per verba: qui ſenſus nobis non officit.

Obj. 6. Apoſtoli eam ſolam Pœnitentiam prædicarunt, quam prænuntiarunt Prophetæ. At Prophetæ non prænuntiarunt Pœnitentiam quæ eſſet Sacramentum. Ergo.

Reſp. Apoſtoli prædicarunt ea omnia quæ Prophetæ tum explicitè, tum etiam implicitè prænuntiarunt. Prophetæ autem Sacramenta omnia novæ legis ſaltem implicitè prædixerunt, prænuntiando Chriſtum Redemptorem, legis gratiæ auctorem, & Eccleſiæ inſtitutorem.

Obj. 7. Aliqui Patres, ut Auguſtinus, & Gregorius Magnus Homil. 26. in Evangel. exemplo Lazari priùs à Chriſto ſuſcitati quàm à Diſcipulis ſolveretur, probant peccatores priùs ad vitam gratiæ revocari quam à Sacerdote abſolvantur.

Reſp. Loquuntur de reſurrectione & vita ſpirituali inchoata, quæ conſiſtit in actibus fidei, ſpei, pœnitentiæ & charitatis imperfectæ, quæque eſt effectus gratiæ actualis: non verò de reſurrectione & vita ſpirituali perfecta, ſeu juſtificatione, quæ eſt effectus formalis gratiæ habitualis.

Nem-

Nempe volunt illi Patres contritionem imperfectam esse dispositionem necessariam ad vitam perfectam animæ, seu gratiam sanctificantem per absolutionem Sacerdotis consequendam: *ut quos omnipotens Deus per compunctionis gratiam visitat, illos pastoris sententia absolvat*, inquit S. Gregorius.

Quæres. 1. *Quandonam institutum fuerit Pœnitentiæ Sacramentum?*

Resp. Christus illud instituit præcipuè post resurrectionem suam. Ita Conc. Tridentinum, sess. 14. cap. 1. ubi ait: *Dominus autem Sacramentum Pœnitentiæ tunc præcipue instituit, cùm à mortuis excitatus, insufflavit in Discipulos suos, dicens: accipite Spiritum-Sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, &c.* Dicitur, *præcipuè*, quia Christus ante mortem jam quasi inchoatè hoc Sacramentum instituerat, promittendo Apostolis judiciarium potestatem, Matth. c. 18. his verbis: *Amen dico vobis, quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in Cœlo, & quæcumque solveritis super terram, erunt soluta & in Cœlo.*

Quæres 2. *Quomodo definiatur Sacramentum Pœnitentiæ?*

Resp. Rectè describitur, Sacramentum à Christo institutum ad remittenda peccata post baptismum commissa, per absolutionem legitimam Sacerdotis, peccatoribus verè contritis, satisfacere paratis, & confessis. Vel sic definitur: Sacramentum à Christo institutum ad peccata post baptismum commissa remittenda per actus pœnitentis, & absolutionem Sacerdotis.

ARTICULUS. II.

Utrùm Sacramentum Pœnitentiæ à Sacramento Baptismi diversum sit?

Nota. Calvinus, Calvinistæ, & Lutherani quidam, qui Pœnitentiæ Sacramentum rejiciunt, cùm tamen concedendum putarent peccatores post Baptismum Deo reconciliari posse, commenti sunt Baptismum ipsum, non quidem reipsa, sed memoria solùm repetitum, dici posse & esse Pœnitentiæ, seu reconciliationis Sacramentum, quatenus Baptismi memoria excitat fidem, qua sola peccata secundùm illos remittuntur.

Dico. Pœnitentiæ Sacramentum à Baptismo Baptismique memoria omnino diversum est. Est de fide.

Prob. 1. Ex dictis.

2. Quia nusquam in Scriptura & Patribus Pœnitentia dicitur esse sola Baptismi memoria, fidem excitans. Et Petrus, Act. cap. 8. Simonem Magum increpans, non memoriam Baptismi suscepti tanquam reconciliationis causam, sed pœnitentiam præcipit: *Pœnitentiam*, inquit, *age ab hac nequitia tua.*

3. Ex Patribus, qui Pœnitentiæ Sacramentum à Baptismo clarè distinguunt. Hic sufficiat S. Augustinus, Lib. 2. de Adulterinis conjugiis, c. 16. *Si à Catechumeno factum est* (*homicidium*) *Baptismate abluitur; si à baptizato, Pœnitentia & reconciliatione sanatur.*

4. Ex Conciliis, tum Florentino, in Decreto ubi ait: *Primum omnium Sacramentorum locum tenet sanctum Baptisma, quod vitæ spiritualis janua est.... quartum Sacramentum est Pœnitentia, cujus quasi materia sunt actus pœnitentis, &c.*

Tum

Tum Tridentino, seſſ. 14. c. 2. & can. 2. ubi ait: *Si quis Sacramenta confundens, ipſum Baptiſmum, Pœnitentiæ Sacramentum eſſe dixerit: quaſi hæc duo Sacramenta diſtincta non ſint, atque ideo Pœnitentiam non rectè ſecundam poſt naufragium tabulam appellari; anathema ſit.*

5. Ratione. Illa Sacramenta ſunt inter ſe omnino diverſa, & diſtincta re & memoria, quorum materia & forma, miniſter & ſubjectum, finis & effectus ſunt diverſa. At ſic ſe habent inter ſe Baptiſmus & Pœnitentia; Ergo ſunt duo Sacaramenta inter ſe omnino diverſa. *Prob. min. per partes.* Nam 1. Baptiſmi materia proxima, eſt oblutio aquæ; Pœnitentiæ verò, ſunt actus pœnitentis: forma Baptiſmi ſunt verba iſta, *ego te baptizo, &c.* forma autem Pœnitentiæ ſunt hæc, *ego te abſolvo, &c.* 2. Miniſter Baptiſmi eſt quilibet homo in neceſſitate: miniſter autem Pœnitentiæ ſolus poteſt eſſe Sacerdos, judicis munus gerens in homines ſibi ſubditos. 3. Subjectum Baptiſmi eſt homo non ſubditus Eccleſiæ: ſubjectum Pœnitentiæ eſt ſolus homo baptizatus. 4. Habent diverſos fines & effectus. Nam Baptiſmus inſtitutus eſt primariò ad delendum peccatum originale, & ſecundariò peccata perſonalia cum illo conjuncta: Pœnitentia verò ad ſola peccata perſonalia, ſeu actualia poſt Baptiſmum commiſſa remittenda. 5. Denique Baptiſmus plenam & integram peccatorum omnium remiſſionem etiam quoad pœnam omnem ſemper confert omni ſubjecto diſpoſito, imprimitque Characterem, unde initerabilis eſt. At Pœnitentia neque peccata remittit quoad omnem pœnam ſaltem ordinariè, neque Characterem imprimit: unde iterari poteſt & debet ſi mortalia iterum committantur.

Obj. 1. Luc. 3. Baptiſmus vocatur Baptiſmus pœnitentiæ.

Reſp. Ibi agitur de Baptiſmo Joannis, non Chriſti. Baptiſmus autem Joannis dicitur 1. Baptiſmus pœnitentiæ, quia ad pœnitentiam invitabat, & totam vim ſuam à pœnitentiæ virtute habebat. 2. In remiſſionem peccatorum, quia mediante pœnitentia perfecta, cujus erat ſignum, & ad quam excitabat cum auxilio gratiæ internæ, obtinebatur remiſſio peccatorum. Unde non remittebat peccata ex opere operato, ſed tantùm ex opere operantis. Baptiſmus verò Chriſti dicitur lavacrum regenerationis & renovationis, non ad pœnitentiam præcisè excitans, ſed per pœnitentiam diſpoſitos ſanctificans, renovans, ac regenerans.

Obj. 2. Aliqui Patres Baptiſmum vocant Sacramentum Pœnitentiæ.

Reſp. Si quando ſic vocant, ideo vocant, quia in adultis peccato perſonali inquinatis requiritur pœnitentia aliqua interna, ſeu contritio, tanquam diſpoſitio neceſſaria ad juſtificationem in Baptiſmo percipiendam.

Itaque duplex pœnitentia in Scriptura præcipitur, altera quæ eſt præcisè virtus, ſeu contritio ante Baptiſmum peragenda, juxta illud Act. c. 2. *Pœnitentiam agite, & baptizetur unuſquiſque veſtrùm.* Altera, quæ eſt Sacramentum, & poſt Baptiſmum neceſſaria, conſiſtens eſſentialiter in contritione, confeſſione peccatoris, & abſolutione Sacer-

Sacerdotis, quam Simoni Mago præcipiebat Petrus, Act. c. 8. *Pœnitentiam age ab hac nequitia tua.*

Obj. 3. Marc. cap. ult. dicitur: *qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit.* Ergo Sacramentum Pœnitentiæ diversum à Baptismo inutile est salutem, ergo non extat.

Resp. Nego conseq. Quia hæc Christi verba intelligi debent cum hac conditione, si gratiam per Baptismum acceptam non amiserit peccato mortali, vel hanc per Pœnitentiæ Sacramentum in re vel saltem in voto susceptum recuperarit; ut constat ex aliis Scripturæ locis, ubi ad salutem præter fidem & Baptismum, requiritur observatio mandatorum Dei, perseverantia in charitate & gratia, vel pœnitentia post lapsum.

Obj. 4. Baptismus nunquam deletur, ergo tota vita utilis esse potest ad delenda peccata, si ad memoriam revocetur.

Resp. Baptismus quidem quantùm ad characterem quem imprimit, nunquam deletur. Baptismus verò quantùm ad ritum externum per quem est Sacramentum, non manet, sed statim transit; & quantùm ad gratiam sanctificantem quam confert; seu potiùs gratia regenerans per Baptismum accepta, amittitur per quodlibet peccatum mortale, nec recuperatur nisi per Pœnitentiæ Sacramentum in re vel in voto susceptum.

Obj. 5. S. Augustinus, L. 1. De nuptiis & concupiscentia, c. 33. docet peccata omnia etiam post Baptismum remitti ipso Baptismo.

Resp. Hoc solo sensu id docet, quod Baptismus sit dispositio, seu fundamentum præsuppositum ad obtinendam peccatorum remissionem vi clavium Ecclesiæ.

ARTICULUS III.

Quænam sit materia Sacramenti Pœnitentiæ?

§. I.

DIco 1. Materia remota, seu materia circa quam Sacramenti Pœnitentiæ, sunt omnia peccata post Baptismum commissa, sive mortalia, sive venialia; ita tamen ut peccata mortalia sint necessaria & principalis illius materia, venialia verò sufficiens tantùm.

Prob. 1. Quia Sacramentum Pœnitentiæ versatur circa omnia peccata tum mortalia, tum venialia remittenda, ut constat ex illo Joann. cap. 20. *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Quæ verba cùm sint generalia & sine limitatione, complectuntur omnia omnino peccata.

Prob. 2. Ex perpetua traditione & praxi Ecclesiæ.

Prob. 3. Ex Conc. Trident. sess. 14. can. 1. ubi definit, Sacramentum Pœnitentiæ à Christo institutum esse *pro fidelibus quoties post Baptismum in peccata labuntur, ipsi Deo reconciliandis.* Et cap. 5. ubi docet venialia rectè & utiliter in confessione declarari, ad eorum scilicet remissionem obtinendam, ut constat ex piorum hominum usu & mente. Ratio est, quia omnes actus pœnitentis, quæ sunt materia proxima, & absolutio, versantur circa peccata detestanda, destruenda, remittenda, & expianda.

Dixi 1. *Peccata post baptismum commissa*; quia nec peccatum originale, nec peccata actualia, seu personalia ante Baptismum commissa remitti possunt nisi per Baptismum in re vel in voto susceptum, aut per Martyrium, ut constat ex perpetua traditione. Et Conc. Trident. sess. 14. cap. 2. sic ait: *cùm Ecclesia in neminem judicium exerceat, qui non priùs in ipsam per Baptismi januam fuerit ingressus. Quid enim mihi, inquit Apostolus, de iis qui foris sunt, judicare?*

Dixi 2. Peccata mortalia esse materiam necessariam Sacramenti Pœnitentiæ, non quòd hoc Sacramentum sine illis confici nequeat; sed quia remitti non possunt nisi per hoc Sacramentum in re vel in voto susceptum; & quia pœnitens tenetur illa confiteri, ut constat ex Concil. Trident. sess. 14. cap. 5.

Addidi, *principalis*; quia hoc Sacramentum primariò & præcipuè institutum est ad mortalia peccata remittenda, cùm sit Sacramentum reconciliationis.

Dixi 3. Peccata venialia esse materiam tantùm sufficientem hujus Sacramenti, non verò necessariam: sufficientem quidem quia possunt esse materia confessionis & remitti per absolutionem: non autem necessariam, quia non tenemur ea confiteri, & remitti possunt sine Sacramento Pœnitentiæ, ut docet Concil. Trident. sess. 14. cap. 5. his verbis: *Nam venialia, quibus à gratia Dei non excludimur, & in quæ frequentiùs labimur, quamquam rectè & utiliter, citraque omnem præsumptionem in confessione dicantur, quod piorum hominum usus demonstrat, taceri tamen citra culpam, multisque aliis remediis expiari possunt.*

§. II.

Dico 2. Materia proxima Sacramenti Pœnitentiæ sunt actus pœnitentis, nempe contritio, confessio, & satisfactio.

Prob. 1. Ex Concilio Florentino, in decreto. *Quartum Sacramentum est Pœnitentia, cujus quasi materia sunt actus pœnitentis, qui in tres distinguuntur partes. Quarum prima est cordis contritio, ad quam pertinet, ut doleat de peccato commisso cum proposito non peccandi de cætero. Secunda est oris confessio, ad quam pertinet, ut peccator omnia peccata, quorum memoriam habet, suo Sacerdoti confiteatur integraliter. Tertia est satisfactio pro peccatis secundùm arbitrium Sacerdotis: quæ quidem præcipue fit per orationem, jejunium & eleemosynam.*

Prob. 2. Ex Conc. Trident. sess. 14. cap. 3. *Sunt autem quasi materia hujus Sacramenti, ipsius pœnitentis actus, nempe contritio, confessio, & satisfactio: qui quatenus in pœnitente ad integritatem Sacramenti, ad plenamque & perfectam peccatorum remissionem, ex Dei institutione requiruntur, hac ratione Pœnitentiæ partes dicuntur.*

Prob. 3. Ex Rituali Romano, ibi: *Illius materia remota, sunt, peccata; proxima verò, sunt actus pœnitentis: nempe contritio, confessio, & satisfactio.*

Ratio est Christi voluntas. Rationem convenientiæ hanc assignat S.

Chryſoſtomus, Serm. de pœnit. ubi dicitur: in corde pœnitentis contritio, in ore confeſſio, in opere toto humilitas; ut quibus modis Deum offendimus, corde, ore, & opere, iiſdem reconciliemur Deo.

Obj. 1. Concilia dicunt tantùm actus pœnitentis eſſe quaſi materiam Sacramenti Pœnitentiæ: Ergo non ſunt verè ac propriè illius materia.

Reſp. Nego conſeq. Nam ideò ſolùm dicunt actus pœnitentis eſſe quaſi materiam, quia non ſunt ſubſtantia aliqua ſolida, tractabilis, extrinſecùs aſſumpta, ut aqua in Baptiſmo, chriſma in Confirmatione, & ſimilia, quæ minùs diſtant à materia compoſiti phyſici. Actus enim pœnitentis eſſe verè ac propriè materiam hujus Sacramenti, ſatis conſtat tum ex Rituali Romano, ubi dicuntur ſimpliciter materia proxima, omiſſa voce *quaſi*: tum etiam ex Concil. Trident. quod, cap. 3. eos vocat partes Pœnitentiæ, & in fine ſic ait: *Hæc de partibus & effectu hujus Sacramenti Sancta Synodus tradens, ſimul eorum ſententias damnat, qui Pœnitentiæ partes, incuſſos conſcientiæ terrores & fidem eſſe contendunt.* Partes autem Sacramenti ſunt verè ac propriè vel materia, vel forma. Ergo cùm actus pœnitentis non ſint forma Sacramenti Pœnitentiæ, neceſſe eſt, ut ſint verè ac propriè ejus materia. Hinc Catechiſmus Romanus, p. 2. de pœnit. n. 12. ſic ait: *neque verò hi actus quaſi materia à ſancta Synodo appellantur, quia veræ materiæ rationem non habeant; ſed quia ejus generis materia non ſint, quæ extrinſecus adhibeatur, ut aqua in Baptiſmo, & Chriſma in Confirmatione.*

Porro in Sacramentis non eſt paritas omnimoda, cùm illa inter ſe ſpecie differant.

Obj. 2. Materia cujuslibet Sacramenti debet eſſe ſenſibilis, ſed contritio non eſt ſenſibilis: ergo non eſt materia Sacramenti.

Reſp. Materia Sacramenti debet eſſe ſenſibilis vel per ſe, vel per aliud, ſed non ſemper per ſe. Contritio autem eſt ſenſibilis per confeſſionem vel petitionem abſolutionis, aut aliquod aliud ſignum externum. Sic corpus Chriſti in Euchariſtia non eſt ſenſibile niſi per ſpecies, & tamen eſt pars Sacramenti Euchariſtiæ. Similiter ſatisfactio, licet conſiſteret in actu merè interno virtutis, fit ſufficienter ſenſibilis; vel per confeſſionem, qua pœnitens ſignificat ſe paratum eſſe ad ſatisfactionem perficiendam; vel per ſententiam Sacerdotis imponentis ſatisfactionem, quam pœnitens acceptat ſaltem tacitè, eam non recuſando.

Obj. 3. Si actus pœnitentis ſint materia Pœnitentiæ, multiplex eſt materia hujus Sacramenti & quidem ſpecie diverſa. Falſum conſeq. Ergo.

Reſp. Nego ſequel. maj. Quamvis enim actus pœnitentis ſpecie inter ſe differant, tamen unicam totalem hujus Sacramenti materiam conſtituunt; quemadmodum caro, oſſa, nervi unicam corporis humani materiam componunt.

Obj. 4. Manuum impoſitio eſt etiam materia proxima hujus Sacramenti.

Ergo

Ergo non ſoli actus pœnitentis ſunt ejusmodi materia.

Resp. Nego anteced. Cujus falſitas ſatis patet ex ſenſu & praxi Eccleſiæ, & ex Conciliis, præſertim Florent. & Trident. quæ nullam faciunt impoſitionis manuum mentionem, dum ea omnia enumerant, quæ ad Pœnitentiæ Sacramentum requiruntur.

Inſt. 1. In Scriptura ſæpe commemoratur manuum impoſitio.

Resp. Tunc non agitur de Sacramento Pœnitentiæ, ſed vel de Confirmationis aut Ordinis Sacramento, vel de ſanitate miraculo reſtituenda, vel de benedictione parvulis à Chriſto data.

Inſt. 2. Conc. Carthaginenſi IV. can. 78. ait: *Pœnitentes, qui in infirmitate Viaticum Euchariſtiæ acceperint, non ſe credant abſolutos ſine manus impoſitione, ſi ſupervixerint.* Ergo, &c.

Resp. Nego conſeq. Nam ſenſus Canonis is eſt: pœnitentes publici, qui nondum impleta pœnitentia, à Sacerdote ob periculum mortis abſolvebantur, ſi convaluerint, poſtea abſolvendæ pœnitentiæ cauſa redeant ad ſtatum pœnitentium, & cum illis manuum impoſitionem accipiant. Et ni id fecerint, non ſe exiſtiment abſolutos à debito pœnæ temporalis, quæ illis ob crimina præſcripta fuerat. Nam quod à culpa abſoluti fuerint, conſtat ex eo quod Euchariſtiam ſuſceperint, quam Eccleſia non tribuit niſi iis, quos à lethali culpa liberos exiſtimat. Quare hoc Canone præcipitur tantùm pœnitentibus publicis, etſi privatim ob mortis periculum abſolutis, ut pœnitentiam publicam ſibi injunctam, poſtea reſtituta ſanitate integram perficiant.

Inſt. 3. S. Auguſtinus Sacramentum Pœnitentiæ vocat manuum impoſitionem.

Resp. Ideo ſic vocat, quia ætate ſua hoc Sacramentum ſine manuum impoſitione non miniſtrabatur.

Observa. Duplicis generis olim obſervata fuit manuum impoſitio: altera, quæ adhibebatur in adminiſtratione Sacramenti Pœnitentiæ: altera, quæ ſine abſolutione Sacramentali fiebat, eratque mera cæremonia imponendi manus publicè pœnitentibus in tertio gradu pœnitentiæ conſtitutis, de qua Concilium Carthaginenſe IV. can. 80. ſic loquitur: *omni tempore jejunii, manus pœnitentibus à Sacerdotibus imponatur.*

Quæres cur in Sacramento Pœnitentiæ actus Pœnitentis ſe habent ut materia, & verba abſolutionis ut forma?

Resp. Quia in quolibet Sacramento illud dicitur materia, quod minùs expreſſè ſignificat, & eſt ab alio determinabile ad ſignificandum perfectiùs effectum Sacramenti. Illud verò dicitur forma, quod perfectiùs & magis expreſſè ſignificat, & alias partes determinat ad perfectiùs ſignificandum effectum Sacramenti, per analogiam ductam à materia & forma compoſiti Phyſici: nam illius pars indifferens & determinabilis, dicitur materia; & altera determinans, vocatur forma. Atqui actus pœnitentis minùs expreſſè ac perfecte ſignificant effectum Sacramenti

Pœnitentiæ, & ad eum perfectiùs ſignificandum ſunt determinabiles per verba abſolutionis, quæ perfectiùs & magis expreſsè illum ſignificant, & ad eum perfectiùs ſignificandum determinant actus pœnitentis. Ergo.

ARTICULUS IV.

Utrùm Sacramentum Pœnitentiæ ex actibus pœnitentis, & forma abſolutionis intrinſecè componatur?

Nota 1. Scotus & Scotiſtæ contendunt pœnitentis actus, nempe contritionem, confeſſionem, & ſatisfactionem non eſſe partes intrinſecas hujus Sacramenti, ſed eſſe duntaxat diſpoſitiones prærequiſitas ad illius effectum; voluntque ſola verba abſolutionis eſſe totam eſſentiam Sacramenti, ideoque materiam ſimul & formam illius: materiam quidem prout ſunt ſonus quidam ſenſibilis, formam verò prout peccatorum remiſſionem ſignificant. Durandus verò & Aureolus contritionem excludunt ab eſſentia Sacramenti, eo quòd non ſit ſenſibilis. Cæteri verò nunc Theologi ſentiunt actus pœnitentis & verba abſolutionis eſſe partes intrinſecas Sacramenti Pœnitentiæ: ita tamen ut contritio & confeſſio ſint partes illius eſſentiales materiales, ſatisfactio autem ſit tantùm pars integralis, verba verò abſolutionis ſint forma eſſentialis.

Nota 2. Pars intrinſeca duplex eſt, nempe eſſentialis & integralis. Pars eſſentialis eſt ea, ſine qua compoſitum non poteſt eſſe ſimpliciter, ut caput reſpectu hominis. Pars integralis eſt ea, ſine qua totum poteſt quidem eſſe, ſed non poteſt eſſe integrum: talis eſt manus reſpectu hominis; nam ſine manu poteſt eſſe verè homo, at ſine illa non eſt perfectè integer homo.

Dico. Sacramentum Pœnitentiæ componitur intrinſecè ex actibus pœnitentis, & verbis abſolutionis.

Prob. nam 1. Verba abſolutionis intrinſecè componunt hoc Sacramentum: nam ex Conc. Trident. ſeſſ. 14. cap. 3. ſunt forma illius, *in qua præcipuè ipſius vis ſita eſt*. Forma autem rei, in qua præcipuè vis illius ſita eſt, ipſam intrinſecè componit & conſtituit. 2. Actus pœnitentis ſunt etiam intrinſeci huic Sacramento. Nam partes ſimpliciter dictæ Sacramenti, & in quibus ex parte reſidet virtus Sacramenti, ſunt quid intrinſecum Sacramento. Atqui actus pœnitentis à Conc. Trident. dicuntur ſimpliciter partes Sacramenti Pœnitentiæ, & in ipſis vis Sacramenti ex parte conſiſtere ſatis indicat, dicendo vim illam præcipuè ſitam eſſe in forma abſolutionis. Ergo actus pœnitentis ſunt quid intrinſecum huic Sacramento. Præterea quamvis actus fidei, ſpei, & charitatis ſaltem inchoatæ ad effectum baptiſmi requirantur, imò volitio ſuſcipiendi baptiſmi ad illius valorem in adultis prærequiratur, nullo modo tamen dicuntur baptiſmi partes. Ergo cùm actus pœnitentis dicantur partes pœnitentiæ, ſignum eſt, quòd ſint pluſquàm diſpoſitiones ad illud prærequiſitæ, nempe ſint partes intrinſecè com-

componentes. Porro quamvis actus pœnitentis ſint partes materiales intrinſecè hujus Sacramenti, duo, nempe contritio & confeſſio ſunt partes eſſentiales, cùm ſine illis non poſſit eſſe Sacramentum: ſatisfactio verò eſt duntaxat pars integralis; nam ſine illa ponitur Sacramentum, & ejus effectus primarius, nempe juſtificatio: ſine illa enim valet abſolutio data peccatori contrito & confeſſo. Propoſitum tamen, ſeu volitio ſatisfaciendi, cùm neceſſariò includatur ſaltem implicitè in contritione, eſt pars eſſentialis Sacramenti.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Quælibet pars intrinſeca Sacramenti debet eſſe ſignum rei, quæ per Sacramentum efficitur. Sed pœnitentis actus non ſunt tale ſignum, ergo nec ſunt partes intrinſecè.

Reſp. Nego min. Nam pœnitentis actus expulſionem peccatorum ſignificant licèt minùs expreſsè quàm verba abſolutionis. Sunt etiam ſignum practicum: nam quatenus ſunt elevati & applicati à miniſtro Sacramenti, producunt remiſſionem peccatorum licet minùs præcipuè quàm forma.

Obj. 2. Si pœnitentis actus eſſent partes intrinſecè Sacramenti Pœnitentiæ, pœnitens eſſet miniſter partialis hujus Sacramenti. Falſum conſeq. ergo.

Reſp. Nego ſequel. maj. Nam ille ſolus eſt miniſter Sacramenti, qui materiam evehit ad eſſe Sacramentale, & illi materiæ applicat formam, quod ſolus Sacerdos præſtat. Sic non dicitur cauſa ſtatuæ is, qui lignum, ex quo fit ſtatua, ſubminiſtrat, ſed is ſolus qui formam debitam in materiam inducit.

Nota. Actus pœnitentis præcisè quatenus procedunt à pœnitente ſe ipſum ad effectum Sacramenti præparante, non ſunt partes Sacramenti niſi aptitudinaliter; ſed ſunt diſpoſitiones ad effectum Sacramenti, nempe remiſſionem peccatorum. At iidem actus pœnitentis prout à Sacerdote per poteſtatem clavium mediante abſolutione moraliter aſſumuntur, & evehuntur ad Sacramentum conſtituendum, ejusque effectum producendum, ſunt partes intrinſecè componentes Sacramentum Pœnitentiæ.

Obj. 3. Sine ſatisfactione poteſt eſſe effectus Sacramenti Pœnitentiæ. Ergo ſatisfactio non eſt pars illius.

Reſp. Diſting. anteced. Sine ſatisfactione poteſt eſſe effectus Sacramenti præcipuus, nempe culpæ remiſſio, *conc. ant.* Poteſt eſſe omnis effectus Sacramenti, *nego ant.* Nam remiſſio pœnæ temporalis peccato debitæ eſt etiam effectus Sacramenti Pœnitentiæ, quem ex opere operato producit poſita ſatisfactione. Unde ſequitur ſatisfactionem eſſe partem materialem, non eſſentialem, ſed integralem. Quare abſolutio Sacerdotis cum ſatisfactionis impoſitione conjungi debet.

Obj. 4. Si ſatisfactio ſit pars Sacramenti Pœnitentiæ, eſt pars eſſentialis, ſicut contritio, & confeſſio. Nam hoc Sacramentum ex inſtitutione Chriſti eſt judicium vindicativum.

Reſp.

Resp. Sacramentum Pœnitentiæ ex institutione Christi est primariò & essentialiter judicium reconciliativum, secundariò verò & integraliter judicium vindicativum. Unde sequitur illud posse esse essentialiter, non autem integraliter sine satisfactione, & satisfactionem esse duntaxat partem integralem hujus Sacramenti.

Inst. 1. Aliqui patres dicunt pœnitentiam purgare peccata, &c.

Resp. Loquuntur de poenitentia conjuncta cum contritione perfecta, quæ per modum ultimæ dispositionis justificat.

Inst. 2. In veteri Ecclesia semper satisfactio à Sacerdote injuncta præmittebatur absolutioni: ergo censebatur esse pars essentialis, &c.

Resp. Nego antec. Nam duobus prioribus sæculis, ideoque ab Apostolis & eorum Discipulis Sacramentum Poenitentiæ administrabatur eodem modo, quo nunc Ecclesia administratur. Quamvis autem aliquot posterioribus sæculis in Ecclesia absolutio à gravioribus criminibus publicis non concederetur nisi post expletam satisfactionem, tamen ante illam impletam poenitentibus in articulo mortis constitutis conferebatur. Ex quo patet in Ecclesia satisfactionem semper habitam fuisse tantùm ut partem integralem. In Ecclesia tamen semper dilata est absolutio ob peccata mortalia etiam secreta, in iis casibus in quibus nunc differri debet.

Inst. 3. Ex Conc. Trident. sess. 14. cap. 8. Sacerdotes tenentur satisfactionem imponere. Ergo satisfactio est pars essentialis, &c.

Resp. Nego conseq. Nam ideo tenentur satisfactionem imponere, quia sine illa Sacramentum non potest esse integrum.

Ex dictis collige, Sacramentum Poenitentiæ essentialiter sumptum, esse signum efficax remissionis culpæ, & complexum ex contritione, confessione, & forma absolutionis: sumptum verò tùm essentialiter, tùm etiam integraliter, esse signum efficax remissionis culpæ ac poenæ temporalis, & complexum ex contritione, confessione, satisfactione, & forma absolutionis cum impositione satisfactionis conjuncta.

ARTICULUS V.

Utrùm Sacramentum Pœnitentiæ possit esse validum simul & informe?

DIco Sacramentum Poenitentiæ non potest esse validum simul & informe.

Prob. Sacramentum esse validum est illud habere omnia essentialiter requisita ad ejus valorem; & esse informe est illud non producere gratiam sanctificantem, quæ est primarius illius effectus & velut forma extrinseca. Atqui Sacramentum Poenitentiæ non potest habere omnia ad suum valorem requisita, quin producat gratiam sanctificantem: ergo non potest esse simul validum & informe. *Prob. min.* Omnia quæ requiruntur & sufficiunt ad valorem Sacramenti Poenitentiæ, sufficiunt etiam ad gratiam sanctificantem producendam. Ergo Sacramentum Poenitentiæ non

potest

poteſt habere omnia ad ſuum valorem requiſita quin producat gratiam. *Prob. ant.* Ea quæ requiruntur & ſufficiunt ad valorem hujus Sacramenti, ſunt ex parte miniſtri legitima poteſtas, & abſolutio cum debita intentione prolata: ex parte verò ſubjecti ſeu poenitentis ſunt confeſſio formaliter integra, & contritio debita. Atqui hæc omnia ſufficiunt ad producendam gratiam. Ergo omnia quæ requiruntur & ſufficiunt ad valorem hujus Sacramenti, ſufficiunt etiam ad producendam gratiam. Minor quoad poteſtatem, abſolutionem ac intentionem miniſtri, & confeſſionem conſtat apud omnes. De contritione, nempe quod contritio ſufficiens ad valorem hujus Sacramenti, ſufficiat quoque ad gratiam ſanctificantem, probatur ex Conc. Trident. quod nihil diſtinguit inter contritionem neceſſariam ad valorem hujus Sacramenti, & contritionem neceſſariam ad illius effectum, imò eamdem contritionem ad utrumque requirit; nam, ſeſſ. 14. cap. 3. ſic ait: *ſunt autem quaſi materia hujus Sacramenti ipſius pœnitentis actus, nempe contritio, confeſſio, & ſatisfactio: qui quatenus in pœnitente ad integritatem Sacramenti, ad plenamque & perfectam peccatorum remiſſionem ex Dei inſtitutione requiruntur, hac ratione Pœnitentiæ partes dicuntur.*

Idem Concilium, can. 1. definit Sacramentum Poenitentiæ inſtitutum eſſe ad reconciliandos fideles cum Deo. Ergo contritio, quæ eſt ejus pars eſſentialis, eſt ſufficiens diſpoſitio ex parte ſua ad reconciliationem: alioqui non eſſet proportionata ſuo fini, nec ſufficeret ad eſſentiam Sacramenti.

Hinc collige Sacramentum Poenitentiæ nunquam poſſe reviviſcere, cùm non fuerit validum ſi non contulit gratiam.

Obj. 1. Cætera Sacramenta poſſunt ſimul eſſe valida & informia: ergo & iſtud.

Reſp. Nego conſeq. Ratio diſparitatis eſt, quia in aliis Sacramentis diſpoſitio ſubjecti non eſt pars eſſentialis Sacramenti; ac proinde poteſt eſſe tota eſſentia Sacramenti ſine ſufficienti diſpoſitione ſubjecti, & conſequenter ſine ſuo effectu primario, nempe gratia ſanctificante, quæ non confertur ſine ſufficienti diſpoſitione ſubjecti. At in hoc Sacramento contritio ſufficiens ad illius effectum, eſt ſimul ſubjecti diſpoſitio & eſſentialis pars Sacramenti: ac proinde hujus Sacramenti eſſentia ac valor non poteſt eſſe ſine contritione ſufficienti ad ejus effectum.

Obj. 2. S. Thomas, in 4. diſt. 17. q. 3. art. 4. q. 1. ait: *quamvis tunc non percipiat abſolutionis fructum, tamen recedente fictione percipere incipiet ſicut etiam in aliis Sacramentis. Unde non tenetur iterare confeſſionem, qui fictus accedit, ſed tenetur poſtmodum fictionem ſuam confiteri.*

Reſp. S. Doctor, in 4. diſt. 23. q. 1. art. 4. q. 2. hanc opinionem ſufficienter retractavit, aſſerendo contritionem eſſe de eſſentia Sacramenti: nam non poteſt eſſe vera contritio in eo qui fictus accedit.

ARTICULUS VI.

De unitate Sacramenti Pœnitentiæ.

U*Trùm possit iterari in eadem persona?*

Nota 1. Duplex distinguitur unitas, nempe specifica, & numerica. Sacramentum dicitur unum specie, quando eamdem habet specie materiam, formam, & significationem. Dicitur autem unum unitate numerica, quando in eadem persona iterari non potest.

Nota 2. Sacramentum Pœnitentiæ esse unum specie, patet ex eo quod semper habeat eamdem specie materiam, nempe actus pœnitentis; eamdem formam, nempe ista verba, *Ego te absolvo, &c.* & eamdem significationem, nempe peccatorum remissionem. Idque constat ex sensu & praxi Ecclesiæ, quæ semper unum duntaxat & idem Sacramentum agnovit & adhibuit ad remittenda peccata post baptismum commissa.

§. I.

Dico 1. Sacramentum Pœnitentiæ iterari potest in eadem persona baptizata circa nova peccata in quæ labitur: & sic est numero multiplex. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura, Joann. c. 20. *quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Quæ verba generalia spectant omnia omnino peccata post baptismum commissa.

2. Ex traditione, & perpetua praxi Ecclesiæ.

3. Ex Conc. Trident. sess. 14. can. 1. definiente, *Pœnitentiam esse verè & propriè Sacramentum, pro fidelibus; quoties post baptismum in peccata labuntur, ipsi Deo reconciliandis, à Christo institutum.*

Obj. 1. In antiquis canonibus sæpe dicitur Poenitentiam non esse iterandam, sed semel tantùm concedendam.

Resp. In illis per Poenitentiam intelligitur, non Sacramentum Poenitentiæ, sed solùm Poenitentia publica, quæ erat satisfactio quædam solemnis. Nam saltem in articulo mortis etiam graves & recidivi peccatores semper ad hoc Sacramentum admissi sunt.

Obj. 2. Sanctus Ambrosius, lib. 2. de Poenitentia, c. 10. arguit eos, qui sæpe Poenitentiam agendam putant.

Resp. Cum Sancto Thoma, loquitur de Poenitentia publica & solemni, quæ *semel* tantùm ab Ecclesia permittebatur.

§. II.

Dico 2. Sacramentum Poenitentiæ iterari etiam potest circa peccata jam ritè declarata, & per absolutionem remissa: ita ut sint semper materia sufficiens Sacramenti, etiam sola.

Prob. 1. Ex universalitate verborum Christi. Joann. c. 20. *quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Quæ verba complectuntur omnia peccata, quæ remitti possunt. Peccata autem jam remissa remitti semper denuò possunt nova remissione priorem confirmante per novæ gratiæ infusionem.

2. Ex usu piorum & eruditorum fidelium.

3. Ex communi Doctorum consensu.

4. Ex extravag. *inter cunctas* de privileg. ubi Benedictus XI. ait: *ut eorumdem peccatorum* (jam remissorum) *iteretur confessio, reputamus salubre.*

5. Quia hoc fuit conveniens, tùm ut pœnitens de iisdem peccatis magis ac magis doleret, & sic ab iisdem patrandis magis averteretur: tùm ut de iisdem ampliùs & ampliùs ablueretur, juxta illud Psalm. 50. *ampliùs lava me ab iniquitate mea.*

Hinc fideles, cùm novam materiam certam confessionis non inveniunt, debent peccatum aliquod certum priùs jam declaratum & remissum, iterùm confiteri, ne Sacramentum periculo nullitatis exponatur.

Obj. 1. Peccata per Baptismum remissa non possunt iterùm remitti per Baptismum iteratum. Ergo à pari, &c.

Resp. Nego conseq. Disparitas est, quia Christus noluit Baptismum semel validè collatum iterari posse, idque convenienter, cùm illum instituerit per modum generationis spiritualis, respondentis generationi corporali, quæ non iteratur. At voluit Sacramentum Pœnitentiæ, ab eo ad modum judicii, quod sæpius in eadem causa exerceri potest, institutum, posse iterari etiam circa eadem numero peccata; & verò eadem peccata possunt sæpius accusari, in judicio examinari, & condonari.

Obj. 2. Peccatum totaliter remittitur per Sacramentum Pœnitentiæ semel susceptum. Ergo non potest ampliùs & magis remitti.

Resp. Non potest quidem ampliùs & magis remitti ex parte culpæ, cùm totaliter remittatur quoad reatum culpæ, qui jam omnino abolitus est. At potest ampliùs & magis remitti ex parte causæ remittentis, nempe per plures condonationes primæ condonationi æquivalentes: ita ut ad moralem peccati perseverantiam restituendam unica simplex revocatio veniæ non sufficeret, sed eo majori opus est revocatione, quò plures essent condonationes.

Obj. 3. Pœnitens non potest ampliùs absolvi à peccatis remissis, cùm non sit ampliùs illis ligatus. Ergo.

Resp. Disting. antec. A peccatis jam per Sacramentum remissis absolvi non potest absolutione simplici & prima, qua nempe peccatum moraliter existens tollitur ac deletur, *conc. ant.* absolutione non prima, quæ sit præcisè nova peccati jam remissi & deleti condonatio, *nego ant.* Nam eadem culpa sæpiùs condonari potest nova condonatione priorem confirmante: & in hoc sensu verificatur forma absolutionis, quæ utramvis absolutionem significat pro subjecti capacitate, nam sensus hujus formæ est: confero tibi gratiam ex se peccati remissivam.

Inst. 1. Nova condonatio peccati jam remissi inutilis est, ergo non datur.

Resp. Nego antec. Nam per eam magis remittitur peccatum jam remissum, infunditur nova gratia sanctificans, acquiritur novum jus ad gratias actuales contra relapsum in quodvis peccatum, & nova fit remissio pœnæ temporalis peccatis debitæ.

Inst. 2. Sacerdos non habet jus circa peccata per Sacramentum remissa,

utpote abolita. Ergo non poteſt ab illis abſolvere.

Reſp. Nego conſeq. Quia ad ferendam ſententiam juridicam prioris jam latæ confirmativam, ſufficit quod judex habuerit jus circa rem de qua ferenda eſt ſententia, & habeat jurisdictionem circa perſonam petentem, ut prior ſententia magis ac magis confirmetur.

Obj. 4. Non poteſt quis cedere juri indignandi & puniendi, niſi exiſtat. Ergo Deus non poteſt denuò remittere peccatum jam remiſſum.

Reſp. Diſting. antec. Non poteſt quis primò cedere juri, &c. Niſi exiſtat, *conc. ant.* Non poteſt ſecundò cedere juri illi, nempe per ſecundam ceſſionem, quæ ſit prioris confirmatio, *nego ant. & conſeq.* Offenſus poteſt pluries eamdem offenſam condonare, cedendo magis ac magis juri quod habuit ad indignandum propter illam, novoque titulo obligando ſe ad non indignandum ampliùs propter illam.

ARTICULUS VII.

De neceſſitate Sacramenti Pœnitentiæ.

UTrùm ſit neceſſarium neceſſitate medii ad ſalutem?

Dico. Sacramentum Pœnitentiæ in re vel in voto neceſſarium eſt neceſſitate medii omnibus, qui poſt Baptismum mortaliter peccarunt.

Prob. 1. Illud eſt homini baptizato mortaliter lapſo ad ſalutem neceſſarium neceſſitate medii, ſine quo obtineri non poteſt remiſſio peccatorum poſt Baptismum commiſſorum: nam ſine remiſſione peccati mortalis, utpote à regno Cœlorum excludentis, obtineri non poteſt ſalus, juxta illud Apoc. 21. *Non intrabit in eam* (civitatem cœleſtem) *aliquod coinquinatum.* Atqui ſine Sacramento Pœnitentiæ in re vel in voto obtineri non poteſt remiſſio peccatorum mortalium poſt Baptismum commiſſorum. Ergo hoc Sacramentum eſt neceſſarium neceſſitate medii, &c. *Prob. min.* Ex verbis quibus Chriſtus hoc Sacramentum inſtituit, Joann. c. 20. *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta ſunt.* Ergo peccata mortalia baptizatorum remitti non poſſunt ſine abſolutione Sacerdotali in re vel in voto obtenta, alioqui non poſſent retineri per Sacerdotes: nam retinere peccata eſt non remittendo facere, ut non ſint remiſſa in Cœlo.

2. Ex Patribus. Pro omnibus ſufficiat Sanctus Auguſtinus, lib. 50. Homiliarum, Homil. 49. ubi ſic ait: *Agite Pœnitentiam qualis agitur in Eccleſia. Nemo ſibi dicat: occultè ago, apud Deum ago, novit Deus, qui mihi ignoſcit, quia in corde ago. Ergo ſine cauſa ſunt claves datæ Eccleſiæ Dei? Fruſtramus verba Chriſti? Promittimus vobis quod ille negat?*

3. Ex Conc. Trident. ſeſſ. 14. cap. 2. ubi ait: *Eſt autem hoc Sacramentum Pœnitentiæ lapſis poſt Baptismum ad ſalutem neceſſarium, ut nondum regeneratis ipſe Baptismus.*

Dixi, *in re, vel in voto:* Nam peccata mortalia baptizatorum remitti poſſunt extra Sacramentum per

contri-

contritionem charitate perfectam, sed non sine voto Sacramenti, ut constat ex Concil. Trident. sess. 14. cap. 4. ubi ait: *Docet* (S. Synodus) *etsi contritionem hanc aliquando charitate perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliare, priusquàm hoc Sacramentum actu suscipiatur; ipsam nihilominus reconciliationem ipsi contritioni, sine Sacramenti voto, quod in illa includitur, non esse adscribendam.*

Porro votum Sacramenti Pœnitentiæ est propositum suscipiendi suo tempore hoc Sacramentum, virtualiter saltem & implicitè inclusum in actu contritionis perfectæ; ita ut peccata extra Sacramentum hoc non remittantur per actum contritionis perfectæ nisi ut Vicarium Sacramenti suo tempore suscipiendi pro iisdem peccatis, quæ tunc remittuntur: ac proinde cum obligatione eadem peccata subjiciendi sententiæ & absolutioni Sacerdotis.

Propositum autem suscipiendi Sacramentum Pœnitentiæ includitur saltem implicitè in actu contritionis; nam actus contritionis includit formaliter propositum non peccandi, ideoque servandi omnia præcepta, inter quæ est præceptum suscipiendi hoc Sacramentum, impositum omnibus mortaliter lapsis. Idem propositum includitur virtualiter in actu perfectæ charitatis: nam hic actus reddit hominem efficaciter paratum ad servanda omnia præcepta.

CAPUT II.

De Contritione.

ARTICULUS III.

Quid sit Contritio, & in quo consistat?

Dico 1. Contritio generatim, *animi dolor ac detestatio est de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero.* Ita Concil. Trident. contra hæreticos docentes poenitentiam esse tantùm novam vitam, & contritionem nihil aliud esse, quàm terrorem quemdam conceptum ex consideratione peccatorum, & suppliciorum per legem divinam intentatorum. Constat etiam ex Scriptura, quæ tres illos actus, nempe dolorem, detestationem, & propositum requirit ad justificationem, ut Deut. c. 4. *Invenies eum, si tamen toto corde quæsieris, & tota tribulatione animæ tuæ.* Psal. 50. *Cor contritum & humiliatum non despicies.* Ezech. c. 18. *Si autem impius egerit pœnitentiam, &c.* ut infrà.

Dico 2. Contritio consistit essentialiter in his tribus actibus, scilicet dolore, detestatione, & proposito formali, seu expresso non peccandi in posterum; ita ut si unus ex illis desit, non sit contritio formalis.

Prob. 1. Quia contritio per hoc tres actus definitur à Conc. Trident. sess. 14. c. 4. his verbis: *Contritio, quæ primum locum inter pœnitentis actus habet, animi dolor ac detestatio est de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero.* Res enim definitur per partes suas essentiales.

Prob. 2. De ſingulis. Nam 1. dolor ac deteſtatio ſunt partes eſſentiales contritionis: nam à Conc. Trident. dicuntur in recto de contritione. Nihil autem dici poteſt in recto de re aliqua, quod non ſit ipſa res. Præterea cùm eodem modo dicantur de contritione, ſi uterque actus non eſſet ei eſſentialis, neuter eſſet ipſi eſſentialis, quod abſurdum eſt. 2. Propoſitum formale non peccandi eſt etiam pars eſſentialis contritionis. Ita Bellarminus, pro hac ſententia citans S. Thomam, Scotum, Albertum, & alios plurimos, contra multos alios docentes ſufficere propoſitum virtuale & implicitum, incluſum in dolore ac deteſtatione, quatenus illi actus voluntatem per ſe movent ad vitanda poſthac peccata, & efficaciter diſponunt ad eliciendum propoſitum, ſi illius obligationis memoria animo occurrat, nam fatentur eliciendum eſſe ex præcepto.

Prob. 3. Ex Scriptura. Ezech. cap. 18. *Si autem impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis, & cuſtodierit omnia præcepta mea, & fecerit judicium & juſtitiam, vita vivet.* Certè hæc verba (*cuſtodierit omnia præcepta mea*) ſignificant propoſitum formale efficax ſervandi omnia præcepta, & ſic non peccandi, ſive obſervationem præceptorum in voluntate ac propoſito: nam non poſſunt omnia præcepta actu obſervari breviſſimo illo tempore, quo fit actus contritionis, quem ſtatim ſequitur juſtificatio.

2. Ex Conc. Trident. cap. 4. citato, ubi contritio definitur dolor ac deteſtatio cum propoſito non peccandi de cætero, id eſt, nunquam peccandi, & paulò poſt addit: *declarat igitur Sancta Synodus, hanc contritionem, non ſolùm ceſſationem à peccato, & vitæ novæ propoſitum & inchoationem, ſed veteris etiam odium continere.* Ubi eodem modo ac tenore verborum dicit contritionem continere vitæ novæ propoſitum & veteris odium: unde propoſitum hic tam exprimitur in recto, quàm dolor. Hinc non niſi grammaticaliter in obliquo ponitur ſuperiùs, nam præpoſitio, *cum*, ſignificat idem quod conjunctio &.

Ratio eſt, quia vera contritio eſt vera converſio. Atqui vera converſio tam eſt eſſentialiter amor juſtitiæ quàm odium peccati commiſſi. Ergo contritio tam eſt eſſentialiter amor juſtitiæ, quàm odium peccati. Amor autem juſtitiæ eſt efficax voluntas ſervandi præcepta omnia, ideoque non peccandi.

Obj. 2. Concil. Trident. loco citato, loquitur de propoſito virtuali.

Reſp. Nego. Nam 1. eodem modo loquitur de propoſito ac dolore: ſed loquitur de dolore formali, ergo etiam loquitur de propoſito formali. 2. Ibi exprimit propoſitum ſimpliciter. Propoſitum autem virtuale non eſt propoſitum ſimpliciter. 3. Alioqui hæc verba (*cum propoſito non peccandi*) eſſent ſupervacanea: nam dolor ac deteſtatio efficax, quales requiruntur ad contritionem, ſunt propoſitum virtuale non peccandi.

Obj. 2. Dolor ac deteſtatio ſine propoſito formali ſufficiunt ad juſtificationem. Ergo propoſitum formale non

eſt

est essentialis pars contritionis, sed duntaxat aliquid per se requisitum.

Resp. Nego antec. Nam postquam Conc. Trident. contritionem definiit dolorem ac detestationem de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero, hæc immediatè subjicit: *Fuit autem quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic contritionis motus necessarius.* Et paulò post declarat hanc contritionem esse propositum novæ simul & veteris Odium.

Inst. Dolor ac detestatio de peccato includunt virtuale propositum non peccandi, ergo sufficiunt ad justificationem.

Resp. Nego conseq. Nam pariter propositum non peccandi de cætero includit virtualem dolorem ac detestationem de peccato commisso, & tamen non sufficit ad justificationem in Sacramento sine dolore ac detestatione formali, imò nec extra Sacramentum sine actu charitatis perfectæ & obligatione eliciendæ contritionis formalis.

Obj. 3. Fieri potest, ut quis eliciat verum dolorem, & cætera omnia habeat præter propositum formale, de quo inculpatè non cogitat. At is tamen justificabitur. Ergo.

Resp. Nego maj. Nam nemo potest verum dolorem ac detestationem de peccato elicere, quin cogitet de proposito emendationis; tùm quia illi actus sunt inter se connexi: tùm quia gratia ad contritionem salutarem necessaria, non solùm ad dolorem, sed etiam ad propositum formale excitat, cùm utrumque ad justificationem necessarium sit. Nec unquam continget, ut quis sine proposito formali emendationis doleat de peccatis propter Deum summè dilectum; quamvis hoc propositum possit esse aliquando imperceptibile, nec advertat expresse defectu reflexionis super illud.

Obj. 4. Interdum absolvi debet poenitens moribundus, qui signum doloris duntaxat præbuit, quamvis nullum indicium propositi formalis ostenderit. Ergo.

Resp. Nego anteced. Quia signum doloris est etiam sufficiens signum propositi formalis, quod tunc tam prudenter præsumitur, quàm ipse dolor.

Obj. 5. In Scriptura dolor dicitur justificare, nulla mentione facta propositi formalis: ergo sine illo justificat.

Resp. Nego conseq. Nam Scriptura in quibusdam locis vim justificandi per modum scilicet dispositionis tribuit fidei, spei, eleemosynæ, &c. nulla doloris mentione in illis locis facta, & tamen ista non justificant sine dolore. Ratio est, quia Scriptura variis actibus vim justificandi tribuit, non quod soli illi actus justificare possint, sed quia ad justificationem suo modo conducunt; & semper subintelligitur hæc conditio, si cætera omnia ad justificationem requisita adsint. Et verò, Ezech. c. 18. justificatio dolori & proposito formali simul conjunctis promittitur.

ARTI-

ARTICULUS II.

Utrùm contritio sit necessaria necessitate medii ad remissionem peccatorum mortalium personalium?

Nota. Duplex distinguitur contritio; formalis scilicet, & virtualis seu in voto. Contritio formalis, seu in re est complexum ex dolore ac detestatione de peccatis commissis, & emendationis proposito. Contritio virtualis, seu in voto est actus perfectæ charitatis, ita afficiens hominem, ut vi illius actus homo non possit non elicere contritionem formalem si tunc peccata memoriæ occurrerent. Nam peccator per actum charitatis perfectæ Deum propter se super omnia diligit: ac proinde non potest durante illo actu non dolere de offensis divinis cum proposito non peccandi, si peccata animo obversentur. Agitur autem hìc de contritione generatim sumpta, præscindendo à perfecta, vel imperfecta, & de quolibet tempore sive ante, sive post Baptismum: ita tamen ut necessitas contritionis extra Sacramentum intelligi debeat de contritione perfecta.

Dico. Contritio necessaria est necessitate medii ad remissionem peccati mortalis personalis.

Prob. 1. Ex Scriptura. Luc. 13. *Si pœnitentiam non egeritis, omnes similiter peribitis.* Ubi pœnitentia, quæ est contritio ipsa, indicatur ut conditio, sine qua justificationis gratia non obtinetur. Et Act. c. 3. *Pœnitemini & convertimini, ut deleantur peccata vestra.* Ubi ad remissionem peccatorum contritio ut conditio necessaria apponitur.

2. Ex Conc. Trident. sess. 14. cap. 1. *Fuit quidem pœnitentia universis hominibus, qui se mortali aliquo peccato inquinassent, quovis tempore ad gratiam & justitiam assequendam necessaria, illis etiam qui Baptismi Sacramento ablui petivissent, &c.* Et cap. 4. sic ait: *Fuit autem quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic contritionis motus necessarius.*

3. Ex Patribus. Pro omnibus sit S. Ambrosius, Epist. ad Theodos. ubi ait: *Peccatum non tollitur nisi Lacrymis & Pœnitentia.*

Ratio à priori est voluntas Dei nobis per Scripturam & Traditionem declarata. Ratio convenientiæ est, quòd dolor ac detestatio de offensa admissa, & emendationis propositum sit medium per se valde aptum tùm ad placandam personam offensam, tùm ad veniam impetrandam, tùm ad vitæ emendationem. Hinc per se loquendo necessaria est contritio formalis, nec virtualis sufficere potest nisi per accidens, nempe cùm quis non habet conscientiam peccati mortalis à se admissi.

Obj. 1. Scriptura & Patres plura alia media ad remissionem peccatorum obtinendam proponunt, nempe eleemosynam, orationem, injuriarum condonationem, &c. Ergo contritio non est ad eam absolutè necessaria.

Resp. Disting. antec. Hæc media proponunt tanquam aliquid ad remissionem peccatorum conferentia per modum impetrationis vel dispositionis remotæ, nec se solis proximè sufficientia, *conc. ant.* hæc media proponunt

nunt ut sufficientia sine contritione, *nego ant. & conseq.* Assignantur oratio, eleemosynæ, injuriarum condonatio, & alia ejusmodi tanquam media idonea impetrandis auxiliis ad contritionem eliciendam necessariis.

Obj. 2. Actus charitatis perfectæ ad justificationem sufficit sine contritione formali. Ergo hæc non est necessaria, &c.

Resp. 1. Actus charitatis sine contritione formali existere non potest in homine de suis peccatis cogitante: nam non potest peccator peccatorum suorum memor, Deum super omnia & propter se amare, quin vi illius amoris doleat de peccatis cum proposito non peccandi.

Resp. 2. Disting. anteced. Actus charitatis perfectæ ad justificationem sufficit cum voto contritionis formalis & Sacramenti quod includit, *conc. ant.* sine tali voto, *nego ant.* per actum charitatis perfectæ remittuntur quidem omnia peccata mortalia, sed non sine voto contritionis & Sacramenti vel Baptismi, vel Pœnitentiæ, nec sine obligatione directa eliciendi postea contritionem de iisdem mortalibus jam remissis tanquam medium per se necessarium ex institutione divina ad remissionem illorum mortalium, quæ proinde remittuntur per actum charitatis tanquam vicarium contritionis. Quare in casu oblivionis peccatorum, contritio est necessaria in voto ad illorum remissionem.

Obj. 3. Aliqui Patres docent contritionem necessariam non esse ad justificationem.

Resp. Hoc dicunt tantùm de contritione sensibili.

ARTICULUS III.

Utrùm extet præceptum speciale contritionis, & quandonam obliget.

§. I.

DIco 1. extat præceptum divinum speciale contritionis, naturale & positivum. Ita communiter.

Prob. 1. Ex Scriptura. Ezech. c. 18. *Convertimini & agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris.* Matth. c. 3. & Act. c. 2. *Pœnitentiam agite.* Luc. 13. *Nisi pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis.* Et verò omnia media ad salutem necessaria, quæ sunt in potestate nostra cum auxilio gratiæ, directè & ratione sui à Deo præcipiuntur: & quidem lege naturali ex hypothesi quod sint à Deo instituta ut media ad salutem necessaria. Contritio autem est adulto peccatori medium ad remissionem peccatorum, ideoque ad salutem necessarium, ut modò probatum est.

Prob. 2. Quia hoc ipso quòd contritio à Deo instituta est ut medium ad remissionem peccati & reconciliationem cum Deo necessarium, præcipitur. 1. Lege naturali justitiæ ad Deum, quæ obligat ad compensandam quantùm in nobis est injuriam Deo illatam. 2. Lege charitatis in Deum, ex qua tenetur homo facere quod in se est ad divinam amicitiam recuperandam, sicut ex ea tenetur Deum super omnia diligere. Enim verò actus ad divinam charitatem habendam necessarius, lege charitatis præcipitur ratione sui. 3. Lege naturali chari-

charitatis propriæ supernaturalis, qua quisque tenetur saluti suæ providere per media ad salutem necessaria.

Hinc omissio contritionis debitæ est speciale peccatum. 1. Contra virtutem pœnitentiæ, quæ est specialis quædam ad Deum Justitia altioris ordinis, & longè diversa ab ea quæ est hominis ad hominem; cùm jus divinum sit altioris ordinis & longè diversum à jure humano. 2. Contra charitatem divinam & propriam.

Porro contritio illa, quæ necessaria est necessitate tùm medii, tùm præcepti, est contritio quæ peccatorem cum Deo reconciliet: ac proinde est contritio perfecta extra Sacramentum, & saltem attritio conjuncta cum charitate inchoata & Sacramento. Quia contritio non præcipitur nisi ad placandum Deum, ad divinam injuriam quantùm fieri potest compensandam, & ad reconciliandum hominem cum Deo.

§. II.

Dico 2. Præceptum contritionis per se obligat ad non multùm differendam contritionem post peccatum mortale admissum, ita ut notabilis dilatio contritionis sit novum peccatum mortale; ita Guillelmus Parisiensis, Alensis, S. Antoninus, S. Bonaventura, in 4. dist. 16. art. 3. ubi ait: *Ideo dico quod semper tenetur conteri, sed ad non semper; sed pro loco & tempore, videlicet cùm recogitat mala sua, in quibus offendit Deum.* Ita etiam recentiores plurimi.

Prob. 1. Ex Scriptura. Eccli. c. 5. *Non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem; subitò enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te.* Quæ verba, non consilium, sed præceptum sonant, ut patet ex illa comminatione vindictæ divinæ, Et Rom. c. 2. *Ignoras quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Secundùm autem duritiam tuam, & impœnitens cor thesaurizas tibi iram in die iræ.* Ergo dilatione pœnitentiæ augetur numerus peccatorum, ideoque dilatio illa est per se peccatum.

Prob 2. Ex Patribus, qui passim longam pœnitentiæ dilationem graviter increpant.

Prob. 3. Ratione. 1. sic. Notabilis dilatio contritionis, quæ ut medium necessarium à Deo statuta est ad compensandam offensam divinam, & ad Dei amicitiam recipiendam, graviter injuriosa est Deo; tùm quia est violatio juris divini graviter exigentis compensationem injuriæ Deo illatæ, cùm primùm fieri commodè potest: idem quippe jus divinum obligans ad compensationem injuriæ, simul obligat ad illam non differendam saltem notabiliter, ut patet in injuriis humanis; tùm quia permanentia notabilis in inimicitia Dei, cùm ab eo sollicitaris ad redeundum in gratiam, est secundùm prudentem æstimationem virtualis quidam & interpretativus divinæ amicitiæ contemptus. 2. Quia gravis est inordinatio notabili tempore voluntariè sejungi & habitualiter averti à nostro fine ultimo, ut rem magis morali quodam judicio quàm ex subtili disquisitione expendenti facilè patebit. 3. Quia per notabilem contritionis dilationem peccator exponit se morali periculo labendi in aliud peccatum mortale.

Nam ſecundùm communem Patrum & Theologorum doctrinam peccator non poteſt diu in peccato mortali verſari, quin iterum in novum mortale incidat: *Peccatum quod pœnitentia non diluit, ipſo ſuo pondere mox ad aliud trahit*, ait S. Gregorius, l. 25. moral. cap. 9. *peccator adjiciet ad peccandum*. Eccli. c. 3. & verò, ut ait Delugo, hæc eſt voluntatis natura, ut quisque operetur juxta id quod amat & intendit, nec diu eligere poſſit media difficilia ad finem alium quem minùs amat.

Hinc notabilis dilatio contritionis eſt peccatum mortale tùm contra virtutem pœnitentiæ, tùm contra charitatem divinam vetantem contemptum quemlibet divinæ amicitiæ, & periculum labendi in mortale; & ſæpe etiam contra charitatem propriam. Hoc autem peccatum multiplicatur quavis dilatione notabili moraliter interrupta.

Quænam autem dilatio hic notabilis cenſeatur, ut ſufficiat ad mortalem culpam, ex morali judicio æſtimandum eſt.

Cæterùm ſecundùm omnes contritionis præceptum obligat per ſe in quovis probabili periculo mortis. Quia cùm poſt mortem obſervari nequeat, homo ſe exponeret periculo illud non obſervandi. Per accidens verò obligat quoties quis Sacramentum aliquod vult miniſtrare vel ſuſcipere; quia ex virtute religionis tenetur Sancta ſanctè tractare, & proinde ſibi procurare ſtatum gratiæ. Item ſic obligat, quando neceſſaria putatur ad ſuperandam tentationem, vel avertendam calamitatem publicam.

Obj. 1. Contritionis præceptum per ſe obligat tantùm, ut aliquando agatur pœnitentia. Ergo non obligat ante mortem, aut morale periculum mortis.

Reſp. diſting. anteced. Obligat tantùm, ut aliquando pœnitentia agatur tempore debito, & ſine vituperabili ideoque notabili mora, *conc. ant.* ſecùs, *nego ant. & conſeq.* tempus autem debitum æſtimari debet ex titulis, quibus nititur illud præceptum; qui tituli exigunt, ut pœnitentia non diu poſt peccatum admiſſum differatur, nempe ut fiat ſtatim atque moraliter loquendo, peccator recogitat ſe peccaſſe, & poteſt rectè fieri.

Obj. 2. Præceptum contritionis non obligat niſi pro tempore, quo obligat præceptum confeſſionis, ſed præceptum confeſſionis citra periculum mortis obligat tantùm ſemel intrà annum. Ergo.

Reſp. Nego maj. Diſparitas eſt, quia præceptum confeſſionis ex vi titulorum quibus nititur, pati poteſt dilationem majorem, præſertim cùm contritio perfecta ejus vices ſuppleat. At præceptum contritionis ex vi titulorum quibus nititur, exigit contritionem non diu differri. Nam hi tituli ſunt juſtitia ad Deum obligans ad divinam injuriam compenſandam ſine notabili, ac vituperabili mora; periculum labendi in aliud mortale; & gravis inordinatio, quæ cernitur, cùm quis notabili tempore voluntariè ſejungitur & habitualiter avertitur à fine ultimo. Præterea minor eſt controverſa.

Obj. 3. Obligatio contritionis eli-

ciendæ statim moraliter loquendo post peccatum, sumendo illud *statim* cum aliquo spatio temporis juxta prudens judicium, non innotescit fidelibus. Nam neque fideles dilationem contritionis notabilem vulgò confitentur, neque confessarii eos de illa interrogant. Ergo hæc obligatio non extat.

Resp. 1. Nego conseq. Nam præcepta actuum fidei, spei, & charitatis multoties per se certò obligant toto vitæ tempore; & tamen non solent vulgò fideles se accusare de omissionibus illorum actuum, nec à multis confessariis ea de re interrogantur. Itaque cùm difficile sit determinare tempus, quo præcisè certa præcepta obligent per se, non mirum est determinationem ejusmodi obligationis, licèt certæ, non omnibus innotescere, præsertim iis, qui res ex nimia subtilitate & argutia magis quàm ex morali judicio expendunt.

Resp. 2. Nego anteced. Nam 1. hæc obligatio innotuit S. Bonaventuræ, Guillelmo Parisiensi, sancto Antonino, & multis aliis Theologis. 2. Concionatores sæpe Pœnitentiæ dilationem acriter reprehendunt: ac proinde ipsi judicant, & simul auditores docent gravem huic dilationi inesse inordinationem.

Ad probationem, dico fideles salutis suæ studiosos non differre diu contritionem: confessarios verò, qui nobis assentiuntur, vel interrogare pœnitentes cùm opus est vel ex circumstantiis eorum quæ narrantur, vel ipsorum pœnitentium habituali dispositione & consuetudine satis intelligere quid circa illam dilationem judicare debeant. Ex aliorum autem confessariorum nobis dissentientium praxi non potest firmum erui contra nostram sententiam argumentum.

Item ex praxi fidelium etsi satis vulgari, præsertim si consistat in omissione, non potest certum peti argumentum. Quia non pauci fideles sæpe ignorant quæ agenda sunt, & præsertim ea quæ sunt in controversia; & multi suam agendi rationem non instituunt secundùm leges quæ ipsis proponuntur. Quibus adde oblivionem.

ARTICULUS IV.

Qualis debeat esse contritio ad remissionem mortalium requisita?

DIco. Contritio ad remissionem peccatorum mortalium necessaria sive in Sacramento, sive extra illud, debet esse vera ac interior, formalis, supernaturalis, universalis, efficax, & appretiativè summa.

Probatur per partes. 1. Contritio debet esse vera ac interior, juxta illud Joelis c. 2. *Convertimini ad me in toto corde vestro.* Nam ex Conc. Trid. est animi dolor ac detestatio cum proposito. Et alioqui non esset contritio, sed merum simulacrum contritionis, quo Deus, qui intuetur cor, decipi non potest. At necesse non est, ut sit sensibilis; nam ex Conc. Trid. est animi dolor: animus autem mentem & voluntatem, non appetitum sensitivum significat. Sæpe tamen est sensibilis, quia sæpe ex ea oritur motus appetitus sensitivi.

2. Re-

2. Requiritur contritio formalis. Nam hæc per se necessaria est necessitate medii, ut probatum est. Hinc tres illos actus formaliter continere debet, nempe dolorem ac detestationem de peccatis commissis, & propositum formale nunquam peccandi saltem mortaliter. Quamvis autem per accidens in casu, quo quis nullius mortalis culpæ sibi sit conscius, ad justificationem sufficiat contritio virtualis in actu charitatis perfectæ consistens, & includens votum contritionis formalis ac Sacramenti, tamen ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ semper necessariò requiritur contritio formalis, cùm sit illius pars materialis.

3. Requiritur contritio supernaturalis, hoc est, elicita ex auxilio gratiæ actualis, & ex motivo per fidem proposito. Nam sic definit Conc. Trid. sess. 6. can. 3. *Si quis dixerit, sine præveniente Spiritus-sancti inspiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit.* Præterea fide constat sine gratia Christi nullum fieri posse actum salutarem, juxta illud Christi, Joann. c. 15. *sine me nihil potestis facere.* Ratio est, quia medium debet esse fini proportionatum, proindeque ejusdem ordinis. Ergo cùm contritio sit à Deo instituta ut medium justificationis nostræ, & gratiæ sanctificantis obtinendæ, debet esse supernaturalis ordinis sicut est ipsa justificatio, & gratia sanctificans.

Quare peccator humilibus ac crebris precibus contritionis gratiam à Deo petat per merita Christi his verbis Jeremiæ, c. 31. *Converte me, & convertar: quia tu Dominus Deus meus.*

Ut tamen contritio sit supernaturalis, præter auxilium supernaturale debet habere etiam motivum supernaturale: nam actio moralis speciem suam præsertim ex motivo sumit.

4. Requiritur contritio universalis saltem virtualiter hoc sensu, quòd dolor ac detestatio extendere se debeat saltem confusè ad omnia peccata mortalia commissa sub ratione omnibus communi, qualis est ratio offensæ divinæ, ratio dilectionis Dei, ratio suppliciorum æternorum: propositum verò se extendat ad omnia omnino peccata mortalia vitanda.

Prob. Tùm ex Scriptura. Ezech. c. 18. *Si autem impius egerit Pœnitentiam ab omnibus peccatis suis quæ operatus est, & custodierit omnia præcepta mea* (efficaci proposito servandi omnia) .... *vita vivet.* Et Jac. 2. *Quicumque autem totam legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus*, quoad privationem gratiæ sanctificantis & beatitudinis.

Tùm ex Conc. Generali Lateranensi II. c. 22. ubi ait: *Falsam pœnitentiam esse constat, cùm spretis pluribus, de uno solo pœnitentia agitur; aut cùm sic agitur de uno, ut non discedatur ab alio. Unde scriptum est: qui totam legem observaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus, scilicet quantùm ad vitam æternam: sicut enim si peccatis esset omnibus involutus, ita si in uno tantùm manat, æternæ vitæ januam non intrabit, &c.*

Ratio est, quia ut contritio ad remissionem peccatorum mortalium valeat

leat, debet valere ad remissionem omnium mortalium: nam unum mortale non potest remitti sine omni alio. Contritio autem non potest valere ad remissionem omnium mortalium, nisi saltem virtualiter & implicitè se ad omnia extendat. Præterea ex Conc. Trid. sess. 14. c. 4. Contritio includit propositum non peccandi de cætero, id est, propositum numquam peccandi. Propositum autem nunquam peccandi mortaliter, est propositum vitandi omnia peccata mortalia, quæ committi possunt, sicque est universale saltem virtualiter. Ergo etiam dolor ac detestatio debet esse universalis.

Ex communi tamen sententia necesse non est, ut contritio distinctè cadat in singula peccata mortalia, sive diversis actibus quorum unus unum mortale, alius verò aliud attingat, sive uno & eodem actu, qui diversa peccata secundùm propriam cujusque rationem seu differentiam attingat ; quia ejusmodi necessitas neque ex Scriptura, neque ex Traditione, aut Conciliis probari potest. Nam Scriptura & Concilia solùm exigunt contritionem de omnibus mortalibus admissis cum proposito nullum posthac admittendi : ad quod non requiritur, ut voluntas singula mortalia distinctè attingat ; sed sufficit, quòd habeat dolorem ac detestationem de omnibus admissis ex motivo omnibus communi, sub quo nempe quodvis peccatum mortale est supra omnia mala & detestabilia detestabile: nam tunc nullum erit de quo non verè doleat, & quod non summè detestetur.

Similiter necesse non est, ut propositum distinctè cadat in omnia & singula peccata mortalia possibilia. Nam ex Conc. Trident. sufficit propositum numquam peccandi, & excludens affectum omnem ad quodlibet mortale peccatum: ad quod satis est, si voluntas habeat propositum unum generale vitandi omnia mortalia possibilia propter motivum omnibus commune.

5. Requiritur contritio appretiativè summa; ita ut pœnitens de peccato commisso longè magis æstimativè doleat quàm de quovis alio malo ac damno, & peccata detestetur super omnia alia mala detestabilia, sitque paratus omni bono carere, & pati omne malum in quocumque casu possibili secundùm rei veritatem, quàm peccare mortaliter, juxta illud Joelis c. 2. *Convertimini ad me in toto corde vestro*, totalitate scilicet appretiationis.

Prob. Tùm quia peccatum, cùm sit offensa Dei, & privativum summi boni, est summum malum, proindeque super omne aliud malum odio habendum & fugiendum. Tùm quia pœnitens ita peccata commissa detestari debet, ut simul habeat propositum numquam peccandi mortaliter pro quocumque casu possibili secundùm rei veritatem & ordinem à Deo statutum, quod sit incompossibile cum omni affectu erga illa in quocumque casu possibili. Deus enim ad reconciliationem sui cum peccatore, exigit ut is voluntatem à peccatis perfectè avertat.

6. Denique requiritur contritio efficax : ita ut excludat omnem affectum ad quodlibet mortale peccatum, & volun-

voluntas ſit parata ad adhibenda omnia media ad cujuslibet peccati mortalis fugam, & obſervationem omnium præceptorum neceſſaria, cujuſmodi ſunt occaſiones omnes peccandi proximas vitare, cupiditates coercere, malas conſuetudines radicitùs evellere, crebrò orare, &c. tum quia contritio debet eſſe appretiativè ſumma, & ex toto corde, quæ totalitas appretiationis ſummam efficaciam includit. Tùm quia contritio eſt vera converſio ad Deum, quæ non poteſt eſſe ſine efficaci odio offenſæ divinæ, & efficaci amore juſtitiæ.

ARTICULUS. V.

An, & quæ contritio ad remiſſionem peccatorum mortalium ſufficiat extra Sacramentum?

§. I.

Prænotanda.

I. Ex Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 4. contritio dividitur in perfectam, & imperfectam quæ attritio dicitur. Contritio perfecta eſt animi dolor ac deteſtatio de peccatis commiſſis cum propoſito non peccandi de cætero, ex actu, ſeu motivo perfectæ charitatis, nempe quia peccatum eſt offenſa Dei ſuper omnia dilecti propter ſe, hoc eſt, propter ſuam infinitam amabilitatem, & bonitatem abſolutam, quæ eſt complexio omnium Dei perfectionum, vel (ut aliqui volunt) propter aliquam Dei perfectionem abſolutè ſpectatam, ſeu ſpectatam quatenùs eſt bonum Dei. Hinc perfecta contritio continet formaliter actum perfectæ charitatis, eſtque complexum ex quatuor actibus, videlicet dolore ac deteſtatione de peccatis commiſſis, propoſito nunquam peccandi, & actu perfectæ charitatis divinæ. Nam uno & eodem actu contritionis, qui eſt eſſentialiter compoſitus, ſimul deteſtor peccatum ſuper omnia deteſtabilia propter Deum, & Deum ipſum diligo ſuper omnia propter ſe; quandoquidem per unum & eumdem actum contritionis deteſtor peccatum, quia Deum amo ſuper omnia propter ſe. Igitur actus charitatis eſt eſſentialis pars contritionis perfectæ; qui actus ſuperadditur contritioni genericè ſumptæ: unde à Concil. Trident. contritio perfecta dicitur charitas perfecta.

Contritio imperfecta, ſeu attricio eſt animi dolor ac deteſtatio de peccatis commiſſis cum propoſito non peccandi in poſterum, ex alio motivo honeſto ſupernaturali quàm charitatis; putà ex metu pœnarum & gehennæ, vel ex peccati turpitudine Theologica, nempe pro ut opponitur legi divinæ, ſanctitati Dei, vel imagini Dei, &c.

II. Contritio perfecta, & attritio eſſentialiter ſpecie differunt. Nam actus habentes motiva notabiliter diverſa ſunt eſſentialiter & ſpecificè diverſi, cùm actus ſpeciem ſuam ſumant ab objecto formali ſeu motivo. Hinc attritio numquam fieri poteſt contritio: nam cùm eſſentialiter ab ea differat, mutaretur ejus eſſentia, quod repugnat.

III. Contritio perfecta & attritio in eo conveniunt, quòd utraque ſit animi

animi dolor ac deteſtatio de peccato commiſſo cum propoſito non peccandi, ex motivo honeſto ſupernaturali & per fidem propoſito, quæ omnia continent genus contritionis, ac proinde ſpeciebus convenire debent: nam quod convenit generi, convenit quoque ſpeciebus, cùm genus ſit quid commune omnibus ſpeciebus. Differunt vero præcipuè in eo, quòd contritio perfecta contineat actum charitatis perfectæ, & conſequenter juſtificet ante actualem Sacramenti ſuſceptionem: non autem attritio, ut docet Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 4.

Porro contritio perfecta dicta eſt ſimpliciter contritio, quia omnino & perfectè convertit ac immutat peccatorem, illum à ſtatu peccati & inimicitiæ Dei ad ſtatum juſtitiæ & amicitiæ Dei perducens; analogia ducta à corporibus duris, quæ cùm perfectè conteruntur, in minutiſſimas patres dividuntur, ſicque omnino immutantur. Quæ verò atteruntur tantùm, in majores partes dividuntur, & ſic imperfectè tantùm immutantur. Hinc contritio imperfecta dicta eſt attritio, quia peccatorem non perfectè convertit & immutat, nec perducit per ſe ſine Sacramento in ſtatum amicitiæ divinæ, ſed tantùm ad illum in Sacramento conſequendum diſponit.

IV. Contritio dupliciter dicitur ſumma, nempe appretiativè, & intenſivè. Contritio appretiativè ſumma eſt ea, qua deteſtamur peccatum ſuper omnia alia deteſtabilia. Contritio intenſivè ſumma eſt ea, quæ eſt ſummè vehemens, ſeu quæ fit ſummo cum animi conatu: ſive quæ eſt ſummè intenſa.

V. Bajus, Janſenius Iprenſis, & Eſtius negant contritionem perfectam juſtificare extra uſum Sacramenti, niſi in certis caſibus: putà Martyrii mortis, cùm deeſt copia confeſſarii, vel niſi ſit ſummè intenſa.

Recentiores verò aliqui duplicem diſtinguunt charitatem, qua Deus ſuper omnia propter ſe diligitur, unam ſcilicet intenſam quam ſolam vocant perfectam; & alteram remiſſam, quam imperfectam & inchoatam appellant. Hinc contritionem, quæ concipitur ex amore Dei ſuper omnia propter ſe dilecti, duplicem diſtinguunt; unam perfectam, quæ concipitur ex amore Dei ſuper omnia propter ſe intensè dilecti: & alteram imperfectam, quæ concipitur propter Deum ſuper omnia propter ſe remiſsè dilectum. Perfectam dicunt ſemper juſtificare etiam extra Sacramentum: imperfectam verò juſtificare ſolùm in Sacramento niſi in caſu neceſſitatis. Quæ opinio non videtur quoad rem differre à ſententia Baji, Janſenii, & Eſtii.

E contra communis veterum & recentiorum ſententia docet omnem actum charitatis, qua Deus ſuper omnia propter ſe diligitur licet remiſsè, & omnem contritionem conceptam ex amore Dei ſuper omnia propter ſe dilecti, juſtificare etiam extra Sacramentum, non tamen ſine voto Sacramenti in illa incluſo.

§. II.

Dico. Omnis contritio concepta ex amore Dei ſuper omnia propter ſe dilecti,

lecti, semper justificat etiam extra Sacramentum, in quocumque gradu intensionis sit, non tamen sine voto Sacramenti quod continet.

Prob. 1. Quia Scriptura, Patres, & Concilium Trident. contritioni omni ex amore Dei super omnia propter se dilecti, & actui charitatis quo Deus sic diligitur, remissionem peccatorum, vitam animæ, amicitiam divinam, & gratiam sanctificantem tribuunt simpliciter absque ulla distinctione, limitatione, & restrictione ad contritionem & charitatem in summo, aut certo gradu intensam. Ergo omnis contritio ex amore Dei super omnia dilecti, justificat semper, &c.

Prob. ant. Ex Scriptura. Ezech. c. 18. *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, & custodierit omnia præcepta mea ... vita vivet .... convertimini & agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris, & non erit vobis in ruinam iniquitas,* Et c. 33. *Impietas impii non nocebit ei in quacumque die conversus fuerit ab impietate sua.* Ubi justificatio promittitur omnibus peccatoribus, qui sincerè pœnitentiam agunt ex amore scilicet Dei super omnia dilecti, nulla facta mentione magnæ intentionis. 1. Petri, c. 4. *Charitas operit multitudinem peccatorum.* Prov. c. 8. *Ego diligentes me diligo.* Jo: c. 14. *Qui diligit me, diligetur à Patre meo: & ego diligam eum.... si quis diligit me, sermonem meum servabit, & pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus,* scilicet per gratiam sanctificantem. 1. Joann. c. 4. *Omnis qui diligit, ex Deo natus est.* Quibus locis & aliis similibus justificatio & amicitia divina actui charitatis veræ ac simpliciter dictæ tribuitur sine ulla distinctione & restrictione: omnis autem contritio concepta propter Deum super omnia propter se dilectum continet actum charitatis veræ ac simpliciter dictæ; nam omnis actus, quo Deus super omnia propter se diligitur, est vera ac propriè dicta charitas; habet enim totam essentiam charitatis consistentem in eo quod Deus super omnia propter se diligatur.

2. Ex Patribus S. Ambrosius, Apolog. 1. David c. ult. *remissionem meruit iniquitatis, & texit charitate.* S. Augustinus, tract. 1. in Epist. Jo. c. 1. *Sola ergo charitas extinguit delicta.* Et tract. 9. in eamd. Epist. *Diligendo amici facti sumus .... anima nostra fœda est per iniquitatem: amando Deum, pulchra efficitur.* S. Chrysostomus, hom. 7. in 2. Epist. ad Timoth. *Ubi charitas est, omnia sublata sunt mala.* S. Leo, Epist. 91. *Nullas patitur veniæ moras vera conversio, dicente Spiritu Dei per prophetam: cùm conversus ingemueris, tunc salvus eris.* S. Petrus Chrysolog. serm. 94. *Absolvi vis, ama; charitas cooperiet multitudinem peccatorum.*

3. Ex Conc. Trid. sess. 14. c. 4. ubi ait. *Etsi contritionem hanc aliquando charitate perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliare priusquàm hoc Sacramentum actu suscipiatur, &c.* Ergo ex Concilio omnis contritio charitate perfecta reconciliat hominem Deo ante realem Sacramenti susceptionem: nam hæc propositio Conc. Trident. est indefinita, ideoque universalis de

de contritione charitate perfecta, atqui omnis contritio concepta ex amore Dei super omnia propter se dilecti, est contritio charitate perfecta: nam habet totam essentiam charitatis veræ & simpliciter ac propriè dictæ, consistentem in summa appretiatione, & motivo amoris omnium perfectissimo. Ergo omnis contritio concepta ex amore Dei super omnia propter se dilecti reconciliat hominem Deo ante Sacramenti susceptionem.

Præterea Concilium non dicit contritionem charitate intensa perfectam, sed simpliciter charitate perfectam. Neque eam ab imperfecta distinguit nisi penes motivum, non autem penes majorem intentionem, ut patet ex toto capite.

Prob. 2. Ex damnatione harum Baji propositionum, facta à S. Pio V. & Gregorio XIII. & Urbano VIII. & ab Ecclesia Catholica recepta 31. *Charitas perfecta & sincera, quæ est ex corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta, tàm in catechumenis, quàm in pœnitentibus, potest esse sine remissione peccatorum.* 32. *Charitas illa, quæ est plenitudo legis, non est semper conjuncta cum remissione peccatorum.* 70. *Homo existens in peccato mortali potest habere veram charitatem.* 71. *Per contritionem etiam cum charitate perfecta & cum voto suscipiendi Sacramentum conjunctam, non remittitur crimen extra casum necessitatis, aut Martyrii, sine actuali susceptione Sacramenti.*

In his propositionibus agitur. 1. De charitate actuali, ut patet ex his verbis. 31. *Quæ est ex corde puro;* & istis. 32. *Quæ est plenitudo legis*, scilicet in præparatione animi. Nam charitas habitualis non est, nec producitur ex corde, sed in corde producitur & infunditur per solum Spiritum-sanctum; & sola charitas actualis continet propositum efficax saltem virtuale servandi omnia præcepta. Præterea 71. propositio clarè exprimit solam charitatem actualem. 2. Per charitatem intelligitur amor quilibet Dei super omnia propter se. Nam amor Dei super omnia propter se quamvis remissus, est vera charitas; cùm habeat totam ejus essentiam nempe summam appretiationem & motivum perfectæ charitatis: & idem amor, etsi remissus, est plenitudo legis, cùm per illum satisfiat præcepto charitatis, & voluntas reddatur efficaciter disposita ad servandam totam legem. Præterea Bajus docebat charitatem actualem valde intensam justificare & semper conjunctam esse cum remissione peccatorum. Unde in istis propositionibus loquitur de charitate actuali remissa; & tamen damnatus est. Ergo.

Prob. 3. Ex S. Thoma, in 4. dist. 17. q. 2. art. 5. *Quantumcumque parvulus sit dolor, dummodò ad contritionis rationem sufficiat, omnem culpam delet.*

Prob. 4. Ratione multiplici. 1. Sic. Intensio major vel minor est accidentalis cuilibet actui, proindeque charitati & contritioni; & in aliis virtutibus ut fidei & spei non requiritur certus gradus intensionis, ut sint essentialiter perfectæ virtutes.

Præcipua autem vis actus non pendet ab eo quod ei accidentale eſt. 2. Si contritio ex amore Dei ſuper omnia propter ſe, ſed remiſſo juſtificat aliquando, nempe in caſu neceſſitatis, ut volunt adverſarii, certè debent in quovis alio caſu juſtificare. Nam contritio remiſſa per ſe non habet majorem vim movendi Deum in caſu neceſſitatis quàm in quolibet alio; nec circumſtantia neceſſitatis auget contritionis æſtimabilitatem: neque Deus plus contritioni remiſſæ promiſit in caſu neceſſitatis quàm in quovis alio. Contritio ex amore Dei ſuper omnia propter ſe dilecti quamvis remiſſio concepta, eſt diſpoſitio ad peccatorum remiſſionem valde proportionata; tum quia efficaciter avertit à peccatis, & totaliter ac integrè ad Deum convertit ex motivò perfectiſſimo: tum quia eſt proportionata habitui charitatis incompoſſibili cum ullo peccato mortali.

§. III.

Solvuntur objectiones petitæ ab auctoritate.

Obj. 1. Illud Deut. c. 4. *Cùm quæſieris Dominum tuum, invenies eum, ſi tamen toto corde quæſieris, & tota tribulatione animæ tuæ.* Et illud Joelis c. 2. *Convertimini ad me in toto corde veſtro, &c.* Ergo ad juſtificationem requiritur contritio ſummè vel ſaltem valde intenſa.

Reſp. Nego conſeq. Quia ſicut per hæc verba (*diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*) præcipitur dilectio Dei, non intenſivè, ſed extenſivè ſeu appretiativè ſumma: ita verba objecta ſignificant neceſſitatem contritionis appretiativè ſummæ, qua ſcilicet peccata omnia ſuper omnia alia mala deteſtemur, parati potiùs quolibet bono carere, & quodlibet aliud malum pati quàm Deum mortaliter offendere. Nam voces (*ex toto corde*) ſignificant totalitatem appretiationis, ſeu appretiationem ſummam. Dicimur enim velle ex toto corde, quod ſuper alia volibilia volumus, ſive illud etiam cum vehementia, ſive ſine vehementia velimus. Igitur requiritur converſio ex toto corde totalitate appretiationis, non totalitate intenſionis.

Obj. 2. Chriſtus, Luc. 7. de Magdalena dixit: *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* Ergo ad remiſſionem peccatorum requiritur magna aliqua intenſio amoris.

Reſp. Nego conſeq. Quia ibi agitur de remiſſione peccatorum non ſolùm quoad culpam, ſed etiam quoad omnem pœnam. Nam Chriſtus his verbis declarat ſe Magdalenæ propter ardentiſſimum ejus amorem remiſiſſe peccata omnia tùm quoad reatum culpæ, tùm etiam quoad reatum omnis pœnæ. Quare (ut ait Bellarminus) Chriſtus his verbis ſolùm ſignificat magnam dilectionem cauſam fuiſſe magnæ indulgentiæ.

Dices. Quando Chriſtus verba illa protulit, Magdalena jam erat perfectè contrita, nec tamen juſtificata. Ergo non omnis contritio perfecta juſtificat.

Reſp. Nego 2. p. ant. itaque Chri-

ſtus illis verbis, & his ſequentibus (*remittuntur tibi peccata tua*) Magdalenam non primò juſtificavit; ſed ſolùm primam juſtificationem à ſe collatam declaravit & confirmavit.

Porro cùm ſanctus Auguſtinus, hom. 23. inter 50. de Magdalena ait: *Acceſſit ad Dominum immunda, ut rediret munda: acceſſit ægra, ut rediret ſana*: ſupponit eam ad Chriſtum acceſſiſſe cum imperfecta contritione & charitate; & ſolùm ad pedes Chriſti advolutam amaſſe Deum ſuper omnia propter ſe.

Obj. 3. Act. c. 22. Paulo quamvis perfectè contrito Ananias dixit: *Exurge, & baptizare, & ablue peccata tua.*

Reſp. Ananias hæc dixit Paulo, quia non certò ſciebat eum elicuiſſe actum charitatis perfectæ, nec proinde jam juſtificatum eſſe. Et ſciebat eum, etiamſi per charitatem perfectam juſtificatus fuiſſet, tamen non fuiſſe juſtificatum niſi cum ſpeciali onere & obligatione ſuſcipiendi Baptiſmi pro iiſdem peccatis jam remiſſis. Præterea certò etiam non noverat contritionem Pauli fuiſſe ſufficientem ad remiſſionem omnis pœnæ peccatis debitæ. Quare adhuc à reatu omnis pœnæ abluendus erat per Baptiſmum.

Obj. 4. Sanctum Cyprianum, epiſtola ad Caldonium.

Reſp. Ibi agit de pœnitentibus, quos jam Deo reconciliatos eſſe putabat, ſed quibus dicit impertiendam eſſe pacem, cujus nomine intelligit reconciliationem cum Eccleſia, & abſolutionem ab excommunicatione; quoſque dicit ſolùm eſſe quaſi proſtratos ſub diabolo, quia adhuc quamvis per perfectam contritionem juſtificati detinebantur excommunicatione.

Obj. 5. S. Chryſoſtomus, Hom. 7. in 2. epiſt. ad Tim. ait: *Sicut ignis, ubi Sylvam occupaverit, omnia purgare conſuevit: ita & charitatis fervor, quocumque inciderit, omnia perimit atque perrumpit. Ubi charitas eſt, omnia ſublata ſunt mala.* Ergo ex S. Doctore ad remiſſionem peccatorum requiritur magnus fervor charitatis.

Reſp. Nego conſeq. Nam ibi ſolùm de morum emendatione, non de peccatorum remiſſione agit; nec adhibet nomen fervoris charitatis ad charitatem intenſam præ remiſſa ſignificandam, ſed ſolùm ad ſignificandum charitatem per modum ignis cujusdam ſpiritualis omnia vitia perimere. Quod omni actui veræ charitatis convenit, nam quælibet charitas vera, per quam Deus ſuper omnia propter ſe diligitur, hominem ab omni peccato & vitio lethali avertit, & ad totam legem ſervandam efficaciter diſponit. Quare S. Doctor poſtea ſimpliciter dicit: *Ubi charitas eſt, omnia ſublata ſunt mala.* Charitas autem remiſſa, ſed appretiativè ſumma, eſt charitas ſimpliciter & propriè dicta, cùm totam ejus eſſentiam habeat.

Obj. 6. Multos textus S. Auguſtini.

I. S. Doctor, l. 4. de Baptiſmo, c. 21. ait: *Nec ego dubito Catechumenum Catholicum divina charitate flagrantem hæretico baptizato anteponere, ſed etiam in*

ipſa

ipsa intus Catholica bonum Catechumenum malo baptizato anteponimus .... sicut autem bono Catechumeno Baptismus deest ad capessendum Regnum Cœlorum, sic malo baptizato vera conversio .... namque ne secura esset justitia Catechumenis, dictum est: nisi quis renatus fuerit, &c.

Resp. 1. Ibi agitur de charitate etiam intensa, ut patet ex voce *flagrantem.*

Resp. 2. Ibi S. Doctor dicit tantùm, Catechumeno charitate flagranti deesse baptismum ad capessendum Regnum Cœlorum, non autem ad remissionem peccatorum. Quia catechumenus ille justificatus non fuit per Charitatem nisi cum obligatione suscipiendi suo tempore Baptismi: quem si postea recipere negligit, mortaliter peccat, & in hoc peccato moriens damnabitur.

II. S. Augustinus, eodem l. c.22. dicit cordis ad Deum conversionem non nisi in articulo necessitatis supplere baptismum.

Resp. Ibi loquitur de conversione, qualis fuit in latrone, cui in cruce pendenti Christus Paradisum promisit, ideoque etiam de conversione facta ex charitate intensa. Dicit autem hanc sufficere ad salutem, quando non contemptus religionis, sed necessitas excludit Baptismi susceptionem; quia nempe desiderium efficax Baptismi in perfecta cordis conversione inclusum, sufficit, ut non baptizatus per contritionem perfectam justificatus, perseveret & moriatur in statu gratiæ, quando Baptismum suscipere non potest, & sic sine Baptismi susceptione salutem consequatur, quam non consequeretur si ante mortem baptizari posset & nollet.

III. Tract. 13. in Joann. sic ait: *Quantumcumque enim Catechumenus proficiat, adhuc sarcinam iniquitatis suæ portat: non illi dimittitur, nisi cùm venerit ad Baptismum.*

Resp. S. Augustinus loquitur ibi de Catechumeno proficiente in aliqua virtute inferiori seu morali, non autem in charitate: alioqui per intensissimam charitatem nemo justificari posset sine reali susceptione Baptismi. Item loquitur de Catechumeno, qui Baptismi susceptionem negligit, qui proinde caret perfecta contritione & charitate includente votum efficax Sacramenti; ut patet ex verbis præcedentibus, quibus dicit Christum baptizari voluisse baptismo Joannis, *ne quis arrogans, eò quòd habeat abundantiam alicujus gratiæ, dedignaretur baptizari baptismo Domini. Quantumcumque enim Catechumenus proficiat, &c.*

Cùm autem S. Doctor addit: *Pressuris peccatorum nemo caret, nisi ad fontem Baptismi pervenerit*, solùm vult neminem adultum non baptizatum justificari, quamdiu culpabiliter differt Baptismi susceptionem; quia tandiu Christi Sacramentum dedignatur, & interpretativè contemnit, sicque caret perfecta cordis ad Deum conversione, quæ semper votum Sacramenti includit.

IV. L. 9. Confess. cap. 4. dicit: *Gaudens in fide laudavi nomen tuum, & ea fides me securum esse non sinebat de præteritis peccatis meis, quæ mihi per Baptismum tuum remissa nondum erant.*

Resp. Ideo solùm S. Augustinus ante

Baptismum de peccatorum suorum remissione securus non fuit; quia certò non sciebat se elicuisse contritionem charitate perfectam, nec fecerat id totum quod Deus ad remissionem peccatorum exigit. Dicit autem peccata sibi nondum remissa fuisse, quia ex humilitate non putabat se perfectam contritionem habere, quamvis tamen reverà habuerit, sicque ante Baptismi susceptionem justificatus fuerit.

V. L. 1. de Symbolo ad Catechum. ait: *Deus non dimittit peccata nisi baptizatis. Ipsa peccata, quæ primùm dimittit, nisi baptizatis dimittit. Quando? Quando baptizantur.... Catechumini quamdiu sunt, super illos sunt peccata eorum.*

Resp. Eò loquitur de eo quod ordinariè fit. Nam cùm ordinariè Catechumeni ante Baptismum Deum super omnia propter se non ament, iis ordinariè peccata ante Baptismum non dimittuntur. Docet quippe fieri aliquando, ut Catechumenus ante Baptismum justificatus sit per contritionem scilicet charitate perfectam: sic enim, l. 4. de Baptismo, c. 24. ait: *in Cornelio præcessit sanctificatio spiritalis in dono Spiritus-sancti, & accessit Sacramentum regenerationis in lavacro Baptismi.*

VI. Epistol. 180. ad Honorat. ait: *magnum exitium sequi eos, qui de hoc sæculo exeunt vel non regenerati, vel ligati.*

Resp. Hoc dicit solùm, quia ordinariè peccatores non habent perfectam contritionem. Nam Conc. Trident. dicit tantùm, contritionem aliquando charitate perfectam esse contingere. Quod autem aliquando tantùm contingit, non contingit ordinariè.

Nota. Textus objecti tam spectant charitatem intensam, quàm remissam.

Obj. 7. Patres requirunt pœnitentiam valde intensam.

Resp. Eorum textus intelligi rectè possunt de pœnitentia appretiativè summa: vel ad summum de necessitate convenientiæ & utilitatis, vel de necessitate ad remissionem reatus omnis pœnæ. Nec ullus textus proferri potest, qui adversariorum sententiam probet. Contra verò Patres magno consensu actui charitatis veræ ac propriè dictæ, sine distinctione majoris aut minoris intensionis, justificationem attribuunt.

Obj. 8. Aliqui Patres docent Petrum negando Christum, retinuisse perfectam Dei charitatem, sed ejus fervorem dumtaxat amisisse. Nam S. Leo, serm. de passione, Petrum alloquens ait: *vidit in te Dominus non fidem fictam, non dilectionem aversam, sed constantiam fuisse turbatam.* Et S. Bernardus, L. de diligendo Deo. De Petro, postquam Christum negavit, sic ait: *non fuit charitas extincta, sed sopita.*

Resp. Ad primum. S. Leo solùm vult Petrum non abnegasse Christum ex odio Christi, sed ex metu mortis.

Resp. Ad secundum sensus est: in Petro remansisse aliquem amorem & affectum erga Christum, sed imperfectum & inefficacem.

Obj. 9. S. Leo, Epist. 91. ad Theod. ait: *Divinæ bonitatis præsidio ordinatum est, ut indulgentia Dei, nisi supplicationibus Sacerdotum nequeat obtineri.*

Resp.

Resp. Sensus est, fideles remissionem peccatorum obtinere non posse sine absolutione Sacerdotis in re, vel in voto. Absolutio autem dicitur supplicatio, seu oratio, quia constat verbis sacris Deum efficaciter moventibus ad dandam gratiam sanctificantem, qua remittuntur peccata.

Porrò illius effati (sententia Petri præcedit sententiam Pauli) sensus est, quòd dùm pœnitens in Sacramento absolvitur, non absolvitur à Deo, nisi quia absolvitur à Sacerdote Deum per suam absolutionem efficaciter movente ad condonanda peccata. Vel etiam quòd nemo baptizatus umquam remissionem peccatorum obtineat sine absolutione Sacerdotis in re vel in voto.

Obj. 10. S. Thomas, in 4. dist. 17. q. 2. a. 5. ait: *contritio, ut sæpe dictum est, habet duplicem dolorem: unum rationis, qui est displicentia peccati commissi; & hic potest esse adeò parvus, quòd non sufficiat ad rationem contritionis, ut si minùs displiceret ei peccatum, quàm debeat displicere separatio à fine; sicut etiam amor potest esse ita remissus, quòd non sufficit ad rationem charitatis.*

Resp. In hoc textu dolor parvus, & amor remissus intelliguntur quantùm ad appretiationem, non quoad intentionem, ut patet ex his verbis, *ut si minùs ei displiceret peccatum, quàm debeat displicere separatio à fine.* Quare ibi S. Doctor ad rationem contritionis & charitatis exigit solùm appretiationem summam, non verò magnam, aut certam intensionem, quod etiam patet ex eo quòd sic concludit: *sic ergo dicendum, quòd quantumcumque parvus sit dolor* (intensivè scilicet) *dummodo ad contritionis rationem sufficiat, omnem culpam delet.*

Porro aliqui veteres Theologi, qui contritionem ab attritione distinguebant secundùm gradus intensionis, per contritionem intelligebant dolorem valde intensum, præscindendo à motivo. Unde per contritionem perfectam non intelligebant eam, quæ ex charitate valde intensa concipitur.

Obj. 11. Conc. Trid. multa docet quæ adversantur nostræ sententiæ, nam I. sess. 13. Can. 11. ait: *ne tantum Sacramentum indignè, atque ideo in mortem & condemnationem sumatur, statuit atque declarat ipsa Sancta Synodus, illis quos conscientia peccati mortalis gravat, quantumcumque etiam se contritos existiment, habita copia confessoris necessariò præmittendam esse confessionem Sacramentalem.* Ergo concilium censet hominem non justificari per quamlibet contritionem perfectam.

Resp. Nego conseq. Nam Concilium id statuit, quia valde difficilis & ardua, ac proinde satis infrequens est contritio perfecta. Ex quo fit, ut multi qui eam sibi habere videntur, reverà tamen non habeant. Quare si ad Eucharistiam non præmissa confessione Sacramentali accederent, tantùm Sacramentum indignè, ideoque in suam condemnationem sumerent. Igitur concilium jure meritò declarat, ab iis, qui mortalis peccati conscientiam gerunt, præmittendam esse confessionem, quia nempe periculum est, quantumcumque se contritos existiment, ne non sint contriti ex charitate per-

perfecta, ideoque juſtificati extra Sacramentum. Dignitas autem Euchariſtiæ exigit, ut peccator priùs Pœnitentiæ Sacramentum ſuſcipiat, quò faciliùs uberiusque gratiam ſanctificantem obtineat, & fiat ſecurior de ſtatu gratiæ requiſito ad Euchariſtiam ſuſcipiendam.

II. Conc. Trident. ſeſſ. 6. cap. 7. dicit Baptismum eſſe cauſam inſtrumentalem juſtificationis impii; & ſeſſ. 14. cap. 1. idem declarat de Sacramento Pœnitentiæ pro baptizatis mortaliter lapſis.

Reſp. Inde ſolùm ſequitur peccatorem non juſtificari ſine alterutro Sacramento, aut ejus voto, ut docet idem Concilium, ſeſſ. 6. cap. 4. & ſeſſ. 14. cap. 4. Proindeque peccatoris juſtificationem contritioni adſcribendam non eſſe ſine Sacramenti voto.

III. Seſſ. 6. cap. 8. aſſerit nihil eorum, quæ juſtificationem præcedunt, juſtificationis gratiam promereri.

Reſp. Quamvis contritio concepta ex charitate etiam intenſiſſima juſtificationis gratiam non mereatur, ſtrictè ſcilicet & de condigno, tamen illam ſemper & infallibiliter ex pura Dei miſericordia propter merita Chriſti ſtatim obtinet. Nam Deus gratis & miſericorditer intuitu meritorum Chriſti juſtificationem promiſit & confert omni peccatori ex charitate perfecta contrito.

Nota. Hæc omnia æque opponi poſſunt contra contritionem ex charitate vel intenſiſſima conceptam.

Obj. 12. Catechiſmus Romanus. tit. de Sacram. Pœnitentiæ ſic ait: *Ut enim hoc concedamus, contritione peccata deleri: quis ignorat illam adeo vehementem, acrem, ac intenſam eſſe oportere, ut doloris acerbitas cum ſcelerum magnitudine æquari conferrique poſſit? At quoniam pauci admodùm ad hunc gradum pervenirent, ſiebat etiam ut à pauciſſimis hac via peccatorum venia ſperanda eſſet. Quare neceſſe fuit, ut clementiſſimus Dominus faciliori ratione communi hominum ſaluti conſuleret. Quod quidem admirabili conſilio effecit, cùm claves regni cœleſtis Eccleſiæ tradidit, &c.*

Reſp. Hæc verba manifeſtam exaggerationem continent, ideoque eorum ſenſus juxta mentem & ſcopum auctoris explicandus eſt, qui clementiam Chriſti in inſtituendo Pœnitentiæ Sacramento, quo faciliùs obtinetur peccatorum remiſſio, commendare intendit. Itaque auctor ſolùm vult contritionem, qua peccata delentur extra Sacramentum, debere eſſe appretiativè ſummam, & ex amore Dei ſuper omnia propter ſe conceptam, unde poſſit cum ſcelerum magnitudine aliquo modo conferri; & contritionem illam ſine magno peccatoris conatu eſſe non poſſe appretiativè ſummam ex motivo charitatis, ideoque contritionem charitate perfectam magnis peccatoribus non ineſſe quin ſit etiam valde vehemens & intenſa. Cùm autem contritio illa charitate perfecta valde ardua ſit, pauci eam habent. Econtra attritio cum charitate inchoata facilior eſt, ſicque peccatores per Sacramentum Pœnitentiæ, ad quam illa ſufficit, faciliùs juſtificantur.

Quamvis autem contritio perfecta elici ſæpe non poſſit ſine magno conatu propter impedimenta quæ ſupe-

rari

rari debent, ideoque quin valde vehemens & intensa sit; nihilominus verum est, contritionem ex charitate etiam remissa, sed appretiativè summa conceptam semper justificare etiam extra Sacramentum. Idque clarè docet idem Catechismus; nam postquam, num. 36. dixit: *Sit* (contritio) *non solùm maxima* (appretiativè) *sed vehementissima atque perfecta* (accidentaliter,) num. sequenti subjicit: *quamquam si id minùs consequi possimus, ut perfecta sit* (perfectione illa accidentali vehementiæ & intensionis;) *vera tamen & efficax contritio esse potest.* De qua contritione jam sic loquitur, num. 42. *Ipsa contritio nunquam Deo grata & accepta esse non potest... quin etiam statim, ut eam mentibus nostris concepimus, peccatorum remissionem nobis à Deo tribui Prophetæ verba illa declarant: dixi, confitebor adversum me injustitiam meam Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei.... ex quo licet cognoscere veræ contritionis, de qua supra dictum est, eam esse vim, ut illius beneficio omnium delictorum veniam statim à Deo impetremus.*

Nota. Hæc objectio pariter solvenda est iis, qui docent per contritionem remissam aliquando; nempe in casu necessitatis, peccata remitti extra Sacramentum. Nam Cathechismus absolutè & sine limitatione dicit: ut contritione peccata deleantur, illam adeò vehementem, acrem, ac incensam esse oportere, ut cum scelerum magnitudine æquari conferrique possit.

§. IV.

Solvuntur objectiones petitæ ex ratione.

Obj. 1. Sacramentum Pœnitentiæ necessarium est necessitate medii ad remissionem peccatorum baptizatorum, sicut Baptismus ad remissionem peccatorum ante Baptismum commissorum. Ergo peccata non remittuntur per solam contritionem perfectam.

Resp. Utrumque Sacramentum necessarium est in re vel in voto: unde peccata non remittuntur per solam contritionem sine voto Sacramenti. Contritio autem perfecta continet votum ac propositum suscipiendi Sacramentum Pœnitentiæ: nam includit essentialiter propositum formale nunquam peccandi saltem graviter; ideoque servandi omnia præcepta saltem graviter obligantia, inter quæ est præceptum suscipiendi hoc Sacramentum. Item actus charitatis perfectæ idem votum ac propositum saltem virtualiter continet: nam per se reddit hominem efficaciter paratum ad omnia præcepta servanda; ita ut si de peccatis cogitaret, eliceret de illis contritionem, & propositum suscipiendi tempore debito Sacramentum vel Baptismi, vel Pœnitentiæ.

Porro actus charitatis perfectæ, & contritio illum continens dicuntur non justificare nisi cum voto Sacramenti. Quia per talem actum non confertur justificatio nisi intuitu Sacramenti, cujus desiderium ac propositum saltem implicitum ac virtuale continet, & nisi cum obligatione speciali ac directa illud actu suscipiendi pro iisdem peccatis jam remissis.

Obj. 2. Si contritio perfecta semper justi-

justificaret extra Sacramentum, realis susceptio Sacramenti non esset necessaria. Falsum consequens. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Quia homo perfectè contritus non justificatur extra Sacramentum. Sine voto Sacramenti, & speciali obligatione illius postea suscipiendi pro iisdem peccatis jam per contritionem remissis: cui quidem obligationi satisfit per solam realem Sacramenti susceptionem.

Obj. 3. Contritio concepta ex charitate remissa non est sufficiens dispositio ad justificationem, ergo non justificat.

Resp. Nego anteced. Intellectum de charitate remissa quoad solam intensionem, & summa quoad appretiationem. Nam contritio, per quam homo detestatur omnia peccata mortalia super omnia alia mala, paratusque est efficaciter omni bona carere, & quodlibet malum pati potiùs quàm Deum graviter offendere, idque propter Deum super omnia dilectum propter se, est sanè sufficiens & proxima dispositio ad remissionem peccatorum obtinendam, ut per se patet.

Obj. 4. Si contritio sola justificat extra Sacramentum licet cum ejus voto, forma absolutionis erit falsa super homine perfectè contritio. Falsum conseq. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Quia forma absolutionis indifferenter significat primam, vel secundam, vel tertiam remissionem pro subjecti capacitate. Quare cùm homo jam per contritionem perfectam justificatus, à Sacerdote absolvitur; tunc forma absolutionis non primam, sed secundam peccatorum remissionem significat.

Porro offensus potest pluries eamdem offensam condonare, cedendo magis ac magis juri quod habet ad indignandum offensori, propter illam, novumque condonationis titulum conferre.

Obj. 5. Actus fidei ita requiritur ad justificationem, ut nunquam votum ejus sufficiat, nec suppleri possit. Ergo votum contritionis & Sacramenti contentum in actu charitatis non potest justificare.

Resp. Nego conseq. Disparitas est, quia ex Scriptura & Traditione Patrum constat hominem per actum charitatis perfectæ justificari. At neque ex Scriptura, neque ex Traditione colligi potest votum fidei aliquando supplere vices ipsius fidei: & quia fides est prima radix justificationis, nec datur alius actus supernaturalis prior, qui ejus votum contineat, & propter ejus excellentiam possit ejus vices supplere. At actus charitatis continet saltem virtualiter votum contritionis & Sacramenti, & propter ejus præstantiam potest utriusque vices supplere quoad justificationem, cum obligatione tamen ad utrumque in re habendum.

Obj. 6. Charitas remissa non est charitas perfecta. Ergo contritio ex ea concepta non justificat.

Resp. Nego anteced. Itaque charitas remissa tantum quoad intensionem, sed summa quoad appretiationem, & adhæsionem, qua nempe Deus super omnia propter se diligitur, est charitas perfecta essentialiter & com-

& completa in eſſe charitatis. Nam habet totam eſſentiam charitatis quæ conſiſtit in eo, quod Deus ſuper omnia propter ſe diligatur. Eſſentialis enim perfectio virtutis pèndet à perfectione motivi & modi tendendi in ſuum objectum. Actus autem amoris quo Deus ſuper omnia propter ſe diligitur, habet motivum ſummè perfectum, & modum tendendi in Deum ſummè excellentem; nam habet pro motivo Deum ipſum abſolutè ac in ſe conſideratum, & tendit in eum ſuper omnia. Quare actus perfectæ charitatis remiſſus quoad intenſionem caret tantùm aliqua perfectione accidentali; eſtque ejusdem ſpeciei cum charitate valde intenſa, à qua proinde differt tantùm accidentaliter: ſic exiguus ignis non eſt minùs ignis eſſentialiter quàm ingens rogus.

Inſt. Actus intenſus eſt eſſentialiter perfectior actu remiſſo. Ergo charitas remiſſa non eſt perfecta eſſentialiter.

Reſp. Nego anteced. Nam actus intenſio non eſt de ejus eſſentia: ſi quidem duo actus habentes idem objectum, motivum, & eamdem appretiationem, ſed quorum unus ſit intenſus, & alter remiſſus ſeu longè minùs intenſus, ſunt ejusdem ſpeciei, ut patet in actibus fidei, ſpei, &c.

Porro actus charitatis appretiativè ſummus eſt actus charitatis ſummus quoad æſtimationem & adhæſionem.

Obj. 7. Charitas inchoata & imperfecta nihil aliud eſt quàm charitas remiſſa. Ergo charitas remiſſa non juſtificat extra Sacramentum.

Reſp. Nego anteced. Nam charitas inchoata & imperfecta, vel eſt actus quo Deus propter ſe amatur, ſed nondum ſuper omnia: vel actus quo Deus amatur quidem ſuper omnia, ſed præcisè ut noſtrum ſummum bonum, non autem propter ſuam bonitatem abſolutam. Et verò quis dicat illum inchoatè tantùm & imperfectè eſſentialiter Deum amare, qui eum ſic diligit propter ſuam infinitam amabilitatem, ut eum rebus omnibus abſolutè anteponat in æſtimatione & adhæſione. paratuſque ſit efficaciter bono quolibet carere, & malum quodlibet ſecundùm ordinem à Deo ſtatutum pati, quàm Deum offendere graviter?

Obj 8. Dolor remiſſus quoad intenſionem non poteſt eſſe ſumus quoad appretiationem ſeu æſtimationem. Ergo.

Reſp. Nego anteced. Nam ſumma appretiatio, ſeu æſtimatio poteſt eſſe ſine maxima intenſione, ſicut maxima intenſio poteſt eſſe ſine maxima appretiatione. Sic dolor naturalis de peccato propter aliquod incommodum temporale poteſt eſſe valde vehemens & intenſus, nec tamen appretiativè ſummus, ſeu ſupra omnia, nec excludit voluntatem peccandi pro quocumque caſu poſſibili; quia concipitur ex motivo ſub quo peccatum non eſt deteſtabile ſupra omnia alia mala. Contrà verò dolor, quo quis ſine magna intenſione abſolutè tamen & efficaciter dolet de peccato propter motivum ſub quo deteſtabilius eſt quolibet alio malo, eſt appretiativè ſummus & parvus intenſivè.

Idem eſt de amore. Sic communiter matris amor erga filium parvulum

ſæpe eſt intenſivè major quàm appretiativè, & è contra ejusdem erga filium grandiorem amor eſt appretiativè major quam intenſivè: nam hunc præfert alteri, quem tamen intenſiùs amat. Ratio hujus diverſitatis eſt, quòd appretiatio oriatur ex objecti æſtimabilitate, intenſio verò ex applicatione & conatu potentiæ erga objectum: quæ applicatio & conatus poſſunt eſſe vehementiora erga objectum minùs amatum & æſtimatum.

Obj. 9. Si contritio ſummè aut valdè intenſa non requireretur ad juſtificationem extra Sacramentum, non deberemus niti, ut pœnitentia noſtra eſſet valde intenſa. Conſequens repugnat exemplis Sanctorum, ut Davidis, Magdalenæ, Petri, &c. & adhortationibus Patrum. Ergo.

Reſp. Nego ſequel. maj. Itaque totis viribus niti debet Pœnitens, ut ejùs contritio non ſolùm ſit appretiativè ſumma, ſed etiam valde intenſa. Quia contritio valde intenſa utilis eſt tum ad ampliorem remiſſionem pœnarum peccatis debitarum obtinendam, tum ad noſtrum in Deum amorem ſignificandum, tum ad habendam contritionem appretiativè ſummam. Imò niſi peccator magnum conatum adhibeat, periculum eſt, ne dum parum curat contritionem vehementem elicere, contritione appretiativè ſumma careat.

§. V.

Expediuntur aliquæ quæſtiones circa contritionem extra Sacramentum.

Quæres 1. *Utrùm contritio perfecta, ut juſtificet extra Sacramentum, requirat certam temporis durationem?*

Reſp. Neg. Et dico juſtificare (per modum ſcilicet diſpoſitionis ultimæ) ſtatim atque exiſtit.

Conſtat 1. Ex Scriptura. Ezech. c. 33. *Impietas impii non nocebit ei in quacumque die converſus fuerit ab impietate ſua.* Ubi per quamcumque diem intelligitur quodvis temporis punctum.

2. Ex Patribus; pro omnibus ſint S. Chryſoſtomus, Epiſt. 1. ad Theodorum, ubi ait: *Non ad temporis rationem, ſed juxta affectum animæ ſolet dijudicari Pœnitentia.* Et S. Leo, Epiſt. 91. *Nullas patitur veniæ moras vera converſio, dicente ſpiritu Dei per Prophetam: Cùm converſus ingemueris, tunc ſalvus eris.*

Ratio eſt, quia uno temporis momento poteſt eſſe perfecta contritio, cui Deus infallibiliter peccatorum remiſſionem addixit.

Quæres 2. *Quomodo contritio remittat peccata?*

Reſp. Contritio perfecta extra Sacramentum juſtificat per modum diſpoſitionis proximæ à Deo ad hunc effectum requiſitæ, & qua poſita Deus ex mera miſericordia & propter Chriſti merita infundit gratiam ſanctificantem peccati remiſſivam. At in ipſo Sacramento, ſeu prout eſt conjuncta cum abſolutione Sacerdotali, & eſt pars materialis Sacramenti, juſtificat per modum cauſæ efficientis partialis & inſtrumentalis; quia tunc contritio eſt partialis materia Sacramenti. Materia autem Sacramenti eſt cauſa efficiens inſtrumentalis, licet minùs præcipua effectus Sacramenti. Hinc illud S. Auguſtini,

Tract. 80. in Joann. *Unde tanta vis aquæ, ut corpus tangat, & cor abluat?*

Quæres 3. Utrùm contritio perfecta, seu actus charitatis ad justificationem absolutè requiratur extra Sacramentum, saltem secluso martyrio?

Resp. Affirm. Quia nulla attritio, seu contritio imperfecta etiam cum proposito formali Sacramenti, justificat extra Sacramentum in ullo casu, ut patet ex Conc. Trident. sess. 14. cap. 4. ubi declarat contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur, sine Sacramento Pœnitentiæ per se ad justificationem per ducere peccatorem non posse.

Ratio à priori est voluntas Dei, qui soli conversioni perfectæ, seu ex perfecta charitate conceptæ justificationem extra Sacramentum promisit: idque valde convenienter; conveniens est enim, ut qui ex amore alicujus creaturæ avertit se à Deo, divinamque amicitiam contempsit, eamdem illam amicitiam non recipiat, secluso Sacramenti privilegio, nisi se ad Deum perfectè convertat per amorem, quo eum super omnia propter se diligat, & propter Deum summè propter se dilectum peccata supra omnia alia mala detestetur, atque vitare statuat.

ARTICULUS VI.

Utrùm attritio ex metu gehennæ concepta bona & utilis sit?

§. I.

Prænotanda.

I. Attritio, seu contritio imperfecta dicitur ea, quæ non ex charitate perfecta; sed ex alio motivo inferiore supernaturali concipitur, & communiter (ut docet Concil. Trident.) ex metu gehennæ & pœnarum, vel ex turpitudine peccati. Hanc asseruit Lutherus esse malam, & reddere hominem hypocritam & magis peccatorem. Non pauci hujus ætatis novatores dolorem ex solo metu gehennæ conceptum vituperant tanquam malum, licèt se Catholicos in speciem profiteantur.

II. Multiplex distinguitur timor, videlicet mundanus, filialis, & servilis. Timor mundanus est timor pœnarum à creaturis infligendarum, inducens in peccatum ut vitentur. Timor filialis est timor peccati eò quòd sit offensa Dei super omnia propter se dilecti. Timor servilis est timor pœnarum à Deo infligendarum. Dicitur servilis, quia proprium est servorum pœnam timere, & ex illo solo metu agere. Hic timor duplex est, nempe servilis simpliciter, & serviliter servilis. Timor servilis simpliciter est timor, quo timetur pœna propter se, sed non super alia mala quæ sunt peccatum. Timor serviliter servilis est timor, quo quis pœnam ita timet, ut actu paratus sit peccare si abesset pœna. Addi potest timor mixtus ex filiali & servili; & est ille, quo quis pœnam ita timet, ut tamen magis adhuc timeat offensionem Dei.

III. Agitur hìc de timore simpliciter servili, quo quis efficaciter timet pœnas propter peccata à Deo infligendas, & per fidem propositas: ita ut illarum vitandarum causa affectum omnem ad peccatum exuat. Et quæritur

ritur utrùm attritio, qua pœnitens dolet de peccatis admissis, & statuit non peccare de cætero ad vitanda æterna supplicia quæ timet, sit bona seu honesta, & utilis dispositio (quamvis remota) ad justificationem.

§. II.

Dico, attritio ex solo metu gehennæ concepta, bona est, & utilis.

Prob. 1. Illa attritio bona & utilis est, quæ concipitur ex metu bono & utili ad salutem. Atqui talis est attritio ex solo metu gehennæ concepta: ergo hæc attritio est bona & utilis. *Prob. min.* Ille metus est bonus & utilis ad salutem, ad quem Scriptura & Patres nos adhortantur. Sed Scriptura & Patres nos adhortantur ad metum gehennæ: ergo hic metus est bonus & utilis. *Prob. min.* Christus, Luc. 12. ait: *Timete eum, qui postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam: ita dico vobis, hunc timete.* Idem docent Patres apud Bellarminum. Pro omnibus sint S. Chrysostomus, Homil. 15. ad populum Antiochenum, ubi ait: *Quid gehenna gravius, sed hujus metu nihil utilius, gehennæ namque timor nobis regni coronam affert; nihil enim tantum peccata quidem consumit, virtutem verò crescere facit & germinare, quantùm continui timoris natura. Nisi bonus esset timor, non multos Christus impendisset sermones, & longos, de illa pœna & supplicio loquens.* S. Augustinus in Ps. 127. *Ille timor nondum castus præsentiam Domini & pœnas timet: timore facit quidquid boni facit, non timore amittendi bonum illud, sed timore patiendi illud malum. Non timet ne perdat amplexus pulcherrimi sponsi, sed timet ne mittatur in gehennam. Bonus est iste timor, utilis est.* Et Tract. 9. in Epist. Joann. *Opus est ergo ut intret timor primò, per quem veniat charitas. Timor medicamentum, charitas sanitas.*

Prob. 2. Ex Conc. Trident. sess. 14. cap. 4. ubi ait: *Illam verò contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ & pœnarum metu communiter concipitur, si voluntatem peccandi excludat, cum spe veniæ, declarat, non solum non facere hominem hypocritam & magis peccatorem, verum etiam donum Dei esse & Spiritus-sancti impulsum, non adhuc quidem inhabitantis, sed moventis, quo pœnitens adjutus viam sibi ad justitiam parat, &c.*

Idem definit, Can. 5. unde sic argumentor. Illa attritio est bona, utilis ac supernaturalis, quæ est donum Dei & impulsus Spiritus-sancti. Atqui ex Concil. Trident. talis est attritio concepta ex metu gehennæ. Ergo ex Conc. attritio concepta ex metu pœnarum & gehennæ est bona & utilis.

Prob. 3. Ex his propositionibus ab Alexandro VIII. damnatis. 14. *Timor gehennæ non est supernaturalis.* 15. *Attritio quæ gehennæ & pœnarum metu concipitur sine dilectione benevolentiæ Dei propter se, non est bonus motus ac supernaturalis.*

His adde multas alias Quesnelli circa hanc materiam propositiones inter 101. damnatas à Clemente XI. Constitutione *Unigenitus* ab Ecclesia Catholica recepta.

Prob.

Prob. 4. Ratione, quia rectæ rationi consentaneum est supplicia dirissima & æterna metuere, illaque vitare velle; hicque metus per se à peccato avertit.

§. III.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Qui ex solo metu gehennæ dolet de peccatis, plus detestatur pœnam quàm culpam. At hoc inordinatum est. Ergo.

Resp. Disting. maj. id est, Ex vi sui actus pœnam primò & propter se, culpam verò propter pœnam detestatur, *conc. maj.* id est, pluris facit & plus vult positivè vitationem pœnæ quàm vitationem culpæ, *nego maj.* nam non plus detestatur ex affectu appretiativo pœnam quam culpam: non enim unam cum alia comparat, nec alteri præfert; sed præcisè detestatur gehennam propter se, & culpam propter gehennam, neutram alteri anteponendo, sed præscindendo ab appretiatione: in quo nihil inordinatum est. Enim verò quemadmodum majus bonum appeti potest propter minus; putà, Incarnatio Verbi propter salutem hominum, ita majus malum odio haberi potest propter minus.

Inst. 1. Valet illud axioma: *propter quod unum quodque tale & illud magis.* Ergo qui detestatur culpam propter pœnam, plus detestatur pœnam quàm culpam.

Resp. Nego conseq. Nam ex eo effato sequitur tantùm, quòd pœnitens detestans culpam propter gehennam, priùs natura & ratione detestetur gehennam quàm culpam & independenter à culpa, non vicissim. At non sequitur eum magis appretiativè detestari gehennam quam culpam: non enim comparat unum cum alio, sed solùm unum detestatur propter aliud. Quare effatum illud falsum est saltem universaliter in sensu adversariorum. Nam quando majus malum odio habetur propter minus, non idcirco minus malum pluris fit quàm majus: sicut quando majus bonum propter minus bonum appetitur, non idcirco minus bonum pluris fit quàm majus, eique anteponitur, ut patet in Incarnatione decreta propter salutem hominum.

Inst. 2. Qui peccata ex solo gehennæ metu detestatur, magis movetur à malo gehennæ quàm à malo culpæ. Ergo pluris facit malum gehennæ quàm peccatum.

Resp. Disting. anteced. id est. Ad detestandum peccatum priùs movetur à malo gehennæ, & vi talis actus non detestaretur culpam nisi gehennæ malo moveretur, *conc. ant.* id est, cùm actu detestatur culpam, movetur majore dolore erga gehennam quàm erga culpam, *nego ant.* peccator ordinariè quidem priùs movetur malo gehennæ quàm malo culpæ, & non moveretur malo culpæ nisi priùs malo pœnæ moveretur; quia nempe summa & æterna miseria magis apta & proportionata est ad commovendum animum hominis vitiis ac pravis cupiditatibus obstricti, atque proprii commodi studiosissimi, quàm peccati fœditas aut Dei amor.

Hinc

Hinc plerumque Deus gehennæ metum incutere incipit ad impium convertendum, ut docet Conc. Trident. seſſ. 6. cap. 6. & timor ille gehennæ eſt diſpoſitio ad converſionem & amorem Dei, juxta illud S. Auguſtini, Tract. 9. in Epiſt. Joann. *Si nullus* (eſt) *timor, non eſt qua intret charitas* . . . . *timor primò occupat mentem: non autem ibi remanet timor, quia ideo intravit, ut introduceret charitatem.*

Obſerva. Qui deteſtatur peccatum propter gehennam timore illo efficaci & ſupernaturali, de quo hìc agitur, vi præcisè hujus actus nec magis peccatum deteſtatur ac refugit quàm gehennam, nec gehennam magis quàm peccatum; ſed ab effectu utrimque magis appretiativo præſcindit, & præcisè unum deteſtatur ac refugit propter aliud, culpam propter gehennam. In quo nihil inordinatum eſt: nam gehenna, utpote ſumma miſeria, eſt motivum legitimum à Chriſto propoſitum fugiendi peccatum. Quod ſi quis plus deteſtetur pœnam quàm culpam, illa deteſtatio non eſt ſupernaturalis nec ordinata, ſed de illa non agitur.

Inſt. 3. Inordinatum eſt ordinare fugam majoris mali ut culpæ ad fugam minoris mali ut pœnæ, tanquam medium ad finem. Sed deteſtari culpam propter pœnam eſt ordinare, &c. Ergo hoc eſt inordinatum.

Reſp. Diſting. maj. Inordinatum eſt, &c. Præferendo poſitivè vitationem minoris mali vitationi majoris mali, *conc. maj.* non præferendo, *nego maj.* neque enim id magis inordinatum eſt, quàm ordinare majus bonum ad minus tanquam medium ad finem; putà, Incarnationem Verbi ad ſalutem hominum, ad quam reipſa ordinata eſt à Deo. Igitur non eſt inordinatum ordinare fugam majoris mali ad vitationem minoris mali tanquam ad finem proximum, non tanquam ultimum.

Inſt. 4. Inordinatum eſt habere vitationem pœnæ pro fine ultimo. At id fit in attritione ex ſolo metu gehennæ concepta. Ergo.

Reſp. Nego min. Nam non refertur vitatio culpæ ad vitationem pœnæ tanquam ad finem ultimum, ſed dumtaxat tanquam ad finem proximum, nec cum excluſione motivi perfectioris ex quo culpa vitari poſſit, ſed ſolùm à motivo perfectiore præſcinditur & illa attritio ex ſe ordinatur in Deum tanquam in finem ultimum. Nam omnes actus boni ſupernaturales ex ſe ſemper ordinantur in Deum tanquam in finem ultimum, propter ſpecialem connexionem quam habet cum DEO motivum quodlibet ſupernaturale, quamvis expreſsè ab agente non ordinentur ad Deum. Quare omnis actus ex motivo ſupernaturali elicitus, per ſe tendit ad DEUM, & implicitè, ſeu ex natura ipſius actus refertur ad Deum.

Obj. 2. Timor ſervilis malus eſt. Ergo attritio ex illo concepta, mala eſt.

Reſp. Diſting. anteced. Timor ſerviliter ſervilis malus eſt, *conc. ant.* nam hic timor eſt ille, quo quis pœnam ita timet, ut actu paratus ſit peccare, ſi non eſſet pœna. Timor ſervilis ſimpliciter eſt malus, *nego ant.* nam eſt is,

quo

quo quis pœnam præcisè timet propter ſe, ſed non eſt actu paratus peccare ſi abeſſet pœna. Rationi autem conſentaneum ideoque honeſtum eſt ſummam ac æternam miſeriam timere propter ſe, cùm ſit propter ſe maximè formidabilis.

Inſt. Timor mundanus eſt malus, ergo & timor ſervilis ſimpliciter.

Reſp. Nego conſeq. Diſparitas eſt, quia timor mundanus eſt is, quo quis plus timet offenſionem hominum, aut pœnas ab iis infligendas quàm offenſionem Dei: unde vi illius timoris homo paratus eſt Deum potiùs offendere quàm offendere homines, aut pœnas ab illis infligendas ſubire. At per timorem gehennæ ſimpliciter ſervilem non plus timetur gehenna quàm offenſa Dei, ſed ſolùm per illum timetur gehenna ſuper omnia mala quæ non ſunt offenſa Dei; & propter gehennam odio habetur ac vitatur peccatum. Unde à peccato avertit, nedum in illud inducit.

Obj. 3. Timor ſervilis opponitur charitati: nam ab ea expellitur, juxta illud 1. Joann. cap. 4. *Timor non eſt in charitate: ſed perfecta charitas foras mittit timorem: quoniam timor pœnam habet. Qui autem timet, non eſt perfectus in charitate.* Ergo timor ſervilis malus eſt.

Reſp. Timor ſervilis anxius & fiduciæ excluſivus opponitur charitati, & ab ea expellitur: de quo timore agitur in textu allato, ut patet ex his verbis, *quoniam timor pœnam habet.* At timor ſimpliciter ſervilis ſumptus præcisè ut eſt timor gehennæ propter ſe, & offenſæ divinæ propter gehennam, nullo modo opponitur charitati, nec ab ea expellitur. Nam honeſtum eſt timere gehennam propter ſe, & offenſam divinam propter gehennam; & viri perfecti vehementer timent gehennam propter ſe, & offenſam divinam propter gehennam, ſed ſimul offenſam divinam magis appretiativè timent ac deteſtantur propter ſe.

Præterea & etiamſi charitas perfecte expelleret omnem timorem ſimpliciter ſervilem, non ſequeretur eum eſſe malum; quia eum excluderet non tanquam contrarium & malum; ſed duntaxat tanquam aliquid minùs perfectum, ſicut magis perfectum expellit minùs perfectum.

Obj. 4. Aliqui patres reprehendunt timorem.

Reſp. Non reprehendunt niſi timorem mundanum, & ſerviliter ſervilem.

Obj. 5. Attritio ex ſolo metu gehennæ excludit alia motiva perfectiora, ergo inordinatus eſt. *Nego antec.* ſed ſolùm ab iis præſcindit. *Prob. antec.* per attritionem ex ſolo gehennæ metu conceptam, homo deteſtatur peccatum propter gehennam tantùm. Ergo talis attritio excludit alia motiva perfectiora.

Reſp. Diſting. antec. Deteſtatur peccatum tantùm propter gehennam præciſivè, ſeu præſcindendo ab aliis motivis perfectioribus, *conc. ant.* excluſivè, ſeu excludendo, aut poſtponendo alia motiva perfectiora, motivo gehennæ; *neg. ant. & conſeq.* Porro cùm agitur de attritione ex ſolo metu gehennæ concepta, tò *ſolo* ſumitur præciſivè, non excluſivè.

Obj. 6. Qui odit peccatum præcisè propter gehennam, non amat justitiam, seu virtutem peccato oppositam. Ergo is non verè odit, sed semper amat peccatum. Ergo, &c.

Resp. Disting. anteced. Non amat justitiam propter se, seu propter suam pulchritudinem, *conc. ant.* non amat justitiam propter aliud, & tanquam medium vitandæ gehennæ, *nego ant. & conseq.* non tenemur autem quolibet actu amare virtutem propter se, seu propter propriam honestatem; sed possumus aliquo actu illam amare & velle propter aliud motivum ipsi extrinsecum, rationi tamen consentaneum ac honestum. Neque enim semper & quolibet actu tenemur agere modo perfectissimo: alioqui non liceret agere propter mercedem æternam à Deo obtinendam.

Inst. 1. Attritio ex solo metu gehennæ nullo modo continet amorem justitiæ. Ergo.

Resp. Nego anteced. Nam talis attritio est dolor de peccatis admissis cum proposito non peccandi de cætero, ideoque servandi omnia præcepta & exercendi suo tempore omnem virtutem præceptam, ad vitandam gehennam. Unde præter dolorem de peccatis complectitur adhuc voluntatem servandi omnia præcepta & exercendi omnem virtutem præceptam: quæ voluntas est verè amor justitiæ & omnis virtutis, non tamen propter ipsius pulchritudinem præcisivè, sed ad vitandam gehennam.

Porro non est inordinatio, cùm non amatur propter se, sed propter aliud, id quod est magis amabile propter se, quando illud quod est amabile propter se, est adhuc sub aliquo respectu amabile propter aliud, modò non excludatur amor propter motivum perfectius, sed solùm ab eo præscindatur.

Inst. 2. Homo non potest odisse peccatum quin amet ejus contrarium nempe virtutem propter ipsius pulchritudinem: nam omne odium fundatur in aliquo amore. Ergo.

Resp. Disting. anteced. Homo non potest odisse peccatum propter se, seu propter propriam fœditatem, quin amet &c. *Esto antecedens, quod non pauci negant.* Non potest odisse peccatum propter aliud ipsi extrinsecum, nempe pœnam ei debitam, quin amet &c. *nego antec. & conseq.* Esto odium omne fundetur in aliquo amore boni contrarii propter se, quando malum odio habetur propter se. At si malum odio habeatur præcisè propter aliud, sufficit ut diligatur bonum oppositum malo, propter quod odio habetur malum. Sic qui potionem suavem odit non propter se, sed propter aliud, putà sanitatam cui illa nocet, satis est si priùs diligat sanitatem, nec requiritur ut priùs amaram potionem diligat: & sic odium potionis suavis non fundatur in amore potionis amaræ, sed sanitatis. Similiter qui peccatum odit non propter se, seu propter propriam turpitudinem, sed propter gehennam, sufficit quòd amet beatitudinem & immunitatem à summa miseria, ita ut odium peccati propter gehennam fundetur in amore propriæ beatitudinis.

Hinc metus gehennæ ad habitum spei pertinet.

Obj.

Obj. 7. Dolor ex metu gehennæ non est voluntarius, sed coactus. Ergo.

Resp. Nego anteced. Quod à Conc. Trident. damnatur. sess. 14. c. 4. & can. 5. Nam dolor ille ex propria electione elicitur, ideoque liber est & voluntarius simpliciter.

Inst. Quod fit ex meum, partim involuntarium est. Ergo dolor ex metu gehennæ elicitus, est saltem partim involuntarius.

Resp. Disting. anteced. Si metus ille actionem externam præcisè coerceat, *conc. ant.* sic fur cùm ex solo mortis metu à furto externo se abstinet, ab illo se abstinet partim voluntariè & partim involuntariè. Si metus ille affectum etiam internum coerceat, ut gehennæ timor efficax, *nego ant. & conseq.* qui efficaciter gehennam timet, is nullum servat affectum ad peccatum; quia depositio omnis affectus ad peccatum necessaria est ad gehennam vitandam. Aliud est de metu supplicii humani, ad quod vitandum sufficit emissio actus externi prohibiti.

Obj. 8. Attritio ex solo metu gehennæ fundatur in amore proprio. At amor proprius est malus. Ergo attritio ex solo metu gehennæ est mala.

Resp. Disting. maj. Fundatur in amore proprio ordinato, *conc. maj.* inordinato, *nego maj.* amor proprius, seu amor sui alius est ordinatus & bonus, is nempe quo quis seipsum ordinatè amat; qualis est ille, quo quis sibi vult bene esse per vitationem gehennæ. Alius verò inordinatus & malus, quo quis se ipsum inordinatè amat, qualis est ille, quo quis sibi vult bonum aliquod à Deo prohibitum, ideoque merè apparens bonum, & verum malum.

Obj. 9. Timor gehennæ potest esse conjunctus cum affectu ad peccatum. Ergo contritio ex eo concepta, mala est.

Resp. Nego conseq. Itaque timor gehennæ quandoque conjunctus est cum aliquo affectu ad peccatum, nempe quando non timetur gehenna quantùm formidabilis est, non tamen ideo malus est, quia non est causa pravi illius affectus: nam ad illum non inducit, sed potiùs ab eo avertit. Sic actus fidei potest esse cum affectu ad peccatum, & tamen non ideo malus est, nec actus per se bonus ex illo factus, erit malus. Quare tunc pravus affectus soli subjecto non satis efficaciter gehennam timenti imputandus est. Itaque attritio, quæ ex metu non satis efficaci nec appretiativè maximo concipitur, quamvis non excludat affectum omnem ad peccatum, non ideo mala est, imò est bona licèt insufficiens, nam peccandi voluntatem excludit pro aliquibus casibus. De hac tamen attritione hìc non agimus, sed de attritione concepta ex metu gehennæ appretiativè maximo: quæ quidem voluntatem peccandi excludit pro omni casu possibili secundùm rei veritatem, quia ejus motivum assumitur secundùm totam suam amplitudinem.

Obj. 10. S. Augustinus, l. 2. contra duas Epistolas Pelagianorum, c. 9. ait: *Quando autem timore pœnæ, non amore justitiæ fit bonum, nondum bene fit bonum, nec fit in corde quod fieri videtur in opere.* Ergo ex

ex S. Doctore attritio concepta ex solo metu pœnarum reddit hominem hypocritam, ac proinde mala est.

Resp. Nego conseq. Quia loquitur de timore serviliter servili, ut patet ex his verbis immediatè subjectis: *Quando mallet homo non facere, si posset impunè.*

Dices. Ex S. Augustino, Lib. contra Adimantum timor ad veterem legem, amor ad novam pertinet.

Resp. In utraque lege timor & amor locum habent: nam in veteri lege fuerunt viri Sancti, ideoque perfecto Dei amore præditi: Sed inter utramque legem hoc discriminis intercedit, quòd in veteri lege prævaluit timor, in nova prævalet amor; & hoc solùm intendit S. Augustinus, idque expresè docet, l. 1. de moribus Ecclesiæ, c. 28. his verbis: *quamquam utrumque in utroque sit, prævalet tamen in vetere timor, amor in novo.*

Præterea timor ad veterem legem, amor ad novam pertinet etiam in hoc sensu, quod non dabatur in veteri lege charitas ex vi ipsius legis, sed solùm ex meritis Christi venturi, charitas verò habitualis & gratiæ actuales ad actus charitatis eliciendos conferuntur copiosè in lege nova ex opere operato vi ipsius legis novæ per Sacramenta ipsi propria propter merita Christi ejus auctoris jam exhibita & per ejus sacrificium ac Sacramenta nobis applicata.

ARTICULUS VII.

Utrùm attritio ex metu gehennæ concepta sufficiat sine ullo Dei amore ad justificationem in Sacramento Pœnitentiæ obtinendam?

§. I.

Nota. Amor Dei supra omnia duplex est, charitatis scilicet, & spei seu concupiscentiæ. Amor charitatis est is, quo Deus super omnia diligitur propter se, seu quia est in se summè bonus & perfectus. Amor spei seu concupiscentiæ est is, quo Deus super omnia diligitur quatenus est nostrum summum bonum. Unde illi amores differunt penes motiva, ideoque essentialiter: nam actus sumit suam essentiam à motivo.

Amor charitatis dicitur perfectus, quia præter summam appretiationem habet motivum omnium perfectissimum, nempe Deum ut est in se, seu infinitam Dei amabilitatem absolutè sumptam. Amor verò spei dicitur imperfectus ratione scilicet motivi, quia non elicitur ex motivo omnium perfectissimo, quod est amabilitas, seu bonitas Dei absolutè sumpta, sed ex motivo spei seu concupiscentiæ, quod est bonitas Dei relativa, seu Deus ut nobis bonus, & summum nostrum bonum. *Quòd aliquis velit frui Deo, pertinet ad amorem, quo Deus amatur amore concupiscentiæ. Magis autem amamus Deum amore amicitiæ, quàm amore concupiscentiæ: quia majus est in se bonum Dei, quàm bonum quod participare possumus fruendo ipso,* ait S. Thomas, 2. 2. quæst. 26. art. 3. ad 3.

Cæterum quod hic dicetur de attritione concepta ex metu gehennæ, intelligi

telligi debet de attritione ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex quolibet alio motivo ab amore Dei distincto concepta.

Dico. Ad remissionem peccatorum mortalium in Sacramento Pœnitentiæ obtinendam non sufficit quælibet attritio, sed requiritur attritio appretiativè summa, quæ præter metum gehennæ includat aliquem Dei amorem.

Prob. 1. Ex Scriptura & Patribus. Ad justificationem omnem requiritur vera conversio ad Deum. Atqui vera conversio ad Deum non est solùm aversio à creatura in qua constituebatur summam bonum, sed etiam aliquis affectus in Deum seu amor. Ergo aliquis Dei amor requiritur ad omnem justificationem, ideoque etiam in Sacramento. Major constat ex Joelis, c. 2. *Convertimini ad me in toto corde vestro.* Quæ verba intelligi debent pro subjecta materia, ita ut sonent conversionem ad Deum per aliquem Dei amorem, vel perfectum secluso Sacramenti privilegio, vel saltem imperfectum posito aliquo alio supplente defectum amoris perfecti.

Prob. 2. Ex Conc. Trident. sess. 6. cap. 6. ubi agens de dispositionibus adultorum ad justificationem in Baptismo consequendam requisitis, ait: *Illumque tanquam omnis justitiæ fontem diligere incipiunt: ac propterea moventur adversùs peccata per odium aliquod & detestationem, hoc est, per eam pœnitentiam quam ante Baptismnm agi oportet.* Certè si ad justificationem per Baptismum obtinendam requiritur aliquis amor, quantò magis ad justificationem per Sacramentum Pœnitentiæ, in quo difficiliùs quam in Baptismo remittitur peccatum, & quod à Conc. vocatur laboriosus Baptismus.

Idem Concilium, sess. 14. cap. 1. loquens de pœnitentia quovis tempore ad justificationem necessaria, hæc ait: *Ut perversitate abjecta & emendata, tantum Dei offensionem cum peccati odio, & pio animi dolore detestarentur.* Sanè pius ille animi dolor de tanta Dei offensione aliquem erga Deum affectum & amorem significat.

Prob. 3. Auctoritate Cleri Gallicani in comitiis anni 1700. ita docentis: *& quidem de dilectione Dei, sicut ad Sacramentum Baptismi in adultis, ita ad Sacramentum Pœnitentiæ, quæ est laboriosus Baptismus, requisita, ne necessariam doctrinam omittamus, hæc duo inprimis ex S. Synodo Tridentina monenda & docenda esse duximus: primum, ne quis putet in utroque Sacramento requiri ut præviam contritionem eam, quæ sit charitate perfecta, & quæ cum voto Sacramenti, antequam actu suscipiatur, hominem Deo reconciliat. Alterum, ne quis putet, in utroque Sacramento securum se esse, si præter fidei & spei actus, non incipiat diligere Deum tanquam omnis justitiæ fontem. Neque verò satis adimpleri potest utrique Sacramento necessarium vitæ novæ inchoandæ, ac servandi mandata divina propositum, si pœnitens primi & maximi mandati, quo Deus toto corde diligitur, nullam curam gerat, nec sit saltem animo ita præparato, ut ad illum exequendum, divina opitulante gratia, sese excitet ac provocet.* Idem Clerus Gallicanus.

Prob. 4. Ratione multiplici.

Prima. Attritio, quæ ſit diſpoſitio ad reconciliationem ſufficiens, debet eſſe medium proportionatum huic obtinendæ in Sacramento, à quo non tollat vim reconciliandi. Atqui ſola attritio ex aliquo Dei amore imperfecto eſt tale medium: nam amor ille imperfectus reddit attritionem proportionatam recipiendæ Dei amicitiæ in Sacramento, à quo non tollit vim reconciliandi, cùm non juſtificet extra Sacramentum. Ergo ſola attritio ex aliquo Dei amore concepta, eſt diſpoſitio ad juſtificationem in Sacramento ſufficiens.

Secunda. Homo per peccatum mortale avertitur à Deo & convertitur ad creaturam, ponendo in ea ſuam beatitudinem & ſuum finem ultimum. Ergo ut remiſſionem peccati obtineat, & ſe ad Deum verè convertat, debet non ſolùm averti à creatura, ſed etiam converti ad Deum, ipſum ſaltem amando ut ſuum ſummum bonum, & in eo ſuam beatitudinem ſtatuendo.

Tertia ratio, quæ ad praxim ſpectat. Ubi agitur de Sacramentorum valore non licet ſequi opinionem probabilem, relicta tutiore probabili. Nam Innocentius XI. damnavit hanc propoſitionem: *non eſt illicitum in Sacramentis conferendis ſequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, niſi id vetet lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi.* Atqui ſententia aſſerens neceſſitatem alicujus amoris non juſtificativi ad juſtificationem in Sacramento Pœnitentiæ obtinendam, eſt tutior, & ſaltem verè probabilis: altera verò negans non eſt certa; nam Alexander VII. vetuit utramque opinionem cenſura notari, & à multis impugnatur, argumentis gravibus. Ergo non licet ſequi opinionem negantem neceſſitatem alicujus amoris, &c.

Confirm. adhuc, auctoritate Cleri Gallicani, qui in iiſdem comitiis anni 1700. hanc propoſitionem: *Attritio ex gehennæ metu ſufficit ſine ulla Dei dilectione, ſine ullo ad Deum offenſum reſpectu: quia talis honeſta & ſupernaturalis eſt:* damnavit his verbis: *hæc propoſitio, qua à diſpoſitionibus neceſſariis ad abſolutionem excluditur quilibet ad Deum offenſum reſpectus, temeraria eſt, ſcandaloſa, pernicioſa, & in hæreſim inducit.*

§. II.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Hæc verba Concil. Tridentini ſeſſ. 6. c. 6. (*illumque tanquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiunt*) non ſignificant amorem Dei tanquam omnis juſtitiæ fontis, eſſe diſpoſitionem neceſſariam ad Baptiſmum, ſed ſolùm eſſe ordinariam diſpoſitionem ad illum. Ergo ex illis verbis non probatur neceſſitas alicujus amoris. *Nego antecedens. Probatur.* Non omnes diſpoſitiones hoc capitè relatæ, neceſſariæ ſunt, puta metus gehennæ: ergo nec amor ibi refertur ut neceſſarius.

Reſp. Nego conſeq. Nam quamvis Concilium non intendat omnes diſpoſitiones in illo capite expoſitas, eſſe neceſſarias; tamen intendit aliquas eſſe neceſſarias, ut fidem, ſpem, pœnitentiam formalem. Jam verò

verò ex ipſo contextu ſatis liquet ſaltem amorem Dei tanquam omnis juſtitiæ fontis, eſſe diſpoſitionem neceſſariam; nam poſtquam Concilium dixit: *Illumque tanquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiunt.* Statim ſubjicit: *ac propterea moventur adversùs peccata per odium aliquod & deteſtationem, hoc eſt, per eam pœnitentiam quam ante Baptiſmum agi oportet.*

Quod confirmatur ex hiſtoria Concil. Trident. à Palavicino ſcripta, l. 8. c. 13. ubi ſic legitur: *Quod attinet ad id, quod dicitur de dilectione Dei* (illumque tanquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiunt) *advertendum eſt, per tenorem decreti priùs delineati nullam fieri dilectionis mentionem, ſed Claudium Jaium Societatis Jeſu & alios admonuiſſe, ut aliquis charitatis actus insereretur; cùmque id ad omnium Patrum judicium relatum fuerit, vigenti tres diſertè illud comprobaſſe, ideoque inſertum decreto, & per hæc verba retentum: cùm nulla fiat mentio amoris, viſum eſt cum fide & ſpe jungere aliquem dilectionis actum, quia ſi pœnitentia tota eſſet ex timore ſine amore juſtitiæ, & dolor eſſet propter pœnam tantùm, & non propter Dei offenſam, infructuoſa eſſet.*

Obj. 2. Conc. Trident. ſeſſ. 14. cap. 4. definit attritionem ex metu gehennæ voluntatem peccandi excludentem, ſed ſine ullo amore ſufficere ad juſtificationem in Sacramento. Ergo nullus requiritur amor Dei &c.

Reſp. Nego anteced. Nam (ut teſtatur Palavicinus, l. 12. Hiſt. Conc. Trident. c. 10.) in decreto, ut primùm ante Patrum judicium delineatum erat, hæc verba, quæ de attritione, c. 4. deſcripta legebantur: *verùm etiam ſufficere ad Sacramenti hujus conſtitutionem:* Patrum judicio expuncta fuerunt, & eorum loco iſta ſubſtituta: *Ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandam diſponit.*

Concilium autem circa attritionem ex metu gehennæ conceptam id ſolùm definivit contra Lutheri errores. 1. Attritionem illam, ſi voluntatem peccandi excludat, & conjuncta ſit cum ſpe veniæ, non eſſe malam, nec facere hominem hypocritam, & magis peccatorem. 2. Donum Dei eſſe, & impulſum Spiritus ſancti, non adhuc quidem inhabitantis, ſed tantùm moventis. 3. Ad gratiam ſanctificantem in Sacramento impetrandam diſponere.

Inſt. Conc. Trident. docet attritionem illam ad juſtificationem in Sacramento conſequendam diſponere, & quidem proximè. Ergo docet eam ſufficere.

Reſp. Fateor quidem attritionem illam ad juſtificationem in Sacramento obtinendam diſponere etiam proximè, ideoque ſufficere, ſi (ut ait Conc. Trident.) voluntatem peccandi excludat, & ſit conjuncta cum ſpe veniæ. Sed tunc in illa attritione continetur aliquis Dei amor. Nam 1. illa attritio excludit affectum peccandi, ideoque amorem omnis boni creati in quo pœnitens ultimò conquieſcat, & ſuam beatitudinem ac finem ultimum ponat. Homo autem non poteſt eſſe ſine amore alicujus boni in quo conquieſcat, & beatitudinem ſuam ponat: nam homo non poteſt eſſe ſine amore beatitudinis ſuæ.

Ergo

Ergo ſi jam non habet amorem alicujus boni creati, in quo ultimò conquieſcat, & ſuam beatitudinem ac finem ultimum ponat; neceſſe eſt, ut amet bonum increatum, in eo ultimò conquieſcat, & beatitudinem ſuam ac finem ſuum ultimum ponat: quod eſt amare Deum ſuper omnia amore concupiſcentiæ ſeu ſpei. 2. In illa attritione includitur ſpes veniæ & remiſſionis peccatorum, ideoque ſpes ſalutis. Spes autem ſalutis vera & a Deo præcepta continet neceſſariò deſiderium ſalutis efficax, quod non poteſt eſſe ſine amore ſpei ſeu concupiſcentiæ: nam deſiderium ſalutis continet amorem beatitudinis cœleſtis conſiſtentis in poſſeſſione ſummi boni, ideoque continet amorem Dei ut ſummi noſtri boni.

Dices. In decreto priùs delineato, de hac attritione expuncta fuere hæc verba: *verum etiam ſufficere ad Sacramenti hujus conſtitutionem.* Ergo non debet concedi quòd illa attritio ſufficiat in Sacramento.

Reſp. Nego conſeq. Nam ideo hæc verba expuncta fuere, quia Tudetanus Antiſtes monuit circa ſufficientiam attritionis ex metu gehennæ præcisè conceptæ, variare Theologorum Catholicorum ſententias; quia nempe non omnes putant amorem Dei in illo metu contineri aut ſupponi. Multi tamen putant in metu, de quo Conc. Trident. loquitur, contineri amorem ſpei, quia loquitur de metu gehennæ & pœnarum, ideoque de metu non ſolùm ſupplicii ignis, ſed etiam amiſſionis Dei. Metus autem amittendi Deum ut objectum beatitudinis, neceſſariò includit amorem Dei ut noſtri ſummi boni: nam amamus bonum, cujus privationem metuimus.

Obj. 3. Ad juſtificationem in Sacramento ſufficit attritio excludens voluntatem peccandi. Sed attritio ex ſolo gehennæ metu concepta excludit voluntatem peccandi. Ergo.

Reſp. Nego maj. præcisè ſumptam. Nam non ſufficit excluſio voluntatis peccandi, niſi quatenus illa excluſio non poteſt eſſe ſine amore Dei ut ſummi noſtri boni, & niſi conjuncta ſit cum ſpe veniæ ac ſalutis, quæ ſimul eſt deſiderium efficax ſalutis includens amorem beatitudinis cœleſtis, ideoque amorem Dei ut ſummi noſtri boni, ut modò dictum eſt.

Obj. 4. Attritio illa continet propoſitum ſervandi omnia præcepta, ideoque diligendi Deum cùm præceptum urgebit. At hoc ſufficit. Ergo illa attritio ſufficit, &c.

Reſp. Nego min. Nam requiritur verus amor actualis, & vera converſio ad Deum. Propoſitum autem amandi Deum præcisè ſumptum, non eſt amor nec converſio actualis ad Deum, ſed propoſitum amoris & converſionis ad Deum.

Obj. 5. Si ad juſtificationem in Sacramento requiritur aliquis Dei amor, jam nullum erit privilegium Sacramenti, nec illud erit de ſe reconciliativum. Falſum conſeq. ergo.

Reſp. Nego maj. Quia amor Dei, qui in hoc Sacramento requiritur, non juſtificat per ſe & extra Sacramentum. Solus enim actus charitatis perfectæ, quo Deus ſuper omnia propter ſe diligitur, juſtificat extra Sacramentum.

Obj. 6.

Obj. 6. Dici non potest quis sit ille amor imperfectus, non per se justificativus, qui requiritur & sufficiat ad justificationem in Sacramento Pœnitentiæ. Ergo.

Resp. Nego anteced. Et meam de hac re sententiam, quam sicut omnem aliam sedis Apostolicæ & Ecclesiæ judicio omnino subjicio, expono. Dico itaque amorem illum esse amorem spei seu concupiscentiæ, quo Deus super omnia, sed præcisè ut nostrum summum bonum & nostra beatitudo amatur. Qui amor concupiscentiæ pertinet ad habitum spei, ut docet S. Thomas, 2. 2. quæst. 17. art. 8.

Porro cùm amamus Deum ut nostrum summum bonum, non amamus Deum propter nos, sed nobis, & eum amamus præcisè quia est summum nostrum bonum, præscindendo à motivo perfectiore, nempe bonitate Dei absoluta, non illud excludendo.

Inst. 1. Nulla ratione probari potest necessitas talis amoris. Ergo.

Resp. Nego anteced. Nam 1. ad justificationem in Sacramento requiritur aliquis amor Dei super omnia, qui nunquam justificet extra Sacramentum: nam requiritur conversio ad Deum ex toto corde, totalitate scilicet appretiationis, quæ Dei amorem super omnia necessariò includit. Talis est autem amor concupiscentiæ. 2. Quia cùm homo per peccatum mortale constituerit finem suum ultimum, seu suam beatitudinem in creatura cum magna Dei injuria; videtur ex natura rei ad tantæ injuriæ compensationem & veniam, requiri, ut talem voluntatem, seu affectum retractet per affectum, quo saltem finem suum ultimum, seu suam beatitudinem in Deo constituat, & ei restituat in corde suo rationem finis ultimi, & sic Deum ut suum summum bonum super omnia amet. 3. Homo non potest esse ita dispositus, ut nullum bonum appetat & amet, in quo ultimò conquiescat, & suam beatitudinem ponat: nam necessariò expetimus beatitudinem nostram, in quocumque bono consistat. Ergo si jam non amat nec expetit ullum bonum creatum in quo ultimò conquiescat, & suam beatitudinem ponat, ut exigit vera conversio; certè necesse est, ut expetat & amet bonum increatum ut suam beatitudinem & finem ultimum.

Inst. 2. Amor ille spei non differt ab amore charitatis. Ergo per se justificat extra Sacramentum, ergo non requiritur, &c.

Resp. Nego anteced. Nam illi duo amores habent diversa motiva: ac proinde differunt specificè & essentialiter. Nam distinctio specifica actuum vel habituum repetitur ex motivis specie diversis, cùm actus & habitus suam speciem sumant à motivo. Quare hos amores rectè distinguit S. Thomas, 2. 2. q. 17. ar. 8. ubi ait: *Amor quidam est perfectus, quidam imperfectus. Perfectus quidem amor est, quo aliquis secundùm se amatur, utpote cui aliquis vult bonum, sicut homo amat amicum. Imperfectus amor est, quo quis amat aliquid non secundùm ipsum, sed ut illud bonum sibi ipsi proveniat, sicut homo amat rem quam concupiscit. Primus autem amor pertinet ad charitatem, quæ inhæret Deo secundùm se ipsum. Sed spes*

pertinet ad secundum amorem, quia ille qui sperat aliquid sibi obtinere intendit.

Inst. 3. Amor concupiscentiæ justificat sicut amor charitatis; ergo non requiritur, &c.

Resp. Nego anteced. Nam Scriptura & Patres vim justificandi per modum ultimæ dispositionis tribuunt solùm charitati & amori Dei simpliciter: qui amor est amor amicitiæ, non spei. Cùm amor spei sit essentialiter minùs perfectus, utpote habens motivum minùs perfectum, non debet habere eamdem vim, quam habet amor charitatis ex sui motivi excellentia, quod est Deus secundùm se & absolutè sumptus.

*Inst.*4. Conc. Trident. requirit amorem, quo Deus diligitur tanquam omnis justitiæ fons.

Resp. Hic amor est amor spei & concupiscentiæ: nam est amor Dei ut largitoris gratiæ sanctificantis ad beatitudinem perducentis, & consequenter ut largitoris gratiæ & gloriæ, & ut est fons ac terminus, seu objectum beatitudinis.

Inst. 5. Amor concupiscentiæ est amor mercenarius. Sed amor mercenarius est malus & à Patribus vituperatur. Ergo amor ille est malus, nec proinde requiritur &c.

Resp. Amor spei licèt à Theologis appelletur mercenarius, tamen non est mercenarius in sensu Patrum, & à S. Augustino vocatur gratuitus & castus, quia per illum Deus castè concupiscitur & diligitur nempe tanquam finis noster ultimus, seu nostrum summum bonum, non autem propter bona temporalia. Amor autem mercenarius in sensu Patrum, in quo ab illis vituperatur, est amor Dei propter bona temporalia.

Observa. Amor spei necessitate quadam naturali conjunctus est cum aliquo charitatis, seu benevolentiæ affectu erga Deum propter se, licèt non appretiativè summo ex motivo charitatis. Nam Deus super omnia amari non potest ut summum nostrum bonum, quin etiam aliquatenus ametur propter se, quamvis non super omnia ex hoc motivo, sed solùm ex motivo concupiscentiæ.

ARTICULUS VIII.

Utrùm ad justificationem in Sacramento Pœnitentiæ sufficiat attritio concepta ex metu gehennæ & amore imperfecto?

Nota. ALiqui veteres Theologi ante Concil. Trident. existimarunt, contritionem charitate perfectam, quæ semper justificaret, requiri in Sacramento Pœnitentiæ, eò quòd sentirent absolutionem Sacerdotis esse merè declaratoriam remissionis peccatorum. Qui error à Conc. damnatus est, & post illud ab Abbate San Cyrano Duverger appellato renovatus.

Aliqui recentiores duplicem distinguunt contritionem ex amore Dei super omnia propter se conceptam, unam intensam, quæ est ex amore Dei super omnia propter se intensè dilecti: & alteram remissam, quæ ex amore Dei super omnia propter se, sed remissè dilecti concipitur. Intensam contritionem dicunt semper extra

Sacra-

Sacramentum justificare: remissam verò volunt non justificare extra Sacramentum nisi in certis casibus. Unde hanc, non illam, in Sacramento Pœnitentiæ ut necessariam exigunt.

§. I.

Dico. In Sacramento Pœnitentiæ ad remissionem peccatorum mortalium non requiritur contritio elicita ex amore Dei super omnia propter se, sive intenso, sive remisso; sed sufficit attritio ex metu gehennæ efficaci & ex amore concupiscentiæ erga Deum concepta.

Prob. 1. Ex his Christi verbis, quibus hoc Sacramentum instituit, Joann. c. 20. *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, &c.* Juxta quæ in sensu proprio intellecta, ut Conc. Trident. declarat esse intelligenda, Sacerdotes veram habent potestatem remittendi peccata. At si Sacramentum hoc requirit contritionem ex charitate vera ac propriè dicta conceptam, ideoque semper justificantem, Sacerdotes nunquam poterunt peccata remittere: nam semper necessariò ante illorum absolutionem jam remissa esse debebunt: ac proinde Sacerdotis absolutio nunquam peccata remittere poterit. Item alioqui Sacramentum Pœnitentiæ jam non erit Sacramentum mortuorum, sed vivorum: quod repugnat sensui Ecclesiæ.

Prob. 2. Si ad justificationem in Sacramento Pœnitentiæ non sufficit attritio supra explicata, sed requiritur contritio concepta ex amore Dei super omnia propter se licèt in gradu intensionis remisso, Sacramentum Pœnitentiæ in re susceptum nunquam fideles lapsos reconciliat, imò nec reconciliare potest, sed reconciliatos semper exigit. Absurdum consequens. Ergo. Major constat, si quidem omnis amor Dei super omnia propter se licèt in gradu remisso, & contritio ex illo concepta, statim semper justificat etiam extra Sacramentum ut supra art. 5. ostensum est, & adhuc sic probatur. Ex Conc. Trident. sess. 14. cap. 4. contritio charitate perfecta semper reconciliat priusquàm hoc Sacramentum actu suscipiatur. Atqui omnis contritio concepta ex amore Dei super omnia propter se dilecti etiam in gradu remisso, est contritio charitate perfecta. Ergo omnis contritio ex amore Dei super omnia propter se concepta, statim semper justificat etiam extra Sacramentum. *Prob. min.* Nam est contritio concepta ex charitate vera & perfecta essentialiter. Omnis enim amor Dei, super omnia propter se habet totam essentiam charitatis, positam in appretiatione summa & motivo amoris omnium perfectissimo: & intensio est quid accidentale omni actui; nam duo actus habentes idem objectum materiale & idem motivum, quorum tamen unus sit remissus & alter intensus, sunt ejusdem speciei, ideoque ejusdem essentiæ. Sic duo actus fidei, vel duo actus spei diversæ intentionis, sunt tamen ejusdem essentiæ & speciei.

Minor primi sillogismi patet; nam ex Conc. Trident. sess. 14. can. 1. Sacramentum Pœnitentiæ est *Sacramentum pro fidelibus quoties post Baptismum in* pecca-

peccata labuntur, ipsi Deo reconciliandis à Christo institutum. At evidenter absurdum est Sacramentum in re à Christo ad fideles Deo reconciliandos institutum, nunquam reconciliare, imò nec reconciliare posse; sed semper supponere & exigere jam reconciliatos, exigendo aliquid quod ante ejus formam & priusquàm perficiatur, semper justificet.

Prob. 3. Si in Sacramento Pœnitentiæ requiritur contritio concepta ex amore Dei super omnia propter se saltem in gradu remisso, nunquam moribundi damnari poterunt ob defectum absolutionis. Falsum conseq. ergo. Sequela majoris patet; nam si moribundus talem contritionem habet, salvabitur sine absolutione, ut fatentur adversarii, qui docent illam in casu necessitatis justificare extra Sacramentum; si illam non habet, damnabitur etiam cum absolutione Sacerdotis.

Minor constat 1. ex sensu & praxi Ecclesiæ, quæ in articulo mortis omnium peccatorum reservationem tollit, *ne*, ut ait Conc. Trident. sess. 14. cap. 7. *hac occasione aliquis pereat.* 2. ex praxi fidelium, qui sibi & suis maxima sollicitudine, Sacerdotis absolutionem in mortis periculo exquirunt. 3. ex can. *Si Presbyter* 26. q. 6. *si Presbyter pœnitentiam morientibus abnegaverit, reus erit animarum.* 4. Ex Cœlestino, 1. Epist. ad Episcopos Provinciæ Viennensis, cap. 2. ubi ait: *Agnovimus Pœnitentiam morientibus denegari, nec illorum desideriis annui, qui obitus sui tempore hoc animæ suæ cupiunt remedio subvenire.... quid hoc, rogo, aliud est quàm morienti mortem addere, ejusque animam sua crudelitate, ne absoluta esse possit, occidere?.... Salutem ergo homini adimit quisquis mortis tempore speratam Pœnitentiam denegarit.* 5. Ex S. Augustino, Epist. 180. ad Honorat. *Si Ministri desint, quantum exitium sequatur eos, qui de isto sæculo vel non regenerati exeunt, vel ligati?*

Certè Cœlestinus, Augustinus, & Conc. Tridentin. evidenter supponunt contingere posse, ut pœnitentes habeant contritionem, quæ ad justificationem nunquam sufficiat nisi in Sacramento. Nam manifestè supponunt fieri posse, ut morientes pereant ob solam carentiam absolutionis, quacum potuissent salvari elicita aliqua contritione: nam seclusa omni contritione absolutio Sacerdotis nihil efficit. Talis autem contritio non est contritio concepta ex amore Dei super omnia propter se etiam in gradu remisso, qui semper justificat, & juxta adversarios semper justificat in casu necessitatis, ut cùm deest copia confessarii; sed contritio quæ cum absolutione justificat, & sine illa non justificat, est ea quæ à nobis requiritur.

Porro falsum est, quod asserit recentior quidam, nempe plerosque auctores dubitare utrùm contritio concepta propter Deum super omnia propter se dilectum, sed in gradu remisso justificet in articulo mortis extra Sacramentum. Nam nullus alicujus nominis Auctor catholicus proferri potest, qui se de hoc dubitare asserat.

Prob. 4. Ex Conc. Trident. nam 1. sess. 14. cap. 3. docet contritionem generatim sumptam, esse partem mate-

materialem Sacramenti; & cap. 4. illam dividit in contritionem charitate perfectam, & in imperfectam quæ attritio dicitur. Ergo utraque illa contritio potest esse materialis pars Sacramenti: quod enim convenit generi, convenit etiam speciebus. Ergo attritio cum exclusione voluntatis peccandi & cum spe veniæ, ideoque amore spei, in ratione contritionis, sufficit ad Sacramentum. 2. Conc. Trident. cap. 4. dicit contritionem aliquando esse charitate perfectam, & tunc reconciliare ante Sacramentum. Ergo contritio, quæ in Sacramento reconciliat, non est charitate perfecta. Ergo contritio ex amore imperfecto reconciliat in Sacramento. Contritio autem ex amore Dei super omnia propter se dilecti quamvis non valde intensè, est contritio charitate perfecta: nam hic amor est vera charitas, cùm habeat totam essentiam charitatis perfectæ, nempe summam appretiationem, seu adhæsionem & motivum omnium possibilium perfectissimum, quod est Deus secundùm se absolutè sumptus. 3. Ex Conc. Trident. sess. 7. in prooemio per Sacramenta Ecclesiæ: *Omnis vera justitia vel incipit, vel cæpta auget, vel amissa reparatur*. Et can. 6. & 8. Sacramenta continent gratiam quam significant, illamque ex opere operato conferunt. At hæc omnia falsa essent, si ad Sacramenta Baptismi & Pœnitentiæ requiritur contritio ex amore Dei super omnia propter se, qui semper justificat extra Sacramentum, ut ostensum est.

Dices. Conc. Trident. non definivit sufficientiam attritionis ex amore imperfecto conceptæ.

Resp. Id quidem non definivit expresse seu explicitè; sed implicitè & virtualiter docet: nam expresse definit ea, ex quibus certò infertur sufficientia talis attritionis, ut patet ex locis Conciliis adductis contra necessitatem contritionis perfectæ in Sacramento: quæ quidem ita clara sunt, ut Cardinalis de Laurea, Tract. de Pœnit. disp. 8. asserere non dubitarit esse de fide ad justificationem in Sacramento consequendam sufficere attritionem, quæ scilicet opponitur contritioni perfectæ semper ante Sacramentum justificativæ, seu non requiri contritionem perfectam.

Dices. Ex Palavicino, in sua Conc. Trident. Historia, Patribus Tridentinis id fuit in proposito, ut ea tantùm definirent, quæ erroribus hæreticorum adversarentur: illa verò quæ inter Catholicos Doctores controversa esse sciebant, intacta relinquerent. Aliqui autem Catholici necessitatem contritionis perfectæ etiam in Sacramento propugnarunt, qualis fuit Tudetanus Episcopus, eodem Palavicino teste. Præterea verbum *sufficere*, quod de attritione in decreto priùs appositum fuerat, Patrum judicio deletum fuit, & ipsius loco substitutum est verbum *disponere*. Ergo sufficientia contritionis, quæ non sit charitate perfecta, non fuit definita à Concilio.

Resp. Disting. conseq. Non fuit definita expresse, *conced. conseq.* implicitè, *nego conseq.* Conc. Trident. ita primariò fuit propositum hæreticorum errores damnare, ut simul intenderit

doctrinam Catholicam circa materias, in quibus versabantur illi errores, exponere atque illustrare; ut patet ex multis capitibus, quæ præmisit Canonibus, in quibus directè & expressè hæreticorum errores damnantur; & in expositione doctrinæ catholicæ multa docet præter illa, quæ hæreticorum erroribus directè adversantur, ut penitus errores & errorum occasiones in posterum tollerentur, veritasque Catholica clariùs innotesceret. Præterea sensus Concilii ex ipsius textibus expendendus est.

Quod spectat ad deletionem verbi *sufficere*.

Resp. Ideo hoc verbum deletum fuit, ne daretur occasio existimandi nullum amorem Dei imperfectum requiri.

Cæterùm quamvis sententia nostra de sufficientia attritionis ex amore spei videatur certa; tamen in praxi pœnitens ex attritione adducendus est ad eliciendam contritionem charitate perfectam; tùm quia per hunc actum supplebit defectus qui possent esse ex parte ministri, & etiam defectum Baptismi ex parte sui, si fortè non esset validè baptizatus: tùm quia per illum actum justificatus ad novam & majorem gratiam in Sacramento obtinendam disponitur: tùm quia sæpissimè in decursu vitæ tenemur actum charitatis perfectæ elicere.

§. II.

Solvuntur objectiones petitæ ex auctoritate.

Obj. 1. Aliquos textus Scripturæ, 1. Cor. cap. ult. *Si quis non amat Dominum nostrum Jesum Christum, sit anathema.* 1. Joann. cap. 3. *Qui non diligit, manet in morte.* Et 1. Cor. cap. 13. *Si habuero omnem fidem .... charitatem autem non habuero, nihil sum ... nihil mihi prodest.*

Resp. Ad. 1. & 2. Duo illi textus intellecti de actu charitatis, significant eum, qui non diligit actu charitatis Deum vel proximum, quando urget præceptum charitatis, esse anathema, manere in morte, quia peccat mortaliter. Sed non tenemur in quavis circumstantia elicere actum charitatis.

Resp. Ad 3. Ibi agitur de charitate habituali, sine qua homo non est amicus Dei, nec filius adoptivus, nec hæres Dei, & nihil est meritorium vitæ æternæ, nec salus comparari potest.

Obj. 2. Scriptura ad justificationem requirit conversionem ad Deum ex toto corde juxta illud Joelis c. 2. *Convertimini ad me in toto corde vestro.* Sed conversio ad Deum ex toto corde includit amorem perfectum. Ergo.

Resp. Disting. maj. Scriptura requirit conversionem ex toto corde elicitam ex amore sive perfecto, sive minùs perfecto, *conc. maj.* elicitam ex amore semper perfecto nempe charitatis, subdisting. si nihil adhibeatur, quod suppleat defectum amoris perfecti, *conc. iterum maj.* si adhibeatur aliquid supplens defectum amoris perfecti, quale est Sacramentum mortuorum, *nego maj.* ad justificationem per Sacramentum mortuorum obtinendam non requiritur conversio ex amore perfecto, qualis requiritur extra Sacramentum: nam Sacramentum mortuorum institutum est ut medium faci-

facilius obtinendæ remissionis peccatorum ex meritis Christi.

Obj. 3. Conc. Trident. sess. 14. cap. 3. requirit in Sacramento Pœnitentiæ contritionem, quam cap. 4. dicit quovis tempore necessariam fuisse ad impetrandam veniam peccatorum. Atqui contritio, quæ quovis tempore necessaria fuit ad impetrandam veniam peccatorum, includit amorem Dei super omnia propter se: nam sine hoc amore nemo unquam in lege naturæ & in lege Mosaica justificatus fuit. Ergo Conc. requirit in Sacramento contritionem includentem amorem Dei super omnia propter se.

Resp. Disting. maj. Conc. requirit in Sacramento contritionem, quam dicit quovis tempore fuisse necessariam, sumptam genericè, seu secundùm prædicata communia tantùm, *conc. maj.* sumptam specificè & adæquatè, seu sumptam secundùm prædicata tùm generica tùm specifica, *nego maj.* contritio quam Conc. dicit esse partem materialem Sacramenti Pœnitentiæ, & quovis tempore ad impetrandam veniam necessariam fuisse, est contritio genericè sumpta, quæ est præcisè animi dolor ac detestatio super omnia mala de peccatis commissis cum proposito non peccandi de cætero, præscindendo à motivo. Nam postquam Conc. cap. 3. dixit actus pœnitentis, nempe contritionem, confessionem & satisfactionem esse materiam Sacramenti, sic initio capitis quarti ait: *Contritio, quæ primum locum inter dictos pœnitentis actus habet, animi dolor ac detestatio est de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero. Fuit autem quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic contritionis motus necessarius.* Ubi patet contritionem in his locis sumi genericè, abstrahendo à motivo. Hanc autem sic definitam dividit in contritionem charitate perfectam, & in imperfectam, quæ attritio dicitur.

Inst. 1. Pœnitentia seu contritio, quam Concil. Trident. dicit fuisse quovis tempore necessariam ad justificationem, est pœnitentia, quam Prophetæ prædicabant. Sed pœnitentia, quam Prophetæ prædicabant, includebat amorem Dei super omnia propter se. Ergo contritio quam Conc. Trident. &c. includit hunc amorem.

Resp. Disting. maj. Est pœnitentia genericè sumpta, quam prædicabant Prophetæ, *conc. maj.* est pœnitentia specificè sumpta quam prædicabant Prophetæ, *neg. maj.* pœnitentia & conversio, seu contritio genericè sumpta, est dolor ac detestatio de peccatis commissis cum proposito nunquam peccandi mortaliter. Duplex est specie diversa: alia perfecta, quæ ex amore Dei perfecto concipitur: alia imperfecta, quæ ex amore imperfecto elicitur. Conc. autem contritionem & pœnitentiam à Prophetis prædicatam sumit genericè, ut patet ex cap. 4. cit.

Inst. 2. Genus simpliciter prolatum sumitur pro præcipua specie. Sic panis simpliciter dictus sumitur pro pane triticeo. Ergo Conc. Trident. loquitur de contritione perfecta.

Resp. Nego anteced. universaliter sumptum. Nam cùm dicitur, v. g. animal

animal eſt ſenſitivum, nomen *animal* profertur ſimpliciter, & tamen non accipitur pro præcipua ſpecie, excluſis aliis imperfectioribus, ſed ſumitur genericè. Ad exemplum dico non valere à particulari ad univerſale conſecutionem.

Inſt. 3. Conc. Trident. poſtquam cap. 4. explicuit attritionem, quam dicit diſponere ad gratiam in Sacramento obtinendam, adducit in exemplum pœnitentiam Ninivitarum, per quam à Deo miſericordiam impetrarunt. Atqui hæc pœnitentia includebat amorem Dei ſuper omnia propter ſe. Ergo.

Reſp. Diſting. maj. Adducit pœnitentiam Ninivitarum ad probandam præcisè bonitatem timoris pœnarum, per quem Ninivitæ paulatim diſpoſiti ſunt ad contritionem perfectiorem, *conc. maj.* ad probandam neceſſitatem contritionis conceptæ propter Deum ſuper omnia propter ſe dilectum, quæ diſponat tantùm ad juſtificationem in Sacramento conſequendam. *nego maj. & conſeq.*

Obj. 4. Conc. Trident. ſeſſ. 6. c. 6. ad juſtificationem in Baptiſmo requirit amorem Dei tanquam omnis juſtitiæ fontis : nam ſic ait : *Illumque tanquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiunt.* At hæc dilectio eſt amor Dei ſuper omnia propter ſe in gradu remiſſo. Ergo Conc. Trident. hunc amorem requirit in Baptiſmo. Ergo à fortiori requiritur in Sacramento Pœnitentiæ.

Reſp. Nego min. Sed hæc dilectio eſt amor imperfectus, quo Deus ſuper omnia ut nobis bonus præcisè & ut ſummum noſtrum bonum diligitur. Nam diligere Deum tanquam omnis juſtitiæ fontem, eſt diligere Deum tanquam auctorem & largitorem omnis ſanctitatis, quæ eſt maximum bonum hominis, ac proinde etiam beatitudinis, quæ eſt terminus & merces ſanctitatis.

Quæres: Cur amor ille imperfectus dicitur charitas initialis ſeu inchoata.

Reſp. Quia non eſt charitas ſimpliciter, ſed eſt initium ſeu inchoatio charitatis, cùm ſit diſpoſitio proxima ad actum charitatis perfectæ : nam ex S. Thoma diſpoſitio proxima ad aliquid eſt initium ſeu inchoatio illius. Qui autem Deum ut ſuum ſummum bonum ſuper omnia amat, proximè diſpoſitus eſt ad eum etiam propter ſe ſuper omnia amandum.

Obj. 5. S. Auguſtinus variis locis ad converſionem veram requirit amorem juſtitiæ. At amor juſtitiæ eſt charitas perfecta. Ergo ad converſionem veram requirit charitatem perfectam.

Reſp. Nego min. Nam amor juſtitiæ ſecundùm S. Doctorem nihil aliud eſt, quam amor virtutis, rectitudinis, & ordinis, cui peccatum opponatur, aut ad ſummum amor Dei ut ſummi noſtri boni. Ad converſionem autem reverà requiritur amor juſtitiæ ex aliquo motivo honeſto ſupernaturali, imò ex motivo amoris Dei ut noſtri ſummi boni, non tamen ex motivo omnium perfectiſſimo. Jam verò attritio concepta ex metu gehennæ & ex amore ſpei, neceſſariò includit voluntatem ſervandi omnia mandata, ac proinde exercendi omnem virtutem præceptam, ſeu faciendi omnem juſtitiam præceptam

ceptam: & consequenter continet amorem justitiæ præcipuè ex motivo amoris spei.

Inst. 1. S. Augustinus opponit timori pœnæ amorem justitiæ.

Resp. Quando sic opponit, per timorem gehennæ intelligit timorem merè naturalem, serviliter servilem, & includentem affectum ad peccatum: qualem supponit fuisse in multis sub veteri lege. At non intelligit timorem gehennæ ortum ex gratia, efficacem, & conjunctum cum aliquo Dei amore, aut ad hunc disponentem.

Inst. 2. S. Augustinus, Epist. 144. ait: *Inimicus justitiæ est, qui pœnæ timore non peccat ... nam qui gehennam metuit, non peccare metuit, sed ardere.*

Resp. Ibi loquitur de timore naturali & serviliter servili: non autem de timore gehennæ supernaturali & efficaci. Nam qui efficaciter gehennam metuit, verè peccatum gehennæ inductivum timet propter gehennam; & diligit justitiam, seu virtutem propter odium gehennæ. Unde S. Doctor, serm. 13. de verbis Apostoli ait: *Fac vel timore pœnæ, si nondum potes amore justitiæ* propter ipsam.

Inst. 3. S. Augustinus, l. 2. contra adversarium legis, c. 7. ait: *Desiderium peccandi non extinguitur nisi contrario desiderio rectè faciendi, ubi fides per dilectionem operatur:* & l. de spiritu & littera, c. 14. *Non enim fructus est bonus, qui de charitatis radice non surgit.* Ergo non est vera conversio sine dilectione.

Resp. 1. Nulla est vera conversio sine dilectione aliqua Dei, sive perfecta, sive imperfecta.

Resp. 2. S. Doctor in his & similibus locis per charitatem, & dilectionem, intelligit gratiam actualem, quæ consistit tùm in supernaturali cognitione boni, tùm etiam & maximè in supernaturali motione & affectione indeliberata ad bonum. Hinc dicit Deum infundere charitatem, dum confert gratiam actualem.

Quandoque etiam charitas & dilectio apud S. Augustinum significat amorem boni, seu virtutis supernaturalem & liberum ex quocumque motivo honesto & supernaturali, ut nemo ejus doctrinæ peritus dubitare potest. Unus hic locus ex multis sufficiat, l. 2. contra duas Epistolas Pelagionorum, c. 9. ubi ait: *Quid est enim boni cupiditas, nisi charitas?* & initium fidei, seu voluntatem credendi à Deo esse probat ex hoc Scripturæ Textu: *Charitas ex Deo est.* Ubi per charitatem manifestè intelligit quamlibet piam affectionem & volitionem supernaturalem actus virtutis distinctæ à charitate propriè dicta.

Quare posterioris loci sensus est: non est bonum, salutare seu utile ad salutem, quidquid non fit ex gratia Spiritus sancti. Potest etiam sic intelligi, non est fructus bonus, id est, meritorius vitæ æternæ, nisi fiat in charitate habituali & gratia sanctificante.

Inst. 4. S. Augustinus nullum Dei amorem bonum ac salutarem agnovit præter charitatem propriè dictam.

Resp. Neg. Nam quàm bonum ac salutarem esse senserit amorem con-

concupiſcentiæ, patet ex ſerm. 178. de verbis Apoſtoli, ubi ait: *Aliud eſt timere pœnam, aliud eſt amare juſtitiam. Amor caſtus in te eſſe debet, quo amore deſideres videre, non cœlum & terram ..... ſed deſidera videre Deum tuum, amare Deum tuum: quia dictum eſt, filii Dei ſumus, & nondum apparuit quod erimus. Scimus autem quia cùm apparuerit, ſimiles ei erimus, quoniam videbimus eum ſicuti eſt. Ecce propter quam viſionem fac bonum, ecce propter quam noli facere malum. Si enim amas videre Deum tuum, ſi in hac peregrinatione illo amore ſuſpiras; ecce probat te Dominus Deus tuus.... ſi ... in non videndo Deum tuum magnam pœnam putaſti, gratis amaſti.*

Obj. 6. Aliqui alii Patres docent neceſſitatem amoris Dei ad juſtificationem.

Reſp. Textus, qui ex aliis Patribus objiciuntur, vel continent meram exhortationem ad contritionem perfectam tamquam optimam & utiliorem: vel ſignificant id, quod requiritur veluti per ſe & ſecluſo privilegio Sacramenti: vel probant neceſſitatem alicujus amoris ſive perfecti extra Sacramentum, ſive imperfecti in Sacramento: vel agunt de charitate habituali neceſſaria ad meritum, & ſalutem.

Obj. 7. S. Thomas, 3. p. q. 86. a. 3. ait: *Non poteſt eſſe verè pœnitens, qui de uno peccato pœnitet, & non de alio. Si enim diſpliceret ei illud peccatum, quia eſt contra Deum ſuper omnia dilectum, (quod requiritur ad rationem veræ pœnitentiæ,) ſequeretur quod de omnibus peccatis pœniteret.*

Reſp. 1. Reverà ſecundùm nos requiritur pœnitentia propter Deum ſuper omnia dilectum, ſed ut ſummum noſtrum bonum.

Reſp. 2. (Et meliùs ad mentem S. Thomæ) S. Doctor per veram pœnitentiam intelligit pœnitentiam perfectam & de ſe juſtificativam. Nam 1. juxta modum loquendi ei proprium eas ſolas virtutes veras appellat, quæ informantur charitate: per quod ſignificat tantùm illas ſolas eſſe in ſtatu perfecto virtutis & meritorias finis ultimi. 2. Eadem p. 3. q. 85. a. 2. agnoſcit pœnitentiam, quæ ſit virtus ſpecialis, & à charitate diſtincta. 3. Multis locis aſſerit attritionem ſufficere, ut in 4. diſt. 22. q. 2. a. 1. ad q. 3. ubi ait: *Remiſſio peccatorum aliquando tempore præcedit Sacramentum,* (quando ſcilicet præmittitur perfecta contritio:) *aliquando autem in ipſo Sacramento efficitur; quia quando aliquis accedit ad confeſſionem attritus, & non plenè contritus, ſi obicem non ponat in ipſa confeſſione & abſolutione, ſibi gratia & remiſſio peccatorum datur.*

Porro quando S. Doctor, in 4. diſt. 17. q. 3. a. 4. dicit confeſſionem non valere ſine charitate, loquitur de confeſſione ſeorſim ſumpta à Sacramento, prout eſt actus virtutis. Sic autem ſumpta non valet ſine charitate ad remiſſionem peccatorum mortalium.

Obj. 8. Catechiſmus Romanus, p. 2. de Sacram. Pœnit. n. 4. dicit pœnitentiam, qua unius Dei cauſa in mœrore ſumus, pertinere ad virtutem & conſtitutionem Sacramenti.

Reſp.

Resp. Hæ voces (unius Dei causa) hic significant ex solo aliquo motivo supernaturali, & aliquam ad Deum relationem habente, non autem ex sola charitate perfecta. Quod patet ex tota doctrina ibi tradita, ex qua confirmatur nostra assertio; nam, pag. 2. n. 47. sic habet: *Ex fidei Catholicæ Doctrina omnibus credendum & constanter affirmandum est: si quis ita animo affectus sit, ut peccata admissa doleat, simulque in posterum non peccare constituat; etsi ejusmodi dolore non afficiatur, qui ad impetrandam veniam satis esse possit; ei tamen cùm peccata Sacerdoti ritè confessus fuerit, vi clavium scelera omnia remitti & condonari.*

Obj. 9. Ex aliquibus Patribus absolutio supponit pœnitentem viventem.

Resp. Absolutio supponit pœnitentem viventem vita gratiæ inchoata & imperfecta per fidem, spem, & contritionem imperfectam: non verò viventem vita perfecta per gratiam sanctificantem; ut patet ex S. Augustino, concione 2. in Psalm. 101. ubi exemplo Lazari usus, sic ait: *Fit hoc in corde pœnitentis: cùm audis hominem pœnitere peccatorum suorum, jam revixit* (inchoatè:) *cùm audis hominem confitendo proferre conscientiam, jam de sepulchro eductus est, sed nondum solutus est. Quando solvitur? à quibus solvitur? quæ solveritis, inquit, in terra, erunt soluta & in cœlo. Meritò per Ecclesiam dari solutio peccatorum potest, &c.*

§. III.

Solvuntur objectiones petitæ ex ratione.

Obj. 1. Ut doctrina Ecclesiæ de Sacramenti efficacia sit vera, sufficit quòd peccata non remittantur per actum contritionis perfectæ, nisi in voto Sacramenti, quod in ea includitur. Ergo necessitas contritionis perfectæ non adversatur efficaciæ Sacramenti.

Resp. Nego ant. Quia 1. Ex Conc. Trid. Sacramentum Pœnitentiæ in re institutum est ad reconciliandos fideles lapsos; ergo ipsum Sacramentum in re habet vim conferendi gratiam reconciliationis: ergo non exigit gratiam reconciliationis, nec proinde aliquid hanc conferens, antequam ipsum perficiatur. Votum autem Sacramenti non est ipsum Sacramentum. 2. Ex Conc. Trid. Sacramenta omnia Ecclesiæ ex opere operato, seu in re gratiam suam continent ac conferunt. Ergo Sacramentum Pœnitentiæ ex opere operato, seu in re confert gratiam reconciliationis. Illam autem numquam conferret, nec conferre posset, si exigeret contritionem perfectam, quæ statim ante Sacramentum collatum justificat. 3. Ex Conc. Trid. vis Sacramenti præcipuè posita est in absolutione Sacerdotis. Et sess. 14. cap. 4. & 6. expresè distinguit justificationem, quam confert Sacramentum in voto, ab ea quam confert in re.

Obj. 2. Sententia asserens necessitatem contritionis ex amore Dei super omnia propter se conceptæ est tam probabilis, quàm negans: nam Alexan-

der VII. in decreto edito 5. Maji anno 1667. vetat eam censura notari. Ergo necessariò tenenda est, cùm sit tutior.

Resp. Nego ant. Nam Alexander VII. in hoc decreto loquitur tantùm de sententia asserente *necessitatem aliqualis dilectionis*, ideoque amoris imperfecti ratione vel motivi vel appretiationis. Nam amor Dei super omnia propter se nec est, nec dici potest aliqualis dilectio Dei, cùm sit actus charitatis simpliciter & propriè dictæ. Hæc sunt autem verba decreti: *Sanctissimus D. N. Alexander Papa VII. ... auditis votis Eminentiss. ac Reverendiss. DD. Cardinalium Generalium inquisitorum, nec non Dom. consultorum & qualificatorum Sacræ Congregationis, hoc præsenti decreto in virtute Sanctæ Obedientiæ, & sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, huic sanctæ Sedi reservatæ .... præcipit cunctis & singulis fidelibus quocumque gradu ac dignitate, etiam Episcopali, & majori, imò & Cardinalitia fulgentibus, ut si deinceps de materia attritionis præfatæ scribent, vel libros aut scripturas edent, vel docebunt, vel prædicabunt, vel alio quovis modo pœnitentes, aut Scholares, cæterosve erudient, non audeant alicujus Theologicæ censuræ, alteriusve injuriæ, aut contumeliæ nota taxare alterutram sententiam, sive negantem necessitatem aliqualis dilectionis Dei in præfata attritione ex metu gehennæ concepta, quæ hodie inter Scholasticos communior videtur: sive asserentem dictæ dilectionis necessitatem, donec ab hac sancta Sede fuerit aliquid hac in re definitum.*

Obj. 3. Ad justificationem in Sacramento requiritur propositum non peccandi de cætero. At hoc propositum est propositum servandi omnia præcepta, ideoque præceptum charitatis. Velle autem diligere Deum actu charitatis est eum hoc actu diligere.

Resp. Propositum non peccandi de cætero est dumtaxat propositum virtuale & implicitum amandi Deum super omnia propter se, quando urgebit præceptum charitatis. At ex metu pœnarum vel ex amore beatitudinis æternæ proponere amare Deum super omnia propter se, quando urgebit præceptum charitatis, non est actu diligere Deum super omnia propter se.

Obj. 4. Contritio requisita in Sacramento debet includere odium peccati. At odium peccati non est si e amore Dei super omnia propter se, ergo nec contritio, &c.

Resp. Nego min. Nam odium peccati concipi potest propter metum gehennæ vel amorem beatitudinis æternæ.

Obj. 5. Ad justificationem per Martyrium requiritur in adulto charitas perfecta, ergo & in Sacramento.

Resp. Omisso antecedente, quod negatur à multis requirentibus tantùm amorem imperfectum, nego conseq. disparitas est, quia Martyrium non est aliquid institutum ad conferendam primam gratiam, & in illa sententia eam non confert adulto, sed supponit in eo. At Sacramentum Pœnitentiæ est Sacramentum mortuorum, à Christo institutum ad gratiam reconciliationis fidelibus lapsis conferendam, ideoque illam ex sua institutione aliquando saltem confert, nec unquam illam jam collatam per actum charitatis necessariò exigit.

Obj.

Obj. 6. Ex natura rei videtur requiri, ut qui Deum contempsit, & odio habuit saltem interpretativè, non recipiatur in amicitiam divinam nisi elicuerit actum charitatis perfectæ. Item habitus charitatis infundi non debet sine prævio actu charitatis.

Resp. Hoc verum est, secluso privilegio Sacramenti, & spectata præcisè connaturali quadam rerum exigentia ac convenientia. At actus charitatis non requiritur supposito Sacramenti privilegio habentis vim reconciliandi, ideoque supplendi defectum perfectæ charitatis alioquin requisitæ.

Præterea per attritionem sufficientem pœnitens amat Deum super omnia ut suum summum bonum, & animo præparatus est ad eum super omnia propter se amandum, cùm urgebit præceptum charitatis.

Inst. Ad recuperandum habitum fidei requiritur actus fidei. Ergo à pari ad recuperandum habitum charitatis, requiritur actus charitatis etiam in Sacramento.

Resp. Nego conseq. Ratio disparitatis est ipsa voluntas Dei hanc vel illam dispositionem ad sua dona requirentis: quæ voluntas per Scripturam, Traditionem & Ecclesiæ sensum nobis certò innotescit.

Obj. 7. In veteri lege numquam peccator adultus justificari poterat sine actu charitatis perfectæ. Ergo idem dicendum est in lege gratiæ.

Resp. Nego conseq. Disparitas est, quia in nova lege ex meritis Christi ejus auctoris jam exhibitis, institutum est Sacramentum reconciliationis, per quod facilior est via recuperandæ justificationis, quàm erat in lege veteri ante merita Christi exhibita, & institutionem Sacramentorum illa merita applicantium.

Inst. Præceptum charitatis divinæ non minùs sæpe obligat in lege gratiæ & amoris, quàm in lege timoris. Ergo si in veteri lege nemo, &c. à fortiori in nova lege, &c.

Resp. Disting. ant. Non minùs sæpe obligat per se, *conc. ant.* per accidens, subdisting. & non in iisdem omnibus omnino circumstantiis, *conc. iterum ant.* & in iisdem omnibus circumstantiis, *nego ant. & conseq.* præceptum charitatis perfectæ, quamvis nunc non obliget in eadem omni circumstantia justificationis obtinendæ, in qua obligabat judæos ut justificarentur; tamen christianos non minùs sæpe, imò sæpius & in pluribus aliis circumstantiis obligat. Præterea ex antecedente non sequitur actum charitatis perfectæ esse de necessitate Sacramenti, sed tantùm præcepti.

Obj. 8. Ex nostra doctrina sequitur adultum, qui post Baptismum diu vixit in peccatis, posse salvari, quamvis nullum umquam actum charitatis elicuerit. *nego seq. maj. Probatur.* In nostra doctrina fieri potest, ut homo, qui numquam elicuit actum charitatis, & per 40. annos in peccatis vixit, eliciat attritionem ex metu gehennæ & amore spei conceptam, absolvatur, & statim moriatur. At is salvabitur, cùm moriatur justificatus quamvis numquam amaverit Deum super omnia propter se. Ergo.

Resp. Nego maj. Nam cùm attritio includat propositum efficax servandi omnia præcepta pro tempore quo urgent, & præceptum charitatis perfectæ nondum per tam longum tempus observatum, certò urgeat, non potest esse tunc attritio vera ac sufficiens, quin statim eliciatur actus charitatis perfectæ tùm præceptus: quemadmodum si quis attritionem elicuerit domi, & cùm templum peteret, Sacramentum suscepturus, aliquis ab eo exigeret debiti solutionem, quia tunc sine dilatione egeret; certè ipse debitor, si verè attritus esset, hoc debitum solveret statim ante Sacramenti susceptionem. Præterea Deus (ut ex Scriptura & Patribus constat) neminem adultum decrevit efficaciter salvare nisi mediante sua cooperatione per actus fidei, spei, & charitatis: ac proinde numquam permittet, nec permittere potest consequenter ad hoc decretum, ut adultus in gratia moriatur quin priùs hos actus saltem aliquando elicuerit.

Obj. 9. Attritio concepta ex metu gehennæ non excludit voluntatem peccandi. Ergo ad justificationem requiritur contritio perfecta, quæ sola illam excludit.

Resp. 1. Attritio, quam dicimus sufficere in Sacramento, præter metum gehennæ includit amorem Dei super omnia ut nostri summi boni.

Resp. 2. Nego ant. Et dico attritionem ex metu gehennæ efficaci, absoluto & supernaturali conceptam, de qua hic agitur, excludere voluntatem peccandi pro quocumque casu possibili secundùm rei veritatem & ordinem à Deo statutum, ex v. 16. *in timore Domini declinatur à malo.* Nam efficax & absolutus metus gehennæ excludit omnem voluntatem peccandi mortaliter, cùm illa exclusio sit medium necessarium ad vitandam gehennam. Non enim potest quis efficaciter & absolutè timere gehennam, quin velit illam efficaciter vitare: nec potest velle efficaciter gehennam vitare, quin velit adhibere omnia media ad illam vitandam necessaria, inter quæ est exclusio affectus ad peccatum. Nam qui vult efficaciter finem, vult etiam media ad illum assequendum necessaria, idque manifestè supponit Concil. Trid. sess. 14. cap. 4. definiendo contritionem ex metu gehennæ & pœnarum conceptam, *si voluntatem peccandi excludat, cum spe veniæ .... donum Dei esse, &c.* quòd certè non definit sub conditione impossibili.

Idem docet S. Augustinus, in Psal. 127. ubi vermis eorum non moritur. *Audiunt hæc homines; & quia verè futura sunt impiis, timent, continent se à peccato. Timent quidem, sed non amant justitiam. Cùm autem per timorem continent se à peccato, fit consuetudo justitiæ.* Ergo ex S. Doctore timor gehennæ excludit voluntatem peccandi. Et S. Basilius, in Psalm. 33. ibi: *Hæc* (supplicia æterna) *time, & hoc timore correptus animam & peccatorum concupiscentia tamquam fræno quodam reprime.*

Inst. 1. Qui atteritur ex metu gehennæ, non detestaretur peccatum, si metus gehennæ abesset; imò ita est habitualiter affectus, ut peccare vellet, si metus gehennæ abesset. Ergo sic attritus habet saltem virtualiter

hunc

hunc actum: peccare vellem, ſi non eſſet gehenna; ac proinde retinet affectum ad peccatum. Ergo, &c.

Reſp. 1. Retorquendo. Qui dolet de peccatis ex amore Dei perfecto, non deteſtaretur peccata, ſi amor ille abeſſet; imò ita eſt habitualiter affectus, ut peccare vellet, ſi amor abeſſet. Ergo, &c.

Reſp. 2. Omiſſo antecedente, nego conſeq. Nam quemadmodum is, qui peccata deteſtatur propter Deum ſuper omnia propter ſe dilectum, quamvis eſſet ita habitualiter affectus, ut peccare vellet ſi non diligeret, non propterea habet ne virtualiter quidem hunc actum: peccare vellem, ſi non amarem Deum; ita quamvis aliquis ita eſſet habitualiter affectus, ut peccare vellet ſi metus gehennæ abeſſet, non idcirco habet vel formaliter, vel virtualiter hunc actum: vellem peccare ſi gehennæ metus abeſſet. Ratio eſt, quia quod eſſet reipſa, ſed non eſt, non idcirco eſt in affectu ejus, qui apud ſe non ſtatuit quid ageret vel non ageret in illa hypotheſi. Hinc Deus non imputat peccatum quod eſſet, ſed non eſt; at rationem tantùm habet eorum quæ reverà ſunt, quamvis non eſſent in aliqua hypotheſi.

Inſt. 2. Vi attritionis ex metu gehennæ & privationis Dei, homo non eſt paratus potiùs pati gehennam & privationem Dei, quàm peccare. Ergo hæc attritio non excludit omnem voluntatem peccandi.

Reſp. Diſting. ant. Et electio gehennæ ac privationis Dei non eſt medium ad non peccandum neceſſarium ſecundùm rei veritatem & ordinem à Deo ſtatutum, *conc. antec.* & electio gehennæ eſt hujuſmodi medium neceſſarium, *nego antec.* diſting. conſeq. ergo hæc attritio non excludit omnem voluntatem peccandi pro aliquo caſu impoſſibili ac chimerico, circa quem voluntas ſe habet merè præciſivè, *conc. conſeq.* pro quocumque caſu verè poſſibili ſecundùm ordinem à Deo ſtatutum, *nego conſeq.* ut attritio ad juſtificationem diſponat, ſatis eſt, ſi excludat omnem voluntatem peccandi pro quocumque caſu poſſibili ſecundùm rei veritatem ac ordinem à Deo ſtatutum, & circa alios caſus ſe habeat præciſivè, nihil circa eos ſtatuendo. Quemadmodum ut contritio perfecta ad juſtificationem valeat, non requiritur ut vi illius homo ſit paratus potiùs Deum non amare, quàm peccare.

Inſt. 3. Vi talis attritionis homo eſt paratus ad peccandum in caſu, quo ex conſcientia erronea judicaret peccatum eſſe neceſſarium ad vitandam gehennam. Ergo talis attritio non excludit voluntatem peccandi pro quovis caſu.

Reſp. Nego ant. Nam cùm metus ille gehennæ efficax, ſit ex inſtinctu Spiritus-ſancti, & ſupernaturalis ac prudens, non poteſt extendi ad caſus falſos, ineptos, & chimericos. Præterea ex vi hujus metus homo tam appretiativè deteſtatur peccatum, quàm gehennam: unde in hoc caſu neutrum vi ſuæ attritionis eligeret.

Inſt.

Inst. 4. Si quis elicuisset hunc actum mortaliter malum: mallem mortaliter peccare quam gehennam subire; certè non doleret de isto peccato per attritionem ex metu gehennæ conceptam. Ergo talis attritio non se extendit ad omnia mortalia possibilia, Ergo, &c.

Resp. Nego ant. Nam cùm hæc attritio ex metu gehennæ secundùm totam amplitudinem hujus motivi concipiatur, attritus per illam detestaretur omne peccatum à se admissum, gehennæ inductivum, proindeque malam illam voluntatem, qua maluisset peccare mortaliter, quàm gehennam subire; cùm hæc voluntas non sit medium vitandi gehennam, sed sit potiùs illius inductiva. Ad hanc autem detestationem non requiritur, ut eliciat hunc actum: mallem subire gehennam, quam mortaliter peccare; sed sufficit, ut eliciat dolorem de illo malo actu ex motivo gehennæ vitandæ, propter quod absolutè & efficaciter detestatur omnia peccata à se admissa, cum proposito non peccandi pro omni casu possibili secundùm rei veritatem.

Inst. 5. Mercator, qui merces ex solo naufragii metu projicit in mare, retinet affectum aliquem in merces. Ergo à pari qui atteritur de peccato ex metu gehennæ, semper aliquem affectum ad peccatum servat.

Resp. Nego conseq. Ratio disparitatis est, quia dispositio omnis affectus in merces non est medium necessarium ad vitandum naufragium: & sic efficax naufragii metus non excludit omnem affectum in merces. At exclusio omnis voluntatis peccandi & affectus in peccatum est medium necessarium ad vitandum gehennam: ac proinde efficax metus gehennæ excludit omnem affectum in peccatum, utpote gehennæ inductivum.

Similiter qui ex solo metu mortis abstinet à furto, retinet affectum in furtum, quia mors temporalis vitari potest retento affectu ad furtum. At gehenna vitari nequit sine depositione omnis affectus ad mortale peccatum: unde efficax gehennæ metus tollit omnem affectum in peccatum mortale.

Observa. Sufficit attritio ex solo amore spei quo Deus super omnia præcisè ut nostrum summum bonum amatur, secluso aut saltem præciso gehennæ metu, & à fortiori cum hoc amore sufficit attritio concepta vel ex turpitudine peccati, ut scilicet repugnantis legi & sanctitati Dei, vel quia est contra jus Dei ut legislatoris, vel contra reverentiam Deo ut supremo Domino debitam, vel ex motivo placandi Deum.

ARTICULUS IX.

Expediuntur aliquæ quæstiones circa contritionem in Sacramento.

Quæres 1. EX *qua intentione, & quo tempore elici debeat contritio;*

Resp. 1. Contritio necessariò elici debet ex intentione confitendi & absolutionis recipiendæ. Nam alioqui non esset actio Sacramentalis, sicuti ablutio facta sine intentione baptizandi. Et quia pars referri debet ad compartem ut totum cum ea constituat.

Hinc

Hinc si quis nihil cogitans de confessione, contritionem elicuerit, debet aliam elicere.

Resp. 2. Contritio necessario elici debet ante absolutionem. Nam alioqui absolutio, quæ est forma Sacramenti, non applicaretur materiæ proximæ essentiali, quæ sunt contritio & confessio : & sic Sacramentum nullum esset, defectu partis essentialis.

Quare monendi sunt pœnitentes, ut contritionem confessioni semper præmittant. Quia alioqui periculum esset ne ante absolutionem non eliceretur : nam confessarius potest supponere jam illam elicitam esse, & sic post pœnitentiam injunctam & aliqua monita, statim dare absolutionem, non relinquendo tempus sufficiens ad eliciendam contritionem ante absolutionem. Et reverà hoc non raro accidit.

Quæres 2. *Utrùm quoties datur nova absolutio, requiratur nova contritio?*

Resp. In praxi requiritur; tùm quia oppositum non est certum. Tùm quia fit novum Sacramentum numero distinctum à priori. Ergo præter novam formam requiritur nova materia proxima, nempe contritio & confessio. Unde si quis statim post absolutionem acceptam, recordans mortalem culpam, illam (ut tenetur) confiteatur, tenetur ante novam absolutionem renovare contritionem.

Quæres 3. *Utrùm contritio debeat moraliter perdurare in se vel in effectu suo, dùm absolutio datur.*

Resp. Affirm. Alioqui contritio non faceret unum moraliter cum absolutione. Hinc si quis post elicitam contritionem, aliud negotium aggrediatur; vel si hæc diu præteriit, in praxi renovanda est contritio, saltem in fine confessionis.

CAPUT III.

De Confessione.

ARTICULUS I.

Utrùm confessio omnium peccatorum mortalium à Christo instituta sit & præcepta?

Nota. CONfessio, seu accusatio peccati duplex est; altera interna, quæ fit soli Deo, à quo venia petitur, de qua. Psal. 31. *Confitebor adversùm me injustitiam meam Domino* : altera externa, quæ fit homini ut Dei Vacario ac Ministro, à quo absolutio Sacramentalis petitur, & dicitur confessio Sacramentalis. De hac sola hic agitur, quæ quidem sic rectè describitur : legitima & Sacramentalis accusatio peccatorum propriorum, facta Sacerdoti legitimo judici, ad eorum remissionem virtute clavium obtinendam.

§. I.

Ex Scriptura & Traditione probatur divinum præceptum ac institutio confessionis Sacramentalis.

Dico. Sacramentalis confessio omnium & singulorum peccatorum mortalium

talium post Baptismum commissorum instituta & præcepta est à Christo ad eorum remissionem obtinendam. Est de fide contra Lutheranos & Calvinistas.

Prob. 1. Christus Sacerdotibus judiciariam potestatem remittendi & retinendi peccata, solvendi & ligandi concessit, qua eos tanquam judices in causis peccatorum constituit. Ergo Sacramentalis confessio omnium & singulorum peccatorum mortalium à Christo instituta & præcepta est ad eorum remissionem consequendam.

Consequentia ab ipsis hæreticis expressè admittitur, & constat. Nam si Christus Sacerdotibus judiciariam potestatem remittendi & retinendi peccata, solvendi & ligandi reum dedit, voluit talem potestatem ab illis prudenter, justè & cum discretione exerceri. Ergo etiam voluit ut omnia & singula peccata & peccantium causæ ipsis innotescerent per confessionem reorum, sine qua non possunt innotescere: nam per se patet judiciariam potestatem remittendi & retinendi peccata, & ligandi seu pœnas pro criminum merito imponendi exerceri prudenter, rectè, & cum discretione non posse, causa non cognita, & sine cognitione omnium & singulorum peccatorum mortalium, de quibus omnibus ferendum est judicium.

Antecedens patet ex Jo. c. 20. *Accipite Spiritum-sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta sunt.* Hoc est, quorum non remiseritis peccata, non eis remittentur: vel si remittantur per actum aliquem votum absolutionis vestræ includentem, hoc non fiet per actum illum nisi ut Vicarium absolutionis suo tempore recipiendæ pro iisdem peccatis quæ tunc remittentur: ac proinde cum obligatione se sistendi ad tribunal vestrum, & à vobis obtinendi absolutionem. Item ex Matth. c. 18. *Quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in cœlo: & quæcumque solveritis super terram, erunt soluta & in cœlo.* Quæ verba clarè significant Apostolos & eorum in Sacerdotio successores à Christo constitutos fuisse judices, quorum sententia remitterentur, & sine quorum sententia non remitterentur peccata mortalia fidelium: ac proinde ad quorum tribunal omnia mortalia peccata baptizatorum deferrentur.

Hos textus in hoc sensu proprio intellexere Patres, ut videre est apud Bellarminum & alios. Pro omnibus hic sufficiant S. Chrysostomus, l. 3. de Sacerdotio, ubi de Sacerdotibus ait: *Iis datum est, ut potestatem habeant, quam Deus optimus neque Angelis, neque Archangelis datum esse voluit. Neque enim ad illos dictum est: quæcumque alligaveritis in terra, &c. habent quidem & terrestres principes vinculi potestatem, verùm corporum solùm. Id autem quod dico Sacerdotum vinculum, ipsam etiam animam contingit, atque ad cœlos usque pervadit usque adeo, ut quorumcumque infernè Sacerdotes confecerint, illa eadem Deus supernè rata habeat, ac servorum sententiam Dominus confirmet: quæcumque enim, ait, peccata remiseritis, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta sunt. Quæ-*

nam

nam quæso potestas hac una major esse queat? pater omne judicium filio dedit. Cæterùm video ipsum omne judicium à Deo filio illis traditum. S. Augusţ. Hom. 49. ex 50. *Nemo sibi dicat; occultè ago* (pœnitentiam,) *apud Deum ago: novit Deus qui mihi ignoscit, quia in corde ago. Ergo sine causa dictum est: quæ solveritis in terra, soluta erunt in cœlo; ergo sine causa sunt claves datæ Ecclesiæ Dei.* Et S. Gregor. Magnus, Hom. 26. in Evang. verba ista Christi (*quorum remiseritis peccata, &c.*) exponens, sic ait: *principatum superni judicii* (Sacerdotes) *sortiuntur, ut vice Dei quibusdam peccata retineant, quibusdam relaxent ... ecce animarum judices fiunt; & alios damnant vel liberant, &c.*

Prob. 2. Ex perpetuo usu Ecclesiæ. Christus sacramentalem omnium & singulorum peccatorum mortalium confessionem instituit & præcepit, si hæc confessio semper in usu ab initio fuit, & à Patribus ut necessaria commendata: nam tam grave onus omnes cujusque ætatis fideles nullo reclamante, minimè subiissent, nisi ipsis persuasum fuisset à Christo ipso institutum & præceptum esse. Atqui sacramentalis confessio omnium & singulorum peccatorum mortalium semper fuit in usu ab initio Ecclesiæ, & à Patribus ut necessaria commendata. Ergo hæc confessio à Christo instituta & præcepta est.

Prob. minor. Et 1. quidem pro primo sæculo. Act. c. 19. dicitur: *Multi credentium veniebant* (ad Paulum) *confitentes, & annuntiantes actus suos.* Paulo. Ubi agitur de baptizatis: nam ii propriè dici solent credentes; ut patet ex Act. c. 3. 4. & 5. & dicuntur simpliciter confiteri actus suos, id est, peccata, ut patet ex contextu. Ac proinde omnia & singula peccata gravia confessi sunt: nam qui generaliter tantùm confitetur se esse peccatorem, aut se multa peccata admisisse, aut aliqua solùm peccata declarat, dici non potest simpliciter confiteri peccata sua, præsertim in sensu Scripturæ, quæ cùm de peccatis simpliciter & absolutè loquitur, de omnibus loquitur, ut Matth. c. 9. ubi Christus dixit paralitico: *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.*

2. Pro secundo sæculo. S. Irenæus, qui in ipso primo sæculo post mortem Apostolorum floruit, & secundo sæculo scripsit, sic de quibusdam fœminis à Marco hæretico seductis, lib. 1. c. 9. ait: *Ipsæmet sæpe, cùm ad Dei Ecclesiam rediissent, confessæ sunt, seque corpore ab eo contaminatas fuisse, miroque ipsius amore exarsisse.* Ibi agitur de peccatis occultis luxuriæ, tùm externo, tùm merè interno. Tertullianus de pœnitentia. *Plerique publicationem sui aut suffugere, aut de die in diem differre præsumunt, pudoris magis memores quàm salutis: velut illi, qui in partibus verecundioribus corporis contracta vexatione, conscientiam medentium vitant, & ita cum erubescentia sua pereunt .... grande planè emolumentum verecundiæ occulatio delicti pollicetur, videlicet si quid humanæ notitiæ subduxerimus, proinde & Deum celabimus? &c.*

3. Pro tertio atque etiam secundo sæculo Origenes; nam utroque sæculo vixit. Is, hom. 2. in Psal. 37. sic ait: *Vide ergo quid edocet nos Scriptura divina, quia oportet peccatum non celare intrinsecùs: fortassis enim sicut ii, qui habent intùs inclusam escam indigestam, aut humoris vel phlegmatis stomacho graviter & molestè imminentia; si vomuerint, relevantur, etiam hi qui peccaverint, siquidem occultant & retinent intra se peccatum, intrinsecùs urgentur, & propemodum suffocantur à phlegmate vel humore peccati. Si autem ipse sui accusator fiat, dum accusat semetipsum, & confitetur, simul evomit & delictum, atque omnem morbi digerit causam. Tantummodò circumspice diligentiùs cui debeas confiteri peccatum tuum. Proba priùs medicum, cui debeas causam languoris exponere: qui sciat infirmari cum infirmante, flere cum flente, qui condolendi & compatiendi noverit disciplinam: ita ut demum, si quid ille dixerit .... si quid consilii dederit, facias & sequaris, si intellexerit & præviderit talem esse languorum tuum, qui in conventu totius Ecclesiæ exponi debeat & curari, ex quo fortassis & cæteri ædificari poterunt, & tu ipse facilè sanari: multa hac deliberatione, & satis perito Medici illius consilio procurandum est.* Ex quo loco patet confessionem peccatorum occultorum esse necessariam, & tempore Origenis usitatam fuisse, & ex peccatis privatim Sacerdoti declaratis ea tantùm publicè manifestata fuisse, quæ Sacerdos ad majorem pœnitentium utilitatem, & cæterorum fidelium ædificationem publicè declaranda censebat.

Idem Origenes, homil. 17. in Lucam ait: *Si revelaverimus peccata nostra non solùm Deo, sed & iis, qui possunt mederi vulneribus nostris atque peccatis, delebuntur peccata nostra.* Certè hoc Origenis testimonium sufficit etiam pro duobus primis sæculis. Nam sic argumentor. Teste Origene confessio omnium & singulorum peccatorum erat in usu initio tertii sæculi. Ergo eadem fuit etiam usitata duobus prioribus sæculis; nam à tempore Apostolorum usque ad initium tertii sæculi proferri non potest ullum Concilium generale, aut ullus Pontifex, à quo instituta & præcepta fuerit ejusmodi confessio. Item ex Origene hæc confessio necessaria est ad remissionem peccatorum: ergo à solo Christo institui potest.

S. Cyprianus, serm. de lapsis. *Quanto & fide majore & timore meliore sunt, qui quamvis nullo sacrificii, aut libelli facinore constricti, quoniam tamen de hoc vel cogitaverunt, hoc ipsum apud Sacerdotes Dei dolenter & simpliciter confitentes, exomologesim conscientiæ faciunt, animi sui pondus exponunt, salutarem medelam parvis licèt & modicis vulneribus exquirunt, scientes scriptum esse, Deus non irridetur.* Ibi agitur de confessione privata & secreta, ut necessaria ad Deum, qui omnia occulta novit nec decipi potest, placandum. Nam nunquam peccatorum occultorum præsertim merè internorum confessio publica necessaria fuit in Ecclesia.

4. Pro quarto sæculo. S. Athanasius, serm. in illa verba: *Profecti in pagum, qui ex adverso est, invenietis pullum alligatum, &c.* Sic loquitur:

nos ipsos examinemus, num soluta sunt nostra vincula, ut in melius proficiamus. Quod si nondum soluta sunt vincula, tradas te ipsum discipulis Jesu; adsunt enim qui te solvant pro potestate ea, quam à salvatore acceperunt. Quæcumque enim ligaveritis, inquit, in terra, erunt ligata & in cœlis: & quæcumque solveritis in terra, erunt soluta & in cœlis: & si quibus remiseritis peccata, remittuntur eis. Ubi loquitur de confessione privata: nam adhortatur ad confitendum, non coram plebe, sed sacerdotibus, qui potestatem remittendi peccata à Christo acceperunt.

S. Basilius in regulis brevioribus, reg. 288. *necessario iis peccata aperiri debent, quibus credita est dispensatio mysteriorum Dei.* Loquitur autem de peccatis in specie: nam regula sequenti dicit peccata declaranda esse quemadmodum morbi corporis aperiuntur medico ut curentur. At morbi curari à medico non possunt, nisi omnes in specie ei detegantur. Paulinus, in vita S. Ambrosii, de illo sic scribit: *Quotiescumque illi aliquis ob percipiendam pœnitentiam lapsus suos confessus esset, ita flebat, ut illum flere compelleret; videbatur enim sibi cum jacente jacere. Causas autem criminum, quas illi confitebantur, nulli nisi Domino soli, apud quem intercedebat, loquebatur.* Ergo fiebat apud Ambrosium confessio privata peccatorum omnium gravium, quæ nulli prodebantur. Ipse S. Ambrosius, l. 2. de pœnit. c. 6. *Si vis justificari, fatere delictum tuum: solvit enim criminum nexus verecunda confessio peccatorum.*

S. Chrysostomus, homil. 33. in Joann. *In peccatis, quæ commisimus, confitendis, neminem vereamur: Deum dumtaxat, ut decet, formidemus, qui & nunc opera nostra videt.... vos hortor, dilectissimi, ut etsi nemo opera nostra videat, singuli suam conscientiam ingrediantur, & judicem sibi rationem constituant, errata sua in medium adducant, nisi velint in die illa horrenda universo orbi ea manifestè patere.* Ubi S. Doctor hortatur ad confessionem omnium & singulorum mortalium etiam occultorum: nam dicit simpliciter confitenda esse peccata quæ commisimus, & diligens conscientiæ examen exigit ut in medium adducantur, Sacerdoti scilicet privatim declarando. Hortatur autem ad hanc confessionem tamquam præceptam & necessariam, ut patet ex postremis textus verbis; eamque confessionem secretam intelligit; nam publicam non probavit, ut apud omnes constat, & illa jam fuerat à Nectario prædecessore suo abrogata. Præterea ad hanc confessionem exigit diligens examen, vultque ut confiteamur omnia quæ commisimus, & quæ soli Deo innotescunt.

Idem S. Doctor, homil. de muliere Samaritana ait: *Qui homini detegere peccata erubescit.... neque confiteri vult, & pœnitentiam agere, in die illa, non coram uno vel duobus, sed universo terrarum orbe spectante, traducetur.*

S. Hieronymus, in cap. 16. Matth. *Alligat per solvit Episcopus & Presbyter, non eos qui insontes sunt, vel noxii; sed pro officio suo cùm peccatorum audierit varietates, scit qui legandus sit, quive solvendus.*

5. Pro quinto sæculo. S. Augustinus, in Psal. 66. *Si non confessus lates, non confessus damnaberis. Times confiteri, qui non confitendo esse non potes occultus* (Deo?) *damnaberis tacitus, qui posses liberari confessus .... ergo tristis esto antequam confitearis: confessus exulta, jam sanaberis. Non confitentis conscientia saniem collegerat, apostema tumuerat, cruciabat te, requiescere non timebat: adhibet medicus fomenta verborum; & aliquando secat .... tu agnosce medici manum: confitere, exeat in confessione, & defluat omnis sanies, &c.* Ibi S. Doctor loquitur de confessione omnium & singulorum mortalium, ut patet ex his verbis, *exeat in confessione & defluat omnis sanies*, ideoque etiam occultorum, ut patet etiam ex his verbis, *si non confessus lates.* Item loquitur de confessione Sacerdoti facienda, ut patet ex istis verbis, *adhibet medicus fomenta verborum.*

S. Leo M. epist. 80. ad Episcopos Campaniæ, ubi vetat ne Sacerdotes cogant pœnitentes ad peccata occulta, quæ iis privatim confessi fuerant, publicè declaranda. *Cùm*, inquit, *reatus conscientiarum sufficiat solis sacerdotibus indicari confessione secreta:* & paulò infrà: *sufficit illa confessio, quæ primùm Deo offertur, tum etiam Sacerdoti, à quo pro delictis pœnitentiam peccator accipit.*

Sozomenus, l. 7. hist. c. 16. *Cùm ... pœnitentibus, etiamsi sæpius deliquerint, veniam dare Deus præceperit, cùmque in petenda venia peccatum necessariò confiteri oporteat, &c.* & quidem omnia & singula mortalia Sacerdoti, ut constat ex toto contextu.

6. Pro sexto sæculo. Sanctus Gregorius M. hom. 26. in Evangelia. *Omnis peccator dum culpam suam intra conscientiam abscondit, introrsum latet, in suis penetralibus occultatur. Sed mortuus venit foràs, cùm peccator nequitias suas sponte confitetur. Lazaro ergo dicitur, veni foràs; ac si apertè cuilibet mortuo in culpa diceretur: cur reatum tuum intra conscientiam abscondis? foràs jam per confessionem egredere, qui apud te interiùs per negationem lates: veniat itaque foràs mortuus, id est, culpam confiteatur peccator. Venientem verò foràs solvant discipuli, ut Pastores Ecclesiæ ei pœnam debeant amovere quam meruit, qui non erubuit confiteri quod fecit.*

Omitto S. Cæsarium Arelatensem, hom. 17. & aliis, & S. Joannem Climacum.

7. Pro septimo sæculo. Isidorus, l. de contemptu mundi. *Dum datur tibi licentia, pœnite .... priusquam mors præveniat, priusquam infernus te recipiat .... ubi nulla datur licentia correctionis, ubi nullus est recursus ad confessionem .... habeas confessionem, habeto fiduciam; confessio sanat.* Et infrà. *Vitia cordis tui revela, pravas cogitationes illico manifesta .... peccatum enim proditum citò curatur.*

8. Pro octavo sæculo. Beda, in cap. 5. epist. Jacobi. *Si ergo infirmi in peccatis sint, & hæc Presbyteris Ecclesiæ confessi fuerint, ac perfecto corde ea relinquere atque emendare satagerint, dimittentur eis. Neque enim sine confessione emen-*

emendationis peccata queunt dimitti. Et infrà. *Porro gravioris lepræ immunditiam juxta legem sacerdoti pandamus; atque ad ejus arbitrium qualiter & quanto tempore jusserit, purificari curemus.*

9. Pro nono sæculo. Præter Nicephorum Cartophil. & Rabanum Moguntinum, tria Concilia, nimirum Turonense III. anno 813. can. 22. ait: *Episcopis & Presbyteris diligenti cautela pertractandum est, qualiter hominibus sua sibi delicta confitentibus tempus abstinendi adscribant, ut juxta modum peccati abstinentia indicatur, &c.* Cabilonense II. eodem anno celebratum, can. 32. *Quidam dum confitentur peccata sua sacerdotibus, non planè id faciunt.... Solerti indagatione debent inquiri ipsa peccata, ut ex utrisque plena sit confessio, scilicet ut ea confiteantur, quæ per corpus gesta sunt, & ea quibus in sola cogitatione delinquitur, &c.* Et Wormatiense anno 868. can. 25. *Pœnitentibus secundùm differentiam peccatorum, Sacerdotis arbitrio pœnitentiæ decernuntur. Debet itaque Sacerdos in pœnitentia danda singulorum causas singulatim considerare, originem quoque, modumque culparum, & affectus gemitusque delinquentium diligenter examinare, &c.*

10. Pro decimo sæculo. Radulphus Flaviacensis, lib. 3. in Levitic. c. 7. *Quod in potestate habet* (peccator,) *faciat: Similam offerat, & mala quæ apud se celabat, per confessionem Sacerdoti prodat.*

11. Pro undecimo sæculo. Petrus Damian. in serm. de S. Andrea. *Quartus gradus est confessio oris; hæc purè facienda est, quia non est pars peccatorum dicenda, & altera retinenda: neque levia confitenda, & gravia diffitenda.* S. Anselmus, enarrat. in cap. 17. Luc. *Per humilem oris confessionem, Sacerdotibus veraciter manifestate omnes interioris lepræ vestræ maculas, ut mundari possitis.... peccatores licèt gravi criminum lepra sint fœdati, euntes tamen ad confitendum, purgantur in ipsa confessione propter pœnitentiam quam acturi sunt.*

Denique pro duodecimo sæculo. S. Bernardus, in serm. ad milites Templi, c. 12. *Verbum in corde peccatoris operatur salutiferam contritionem: Verbum verò in ore noxiam tollit confusionem, ne impediat necessariam confessionem.* Et infrà. *Quamobrem Ministros verbi Sacerdotes cautè necesse est ad utrumque vigilare sollicitos, quo videlicet delinquentium cordibus tanto moderamine verbum timoris & contritionis infligant, quatenus eos nequaquam à verbo confessionis exterreant; sic corda aperiant, ut ora non obstruant. Sed nec absolvant etiam compunctum, nisi viderint & confessum.* Priùs dixerat: *Quid de Bethphage dicam, ubi & confessionis Sacramentum, & Sacerdotalis ministerii mysterium continetur?* Et serm. 16. in cantica ait: *Omne quod remordet conscientiam, confitere humiliter, purè, fideliter.* Ubi manifestè loquitur de omnibus & singulis peccatis etiam occultis Sacerdoti facienda, ut patet ex his verbis, *omne, purè, fideliter.*

Prob. 3. Ex Conc. Trident. sess. 14. can. 6. *Si quis negaverit, confessionem Sacramentalem vel institutam, vel ad salutem necessariam esse jure divino, aut dixerit: modum secretò confitendi soli Sacerdoti, quem Ecclesia Catholica ab initio semper observavit & observat, alienum esse ab institutione*

& mandato Christi, & inventum esse humanum; anathema sit. Et can. 7. *Si quis dixerit, in Sacramento pœnitentiæ ad remissionem peccatorum necessarium non esse jure divino confiteri omnia & singula peccata mortalia, quorum memoria cum debita & diligenti præmeditatione habeatur, etiam occulta, &c. anathema sit.*

His adde magna præter peccatorum remissionem commoda, quæ ex confessione percipiuntur. Nam in foro conscientiæ à Sacerdotibus multa emendantur quæ in externo foro nunquam emendari potuissent; damna resarciuntur; injuriæ acceptæ condonantur; illatæ reparantur; pax reconciliatur, dissolvuntur contractus iniqui, scandala removentur; consilium & solatium recipitur; remedia contra malas consuetudines & relapsus præscribuntur; aliaque id genus multa privatim perficiuntur, ex quibus pax & tranquillitas publica restituitur ac servatur. Certè tam utilis institutio DEO authori adscribenda est, & ab eo præcipi conveniebat: alioqui nec præsules Ecclesiæ tantum onus fidelibus imponere ausi fuissent, nec fideles omnes illi se subjecissent cum ea saltem universalitate ac perpetuitate, quam Ecclesiæ bonum postulabat.

§. II.

Refelluntur responsiones hæreticorum.

Dices 1. Hæc Christi verba (*quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, &c.*) & ista (*quæcumque alligaveritis, &c.*) significant solùm potestatem prædicandi verbum Dei, & annuntiandi remissionem peccatorum. Ergo non significant judiciariam potestatem, &c.

Resp. Nego antecedens, cujus falsitas tùm ex Patrum interpretatione, & perpetuo Ecclesiæ usu ac sensu, tùm etiam ex sola verborum singulorum significatione patet.

Nam 1. aliud est remittere peccata, & aliud declarare peccata esse remissa, vel prædicare Evangelium. Et in omnibus aliis Evangeliorum locis verbum remittere, veram peccatorum remissionem significat; ut cùm Christus paralitico & mulieri dixit: *remittuntur tibi peccata tua*; retineri autem peccata à Sacerdotibus, verè significat, sine illorum absolutione peccata in cœlis non posse remitti, alioqui non retinerentur. Præterea Christus per hæc verba Apostolis eorumque successoribus conferebat potestatem, quam ipse à Patre acceperat, ut ostendunt hæc verba præcedentia: *Sicut misit me pater, & ego mitto vos .... accipite Spiritum-sanctum: Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, &c.* Christus autem à patre acceperat potestatem, verè remittendi peccata.

2. Ligare & solvere significant reipsa vincula injicere & demere: non autem præcisè vinculorum injectionem & solutionem annuntiare.

3. Suprà dicta verba veram & judiciariam potestatem remittendi peccata Sacerdotibus concessam præmissa confessione, significare, constat ex Traditione Patrum, qui ea sic intellexerunt. Quare Conc. Trident. sess. 14. cap. 1. sic ait: *Verbis tam perspicuis, potestatem remittendi & re-*

tinendi peccata, ad reconciliandos fideles post baptiſmum lapſos, Apoſtolis & eorum legitimis ſucceſſoribus fuiſſe communicatam, univerſorum Patrum conſenſus ſemper intellexit. Et Novatianos, remittendi poteſtatem olim pertinaciter negantes, Eccleſia Catholica tanquam hæreticos exploſit atque condemnavit.

Dices 2. Quamvis Chriſtus per verba ſuprà dicta Sacerdotes judices inſtituiſſet, tamen non ſequitur confeſſionem peccatorum ab eo præceptam eſſe. Ergo. *Neg. ant. prob.* Quando Rex publicos judices inſtituit, nemini præcipit, ut ad illorum judicium ſuas cauſas deferant; ſed poſſunt lites ſuas vel per arbitros vel per ſe ipſos componere. Ergo quamvis Chriſtus, &c.

Reſp. Diſting. anteced. Nemini præcipit, &c. Si ipſi ſubditi cauſas non habeant cum ipſo Rege, *conc. ant.* ſi cauſas habeant cum ipſo Rege, *nego ant. & conſeq.* Sicut igitur quando rex publicos judices inſtituit in cauſis, quas cum illo habent ſubditi, vult ut ſubditi ejusmodi cauſas ad illorum tribunal deferant, aliter non finiendas: ita Chriſtus Sacerdotes conſtituendo ſui ipſius vicarios ac judices in cauſis quas fideles cum ipſo habent, ſcilicet in cauſis peccatorum, præcipit fidelibus, ut peccata ad Sacerdotum tribunal deferant, illorum remiſſionis obtinendæ cauſa. Hoc etiam patet ex poteſtate retinendi peccata & ligandi peccatores Sacerdotibus à Chriſto conceſſa: quomodo enim Sacerdotes peccata retinerent, & peccatores ligarent, ſi extra illorum judicium, aut citra illius ſubeundi obligationem remitterentur peccata?

Dices 3. Fideles non tenentur peccata venialia Sacerdotibus deferre, & tamen hæc verba (*quorum retinueritis, retenta ſunt*) tam intelligi debent de venialibus, quàm de mortalibus. Ergo ex illis verbis inferri non poteſt obligatio confitendi peccata mortalia.

Reſp. Nego 2. pars anteced. Quia verba Scripturæ pro capacitate materiæ accommodatè intelligi debent. Peccata autem venialia, utpote leves offenſæ Dei, cujus amicitiam non diſſolvunt, non ſunt capacia retentionis abſolutæ & in perpetuum; ſicut ſunt mortalia, quæ ſunt graves injuriæ Dei, ejusque amicitiam diſſolvunt, ac proinde ex ſe in perpetuum à ſalute excludunt. His adde Traditionis & Eccleſiæ ſenſum, verba iſta ſic exponentis.

Inſt. 1. Hæc verba (*quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*) intelliguntur de peccatis venialibus perinde ac de mortalibus. Ergo iſta quæ ſequuntur (*quorum retinueritis, retenta ſunt*) intelligi debent de utrisque, vel de nullis.

Reſp. Nego conſeq. Diſparitas eſt, quia utraque peccata æquè capacia ſunt remiſſionis, imò venialia magis quam mortalia. At utraque non ſunt capacia retentionis abſolutæ, cùm venialia Dei amicitiam non diſcindant ac proinde priora verba remiſſionem ſignificantia de utrisque peccatis intelligi debent, non poſteriora, quæ retentionem ſonant.

Inst. 2. Peccata venialia possunt non remitti à Sacerdote. Ergo eodem modo utraque peccata retineri possunt.

Resp. Disting. antec. Venialia possunt non remitti à Sacerdote, ita ut tamen possint remitti citra ejus absolutionem, tùm in re, tùm in voto spectatam, *conc. ant.* secùs, *nego ant. & conseq.* igitur non eodem modo peccata mortalia & venialia à Sacerdote retinentur. Nam mortalia à Sacerdote retinentur strictè & absolutè, ita ut remitti non possint nisi per absolutionem Sacerdotis in re vel in voto habitam; & per contritionem perfectam sine absolutione nunquam remittantur, nisi quatenus illa votum absolutionis continet, & cum obligatione speciali, ac directa absolutionis recipiendæ pro iisdem peccatis sic remissis. Quod de peccatis venialibus dici non potest.

Observa. Hæc verba (*quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, &c.*) quibus Christus Sacramentum Pœnitentiæ instituit, primariò & per se prolata sunt propter peccata mortalia; quia hoc Sacramentum primariò & per se institutum ad reconciliandos Fideles lapsos, ideoque ad remittenda peccata mortalia. Tamen cùm non conveniret Sacramentum institui, quod gravia peccata remittere posset, non autem levia: hinc secundariò per quamdam extensionem verba illa spectant etiam venialia in quantum continent favorem & gratiam remissionis.

Dices 4. Christus per hæc verba (*quorum remiseritis peccata, remittuntur eis*) Sacerdotes in causis venialium judices instituit, tamen eorum confessionem non præcepit. Ergo idem est de mortalibus.

Resp. Nego conseq. Ratio disparitatis est, quia Christus non eodem modo Sacerdotes circa peccata mortalia & venialia judices constituit. Nam circa mortalia sic illos judices constituit, ut noluerit illa remitti posse citra illorum sententiam in re, vel saltem in voto habitam cum obligatione illius recipiendæ in re. At circa venialia sic illos judices instituit, ut voluerit illa peccata extra illorum judicium remitti posse; & quidem valde convenienter, cùm peccata venialia, utpote leves culpæ, debeant posse facilius remitti, quam mortalia, quæ sunt graves Dei offensæ.

Dices 5. Patres cum loquuntur de confessione peccatorum, non intelligunt confessionem peccatorum in specie Sacerdoti faciendam, sed confessionem Deo soli faciendam, vel generatim tantùm hominibus.

Resp. Nego. Nam ex textibus Patrum allatis & ex aliis manifestum est, eos loqui de confessione omnium & singulorum peccatorum etiam occultorum Sacerdoti facienda. Et sæpe Patres dicunt peccata declaranda esse Sacerdoti ad eum modum, quo morbi ab ægrotis aperiuntur medico ut sanentur. At morbi omnes & singuli necessariò detegi medico debent, ut sanentur. Ergo ex Patribus omnia & singula mortalia peccata declarari debent Sacerdotibus, ut remittantur.

§. III.

§. III.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Apoſtoli non adminiſtrarunt Sacramentum Pœnitentiæ per confeſſionem Fidelium: ergo. *Nego ant. prob.* id nullibi in Scriptura legitur. Ergo.

Reſp. 1. Eſto anteced. nego conſeq. Nam non omnia Apoſtolorum facta & dicta in Libris Sacris ſcripta ſunt; ſed multa per ſolam Traditionem nobis innoteſcunt, & verò ubi in Scriptura legitur Apoſtolos baptizaſſe infantes, & in Baptismo pronunciaſſe hanc formam: *Ego te baptizo in nomine Patris, &c.* & tamen juxta adverſarios utrumque jure divino præſcriptam præſtiterunt Apoſtoli. Cùm autem Chriſtus omnium & ſingulorum peccatorum mortalium confeſſionem præceperit, quis Apoſtolos hujus præcepti obſervationem exegiſſe negare queat?

Reſp. 2. Nego ant. Nam, Act. c. 19. ſic legitur: *Multi credentium veniebant confitentes, & annunciantes actus ſuos.* Paulo ſcilicet.

Obj. 2. Innocentius III. primus inſtituit confeſſionem peccatorum in ſpecie. Ergo hæc non eſt præcepta jure divino.

Reſp. Hoc Calvini mendacium manifeſtè confutatum manet ex Scriptura, & Patrum, qui ante Innocentium vixerunt, teſtimoniis ſuprà adductis. Igitur Innocentius III. ſeu potiùs Concilium Lateranenſe IV. ſolùm juſſit, ut divinum de confeſſione præceptum ſaltem ſemel in anno obſervaretur.

Obj. 3. S. Ambroſius, lib. 10. in Lucam ait: *Petrus doluit & flevit, quia erravit ut homo . . . . lavant lacrymæ delictum, quod voce pudor eſt confiteri.*

Reſp. Ibi loquitur de remiſſione peccati Petri facta, cùm nondum inſtitutum erat Pœnitentiæ Sacramentum; & dicit tunc contritione perfecta deletum fuiſſe Petri peccatum. Sed alibi neceſſitatem confeſſionis diſertè aſtruit.

Obj. 4. S. Chryſoſtomus paſſim carpit & dehortatur confeſſionem, quæ fit hominibus.

Reſp. Solam confeſſionem publicam à Nectario prædeceſſore ſuo abrogatam dehortatur. Nam eam ſolam confeſſionem dehortatur, quæ fiebat coram teſtibus, in theatro, in publico, coram conſervis qui exprobrarent, irriderent: quæ omnia ſoli publicæ confeſſioni, non privatæ conveniunt. Imò, Homil. 4. de Lazaro ad privatam confesſionem Sacerdoti faciendam hortatur: *Non cogo te*, inquit, *in medum prodire theatrum, ac multos adhibere teſtes: mihi ſoli dic peccatum privatum, &c.*

Inſt. 1. Sanctus Chryſoſtomus confesſioni, quæ fit hominibus, opponit eam, quæ fit ſoli Deo in anima, cogitatione, non lingua, ut patet ex hom. 2. in Pſal. 50. ubi ait: *Peccata tua dicito, ut deleas illa. Si confunderis alicui dicere quæ peccaſti, dicito quotidie in anima tua. Non dico, ut confitearis conſervo tuo, qui exprobret: dicito Deo, qui curat ea.* Et Homil. 31. in Epiſt. ad Hebr. *Non dico tibi, ut te prodas in publicum, neque ut te apud alios accuſes; ſed obe-*

dire te volo Prophetæ dicenti: revela Domino viam tuam. Ante Deum ergo confitere peccata tua, non lingua, sed conscientiæ tuæ memoria. Ergo excludit confessionem omnem homini factam.

Resp. Dist. ant. Confessioni publicæ, quæ fit hominibus, opponit confessionem soli Deo factam, *conc. ant.* confessioni privatæ, quæ fit Sacerdoti ut Ministro Dei, opponit, &c. *nego ant. & conseq.* S. Doctor confessionem soli Deo factam in anima opponit, non confessioni privatæ quæ fit Sacerdoti tanquam Dei Vicario ad absolutionem sacramentalem obtinendam, & quæ est pars essentialis Sacramenti, quæque moraliter fieri Deo censetur, sed confessioni publicæ quæ fiebat in cœtu Fidelium ad confusionem publicam, & erat tantùm pars quædam satisfactionis, nec necessaria nisi cùm ab Ecclesia præciperetur. Quod patet ex textibus objectis; nam in primo confessionem, quæ soli Deo fit in anima, opponit confessioni, ex qua exprobratio sequeretur: hæc autem erat sola confessio publica, non privata, quæ fit sine testibus soli Sacerdoti Dei locum tenenti sub arctissima silentii obligatione. In secundo verò textu confessionem Deo factam opponit confessioni, qua quis se prodit in publicum, & se accusat apud alios, ideoque plures.

Inst. 2. Sanctus Chrysostomus, Hom. 21. ad populum Antiochenum ait: *nec cogit* (Deus) *in medium procedentes, quæ peccavimus, enumerare, sed sibi soli rationem reddere jubet, & sibi confiteri.*

Resp. Ibi Catechumenos alloquitur, ut patet tùm ex contextu Homiliæ: *priùs dixi*, inquit, *& nunc dico, & dicere non desinam, si quis morum vitia non correxit .... ne baptizetur.* Tùm ex ipso titulo Homiliæ, qui hic est, *Catechesis ad illuminandos.*

Porro in quibusdam locis, ubi Sanctus Chrysostomus loquitur de confessione, ut in Psal. 50. agit de peccatis quotidianis seu venialibus, & hortatur ad quotidianum examen & contritionem ad illorum remissionem sufficientem. Quòd si quandoque agit de mortalibus, intendit tantùm ad delendam pœnam temporalem, quæ remanet solvenda pro peccatis mortalibus jam per Sacerdotis absolutionem remissis, non necesse esse illa peccata aliis detegere, sed sufficere, ut ea sæpius cum dolore ac gemitu confiteamur Deo, adjunctis jejuniis, orationibus, eleemosynis, aliisque piis operibus. Vel ad summum vult solùm peccata à Deo quoad reatum culpæ ante actualem confessionem remitti per contritionem perfectam, sed non sine voto saltem implicito confessionis & absolutionis. Præterea per confessionem, quæ soli Deo fit, intelligunt sæpe Patres etiam confessionem privatam, quæ fit Sacerdoti tanquam Dei locum tenenti & ejus Ministro.

Confirmatur harum responsionum veritas ex eo, quòd Sanctus Chrysostomus pluribus locis necessitatem confessionis omnium & singulorum mortalium Sacerdoti faciendæ doceat. Præter jam laudatos, duos alios profero. Homil. 30. in Genes. sic ait: *Quia in magnam hanc hebdomadam*

dam pervenimus Dei gratia, nunc maximè & jejunii cursus intendendus, & magis continuandæ sunt preces, faciendaque diligens & pura peccatorum confessio. Per diligentem & puram peccatorum confessionem manifestè intelligit confessionem omnium & singulorum mortalium Sacerdoti faciendam, & quidem secretam, nam publicam multis locis dehortatur. Et Hom. 20. in Genes. *Attamen qui hæc fecit, si voluerit, ut decet, uti conscientiæ adjumento, & ad confessionem facinorum festinare, & medico ostendere ulcus, qui curet, & non exprobret, atque ab illo remedia accipere, & soli ei loqui, nullo alio conscio, & omnia dicere cum diligentia: facilè peccata sua emundabit: confessio enim peccatorum, abolitio etiam est delictorum.* Certè omnia peccata dicere soli Sacerdoti cum diligentia, est omnia & singula, quæ post diligens examen memoriæ occurrunt, confiteri secretò.

Obj. 5. Ex Scriptura ad remissionem peccatorum sufficit vera ac sincera cordis conversio: ergo non requiritur peccatorum confessio.

Resp. Dist. ant. Sufficit vera conversio secundùm leges à Deo constitutas, *conc. ant.* secùs, *nego antec. & conseq.* ad peccatorum remissionem præter pœnitentiam internam & cordis conversionem varia pro varietate temporum Deus præscripsit, quorum præstandorum propositum efficax semper includit vera conversio ac contritio. Sic in lege veteri præter cordis conversionem Deus pro certis peccatis præceperat sacrificia, quæ in nova lege desierunt. Sic etiam in nova lege ad justificationem infidelium præter cordis conversionem necessarius est baptismus. Quid ergo mirum, si ad Fidelium lapsorum reconciliationem, ex Christi institutione præter contritionem requiratur confessio, cujus quidem necessitas ex Scriptura & Traditione certò innotescit?

Obj. 6. In actis SS. Patrum numquam fit mentio confessionis Sacramentalis ab illis factæ. Ergo hæc non est necessaria, &c.

Resp. 1. Nego conseq. Quia 1. in Sanctorum actis plerumque non referuntur nisi quæ sunt magis singularia: Qualis non est confessio, quæ omnibus communis est, & peccatorum magis propria. Imò quot sunt vitæ Sanctorum scriptæ à tempore, quo hæretici fatentur privatam confessionem viguisse, in quibus non fit illius mentio? 2. Quia sola confessio peccatorum mortalium, quibus immunes erant viri sancti, necessaria est jure divino. Confessio autem venialium primis Ecclesiæ temporibus ob Sacerdotum penuriam minus frequens erat, quàm nunc est.

Resp. 2. Interdum fit mentio confessionis secretæ in vitis SS. Patrum. Sic Paulinus, in vita S. Ambrosii narrat illum solitum esse privatas confessiones audire, & crimina sibi declarata soli Deo detegere. Nec fas est dubitare, quin alii Episcopi & Sacerdotes idem præstarent. Præterea ex libris

Patrum patet confessionem omnium & singulorum mortalium peccatorum usitatam fuisse in Ecclesia priscis illis temporibus, quibus sanè Christiani divina præcepta diligenter observabant: Nam ex libris Patrum patet confessionem omnium & singulorum mortalium à Deo præceptam esse.

Obj. 7. Nectarius, Episcopus Constantinopolitanus, confessionem abrogavit, nemine reclamante. Ergo confessio non est juris divini, quod à nemine abrogari potest,

Resp. Dist. ant. Nectarius abrogavit confessionem publicam, *conc. ant.* secretam seu privatam, *nego ant. & conseq.* Nectarius, ut tumultum populi ex occasione pœnitentiæ & confessionis publicæ excitatum sedaret, abrogavit confessionem publicam, & simul Pœnitentiarium Constantinopolitanum, qui pœnitentiæ publicæ præsidebat. At non abrogavit confessionem privatam, quippe quæ post Nectarii tempora semper viguit etiam in Ecclesia Græca, ut constat ex Chrysostomo & aliis Patribus, & etiam nunc apud Græcos schismaticos viget; & tamen nullibi legitur confessionis privatæ usum ab aliquo Episcopo vel Concilio restitutum esse. Præterea id solum sustulit Nectarius, quod satis erat ad sedandum populi tumultum ex occasione confessionis publicæ excitatum. Ad hoc autem satis superque erat, si confessio publica abrogaretur.

Dices. Socrates asserit Nectarium permisisse, ut unusquisque secundùm conscientiæ suæ judicium ad sacram Eucharistiam accederet. Ergo abrogavit omnem confessionem Sacramentalem.

Resp. Nego conseq. Nam sensus est, quod Nectarius permiserit fidelibus, ut pro sua quisque conscientia ad Eucharistiam accederet sine authentico Pœnitentiarii, vel publico Fidelium judicio, quo comprobaretur eum pœnitentiæ legibus satisfecisse, & debitè comparatum esse ad sacra Mysteria percipienda, modò peccati mortalis conscientiam non haberet, aut illud per confessionem privatam uni è Presbyteris factam expurgasset. Sic nunc pro sua quisque conscientia ad Eucharistiam accedit, non tamen sine prævia peccatorum mortalium confessione. Sed ut ista meliùs intelligantur, observanda sunt sequentia.

I. Ex occasione hæresis Novatianorum, qui cum lapsis in persecutione Decii communicare recusabant, & Ecclesiam nimia erga graves peccatores indulgentia arguebant; Episcopi catholici statuerunt, ut Fideles, qui in graviora crimina publicè lapsi essent, ad Eucharistiam non admitterentur, nisi priùs peccata illa in cœtu Ecclesiæ confessi essent, & publicam pœnitentiam egissent. Propterea ab Episcopis constitutus fuit Presbyter Pœnitentiarius, qui pœnitentiæ publicæ præesset, ad quem accedere tenerentur omnes & soli Fideles, qui graviora peccata publicè admisissent, pro quibus proinde publica pœnitentia agenda esset.

Quamvis autem alii Fideles solorum occultorum peccatorum rei non tenerentur

rentur ad hunc Pœnitentiarium accedere, tamen ipsi ultrò ex ejus consilio ad sui humiliationem poterant palam in cœtu Ecclesiæ detegere ea, quorum manifestatio nullum scandalum, aut damnum, sive sibi, sive aliis procreare poterat.

II. Presbyter Pœnitentiarius publice lapsorum peccata omnia privatim audiebat, & quæ occulta erant, secreta manebant: publica verò pro arbitrio jubebat palam in cœtu Ecclesiæ à pœnitente declarari, & pro his publicam pœnitentiam imponebat. Quare à publicis peccatoribus & pœnitentibus duplex fiebat confessio, una privata, & altera publica. Confessio privata ordinabatur ad absolutionem Sacramentalem, & erat essentialis pars Sacramenti pœnitentiæ: publica verò ordinabatur ad confusionem ac pœnam, eratque pars quædam satisfactionis, ac proinde erat integralis tantùm pars Sacramenti. Nam publica illa confessio instituta non erat, ut per eam Sacerdos peccata pœnitentis cognosceret, sed solùm ut pœnitens publica illa confusione accepta partem pœnæ temporalis peccatis debitæ lueret, & aliis esset ad terrorem, & scandalum datum tolleret.

III. Factum Nectarii & ejus causam sic refert Socrates, l. 5. hist. c. 19. Quamvis ad longinquum temporis spatium hoc tenerent institutum, tamen temporibus Nectarii Episcopi immutarunt propter ejusmodi facinus, quod tum fortè fortuna in Ecclesia admissum fuit. Mulier quædam nobilis ad Presbyterum Pœnitentiarium accedit; peccata, quæ post baptismum commiserat, particulatim confitetur. Presbyter mulieri mandatum dat, ut jejuniis & continuis precibus se dederet, quò unà cum peccatorum confessione opus dignum pœnitentia ostenderet. Mulier longiùs in confitendo progressa, alterius culpæ se ipsa insimulat: docet Diaconum Ecclesiæ cum ipsa dormivisse.... ex quo cùm magna populi offensio, & Clericalis ordinis infamia secuta fuisset.... Eudæmon quidam Ecclesiæ Presbyter genere Alexandrinus, Episcopo Nectario dedit consilium, ut Presbyterum Pœnitentiarium tolleret, & liberam daret potestatem, ut pro sua quisque conscientia ad mysteria participanda accederet.

Idem Socrates testatur se id ab ipso Eudæmone rescivisse: ex hac narratione patet 1. duplicem fuisse confessionem, de qua suprà, unam privatam, in qua peccata particulatim, seu singillatim aperiebantur: & alteram publicam, quæ conjungitur satisfactioni tanquam illius pars. 2. Causam offensionis populi fuisse publicam confessionem flagitii cum Diacono perpetrati, quod mulier longiùs progressa, id est, absque Presbyteri Pœnitentiarii mandato, sed ex indiscreta humilitate palam declarat.

ARTI-

ARTICULUS. II.

Utrùm ad valorem confessionis Sacramentalis, jure Divino præceptæ requiratur confessio omnium peccatorum mortalium quoad numerum, species, & circumstantias?

§. I.

Prænotanda.

I. SPecies peccatorum possunt esse diversæ vel Physicè, vel moraliter. Species diversæ Physicè sunt eæ, quæ diversæ sunt secundùm entitatem. Sic furtum centum nummorum, & furtum equi centum nummos valentis sunt duæ species peccati diversæ tantùm Physicè, nam sunt duo peccata ejusdem speciei moralis. Species diversæ moraliter sunt eæ, quæ habent malitiam, seu difformitatem notabiliter inter se diversam. Sic percussio injusta Clerici, & injusta percussio Laici sunt diversa specie morali peccata.

II. Circumstantia moralis est affectio seu conditio actus humani, ad ejus bonitatem vel malitiam conducens. Circumstantiæ aliæ mutant speciem, hoc est, dant actui novam speciem malitiæ: ut cùm homicidium factum est in templo, circumstantia loci addit injustitiæ peccato malitiam sacrilegii ob oppositionem cum religione. Unde hoc facinus duas habet malitias specie diversas, unam contra justitiam, & alteram contra religionem. Huc etiam pertinent circumstantiæ, quæ efficiunt peccatum mortale, quod alioqui esset veniale, ut circumstantia patris in contumelia, quæ alteri illata censeretur levis injuria: nam mortale peccatum specie morali diversum est à veniali.

Aliæ vero circumstantiæ non mutant speciem, sed peccatum intra eamdem speciem notabiliter aggravant vel minuunt, ut major vel minor quantitas moralis, duratio, intensio, &c. Aliæ demum multiplicant peccatum intra eamdem speciem, ut numerus personarum quas læseris, quibus detraxeris, &c. Porro circumstantia specie mutat, cùm actus propter illam habet disconvenientiam cum natura rationali & lege divina notabiliter diversam, vel oppositionem cum diversis specie præceptis aut virtutibus, vel modum oppositionis cum eadem virtute notabiliter diversum.

III. Hìc agitur solùm 1. de circumstantiis, quæ mutant speciem moralem peccatorum, non physicam tantùm: nam peccata in confessione non nisi in ordine ad mores ac malitiam considerantur. Quare mutationes merè physicæ non sunt in confessione exprimendæ, v. gr. utrùm sclopo an gladio occideris. 2. De circumstantiis aggravantibus graviter seu mortaliter, hoc est, addentibus malitiam mortalem intra eamdem speciem. Nam de illis, quæ leviter tantùm & venialiter aggravant, idem est judicium quod de peccatis venialibus. 3. De circumstantiis liberè admissis. Nam circumstantiæ, quæ speciem mutant, vel peccatum graviter aggravant, sed

sine

ſine ulla libertate & cum ignorantia invincibili, non ſunt culpabiles.

§. II.

Dico 1. ad remiſſionem peccatorum mortalium, & valorem confeſſionis Sacramentalis jure Divino præceptæ, neceſſe eſt, ut pœnitens confiteatur omnia peccata mortalia, eorum numerum, ſpecies, & circumſtantias, peccati ſpeciem mutantes, quæ poſt diligens examen occurrunt animo, niſi tamen cauſa legitima confeſſioni extrinſeca excuſet. Eſt de fide, & jam conſtat ex dictis, adhuc tamen.

Prob. 1. Ex his Chriſti verbis, quibus Sacramentum pœnitentiæ inſtituit, Joann. c. 20. *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta ſunt.* Et Matth. c. 18. *Quæcumque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cœlo: & quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlo.* Ex quibus ſic argumentor. Chriſtus per hæc verba Apoſtolis eorumque ſucceſſoribus dedit judiciariam poteſtatem remittendi & retinendi peccata, ligandi & ſolvendi peccatores; & dando voluit hanc poteſtatem prudenter, juſtè, ideoque cum cognitione cauſæ, & diſcretione peccatorum remittendorum vel retinendorum, & pœnarum injungendarum exerceri, ut per ſe patet. Ergo Chriſtus voluit, ut pœnitens ad remiſſionem peccatorum obtinendam, Sacerdoti confiteretur omnia & ſingula peccata mortalia quoad numerum, ſpecies, & circumſtantias peccati ſpeciem mutantes; ſiquidem ſine tali confeſſione Sacerdos ſuam poteſtatem judiciariam exercere non poteſt prudenter, juſtè, cum diſcretione, & æquitate in pœnis injungendis, ut etiam per ſe notum eſt.

Prob. 2. Ex Conc. Trident. ſeſſ. 14. can. 7. *Si quis dixerit, in Sacramento Pœnitentiæ ad remiſſionem peccatorum neceſſarium non eſſe jure Divino, confiteri omnia & ſingula peccata mortalia, quorum memoria cum debita & diligenti præmeditatione habeatur, etiam occulta, & quæ ſunt contra duo ultima Decalogi præcepta & circumſtantias, quæ peccati ſpeciem mutant .... anathema ſit.* Et cap. 5. ſic ait: *Conſtat enim Sacerdotes judicium hoc in cognita cauſa exercere non potuiſſe, neque æquitatem quidem illos in pœnis injungendis ſervare potuiſſe, ſi in genere duntaxat, & non potiùs in ſpecie, ac ſigillatim ſua ipſi peccata declaraſſent. Ex his colligitur oportere à pœnitentibus omnia peccata mortalia, quorum poſt diligentem ſui diſcuſſionem conſcientiam habent, in confeſſione recenſeri, etiamſi occultiſſima illa ſint .... qui verò ſecùs faciunt, & ſcienter aliqua retinent, nihil divinæ bonitati per Sacerdotem remittendum proponunt. Si enim erubeſcat ægrotus vulnus medico detegere; quod ignorat, medicina non curat. Colligitur præterea, etiam eas circumſtantias in confesſione explicandas eſſe, quæ ſpeciem peccati mutant quòd ſine illis peccata ipſa neque pœnitentibus integrè exponantur, nec judicibus innoteſcant; & fieri nequeat, ut de gravitate criminum rectè cenſere poſſint, & pœnam, quam oportet, pro illis, pœnitentibus imponere.*

Ratio à priori est voluntas Christi instituentis remedium peccatorum per modum judicii primariò reconciliativi, & secundariò punitivi, cujus rectum exercitium ejusmodi confessionem exigit.

Obj. Cum hæreticis. Ejusmodi confessio est impossibilis, & carnificina conscientiarum: ergo non est à Christo præcepta, &c.

Resp. Nego antec. *Constat enim* (inquit Conc. Trident. sess. 14. cap. 5.) *nihil aliud in Ecclesia à pœnitentibus exigi, quam ut, postquam quisque diligentiùs se excusserit, & conscientiæ suæ sinus omnes & latebras exploraverit, ea peccata confiteatur, quibus se Dominum & Deum suum mortaliter offendisse meminerit .... ipsa verò hujusmodi confessionis difficultas, ac peccata detegendi verecundia gravis quidem videri posset, nisi tot tantisque commodis & consolationibus levaretur, quæ omnibus dignè ad hoc Sacramentum accedentibus, per absolutionem certissimè conferuntur.* Nam ii ex integra confessione cum debita contritione facta remissionem peccatorum, gratiam sanctificantem, & auxilia gratiæ quibus faciliùs præcaventur peccata, consilium, instructionem, solatium, animi quietem circa peccata præterita, remedium contra futura percipiunt. Illa verò ipsa confusio privata, quam pœnitens in accusatione sui experitur, pars est quædam satisfactionis pœnæ temporalis peccatis debitæ, ideoque ipsi valde utilis.

§. III.

Dico 2. ad valorem confessionis Sacramentalis jure Divino præceptæ, necesse est, ut declarentur etiam circumstantiæ notabiliter, seu mortaliter aggravantes intra eamdem speciem. Ita Suarez, Azor, Sanchez, Sylvius, & alii multi Doctores.

Prob. 1. Ex can. *consideret* de Pœnit. dist. 1. ex Catechismo Romano, & ex Sancto Carolo, in Instruct. Confessariorum.

2. Ex praxi Ecclesiæ, quæ aliquando reservat peccata propter circumstantiam aggravantem, ut constat ex multis Pœnitentialibus & Ritualibus tùm antiquis, tùm recentioribus. Non reservantur autem nisi ea, quæ sunt de necessitate confessionis.

3. Ex Concil. Lateran. IV. Can. *Omnis utriusque sexus*, quo dicitur: *Sacerdos autem sit discretus & cautus, ut more periti medici superinfundat vinum & oleum vulneribus sauciati; diligenter inquirens & peccatoris circumstantias & peccati, quibus prudenter intelligat quale debeat illi præbere consilium, & cujusmodi remedium adhibere, diversis experimentis utendo ad sanandum ægrotum.* Ergo ex hoc Conc. Sacerdos in Sacram. Pœnitentiæ constitutus est non solùm Judex, sed etiam Medicus, cui ex officio incumbit non solùm pœnas imponere pro criminum gravitate, sed etiam remedia morborum gravitati proportionata præscribere. Ad hoc autem munus obeundum requiritur cognitio gravitatis peccatorum, quæ haberi nequit sine declaratione circumstantiarum mortaliter aggravantium.

4. Ex Conc. Trident. sess. 14. can. 7. omnia & singula peccata mortalia

etiam intra eamdem ſpeciem declaranda ſunt. Atqui circumſtantiæ mortaliter aggravantes ſunt multa peccata mortalia virtualiter & æquivalenter: ſive actus cum ſua circumſtantia mortaliter aggravante eſt multiplex virtualiter peccatum intra eamdem ſpeciem; nam circumſtantia mortaliter aggravans addit actui gradum malitiæ mortalis. In moribus autem multiplicitas virtualis & Phyſica perinde ſe habent.

5. Denique, quia rationes, quas Conc. Trident. ſeſſ. 14. cap. 5. affert pro obligatione confitendi circumſtantias ſpeciem mutantes, nimirum *quòd ſine illis peccata ipſa neque à pœnitentibus integrè exponantur, nec judicibus innoteſcant; & fieri nequeat, ut de gravitate criminum rectè cenſere poſſint; & pœnam, quam oportet, pro illis, pœnitentibus imponere:* hæ inquam rationes valent etiam pro circumſtantiis mortaliter aggravantibus, & ſic Concilium implicitè & virtualiter docet illas aperiri debere. Nam ſine illis neque peccatum integrè exponitur, nec innoteſcit Sacerdoti, cùm ſupprimatur malitia mortalis, quam illæ circumſtantiæ addunt, & per quam peccatum fit virtualiter ac æquivalenter duplex numero: neque etiam Sacerdos ſine illarum declaratione poteſt rectè cenſere de peccatorum gravitate, & pœnam proportionatam imponere; cùm ignoret gravitatem malitiæ mortalem, quam habet peccatum ex circumſtantia, ob quam multò graviore pœna dignum eſt, & quæ notabiliter variat confeſſoris judicium.

Confirm. Nam alioquin qui alterum modo valde crudeli occidiſſet, putà vivum lento igne comburendo, ſatisfaceret dicendo ſe homicidium perpetraſſe. Item qui diu ſine ulla interruptione in voluntate occidendi vel mæchandi perſeveraſſet, ſatisfaceret dicendo ſe voluiſſe occidere, mæchari, quod ſanè abſurdum eſt & falſum.

Obj. 1. Conc. Trid. definiens quænam circumſtantiæ declarandæ ſint, ſolùm mentionem facit circumſtantiarum ſpeciem mutantium. Ergo aliæ non ſunt neceſſariò aperiendæ, alioqui Concilii doctrina non eſſet accurata.

Reſp. Diſting. antec. Et ſimul implicitè ac virtualiter exigit confeſſionem circumſtantiarum peccatum mortale mortaliter aggravantium, *conc. ant.* ſecùs, *nego ant. & conſeq.* Concil. noluit definire expreſsè quæſtiones inter Catholicos controverſas; tamen implicitè virtualiter & ſufficienter requirit confeſſionem circumſtantiarum mortaliter aggravantium. Nam ratio, quam affert cur circumſtantiæ ſpeciem mutantes declarandæ ſint, (nempe ut Sacerdos de criminum gravitate rectè judicare poſſit, & pœnas illis proportionatas imponere,) probat etiam circumſtantias mortaliter aggravantes intrà eamdem ſpeciem aperiendas eſſe.

Porro quamvis Concil. primariò & principaliter intenderit damnare hæreticorum errores: tamen in illorum damnatione multa docet, ex quibus colligitur quid ſentiendum ſit circa varias quæſtiones inter Catholicos controverſas.

Inſt. Conc. Trident. ſeſſ. 14. cap. 5. poſtquam docuit declarandas eſſe cir-

circumſtantias ſpeciem mutantes, paucis interjectis, addit nihil aliud exigi à pœnitentibus, quàm ut peccata omnia mortalia, quæ poſt diligens examen meminerint, confiteantur. Ergo.

Reſp. Diſting. anteced. Quàm ut peccata mortalia confiteantur modo requiſito, ut Sacerdos rectè cenſere poſſit de gravitate criminum & de pœnis proportionatis imponendis, quod ibidem exigit, *conc. ant.* ſecùs, *neg. ant. & conſeq.* ad judicium Sacramentale rectè exercendum neceſſe eſt, ut Sacerdos rectè cenſere poſſit de gravitate criminum & pœnarum imponendarum: ad quod requiritur declaratio circumſtantiarum mortaliter aggravantium, quæ peccatum virtualiter duplex, aut multiplex malitia mortali efficiunt.

Obj. 2. Ex inſtitutione Chriſti peccata mortalia declaranda ſunt tantùm quoad numerum & ſpeciem: nam hoc ſufficit ad remittendum & retinendum peccata, ad ſolvendum & ligandum. Ergo declarari non debent circumſtantiæ aggravantes.

Reſp. Nego antecedens, & ejus probationem. Nam Pœnitentiæ Sacramentum à Chriſto inſtitutum eſt per modum judicii non ſolùm reconciliativi, ſed etiam punitivi: cujus quidem rectitudo & æquitas exigit in judice cognitionem gravitatis criminum, ac proinde in pœnitente declarationem circumſtantiarum mortaliter aggravantium, quæ graviores pœnas exigunt, & confeſſarii judicium notabiliter immutant.

Obj. 3. S. Thomam.

Reſpondet Natalis Alexander Dominicanus S. Doctorem noſtram doctrinam ſecuturum fuiſſe, ſi poſt Tridentinam Synodum, & ejus Catechiſmum ab Eccleſia approbatum & Paſtoribus traditum ſcripſiſſet. Nec religionis eſſe ab ejus ſententia diſcedere; quam junior propugnavit, in 4. diſt. 16. q. 3. ar. 2. Alii volunt S. Thomam loqui ſolùm de circumſtantiis ſpeciem non mutantibus, quæ novum mortale peccatum nec formaliter, nec æquivalenter conſtituunt. Eodem ſenſu loqui cenſent S. Bonaventuram, aliosque veteres, maximè cùm à plerisque eorum aliter accipiantur voces illæ, *ſpeciem mutantes*, quàm à recentioribus ſumantur; dicebant enim circumſtantias illas mutare ſpeciem, quæ malitiam mortalem addunt.

Obj. 4. Circumſtantiæ aggravantes conſtituunt unicum mortale peccatum, ergo non neceſſariò declarari debent.

Reſp. Diſting. anteced. Conſtituunt unicum peccatum phyſicè, ſed æquivalenter numero multiplex, *conc. ant.* non æquivalenter numero multiplex, *nego ant. & conſeq.* circumſtantia mortaliter aggravans tribuit actui malitiam mortalem, quam ſine illa actus non haberet: ac proinde actus malus per illam habet ſaltem malitiam tantam, quantam habent duo peccata mortalia numero diſtincta. Ergo circumſtantia mortaliter aggravans conſtituit æquivalenter plura peccata mortalia numero diſtincta. Plura autem mortalia æquivalenter numero diſtincta non minùs declarari debent, quàm plura mortalia realiter numero diſtin-

distincta: nam in moribus multiplicitas virtualis & Physica perinde se habent. Et consequenter circumstantiæ peccata æquivalenter plura constituentes, debent quoque declarari, cùm sine illis circumstantiis ejusmodi peccata non possint cognosci: quemadmodum sine circumstantiis speciem mutantibus explicari nequeunt peccata æquivalenter plura specie diversa.

Obj. 5. Lex confessionis est odiosa. At lex odiosa non obligat nisi ad ea, quæ clarè continet. Ergo.

Resp. Nego maj. Nam lex confessionis est favorabilis, ordinatur enim ad remissionem peccatorum & ad bonum ipsius confitentis. Et quamvis difficilis sit, fructuum tamen & commodorum multitudine ac præstantia difficultatem abundè compensat: ac proinde odiosum non est, quidquid ad fructus illos certiùs percipiendos requiritur. Præterea, obligatio confitendi circumstantias aggravantes satis clarè continetur in lege confessionis à Conc. Trident. explicata.

Obj.6. Declaratio circumstantiarum aggravantium est moraliter impossibilis saltem rudibus, qui illas discernere nequeant.

Resp. Neg. Nam circumstantiæ mortaliter aggravantes saltem præcipuæ sunt hæ quatuor, scilicet actus intensio, duratio, modus quo peccatum admissum est, & extensio, seu quantitas damni illati. Facilè autem discernere quisque potest, an actus fuerit valde intensus, v. g. odium valde vehemens, an diu perseveraverit in mala voluntate, an modo valde perverso illam perfecerit aut perficere intenderit, an quantitatem notabilem surripuerit, aut damnum aliud in bonis, fama, honore, &c. valde notabile intulerit. Imò quantitas damni magis pertinet ad objectum peccati quàm ad ejus circumstantiam, unde certiùs adhuc declarari debet. Certè difficile est etiam rudioribus discernere quandonam circumstantiæ speciem mutant, & tamen necessariò declarandæ sunt.

Obj. 7. Si circumstantiæ notabiliter aggravantes aperiendæ sunt, declarari etiam debent circumstantiæ notabiliter imminuentes gravitatem peccati. Falsum conseq. ergo.

Resp. Nego minor. Itaque circumstantiæ notabiliter imminuentes malitiam peccati, sive efficiant ne peccatum sit mortale, sive ne mortale sit moraliter gravius quàm alioqui esset, exprimi debent in confessione. Quia alioquin confessarius non posset rectè judicare de gravitate peccati, & pœnæ imponendæ, & deciperetur in re gravi.

ARTICULUS III.

Utrùm pœnitens teneatur aliquando detegere confessario complicem, seu socium peccati, & personam quæ fuit objectum peccati?

Dico 1. certum est id non licere, si pœnitens possit aliter peccatum suum sufficienter exprimere: vel si sine gravi incommodo possit adire confessarium, cui complex sit ignotus: vel si peccatum jam aliàs sit ritè confessus & ab eo absolutus, & tunc faciat confessionem generalem. Quia in his casibus sine justa causa proxi-

mum infamaret, quod nunquam licet.

Dico 2. quando pœnitens confitetur Sacerdoti, cui complex ignotus eſt, tenetur manifeſtare complicem, ſi non poſſit aliter peccatum ſuum integrè explicare. Quia tunc nulla eſt infamatio proximi, & urget præceptum integritatis confeſſionis.

Dico 3. pœnitens tenetur declarare peccatum complicis, cùm aliter non poteſt peccati proprii ſpeciem, vel gravitatem mortalem aperire, nec poteſt ſine gravi damno vel incommodo differre confeſſionem, nec adire confeſſarium, cui complex ignotus ſit. Ita S. Bernardus, de forma honeſtæ vitæ; S. Thomas; S. Bonaventura; S. Antoninus; Suarez; Vasquez; & alii communiùs.

Prob. Quia ex Conc. Trident. ſeſſ. 14. cap. 5. Chriſtus integram peccatorum confeſſionem ſecundùm ſuas ſpecies, & totam ſuam gravitatem mortalem univerſaliter præcepit. Ergo. Ad eam tenetur pœnitens, non obſtante infamia ſive propria, ſive alterius, quæ per ſe apud eundem confeſſarium oritur ex confeſſione neceſſaria. Nam qui vult aliquid efficaciter, illud vult etiam non obſtante incommodo, quod per ſe ex eo ſequitur, & ei conjunctum eſt. Et verò pœnitens ad integritatem illam tenetur cum propria infamia: ergo etiam cum infamia alterius, cujus peccati declaratio neceſſaria eſt ad proprium peccatum integrè confitendum. Nam ex natura rei plus requiritur ad obligandum aliquem ut ſe ipſum infamet, quàm ad eum obligandum ut alterius crimen declaret. Aliquando enim poſſum crimen alterius detegere ad vitandum aliquod malum meum etiam temporale grave & injuſtum, quamvis non ideo obliget ad crimen meum manifeſtandum.

Præterea, ratio propter quam ex Conc. Trident. loco citato, Chriſtus integram peccatorum confeſſionem præcepit, videlicet ut Sacerdos poſſit prudenter judicare, punire, curare: Non minùs probat integritatem confeſſionis fieri debere cum notitia complicis ad hos fines neceſſaria, quàm cum propria infamia pœnitentis.

Hinc pœnitens, qui cum unica ſorore ſua confeſſario nota commiſit inceſtum, tenetur confiteri inceſtum in tali gradu, poſitis ſupradictis limitationibus ac circumſtantiis.

Obj. Non licet infamare proximum. Ergo non licet declarare peccatum complicis.

Reſp. Non licet infamare proximum ſine juſta cauſa, vel cum intentione eum infamandi. At licet informare proximum ſine intentione eum infamandi, declarando ejus crimen, cùm adeſt juſta cauſa. In hoc autem caſu adeſt juſta cauſa, nempe ut ſatisfiat præcepto divino integritatis confeſſionis.

Præterea complex non habet jus, ut in judicio ſuum peccatum, quod eſt alterius circumſtantia vel objectum occultetur, quando aliter judicium rectè exerceri non poteſt: quare complicis diffamatio apud ſolum confeſſarium ex tam juſta cauſa non eſt detractio, nec diffamatio injuſta.

Obſerva. Ipſa infamatio apud ſolum con-

confessarium per se sequitur ex integra confessione: alia verò damna ex ea sequuntur tantùm per accidens. Incommoda autem, quæ per se ex integritate confessionis sequuntur, illam impedire non debent, quia illis non obstantibus præcepta est, alioqui præceptum non esset efficax: nam qui aliquid efficaciter præcipit, illud præcipit cum omnibus incommodis ac damnis quæ per se sequuntur ex re præcepta. Incommoda verò, quæ sequentur per accidens, præcepti efficaciam non impediunt, cùm ordinariè non occurrant.

Dico 4. Pœnitens in hypothesi supradicta detegere tenetur personam, quæ fuit objectum peccati quamvis inculpabiliter, ex quo tamen in illam redundat aliqua infamia apud confessarium; ut si quis sorori quamvis omnino invitæ & reluctanti stuprum intulisset. Nam hìc eadem ratio valet. Præceptum enim integritatis confessionis pœnitentem obligat ad detegendum defectum aliquem occultum proprium infamem quamvis inculpabilem, si hoc necessarium sit ad exprimendum sufficienter suum peccatum, ut si occultè illegitimus sit, & ordines sine dispensatione susceperit.

ARTICULUS IV.

Utrùm peccata dubia declarari debeant in confessione?

Nota. QUi post diligens examen judicat probabiliùs se peccasse mortaliter, tenetur confiteri. Quia non potest nisi imprudenter judicare se non peccasse, cùm habeat graviora motiva judicandi se peccasse, quàm sint motiva judicandi se non peccasse mortaliter. E contrà qui judicat cum probabilitate longè & notabiliter majore se non peccasse mortaliter, non tenetur confiteri; quia prudenter judicat se non peccasse mortaliter.

Dico. Pœnitens tenetur omnia peccata dubia confiteri.

Prob. 1. Quia tunc pœnitens non potest prudenter judicare se non teneri ea confiteri; & non confitendo exponit se periculo non faciendi confessionem integram, qualis à Christo præcepta est.

2. Quia hic est sensus communis, & praxis fidelium, qui peccata dubia confitentur, existimantes se ad id teneri.

Hinc 1. qui certò judicat se peccasse mortaliter, sed dubitat an peccatum illud confessus fuerit nec ne, tenetur illud confiteri. Ita communiter. Quia non potest prudenter judicare se certæ obligationi confitendi omnia peccata mortalia satisfecisse.

Hinc 2. qui scit se commisisse peccatum aliquod, sed dubitat sitne mortale an veniale, tenetur hoc peccatum confiteri. Ita communiter. Quia non potest prudenter judicare se non peccasse mortaliter: ac proinde omittens confessionem illius peccati, exponit se periculo non faciendi confessionem integram.

Hinc 3. qui post diligens examen dubitat an aliquod peccatum, quod

quod ſcit eſſe mortale, admiſerit, tenetur illud confiteri. Ita communiùs contra paucos aliquos. Quia is non poteſt prudenter judicare ſe non admiſiſſe tale peccatum: ac proinde ſi illud non confiteatur, exponit ſe imprudenter periculo non faciendi confeſſionem integram. Item is non vult ſufficienter & quantùm eſt in ſe, ſatisfacere obligationi confitendi omnia peccata mortalia.

Obj. 1. Conc. Trident. tradens materiam confeſſionis, nullam facit mentionem peccatorum dubiorum. Ergo non eſt obligatio illa confitendi.

Reſp. Diſting. anteced. Nullam mentionem facit expreſsè, *conc. ant.* nullam mentionem facit implicitè & virtualiter, *nego antec. & conſeq.* Conc. Trid. implicitè & ſufficienter docet obligationem confitendi peccata dubia, cùm declarat neceſſariam eſſe confesſionem omnium & ſingulorum peccatorum mortalium, quorum pœnitens conſcientiam habet poſt diligens examen. At pœnitens habet conſcientiam peccati mortalis dubii: ergo tenetur illud confiteri ſecundùm conſcientiam quam de illo habet, ac proinde tenetur confiteri illud peccatum ut dubium.

Præterea non confitens peccatum dubium, exponit ſe periculo non confitendi omnia peccata mortalia, quæ Conc. docet eſſe declaranda.

Obj. 2. Delictum non debet præſumi in dubio.

Reſp. In foro interno poteſt & debet præſumi ut dubium in dubio rationabili. Eſt autem diſcrimen inter forum internum & externum. Nam forum externum ordinatur tantùm ad puniendum reum: internum verò forum ordinatur primariò ad illum liberandum & abſolvendum, ſecundariò autem ad pœnam ei imponendam, quæ ſemper illi ſalutaris eſt, & longè minor ea, quam alioqui ſubire deberet.

Obj. 3. In dubio melior eſt conditio posſidentis.

Reſp. 1. Hoc effatum valet tantùm in materia juſtitiæ, quæ hominis dominio ſubjacet.

Reſp. 2. Cùm quis dubitat an peccaverit mortaliter, nec ne, eſt tantùm in dubia poſſesſione ſuæ innocentiæ: tunc enim nec eſt nec poteſt eſſe certus de ſua innocentia. Qui autem eſt in dubia poſſesſione ſuæ innocentiæ, tenetur non ſolùm conteri, ſed etiam confiteri, ne ſe exponat periculo violandi præceptum confitendi integre omnia peccata pro ut ſunt in conſcientia.

Obj. 4. Qui dubitat an mortaliter peccarit, non habet motivum ſufficiens judicandi ſe peccaſſe.

Reſp. Neque etiam habet ſufficiens motivum judicandi prudenter ſe non peccaſſe mortaliter: ac proinde non eſt niſi in dubia poſſesſione ſuæ innocentiæ; & ſi non confiteatur, exponit ſe periculo non confitendi peccatum mortale.

Præterea juxta omnes is in tali dubio tenetur ad actum contritionis: ergo etiam tenetur ad confesſionem, cujus votum includit contritio. Denique in tali dubio pœnitens non tenetur judicare ſe peccaſſe; ſed ſolùm confiteri peccatum illud ut dubium.

Obj.

Obj. 5. Sine causâ nemo potest obligari ad se condemnandum in dubio peccati, tanquam si certò illud admisisset. Ergo nemo tenetur confiteri peccatum dubium.

Resp. Nego conseq. Nam pœnitens non obligatur ad se ipsum certò judicandum reum peccati, de quo prudenter dubitat; sed solùm obligatur ad confitendum peccatum ut dubium, quod novit ut dubium, ut Sacerdos de illo peccato tanquam dubio sententiam ferat.

Inst. Non est sufficiens causa obligandi pœnitentem ad confitendum mortale peccatum dubium. Ergo ad hoc non obligatur.

Resp. Nego anteced. Nam sufficiens causa hæc est, quia nisi illud confiteatur, seu exponit imprudenter periculo non confitendi omnia peccata sua mortalia. Si enim illud peccatum dubium sit verè commissum, ut fieri potest, spectata conscientia pœnitentis, cùm illi sit æquè probabile commissum esse quàm oppositum; certè illud, tacendo non confitebitur verum peccatum mortale.

Obj. 6. Qui dubitat an votum emiserit, non tenetur illud implere. Ergo à pari qui dubitat an peccatum commiserit, non tenetur illud confiteri.

Resp. Nego anteced. Nam is in tali dubio non potest prudenter judicare se non vovisse: ac proinde non implendo votum, se exponeret imprudenter periculo violandi promissionem Deo factam, etiam spectato suo conceptu. Poterit tamen ei faciliùs dispensatio concedi, quàm si votum certum esset.

Observa. Pœnitens tenetur peccata dubia confiteri ut dubia, sicut certa tenetur confiteri ut certa: alioqui confessarium in re gravi deciperet, & judicii rectitudinem ac æquitatem impediret; longè enim aliter statuendum est de peccato dubio atque de certo. Qui tamen confessus est aliquod peccatum ut dubium, si postea cognoscit esse certum, tenetur illud iterum confiteri ut certum. Nam ex institutione Christi pœnitens tenetur omnia mortalia confiteri eo modo, quo Sacerdos rectè censere possit de eorum gravitate, & pœna convenienti imponenda: ad quod requiritur confessio peccati certi ut certi.

ARTICULUS. V.

Qualis integritas confessionis ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ requiratur?

Nota 1. Integritas confessionis duplex distinguitur, nempe materialis & formalis. Confessio integra materialiter, est confessio omnium omnino pecatorum mortalium quoad numerum & speciem cum circumstantiis omnibus tùm mutantibus speciem, tùm mortaliter aggravantibus, atque etiam dubiorum. Confessio integra formaliter est confessio omnium & singulorum mortalium peccatorum cum circumstantiis supradictis, quorum pœnitens memoriam habet post diligentem sui discussionem: vel saltem omnium, quæ hìc & nunc pœnitens confiteri tenetur, ita ut nullum sine legitima excusatione reticeat.

Nota 2. Integritas confessionis po-

test dupliciter ſpectari, nempe loquendo per ſe, & loquendo per accidens. Spectatur loquendo per ſe, quando circa omnem caſum legitimæ excuſationis, putà oblivionis, vel impotentiæ conſideratur: ſpectatur verò per accidens, quando in caſu aliquo legitimæ excuſationis conſideratur.

Dico 1. integritas materialis confeſſionis, ſeu confeſſio materialiter integra, per ſe loquendo, ſeu ſecluſa legitima excuſatione, requiritur ad valorem Sacramenti.

Prob. Quia ad valorem Sacramenti requiritur ea confeſſio quæ à Chriſto inſtituta & præcepta eſt: nam talis confeſſio eſt eſſentialis pars Sacramenti. Atqui confesſio materialiter integra, quæ ſcilicet complectatur omnia & ſingula peccata mortalia quo ad numerum & ſpeciem, cum circumſtantiis peccati ſpeciem mutantibus & mortaliter aggravantibus, à Chriſto inſtituta & præcepta eſt, quando fieri poteſt moraliter, ſeu ſecluſa legitima excuſatione, ut ex dictis conſtat. Et verò peccatum mortale in una confesſione inculpatè omiſſum, ceſſante impedimento, in alia confesſione neceſſariò declarari debet. Ergo ad valorem Sacramenti requiritur confesſio materialiter integra, quando moraliter haberi poteſt, ideoque per ſe requiritur.

Dico 2. integritas formalis confesſionis, ſeu confesſio integra formaliter ſufficit ad valorem Sacramenti, ex parte confesſionis. Ac proinde integritas materialis per accidens, nempe propter caſum legitimæ excuſationis non requiritur.

Prob. Confeſſio integra formaliter tantùm eſt ea, in qua inculpabiliter omittitur aliquid, quod ſecluſa legitima excuſatione declarari debet. Atqui talis confeſſio ſufficit ad valorem Sacramenti. Ergo ad hunc valorem ſufficit confeſſio integra formaliter. *Prob. min.* Nam confeſſio, in qua ex oblivione inculpabili & impotentia omittuntur peccata aliqua mortalia, eſt valida & ſufficiens, ut conſtat ex Conc. Trident. ſeſſ. 14. c. 5. ubi ait: *Conſtat enim nihil aliud in Eccleſia à pœnitentibus exigi, quàm ut poſtquam quiſque diligentiùs ſe excuſſerit, & conſcientiæ ſuæ ſinus omnes & latebras exploraverit, ea peccata confiteatur, quibus ſe Dominum & Deum ſuum mortaliter offendiſſe meminerit; reliqua autem peccata, quæ diligenter cogitanti non occurrunt, in univerſam eadem confeſſione incluſa eſſe intelliguntur.*

Ex quo patet confeſſionem diminutam ex oblivione inculpabili validam eſſe. Quæ autem ratio eſt de oblivione, eadem eſt de quavis alia impotentia phyſica. Imò juxta communem Doctorum conſenſum etiam impotentia moralis, conſiſtens in graviſſimo damno confeſſioni extrinſeco excuſat ab integritate materiali; quia Chriſtus noluit, ut præceptum confeſſionis omnes obligaret non obſtante morali impoſſibilitate.

Dico 3. ad valorem Sacramenti requiritur confeſſionis integritas reſpectu ejusdem Sacerdotis & ejusdem abſolutionis: ita ut omnia peccata mortalia cum ſuis circumſtantiis neceſſariò declaranda ſint eidem Sacer-

Sacerdoti, & in ordine ad eandem absolutionem. Est de fide.

Prob. 1. Ex perpetua Ecclesiæ praxi, quæ nunc cernitur, & cujus initium cùm ignoretur nec ostendi possit, ab ipsius Christi præcepto repetendum est.

2. Ex Conc. Lateran. IV. c. *Omnis*, ubi docet omnia peccata eidem Sacerdoti declaranda esse. Idem docet Conc. Florent. in decreto pro Armenis. In hoc autem jus divinum duntaxat explicant.

3. Ex Conc. Trident. sess. 14. cap. 5. declarante, confessionem, in qua pœnitens aliquod peccatum Sacerdoti reticet, esse nullam: *Qui scienter*, inquit, *aliqua retinent, nihil divinæ bonitati per Sacerdotem remittendum proponunt.* Non dicit *Sacerdotes*.

Ratio est voluntas Christi, qui omnia peccata subjecit judiciali sententiæ Sacerdotis. Sententiæ autem æquitas ac rectitudo exigit cognitionem adæquatam causæ, in quam fertur. Unde cùm sententia absolutionis feratur in omnia peccata mortalia (nam unum sine alio remitti non potest) prærequirit quantùm fieri potest cognitionem omnium peccatorum.

ARTICULUS VI.

Utrùm confessio necessariò facienda sit voce, seu verbis ore prolatis?

Nota. Certum est 1. confessionem aliquo signo sensibili factam requiri ad valorem Sacramenti; quia confessio est materia hujus Sacramenti, & fieri debet Sacerdoti, ab eoque intelligi. 2. Vocem seu oris locutionem esse signum sensibile faciendæ confessioni accommodatissimum, tùm quia est signum magis usitatum ac notum: tùm quia certiùs & distinctiùs significat quàm cætera.

Dico 1. non est de essentia Sacramenti Pœnitentiæ, ut confessio fiat voce; sed validè fieri potest scripto, gestu aut nutu, si desit facultas loquendi.

Prob. 1. Ex usu Ecclesiæ, quæ mutos & moribundos vocis usu destitutos, per nutus vel alia signa confitentes absolvit.

2. Ex Rituali Romano, ubi dicitur moribundum, qui per solos nutus absque voce confitetur, absolvendum esse.

3. Quia ex institutione hujus Sacramenti sufficit accusatio, ex qua Sacerdos de peccatis & statu pœnitentis rectè judicare possit: talis autem accusatio fieri potest alio signo quàm voce, putà scripto. Hinc qui non potest loqui, tenetur scripto vel nutibus confiteri cùm urget præceptum confessionis.

Obj. Ex Conc. Florent. materia hujus Sacramenti est oris confessio.

Resp. Sic loquitur, quia confessio regulariter & citra necessitatem oris locutione facienda est: non autem quòd confessio per oris locutionem essentialis sit Sacramento, ut constat ex Ecclesiæ praxi ita interpetrante. Concilia autem sicut scriptura intelligi debent secundùm perpetuum Ecclesiæ sensum & usum.

Dico 2. confessio sub mortali culpa fieri debet voce, quando sic moraliter fieri potest: ita ut aliis signis tunc facta confessio sit illicita, & consequenter invalida.

Prob. 1. Quia ita communiter sentiunt Theologi post S. Thomam; quamvis ex illis aliqui nullum in hoc agnoscant præceptum expressum, neque divinum, neque ecclesiasticum, sed solùm obligationem ex consuetudine ortam.

2. Ex consuetudine Ecclesiæ vim legis obtinente: quæ cùm spectet ad modum convenientiorem perficiendi Sacramentum, obligat graviter.

ARTICULUS VII.

Utrùm confessio secreta ad valorem Sacramenti sufficiat, aut requiratur?

Nota. Confessio secreta, quæ etiam auricularis dicitur, est ea, quæ sine ullo teste fit à pœnitente soli Sacerdoti. Publica verò est ea, quæ fit coram multis.

§. I.

Dico 1. confessio publica ad essentiam hujus Sacramenti non requiritur, sed sufficit secreta. Est de fide.

Prob. 1. Ex Conc. Trident. sess. 14. cap. 5. ubi ait: *Cæterùm, quoad modum confitendi secretò apud solum Sacerdotem, etsi Christus non vetuerit, quin aliquis in vindictam suorum scelerum, & sui humiliationem, cùm ob aliorum exemplum, tùm ob Ecclesiæ offensæ ædificationem delicta sua publicè confiteri possit: non est tamen hoc divino præcepto mandatum, nec satis consultè humana aliqua lege præciperetur, ut delicta, præsertim secreta, publica essent confessione aperienda. Unde cùm à sanctissimis & antiquissimis Patribus, magno unanimique consensu, secreta confessio Sacramentalis, qua ab initio Ecclesia sancta usa est, & modò etiam utitur, fuerit semper commendata; manifestè refellitur inanis eorum calumnia, qui eam à divino mandato alienam, & inventum humanum esse, atque à Patribus in Concilio Lateran. Congregatis initium habuisse, docere non verentur.*

2. Ex perpetua Ecclesiæ traditione & consuetudine, quam Conc. Trident. loco citato, expressit.

Hinc Leo Magnus, Epist. 80. ad Episcopos Campaniæ quosdam reprehendit, qui peccatores compellebant ad publicè confitendum.

3. Ex Conc. Lateran. IV. c. *Omnis*, ubi præcipit, ut omnis utriusque sexus fidelis solus Sacerdoti sua peccata confiteatur.

4. Quia ex institutione hujus Sacramenti sufficit ea confessio, ex qua Sacerdos rectè judicare posit de pœnitentis peccatis, statu, & dispositione. Atqui ex confessione secreta rectè potest de his omnibus rectè judicare. Ergo confessio secreta sufficit, &c.

5. Quia confessio publica institutioni hujus Sacramenti non semper convenit. Nam hoc Sacramentum ex sua institutione exigit integram peccatorum confessionem, quam non semper convenit fieri publicè: sæpe enim integra omnium peccatorum confessio publicè facta scandalum fidelibus, & gravia damna, tùm pœnitenti, tùm aliis pareret. Unde sæpe esset moraliter impossibilis.

Obj. 1. Sacramentum hoc per modum judicii institutum est. At judicium ex natura sua testes requirit. Ergo.

Resp.

Resp. Disting. maj. Institutum est per modum judicii voluntarii, in quo idem homo est reus & accusator, *conc. maj.* per modum judicii coacti, & spectantis ad forum externum, in quo reus & accusator sunt homines distincti, *nego maj.* hoc Sacramentum institutum est per modum judicii primariò reconciliativi; & ad salutem peccatoris ordinati, ideoque voluntarii. Unde multum differt à judicio spectante ad forum externum, quod primariò ordinatur ad punitionem rei, nec ipsi voluntarium est.

Obj. 2. Olim confessio publica præcepta erat: ergo requiritur ad essentiam Sacramenti.

Resp. Disting. anteced. Olim præcepta erat confessio publica aliquorum peccatorum publicorum, & solùm ut pars quædam satisfactionis pro peccatis, *conc. ant.* præcepta erat confessio publica omnium peccatorum etiam occultorum, aut aliquorum duntaxat, sed ut pars essentialis Sacramenti, *nego ant.* nam confessioni publicæ semper præmittebatur confessio secreta & Sacramentalis, qua Sacerdos judicaret quænam peccata publicè declaranda essent, aut occultanda. Equidem aliqui etiam publicè confitebantur interdum peccata occulta, sed solùm ex devotione, vel consilio, atque ad sui humiliationem, & in voluntariam vindictam scelerum: non autem ex præcepto Sacerdotis.

§. I.

Dico 2. confessio secreta non est de essentia Sacramenti Pœnitentiæ. Est contra quosdam Catholicos.

Prob. 1. Ex Conc. Trident. sess. 14. cap. 5. suprà citato, ubi agens de confessione Sacramentali, dicit Christum non prohibuisse confessionem publicam, si pœnitens propria sponte velit eam facere. At si Christus confessionem secretam instituisset ut essentialem Sacramento, prohibuisset confessionem publicam, utpote secretæ oppositam. Ergo.

2. Ex usu Ecclesiæ, quo fideles, qui per interpretes, vel qui in periculo naufragii simul peccata aliqua publicè confitentur Sacerdoti, ab eo absolvuntur.

3. Quia ex institutione Christi sufficit confessio, quæ sufficientem notitiam peccatorum & pœnitentis Sacerdoti præbet, ut possit de illis rectè judicare, satisfactiones convenientes, & remedia apta præscribere. Confessio autem publica hanc notitiam præbere potest.

Obj. 1. Ex Conc. Trident. cap. cit. confessio secreta non est aliena à mandato divino, nec est inventum humanum: ergo sola est de jure Divino.

Resp. Nego conseq. Quia sensus Concilii est, confessionem secretam non esse præcepto divino contrariam, imò esse ipsi præcepto divino valde consentaneam, & aptiorem ad tollendas difficultates, & impedienda scandala: atque ita aliquo modo ab institutione divina procedere.

Obj. 2. Conc. Lateran. IV. c. *Omnis* statuit, ut quilibet fidelis adultus semel in anno solus confiteatur Sacerdoti. Ergo sola con-

confessio secreta potest esse Sacramentalis.

Resp. Nego conseq. Quia Conc. hanc vocem (*solus*) addidit, ut significaret Sacerdotem non posse compellere pœnitentem ad confitendum publicè peccata, & sufficere confessionem secretam.

Observa. Quamvis, juxta Suarem, nullum detur expressum præceptum faciendi secretò confessionem, tamen propter universalem consuetudinem, quæ ubique invaluit, non potest licitè fieri confessio Sacramentalis publica absque gravi causa & legitima facultate.

ARTICULUS VIII.

Utrùm confessio Sacerdoti præsenti necessario facienda sit?

DIco 1. per se loquendo & citra casum articuli mortis & impotentiæ, confessio facta Sacerdoti absenti est illicita, ideoque invalida.

Prob. 1. Ex variis Canonibus, in Decreto de Pœnit. & in primis ex can. *quem pœnitet* excerpto ex libro de vera & falsa pœnitentia, qui est Autoris antiqui, & inter opera S. Augustini insertus, ubi dicitur: *præcepit Dominus mundandis, ut ostenderent ora Sacerdotibus, docens corporali præsentia confitenda peccata, non per nuntium, non per scripturam manifestanda.*

2. Ex Clemente VIII. qui hanc propositionem: (*licet per litteras, seu internuncium confessario absenti peccata Sacramentaliter confiteri, & ab eo absente absolutionem obtinere:*) damnavit ut falsam, scandalosam, & temerariam, & quidem quoad utramque partem, & non solùm conjunctim, sed etiam divisim, ut ipse Clemens, & postea Paulus V. declaravit.

3. Quia debita hujus Sacramenti administratio per se loquendo id exigit. Nam ut Sacerdos pœnitentem absolvat, per se loquendo debet habere certitudinem moralem de integritate confessionis, & debita dispositione, seu contritione pœnitentis: quàm certitudinem habere moraliter non potest, nisi pœnitentem confitentem audiat.

Dico 2. per accidens seu in articulo mortis, confessio facta Sacerdoti absenti est licita & valida, quando aliter fieri nequit. Nam Sacerdos potest & debet absolvere moribundum sensibus destitutum, qui ipso absente absolutionem petiit, ut mox probabitur.

ARTICULUS IX.

Utrùm confessio generica & confusa aliquando ad valorem Sacramenti sufficiat?

§. I.

DIco 1. confessio illa genericà ac confusa, consistens in petitione absolutionis, vel in signis doloris, valida est in articulo seu periculo mortis, quàmvis facta sit Sacerdoti absenti, quando alia haberi non potest, saltem si per testimonium alicujus innotescat ipsi Sacerdoti.

Prob. Moribundus, qui absente Sacerdote absolutionem petiit, vel signa dolo-

doloris aut voluntatis confitendi dedit, & postea adveniente Sacerdote, omni sensuum usu destituitur, potest & debet absolvi, saltem si hoc per aliquem innotescat Sacerdoti. Atqui talis moribundus absolvi non posset, nisi confessio illa generica & confusa facta Sacerdoti absenti valeret: siquidem confessio valida, est essentialis materia Sacramenti, sine qua proinde forma esset irrita, & moribundus ille nullam aliam confessionem facere potest. Ergo in articulo mortis valida est confessio generica, &c.

Prob. maj. 1. Ex S. Leone, qui epist. 91. de peccatoribus conversionem usque ad mortem differentibus, & voce destitutis, sic statuit: *quòd si aliqua vi ægritudinis ita fuerint aggravati, ut quòd paulò ante poscebant, sub præsentia Sacerdotis significare non valeant, testimonia eis fidelium circumstantium prodesse debebunt, ut simul & pœnitentiæ & reconciliationis beneficium consequantur.*

2. Ex Conc. Carthagin. IV. can. 76. ubi de graviorum criminum reis ait: *is qui pœnitentiam in infirmitate petit, si casu, dum ad eum Sacerdos invitatus venit, oppressus infirmitate obmutuerit, vel in phrenesim versus fuerit, dent testimonium qui eum audierunt, & accipiat pœnitentiam; & si continuò creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem, & infundatur ori ejus Eucharistia.* Et Arausicano 1. can. 12. ibi: *subito obmutescens, prout status ejus est, baptisari, aut pœnitentiam accipere potest, si voluntatis aut præteritæ testimonium aliorum verbis habet, aut præsentis in suo nutu.*

3. Ex Rituali Romano jussu Pauli V. edito, & ab eo toti Ecclesiæ proposito tanquam continente *receptos & approbatos Ecclesiæ ritus, & Romanæ Ecclesiæ omnium matris & magistræ auctoritate constituto*, ubi, in tit. de Sacram. Pœnitentiæ dicitur: *Quod si inter confitendum, vel etiam antequam incipiat confiteri, vox & loquela ægrum deficiat, nutibus & signis conetur* (Sacerdos) *quoad ejus fieri poterit, peccata pœnitentis cognoscere, quibus utcumque vel in genere, vel in specie cognitis, vel etiam si confitendi desiderium sive per se, sive per alios ostenderit, absolvendus est.*

4. Ex praxi universalis Ecclesiæ, quæ nunquam errare potest in administratione Sacramentorum, sicut nec in aliis rebus ad fidem, mores, & cultum Dei pertinentibus.

Ratio est voluntas Christi, qui noluit hoc Sacramentum ad salutem necessarium, sæpe impossibile esse tùm, cùm est maximè necessarium, scilicet in periculo mortis.

Obj. 1. Petitio ac desiderium confessionis vel absolutionis non est confessio, ergo nunquam valet, &c.

Resp. Nego anteced. Nam qui in his circumstantiis petit vel optat absolutionem aut confessionem, hoc ipso declarat se habere peccata, de illis dolere, velleque absolvi: idque Sacerdoti vel per se, vel quantùm in se est, per astantes in ordine ad absolutionem manifestat. Unde petitio, seu desiderium confessionis vel absolutionis est in actu exercito vera confessio generica & confusa, quæ sufficit in necessitate, quando perfectior ac distinctior fieri nequit.

Obj.

Obj. 2. Per confessionem illam confusam Sacerdos nil cognoscit, quod anteà non noverat, nempe moribundum esse peccatorem. Ergo hæc non sufficit.

Resp. Nego anteced. Nam per hanc confessionem confusam Sacerdos accipit cognitionem novam specialem, & Sacramentalem, quæ ex accusatione pœnitentis ad absolutionem ordinata cognoscit ipsum peccasse, de peccatis dolere, velle absolvi, & peccata clavibus Ecclesiæ subjicere. Quod sufficit ad ferendum judicium prudens in hac necessitate, ubi distinctior cognitio haberi nequit, quæ prudentius judicium fundet.

Obj. 3. Ex Conc. Trident. requiritur distincta peccatorum confessio quoad numerum & species. Ergo non sufficit illa generica.

Resp. Disting. anteced. Requiritur per se loquendo, quando haberi potest, & extra casum necessitatis & impotentiæ, *conc. ant.* requiritur etiam in casu necessitatis, ubi haberi nequit, *nego ant.* & verò ex Conc. oblivio inculpabilis excusat à confessione distincta omnium peccatorum sive quoad numerum, sive quoad speciem. Ergo & alia impotentia physica in extrema necessitate ab eadem excusat.

Obj. 4. Absolutio utpote actio quædam non potest cadere nisi super aliquid singulare: nam actio non est nisi singulorum. At illa generica confessio non est aliquid singulare: Ergo absolutio non potest super illam cadere. Ergo hæc confessio non valet.

Resp. Neg. min. Nam confessio illa confusa est actio singularis ratione sui & personæ à qua proficiscitur, quamvis ratione objecti nempe peccati in genere sit aliquid generale.

Obj. 5. Per illam confessionem confusam peccata non remictuntur neque directè, neque indirectè: ergo non valet.

Resp. Nego anteced. Nam omnia peccata ejusmodi pœnitentis verè contriti æquè primò remittuntur, & quidem directè, sed in sensu minùs stricto, & cum obligatione illa omnia distinctè postea confitendi.

Obj. 6. Clemens VIII. prohibuit sub excommunicatione, ne confessio Sacerdoti absenti fieret & admitteretur. Ergo.

Resp. Disting. anteced. Extra articulum, seu periculum mortis, *conc. ant.* in articulo, seu probabili periculo mortis, *nego ant.* & *conseq.* Nam ipsemet Clemens, testibus Bellarmino & Petro Lombardo Archiepiscopo Armacano, declaravit viva voce se in suo decreto casum mortis non comprehendisse.

Præterea hoc decretum juxta Rituale Romanum & universalis Ecclesiæ praxim intelligendum est, ideoque cum exceptione extremæ necessitatis & impotentiæ.

Inst. Eodem verborum tenore Clemens VIII. damnat confessionem absenti factam, & absolutionem absenti datam. Ergo utramque æqualiter prohibet etiam in articulo mortis.

Resp. Nego conseq. Quia ejus verba debent pro subjecta materia &

& juxta Ecclesiæ sensum ac praxim intelligi.

Obj. 7. Absolutio Sacramentalis necessariò dari debet pœnitenti præsenti. Ergo confessio fieri debet Sacerdoti præsenti etiam in mortis periculo.

Resp. Nego conseq. Ratio disparitatis maximè petitur à voluntate Christi, nobis per Ecclesiæ sensum & praxim nota. Ecclesia autem semper judicavit absolutionem datam absenti invalidam esse: nunquam enim in Ecclesia absolutio pœnitenti absenti etiam in articulo mortis constituto collata est. Confessionem verò Sacerdoti absenti in casu proposito factam admisit ut validam; absolutionem præbendo pœnitenti, qui in absentia Sacerdotis confessionem vel absolutionem petiit, & postea omni sensuum usu caruit.

Præterea absolutionis forma, quæ subjectum per pronomen *te* designat, non verificatur, ideoque nihil efficit, si subjectum non sit moraliter præsens: at verificari potest; etiamsi confessio facta sit in absentia Sacerdotis.

Porro absolutio, quæ legitur concessa absentibus, est solùm absolutio à censuris vel pœnis canonicis, aut indulgentiarum concessio: non autem Sacramentalis absolutio, qua peccata etiam quoad culpam remittuntur.

§. II.

Dico 2. non est absolutè necessarium, ut testimonium doloris, aut petetitionis absolutionis detur Sacerdoti coram ipso moribundo.

Prob. 1. Quia Rituale Romanum id non exigit; sed dicit simpliciter moribundum absolvendum esse, *si confitendi desiderium sive per se, sive per alium ostenderit.*

2. Quia Concilia Carthagin. & Arausicanum suprà relata hanc conditionem non requirunt; sed solùm exigunt testimonium aliorum, nec addunt illud dari debere præsente ipso ægro.

3. Ex communi & quotidiano Ecclesiæ usu: nam quis absolutionem infirmo, qui eam absente Sacerdote petiit, deneget, si is qui ejus petitionem retulit, abierit?

4. Quia nulla ratio talis conditionis necessitatem evincit, ut objectionum solutione patebit.

Obj. 1. S. Leo, epist. 91. dicit: *Si quod paulò ante poscebant* (moribundi) *sub præsentia Sacerdotis significare non valeant, testimonia eis fidelium circumstantium prodesse debebunt.*

Resp. Per hanc vocem (*circumstantium*) significat tantùm id quod fieri solet, non verò conditionem absolutè necessariam: siquidem Canones & Rituale Romanum hanc non meminere.

Præterea S. Leo sic locutus est, quia (ut ex ipso contextu patet) supponit Sacerdoti, antequam ad moribundum pervenisset; non innotuisse signa ipsius pœnitentiæ: unde meritò exigit, ut petatur testimonium circumstantium. Denique S. Leo non dicit testimonia circumstantium danda esse coram ægro, sed tantùm quòd ipsi prodesse debeant.

Obj. 2. Ex Concil. Trident. Christus voluit peccatores ante tribunal

Sacerdotis ſiſti. At niſi teſtimonium detur coram moribundo, ipſe non ſiſtitur ante tribunal Sacerdotis. Ergo.

Reſp. Nego min. Nam moraliter loquendo, & ſpectato ſtatu moribundi, ipſe ſe æquivalenter ac ſufficienter ſiſtit per relationem ſuæ prioris voluntatis ab alio factam Sacerdoti, abſente ipſo ægro.

Obj. 3. Teſtimonium datum coram ægro neceſſarium eſt, ut confesſio ægri dicatur facta in præſentia Sacerdotis. Ergo.

Reſp. Nego anteced. Quia æger, utpote omni ſenſuum uſu deſtitutus, confesſionem illam nullo prorſus nutu poteſt Sacerdoti præſenti confirmare: unde teſtimonium voluntatis præteritæ moribundi, ſive Sacerdoti detur præſente ipſo ægro, ſive abſente, idem ſe habet moraliter. Neque teſtificatio ab alio facta, præſente infirmo nihil audiente, nec valente præteritam confesſionem confirmare, dici poteſt confesſio infirmi; neque facit, ut confesſio illa generica & confuſa priùs facta abſente Sacerdote, facta ſit aut jam fiat Sacerdoti præſenti.

Obſerva. In praxi tamen propter probabilitatem ſententiæ oppoſitæ, & ad majorem ſecuritatem, Sacerdos curare debet, ut coram moribundo habeat teſtimonium aliquod à circumſtantibus de ejus dolore vel petitione abſolutionis. Quòd ſi id fieri non poteſt, tenetur abſolvere moribundum, etiam juxta adverſarios. Quia ex charitate tenemur proximo in necesſitate conſtituto opitulari optimo modo quo fieri poteſt. Remedium autem probabile vel etiam dubium melius eſt nullo. Et cùm Sacramenta propter homines inſtituta ſint, ſatius eſt Sacramentum exponere periculo nullitatis, quàm hominem periculo æternæ damnationis.

ARTICULUS X.

Utrùm ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ in articulo mortis ſufficiat confesſio quædam interpretativa, quæ repetitur ex vita chriſtianè exteriùs tranſacta?

SEnſus quæſtionis eſt, utrùm validè abſolvi posſit moribundus, omni ſenſuum uſu deſtitutus, qui nulla ſigna externa poenitentiæ, vel deſiderii abſolutionis dedit neque coram Sacerdote, neque coram aliis, quamvis chriſtianè exteriùs vixerit, & Sacramenta frequentarit.

Circa hanc quæſtionem magna eſt inter Doctores controverſia.

Plurimi docent moribundum illum abſolvi non poſſe validè, ideoque nec licitè, etſi conſtet ipſum chriſtiane vixiſſe.

Probant 1. quia S. Leo, Conc. Carthagin. IV. & Arauſicanum I. ſuprà laudata, Rituale Romanum, dum ſtatuunt moribundum omni ſenſuum uſu deſtitutum, abſolvendum eſſe, expreſsè addunt hanc conditionem, ſi aliqua poenitentiæ ſigna dederit. Ergo eo ipſo ſignificant eum non eſſe abſolvendum,

vendum, deficiente omni signo pœnitentiæ.

2. Quia sine confessione Sacramentali nullum est Pœnitentiæ Sacramentum: nam hæc confessio est essentialis pars Sacramenti. Atqui in casu proposito nulla est confessio sacramentalis: nam sacramentalis confessio est sensibilis accusatio proprii peccati admissi ordinata ad absolutionem Sacerdotis. Nec dici potest quod vita christianè acta sit moribundo hìc & nunc ejusmodi accusatio, ad absolutionem ordinata post peccatum commissum. Ergo, &c.

Alii verò non pauci, & tota Universitas Lovaniensis, teste Havermanno, contendunt talem moribundum absolvi posse sub conditione, ideoque debere.

Probant 1. ex Sacerdotali Romano, Venetiis anno 1560. typis impresso, ubi dicitur talis moribundus absolvendus esse, *Si bene vivebat, & frequentabat confessionem & communionem.* Item ex statutis Synodalibus Ecclesiæ Lemovicensis, & ex memoriali confessorum edito Bononiæ jussu Archiepiscopi Bononiensis, qui postea factus summus Pontifex Gregorius XV. opinionem non mutavit, sed eam in suo quondam Archiepiscopatu in praxim redigi permisit.

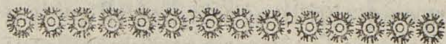
3. Quia quoties est materia dubia, vel probabiliter præsumpta in moribundo sensuum usu destituto, hic absolvi potest: nam tunc nulla infertur irreverentia Sacramento ob necessitatem proximi. In tali autem moribundo non deest ejusmodi materia, nempe contritio, & confessio generica ac confusa probabiliter ex aliquo signo externo præsumpta, vel dubia. Nam vita christianè acta est signum externum probabile vel saltem dubium contritionis & voluntatis confitendi, nunc vel paulò ante privationem usus sensuum elicitæ, & ad absolutionem sufficienter directum in tali necessitate. Vita enim christianè acta, non est quidem confessio, sed est ratio præsumendi moribundum illum reverà dedisse in hoc morbo aliquod signum externum doloris in ordine ad absolutionem, v. gr. pectus tutundisse, oculos in cœlum sustulisse, Deum orasse, &c. Imò est etiam ratio præsumendi moribundum istum etiamnum contritionem & voluntatem confitendi elicere, & conari manifestare omnibus quibus potest signis externis, omnibus videlicet motibus corporis sui: aut certè oppositum non constat. Unde inferunt tunc haberi signum externum contritionis & expetitæ confessionis saltem probabiliter præsumptum aut dubium, ideoque sufficiens ad absolutionem conditionatam in tali necessitate.

Ad id quod objicitur, nempe duo Concilia suprà citata, & Rituale Romanum exigere signum aliquod externum pœnitentiæ; respondent loqui de eo quod certum erat, & haberi debet quantùm fieri potest. Præterea in hoc casu præsumitur signum externum pœnitentiæ.

Jam verò si talis moribundus absolvi potest, ad hoc tenetur Sacerdos: nam quisque ex lege charitatis tenetur proximo in extremo periculo subvenire meliori modo quo potest, afferendo saltem opem dubiam, quæ

melior est nulla, si certam afferre nequit.

Rituale Tullense de hoc casu sic ait: *Donec Ecclesia de hac difficultate decideri, poterunt confessarii in praxi sequi id, quod favorabilius est saluti ejusmodi moribundorum, & eos absolvere, si semper christianè vixerint.*

CAPUT IV.

De satisfactione.

Nota 1. Satisfactio tripliciter sumitur. 1. latè, nempe pro quacumque solutione rei debitæ. 2. Strictè, nempe pro actione, qua, is, qui alterum læsit, tantùm facit quantum satis est ad injuriam compensandam, vel saltem quantùm persona læsa justè exigit. 3. Strictiùs pro actione, per quam Deo pro peccatis satisfacimus; estque voluntaria sui ipsius punitio ad compensandam, quantum fieri potest, injuriam Deo per peccatum illatam.

Nota 2. In peccato duo distinguenda sunt, nempe reatus culpæ, & reatus pœnæ. Reatus culpæ in peccato mortali est dignitas ad odium Dei, quæ dat Deo jus odio habendi peccatorem.

Reatus pœnæ est dignitas ad pœnam, quæ dat Deo jus puniendi peccatorem supplicio æterno & pœnis temporalibus propter peccatum præteritum. Ac proinde duplex est satisfactio, altera pro culpa, altera pro pœna. Satisfactio pro culpa, quam Deus exigit, est contritio & confessio, de quibus jam actum est. De sola igitur satisfactione pro pœna hìc agitur.

Nota 3. Pœna peccati duplex est, nempe æterna, & temporalis: unde duplex quoque est satisfactio, altera pro pœna æterna, altera pro pœna temporali. De hac posteriore hìc tantùm agitur; nam satisfactio pro pœna æterna eadem est quæ pro culpa, siquidem per eandem pœnitentiam simul remittitur culpa & pœna æterna.

Nota 4. Satisfactio pro pœna temporali peccatis debita, duplex est: altera sacramentalis, quæ est actio laboriosa, seu pœnalis in Sacramento Pœnitentiæ à Sacerdote tanquam judice injuncta, & à pœnitente acceptata ad injuriam Deo illatam compensandam, & altera non sacramentalis, quæ est actio pœnalis ultrò suscepta vel acceptata ad injuriam Dei compensandam, sed non imposita à ministro Sacramenti.

ARTICULUS I.

Utrùm remissa culpa maneat debitum luendæ pœnæ temporalis?

Nota. Certum est Deum posse totam pœnam tum æternam, tum temporalem una cum culpa condonare, & reipsa condonat Baptismum dignè suscipientibus vel martyrium subeuntibus. Quare hìc solùm quæritur an reipsa Deus semper totam pœnam etiam temporalem cum culpa remittat: an verò fidelibus post justificationem peccantibus, remissa culpa, remaneat reatus seu debitum pœnæ temporalis luendæ. Negant Luthe-

Lutherus & Calvinus, docentes pœnas, quibus Deus justificatos afficit, esse tantùm ad eorum emendationem & profectum, nullatenus verò ad vindictam & punitionem.

Dico. Remissa culpa, non semper remittitur tota pœna temporalis, sed plerumque remanet reatus, seu debitum pœnæ temporalis luendæ. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura, ubi varia referuntur exempla, quæ id certò evincunt.

Primum est primi parentis, qui licèt per sapientiam eductus fuerit ex delicto suo, ut dicitur, Sap. c. 10. pœnam tamen temporalem substinuit, obnoxius miseriis ac ærumnis hujus vitæ, & morti; idque in vindictam peccati remissi, ut passim Scriptura testatur.

Secundum exemplum est Israelitarum, qui in vindictam peccati obmurmurationis jam remissi, in deserto perierunt, & Terra Promissa exclusi sunt, Numer. cap. 14. ubi Deus sic loquitur: *Dimisi juxta verbum tuum* (scilicet peccatum illud murmurationis.) *Attamen omnes homines, qui viderunt Majestatem meam, & signa quæ feci in Ægypto & in solitudine, & tentaverunt me, &c. non videbunt Terram, pro qua juravi Patribus eorum.* Ejusdem Terræ tantopere experitæ ingressu Moyses & Aaron ob prius diffidentiæ peccatum prohibiti sunt.

Tertium est Davidis, qui post veniam adulterii & homicidii impetratam punitus est morte filii, & variis ac gravibus calamitatibus domesticis in vindictam peccati illius jam remissi. Nam 2. Regum, cap. 12. cùm dixisset Nathan Propheta: *Dominus quoque transtulit peccatum tuum*: statim subjecit: *Verumtamen, quoniam blasphemare fecisti inimicos Domini, propter verbum hoc, filius, qui natus est tibi, morietur.* Priùs dixerat: *Non recedet gladius de domo tua usque in sempiternum, eò quòd despexeris me, & tuleris uxorem Uriæ Hethæi: ut esset uxor tua.* Quod contigit David licet justificato.

Quartum est omnium infantium Baptizatorum, & adultorum Sanctorum, qui in pœnam peccati originalis ipsis remissi morte puniuntur, certè in vindictam, non in profectum: quis enim morte punitur, ut meliùs vivat in terra?

Quintum est eorum Christianorum, quos Apostolus asserit esse ob peccatum indignæ communionis remissum, morbis & ipsa morte punitos ante legitimum tempus; nam 1. Cor. cap. 11. sic ait: *Ideo inter vos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi.* Quos tamen ante mortem Deo reconciliatos fuisse testatur, cùm addit: *A Domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur,* scilicet in æternum.

Prob. 2. Ex Patribus, qui sæpe hortantur justificatos ad opera satisfactoria; unus hìc sufficiat S. Augustinus, qui in Psal. 50. sic ait: *veritatem dilexisti, id est, impunita peccata etiam eorum, quibus ignoscis, non reliquisti.*

Prob. 3. Ex perpetuo usu Ecclesiæ, quæ semper satisfactiones aliquas pœnitentibus in Sacramento Pœnitentiæ imposuit, ut constat ex Patribus, Conciliis, libris Pœnitentialibus, & Ritualibus.

Prob. 4. Ex Conc. Trident. seff. 14. can. 12. *Si quis dixerit, totam pœnam simul cum culpa remitti semper à Deo.... anathema sit.* Et seff. 6. can. 30. *Si quis post acceptam justificationis gratiam cuilibet peccatori pœnitenti ita culpam remitti, & reatum æternæ pœnæ deleri dixerit, ut nullus remaneat reatus pœnæ temporalis exolvendæ vel in hoc sæculo, vel in futuro in purgatorio, antequam ad regna cœlorum aditus patere possit, anathema sit.*

Ratio à priori est voluntas Dei, qui id statuit justissimè & convenientissimè. Nam id convenit tum justitiæ divinæ, quæ postulat, ut peccata cum majore ingratitudine & cognitione commissa, difficiliùs remittantur, quàm peccata cum ignorantia aliqua & ante accepta tot beneficia, admissa: tum etiam bonitati, quæ exigendo pœnas pro peccatis remissis, coercet licentiam peccandi, quæ sanè major esset, si tam facilè omnis poena remitteretur, ut significat Concil. Trident. seff. 14. cap. 8.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Ezech. cap. 18. & 33. dicitur: *Omnium iniquitatum ejus non recordabor. Impietas impii non nocebit ei in quacumque die conversus fuerit. Omnia peccata ejus non imputabuntur ei.*

Resp. Explico hos textus. Peccata per Poenitentiam remissa Deus non recordatur; illa non nocebunt, non imputabuntur, quantum ad odium Dei, & damnationem ac poenam æternam: non verò quantùm ad aliquam poenam temporalem, si poenitens per debitos Poenitentiæ labores divinæ justitiæ non plenè satisfecerit. Nam ipsa Scriptura in iisdem his locis explicat sensum, in quo peccata remissa dicuntur non nocitura, nec imputanda, dum addit de impio illo justificato: *Vita vivet, & non morietur:* nempe vivet vita supernaturali & æterna, & non morietur morte æterna. Igitur Deus iniquitatum remissarum non recordatur in eo sensu, quòd propter illas hominem justificatum non oderit, nec puniat poena æterna.

Obj. 2. Illud Rom. cap. 8. *nihil ergo nunc damnationis est iis, qui sunt in Christo Jesu.*

Resp. Sensus est, justificati per Christi merita jam non sunt obnoxii damnationi æternæ. Et verò poena temporalis propter peccatum quoad culpam remissum luenda, dici non potest propriè ac simpliciter damnatio, cùm relicta sit non solùm ad vindictam, sed etiam ad frænandam peccati licentiam, & ad merendum per actus patientiæ, humilitatis, aliarumve virtutum, quarum materiam suppeditat.

Obj. 3. Christus dum remittebat peccata Magdalenæ & Paralitico, nullam iis poenam injunxit. Ergo nulla poena remanet luenda justificatis.

Resp. Nego conseq. Quia 1. inde non sequitur, quòd nulla poena temporalis ab iis luenda remanserit. 2. Quamvis Christus per se ipsum immediatè peccata remittens, omnem quoque poenam ad majorem excel-

excellentiæ ſuæ ac clementiæ commendationem remiſerit; noluit tamen ex juſta & ſapienti ordinatione hoc privilegium ad omnem peccatorum remiſſionem extendi.

Obj. 4. S. Auguſtinus, lib. 2. de peccatorum meritis & remiſſ. c. 34. dicit miſerias hujus vitæ *ante remiſſionem eſſe ſupplicia peccatorum, poſt remiſſionem autem certamina exercitationeſque juſtorum.*

Reſp. Solùm vult hujus vitæ miſerias ante remiſſionem peccatorum eſſe tantùm ſupplicia; poſt remiſſionem verò eſſe etiam exercitationes juſtorum ad meritum.

Cùm autem alibi dicit Deum operire peccata, ut non vindicet; intellige vindictam damnationis æternæ. Sic dilues alias objectiones ex Patribus petitas.

Obj. 5. S. Ambroſius, lib. 10. in Lucam, n. 88. dicit: *Lacrymas Petri lego, ſatisfactionem non lego.*

Reſp. Per ſatisfactionem intelligit excuſationem.

Obj. 6. S. Chryſoſtomus, homil. de Pœnitentia ait: *Propter hoc imponit nobis pœnam, non de peccatis ſumens ſupplicium, ſed ad futura nos corrigens.*

Reſp. Senſus eſt, quòd Deus nobis non imponat pœnas tantùm ad vindictam & punitionem; ſed etiam & præcipuè ad noſtram emendationem: ita ut in hujus vitæ pœnis plus Deus noſtram utilitatem quàm peccati vindictam intendat; ut patet ex verbis quæ antecedunt, nam ibi ſic ait: *Ne peccantes & inulti manentes nos efficeremur deteriores, non remiſit nobis ſupplicium; ſed vidit in hoc manifeſtè, quòd peccatoribus ipſis non minùs damnoſum ſit non puniri: propter hoc imponit pœnam, non de peccatis ſumens ſupplicium, ſed ad futura nos corrigens.* Ponderanda ſunt hæc verba: *Ne inulti manentes, & non puniri.*

Obj. 7. Chriſtus abundè ſatisfecit pro nobis, & ejus merita ſunt infinita. Ergo non debemus ſatisfacere pro peccatis noſtris remiſſis propter ejus merita.

Reſp. Diſting. anteced. Et meritum ejus ſatisfactionis non ſemper nobis applicatur quantùm ſatis eſt ad omnis pœnæ remiſſionem, *conc. ant.* & meritum ejus ſatisfactionis ſemper nobis applicatur quantùm ſatis eſt ad remiſſionem omnis pœnæ etiam temporalis, *nego anteced.* nam hanc applicationem noluit Chriſtus ſemper fieri in juſtificatione, quia non ſemper expedit.

Inſt. Si ſatisfactiones noſtræ neceſſariæ ſunt, ſatisfactiones Chriſti non ſufficiunt. Falſum conſeq. Ergo.

Reſp. Nego ſequel. maj. Quia ſatisfactiones noſtræ neceſſariæ ſunt, non ad ſupplendam inſufficientiam ſatisfactionis Chriſti, ſed ut pretium ſatisfactionis Chriſti nobis applicetur ad remittendam omnem pœnam temporalem peccatis quoad culpam remiſſis debitam.

Obj. 8. Opera Dei ſemper perfecta ſunt. Ergo Deus ſemper perfectè remittit peccata, ideoque etiam quoad omnium pœnam.

Reſp. Nego conſeq. Quia Deum operari perfectè non eſt Deum opus ſuum ſtatim ad omnem perfectionem quam habere poteſt, perducere; ſed eſt Deus ſecundùm perfectam ſuæ

providentiæ rationem & accommodatè ad finem intentum operari. Perfecta autem & sapiens divinæ providentiæ ratio non exigit semper, ut statim tota pœna peccatis debita remittatur. Igitur cùm dicitur: perfecta sunt Dei opera; sensus est, quod opera Dei nullam habeant vituperabilem imperfectionem quatenus sunt à Deo, & habeant omnem perfectionem sibi debitam, spectato fine à Deo intento.

Inst. Illa remissio peccati remanente reatu pœnæ temporalis est imperfecta.

Resp. Non est imperfecta positivè, sed est duntaxat minùs plena & minùs perfecta in ratione remissionis, non autem ex parte remittentis: nam perfectius est non semper remittere omnem pœnam cum culpa, quia hoc divinam justitiam & providentiam magis decet.

Obj. 9. Sublata causa tollitur effectus. At culpa est causa pœnæ. Ergo sublata culpa tollitur omnis pœna.

Resp. Nego maj. Universaliter sumptam & intellectam de effectu jam posito. Sic sublata causa vulneris, non ideo tollitur vulnus. Igitur peccato quoad culpam & pœnam æternam remisso, remanet obligatio ad pœnam temporalem subeundam; quia Deus pro jure suo noluit cum pœna æterna remittere omnem pœnam temporalem, quæ etiam nobis ad profectum & meritum prodest.

Porro peccatum mortale meretur pœnam æternam & temporalem. Et verò hoc ipso quod commissum est, Deus potest peccatorem mulctare pœnis inferni & igne tartareo, à fortiori potest conservando peccatorum, loco suppliciorum alterius vitæ interea illum mulctare pœnis temporalibus.

Præterea Deus justè potest pœnam æternam non remittere, nisi cum commutatione in pœnam temporalem.

Obj. 10. Sacramentum pœnitentiæ remittit semper pœnam æternam, ergo etiam remittit omnem pœnam temporalem.

Resp. Nego conseq. Quia virtus Sacramenti pendet ex institutione & ordinatione Christi. Christus autem voluit, ut regulariter, seu ordinariè non remittatur pœna æterna, sine commutatione in pœnam temporalem.

Quæres, utrùm aliquando contingat, ut per Sacramentum pœnitentiæ tota pœna temporalis cum culpa remittatur?

Resp. Id interdum contingere potest, quando nempe contritio perfecta adeò est vehemens ac intensa, ut valeat ad omnem pœnam remittendam: qui contritionis fervor ordinariè in poenitentibus non reperitur. Plus tamen aut minùs de poena illa temporali minuitur pro majore aut minore contritionis fervore. Item plus de illa poena detrahitur per satisfactionem à Ministro Sacramenti impositam, & virtute clavium operantem, quàm imminueretur cæteris paribus per idem satisfactionis opus spontè assumptum.

ARTI-

ARTICULUS II.

Utrùm homo possit satisfacere Deo pro pœna temporali, peccatis quoad culpam remissis debita, & quidem de condigno?

Nota 1. Sicut duplex est meritum, ita etiam duplex satisfactio distinguitur, nempe de congruo, & de condigno. Satisfactio de congruo caret æqualitate, & fundatur duntaxat in titulo cujusdam convenientiæ. Satisfactio de condigno consistit in æqualitate quadam satisfactionis cum pœna cui satisfit, & fundatur in titulo justitiæ alicujus, nempe fidelitate Dei in promissis, quibus Deus promisit remissionem pœnæ temporalis si exhiberetur talis satisfactio.

Nota 2. Agitur hic de satisfactione sive Sacramentali, sive non Sacramentali, & quidem solius justi. Nam constat hominem in peccato mortali existentem non posse satisfacere de condigno pro pœna temporali; cùm careat gratia sanctificante, quæ est principium tribuens operibus nostris dignitatem & æqualitatem cum eorum fructibus.

Dico 1. Homo potest satisfacere Deo pro pœna temporali, quæ reatu culpæ remisso persolvenda remanet. Est de fide contra Lutheranos & Calvinistas.

Prob. 1. Ex Scriptura, quæ docet peccata bonis operibus redimi. Daniel cap. 4. *Peccata tua eleemosynis redime.* Prov. c. 16. *Misericordia & veritate redimitur iniquitas.* & Luc. c. 3. *Facite fructus dignos Pœnitentiæ.*

2. Ex Patribus, qui ad laboriosa pœnitentiæ opera tanquam satisfactoria sæpe adhortantur apud Bellarminum & alios. Pro omnibus sit S. Augustinus, in Psal. 50. ubi ait: *Non, Domine, non erit impunitum peccatum meum: novi justitiam ejus, cujus quæro misericordiam: non impunitum erit; sed ideo nolo, ut tu me punias, quia ego peccatum meum punio .... ignoscis, sed se ipsum punienti: ita servatur misericordia & veritas.*

3. Ex perpetuo Ecclesiæ usu imponendi opera satisfactoria poenitentibus.

4. Ex Concil. Trident. sess. 14. can. 13. *Si quis dixerit, pro peccatis quoad pœnam temporalem, minimè Deo per Christi merita satisfieri pœnis, ab eo inflictis & patienter toleratis, vel à Sacerdote injunctis, sed neque sponte susceptis, ut jejuniis, orationibus, eleemosynis, vel aliis etiam pietatis operibus, atque ideo optimam Pœnitentiam esse tantùm novam vitam; anathema sit.*

Dico 2. Homo justus potest satisfacere de condigno pro poena temporali, quæ condonato reatu culpæ, luenda superest. Est contra Bajum.

Prob. 1. Ex Scriptura, Luc. 3. *Facite fructus dignos Pœnitentiæ.*

2. Ex Concil. Trident. homo satisfacit simpliciter pro poena temporali per pia & laboriosa opera. Ergo satisfacit de condigno. *Prob. conseq.* Quia satisfacere de congruo non est satisfacere simpliciter, sed tantùm secundùm quid; sicut mereri de congruo non est mereri simpliciter & pro-

priè. Unde Conc. ſeſſ. 6. cap. 8. Negat ſimpliciter poenitentem mereri gratiam juſtificationis per actus fidei, ſpei, & contritionis etiam perfectæ, quamvis non neget illam mereri de congruo per contritionem perfectam, ut reipſa mereri ſentiunt communiter Theologi poſt S. Auguſtinum. Ergo ex Conc. mereri ſimpliciter & ſine addito eſt mereri de condigno. Ergo etiam ſatisfacere ſimpliciter eſt ſatisfacere de condigno.

3. Ex ſummis Pontificibus, Pio V. & Gregorio XIII. qui hanc Baji propoſitionem damnarunt: *Satisfactiones laborioſæ juſtificatorum non valent expiare de condigno pœnam temporalem, reſtantem poſt culpam condonatam.*

4. Ratione. Homo juſtus per bona ſua opera meretur de condigno augmentum gratiæ & gloriæ. Ergo à fortiori per eadem opera ſatisfacit de condigno pro poena temporali: nam hæc poena temporalis longè minorem habet æſtimabilitatem quàm gratia ſanctificans & beatitudo æterna.

Præterea ſatisfactio juſtorum eſt de condigno reſpectu poenæ temporalis; quia eſt inter ſatisfactionem juſtorum & poenam temporalem moralis quædam æqualitas, in eo poſita, quòd ſit dignum apud juſtum & clementem judicem Deum, ut propter actionem poenalem ab homine juſto Dei Filio adoptivo & amico ſuſceptam, ipſi Deo gratam, & ab eo acceptatam, non infligatur alia poena.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Opera juſtorum, quæ ſint ſatisfactoria, derogant ſatisfactioni Chriſti. Ergo non extant ejusmodi opera.

Reſp. Nego anteced. Quia bona opera juſtorum totam vim merendi & ſatisfaciendi habent ex meritis Chriſti: nam non merentur, nec ſatisfaciunt, niſi quatenus fiunt à vivo membro Chriſti, ex Gratia Chriſti, & à Deo propter merita Chriſti acceptantur. Quare Conc. Trident. ſeſſ. 14. c. 8. ait: *Ita non habet homo unde glorietur; ſed omnis gloriatio noſtra in Chriſto eſt, in quo vivimus, in quo meremur, in quo ſatisfacimus, facientes fructus dignos pœnitentiæ, qui ex illo vim habent, ab illo offeruntur patri, & per illum acceptantur à patre.*

Nota. Juſtus per idem opus bonum propter Deum ex gratia factum, ſimul meretur augmentum gratiæ ac gloriæ, & ſatisfacit pro poena temporali. Quia opus bonum juſti habet vim merendi de condigno gloriam, & ſatisfaciendi pro poena temporali: neutra enim vis alterius activitatem impedit aut minuit.

Obj. 2. Illud 1. Petri c. 2. *Peccata noſtra ipſe pertulit in corpore ſuo ſuper lignum.* Ergo homo non poteſt ſatisfacere pro peccatis ſuis, cùm Chriſtus plene ſatisfecerit pro peccatis omnium.

Reſp. Nego conſeq. Quamvis enim Chriſtus plenè & infinitè ſatisfecerit ex parte ſua pro peccatis omnium hominum; tamen Chriſti ſatisfactio ac meritum non prodeſt ad remiſſionem culpæ & poenæ niſi iis, quibus appli-

applicatur: pro qua applicatione multa à Deo requiruntur, inter quæ est opus satisfactorium ad remissionem poenæ temporalis peccatis quoad culpam remissis debitæ obtinendam.

Obj. 3. Homo justus per bona opera non potest satisfacere pro morte propria temporali vel aliena redimenda. Ergo non potest satisfacere pro poenis hujus vitæ, & à fortiori pro poenis purgatorii.

Resp. Disting. conseq. Non potest satisfacere pro aliquibus poenis hujus vitæ, *conc. conseq.* Pro nullis poenis hujus vitæ, *nego conseq.* Homo justus non potest quidem re ipsa satisfacere pro certis poenis hujus vitæ, non defectu proportionis ac æqualitatis in bonis operibus ad condignam satisfactionem pro ejusmodi poenis, sed defectu acceptationis ex parte Dei. Nam Deus in compensationem poenarum, quas in hac vita absolutè infligere statuit, non acceptat bona opera justorum, quamvis habeant sufficientem proportionem ad condignam pro illis poenis satisfactionem. Justus tamen per bona opera sua semper satisfacit pro poenis Purgatorii, quia Deus semper illa opera acceptat in compensationem poenarum temporalium alterius vitæ; item satisfacit etiam quandoque pro poenis hujus vitæ, quas Deus non absolutè statuit infligere.

Obj. 4. Remissio peccatorum est gratuita. Ergo nemo potest satisfacere de condigno.

Resp. Nego conseq. Nam remissio peccatorum quoad reatum poenæ temporalis, quæ post remissionem culpæ luenda superest, est simul gratuita, & debita: est gratuita, quia sine gratia Dei non possumus satisfacere, & quia supponit gratiam sanctificantem omnino gratuitam: est debita bonis operibus justi, quia illis promissa est à Deo propter merita Christi. Et sic illa remissio poenæ temporalis ad misericordiam, & justitiam pertinet; quia debetur satisfactioni si fiat; sed gratia, quæ non debetur, præcedit ut fiat.

Obj. 5. Poenæ Purgatorii sunt longè graviores poenis hujus vitæ. Ergo justus non potest per actiones laboriosas hujus vitæ satisfacere de condigno pro illis.

Resp. Nego conseq. Quia poenæ hujus vitæ licèt longè leviores poenis Purgatorii, habent in justis dignitatem & æstimabilitatem moralem, quæ cum illis poenis gravioribus constituit æqualitatem moralem, & sufficientem proportionem ad condignam satisfactionem; quatenus dignum est, ut propter poenam ab homine Dei amico & Filio adoptivo voluntariè propter Deum susceptam ex gratia Christi, Deus justus & clemens judex non infligat alteram poenam temporalem.

Obj. 6. Opus bonum justi non habet sufficientem proportionem cum gravissimis poenis Purgatorii. Ergo justus non potest satisfacere de condigno, &c.

Resp. Nego anteced. Itaque opus bonum ac poenale Justi sufficientem habet proportionem, & æqualitatem moralem cum remissione poenæ temporalis etiam Purgatorii, tum

ex qualitate ipsius operis, quod est supernaturale, tum maximè ex dignitate personæ operantis, qui est Filius Dei adoptivus, & dignitate Christi propter quem acceptatur hoc opus satisfactorium. Nam æqualitas illa proportionis non est ex æqualitate pœnarum, sed ex proportione operis supernaturalis, & ex dignitate operantis, atque etiam ex dignitate Christi, propter quem Deus acceptat bona & laboriosa opera Justi in compensationem pro pœna temporali ejus peccatis debita.

ARTICULUS III.

Quænam conditiones requirantur ad satisfaciendum de condigno?

DIco. Ad satisfactionem de condigno necesse est, ut opus sit liberum, honestum, supernaturale, pœnale, & fiat in statu gratiæ.

Prob. Per partes.

I. Opus satisfactorium debet esse liberum, seu liberè assumptum vel acceptatum. Quia opus satisfactorium remittit pœnam temporalem per modum meriti, ad quod requiritur libertas actus.

II. Debet esse honestum. Quia solum opus honestum potest esse dignum, ut propter illud ex quadam justitia non infligatur pœna debita. Nam opus malum aut indifferens nihil tale mereri potest.

III. Illud opus debet esse supernaturale, id est, fieri ex auxilio gratiæ, & ex motivo supernaturali seu per fidem proposito. Quia opus satisfactorium debet habere proportionem cum remissione pœnæ temporalis, in cujus compensationem datur: ac proinde debet esse ejusdem ordinis atque ipsa remissio pœnæ, quæ est supernaturalis & indebita naturæ.

IV. Debet esse pœnale. Nam opus satisfactorium est actus justitiæ vindicativæ, qua pœnitens in se vindicat & punit injuriam Deo illatam. Porro omne opus honestum supernaturale est etiam per se pœnale ac laboriosum homini mortali per peccatum originale vitiato, & ad vitia propenso. Nam quodlibet opus honestum adversatur alicui bono naturali delectabili vel utili, aut aliquod malum sensibile parit, aut aliquam difficultatem & molestiam adjunctam habet. Quòd si qui viri sancti in operibus bonis exercendis nullam aut exiguam difficultatem experiantur; id fit per accidens, nec oritur ex ipsis operibus, ex charitate & virtutibus acquisitis. Quare illorum bona opera non ideo minorem vim satisfactoriam, imò regulariter majorem habent, eò quòd illa opera de se poenalia & laboriosa ab illis faciliùs, promptiùs, alacriùs, intensiùs exerceantur: ac proinde sint perfectiora, & majoris valoris & æstimabilitatis.

V. Denique opus satisfactorium de condigno fieri debet in statu gratiæ.

Prob. 1. Ex Conc. Trident. sess. 14. cap. 8. ubi ait: *Omnis gloriatio nostra in Christo est, in quo vivimus, in quo meremur, in quo satisfacimus, facientes fructus dignos Pœnitentiæ.* Ergo ex Conc. prius est nos vivere in Christo quàm mereri & satisfacere. Ergo, &c.

2. Quia

2. Quia opus quantumvis pium & poenale, sine gratia sanctificante non habet dignitatem illam ac æstimabilitatem moralem necessariam ad constituendam æqualitatem cum remissione poenæ temporalis luendæ.

Quæres, utrùm ad satisfaciendum de condigno requiratur ex parte Dei acceptatio, seu promissio remittendi pœnam temporalem intuitu operis boni?

Resp. Affirmativè.

Prob. 1. Ex Conc. Trident. sess. 14. cap. 8. ubi ait: *in quo* (Christo) *satisfacimus, facientes fructus dignos pœnitentiæ, qui ex illo vim habent, & ab illo offeruntur patri, & per illum acceptantur à patre.*

2. Quia quantamcumque bona justi opera proportionem habeant ad merendum & satisfaciendum, tamen multis aliis titulis debentur Deo, & exigi ab eo possunt pro summo suo dominio, illaque pro jure suo potest sibi vindicare tanquam sua, & sibi debita absque ulla remuneratione: ac proinde reipsa non merentur gloriam æternam, nec satisfaciunt condignè pro poena temporali, nisi accedat acceptatio & promissio divina. Hinc animæ justorum in Purgatorio poenis gravissimis patienter toleratis non satisfaciunt, sed solùm satis patiuntur, maximè quia eorum opera ad satisfaciendum non acceptantur, sicut nec ad merendum, quamvis actus de se tum ad merendum tum ad satisfaciendum aptos exerceant.

ARTICULUS IV.

Utrùm detur præceptum satisfaciendi Deo in hac vita pro pœna temporali remanente post remissionem culpæ.

Nota. NOn agitur hìc de obligatione implendi satisfactionem à Sacerdote injunctam. Sed quæritur, utrùm, quando opera poenalia in Sacramento Poenitentiæ imposita longè distant ab operibus satisfactoriis, quæ necessaria sunt ad extinguendam totam poenam temporalem peccatis debitam, teneamur in hac vita, quantum in nobis est, moraliter loquendo, per opera laboriosa sponte assumpta, aut per poenas patienter toleratas niti ad extinguendam poenam illam temporalem; ita ut non liceat nobis talem poenam remittere in Purgatorio persolvendam.

Dico. Homo tenetur lege divina naturali niti ad satisfaciendum Deo in hac vita pro poena temporali peccatis quoad culpam remissis debita. Ita Valentia, Martinonius, & alii multi. Ita etiam sentire videtur S. Thomas, cùm doceat Poenitentiam internam & externam esse de jure naturali.

Prob. 1. Ex Scriptura. Joel. c. 2. *Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejunio, & in fletu, & in planctu.* Ubi præcipitur non solùm Poenitentia interna seu contritio, sed etiam externa, seu opera poenalia, quæ nomine jejunii significantur, nam in Scriptura species pro genere sæpe ponitur. Item Luc. 3. *Facite fructus dignos Pœnitentiæ:* quem locum Conc. Trident. sess. 6. cap. 14. exponit non solùm de

contritione, sed etiam de satisfactione per jejunia, eleemosynas, orationes, & alia pia spiritualis vitæ exercitia pro poena temporali.

2. Ex patribus, qui passim exigunt, ut peccata piis ac bonis operibus expientur. Pro omnibus sint S. Ambrosius, l. ad Virginem lapsam: *Grande scelus grandem habet necessariam satisfactionem.* Et S. Hieronymus in cap. 2. Jerem. *Peccata graviora gravioribus tormentis indigent.*

3. Ex præcepto virtutis Pœnitentiæ sive justitiæ ad Deum, tenemur plenè Deo satisfacere in hac vita, quantùm possumus, pro injuriis ipsi illatis. Nam ipsa ratio dictat, Deo non minùs quàm hominibus plenè satisfaciendum esse sine mora vituperabili, seu non nimis longa pro injuriis ei illatis.

Confirm. Ex communi Doctorum sententia, præceptum ecclesiasticum pluries per annum jejunandi continet tantùm determinationem præcepti illius divini naturalis obligantis ad Pœnitentiam pro peccatis subeundam, quamvis hæc determinatio non sit adæquata respectu omnium.

Obj. 1. Ratio justitiæ ad Deum non obligat reum, ut ipsemet in se ipso puniat delictum, sed solùm ut patienter ferat pœnam à judice inflictam. Ergo homo non tenetur ipsemet satisfacere in hac vita, &c.

Resp. Nego antec. Nam justitia ad Deum exigit, ut nos ipsi ultro pro offensis plenè satisfaciamus sine mora vituperabili per opera poenalia humanæ infirmitati accommodata. Et verò justitiæ lex nos obligat ad satisfaciendum plenè hominibus etiam ante sententiam judicis per satisfactiones æquales offensæ.

Obj. 2. Hinc sequitur unumquemque teneri satisfacere in hac vita pro peccatis venialibus. Falsum conseq. Ergo.

Resp. Nego min. Nam sicut extat obligatio poenitentiam agendi pro peccatis omnibus: ita etiam est obligatio satisfaciendi pro peccatis omnibus non solùm quoad culpam, sed etiam quoad poenam. Sed hæc obligatio est proportionata peccatis: unde est sub mortali pro peccatis mortalibus, & sub veniali pro venialibus.

Obj. 3. Hinc sequitur homines obligari ad vitam in continuis gravibusque poenitentiæ laboribus transigendam. Falsum conseq. Ergo.

Resp. 1. Juxta Conc. Trident. vita Christiana debet esse continua poenitentia.

Resp. 2. Nego sequel. maj. Nam hæc obligatio moraliter intelligenda est; & poena illa temporalis peccatis quoad reatum culpæ condonatis debita, remitti potest multis mediis, videlicet malis ac miseriis hujus vitæ patienter toleratis, jejuniis ab Ecclesia præceptis, frequenti usu Sacramenti Poenitentiæ, ipso Missæ sacrificio, Eleemosynis, jejuniis, orationibus pro sua cujusque facultate assumptis, & quibuslibet bonis operibus; denique indulgentiis, propter quas tamen homo non debet se negligentem præbere in operibus satisfactoriis præstandis.

ARTI-

ARTICULUS V.

Utrùm teneatur Sacerdos imponere satisfactionem pœnitenti, & pœnitens hanc acceptare, acceptatamque implere?

DIco 1. Confessarius tenetur satisfactionem convenientem imponere pœnitenti valenti illam exequi.

Prob. 1. Ex perpetuo usu Ecclesiæ. Nam semper in Sacramento Pœnitentiæ imposita fuit aliqua satisfactio tanquam necessaria: & quidem gravior pro gravioribus peccatis.

2. Ex Conc. Trident. sess. 14. cap. 8. ibi: *Debent Sacerdotes Domini, quantùm spiritus & prudentia suggesserit, pro qualitate criminum & pœnitentium facultate salutares & convenientes satisfactiones injungere: ne, si fortè peccatis conniveant, & indulgentiùs cum pœnitentibus agant, levissima quædam opera pro gravissimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur.* Idem docent vetera Concilia.

3. Ratione. Quia Sacerdos à Christo institutus est minister Sacramenti, & judex ac medicus pœnitentis. Ergo tenetur ut minister hujus Sacramenti ipsum convenienter integrum efficere; ut judex, divinam injuriam vindicare & servare æquitatem in pœnis injungendis; & ut medicus, pœnitentis vulnera curare, morborum causas tollere, & præscribere remedia morbis proportionata. Hinc patet hanc obligationem esse ex genere suo gravem, cui ut satisfiat, vide dicta in Theologia morali, Tract. de Pœnit.

Dico 2. Pœnitens tenetur acceptare & implere satisfactionem convenientem injunctam.

Prob. 1. Ex Conc. Lateran. IV. c. *Omnis* ibi: *Omnia sua peccata confiteatur fideliter, & injunctam sibi pœnitentiam studeat pro viribus adimplere.*

2. Quia Sacerdotes à Christo acceperunt judicialem potestatem non solùm solvendi, sed etiam ligandi, hoc est, imponendi satisfactionem pro peccatis, sive obligandi pœnitentem per injunctionem pœnitentiæ, ut explicat Conc. Trident. sess. 14. cap. 8. ubi postquam declaravit Sacerdotes debere salutares & convenientes satisfactiones injungere, & habere præ oculis: *Ut satisfactio, quam imponunt, non sit tantùm ad novæ vitæ custodiam, & infirmitatis medicamentum, sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam & castigationem*; hanc subjicit rationem: *Nam claves Sacerdotum non ad solvendum dun taxat, sed & ad ligandum concessas, etiam antiqui Patres & credunt & docent.* Imò Sacerdotes ad hoc obligantur. Non potest autem esse in Sacerdote potestas & obligatio injungendi satisfactionem convenientem sine obligatione in reo eam acceptandi & implendi: nam hæc duo sunt correlativa, quorum unum non potest esse sine alio.

3. Quilibet subditus tenetur obedire judici & superiori justam sententiam ferenti. Sacerdos autem, cui pœnitens per confessionem se subjecit, imponit pœnitentiam ut superior & judex, & tunc fungitur vice Christi, ejusque nomine ac auctoritate ligat sicut absolvit. Ergo pœnitens tenetur ei parere, acceptando & implendo satisfa-

ctio-

ctionem convenientem ei à Sacerdote injunctam. *Vide plura circa hoc in Theologia morali.*

ARTICULUS VI.

Utrùm necesse sit, ut satisfactio ante absolutionem impleatur.

DIco. Neque ex necessitate Sacramenti, neque ex præcepto Christi necesse est, per se loquendo, ut satisfactio à pœnitente ante absolutionem impleatur.

Prob. 1. Ex usu nunc in Ecclesia à pluribus sæculis recepto absolvendi pœnitentes ante peractam satisfactionem. Ecclesia autem præsens non minùs quàm antiqua à Spiritu-sancto regitur, nec unquam errare potest in rebus ad fidem, mores, disciplinam generalem, & administrationem Sacramentorum pertinentibus, juxta illud Christi, Matth. cap. 28. *Docete . . . . & ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.*

2. Ex usu duorum fere priorum sæculorum Ecclesiæ ab Apostolis ipsis usurpato, secundùm quem pœnitentes ante impletam satisfactionem absolvebantur sicut nunc. Quod etiam patet ex facto Joannis Apostoli, qui adolescentem gravissimis criminibus infamem ad pœnitentiam adduxit & post paucos menses fidelium communioni restituit, ut testatur Eusebius, lib. 3. Hist. c. 23. ideoque ad Sacramenta admisit. Imò sæculis sequentibus, quibus viguit pœnitentia publica, sæpe pœnitentes ante pœnitentiam impletam absolvebantur, ut quando imminebat persecutio, aut aliud mortis periculum. Item cùm periculum erat, ne propter dilatam absolutionem pœnitentes ad hæreticos vel schismaticos deficerent; ex S. Cypriano, epist. 52. aut cùm affulgebat spes hac indulgentia hæreticos vel schismaticos plures ad Ecclesiam reversuros, ut fecit S. Cornelius Papa erga multos Novatianos. Vide ejus Epistolam inter Cyprianicas.

3. Ex Sixto IV. qui ut falsam & erroneam damnavit hanc Petri de Osma propositionem: *Quòd non sunt absolvendi pœnitentes, nisi peracta priùs pœnitentia eis injuncta.* Et ex Alexandro VIII. qui tres has propositiones inter alias plures damnavit 16. *Ordinem præmittendi satisfactionem absolutioni induxit non politia aut institutio Ecclesiæ, sed ipsa Christi lex & præscriptio, natura rei id ipsum quodam modo dictante.* 17. *Per illam praxim mox absolvendi ordo pœnitentiæ est inversus.* 18. *Consuetudo moderna quoad administrationem Sacramenti Pœnitentiæ, etiamsi eam plurimorum hominum sustentet auctoritas, & multi temporis diuturnitas confirmet, nihilominus ab Ecclesia non habetur pro usu, sed abusu.*

4. Ratione. Quia satisfactio est duntaxat integralis pars Sacramenti Pœnitentiæ. Pars autem integralis non debet necessariò præmitti parti essentiali ejusdem rei; & sine illa stat tota essentia compositi.

Confirm. Quia erroneum est fundamentum doctrinæ adversariorum, nempe quòd Sacerdotalis absolutio non sit verè remissiva peccatorum, sed dun-

duntaxat authentica declaratio remissionis peccatorum. Nam hoc damnavit Conc. Trident. sess. 14. cap. 6. & can. 9. ubi anathematizat qui dicit: *Absolutionem Sacramentalem Sacerdotis non esse actum judicialem, sed nudum ministerium pronunciandi & declarandi remissa esse peccata confitenti.* Et cap. 3. declarat in forma Sacramenti Pœnitentiæ in verbis ministri posita, præcipuè ipsius vim sitam esse.

Confirm. Iterum Facultas Parisiensis, anno 1644. hanc propos. *Mos Ecclesiæ absolutionem concedendi ante satisfactionem expletam, abusivus est atque intolerabilis:* damnavit, & pronuntiavit non solùm *temerarium esse atque erroneum, sed & hæreticum damnare disciplinam & consuetudinem ecclesiasticam ab omnibus catholicæ communionis receptam.* Et merito, nam est de fide Ecclesiam errare non posse circa disciplinam suam generalem & usus ubique receptos; cùm semper regatur à Spiritu-sancto.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Innocentius I. epist. 1. ad Decent. cap. 7. *Cæterùm de pondere æstimando delictorum, Sacerdotis est judicare, ut attendat ad confessionem pœnitentis, & ad fletus atque lacrymas corrigentis ac tunc jubere dimitti, cùm viderit congruam satisfactionem.*

Resp. Sic loquitur, non propter institutionem seu legem Christi, sed propter ritum tunc temporis ab Ecclesia præscriptum non absolvendi publicè pœnitentes nisi post peractam pœnitentiam publicam. Nam non dicit id faciendum esse ex institutione Christi; imò docet absolutionem ante peractam satisfactionem aliquando concedendam esse, sic enim post verba objecta prosequitur: *Sanè si quis in ægritudinem inciderit, atque usque ad desperationem devenerit, ei est ante tempus Paschæ relaxandum, ne de sæculo absque communione discedat.*

Obj. 2. Sanctus Leo, epist. 91. ait: *Mediator Dei & hominum homo Christus Jesus hanc præpositis Ecclesiæ tradidit potestatem, ut & confitentibus actionem pœnitentiæ darent, & eosdem salubri satisfactione purgatos ad communionem Sacramentorum per januam reconciliationis admitterent.*

Resp. Sanctus Leo ibi solùm asserit Sacerdotes à Christo accepisse potestatem imponendi satisfactionem pœnitentibus, & eosdem post impletam pœnitentiam absolvendi. Sed non dicit ex lege Christi satisfactionem absolutioni præmittendam esse; imò oppositum ibidem docet his verbis: *His autem, qui in tempore necessitatis, & in periculi urgentis instantia præsidium pœnitentiæ, & mox reconciliationis implorant, nec satisfactio interdicenda est, nec reconciliatio deneganda; quia misericordiæ Dei nec mensuras possumus ponere, nec tempora definire.*

Obj. 3. S. Augustinus, serm. 57. de tempore ait: *Parum est peccatorem pœnitere, nisi pœnitentiam peregerit: ad emendanda enim crimina vox pœnitentis sola non sufficit; nam in satisfactione ingentium peccatorum non verba tantùm, sed opera quæruntur. Datur quidem in extremis pœnitentia, quia non potest* dene-

denegari; sed auctores tamen esse non possumus, quòd qui sic petierit, mereatur absolvi.... pœnitentia, quæ ab infirmo petitur, infirma est: pœnitentia, quæ à moriente tantùm petitur, timeo ne ipsa moriatur. Ergo S. Doctor dubitabat de validitate absolutionis moribundis datæ ante impletam satisfactionem.

Resp. Disting. conseq. Dubitabat de validitate absolutionis moribundis datæ, ex eo quòd valde dubia sit vera conversio in ejusmodi moribundis, *conc. conseq.* nam raró veram ac sufficientem contritionem habent illi peccatores, qui conversionem ad mortem usque differunt. Dubitabat de validitate absolutionis moribundis datæ ante impletam satisfactionem, præcisè ex eo quòd absolutioni præmissa non sit satisfactio, *nego conseq.* nam, serm. 66. de tempore sic ait: *pœnitentia vera non annorum numero censetur, sed amartitudine animi.... pœnitentia, quamvis sit exigui temporis, si intima cordis amartitudine agitur, non despicitur apud judicem justum Deum, qui cordis secreta considerat: non enim longitudinem temporis tantùm requirit Deus, quantùm affectum sinceritatis pœnitentis pensat.*

Obj. 4. Ecclesia per trecentos annos & ampliùs ad Sacramentum Pœnitentiæ non admittebat peccatores, qui illud peterent tantùm in articulo mortis, post vitam in peccatis transactam, ut testatur S. Cyprianus, epist. 52. ad Antonian. non nisi quia sentiebat nullam esse absolutionem datam ante peractam satisfactionem. Ergo.

Resp. Nego major. Nam Innocentius I. epist. 3. ad Exuperium, cap. 2. testatur ejusmodi peccatoribus concessam fuisse absolutionem, non tamen Eucharistiam. *De his,* inquit, *observatio prior durior, posterior interveniente misericordia inclinatior fuit. Nam consuetudo prior tenuit, ut concederetur eis pœnitentia, sed communio negaretur.*

Ad epist. Cypriani dico sequi tantùm, in aliqua Ecclesia particulari fallibili, ut Carthaginensi, apostatis conversionem usque ad mortem differentibus, non concessam fuisse absolutionem. Idque sic statuit Cyprianus cum suis Collegis, non quòd putaret invalidam esse absolutionem ante peractam satisfactionem, sed quia sentiebat rectè præsumi talium conversionem sinceram non esse: *Quia,* inquit, *rogare illos non delicti pœnitentia, sed mortis urgentis admonitio compellit.* Ex quo patet falsitas minoris. Et verò ipsemet Cyprianus, epist. 54. testatur peccatoribus absolutionem ante impletam satisfactionem concessam fuisse, tum urgente mortis periculo, tum instante persecutione; & lib. contra Demetrianum sic ait: *In isto adhuc mundo manenti pœnitentia nulla sera est, patet ad indulgentiam Dei aditus.... tu sub ipso licèt exitu & vitæ temporalis occasu pro delictis roges, & Deum, qui unus & verus est, confessione & fide agnitionis ejus implores; venia confitenti datur, & ad immortalitatem sub ipsa morte transitur.*

Inst. Concil. Arelatense I. can. 22. dicit apostatis in mortis periculo denegandam esse absolutionem.

Resp. Nego. Sed dicit tantùm apostatis, communionem solùm in mortis periculo petentibus, denegandam esse Eucharistiam. *De his,* inquit,

qui

qui apoſtatant, & nunquam ſe ad Eccleſiam repræſentant, ne quidem pœnitentiam agere quærunt, & poſteà infirmitate correpti petunt communionem; placuit eis non dandam communionem, niſi revaluerint, & egerint dignos fructus pœnitentiæ.

Imò in Eccleſia Orientali ne Euchariſtia quidem privabantur in articulo mortis graves illi peccatores, ut conſtat ex can. 13. Concil. Nicæni I. ubi dicitur: *De his, qui ad exitum veniunt, etiam nunc lex antiqua regularisque ſervabitur: ita ut ſi quis egreditur è corpore, ultimo & maximè neceſſario viatico minimè privetur.* Ergo initio quarti ſæculi jam erat antiqua conſuetudo concedendi Euchariſtiam cuilibet peccatori pœnitenti in articulo mortis ante peractam convenientem ſatisfactionem. Ergo erat etiam antiqua conſuetudo impertiendi abſolutionem ante peractam ſatisfactionem: nunquam enim in Eccleſia data eſt peccatoribus Euchariſtia ſine prævia abſolutione, ut obſervaretur præceptum illud Apoſtoli, *Probet autem ſe ipſum homo.* 1. Cor. c. 11.

Quòd ſi quis velit per Viaticum neceſſarium intelligi Sacramentalem abſolutionem, hoc nobis jam ſufficit. Sed ex aliis verbis ejusdem canonis patet Epiſcopum dare debuiſſe Euchariſtiam cuilibet peccatori pœnitenti in mortis articulo eam petenti, ſi prudenter judicaret eum eſſe ſufficienter diſpoſitum, nam ibidem dicitur: *Generaliter autem omni cuilibet in exitu poſito, & poſcenti ſibi communionis Euchariſtiæ gratiam tribui, Epiſcopus poſtquam probaverit, ex oblatione dare debebit*, per ſe ſcilicet vel per alium.

Obj. 5. In Eccleſia per plura ſæcula peccatores, qui à gravi morbo, in quo fuerant abſoluti, convaleſcebant, cogebantur ad pœnitentiam publicam implendam; & Euchariſtia privabantur donec peracta ſatisfactione congrua, in facie Eccleſiæ cum aliis pœnitentibus abſolverentur ab Epiſcopo. Ergo Eccleſia ſentiebat abſolutionem infirmis datam absque prævia ſatisfactione nullam fuiſſe.

Reſp. Nego conſeq. Nam Eccleſia à peccatoribus illis licèt abſolutis ſatisfactionem exigebat duntaxat tum ob diſciplinæ vigorem, ut ſcilicet tolleretur occaſio poenitentiam negligendi dum commodè fieri poteſt: tum quia illis ſupererat ſatisfaciendum pro poena temporali peccatis quoad culpam remiſſis debita. Et verò ſi Eccleſia ſenſiſſet abſolutionem peccatori in articulo mortis datam ante ſatisfactionem, non valere, graviſſimum ſacrilegium admiſiſſet, ejusmodi peccatoribus abſolutionem, imò & communionem impertiendo.

Obj. 6. In quibusdam Eccleſiis particularibus, ut in Carthaginenſi, tempore S. Cypriani denegata fuit abſolutio gravibus peccatoribus eam petentibus, qui ſatisfactionem non peregiſſent. Ergo illæ Eccleſiæ ſentiebant nullam eſſe abſolutionem ante impletam ſatisfactionem.

Reſp. 1. Id abuſus fuit, nec ullatenus ſervatum aut unquam approbatum in Eccleſia Romana, & in pluribus aliis Eccleſiis. Nam Sacerdotes, qui abſolutionem moribundis eam petentibus denegant, rectè dicuntur à San-

Sancto Cælestino I. & Leone Magno alienæ damnationis rei.

Resp. 2. Nego conseq. Nam ideo solùm in aliqua Ecclesia particulari, ut Carthaginensi denegata fuit absolutio apostatis, quia præsumebantur carere vera & sufficienti contritione. Quæ tamen ratio non valet in moribundis absolutionem petentibus, & volentibus præstare quidquid ad reconciliationem cum Deo requiritur.

Obj. 7. Per plura sæcula peccatores, qui in periculo mortis ante impletam satisfactionem absoluti fuerant, si convalescerent, iterum ab Episcopo cum aliis poenitentibus post peractam satisfactionem absolvebantur. Ergo prior absolutio censebatur nulla.

Resp. Nego conseq. Nam hæc Episcopi absolutio non erat Sacramentalis, sed merè cæremonialis. Duplex quippe erat absolutio in veteri Ecclesia, cum vigeret ritus & obligatio poenitentiæ publicæ: alia Sacramentalis, quæ erat pars essentialis Sacramenti, & qua peccata verè remittebantur: & altera merè Cæremonialis, qua poenitentes peracta publica poenitentia, participationi Eucharistiæ, & integræ fidelium communioni in publicis precibus, sacrificio Missæ, & aliis communibus pietatis officiis solemniter restituebantur, eratque similis absolutioni ab excommunicatione, quæ nunc viget.

Obj. 8. Ipsa rei natura exigit, ut reus satisfaciat antequam absolvatur. Ergo ex institutione Christi satisfactio præmitti debet absolutioni.

Resp. Disting. antec. Ut reus satisfaciat pro culpa & poena æterna, *conc. ant.* pro poena temporali restante post remissionem culpæ, *nego ant.* nam sufficit propositum satisfaciendi in contritione contentum. Quæ contritio cum confessione est satisfactio pro culpa & necessariò absolutioni præmittenda.

Obj. 9. Pars materialis præmitti debet formæ, ergo satisfactio absolutioni.

Resp. Pars materialis essentialis præmitti debet formæ, non autem pars integralis tantùm. Sic dentes sunt pars materialis integralis animalis, & tamen introductionem animæ & totam essentiam illius sequuntur.

ARTICULUS VII.

De pœnitentia publica, seu satisfactione olim publicè peracta.

§. I.

Prænotanda.

POenitentia, seu satisfactio dividitur in privatam, & publicam. Privata est ea, quæ occultè ac privatim: publica verò, quæ publicè coram cætu Ecclesiæ, vel coram multis peragitur. Poenitentia publica subdividitur in solemnem, & non solemnem. Poenitentia publica solemnis, de qua hic potissimùm agitur, dicitur ea, quæ certo ritu solemni, & certo quodam graduum ac stationum sibi succedentium ordine perficie-

ficiebatur. Pœnitentia publica non solemnis est ea, quæ publicè in conspectu populi fit, sed absque prædicta solemnitate, seu sine determinato singularum stationum ordine & apparatu.

Pœnitentia publica solemnis, quæ à Sancto Augustino humillima vocatur, & ab aliis Patribus publica simpliciter, à scholasticis verò solemnis appellari solet, præter ritum illum solemnem, in multis aliis differt à publica non solemni, præsertim quòd iterari non posset, à solo Episcopo indiceretur, ab eodem pax & reconciliatio cum Ecclesia concederetur pœnitentibus, & quòd non posset Clericis saltem majoribus imponi.

Porro per pœnitentiam simpliciter dictam intelligi solebat pœnitentia publica solemnis. Item pœnitentium nomine simpliciter & absolutè prolatonomine intelligi solebant in antiqua Ecclesia ii soli, qui publicam & solemnem pœnitentiam agebant.

§. II.

Quisnam fuerit ritus pœnitentiæ publicæ solemnis?

Dico 1. Ritus publicæ ac solemnis pœnitentiæ tertio & quarto sæculo, quibus præcipuè viguit, quatuor gradus, seu stationes complectebatur, quæ fletus, auditio, substractio, & consistentia vocabantur: unde qui in illis versabantur, flentes, audientes, substrati, consistentes dicebantur.

Fletus seu gradus flentium is erat, in quo pœnitentes ab ingressu Ecclesiæ prohibiti, pro foribus manebant prostrati, & sacco induti ac cinere conspersi, cum lacrymis & gemitibus se reos palam confitebantur, & advoluti pedibus templum ingredientium, eos orabant, ut apud Deum & Ecclesiam pro ipsis intercederent.

Auditio, seu audientium statio collocata erat in porticu seu vestibulo templi foribus interiùs adjacente, sed à reliqua interiore parte templi tabulatis vel cancellis distincta. Poenitentes in eo gradu positi debebant Scripturæ lectionem & conciones audire cum Ethnicis, Judæis, Hæreticis & Catechumenis, ut præscribit Concil. Carthagin. IV. can. 84. nec jam advoluti ante fores Ecclesiæ, alios fideles ingredientes rogabant.

Substratio, seu substratorum gradus erat gradus poenitentium, qui intra templi ambitum ad usque ambonem positi, post ejectionem audientium in templo manebant, & cum fletibus, suspiriis ac aliis doloris interni indiciis se prosternebant coram Episcopo & Clero, qui manus illis imponebat, pro illis orabat, eisque benedicebat. Post concionem verò & manuum impositionem ante Missæ offertorium expellebantur. In eo præsertim gradu pœnitentibus jejunia, & alia poenitentiæ opera injungebantur, quibus peccata expiarent. Tertius autem ille gradus poenitentiæ solemnis specialiter poenitentia appellabatur; & qui in illo versabantur, ii potissimum poenitentes dicebantur; quia

nempe quamvis poenitentibus omnibus toto tempore poenitentiæ & in singulis ejus gradibus edenda essent magna doloris interni indicia, multæque humiliationes, & corporis afflictationes subeundæ, his tamen poenitentiæ operibus & jejuniis præcipuè exercebantur in hoc tertio gradu.

Consistentia erat gradus poenitentium, qui ad Missæ sacrificium & orationes communes admittebantur, sed ab Eucharistiæ participatione, & oblatione panis & vini more fidelium illius temporis excludebantur. Unde consistentes omnia cum fidelibus præter Eucharistiæ communionem & oblationem panis & vini habebant communia. Ii autem ab ambone templi versùs sanctuarium ad fideles usque, eos scilicet qui Eucharistiæ percipiendæ jus habebant, collocabantur.

Omnes graves peccatores publici publicam poenitentiam agentes, hos quatuor poenitentiæ gradus perficere debebant, ut tandem Ecclesiæ reconciliarentur, & ad Eucharistiæ communionem admitterentur, ut constat ex Sancto Basilio, in epist. 2. ad Amphilochium, can. 22. ubi poenitentiam publicam fornicatoribus impositam exponens, sic ait: *Ei autem, qui mulierem vel vi vel clam à se vitiatam habet, necesse est fornicationis pœnas imponere. Est autem in quatuor annis præfinitum fornicatoribus supplicium. Oportet autem eos anno primo à precibus expelli, & ipsos deflere ad fores Ecclesiæ; secundo autem ad auditionem admitti; tertio admitti ad pœnitentiam; quarto ad congregationem cum populo, abstinentes ab oblatione; deinde eis permitti boni* (id est Eucharistiæ) *communionem.*

Dico 2. Toto tempore poenitentiæ solemnis præter publicam suorum criminum confessionem, humiliationes, jejunia, & alias corporis afflictationes atque orationes, variis aliis poenis afficiebantur poenitentes. Prima & præcipua, erat privatio Eucharistiæ, ex SS. Basilio, Cypriano, & Sozomeno. Secunda, ferre certum vestitum, quo ab aliis distinguerentur, nempe pullam vestem ac cilicium, & habere detonsum caput, exceptis feminis; ut constat ex Patribus & variis Conciliis. Tertia, abstinere à conviviis & balneis, ex S. Paciano. Quarta, innupti à matrimonio contrahendo prohibebantur, conjugati verò ab usu matrimonii. Quinta, non poterant esse susceptores in Baptismo & Confirmatione toto Poenitentiæ tempore, ex Conc. Parisiensi. Sexta, erat irregularitas; ita ut à Clero & ab Ordinibus in perpetuum excluderentur publicè poenitentes, ex Epist. Siricii ad Himer. in casu tamen necessitatis fieri poterant ostiarii vel lectores. Septima, ut militiæ sæculari operam non ampliùs darent, sed soli Deo deinceps servire satagerent, ex S. Leone, Epist. 92. Octava, tenebantur mortuos sepelire, ex Concil. Carthag. 4. can. 81. Nona, substrati tenebantur omnibus jejunii diebus in Ecclesiam venire, & capita submittere Sacerdotibus, qui eis manus imponebant, & pro eis orabant. Item tene-

tenebantur Dominicis diebus, & tempore Paſchali genua flectere, quando alii ſtantes orabant, ex Conc. Carthag. 4. c. 81.

Dico 3. In poenitentia publica ſolemni triplex fuit manuum impoſitio. Prima, per quam publicorum criminum rei ad pœnitentiam publicam admittebantur. De hac loquitur Conc. Agathenſe, can. 15. his verbis: *Pœnitentes tempore, quo pœnitentiam petunt, impoſitionem manuum & cilicium ſuper caput à Sacerdote, ſicut ubique conſtitutum eſt, conſequantur.* Secunda ſæpiſſimè fiebat ſuper pœnitentes tertii gradus, ſeu ſubſtratos, ut dictum eſt. Tertia denique ea fuit, in qua pœnitentes, tota pœnitentia ritè & integrè peracta, reconciliabantur Eccleſiæ, & ad Euchariſtiæ communionem admittebantur: unde reconciliatoria manuum impoſitio dicebatur, ut patet ex can. 3. Concil. Arauſicani I.

Dico 4. Tempus pœnitentiæ publicæ ſolemnis non erat idem pro omnibus; ſed aliis brevius, aliis longius præſcribebatur pro gravitate criminum, ut quatuor, ſeptem, decem ann. ex Concil. Carthaginenſi III. can. 31. ubi ſtatuit: *ut pœnitentibus ſecundum peccatorum differentiam, Epiſcopi arbitrio, pœnitentiæ tempora decernantur.* Tempus tamen præſcriptum imminui poterat ab Epiſcopo ob fervorem pœnitentium, aut vehementiam doloris, vel ob alias juſtas cauſas, ob quas id conſentaneum judicabat.

§. III.

A quo & quandonam imponebatur pœnitentia publica, & reconciliabantur pœnitentes?

Dico. Pœnitentia publica ſolemnis à ſolo Epiſcopo imponebatur in capite jejunii, hoc eſt, Feria quarta Cinerum. Undè profluxiſſe videtur cæremonia huc uſque ſervata Cineres eo die accipiendi, ex Conc. Carthag. 3. can. 31.

Item à ſolo Epiſcopo poenitentes reconciliabantur Eccleſiæ, pacem & communionem accipiebant, poſt impletam poenitentiam. Neque Sacerdotibus id licebat niſi urgente neceſſitate, ſeu in articulo mortis, abſente Epiſcopo. Ex eodem Conc. can. 32.

Præcipui reconciliationis ſolemnis ritus fuere multiplices manuum impoſitiones ac preces. Feria autem quinta majoris hebdomadæ pœnitentes publici reconciliabantur Romæ, ut patet ex Epiſt. Innocentii I. ad Decentium. Tunc tamen non omnes abſolvebantur, ſed ii ſoli, qui ſatisfeciſſe videbantur, cæteris dilatis, ut ſatis conſtat ex eadem Epiſtola Innocentii. Nam poſtquam Pontifex, c. 7. dixit: *De pœnitentibus verò, qui ſive ex gravioribus commiſſis, ſive ex levioribus pœnitentiam gerunt, ſi nulla interveniat ægritudo, quinta Feria ante Paſcha eis remittendum, Romanæ Eccleſiæ conſuetudo demonſtrat:* ſic proſequitur: *cæterùm de pondere æſtimando delictorum Sacerdotis eſt judicare, ut attendat ad*

ad confessionem pœnitentis, & ad fletus atque lacrymas corrigentis, at tunc jubere dimitti, cùm viderit congruam satisfactionem.

Hæc consuetudo reconciliandi publicè pœnitentes die cœnæ Domini, etiam in Gallia servabatur, ut constat ex Conc. Cabilonensi, can. 47. non tamen ubique recepta erat. Nam Mediolani, (ut docet Sanctus Ambrosius, Epist. 33. & in Hispania ut tradit Conc. Toletanum IV. can. 70.) ejusmodi reconciliatio fiebat in parasceve Sabbati sancti.

§. IV.

Utrùm pœnitentia publica solemnis iteraretur?

Dico iterari non poterat, sed semel in vita eidem concedebatur, ut testantur Origenes, Homil. 15. in Levit. Ambrosius, lib. 2. de Pœnit. cap. 10. & Augustinus, Epist. 54. Hanc rationem affert Sanctus Thomas, quia nempe pœnitentia solemnis erat professio quædam solemnis nunquam ampliùs committendi gravia illa & scandalosa crimina, sicut Baptismus est solemnis professio fidem perpetuò retinendi, & abstinendi ab infidelitate: ideoque unica erat solemnis pœnitentia, sicut unicum est baptisma; nam iteratio solemnitati repugnasset.

Unde qui post peractam semel pœnitentiam solemnem, iterum in aliquod grave crimen publicum laberentur, iis quamvis indignis permittebatur interesse orationi & sacrificio cum aliis fidelibus; sed non ampliùs ad communionem Eucharistiæ, nisi in articulo mortis admittebantur, ut hac saltem distinctione correpti, & ipsi in se sua peccata castigarent, & alios suo exemplo terrerent, ut constat ex Siricio Papa, Ep. 1. cap. 5. ubi de iis, *qui acta pœnitentia tanquam canes ac sues ad vomitus pristinos & ad volutabra redeunt*, sic statuit: *quia jam suffragium non habent pœnitendi*, (hoc est, quia non possunt ampliùs ad solemnem pœnitentiam admitti,) *id duximus decernendum, ut sola intra Ecclesiam Fidelibus oratione jungantur, sacræ Mysteriorum celebritati, quamvis non mereantur, intersint: à Dominicæ autem mensæ convivio segregentur . . . . quos tamen, quoniam carnali fragilitate ceciderunt, Viatico munere, cùm ad Dominum cœperint proficisci, per communionis gratiam volumus sublevari.*

§. V.

Utrùm pœnitentia publica imponeretur Clericis?

Dico. Pœnitentia publica solemnis imponi non poterat Clericis majoribus: Episcopis scilicet, Presbyteris & Diaconis, saltem post tertium sæculum. Constat ex Siricio Epist. 1. ad Himer. citata, cap. 14. ubi ait: *Pœnitentiam agere cuiquam non conceditur Clericorum.* Et ex S. Leone, Epist. 92. c. 2. ubi ait: *Alienum est à consuetudine Ecclesiastica, ut qui in Presbyterali honore, aut Diaconi gradu fuerint consecrati, ii pro crimine aliquo suo per manus impositionem remedium accipiant pœnitendi . . . . unde hujusmodi lapsis ad promerendam misericordiam Dei privata est expetenda secessio, ubi illis satisfa-*

tisfactio, si fuerit digna, sit etiam fructuosa.

Pœnitentiam tamen publicam non solemnem agebant Sacerdotes in gravia & publica crimina lapsi, quæ licèt coram populo & cum solemnitate prædicta non ageretur, tamen suo quodam modo publica erat. Nam & excommunicari poterant, & in Monasteria ad agendam pœnitentiam amandari: quam secessionem privatam S. Leo appellat, quia in privato loco agebatur, quamvis alioqui publicè notum esse posset, talem Sacerdotem ob sua crimina in Monasterio inclusum esse. Enim verò extant multi Canones, quibus Sacerdotes, aliique Clerici jubentur detrudi in Monasterium, ut ibi vitam in severa pœnitentia perpetuò degant.

Dixi, *saltem post tertium sæculum*. Nam sunt, qui probabiliter existimant, Clericos etiam majores ob idololatriæ crimen depositos, & in ordinem Laicalem in perpetuum redactos, pœnitentiam solemnem subiisse, qua perfuncti, Laicalem tantùm communionem consequebantur. Quod probant pro Episcopis ex S. Cypriani Epist. 35. & pro Presbyteris ex ejusdem Epist. 36.

§. VI.

Utrùm idem fuerit semper in Ecclesia rigor?

Dico. Non semper idem fuit in Ecclesia rigor erga peccatores, nec ritus solemnis pœnitentiæ. Nam primis duobus fere sæculis usque ad Montani hæresim, minùs graves ac diuturnæ, & nulli certo tempori definitæ, & certo ritui alligatæ, satisfactiones pro peccatis etiam gravioribus impositæ fuerunt, & quibuslibet peccatoribus pœnitentibus etiam extra mortis articulum concessa fuit Eucharistia; ut patet tùm ex facto Pauli Apostoli erga incestuosum illum Corinthium, quem excommunicaverat, & pœnitentiæ addixerat, 1. Cor. c. 5. & postea emendatum reconciliavit, & Ecclesiæ ac communioni restituit anno vix elapso, ut constat ex 2. ad Cor. Epistola, post annum à priore elapsum scripta: tum ex facto Joannis Evangelistæ erga adolescentem latrociniis & homicidiis famosum, quem inter rupes & sylvas conquisitum, & lacrymis ac precibus suis cum auxilio gratiæ conversum, post paucos menses, in continuis jejuniis cum illo transactos, fidelium communioni restituit, ut refert Eusebius, l. 3. Hist. cap. 23. id etiam patet in Cerdone hæresiarcha, qui pluries à sua apostasia absolutionem obtinuit, ut testatur S. Irenæus, l. 3. c. 4. item ex Marcione, & Valentino, quibus bis veniam concessit Ecclesia, ut narrat Tertullianus, lib. de præscript. c. 3. ubi etiam testatur Marcionem tertiò ad pœnitentiam admissum esse, eique, modò quos seduxerat, secum reduceret, Ecclesiæ communionem promissam esse; sed antequam id perficeret, morte præventum esse.

Post exortam hæresim Montani, negantis Ecclesiam habere potestatem absolvendi baptizatos à peccatis saltem gravioribus, hoc est, paulò post medium secundi sæculi, Ecclesia severiùs agere cœpit cum gravibus & publicis peccatoribus, & ob tria cri-

minum genera publica, nempe idololatriam, homicidium & adulterium, privabat communione in perpetuum, nec veniam nisi in articulo mortis concedebat. Hunc rigorem Romæ relaxavit non multò post, nempè circa initium tertii sæculi Zephirinus Papa erga adulteros, hos ad communionem peracta pœnitentia admittens, ut constat ex Tertulliano, qui in Montani hæresim lapsus Zephirino exprobrat, lib. de Pudicitia, quòd idololatris & homicidis in perpetuum rejectis, mæchis veniam concederet.

Posteà, nempe circa medium tertii sæculi, reconciliatio & communio idololatris post peractam prolixam pœnitentiam concedi cœpit. De homicidis verò incertum est, quandonam ad communionem ante mortis articulum admissi sint. Certè saltem ab anno 314. Eucharistiam ante mortis articulum accepisse constat ex Conc. Ancyrano, can. 21.

Porro horum trium criminum reos nunquam in articulo mortis, Sacramentali absolutione privatos fuisse saltem in Ecclesia Romana & plerisque aliis, constat ex Innocentio I. Epist. 3. ad Exuper. c. 2. ubi de gravissimis peccatoribus publicis loquens, ait: *De his observatio prior durior, posterior interveniente misericordia inclinatior fuit. Nam consuetudo prior tenuit, ut concederetur eis pœnitentia, sed communio negaretur. Nam cùm illis temporibus crebræ persecutiones essent, ne communionis concessa facilitas homines de reconciliatione securos non revocaret à lapsu, negata meritò communio est; concessa poenitentia, ne totum penitus negaretur; & duriorem remissionem fecit temporis ratio. Sed postea quam Dominus noster pacem Ecclesiis suis reddidit, jam terrore depulso, communionem dari obeuntibus placuit, & propter Domini misericordiam quasi Viaticum profecturis.... tribuitur ergo cum poenitentia extrema communio, &c.*

Præter idololatriam, homicidium, & adulterium, erant etiam alia crimina, ob quæ posteà extra mortis articulum denegata fuit absolutio & communio.

Tertio tantùm sæculo post conflatum Novatianorum schisma ritus pœnitentiæ publicæ solemnis suprà explicatus, institutus est, leges præscriptæ, tempora definita, gradus ac ordines distincti sunt, ut constat ex Epistola canonica Sancti Gregorii Neocæsariensis, ex Epist. Sancti Basilii ad Amphilochium, & ex multis Conciliis. Et hæc quidem omnia varia fuerunt pro variis locis, temporibus, rerum circumstantiis, Ecclesiarum necessitatibus, & pro varia Episcoporum severitate vel indulgentia. Ex hac diversitate fit, ut variè loquantur antiqui de solemni poenitentia; & quæ ab illis dicuntur, non possint omnia de omni loco & tempore intelligi.

§. VII.

Quandonam poenitentia publica solemnis sublata fuerit?

Dico. Pœnitentia publica solemnis Constantinopoli sublata est à Nectario sub finem quarti sæculi; & paulò post in plerisque Orientalibus Ecclesiis desiit. In Occidente verò circa

circa septimum duntaxat sæculum abrogata est. Adhuc tamen in utraque Ecclesia, Latina scilicet & Græca remansit aliqua poenitentia publica, quæ nempe publicis criminibus imponeretur absque prædicta solemnitate. Quin etiam diu adhuc post sublatam solemnem illam & artificialem poenitentiam viguerunt poenæ canonicæ; & circa poenitentiam delictis imponendam retenta adhuc ex parte est severitas priorum canonum poenitentialium, ad quos respiciebatur in injungendis satisfactionibus. In Ecclesia Occidentali sæculo tantùm undecimo antiqua severitas relaxari coepit: in Ecclesia Orientali diutiùs adhuc viguit.

§. VIII.

Quænam peccata fuerint olim poenitentiæ publicæ solemni subjecta?

Dico 1. poenitentia publica solemnis nunquam ex præcepto imposita fuit pro quolibet peccato mortali, sed solùm pro gravioribus criminibus. Ita communiter.

Prob. 1. Quia nulli proferri possunt canones, quibus indiscriminatim pro peccatis omnibus mortalibus poenitentia publica statuatur. Imò omnes canones agentes, de poenitentia solemni peragenda, eam imponunt certis dumtaxat criminibus gravissimis.

Prob. 2. Ex Patribus. Pro omnibus sint: S. Augustinus, Lib. de fide & operibus, cap. 26. ubi tria genera peccatorum distinguit, unum mortalium graviorum excommunicatione plectendorum, ac proinde obnoxiorum Poenitentiæ publicæ; alterum mortalium non ita gravium, ut poenitentia publica punienda sint; tertium denique levium seu venialium: sic enim ait: *Nisi essent quædam ita gravia, ut etiam excommunicatione plectenda sint, non diceret Apostolus: congregatis vobis & meo Spiritu, tradere ejusmodi hominem satanæ in interitum carnis, ut Spiritus salvus sit in die Domini JEsu .... Item nisi essent quædam non ea humilitate poenitentiæ sananda, qualis in Ecclesia datur eis, qui propriè poenitentes vocantur, sed quibusdam correptionum medicamentis, non diceret ipse Dominus: corripe eum inter te & ipsum solum .... postremò nisi essent quædam, sine quibus hæc vita non agitur, non quotidianam medelam poneret in oratione, quam docuit, ut dicamus: dimitte nobis debita nostra.*

S. Leo, Epist. 92. cap. 17. ubi asserit peccata aliqua mortalia non expiari per poenitentiam publicam, sed per privatam: gravissima verò publica subjicit poenitentiæ publicæ; nam sic habet: *Qui convivio solo gentilium & escis immolatitiis usi sunt, possunt jejuniis & manus impositione purgari, ut deinceps ab idolothitis abstinentes, Sacramentorum Christi possint esse participes. Si autem aut idola adoravere, aut homicidiis vel fornicationibus contaminati sunt, ad communionem eos, nisi per poenitentiam publicam, non oportet admitti.*

Prob. 3. Ex Conc. Toletano I. can. 2. ubi Patres sic ajunt: *Poenitentem verò dicimus eum, qui post baptismum,* aut

aut pro homicidio, aut pro diversis criminibus, gravissimisque peccatis publicam pœnitentiam gerens sub cilicio, divino fuerit reconciliatus altario.

Prob. 4. Ratione. Quia pœnitentiæ solemni hæ pœnæ annexæ erant; nempe, qui eam agebant, irregulares erant, non poterant matrimonium contrahere aut contracto uti, nec ad militiam sæcularem accedere. Certè tam graves pœnæ non erant annexæ omnibus omnino peccatis mortalibus.

Præterea solemnis pœnitentia semel tantùm in vita eidem permittebatur, ut testatur S. Augustinus, Epist. 54. ubi ait: *Quamvis cautè salubriterque provisum sit, ut locus illius humillimæ pœnitentiæ semel in Ecclesia concedatur.* Ac proinde qui eam egerant, si iterum semel graviter peccassent, ad Eucharistiam, nisi in articulo mortis, non admittebantur. At quis dicat Ecclesiam pro quolibet mortali peccato etiam merè interno fideles Eucharistia privasse toto vitæ tempore, uno excepto mortis articulo?

Dico 2. Pœnitentia publica solemnis non imponebatur nisi pro peccatis gravioribus publicis & scandalosis: ac proinde ei ex præcepto non subjiciebantur peccata occulta etiam graviora.

Prob. 1. Ex Innocentio I. Epist. ad Exuper. ubi ait: *Christiana religio adulterium in utroque sexu pari ratione condemnat, sed viros suos mulieres non facilè de adulterio accusant, & non habent latentia peccata vindictam* (publicam.)

2. Ex S. Aug. Serm. 16. de verbis Domini, ubi ait: *Novit nescio quem homicidam Episcopus, & alius, illum nemo novit . . . . prorsus nec prodo, nec negligo, corripio in secreto, pono ante oculos Dei judicium, terreo cruentam conscientiam, persuadeo pœnitentiam,* secretam scilicet. Et paulò inferiùs: *Sunt homines adulteri in domibus suis, in secreto peccant: aliquando nobis produntur ab uxoribus suis, plerumque zelantibus, aliquando maritorum salutem quærentibus: Nos non prodimus palam, sed in secreto arguimus: ut ubi contigit malum, ibi moriatur malum,* id est secretò. Et Homil. ult. inter 50. describens eum, qui pœnitentiæ publicæ solemni addiceretur, dicit illum esse, qui non solùm est in gravi malo, sed etiam in scandalo aliorum; ibi enim fidelem mortaliter lapsum monet, ut diligenter conscientiam excutiat, &, *cùm in se protulerit severissimæ medicinæ sententiam, veniat ad antistites per quos illi in Ecclesia claves ministrantur . . . . à præpositis sacrorum accipiat satisfactionis modum . . . . ut si peccatum ejus non solùm in gravi ejus malo, sed etiam in scandalo est aliorum, atque hoc expedire utilitati Ecclesiæ videtur antistiti, in notitia multorum, vel etiam totius plebis agere pœnitentiam non recuset.* Ergo ad obligationem poenitentiæ publicæ solemnis requiritur peccatum publicum & scandalosum.

3. Et ex S. Leone, Epist. 80. ad Episcopos Campaniæ, ubi quosdam Episcopos reprehendit, quòd obligarent ad publicam peccatorum occultorum confessionem, eorumque factum appellat præsumptionem contra Apostolicam regulam illicita usurpatione commissam, sic enim ait: *Illam etiam contra Apostolicam regulam* præ-

præſumptionem, quam nuper agnovi à quibusdam illicita uſurpatione committi, modis omnibus conſtituo ſubmoveri, ne de ſingulorum peccatorum genere libellis ſcripta profeſſio publicè recitetur, cùm reatus conſcientiarum ſufficiat ſolis Sacerdotibus indicari confeſſione ſecreta. Ergo ex S. Leone nemo poteſt obligari ad publicam confeſſionem peccatorum occultorum: Ergo nec ad peragendam pro illis poenitentiam publicam ſolemnem, quæ neceſſariò publicam peccatorum, pro quibus agebatur, confeſſionem præter alias poenas complectebatur, ut conſtat ex Tertulliano, L. de Poenit.

Obj. 1. S. Ambroſius, L. 1. de Poenit. c. 16. ait: *Si quis igitur occulta crimina habens, propter Chriſtum tamen ſtudiosè pœnitentiam egerit .... volo veniam reus ſperet; petat eam lacrymis, petat gemitibus, petat populi totius fletibus.... teneat pedes brachiis, oſculetur oſculis, &c.*

Reſp. Sanctus Doctor ibi ſolùm hortatur ad agendam poenitentiam publicam pro occultis criminibus; ſed non dicit eam pro illis præceptam eſſe. Itaque in priſca Eccleſia ex voluntaria devotione & humilitatis ſtudio fiebat interdum poenitentia publica pro peccatis occultis etſi non gravioribus. Et hæc aliquando ex confeſſarii conſilio in coetu totius Eccleſiæ à poenitente declarabantur, quando nempe ejus bono & cæterorum fidelium ædificationi id expedire cenſebat confeſſarius, auditis privatim omnibus ejus peccatis.

Obj. 2. S. Cyprianus, Epiſt. 47. dicit, pro minoribus delictis poenitentiam publicam agendam fuiſſe.

Reſp. Per minora delicta intelligit ea, quæ non in Deum directè committuntur, & quæ licet in ſe gravia, minora tamen ſunt aliis graviſſimis. Unde non ſunt minora inter mortalia ſimpliciter, ſed inter mortalia graviſſima.

Obj. 3. Multi Patres dicunt pro peccatis agendam eſſe poenitentiam publicam.

Reſp. Loquuntur de peccatis gravioribus publicis. Porro præter poenitentiam publicam, alia erat privata & ſecreta pro peccatis occultis.

Obj. 4. S. Auguſtinus, L. 1. De Symbolo ad Catechumenos ait: *Tribus modis dimittuntur peccata in Eccleſia: in baptiſmate, in oratione, in humilitate majoris poenitentiæ.* Et Hom. 27. inter 50. non aliam meminit poenitentiam pro peccatis quàm publicam & ſolemnem.

Reſp. S. Doctor his & ſimilibus locis non intendit ſtrictam & adæquatam poenitentiæ diviſionem afferre; & cùm pro tertio poenitentiæ genere aſſignat ſolam poenitentiam ſolemnem, hoc ipſo ſignificat ſe loqui de poenitentia, quæ pro gravioribus peccatis agebatur. Nam alibi admittit poenitentiam ſecretam pro criminibus occultis.

Ad ſolutionem aliarum objectionum obſerva 1. aliqui Patres interdum loquuntur ſolùm conſulendo & hortando. 2. Interdum à Patribus adhibetur ea figura, qua ſpecies & quidem præcipua ſumitur pro genere. 3. Dilatio Euchariſtiæ privatim à Sacerdote præcepta ſimul cum poenitentia peragenda, dici non debet

genus quoddam poenitentiæ publicæ.

§. IX.

Utrùm nunc sit aliqua obligatio ad poenitentiam solemnem aut publicam.

Dico 1. obligatio, quæ fuit in antiqua Ecclesia ad solemnem poenitentiam, jam diu cessavit per contrariam consuetudinem seu desuetudinem, & indulgentiam Ecclesiæ, quæ Sacerdotibus legitimis poenitentiæ Ministris potestatem relinquit, ut quas magis expedire judicarent, habita ratione gravitatis ac multitudinis peccatorum & facultatis poenitentium, salutares & convenientes injungerent satisfactiones, quantùm spiritus & prudentia suggesserit, *habendo præ oculis, ut satisfactio, quàm imponunt non sit tantùm ad novæ vitæ custodiam, & infirmitatis medicamentum, sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam & castigationem.* Ex Conc. Trid. sess. 14. c. 8. Sicut autem Ecclesia potuit sua auctoritate rigorem illum pœnitentiæ solemnis introducere, ita & minuere, tollere, vel in alium ritum mutare potest.

Dico 2. possunt & debent interdum publici & scandalosi peccatores obligari ad aliquam pœnitentiam publicam prudenti arbitrio Episcopi imponendam. Ita Conc. Trident. sess. 24. c. 8. ubi ait: *Apostolus monet publicè peccantes, palam esse corripiendos. Quando igitur ab aliquo publicè, & in multorum conspectu crimen commissum fuerit, unde alios scandalo offensos, commotosque fuisse, non sit dubitandum, huic condignam pro modo culpæ pœnitentiam publicè injungi oportet, &c.* Enimverò æquitas exigit, ut publicè satisfaciant, qui communitati scandalo nocuerunt.

Dico 3. Pro peccatis occultis imponi non potest pœnitentia publica. Hoc enim vetat Rituale Romanum his verbis: *pro peccatis occultis quantumvis gravibus manifestam pœnitentiam non imponant.* Nam per pœnitentiam illam publicam proderetur occultum pœnitentis peccatum cum ejus infamia.

Appendix de Purgatorio.

Purgatorium est locus quidam, in quo tamquam in carcere post hanc vitam purgantur animæ justorum in statu gratiæ decedentium, patiendo pœnas peccatis quoad reatum culpæ remissis debitas, quæ supersunt persolvendæ; ut nimirum sic purgatæ in Cœlum admittantur, in quod non intrabit aliquod coinquinatum. Apoc. c. 21.

Circa Purgatorium duo tantùm nunc fide catholica definita sunt. Primum, animas justorum nondum solutas à toto reatu pœnæ, justitiæ divinæ ob peccata venialia vel mortalia quoad culpam remissa debitæ, post hanc vitam pœnis purgari, donec omnino expiatæ in Cœlum admittantur. Alterum, easdem animas juvari posse vivorum suffragiis quoad pœnæ diminutionem aut liberationem. In his duobus consistit tota fidei Catholicæ doctrina de purgatorio, ab Ecclesia expressè definita.

Quam

Quam quidem doctrinam impugnarunt multi hæretici, nimirum Apostolici, tempore S. Bernardi, Waldenses, Lutherus, & Calvinus.

§. I.

Probatur veritas fidei circa purgatorium, nempe purgatorium esse, id est, justorum animas à corpore separatas, quæ nondum integrè justitiæ divinæ satisfecerunt, pœnis purgatoriis purgari, & fidelium vivorum suffragiis juvari.

Prob. 1. Ex Scriptura. 2. Machab. c. 12. postquam Scriptura narravit Judam Machabæum, *facta collatione*, misisse Hierosolymam duodecim millia drachmarum argenti in sacrificia *pro peccatis mortuorum* expendenda, subjicit: *Sancta ergo & salubris est cogitatio pro defunctis exorare ut à peccatis solvantur.* Ex quo patet, & posse mortuos post hanc vitam à peccatis solvi, proindeque esse purgatorium in sensu explicato, & sacrificia ac orationes vivorum prodesse defunctis.

Hunc autem Librum esse canonicum, seu continere verum Dei verbum, contra Hæreticos eadem auctoritate constat, quâ nobis constat infallibiliter aliquos Libros esse canonicos seu divinos, nempe infallibili judicio Ecclesiæ, illum à Deo inspiratum esse agnoscentis. *Machabæorum Libros non Judæi, sed Ecclesia pro canonicis habet*, inquit S. Augustinus, L. 18. de Civitate Dei, c. 36. vide dicta de scriptura, in tractatu de fide.

Matth. c. 12. *qui autem dixerit* (verbum) *contra Spiritum-sanctum, non remittetur ei, neque in hoc sæculo, neque in futuro.* Ergo aliqua peccata remittuntur in futuro sæculo: nam si nulla peccata in altera vita remittuntur, superfluè & ineptè Christus addidisset, *neque in futuro;* dicendo quippè solùm, *non remittetur in hoc sæculo*, perinde esset ac si dixisset: numquam remittetur. Sic ineptè loqueretur, qui diceret: Rex Galliæ non te morte damnabit neque in aula sua, neque in aula imperatoris. Si autem remittuntur peccata in futuro sæculo, certè in purgatorio, nempe venialia, & mortalia quoad reatum pœnæ temporalis, condonato jam reatu culpæ. Nam in inferno nulla fit remissio, cùm pœnæ sint æternæ, & in altera vita nullum mortale peccatum quoad reatum culpæ condonetur, sed omnis reatus culpæ mortalis statim damnationem æternam inducat. Igitur ex hoc modo loquendi Christi rectè colligitur peccata aliqua remitti & expiari post hanc vitam, ideoque in Purgatorio. Ita exponunt S. Augustinus, l. 21. de Civit. c. 24. & l. 6. in Julian. c. 5. S. Gregorius, l. 4. dialog. c. 39. & alii Patres.

1. Cor. c. 3. *Ipse autem salvus erit, sic tamen quasi per ignem.* His vocibus (*per ignem*) ex Patribus significatur pœna aliqua Purgatoria & temporalis, quam post mortem patientur, qui in judicio particulari invenientur rei culparum venialium.

1. Cor. c. 15. *Quid facient qui baptizantur pro mortuis, si omnino mortui non resurgunt? ut quid & baptizantur pro illis?* Ubi nomine baptismi intelliguntur afflictiones & opera pœnalia, quæ hac voce in Scriptura

non

non rarò significantur, ut, Marc. 10. *potestis bibere Calicem quem ego bibo ; aut baptismo, quo ego baptizor, baptizari?* Et Luc. 12. Ps. 68. & 123. & 143. hunc autem baptismum pro mortuis susceptum non improbat Paulus tamquam superstitiosum & inutilem, sed potiùs tamquam bonum & receptum supponit, si quidem ex illo deducit argumentum resurrectionis. Hic porro Paulus pro eodem sumit resurrectionem mortuorum, & immortalitatem animarum : alioqui ejus argumentum non esset efficax; & quia hæc duo inter se connexa sunt; nec negabatur resurrectio mortuorum ab hæreticis contra quos agit, nisi quia immortalitatem animæ rejiciebant.

Prob. 2. Ex Patribus tùm Græcis, tùm Latinis apud Bellarminum & alios. Pro omnibus sint, Tertullianus, l. de Coron. militis. *Oblationes pro defunctis annua die facimus.* Et lib. de Menogamia hortatur viduam ut *pro anima ejus* (viri) *oret, & refrigerium adpostulet ei.* S. Chrysostomus, homil. 41. in 1. ad Cor. *Oportet ei* (mortuo) *succurrere, non lacrymis, sed precibus & supplicationibus, & eleemosynis & oblationibus. Non sunt enim hæc temerè excogitata, neque frustrà eorum, qui excesserunt, in divinis mysteriis meminimus, & pro ipsis accedimus, rogantes agnum propositum, qui mundi peccata tollit, &c. eis ergo opem feramus, &c.* Et hom. 3. in c. 1. ad Philipp. *Non frustra ab Apostolis hæc sancita fuerunt, ut in tremendis mysteriis, defunctorum agatur commemoratio; noverunt enim inde illis multum emolumenti fieri, multum utilitatis.*

S. Ambrosius, epist. ad Faustinum. *Itaque non tam deplorandam* (sororem mortuam) *quam prosequendam orationibus reor, nec moestificandam lacrymis tuis, sed magis oblationibus animam ejus Deo commendandam.*

S. Cyrillus Hierosol. catechesi 5. *Pro omnibus oramus, qui intereà vita functi sunt, maximum credentes esse animarum juvamen pro quibus offertur obsecratio Sancti illius & tremendi Sacrificii.* S. Augustinus, l. de cura pro mortuis, c. 1. *In Machabæorum libris legimus oblatum pro mortuis sacrificium. Sed etsi nusquam in Scripturis veteribus omnino legeretur, non parva est universæ Ecclesiæ, quæ in hac consuetudine claret, auctoritas, ubi in precibus Sacerdotis, quæ Domino Deo ad ejus altare funduntur, locum suum habet etiam commendatio mortuorum.* Et l. de hæresibus, hær. 53. inter hæreses Aerii recenset, quod pro mortuis offerendum esse sacrificium negaret. Idem facit S. Epiphanius, hæres. 75. item S. Augustinus, Enchirid. c. 110. ait: *Neque negandum est defunctorum animas pietate suorum relevari, cùm pro illis sacrificium mediatoris offertur, vel eleemosynæ in Ecclesia fiunt, &c.* Ex quibus textibus Patrum patet, animas defunctorum in statu gratiæ juvari precibus, sacrificiis & piis operibus vivorum, ideoque pati poenas, à quibus per ista juvantur.

Præterea Patres poenas Purgatorias disertè commemorant apud Bellarminum. Hic sufficiant.

S. Gregorius Nissen. in orat. pro mortuis. *Non poterit à corpore egressus* divinita-

divinitatis particeps fieri, nisi maculas animo immixtas purgatorius ignis abstulerit.

S. Basilius, in c. 9. Isaiæ. *Si igitur per confessionem detexerimus peccatum, jam succrescens gramen arefecimus, dignum planè quod depascatur ac devoret purgatorius ignis.* Et infra. *Non omnimodam internecionem & exterminium comminatur, sed innuit expurgationem juxta Apostoli sententiam, ipse autem salvus erit quasi per ignem.*

S. Augustinus, l. 21. de Civitate, c. 24. *Facta resurrectione mortuorum non deerunt quibus post pœnas, quas patiuntur spiritus mortuorum, impertiatur misericordia, ut in ignem non mittantur æternum, &c.* & homil. 16. ex 50. *Qui temporalibus pœnis digna gesserunt, per ignem quemdam Purgatorium transibunt, de quo Apostolus inquit, salvus erit, sic tamen quasi per ignem.*

Prob. 3. Ex Conciliis generalibus, scilicet Lateranensi IV. c. 66. Florentino in decreto unionis, ubi consentientibus Græcis definit: *Item, si verè pœnitentes in Dei charitate decesserint, antequam dignis pœnitentiæ fructibus de commissis satisfecerint & omisfis, eorum animas pœnis Purgatoriis post mortem purgari; & ut à pœnis hujusmodi releventur, prodesse eis fidelium vivorum suffragia, Missarum scilicet sacrificia, orationes & eleemosynas, & alia pietatis officia, quæ à fidelibus pro aliis fidelibus fieri consueverunt secundùm Ecclesiæ instituta.* Et Tridentino sess. 25. ubi declarat *Purgatorium esse, animasque ibi detentas, fidelium suffragiis, potissimùm verò acceptabili altaris sacrificio juvari.*

His adde plurima Concilia particularia in Italia, Gallia, Germania, Hispania, & Oriente Celebrata; item omnes Liturgias, in quibus omnibus fit oratio pro defunctis.

Prob. 4. Ratione duplici. 1. Qando peccata à Deo remittuntur, non semper cum reatu culpæ dimittitur tota pœna temporalis. At sæpe fit, ut peccatores reconciliati non satisfecerint plenè toto vitæ suæ tempore pro pœna temporali peccatis suis debita: ergo debent pro illa satisfacere post hanc vitam, nempe pœnas purgatorias patiendo. 2. Peccata venialia, sola pœna temporali digna sunt; & fieri potest, ac sæpe fit, ut aliqui justi cum talibus peccatis decedant ex hac vita. Ergo necesse est, ut in alia vita his purgentur.

§. II.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Illud Ecclesf. cap. 11. *Si ceciderit lignum ad austrum, aut ad aquilonem: in quocumque loco ceciderit, ibi erit.*

Resp. Litteralis sensus hujus loci est, quod sicut arbor, postquam ceciderit, ibi manet, ubi cecidit, nec potest vi propria resurgere: sic homo mortuus per se ac vi propria numquam resurrecturus est. Allegoricus verò sensus est, hominem perpetuò manere in statu damnationis, vel salutis æternæ, in quo moritur, ita ut post mortem ab uno

ſtatu ad alium transſire non poſſit; quamvis ad tempus fruitio beatitudinis quibusdam juſtis differatur, ut de electis veteris Teſtamenti fatentur hæretici.

Obj. 2. Matth. c. 25. duo tantùm commemorantur ſtatus futuri animarum, nempe beatitudinis, & damnationis æternæ : *Ibunt hi in ſupplicium æternum, juſti autem in vitam æternum.*

Reſp. Hoc loco & aliis agitur de locis futuris in perpetuum poſt extremum judicium ; tunc enim Purgatorium finem accipiet, & deinceps duo tantùm loca remanebunt, Paradiſus, & Infernus.

Inſt. Marc. c. ult. dicitur : *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit : qui verò non crediderit, condemnabitur.* Ergo duo ſolùm ſunt loca poſt hanc vitam.

Reſp. Nego conſeq. Quia hæc verba (*ſalvus erit*) intelligi debent cum hac tacita conditione alibi expreſſa, nempe modo etiam faciat cætera quæ requiruntur, & nullum impedimentum aliunde apponat.

Præterea non dicitur : ſalvus erit ſine mota poſt mortem, & ſine Purgatorio ; multi enim ſalvantur *ſic tamen quaſi per ignem*, ut ait Apoſtolus.

Obj. 3. Illud Apoc. c. 14. *Beati mortui, qui in Domino moriuntur. Amodo jam dicit ſpiritus, ut requieſcant à laboribus ſuis.*

Reſp. Ibi agitur de juſtis perfectis, ſeu iis qui perfectè & abſolutè digni ſunt illa requie : vel de juſtis conſideratis quantùm eſt ex parte Sanctitatis, modò aliunde nullum habeant impedimentum retardans. Eodem ſenſu explicabis S. Auguſt. tract. 39. in Joan.

Obj. 4. S. Cyprianus, lib. contra Demetrianum ait : *Quando iſt hinc exceſſum fuerit, nullus jam pœnitentia locus eſt, nullus ſatisfactionis effectus.* Et S. Chryſoſtomus, homil. 2. de Lazaro. *Cùm hinc diſceſſerimus, non eſt in nobis ſitum pœnitere, neque commiſſa diluere.... neque enim qui in præſenti vita peccata non abluerunt, poſtea conſolationem aliquam inventuri ſunt.*

Reſp. Loquuntur de poenitentia pro peccatis mortalibus nondum quoad reatum culpæ condonatis. Similiter S. Ambroſius, l. de bono mortis loquitur de remiſſione mortalium quoad culpam, quæ locum non habet poſt hanc vitam.

Obj. 5. S. Auguſtinus, lib. 21. de Civit. c. 26. & Enchirid, cap. 69. & alibi dicit poſſe dubitari de Purgatorio.

Reſp. Nego. Nam multis locis dicit conſtare animas poſt hanc vitam purgari, & orationes & ſacrificia vivorum eis prodeſſe ; ſed dubitat tantùm de modo & qualitate pœnarum purgatorii : nempe dubitat an ignis purgatorius ſit idem in ſubſtantia cum igne gehennæ ; item an poſt hanc vitam comburendæ ſint animæ igne illo doloris de jactura temporalium, quo hic uri ſolent, cùm rebus valde dilectis privantur.

Itaque S. Doctor ſolùm dicit quæri poſſe, & numquam fortè inveniri, utrùm ſicut in hac vita immoderatus erga creaturas amor purgatur à Deo variis afflictionibus, ut morte uxoris, liberorum, amicorum, jactura bono-

rum temporalium, &c. Ita etiam post hanc vitam adhuc remaneat in anima separata aliqua ejusmodi affectio, quæ purgari debeat tribulationibus, & molestiis ex rerum dilectarum privatione vel aliunde partis.

Igitur S. Augustinus numquam dubitavit de veritate Purgatorii, quæ ab Ecclesia definita est, sed solùm de modo, qualitate, & circumstantiis pœnarum Purgatorii, quæ necdum sunt ab Ecclesia definita. *Orationibus Sanctæ Ecclesiæ, & sacrificio salutari, & eleemosynis, non est dubium mortuos adjuvari*, inquit S. August. serm. 32. de verbis Apostoli.

Obj. 6. Ecclesia Græca ante Concilium Florent. non credebat Purgatorium. Ergo non est veritas Catholica.

Resp. Nego ant. Cujus falsitas patet ex Patribus Græcis à Bellarmino citatis, scilicet Dionysio Areopagita, Origene, Athanasio, Basilio, Gregorio Nazianz. Gregorio Nisseno, Chrysostomo, Epiphanio, Cyrillo, Theodoreto, Damasceno, & aliis. Imò Græci, in prima & ultima sessione Conc. Florent. asserunt se perpetuò Purgatorium credidisse, & orationem pro defunctis prodesse; sed solùm dubitare de qualitate pœnæ, an sit videlicet, ignis, an aliquid aliud.

Obj. 7. Omnes animæ à corpore separatæ, hoc ipso sunt in termino: ergo sunt vel in Cœlo, vel in Inferno, ergo nullæ sunt in Purgatorio.

Resp. Nego antec. Nam animæ, quæ in Purgatorio degunt, non sunt omnino in via, neque omnino in termino; sed mediæ sunt quoad statum inter viatores, & beatos ac damnatos; nam sunt confirmatæ in bono, & tamen adhuc retardantur à consecutione beatitudinis. Quare possunt satisfacere, sed non mereri, sicut nec peccare, cùm jam non sint in via.

Porro ex S. Thoma, in 4. dist. 21. q. 1. art. 2. peccata venialia quoad culpam remittuntur in Purgatorio per actum charitatis, & patientiæ, qua acceptantur pœnæ Purgatoriæ. Hæc autem acceptatio pœnæ ex charitate manans est virtualis quædam pœnitentia, quæ est remissoria peccati, quamvis non sit meritoria gratiæ & gloriæ.

§. III.

Expediuntur aliæ quæstiones de Purgatorio.

Quæres 1. Qualis & quanta sit poena Purgatorii?

Resp. 1. De pœna Purgatorii hæc certa sunt.

I. Certum est animas in Purgatorio detentas non torqueri metu Inferni, aut anxietate & incertitudine de sua salute; nam hic Lutheri articulus inter multos à Leone X. damnatus est: *Animæ in Purgatorio non sunt securæ de sua salute, saltem omnes.* Enim verò certò sciunt se esse in statu longè diverso à statu damnatorum, seque Deum amare, & per sententiam à Christo latam pœnis tantùm temporalibus addictas esse, quas quidem æquo animo propter Deum ferunt.

II. Certum est etiam, unam Purgatorii pœnam esse Carentiam visionis

nis intuitivæ Dei, ejusque fruitionis. Nam animæ illæ Sanctæ non possunt non dolere, (inquit Bellarminus,) quòd videant se propter suas culpas impediri à fruitione summi boni: quæ carentia vocatur pœna damni, estque acerbissima.

III. Certum est, inquit Bellarminus, præter hanc pœnam damni esse etiam aliquam aliam pœnam, quam Theologi vocant pœnam sensus, quæ consistit in aliquo dolore aliunde proveniente quàm ex carentia visionis Dei. Ut enim qui peccat, avertit se à summo bono, & convertit se inordinatè ad creaturas; ita postea puniri debet non solùm carentia summi boni, sed etiam afflictione inflicta ab aliqua creatura.

IV. Certum est, in Purgatorio esse pœnam ignis, sive iste ignis accipiatur propriè, sive metaphoricè. Nam aliquem ignem in Purgatorio esse, constat tùm ex 1. Cor. c. 3. *Ipse salvus erit, sic tamen quasi per ignem:* tùm ex Patribus Latinis & Græcis apud Bellarminum, l. 1. c. 6. post medium.

Resp. 2. Animæ in Purgatorio detentæ præter dolorem ex privatione fruitionis Dei præceptum, verè cruciantur igne corporeo & propriè dicto.

Hæc assertio non est de fide. Nam nondum ab Ecclesia definita est; & in Conc. Florent. Græci in hoc ab omnibus Latinis dissidentes, damnati non fuerunt, quia fatebantur Purgatorium esse, & in eo animas pati pœnas aliquas. Imò quamvis Græci profiterentur se non ponere ignem verum ac propriè dictum in Purgatorio, nihilominus reconciliati sunt Ecclesiæ Romanæ.

Est tamen hæc nostra assertio certa propter consensum Ecclesiæ Latinæ, quæ sola est pars longè maxima universalis Ecclesiæ.

Prob. 1. Quia Apostolus dicit simpliciter, *salvus erit quasi per ignem;* & Patres tùm Latini, tùm Græci apud Bellarminum Purgatorii pœnam appellant ignem simpliciter. Verba autem Scripturæ & Patrum accipi debent propriè seu in sensu proprio, quando ex eo nil absurdi sequitur.

2. Quia ex Sap. c. 11. *per quæ peccat quis, per hæc & torquetur.* Atqui homines peccant per affectum inordinatum erga objecta sensibilia: ergo puniri debent sensibilibus objectis; proindeque ignis quo puniuntur, sensibilis est.

3. Ex unanimi Scholasticorum consensu, qui non potest nisi temerè contemni, inquit Bellarminus. Imò ex consensu totius Ecclesiæ Latinæ, quæ est maxima pars Ecclesiæ Universalis, & habet totius Ecclesiæ caput: quæ tamen hoc non tenet ut fide certum, alioqui esset reverà de fide, cùm maxima pars universalis Ecclesiæ suo capiti consentiens sit absolute infallibilis in rebus fidei & morum.

Resp. 3. Pœnæ Purgatorii sunt gravissimæ, & graviores omnibus pœnis, quæ in hac vita tolerari possunt. Ita omnes.

Prob. 1. Ex patribus. S. Augustinus, in Ps. 37. ait: *Dicitur enim, ipse autem salvus erit, sic tamen quasi per ignem.*

Et quia dicitur, salvus erit, contemnitur ille ignis. Ita planè quamvis salvi per ignem, gravior tamen erit ille ignis, quàm quidquid potest homo pati in hac vita. S. Gregorius, in Psalm. 3. Pœnit. *Illum transitorium ignem omni tribulatione præsenti existimo intolerabiliorem.* Beda, in eumdem Ps. S. Anselmus, in 1. Cor. c. 3. & S. Bernardus, serm. de obitu Humberti asserunt nulla esse supplicia martyrum cum pœnis Purgatorii conferenda.

2. Ex S. Thoma, in 4. dist. 20. q. 1. a. 2. ubi docet minimam pœnam Purgatorii esse majorem maxima pœna hujus vitæ. Et ex S. Bonaventura, in 4. dist. 20. a. 1. q. 2. ubi asserit Purgatorii pœnas esse majores pœnis hujus vitæ. Et ex omnibus Scholasticis, qui teste Bellarmino idem docent, ita ut controversia sit tantùm de modo quo id intelligi debeat, utrùm scilicet minima purgatorii pœna sit major maxima pœna hujus vitæ, ut sentit S. Thomas, an verò tantùm hoc intelligatur de pœna purgatorii maxima, vel de omnibus simul sumptis.

3. Ratione: nam pœna damni per se gravissima est in altera vita; & ignis purgatorius est omnino acerrimus, cùm ad hoc solum sit factus, ut sit instrumentum justitiæ divinæ, & sit ignis vindictæ. Qui si non sit ignis verus, est aliquid multò horribilius, quale Deus parare potuit, qui potentiam suam in hoc ostendere voluit, inquit Bellarminus.

Quæres 2. Quàm diuturno tempore torqueantur animæ in Purgatorio?

Resp. Tempus illud incertum nobis est, & varium pro varietate pœnarum, quæ luendæ supersunt. Tamen ex Ecclesiæ sensu constat aliquas diu torqueri posse: nam Ecclesia anniversaria sacra celebrat pro animabus hominum ante centum, vel ducentos, & plures annos mortuorum. Quod certè non fieret, si Ecclesia crederet non puniri omnes animas nisi brevissimo tempore. Certum est autem nullam ultra diem extremi judicii crucitatum iri. Nam tunc ex omnibus adultis duo tantùm constituentur ordines: unus eorum, quibus Christus dicet: *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum, &c.* Alter eorum, quibus dicet: *discedite à me maledicti in ignem æternum.* Qui autem ultimi hominum electorum moriuntur die ipso extremi judicii, vel paulò ante, gravissimis pœnis & morte violenta acceptata, vel aliis operibus prò peccatis suis saltem magna ex parte ante mortem satisfacient. Et qui plenè non satisfecerint, eorum animæ tantò intensiùs torquebuntur brevi illo tempore, quod usque ad resurrectionem superérit, quantùm necessarium erit, ut pœnæ intensio durationis defectum suppleat.

Quæres 3. In quo loco animæ pœnis purgatoriis purgantur?

Resp. Certum est animas, quæ pœnis purgantur, alicubi purgari: nam sunt alicubi, & purgantur ubi sunt. Non tamen apud omnes constat animas in uno eodemque loco omnibus communi purgari. Nam aliqui Catholici putant variis in locis animas torqueri ex divina voluntate juxta occurrentes circumstantias. Communior tamen sententia est certum aliquem locum subterraneum inferno

damnatorum vicinum, animabus purgandis, communiter saltem, destinatum esse.

Prob. Quia Ecclesia in missa pro defunctis dicit: *Libera animas omnium defunctorum de poenis inferni, & de profundo lacu.* Favent etiam historiæ relatæ à S. Gregorio, lib. 4. Dialog. pluribus locis; & à Beda lib. 5. hist. c. 13. idem etiam sentit S. Augustinus, in hunc sensum, Epist. 99. exponens hæc verba Act. c. *solutis inferni doloribus.*

Quæres 4. Utrùm animæ in Purgatorio torqueantur à dæmonibus?

Resp. Negant Doctores Scholastici cum S. Thoma. Quia non convenit animas illas Sanctas subjici diabolo, quem finaliter superarunt: in contrarium tamen sunt quædam apparitiones apud Bedam, Surium & alios. Verùm non probant id communiter fieri, sed tantùm extraordinariè.

CAPUT V.

De forma Sacramenti Pœnitentiæ.

ARTICULUS I.

Utrùm forma Sacramenti Pœnitentiæ verbis essentialiter constet?

DIco. Forma Sacramenti Pœnitentiæ essentialiter exprimi debet verbis propriè dictis, & humana voce prolatis, ita ut nulla sit absolutio nutibus vel scripto data. Est communis & certa sententia.

Prob. 1. Ex Conc. Florent. in decreto pro Armenis. Ibi: *Forma hujus Sacramenti sunt verba absolutionis, quæ Sacerdos profert, cùm dicit: Ego te absolvo, &c.* Certè istæ voces (*verba profert, dicit*) apertè significant formam Sacramenti constare essentialiter verbis propriè dictis.

2. Ex Conc. Trident. sess. 14. cap. 3. *docet sancta Synodus Sacramenti Pœnitentiæ formam, in qua præcipuè ipsius vis sita est, in illius Ministri verbis positam esse:* Ego te absolvo &c.

3. Ex praxi Ecclesiæ, in qua numquam absolutio Sacramentalis scripto, aut nutu data est.

Ratio à priori est voluntas & institutio Christi nobis per Ecclesiam certò declarata, & significata his verbis Christi, Jo. c. 20. *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.*

Ratio convenientiæ est, quòd verba habeant significationem perfectiorem, magis expressam ac determinatam, quàm quodlibet aliud signum.

Obj. 1. Conc. Florent. in eodem decreto dicit oris confessionem esse partem Sacramenti Pœnitentiæ, & tamen non fit essentialiter verbis, sed tantùm regulariter. Ergo idem est de forma absolutionis.

Resp. Nego conseq. Disparitas est, quia ex Traditione & praxi Ecclesiæ constat confessionem, non formam absolutionis nutibus fieri posse. Est autem saltem temerarium afferre explicationes essentiæ Sacramentorum, quas Ecclesia nondum agnovit & approbavit.

Porro

Porro Christus convenienter voluit absolutionem semper verbis, non confessionem fieri. Tùm quia forma debet esse magis expressa ac determinata quàm materia. Tùm quia raro absolutio verbis exprimi nequit: confessio verò sæpe verbis fieri non potest, & quidem in extrema necessitate hujus Sacramenti. Christus autem incommodo valde raro providere non debuit.

Obj. 2. Sacramentum Pœnitentiæ institutum est per modum judicii. At judicium non exigit essentialiter, ut sententia verbis proferatur. Ergo.

Resp. Disting. maj. Institutum per modum judicii cujusdam specialis, *conc. maj.* per modum judicii communis & omni modè humano similis, *nego maj.* Sacramentum Pœnitentiæ institutum est per modum judicii cujusdam specialis, & ab humano ac civili in multis discrepantis. Nam judicium, quod in Sacramento exercetur, est in salutem & favorem rei institutum, est voluntarium, in eo idem est reus & accusator, reo ipsi se accusanti vel excusanti creditur. Quæ omnia judicio civili & humano non conveniunt.

Obj. 3. Matrimonium regulariter tantùm, non essentialiter verbis contrahi debet, & valet scripto vel nutu contractum. Ergo similiter, &c.

Resp. Nego conseq. Ratio disparitatis est, quia Christus instituendo Matrimonii Sacramentum, noluit peculiarem ritum Matrimonio addere, sed dumtaxat contractum civilem legitimum evexit ad dignitatem Sacramenti, ne muti privarentur jure naturali contrahendi Matrimonium. Cùm autem contractus civilis verba propriè dicta non exigat, noluit etiam Christus, ut idem contractus ad rationem Sacramenti evectus, talia verba essentialiter requireret. At verò Christus Sacramentum Pœnitentiæ instituendo, peculiarem & novum ritum instituit, sicut cùm alia Sacramenta instituit, in quibus verba propriè dicta ad perfectiorem Sacramenti significationem essentialiter exegit.

ARTICULUS II.

Utrùm forma absolutionis essentialiter ex institutione Christi exprimi debeat modo indicativo.

Nota. MOrinus, in Comment. Hist. de Disciplina in administratione Pœnitentiæ, l. 8. docet formam Sacramenti Pœnitentiæ olim fuisse, & etiam nunc esse deprecativam. Nonnulli alii recentiores fatentur eam quidem nunc esse indicativam, sed ex determinatione Ecclesiæ posse exprimi modo vel indicativo, vel deprecativo, & sic contra torrentem Doctorum contendunt posse esse deprecativam: imò volunt reipsa duodecim prioribus sæculis deprecativam fuisse. Quæ quidem nova opinio multis videtur periculosa; & reipsa hæretici inde inferunt formam absolutionis non esse actum judicialem, nec Sacerdotem verè remittere peccata.

§. I.

§. I.

Dico. Forma Sacramenti Pœnitentiæ essentialiter & ex institutione Christi exprimi debet modo indicativo: ita ut nec umquam fuerit, nec possit esse deprecativa.

Prob. 1. Ex verbis Christi, quibus ex Conc. Trident. sess. 14. c. 1. hoc Sacramentum instituit, nempe his Joann. c. 20. *quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, &c.* Nam Christus non dixit, quibus deprecati fueritis remissionem peccatorum, eam impetrabitis; sed quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. Aliud autem est petere alicui veniam peccati: aliud verò illi remittere peccatum; ut patet. Ergo non orando, sed remittendo proferri debet absolutio: alioqui non ponitur id cui promissa est peccati remissio.

Prob. 2. Ex Conc. Florent. & Trident. docentibus formam Sacramenti Pœnitentiæ positam esse in his verbis: *Ego te absolvo, &c.* quæ verba modo planè indicativo exprimuntur.

Prob. 3. Ex Conc. Trident. pluribus locis.

I. Sess. 14. cap. 1. ait: *docet præterea sancta Synodus, Sacramenti Pœnitentiæ formam, in qua præcipuè ipsius vis sita est, in illius Ministri verbis positam esse:* Ego te absolvo, &c. *Quibus quidem de Ecclesiæ Sanctæ more preces quædam laudabiliter adjunguntur: ad ipsius tamen formæ essentiam nequaquam spectant, neque ad ipsius Sacramenti administrationem sunt necessariæ.* Ex quo sic argumentor. Cùm Concilium dicit simpliciter formam Sacramenti Pœnitentiæ positam esse in his verbis: *Ego te absolvo, &c.* & dicit preces, quæ illi adjunguntur, de more Ecclesiæ illis adjungi, nec esse essentiales Sacramento, clarè significat verba illa absolutionis formam constituentia, non esse institutionis ecclesiasticæ, sed divinæ; si quidem illa verba distinguit ab eo, quod dicit esse ab Ecclesia institutum. Ergo ex Christi institutione forma hujus Sacramenti est indicativa, non deprecativa. Ergo etiam duodecim prioribus sæculis & semper forma hujus Sacramenti posita fuit sicut nunc consistit in his verbis: *Ego te absolvo, &c.* non in precibus: nam Ecclesia institutionem Christi in administratione Sacramentorum semper retinuit.

Item ex Conc. preces, quæ adjunguntur his verbis: *Ego te absolvo, &c.* sunt tantùm de institutione ecclesiastica, nec sunt Sacramento essentiales aut necessariæ. Ergo etiam preces, quæ in antiquis Liturgiis, Sacramentariis Ritualibus extant, & quas adversarii volunt duodecim prioribus sæculis constituisse formam Sacramenti Pœnitentiæ, sunt de institutione ecclesiastica tantùm, nec ad formæ essentiam pertinuerunt. Nam eædem omnino sunt saltem quoad sensum, atque preces quæ in Rituali Romano continentur, de quibus loquitur Conc.

Præterea cùm Conc. dicit, *de more Ecclesiæ*, loquitur de perpetua & constanti Ecclesiæ consuetudine.

II. Eadem sess. 14. cap. 1. ait: *Dominus autem Sacramentum Poenitentiæ tunc præcipuè instituit, cùm à mortuis excitatus, insufflavit in Discipulos suos, dicens: accipite Spiritum-sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; & quo-*

& quorum retinueritis, retenta sunt. Quo tam insigni facto, & verbis tam perspicuis, potestatem remittendi & retinendi peccata, ad reconciliandos fideles post Baptismum lapsos, Apostolis & eorum legitimis successoribus fuisse communicatam, universorum Patrum consensus semper intellexit.

Secundùm Concil. ex institutione Christi Sacerdos per Sacramentum Pœnitentiæ verè remittit peccata. Atqui per illud non remittit verè peccata, nisi per illud significet se illa remittere: nam Minister per Sacramentum non efficit nisi quod per illud significat. Ergo Minister ut remittat peccata, debet ex institutione Christi, ideoque ex Sacramenti natura, quæ tota ab institutione Christi pendet, debet inquam significare se verè peccata remittere, non autem præcisè illa à DEO remitti. Verba autem quæ significant Sacerdotem verè remittere peccata, non sunt sanè deprecativa, sed indicativa, ut patet.

III. Ex Conc. absolutio Sacerdotis est essentialiter sententia judicialis; nam sess. 14. c. 6. sic ait: *Absolutio Sacerdotis .... non est solùm nudum Ministerium vel annunciandi Evangelium, vel declarandi remissa esse peccata, sed adinstar actus judicialis,* quo ab ipso velut à judice sententia pronuntiatur. Atqui sententia judicialis verbis indicativis, non deprecativis proferri debet. Ergo & absolutio.

Item ex Conc. ea est institutio Sacramenti Pœnitentiæ, ut administretur à Sacerdote tanquam judicium exercente & sententiam pronunciante: ideoque ut administretur per verba quibus Sacerdos significet se judicium exercere & sententiam proferre: nam Sacramenta eo modo & tantum efficiunt, quomodo & quantùm significant. Atqui verba, quibus Sacerdos significat se judicium exercere & sententiam pronunciare, sunt indicativa, non deprecativa. Ergo ea est institutio Sacramenti, ut administretur per verba indicativa, non deprecativa. Ecclesia autem nihil potest mutare in Sacramentis, quoad institutionem, ideoque essentiam illorum pertinet: sicque semper debuit in hoc Sacramento uti forma indicativa, non deprecativa.

Confirmatur auctoritate S. Thomæ qui Opusculo 22. cap. 1. contra Neotericum quemdam, opinionem adversariorum tuentem, disputans sic ait: *Perlecto libello à vobis exhibito, inveni assertionem cujusdam valde temerariam, dicentis quòd Sacerdos absolvendo uti non debeat hac forma,* ego te absolvo: *quod quidem præsumptuosum judico. Quia repugnat Evangelicis dictis.*

§. II.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Illud Jacobi 5. *Confitemini ergo alterutrum peccata vestra, & orate pro invicem ut salvemini.*

Resp. Quamvis Apostolus prioribus verbis loquatur de confessione Sacramentali; tamen verbis istis, *& orate pro invicem,* non loquitur de oratione, quæ sit forma Sacramentalis: nam loquitur de oratione impetrante, non ex opere operato, sed tantùm ex opere operantis, ut patet ex subsequentibus: mul-

multum enim valet deprecatio justi assidua. Elias .... oratione oravit, ut non plueret super terram, & non pluit, &c. De eadem etiam oratione impetrante tantùm ex opere operantis loquitur S. Ambrosius, l. 1. de Pœnit. c. 8.

Obj. 2. S. Ambrosius, l. 3. de Spiritu-sancto, c. 19. ait: *Homines in remissione peccatorum Ministerium suum exhibent, non jus alicujus potestatis exercent. Neque enim in suo, sed in Patris, & Filii, & Spiritus nomine peccata dimittuntur. Isti rogant, divinitas donat: humanum enim obsequium, sed munificentia supernæ est potestatis.*

Resp. S. Doctor solùm vult, Deum esse causam principalem, Sacerdotem verò causam instrumentalem tantùm remissionis peccatorum in Sacramento Pœnitentiæ; & Sacerdotem peccata remittere non virtute propria & auctoritate humana, sed auctoritate à Deo accepta & virtute Dei ut causæ principalis. Et verbis istis (*neque enim in suo, sed in Patris, & Filii, & Spiritus-sancti nomine, &c.*) Indicat indicativam hanc formam: *absolvo te à peccatis tuis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus-sancti*: Sicut indicativam formam Baptismi indicat his verbis subsequentibus: *In Baptismo quoque peccata donari non est ambiguum. In Baptismo autem operatio Patris, & Filii, & Spiritus-sancti est.*

Cùm autem dicit: *Isti rogant, divinitas donat*; non excludit formam indicativam. Nam etiam nunc rectè dici potest: isti rogant, divinitas donat; nempe eo instanti, quo isti postquam rogarunt, absolutionis verba proferunt, dicendo: *ego te absolvo à peccatis tuis, in nomine Patris, &c.* Præterea Patres orationem vocant quælibet verba sacra etiam indicativa, quæ Deum movent ad dandam gratiam. Quo sensu forma Baptismi & Eucharistiæ est oratio quædam.

Obj. 3. S. Augustinus, lib. 15. de Trinitate, c. 26. de Discipulis Christi dicit: *Orabant quippè ut veniret* (Spiritus-sanctus) *in eos, quibus manus imponebant, non ipsi eum dabant. Quem morem in suis præpositis etiam nunc servat Ecclesia.* Et infrà. *Effundere* (Spiritum-Sanctum) *super alios non utique possumus; sed ut hoc fiat, Deum à quo hoc efficitur, super eos invocamus.* Similia habet Hieronymus. Et S. Leo, Epist. 80. sic ait: *Sufficit illa confessio, quæ primùm Deo offertur, tum etiam Sacerdoti, qui pro delictis pœnitentium precator accedit.*

Resp. Sic locuti sunt Patres antiquiores, & deinceps Concilia & Scriptores Ecclesiastici, non ut formam deprecativam significarent, sed 1. quia confectioni omnium Sacramentorum, & absolutioni præmittuntur preces, quibus à Deo petitur gratia sanctificans & remissio peccatorum suscipientibus Sacramenta. 2. Ut significarent Sacramentorum Ministros esse tantùm causam instrumentalem, Deum verò solam causam principalem gratiæ, remissionis peccatorum, & aliorum donorum supernaturalium. 3. Quia per orationes & supplicationes intelligunt quælibet verba sacra, habentia vim impetrandi à Deo gratiam, & quæ proferuntur, ad effectum Sacramentalem à Deo obtinendum; sicque sunt

ſunt implicita invocatio divinæ virtutis.

Dices. S. Leo, Epiſt. 91. dicit Deum voluiſſe, *ut indulgentia Dei niſi ſupplicationibus Sacerdotum nequeat obtineri.* Ergo abſolutionis forma eſt deprecativa.

Reſp. Nego conſeq. Quia (ut jam dixi) Patres per orationem, & ſupplicationem intelligunt quælibet verba etiam indicativa, habentia vim infallibilem movendi Deum ad dandam gratiam, cujusmodi ſunt omnes formæ Sacramentorum, ut patet ex S. Auguſtino, qui lib. 5. de Baptiſmo, c. 20. dicit hominem baptizare & conficere Euchariſtiam deprecando; nam ibi ſic ait: *Si ergo ad hoc valet, quod dictum eſt in Evangelio, Deus peccatorem non audit, ut per peccatorem Sacramenta non celebrentur; quomodo exaudit homicidam deprecantem, vel ſuper aquam Baptismi, vel ſuper oleum, vel ſuper Euchariſtiam, vel ſuper capita eorum, quibus manus imponitur? Quæ omnia tamen fiunt, & valent etiam per homicidas.* Igitur ex S. Auguſtino homo baptizat, conſecrat Euchariſtiam per orationem, quia verba formæ baptismi & Euchariſtiæ ſunt virtualiter & æquivalenter, deprecativa, quatenus habent vim impetrandi à Deo id quod ſignificant. Et verò verba à Chriſto inſtituta, à Miniſtro Chriſti nomine prolata, & infallibiliter moventia Deum ad efficiendum id quod ſignificant, & ad dandam gratiam, num rectè dicuntur orationes quædam, quamvis modo indicativo exprimantur nec ſint formaliter preces?

Obj. 4. Olim Sacramentum Pœnitentiæ adminiſtrabatur per manuum impoſitionem, quæ nunquam fiebat ſine precibus. Ergo ejus forma erat deprecativa.

Reſp. Nego conſeq. Quia preces illæ, quibus olim adminiſtratum fuit hoc Sacramentum, non erant forma qua pœnitens abſolvebatur. Enim verò nunc etiam non adminiſtratur ſine precibus; & tamen preces illæ ad ipſius formæ eſſentiam nequaquam ſpectant, nempe ad validam ipſius Sacramenti adminiſtrationem ſunt neceſſariæ, ut docet Conc. Trident.

Obj. 5. In Ordine Romano, in quo deſcribitur ritus reconciliandi pœnitentes Feria quinta Majoris Hebdomadæ, leguntur tantùm orationes, quibus pœnitentes reconciliabantur.

Reſp. Reconciliatio illa pœnitentium publicorum, cujus ritus deſcribitur in Ordine Romano, fuit tantùm publica & ſolemnis abſolutio ab excommunicatione pro foro externo, qua pœnitentes poſt peractam pœnitentiam publicam, & privatim acceptam ab aliquo Sacerdote abſolutionem Sacramentalem, reſtituebantur communioni fidelium, & ad Euchariſtiam admittebantur: quare præſupponebat abſolutionem Sacramentalem jam privatim acceptam. Quod patet ex ipſo Ordine Romano, ubi dicitur: *Tunc egreditur pœnitens è loco, ubi pœnitentiam geſſit, ut gremio præſentetur Eccleſiæ*, (non ut à peccatis abſolvatur.) Et infrà. *Ab Archidiacono reddantur Epiſcopo* (pœnitentes;) *& ab Epiſcopo reſtituantur Eccleſiæ gremio.* Quare Epiſcopus, in oratione 9. dicebat: *Eccleſiæ tuæ puri-*

purificatos restitue, ac tuo altari repræsenta, ut ad Sacramentum reconciliationis admissi, unà nobiscum Sancto nomini tuo gratias agere mereantur.

Prætereà omnes orationes, quæ in Ordine Romano ad publicam illam pœnitentium reconciliationem continentur, fiunt in plurali numero: ideoque omnes simul & communiter ritu illo fuere ab Episcopo reconciliati. Non est autem credibile, omnes pœnitentes, qui sæpe magno numero erant, fuisse simul & communiter absoluti Sacramentaliter à peccatis, & integram eorum omnium confessionem ab Episcopo solo priùs auditam fuisse.

Inst. In penultima oratione sic orat Pontifex: *Dominus JEsus Christus, qui dignatus est Discipulis suis dicere: quæcumque ligaveritis.... ipse vos largifluo pietatis suæ dono, ac meæ simul parvitatis Ministerio absolvere dignetur ab omnibus fragilitatis vestræ excessibus interiùs exteriùsque humanitus contractis, amen.*

Resp. Sic orat pro peccatis venialibus, quæ, mortalibus jam per Sacramentum Pœnitentiæ remissis, supererant, remittendis extra Sacramentum & ex opere operantis Ecclesiæ; ut explicat S. Thomas, 3. p. q. 84. a. 3. ubi cùm sibi objecisset: *In quibusdam absolutionibus, quæ in Ecclesia publicè fiunt, sicut in Prima & Completorio, & in Cœna Domini, absolvens non utitur oratione indicativa, ut dicat, ego vos absolvo; sed oratione deprecativa, cùm dicit: misereatur vestri, &c.* sic respondet: *hujusmodi autem absolutiones in publico factæ non sunt Sacramentales, sed sunt orationes quædam ordinatæ ad remissionem venialium peccatorum.* Dici etiam possunt orationes illæ valere pro peccatis mortalibus, nempe ad obtinendam remissionem reatus pœnæ temporalis mortalibus quoad culpam remissis debitæ.

Obj. 6. Ecclesia duodecim prioribus sæculis adhibuit formam absolutionis deprecativam: quam postea Ecclesia Latina mutavit in indicativam. Nec in hoc quidquam circa substantiam Sacramentorum mutavit, quia Christus hanc formam in specie infima non designavit, sed reliquit determinationi Ecclesiæ. Christus enim nihil aliud circa illam instituit, nisi ut exprimeretur iis verbis, quæ Ecclesia determinaret ut idonea ad exprimendam remissionem peccatorum. Ecclesia autem pro variis temporibus nunc deprecativam, nunc indicativam formam ut aptiorem determinavit.

Resp. Christus, ut ex ejus verbis & ex Concil. Trident. constat, pro forma Sacramenti Pœnitentiæ instituit verba significantia remissionem peccatorum ut à Sacerdote tanquam judice factam: ideoque instituit, ut Sacerdos verbis exprimeret se remittere peccata, non verò præcisè peccata à Deo remitti. Ecclesia autem semper institutionem Christi observavit: ideoque nunquam adhibuit formam Sacramentalem deprecativam, sed indicativam.

Inst. Antiqua Sacramentaria, Pœnitentialia, & Ritualia manuscripta nil continent nisi orationes, cùm agitur de reconciliatione pœnitentis post confessionem privatam, & de reconcilia-

ciliatione pœnitentis ad mortem; exceptis tantùm aliquibus post annum millesimum exaratis, in quibus reperitur aliquid indicativum adjunctum orationibus illis. Ergo Ecclesia prioribus sæculis usa est forma Sacramentali deprecativa.

Resp. Nego conseq. Quia omnes illæ orationes ante vel post absolutionem Sacramentalem recitandæ erant, nec per illas Sacramentaliter absolvebatur pœnitens. Forma autem Sacramentalis indicativa in illis antiquis Sacramentariis & Ritualibus manuscriptis prætermissa est; tum quia utpote brevissima, facillimè ex auditu disci & retineri poterat, tum quia justas ob causas prætermissa fuerat: nam prioribus Ecclesiæ sæculis formæ Sacramentorum, & alia mysteria non scripto, sed viva voce tradebantur, ne Ethnicis aut impiis hæreticis facilè innotescerent, & ab iis contemnerentur aut irriderentur. Imò prioribus Ecclesiæ sæculis Symbolum fidei non scripto, sed viva voce tradebatur, ut testantur SS. Hieronymus & Augustinus.

Porro illud indicativum aut imperativum indicativo æquivalens, quod in aliquibus Pœnitentialibus manuscriptis invenitur, est ipsamet forma Sacramentalis absolutionis. Hæ autem formulæ: *Sis absolutus à me: absolvo te:* Non differunt quoad sensum, sed grammaticaliter tantùm: nam imperativum æquivalet indicativo quoad sensum.

Obj. 7. In Ecclesia græca forma absolutionis prioribus sæculis fuit deprecativa. Nam in Euchologio Græcorum edito, & aliis vetustissimis Manuscriptis, cùm agitur de absolutione pœnitentis nihil traditur præter orationes, quibus Sacerdos Deum rogat, ut peccata pœnitenti remittat. Ergo.

Resp. Nego anteced. Nam in Orientali Ecclesia perinde ac in Occidentali forma Sacramentalis semper fuit indicativa. In Græcorum quidem Euchologiis traduntur orationes, sed ut adjungerentur formæ Sacramentali indicativæ, non ut per eas pœnitens absolveretur. Forma autem absolutionis in antiquis Græcorum Pœnitentialibus & Ritualibus prætermissa est easdem ob causas, propter quas in antiquis Latinorum Ritualibus & libris prætermissa est.

Inst. 1. Euchologia Græcorum continent formas aliorum Sacramentorum, de quibus agunt. Ergo continent etiam formam Sacramenti Pœnitentiæ, quæ proinde consistit in aliqua oratione, cùm nihil præter orationes ibi habeant.

Resp. Nego conseq. Itaque Euchologia quæ extant, non continent formam Sacramenti Pœnitentiæ, quia eam non continebant prima quæ fuerunt edita, sicut nec eam continebant antiqua Ritualia Latina, quæ tamen formas Sacramentorum Baptismi, Confirmationis & Extremæ-Unctionis continebant, sicut Euchologia Græcorum. Ratio est, quia prima Euchologia Græcorum & antiqua Ritualia Latinorum condita sunt eo tempore, quo Sacramentorum formæ non mandabantur scripto sine urgente necessitate,

tate, ſed ſolùm viva voce ſolis miniſtris tradebantur. Nulla autem fuit neceſſitas ſcripto mandandi formam Sacramenti Pœnitentiæ, cum utpote breviſſima, facillimè ex auditu diſci, memoriaque retineri poſſet, & in utraque Eccleſia Latina & Græca eadem omnino eſſet, nempe hæc, *abſolvo te, &c.* quare neceſſe tantùm fuit, ut in Euchologiis Græcorum & Ritualibus Latinorum exſcriberentur orationes formæ illi indicativæ præmittendæ: quæ cùm prolixæ & multæ eſſent, non poterant niſi ex ſcripto memoriter diſci, nec niſi difficillimè memoria retineri.

Formæ verò aliorum quatuor Sacramentorum, cùm non ſint eædem in Eccleſia Latina & Græca, ſed diverſæ accidentaliter, ut utriusque Eccleſiæ Miniſtri ritus ſuæ Eccleſiæ in adminiſtrandis illis Sacramentis conſtanter ſervarent, formæ propriæ utriusque Eccleſiæ exſcribi debuerunt.

Inſt. 2. Græci moderni non utuntur niſi forma deprecativa in Sacramento Pœnitentiæ. Ergo hæc forma fuit ſemper uſitata in Eccleſia Græca.

Reſp. 1. Nego conſeq. Quia Græci moderni plerique ſunt Schismatici & Imperiti.

Reſp. 2. Nego anteced. Quoad omnes. Nam multi moderni Græci formam indicativam adhibent, nempe Presbyteri hanc: *Habeo te venia donatum:* Epiſcopi verò iſtam: *mea mediocritas habet te venia donatum*; quod in eorum praxi idem eſt ac, *abſolvo te à peccatis.* Aliæ autem formæ, quæ ab aliis Græcis uſurpatæ referuntur, non differunt ab iſtis quoad ſenſum. Major tamen pars Græcorum formam tantùm deprecativam ex ignorantia adhibent. Ita Arcudius Græcus periṫiſſimus.

Inſt. 3. Clemens VIII. in inſtructione ſuper ritus Græcorum ſic ait: *In caſu neceſſitatis Presbyteri Græci Catholici poſſunt Latinos abſolvere. Utantur forma abſolutionis in generali Conc. Florent. præſcripta, & poſtea ſi voluerint, dicant orationem illam deprecativam, quam pro forma hujus abſolutionis dicere tantùm conſueverunt.* Ergo Græci validè abſolvunt Græcos per ſolam formam ſuam deprecativam. Ergo, &c.

Reſp. Nego conſeq. Nam Clemens jubet ſimpliciter & abſolutè, ideoque pro omni caſu, quo audiunt confeſſiones ſive Latinorum, ſive Græcorum, ut Græci adhibeant formam indicativam; dicit enim ſimpliciter & abſolutè: *Utantur forma abſolutionis in generali Concil. Florent. præſcripta.* Non autem dicit: cùm abſolvunt Latinos, utantur forma Conc. Florent.

Quare ex hoc textu validè confirmatur noſtra ſententia. Nam ſi forma deprecativa valeret, Clemens Presbyteris Græcis non juſſiſſet ſimpliciter & abſolutè, ut adhiberent formam indicativam; ideoque ſic jubendo non prohibuiſſet ſimpliciter & abſolutè, ne ſine illa Sacramentum Pœnitentiæ adminiſtrarent. Equidem ibi dicit Græcos conſueviſſe uti tantùm forma deprecativa; quia, ut dictum eſt, major Græcorum pars ex ignorantia illam ſolam adhibebant; ſed hoc illis in poſterum prohibet.

Nota.

Nota. Preces, quæ olim in Miſſa à Sacerdote pro pœnitentibus à ſe priùs Sacramentaliter abſolutis fundebantur, ad hoc dirigebantur, ut pro eis obtineretur remiſſio reatus pœnæ temporalis peccatis quoad culpam remiſſis debitæ, & eis congrua gratiæ auxilia ad perſeverandum in ſtatu gratiæ impetrarentur.

Obj. 8. Auctoritatem aliquorum Theologorum.

Reſp. Plerique, quos citat Morinus, nobis conſentiunt, & perperam nobis opponuntur. Quòd ſi qui nobis adverſarentur, his opponeremus Conc. Trident. S. Thomam, & veteres Scholaſticos.

Obj. 9. Bellarminus, l. 1. de Sacramentis, c. 19. ait: *Verba à Domino præſcripta in Baptiſmo, non habent formam inſtructionis, ſed invocationis & benedictionis.... non enim ait: docete omnes gentes nomen Patris, & Filii, & Spiritus-ſancti, ſed baptizantes eos in nomine Patris, &c. ubi verba illa, in nomine Patris, &c. reſpiciunt actum baptizandi, non actum docendi: proinde ſonant invocationem Trinitatis ſuper aquæ inſperſionem, non declarationem Myſterii ad auditores.*

Reſp. Bellarminus hìc ſolùm intendit, verba quibus perficiuntur Sacramenta non eſſe concionalia, ſed conſecratoria. Et cùm dicit: *Sonant invocationem Trinitatis*, ſolùm vult baptizantem invocare Trinitatem virtualiter tantùm & implicitè, non autem expreſsè & formaliter, quatenus dicendo *in nomine Patris, &c.* ſignificat ſe baptizare auctoritate SS. Trinitatis, non autem propria; ſeque eſſe inſtrumentum Dei tanquam cauſæ principalis omnis gratiæ. Hæc verba à Bellarmino, ſic intelligi, patet ex l. 4. de Sacramento Euchariſtiæ, cap. 14. ubi ait: *Ipſa etiam verba Domini (Hoc eſt Corpus meum) ut omnium aliorum Sacramentorum formæ, ut proferuntur à Sacerdote cum intentione Sacramentum faciendi, continent implicitè invocationem divinæ virtutis, quæ eſt cauſa primaria effectus Sacramentalis: intendit enim Sacerdos per illa verba ut inſtrumenta Dei, conſecrationem efficere.* Hoc autem textu reſpondet Bellarminus iis, qui objiciebant Patres dicere precibus & invocatione Dei conſecrari Euchariſtiam. Quæ reſponſio valet etiam pro aliis Sacramentis habentibus formam indicativam.

Præterea Bellarminus, l. 1. de Pœnit. c. 16. ſic ait: *Si de ſententia verborum ſermo ſit: nemo catholicorum negat, verba eſſe determinata, atque ex divinis Litteris deprompta. Quod idem cernimus in baptiſmo.... quare quemadmodum ex eo quòd Dominus ait, Matth. ult. docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filii & Spiritus-ſancti, colligit Eccleſia formam illam, ego te baptizo in nomine Patris, &c..... ſic etiam ex eo, quòd idem Dominus ait, Matth. 28. quodcumque ſolveris, erit ſolutum; & Joann. 20. quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, colligit Eccleſia formam illam, ego te abſolvo à peccatis tuis.*

Obj. 10. Forma Extremæ-Unctionis eſt deprecativa, ergo & Pœnitentiæ.

Reſp. Nego conſeq. Diſparitas eſt, quia ex inſtitutione Chriſti miniſter Sacramenti Pœnitentiæ agit ut judex, non ut deprecator ſicut in Extrema-

Unctio-

Unctione: nam Christus Poenitentiæ Sacramentum instituit per modum judicii, & voluit ut ejus forma nempe absolutio esset actus judicialis, ut docet Conc. Trident.

Obj. 11. Valeret absolutio ab excommunicatione, quæ daretur verbis deprecativis. Ergo etiam valeret absolutio à peccatis sic data.

Resp. Nego conseq. Disparitas est, quia absolutio ab excommunicatione, & à quavis censura validè potest dari quibuslibet verbis, imo signis & nutibus consensum internum sufficienter exprimentibus; cùm Christus circa hoc nihil determinaverit; & si daretur verbis indicativis, jam non fieret ad modum actus judicialis, sed per modum concessionis. At absolutio à peccatis debet essentialiter dari verbis propriè dictis, & per modum actus judicialis.

ARTICULUS III.

Quænam verba sint essentialia formæ Sacramenti pœnitentiæ?

Nota. EX Rituali Romano verba formæ hujus Sacramenti sunt hæc: *Ego te absolvo à peccatis tuis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus-sancti. Amen.* Certum est autem omnia verba, quæ ista antecedunt & subsequuntur, non esse de essentia absolutionis, ex Conc. Trident. sess. 14. c. 3. suprà relato. Agitur itaque hìc solùm de verbis in absolutionis forma contentis. Apud omnes autem constat, has voces (*ego*, *tuis*) non esse essentiales formæ; quia vox *ego* sufficienter continetur in verbo *absolvo*, & vox *tuis* in pronomine *te*. Quare sola quæstio est de cæteris.

Dico 1. Hæc verba *absolvo te*, aut alia æquivalentia eumdem planè sensum æquè distinctum exprimentia, sunt essentialis forma Sacramenti Poenitentiæ. Ita omnes.

Prob. 1. Ex Conc. Trident. sess. 14. cap. 3. ubi ait: *Docet Sancta Synodus Sacramenti Pœnitentiæ formam in illius ministri verbis positam esse: Ego te absolvo, &c.* ibi Conc. loquitur de eis, quæ essentiam formæ constituunt: nam addit, preces, quæ his verbis laudabiliter adjungi solent, non spectare ad essentiam formæ.

2. Quia verba essentialia formæ debent exprimere actionem, & effectum Sacramenti, personam absolventem, & personam absolvendam.

Dico 2. Tota forma essentialis hujus Sacramenti consistit in his verbis: *absolvo te.*

Prob. 1. Quia hæc verba exprimunt ministrum, & effectum primarium Sacramenti, nempe condonationem & reconciliationem, & subjectum. Ergo sufficiunt.

2. Valida habetur hæc Græcorum forma: *Habeo te venia donatum*: quæ nihil ampliùs exprimit.

3. Catechismus Romanus, p. 2. c. 2. §. 19. docet *planum esse hæc verba (ego te absolvo) esse pœnitentiæ perfectam formam.*

Sensus autem hujus formæ realiter hic est: confero tibi gratiam peccati remissivam. Nam gratiæ infusio est prior natura quàm peccatorum remissio, cùm hæc sit formalis effectus gratiæ sanctificantis.

Obj. Hæ voces (*à peccatis*) sunt etiam

etiam essentiales formæ; nam 1. Christus eas adhibuit in institutione hujus Sacramenti, cùm dixit: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.*

2. Forma debet exprimere primarium effectum Sacramenti, qui est remissio peccatorum. Sed hæc verba (*absolvo te*) non significant determinatè & expressè remissionem peccatorum: hæc enim verba sunt indifferentia ad significandam remissionem reatus pœnæ tantùm, vel culpæ, & absolutionem à censura.

3. Concil. Tridentin. exponens formam pœnitentiæ, dicit in his verbis positam esse: *Ego te absolvo, &c.* hæc autem particula, *&c.* significat aliquid præter verba (*absolvo te*) nempe saltem ista à *peccatis*. Ergo.

Resp. Nego anteced. Quia ex confessione pœnitentis, quæ præcessit, verbum *absolvo* sufficienter determinatur ad significandam absolutionem à peccatis. Unde patet solutio ad 1. & 2. Conc. verò addidit particulam, *&c.* ut significaret alia verba pertinere ad formam, sive essentialiter, sive accidentaliter & ex præcepto Ecclesiæ: quod definire noluit, cùm esset quæstio inter Catholicos controversa.

Dico 3. Sacerdos tenetur sub peccato mortali proferre etiam hæc verba, *à peccatis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus-sancti*, quamvis non sint de essentia formæ. Quia ex præcepto, & usu Ecclesiæ vim legis habente, omnia verba, quæ in formis Sacramentorum præscribuntur, adhiberi debent; & prædicta verba sunt gravis momenti; ideoque materia præcepti gravis est: ac proinde præceptum graviter obligat.

CAPUT VI.

De Ministro Sacramenti Pœnitentiæ.

ARTICULUS. I.

Utrùm solus Sacerdos sit minister Sacramenti Pœnitentiæ?

Nota. Minister hujus Sacramenti sustinet respectu Christi personam Delegati ac Vicarii, respectu verò pœnitentis personam Judicis ac Medici. Quare necesse est ut sit à Christo institutus, ac deputatus per primos Ecclesiæ Pastores.

Dico. Solus Sacerdos est Minister Sacramenti Poenitentiæ: ita ut solus possit illud validè administrare. Est de fide contra Waldenses, Wicleffistas, & Lutheranos.

Prob. 1. Ex Scriptura, Joann. c. 20. *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* At hæc verba, quibus continetur institutio hujus Sacramenti, & confertur potestas remittendi peccata, dicta sunt solis Apostolis, eorumque in Sacerdotio successoribus secundùm Ecclesiæ Traditionem & Patrum interpretationem. Ergo.

2. Ex Patribus. Pro omnibus sufficiant S. Ambrosius, l. 1. de Poenit. c. 2. ubi ait: *jus hoc solis permissum Sacerdotibus est.* Et S. Chrysostomus, l. 3. de Sacerdotio, c. 5. ubi asserit Sacerdotes Evangelicos habere pote-

ſtatem animas judicandi, quam neque habent Angeli, neque Archangeli, neque terreni Principes; quia ad hos dictum non eſt, *quæcumque alligaveritis, &c.* unde concludit Chriſtianos omnes curationi Sacerdotum debere ſe ſubmittere.

3. Ex perpetua praxi Eccleſiæ, in qua ſemper à ſolis Sacerdotibus adminiſtratum fuit hoc Sacramentum, ut patet ex Sacramentariis & Ritualibus etiam antiquioribus.

4. Ex Conc. Florent. in decreto pro Armenis,& Trident.ſeſſ.14.cap.6. & can. 10. ubi ait: *Si quis dixerit .... non ſolos Sacerdotes eſſe Miniſtros abſolutionis, ſed omnibus & ſingulis Chriſti fidelibus eſſe dictum: quæcumque ligaveritis, &c. & quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta ſunt: quorum verborum virtute quilibet abſolvere poſſit peccata.... anathema ſit.*

Confirm. Ex Bulla Martini V. in Conc. Conſtantienſi edita de erroribus Joannis Wicleff, in qua quemlibet de Wicleffismo ſuſpectum interrogari jubet, utrùm credat, *quòd chriſtianus ultra contritionem cordis, habita copia Sacerdotis idonei, ſoli Sacerdoti de neceſſitate ſalutis confiteri teneatur, & non Laico, ſeu Laic... quantumcumque bonis & devotis.*

Ratio à priori eſt voluntas Chriſti.

Ratio convenientiæ eſt, quia convenit, ut judicium ſacrum & gravisſimum, quale eſt hoc Sacramentum, non omnibus indiſcriminatim committatur, ſed iis ſolis, qui ad hoc munus ſpecialiter conſecrati ſunt. Item conveniens fuit, ut illi ſoli poteſtatem haberent in Corpus Chriſti myſticum, qui ſoli habent in Corpus Chriſti verum ſeu phyſicum, ut ſunt Sacerdotes.

Obj. 1. Hæc verba Chriſti (*quorum remiſeritis peccata, &c.*) vel dicta ſunt ſolis Apoſtolis, vel in eorum perſona ſolis Epiſcopis, vel omnibus Fidelibus.

Reſp. Neg. Nam 1. non ſunt dicta ſolis Apoſtolis: nam per illa verba inſtitutum eſt Sacramentum ſemper duraturum, quandiu nempe erant peccata remittenda, & maximè neceſſarium, ac frequenter & omnibus peccatoribus adminiſtrandum. Ergo hæc verba non dirigebantur ad ſolos Apoſtolos, quia non ſemper in terra manſuri erant: neque ad ſolos Epiſcopos, quia ſoli non poſſunt omnibus hoc Sacramentum conferre. 2. Non omnibus Fidelibus dicta ſunt, quia per illa verba ſacrum & graviſſimum judicium inſtituebatur, quod non omnibus Fidelibus promiſcuè committendum erat, ſed ſolis ad hoc ſpecialiter conſecratis & deputatis.

Obj. 2. Illud Jacobi c. 5. *Confitemini alterutrum peccata veſtra.* Ergo Fideles omnes, &c.

Reſp. Nego conſeq. Nam vel hic textus intelligitur de confeſſione Sacramentali; & tunc ſenſus eſt, confesſionem faciendam eſſe non ſoli Deo, ſed hominibus ad hoc deputatis, & abſolvendi poteſtate inſtructis. Vel ſi intelligitur de confeſſione non Sacramentali, ſenſus eſt confeſſionem prudenter faciendam eſſe aliis ad ſui humiliationem, aut ad poſcendum conſilium vel orationem.

Obj. 3. S. Cyprianus, epiſt. 48. Diacono in abſentia Epiſcopi & Sacerdotis com-

committit reconciliationem pœnitentium in articulo mortis. *Vel si Presbyter*, inquit, *repertus non fuerit, & urgere exitus cæperit, apud Diaconum quoque exhomologes facere delicti sui possint, ut manu eis in pœnitentiam imposita, veniant ad Dominum cum pace, quam dari Martyres litteris ad nos factis desideraverunt.*

Resp. Ibi loquitur, non de confessione & reconciliatione Sacramentali, sed de altera confessione ordinata ad reconciliationem ecclesiasticam & cæremonialem, qua publici pœnitentes altari & Ecclesiæ reconciliabantur, & ad communionem Eucharistiæ admittebantur: quod urgente mortis periculo, & absente Episcopo & Sacerdote à Diacono fieri poterat.

Obj. 4. Cap. *fures* de furtis. Dicitur de furibus: *Si comprehensi aut vulnerati, Presbytero vel Diacono confessi fuerint, communionem eis non negamus.*

Resp. Ibi in necessitate datur Diacono potestas, non absolvendi Sacramentaliter, sed solùm dandi Eucharistiam furibus inter furandum vulneratis vel statim morte mulctandis, modò sufficientia contritionis signa dederint, cujusmodi est confessio peccatorum, etsi non facta Sacerdoti, nec in specie.

Præterea ille canon videtur mendosus: nam in Concilio Triburiensi, ex quo desumptus est, non legitur, *Diacono*, sed *Deo & Sacerdoti.*

Obj. 5. S. Thomas, in 4. dist. 17. q. 3. a. 2. ad 2. q. ait: *Minister pœnitentiæ, cui confessio est facienda ex officio, est Sacerdos; sed in necessitate etiam Laicus vicem Sacerdotis supplet, ut ei confessio fieri possit.*

Resp. Solùm vult in defectum Sacerdotis confessionem faciendam esse Laico, quia valet ad humiliationem confitentis & ad significandum desiderium Sacramenti, quamvis non valeat ad Sacramentalem absolutionem, nam nunquam sensit confessionem Laico etiam in necessitate factam, esse Sacramentalem, & confessum posse tunc à Laico absolvi, ut patet ex responsione ad 1. & ex dist. 20. q. un. a. 1. q. 2. ad 3. ubi S. Doctor sic ait: *Ille qui Laico confitetur, quamvis impleat, quod ex parte sua est de Sacramentali confessione, tamen Sacramentalem absolutionem non consequitur.*

Obj. 6. Quilibet in necessitate potest baptizare, ergo & absolvere.

Resp. Nego conseq. Ratio disparitatis est, quia Christus voluit ut quilibet valide possit baptizare, non absolvere: & quidem valde convenienter, quia baptismus in re est necessitatis universalioris quàm Sacramentum Pœnitentiæ; nam extra Martyrium est absolutè necessarius ad salutem infantibus, in quibus nullatenus suppleri potest. At Sacramentum Pœnitentiæ in re non est absolutè necessarium nisi adultis in peccato mortali existentibus & contritione perfecta carentibus, & semper per contritionem perfectam suppleri potest ab omnibus qui sunt illius capaces.

ARTICULUS II.

Utrùm ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ requiratur jurisdictio?

Nota 1. Jurisdictio est potestas regendi, seu ferendi sententiam in subditos. Duplex est, nempe in foro interno, & externo. Jurisdictio in foro interno seu pœnitentiæ,

de qua hic agitur, est potestas absolvendi, ligandi & obligandi subditos in tribunali pœnitentiæ Sacramentalis. Jurisdictio in foro externo est potestas ferendi leges, censuras, imponendi pœnas ecclesiasticas etiam publicas, vel ab iis dispensandi ac liberandi & regendi subditos quoad politiam externam.

Nota. 2. Jurisdictio dividitur in ordinariam, & delegatam. Ordinaria est illa, quæ alicui competit ratione officii annexam habentis animarum curam. Delegata est ea, quam quis habet ex concessione habentis ordinariam.

Dico. Ad Sacramentum Pœnitentiæ validè administrandum, præter potestatem, ordinis Sacerdotalis requiritur Jurisdictio.

Prob. 1. Ex Conc. Trident. sess. 14. cap. 7. ubi ait: *Quoniam igitur natura, & ratio judicii illud exposcit, ut sententia in subditos duntaxat feratur, persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, & verissimum esse Synodus hæc confirmat, nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam aut subdelegatam non habet jurisdictionem.* Idem constat ex Concil. Lateran. IV. c. *Omnis*, & Florent. in decreto.

2. Ratione, quam ibidem Conc. Trident. affert. Quia nempe Sacramentum Pœnitentiæ essentialiter est judicium. Atqui ad judicii valorem requiritur essentialiter jurisdictio in eo qui judicat, & subjectio in eo qui judicatur. Ergo ad Sacramenti Pœnitentiæ valorem essentialiter requiritur jurisdictio in Sacerdote qui judicat & fert sententiam.

Hæc autem jurisdictio sive ordinaria sive delegata non est necessariò connexa cum potestate ordinis Sacerdotalis, sed ab illa distincta est. Nam ordinaria alicui competit solùm ratione officii curam animarum annexam habentis, quo officio carere potest Sacerdos. Delegata verò accipitur tantùm ab habentibus ordinariam, nempe animarum Pastoribus, qui possunt eam denegare.

Obj. 1. Sacerdotes in ordinatione sua accipiunt potestatem remittendi peccata significatam per illa verba Episcopi ordinantis: *Accipe Spiritum-sanctum. Quorum remiseris peccata remittuntur eis.* Ergo ad remittenda peccata non requiritur nisi potestas ordinis.

Resp. Disting anteced. Accipiunt potestatem remittendi peccata subditorum quos habuerint, seu positâ jurisdictione, *conc. ant.* remittendi peccata non subditorum, & sine ulla jurisdictione, *nego ant.* vel si vis. Accipiunt potestatem remittendi peccata incompletam, *conc. ant.* completam, *nego ant. & conseq.* potestas totalis & completa remittendi peccata in Sacramento Pœnitentiæ constat ex duplici potestate partiali: una, quæ est potestas ordinis, & altera quæ est potestas jurisdictionis. Utraque simul sumpta, est potestas completa remittendi peccata. Utraque verò seorsim sumpta est partialis tantùm potestas remittendi peccata, ita ut alterutra sola ad hunc effectum non sufficiat.

Ratio

Ratio eſt, quia poteſtas completa remittendi peccata, eſt poteſtas ferendi ſententiam abſolutionis & retentionis ac punitionis in eos, qui ſunt ſubditi, in quos proinde habetur jurisdictio, & ſic hæc poteſtas complectitur ſimul tùm poteſtatem ordinis Sacerdotalis, qua homo à Deo deputetur, ut judex: tum poteſtatem jurisdictionis, qua conferuntur ſubditi qui judicentur.

Inſt. 1. Sacerdos in ſua ordinatione accipit jurisdictionem. Ergo.

Reſp. Nego anteced. Nam in ſua ordinatione nullos accipit ſubditos, ſine quibus tamen non poteſt eſſe jurisdictio.

Inſt. 2. Sacerdos per formam ſuæ ordinationis conſtituitur judex, ergo per illam accipit jurisdictionem.

Reſp. Diſting. ant. Sacerdos per ſuam ordinationem conſtituitur judex aptitudine & incomplete, *conc. ant.* nam per ſuam ordinationem accipit poteſtatem ordinis, qua deputatur & fit aptus ad judicandum, ubi ab Eccleſiæ prælatis ſubditos & jurisdictionem acceperit. Conſtituitur judex actu & completè, *neg. ant.* nam non poteſt actu judicare, cùm vi ordinationis ſuæ ſubditos non accipiat, nec poſſit ſententiam ferre niſi in ſubditos. Sic ſi quis à Rege inſtitutus eſſet judex, non aſſignatis ei ſubditis, ſed provinciæ gubernatori hanc poteſtatem ei ſubditos aſſignandi committeret, is accepiſſet poteſtatem judicandi incompletam, quæ completa non eſſet niſi cùm ſubditi ei aſſignati eſſent.

Inſt. 3. Poteſtas abſolvendi, quæ datur per ordinationem, eſt poteſtas jus dicendi circa peccata, abſolvendo ab illis judicialiter. Ergo eſt poteſtas jurisdictionis. Ergo, &c.

Reſp. Poteſtas abſolvendi, quæ per ordinationem datur, eſt poteſtas jus dicendi circa peccata ſubditorum, & abſolvendi ab illis ſubditos, poſita jurisdictione. Unde non eſt jurisdictio ſtrictè & propriè ſumpta, cùm per illam poteſtatem non accipiantur ſubditi: nulla enim eſt jurisdictio ſtrictè & propriè ſumpta ſine ſubditis.

Inſt. 4. Apoſtoli immediatè à Chriſto acceperunt completam poteſtatem remittendi peccata per hæc verba: *Accipite Spiritum ſanctum: quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis.* Ergo eandem accipiunt Sacerdotes vi eorumdem verborum.

Reſp. Nego anteced. Nam Apoſtoli jurisdictionis poteſtatem à Chriſto acceperunt etiam in foro pœnitentiæ per hæc verba præcedentia, Joann, c. 20. *Sicut me miſit Pater, & ego mitto vos.* Quibus verbis juxta ſpecialem Chriſti intentionem Apoſtoli acceperunt jurisdictionem univerſalem in omnes chriſtianos, Petro tamen ſubordinatam. Poteſtatem verò ordinis ad abſolvendum acceperunt, cùm Chriſtus ſubjunxit. *Accipite Spiritum ſanctum. Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, &c.*

Præterea verba nihil efficiunt niſi juxta intentionem Chriſti, qui ea proferendo potuit ſpecialem intentionem habere erga Apoſtolos, quam non habet erga omnes Sacerdotes. De qua intentione nobis

bis constat ex sensu & praxi Ecclesiæ.

Inst. 5. Apostoli jurisdictionem à Christo immediatè acceperunt: ergo etiam omnes Sacerdotes vi ordinationis eam accipiunt.

Resp. Nego conseq. Ratio disparitatis est voluntas Christi, qui jurisdictionem & quidem universalem dare voluit Apostolis, id postulante necessitate, dignitate Apostolica, & bono Ecclesiæ. At voluit, ut Sacerdotes ab Ecclesiæ Prælatis jurisdictionem acciperent, id postulante recta Ecclesiæ gubernatione, animarum bono, & ecclesiasticæ Hierarchiæ subordinatione.

Obj. 2. Si Sacerdotes non haberent jurisdictionem vi ordinationis suæ, ab Ecclesia acciperent potestatem remittendi peccata. Falsum conseq. nam solus Christus hanc dare potest. Ergo.

Resp. 1. Nego maj. Nam Sacerdotes vi ordinationis suæ habent potestatem remittendi peccata, sed sine subditis. Ab Ecclesia autem accipiunt subditos in quos suam potestatem remittendi peccata exercere possint.

Resp. 2. Neg. min. Nam Ecclesia ex commissione Christi dare potest partialem potestatem remittendi peccata, positam in jurisdictione, quam totam ei Christus commisit.

Inst. 1. Sacerdotes falsò dicuntur accipere ab Ecclesia jurisdictionem. Ergo.

Resp. Neg. anteced. Nam alioqui Ecclesia non posset impedire ne Sacerdos validè absolveret: quod est contra Conc. Trident. & Ecclesiæ sensum ac praxim. Item nulla foret in Ecclesia jurisdictio nisi ordinaria; nam omnes illam haberent vi muneris Sacerdotalis quod repugnat Conc. Florent. & Trident.

Inst. 2. Si ita est, summus Pontifex absolvi non potest: nam non potest dare alteri jurisdictionem in se ipsum, cùm sit jure divino caput & supremus Pastor Ecclesiæ. Falsum conseq. ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Nam summus Pontifex aliquem Sacerdotem eligendo in confessarium, hoc ipso ei dat jurisdictionem in se ipsum in foro interno, & ut peccator tali jurisdictioni subjicitur. Nam potestati absolvendi in foro interno, quæ divina est, omnes omnino baptizati mortaliter lapsi subjiciuntur.

Obj. 3. Potestas ordinis & potestas jurisdictionis inter se non differunt. Ergo sunt eadem potestas, quæ per ordinationem omnibus confertur.

Resp. Nego anteced. Itaque hæ potestates inter se differunt in multis. Nam potestas ordinis quoad absolutionem à peccatis eadem est in omnibus Sacerdotibus; non potest minui, augeri, adimi, delegari; confertur per solam sacram ordinationem, & potest esse sine subjecta materia, nempe subditis. At jurisdictio non est æqualis in omnibus; minui, augeri, adimi, delegari potest; confertur per concessionem aliquam externam, ut per beneficii collationem; conferri potest Clerico nondum ordinato; denique non potest esse sine materia certa & determinata, nempe

pe

pe ſubditis: repugnat enim poteſtas regendi ſubditos & ferendi ſententiam in illos ſine ſubditis.

Quæres. 1. *Quinam poſſint dare jurisdictionem delegatam?*

Reſp. Ii omnes, qui ordinariam habent.

Conſtat 1. ex cap. 7. de Officio ordinarii, in 6. ubi Bonifacius VIII. ſic ait: *Cùm Epiſcopus in tota ſua diœceſi jurisdictionem ordinariam noſcatur habere; dubium non exiſtit, quin in quolibet loco ipſius Diœceſis non exempto, per ſe vel per alium poſſit pro tribunali ſedere .... nec non & cætera, quæ ad ipſius ſpectant officium liberè exercere.*

2. Quia habens ordinariam jurisdictionem, habet illam ratione Officii & ut Propriam: ac proinde eam exercere poteſt omni modo, quo Officium convenienter exerceri poteſt. Convenienter autem exercetur Officium etiam per alios; & ſæpe ita exerceri neceſſe eſt, cùm unus omnia erga omnes præſtare per ſe non poſſit ſaltem ſæpiſſimè.

Hinc ſummus Pontifex in omnes fideles, Epiſcopus in omnes Diœceſanos, Parochus in omnes parochianos jurisdictionem delegare poteſt; niſi tamen Epiſcopi id Parochis prohibeant: nam inferiores jurisdictionem ſuam delegare non poſſunt invito ſuo ſuperiore, cùm inferioris jurisdictio pendeat à ſuo ſuperiore.

Porrò jurisdictio variis modis delegari poteſt. 1. Jure communi. 2. Per privilegia, ſive generatim alicui ordini, ſive particulari alicui perſonæ conceſſa. 3. Per conceſſionem particularem. Non poteſt autem delegari ab excommunicato aut ſuſpenſo non tolerato: nam delegatio eſt actus jurisdictionis, quam ille jam non poteſt etiam validè exercere.

Quæres 2. *Utrùm delegatus poſſit delegare?*

Reſp. Qui delegatam tantùm jurisdictionem habet, non poteſt eam ſubdelegare, niſi ſit Legatus Papæ, vel Epiſcopus eum deleget, ei committendo Vicarium aliquod Officium, cui jurisdictio annexa ſit. Quia delegatus, cùm non habeat jurisdictionem ratione officii, eam tantùm habet, quæ ei ab habente officium conceditur. At ei tantùm conceditur jurisdictio pro ſe & ut ab illo per ſe exercenda: non autem committitur ipſum officium, aut poteſtas concedendi jurisdictionem alteri.

Excipe 1. Legatum Papæ, qui propter excellentiam dignitatis delegantis ſubdelegare poteſt, ex cap. 62. de appellat.

2. Eum, qui ab ordinario delegatus eſt ad exercendum Vicarium aliquod Officium, cui jurisdictio annexa eſt, v. gr. Officium Parochi abſentis aut ægroti. Quia tunc is habet jurisdictionem annexam Officio quaſi ordinariam, & huic Officio commenſuratam, quandiu Officium ſibi commiſſum retinet. Sed tunc eſt potiùs commiſſio quàm delegatio. Idem dic ſi delegans expreſsè concedat delegato poteſtatem conferendi jurisdictionem alteri, quem ad eam exercendam idoneum judicarit. Nam tunc accipit aliam poteſtatem diſtinctam à jurisdictione delegata, & ei ſuperadditam.

ARTI-

ARTICULUS III.

Utrùm præter potestatem ordinis & jurisdictionis requiratur in Confessario approbatio Episcopi?

DIco. Ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ, præter potestatem ordinis & jurisdictionis, requiritur in confessario tùm sæculari, tùm regulari, non habente beneficium Parochiale, approbatio Episcopi.

Prob. Quia ita statuit Conc. Trident. sess. 23. c. 15. his verbis: *Quamvis Presbyteri in sua ordinatione à peccatis absolvendi potestatem accipiant: decernit tamen S. Synodus, nullum etiam regularem, posse confessiones sæcularium, etiam Sacerdotum, audire, nec ad id idoneum reputari, nisi aut Parochiale beneficium, aut ab Episcopis per examen, si illis videbitur esse necessarium, aut aliàs idoneus judicetur, & approbationem, quæ gratis detur, obtineat: privilegiis & consuetudine quacumque, etiam immemorabili non obstantibus.*

Obj. 1. Ecclesia non potuit inducere necessitatem hujus approbationis, cujus defectus invalidum redderet Sacramentum. Ergo non requiritur approbatio, &c.

Resp. Nego anteced. Nam cùm jurisdictio ad valorem absolutionis necessaria conferatur ab Ecclesia, & ab illa pendeat; potuit ipsa varias conditiones apponere ut necessarias ad jurisdictionem accipiendam & validè exercendam. Ergo inter has conditiones potuit apponere approbationem, maximè utilem, ne in administratione hujus Sacramenti irruerent ministri minùs idonei.

Obj. 2. Regulares habent à summis Pontificibus potestatem absolvendi omnes fideles à peccatis sine necessitate approbationis. Ergo non egent approbatione Episcopi.

Resp. Neg. anteced. Nam privilegia omnia Regularibus ante Concil. Trident. quoad hoc concessa, revocata sunt à Conc. ideoque etiam à summo Pontifice, à quo confirmatum est, & cui per legatos suos præsedit. A tempore autem Conc. nulla ejusmodi concessa sunt.

Inst. Saltem in Gallia, ubi Concil. Trident. non fuit promulgatum, Regulares possunt validè absolvere sine approbatione Episcopi, sicut ante Concil. poterant.

Resp. Nego. Quia 1. ab Alexandro VII. in Brevi ad Episcopum Andegavensem, dato ann. 1659. ut falsa, temeraria, scandalosa, in hæresim & schisma inducens, S. Conc. Trident. & sedi Apostolicæ injuriosa damnata est hæc propositio: *Conc. Trident. non obligat Regulares in Gallia ad obtinendas approbationes ab Episcopis, ut sæcularium confessiones audire possint: neque ex illius Conc. auctoritate privilegia Regularium restringi possunt, cùm id in Gallia receptum non sit, præterquàm in decisionibus fidei.* 2. Hanc necessitatem approbationis pro omni loco declaravit Clemens X. Constit. *Superna.* 3. Privilegia omnia Regularium, eis concessa sunt à summis Pontificibus, qui proinde possunt ea revocare, cùm justas ob causas voluerint.

Obj. 3. Approbatio Episcopi non requiritur, ut absolutio sit valida, sed tantùm ut sit licita; nam Concil. Tridentin. non dicit eam

eam nullam fore ſine approbatione. Ergo.

Reſp. Nego anteced. Nam hic eſt ſenſus Concilii, ut nullus etiam Regularis carens beneficio Parochiali poſſit etiam validè abſolvere ſine approbatione Epiſcopi, ut expreſsè declaravit ſacra Congregatio Cardinalium à ſummo Pontifice inſtituta ad explicandum Concil. Trident. & ut conſtat ex ſenſu ac praxi Eccleſiæ, ex Conſtitutione Clementis X. *Superna*, atque ex Scopo Concilii, & ex his ejus verbis : *Nullum poſſe confesſiones audire, nec ad id idoneum reputari :* nam verbum *poſſe* ſimpliciter & abſolutè ibi dictum intelligitur tùm validè, tùm licitè; & qui non reputatur idoneus ſimpliciter ad adminiſtrandum Sacramentum, is ſanè non poteſt illud validè adminiſtrare.

Obj. 4. Sacerdotalis poteſtas & jurisdictio ſunt poteſtas completa remittendi peccata. Ergo ad hoc non requiritur præterea approbatio.

Reſp. Diſting. anteced. Et jurisdictio abſoluta ac expedita, ſeu independens ab ulla conditione, *conc. ant.* & jurisdictio conditionata, ſeu dependens à conditione neceſſaria quæ non ſit poſita, *nego anteced. & conſeq.* approbatio autem eſt conditio neceſſaria ad accipiendam vel ſaltem ad validè exercendam jurisdictionem in quovis Sacerdote carente beneficio Parochiali.

Obſerva 1. Approbatio vulgò definitur; authenticum Epiſcopi teſtimonium de idoneitate & capacitate Sacerdotis ad audiendas confeſſiones. Videtur tamen in illa definitione ſubintelligi vel addi debere, & ejusdem Epiſcopi conſenſus, ſeu facultas exercendi munus confeſſarii. Nam Concil. Trident. præter hoc judicium requirit approbationem his verbis: *Niſi idoneus judicetur, & approbationem obtineat.* Hæc autem approbatio nihil aliud eſſe poteſt, quam conſenſus & facultas Epiſcopi, ut confeſſarii munus exerceat is, quem ad id idoneum judicat. Igitur approbatio eſt Epiſcopi judicium authenticum de idoneitate Sacerdotis ad audiendas confeſſiones, & conceſſio facultatis illas audiendi. Sic enim melius explicatur quomodò approbatio pendeat à voluntate Epiſcopi, ut illam pro arbitrio validè limitet, revocet, vel deneget. Non eſt autem neceſſe, ut illa approbatio ſcripto detur, id enim Concil. non exigit ; ſed ſufficit & requiritur, ut aliquo ſigno externo concedatur.

Obſerva 2. Valet approbatio, etiamſi Epiſcopus interiùs judicaret aliquem non eſſe idoneum, quem tamen approbaret, ſive favore, ſive alio motivo adductus, quamvis tamen graviter peccaret. Nam per hæc verba Concilii (*Niſi idoneus judicetur*) intelligitur judicium externum & ſenſibile, ſeu ſententia authentica data ab Epiſcopo. Ad valorem autem ſententiæ non requiritur, ut judex interiùs judicet id quod exteriùs pronunciat, modò velit ſic pronunciare. Sic valida eſt ſententia, qua judex ſecundùm allegata & probata abſolvit eum, quem privatim ſcit eſſe reum, vel è contrà. Porro nomine Epiſcopi intelligitur etiam is qui

qui habet jurisdictionem quasi Episcopalem.

Observa 3. Necessitas ejusmodi approbationis ad validam absolutionem inducta est jure novo Concil. Trident. Nam ante hoc Concilium ad valorem absolutionis sufficiebat jurisdictio delegata, concessa à quolibet ordinariam habente, putà à Parocho, non contradicente superiore, nempe Episcopo.

Ratio autem hujus novi decreti est, quia judicium de idoneitate confessarii meliùs committitur ordinario; eò quòd sæpius contingeret eligi minùs idoneos, cùm absque judicio & consensu Episcopi committeretur munus audiendi confessiones.

Observa 4. A Concil. Trident. excipiuntur Sacerdotes, qui obtinent Parochiale beneficium, id est, beneficium vel officium cui animarum cura annexa sit: quales sunt Episcopi, Abbates habentes ex privilegio jurisdictionem quasi Episcopalem, Parochi, &c. unde isti non indigent approbatione Episcopi ad audiendas confessiones suorum subditorum; sed hoc ipso, quòd tale beneficium vel officium illis confertur, eoque digni censentur, censentur quoque idonei, ut illis munus audiendi confessiones committatur. Quod si tale beneficium habere desinant, non possunt deinceps audire confessiones sine approbatione Episcopi; quia Conc. decernit, ut Sacerdotes approbatione egeant, nisi Parochiale beneficium obtineant.

ARTICULUS IV.

Utrùm sit in Ecclesia potestas reservandi peccata?

Nota. PEccatorum, seu casuum reservatio est substractio potestatis absolvendi à certis peccatis, salva potestate absolvendi ab aliis.

Dico. Extat in Ecclesia potestas reservandi peccata. Est de fide contra Lutheranos & Calvinistas volentes reservationem non valere nisi in foro exteriore.

Prob. Nam hoc expresè definiit Conc. Trident. sess. 14. cap. 7. his verbis: *Magnopere ad Christiani populi disciplinam pertinere, sanctissimis Patribus nostris visum est, ut atrociora quædam & graviora crimina non à quibusvis, sed à summis duntaxat Sacerdotibus absolverentur. Unde meritò Pontifices maximi pro suprema potestate, sibi in Ecclesia universa tradita, causas aliquas criminum graviores suo potuerunt peculiari judicio reservare. Neque dubitandum est . . . . quin hoc idem Episcopis omnibus in sua cuique Diœcesi, in ædificationem tamen, non in destructionem liceat, pro illis in subditos tradita supra reliquos inferiores Sacerdotes auctoritate, præsertim quoad illa, quibus excommunicationis censura annexa est. Hanc autem delictorum reservationem, consonum est divinæ auctoritati, non tantùm in externa politia, sed etiam coram DEO vim habere.* Et can. 11. sic ait: *si quis dixerit, Episcopos non habere jus reservandi sibi casus, nisi quoad externam politiam, atque ideo casuum reservationem non prohibere, quominùs Sacerdos à reservatis verè absolvat; anathema sit.*

Id

Id etiam constat ex antiquissimo Ecclesiæ usu, & ex variis canonibus hac in re editis.

Et ratio ipsa hoc demonstrat. Nam omnis spiritualis jurisdictio pendet à summo Pontifice tanquam Ecclesiæ capite, & supremo ac universali Christi in terris Vicario, eique subordinatur: jurisdictio autem simplicium Sacerdotum est dependens à suis Episcopis, eisque subordinatur. At jurisdictio dependens ab aliquo, eique subordinata, potest ab illo limitari ad certa peccata, ac ligari; & nullum peccatum remitti potest etiam in foro interno sine jurisdictione expedita in illud.

His adde, quòd potestas reservandi valde expediat bono communi Ecclesiæ. Nam reservatio prudenter facta plurimùm valet ad punienda graviora peccata, & homines ab illis deterrendos; atque si ea commiserint, ut à superioribus, vel eorum specialiter ad id delegatis efficaciùs corrigi possint, & scandala, damna, aliorumque pericula ex talibus peccatis manantia certiùs amoveri.

Quare reservatio est tùm ad pœnam præteritorum peccatorum, tùm etiam ad cautelam futurorum.

Ex dictis patet summum Pontificem posse sibi reservare peccata in tota Ecclesia; Episcopos verò in tota sua Diœcesi.

Nota. Obligationes confessariorum, & cætera omnia, quæ in hoc tractatu sicut & in aliis prætermittuntur, continentur in nostra Theologia morali.

CAPUT VII.

De effectibus Sacramenti Pœnitentiæ.

Effectus hujus Sacramenti præter gratiam sanctificantem omnibus communem, & gratias actuales Sacramentales ad recidivum in peccatum lapsum vitandum suo tempore concedendas, sunt remissio peccatorum mortalium, remissio venialium, & reviviscentia meritorum.

ARTICULUS I.

Utrùm per Sacramentum Pœnitentiæ remitti possint omnia peccata mortalia?

Dico. Sacramentum Pœnitentiæ habet vim remittendi omnia peccata quantumvis gravia, & quantumvis sæpe commissa, illi rite subjecta, nempe per confessionem conjunctam cum contritione debita. Est de fide contra Montanistas, & Novatianos, aliosque Hæreticos, qui negarunt esse in Ecclesia potestatem remittendi peccata mortalia, vel omnia post baptismum commissa, vel eadem sæpius iterata, vel aliqua saltem gravissima, putà apostasiam, vel negationem fidei in suppliciis.

Prob. 1. Ex Scriptura, Joann. c.20. Christus absolutè & sine ulla limitatione dixit: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Et eandem potestatem promittens, Matth. c. 18. dixerat generaliter: *Quæcumque solveritis super Terram, erunt soluta & in Cœlo.* Promissio autem favorabilis, & benefi-

cium hoc divinum tam generaliter concessum, restringi non debet.

2. Ex Patribus, iis præsertim, qui Novatianorum hæresim confutarunt.

3. Ex universali & perpetua Ecclesiæ consuetudine quoscumque pœnitentes quibuscumque peccatis, & quantumvis sæpe iteraris inquinatos admittendi ad pœnitentiæ Sacramentum, & absolvendi, cùm rectè dispositi videntur.

4. Ex Conc. Lateran. IV. c. 1. ibi: *Si post susceptionem baptismi quisquam prolapsus fuerit in peccatum; per veram potest semper pœnitentiam reparari.* Et Trident. sess. 14. can. 1. definiente Pœnitentiæ Sacramentum institutum fuisse pro fidelibus Deo reconciliandis quoties post Baptismum in peccata labuntur.

Ratio à priori est voluntas Dei.

Ratio congrua est, quia id convenit infinitæ Dei misericordiæ, & infinitæ virtuti mortis Christi, quæ nobis in hoc Sacramento applicatur.

Præterea sicut Christus dedit Ecclesiæ potestatem remittendi per Baptismum omnia peccata ante ipsum commissa: ita conveniens fuit, ut ei daret potestatem remittendi per Pœnitentiæ Sacramentum omnia peccata, quæ post Baptismum committuntur, nam fideles propter suam fragilitatem tali potestate non minùs indigent, quàm infideles propter suam. Hæc autem potestas respectu fidelium non exercetur nisi per hoc Sacramentum, cùm Baptismus iterari non possit, nec valeat ad remittenda peccata post ipsum commissa.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Ex Matth. c. 12. peccatum in Spiritum-sanctum non remittetur neque in hoc sæculo, neque in futuro, ergo sunt quædam peccata, quæ non remittuntur, &c.

Resp. Disting. conseq. Quæ non remittuntur ordinariè & ob carentiam veræ conversionis, *conc. conseq.* quæ absolutè & nunquam remittuntur, quamvis ritè subjecta Sacramento Pœnitentiæ, *nego conseq.* Peccatum in Spiritum sanctum, de quo ibi Christus loquitur, est peccatum, quo cognita fidei veritas oppugnatur, & miracula in ejus confirmationem patrata, dæmonibus adscribuntur, & contemnuntur ea quæ ad salutem nostram à Deo fiunt. Hoc peccatum dicitur non remittendum, id est, difficillimè & rarissimè remittetur, quia ab eo peccator difficillimè & rarissimè convertitur, cùm viam divinæ gratiæ & suæ conversioni malitiosè obstruat, impugnando & contemnendo ea quæ Deus ad ejus salutem efficit. Quod autem difficillimè & rarissimè fit, vulgò dicitur nunquam fieri. Unde Christus vulgarem modum loquendi secutus, ait, *non remittetur*, id est, non ordinariè remittetur, sed difficillimè & rarissimè remittetur. Eodem sensu explicabis aliquos Patres.

Porro impugnatio veritatis fidei agnitæ, & miraculorum quibus confirmatur, item contemptus mediorum salutis dicuntur peccatum in Spiritum sanctum; quia illuminatio, miracula, & salutis media, cùm sint opera divinæ bonitatis specialia, adscribuntur specialiter Spiritui-sancto, cui appropriatur bonitas Dei.

Obj.

Obj. 2. Deuter. cap. 32. peccatum Iſraelitarum dicitur *venenum aſpidum inſanabile.* Et Jerem. cap. 30. dicitur: *inſanabilis fractura tua.* Ergo ſunt quædam peccata quæ non poſſunt curari, nec remitti.

Reſp. Diſting. conſeq. ordinariè & facilè vel ſine gratia, vel hypotheticè & conſequenter, nempe ex hypotheſi quòd peccator pœnitentiam repudiet, *conc. conſeq.* abſolutè, *nego conſeq.* nullum enim eſt peccatum abſolutè irremiſſibile in hac vita: quia nullum eſt, quod per perfectam contritionem & Sacramentum Baptiſmi vel Pœnitentiæ remitti non poſſit. Unde ſi quod peccatum dicitur non poſſe remitti, hoc intelligi debet de impotentia morali ſeu maxima difficultate ex parte converſionis peccatoris neceſſariæ ad remiſſionem peccatorum: vel de impotentia conſequente, ex eo quòd nempe peccator nolit agere pœnitentiam neceſſariam ad peccati remiſſionem; ſicut morbus dicitur ſimpliciter incurabilis, quando ægrotus abnuit medicinam, qua ſola curari poſſet, vel quando difficillimè & rariſſimè curatur.

Obj. 3. Exemplum Antiochi Regis, de quo, 2. Machab. c. 9. dicitur. *Orabat hic ſceleſtus Dominum, à quo non eſſet miſericordiam conſecuturus.* Item Eſau, de quo Paulus, Heb. c. 12. ait: *Non invenit pœnitentiæ locum, quamquam cum lacrymis inquiſiſſet eam.*

Reſp. Ad 1. Antiochus peccatorum remiſſionem non obtinuit defectu pœnitentiæ ſeu contritionis veræ, ſupernaturalis & perfectæ; quia ſcilicet non dolebat de peccatis ex perfecto Dei amore, ſed ex ſolo deſiderio ſanitatis recuperandæ.

Ad 2. Idem reſpondet S. Thomas. Videtur tamen illius loci ſenſus eſſe hic, nempe non potuiſſe Eſau lacrymis ſuis obtinere, ut patrem ſuum Iſaac pœniteret benedictionis datæ Jacob, illamque in ejus gratiam retractaret. Unde ibi agitur de pœnitentia ſeu retractatione Iſaac, non Eſau.

Obj. 4. Illud, 1. Reg. c. 2. *Si peccaverit vir in virum, placari ei poteſt Deus. Si autem in Dominum peccaverit vir, quis orabit pro eo?* Ergo peccata quædam gravia remitti non poſſunt.

Reſp. Diſting. conſeq. Remitti non poſſunt æque facilè ac cætera peccata minùs gravia, idque ex parte peccatoris, nempe ob majorem difficultatem veræ contritionis, *conc. conſeq.* remitti non poſſunt abſolutè, *nego conſ.* ibi Heli loquitur more humano: nam inter homines, rari inveniuntur, qui apud Principem intercedere audeant, quando reus perſonam Principis immediatè læſit.

Præterea non dixit, nemo orare poterit, ſed, *quis orabit pro eo?* hoc eſt, non quicumque poterit facilè pro eo gratiam converſionis & veniam à Deo obtinere, ſed ad hoc adhibendus eſt inſignis Dei amicus. Ita S. Ambroſius.

Porro hæc verba ſolùm à Scriptura referuntur tanquam dicta ab Heli, nec ſunt Auctoris Sacri.

Obj. 5. Act. c. 8. ſic Petrus Simonem Magum baptizatum alloquitur: *Pœnitentiam age ab hac nequitia tua: & roga Deum, ſi forte remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui.*

Resp. Vox *fortè* in Scriptura non semper incertitudinem significat, ut patet ex illo, Prov. c. 24. *in ruina ejus* (inimici) *ne exultet cor tuum: ne fortè videat Dominus, & displiceat ei.* Sed interdum significat hominis libertatem & rei difficultatem, ut, Jerem. c. 26. *Noli subtrahere verbum, si fortè audiant & convertantur unusquisque à via sua mala: & pœniteat me mali, quod cogito facere eis propter malitiam studiorum eorum.* Vel particula *fortè* ibi significat dubiam remissionem propter dubiam pœnitentiam: incertum enim erat, an Simon acturus esset veram pœnitentiam.

Obj. 6. Illud, Heb. c. 6. *Impossibile est, eos qui semel sunt illuminati... & participes facti sunt Spiritus-sancti... & prolapsi sunt, rursus renovari ad pœnitentiam, rursum crucifigentes sibimetipsis Filium Dei, & ostentui habentes.* Ergo peccata baptizatorum non possunt ampliùs remitti.

Resp. Nego conseq. Quia Apostolus ibi loquitur de impossibilitate renovationis propriæ Baptismi, quæ consistit in plena ac perfecta remissione peccatorum tam quoad omnem pœnam, quàm quoad culpam: quam quidem renovationem semel amissam recuperari impossibile est, eò quòd Baptismus iterari non possit. Quare sensus loci objecti est: impossibile est eos, qui semel per Baptismum justificati sunt, & postea mortaliter peccarunt, rursus perfectam ac plenam obtinere renovationem consistentem in remissione peccatorum non solùm quoad culpam, sed etiam quoad omnem pœnam; obtinere, inquam, per pœnitentiam illam facilem, quæ ad Baptismum sufficit, & per ipsius Baptismi iterationem.

Dices. Hæc interpretatio nullo fundamento solido nititur.

Resp. Nego. Nam est omnium fere veterum, ex hoc loco probantium Baptismum iterari non posse, & patet ex toto contextu, tùm ex verbo *renovari*, quod baptismo simpliciter & specialiùs convenit; Baptismus enim vocatur ab eodem Apostolo, Tit. c. 3. *Lavacrum regenerationis & renovationis;* tùm ex his vocibus sequentibus *Rursum crucifigentes sibimetipsis Filium Dei;* nam cùm Baptismus sit figura & repræsentatio mortis Christi; per Baptismum enim teste Apostolo configuramur morti Christi; qui iterum baptizantur, hoc ipso significant Crucem à Christo susceptam, & priore unicoque baptismo adumbratam non sufficere, sed opus esse, ut Christus iterum crucifigatur, ut secundum Baptismum instituat. Unde iteratione Baptismi Christum in se ipsis figuratè crucifigunt, ejusque mortis efficaciam vilipendunt. Patet etiam ex scopo Apostoli: nam hoc loco dedocet Hebræos, qui in Judaismo baptismis, seu lotionibus uti soliti, postea Christiani facti putabant iterato Baptismo peccata expiari.

Igitur ibi non agitur de renovatione minùs perfecta, quæ fit per pœnitentiam laboriosam seu Sacramentum Pœnitentiæ, remanente reatu aliquo pœnæ

pœnæ temporalis, & obligatione satisfaciendi per opera pœnalia.

Nota. Sunt tamen qui hunc locum explicant de impossibilitate morali, seu maxima difficultate conversionis & pœnitentiæ in iis, qui maximis Dei donis acceptis, in peccata iterum labuntur.

Obj. 7. Illud, Hebr. cap. 10. *Voluntariè enim peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis Hostia.*

Resp. Sensus est: peccantibus peccato apostasiæ, seu à fide Christi deficientibus nulla superest Hostia, qua peccata expient in tali statu & ab iis justificentur; cùm Christum, qui sôla est peccati expiativa Hostia, abnegent. Unde talibus nulla superest venia non quidem absolutè, sed hypotheticè; ex hypothesi scilicet quòd à Christo deficiant, nec jam illum colere velint fide, spe, & charitate.

Obj. 8. Illud, 1. Joann. c. 5. *Est peccatum ad mortem, non pro illo dico ut roget quis.*

Resp. Per illud peccatum ad mortem intelligitur peccatum impœnitentiæ finalis, quod remitti non potest: quia est peccatum, quod instanti mortis actu existit. Hoc autem peccatum subjici non potest Sacramento Pœnitentiæ: nam neque potest ei subjici ipso mortis instanti, cùm sola peccata præterita per pœnitentiam retractata possint illi ritè subjici: neque etiam post mortem, cùm post mortem jam non sit locus Sacramento Pœnitentiæ.

Inst. Omne peccatum mortale est peccatum ad mortem. Ergo ibi intelligitur omne peccatum mortale.

Resp. Nego anteced. In sensu loci objecti. Nam hoc loco per peccatum ad mortem intelligitur peccatum, irrevocabiliter adjunctam habens mortem æternam. Impœnitentiæ autem finalis peccatum, sive sit voluntaria privatio pœnitentiæ, sive quodvis aliud peccatum, vocatur specialiter peccatum ad mortem, quia irrevocabiliter adjunctam habet mortem æternam, quam infallibiliter infert sine ullo remedio. Alia verò peccata mortalia non dicuntur simpliciter & specialiter peccatum ad mortem, quia non habent adjunctam irrevocabiliter mortem æternam: nam vita animæ per pœnitentiam restitui potest. Quare ibidem dicitur: *Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petat; & dabitur ei vita peccanti non ad mortem.* Ubi per peccatum non ad mortem intelligitur peccatum mortale, quod nempe adimit vitam peccanti; alioqui non diceretur: *& dabitur ei vita*, si jam illam haberet.

Observa. Per peccatum ad mortem potest etiam intelligi peccatum apostasiæ, vel obdurationis, vel contra Spiritum-sanctum, quo peccator se in malo obfirmat, & viam suæ conversionis ex malitia obstruit: vel etiam peccatum habitus, aut quodlibet gravissimum peccatum, à quo rarissimè & difficillimè homines convertuntur: quod quidem dicitur peccatum ad mortem, quia habere solet mortem æternam adjunctam; sicut morbi quidam vocantur lethales, quia eos plerumque mors sequitur, raròque

ac

ac difficilè curantur & pro talium peccatorum venia obtinenda non præcipit Joannes, ut cum eadem fiducia oremus ſicut pro aliis; nec audet certam impetrandi ſpem facere, quamvis non prohibeat etiam pro illis orare.

Obj. 9. Si Sacramentum Pœnitentiæ habet vim remittendi quælibet peccata, tam facilè graviſſima per illud remittuntur, quam alia: falſum conſeq. ergo.

Reſp. Diſting. ſequel. maj. Quantùm eſt ex parte Sacramenti, *conc. maj.* quantùm eſt ex parte peccatoris, & ejus diſpoſitionis, *nego maj.* peccata quædam malitiæ, & graviora difficiliùs ac rariùs remittuntur, non defectu Sacramenti Pœnitentiæ; ſed quia difficilius & rarius eſt habere diſpoſitionem requiſitam, nempe veram & efficacem contritionem. Nam ſunt quædam peccata, quæ difficiliùs retractantur & emendantur, & quæ ſpecialiter merentur privationem gratiarum potentiorum, quas Deus ſæpe aliis peccatoribus miſericorditer concedit, juxta illud, 1. Tim. c. 1. *Miſericordiam conſecutus ſum, quia ignorans feci.*

Obj. 10. Ex Patribus Deus, non homo remittere poteſt peccata. Ergo Sacerdotes non habent hanc poteſtatem, &c.

Reſp. Patres illi loquuntur de poteſtate propria, abſoluta, independente, & principali. At agnoſcunt etiam in Sacerdotibus poteſtatem remittendi peccata, ſed dependentem, miniſterialem, inſtrumentalem, & certis legibus à Chriſto præſcriptis aſtrictam. Unde peccata remittere non poſſunt niſi verè pœnitentibus & confeſſis.

Obj. 11. Aliqui Patres videntur ſentire eſſe aliquod peccatum irremisſibile.

Reſp. Intelligunt difficiliùs ac rariùs remiſſibile ob difficiliorem & rariorem contritionem: ſicut morbus dicitur inſanabilis, quando difficilè & rariſſimè curatur. Vel intelligunt illud peccatum eſſe conjunctum cum impœnitentia finali, ideoque eſſe omnino irremiſſibile, ſed conſequenter ad defectum pœnitentiæ.

Obj. 12. Si quotiescumque peccata gravia admittuntur, toties remitti poſſint per Sacramentum Pœnitentiæ, daretur hominibus peccandi licentia. Falſum conſeq. ergo.

Reſp. Nego ſequel. maj. Quia peccata in hoc Sacramento non remittuntur ſine vera contritione, & efficaci odio peccati cum firmo propoſito non peccandi in poſterum, & ſimul obligatione ac voluntate Deo ſatisfaciendi per opera pœnalia. Quæ omnia à peccato avertunt.

Quinimò ſi nullum daretur remisſionis peccatorum obtinendæ medium, deſperatio homines in quælibet ſcelera & vitia præcipites in perpetuum ageret; nec unquam peccatores ex infirmitate lapſi reſipiſcerent. Quare hoc Sacramentum per ſe peccata curat, & ab illis avertit. Hinc S. Auguſtinus, ſerm. inter homil. 50. ait: *Si clauderetur aditus pœnitentiæ, nonne ille peccator tantò magis adderet peccata peccatis; quantò magis ſibi deſperaret ignoſci? .... Ecce ad utrumque vigilavit*

pro

pro nobis providentia Dei. Ne deſperando augeamus peccata, propoſitus eſt pœnitentiæ portus. Rurſus ne ſperando augeamus, datus eſt dies mortis incertus.

Obj. 13. Si Sacramentum Pœnitentiæ poſſet remittere omnia peccata poſt Baptiſmum commiſſa, poſſet etiam remittere peccata ante Baptiſmum admiſſa. Falſum conſeq. Ergo.

Reſp. Nego ſequel. maj. Quia hoc Sacramentum inſtitutum eſt ad modum judicii exercendi à Sacerdotibus tanquam judicibus à Chriſto delegatis circa perſonas jurisdictioni Eccleſiæ ſubjectas, & cauſas ſeu peccata à ſubditis Eccleſiæ admiſſa, ut patet ex Conc. Trident. ſeſſ. 14. c. 2. & can. 1. at homines nondum baptizati non ſubjacent Eccleſiæ jurisdictioni juxta illud, 1. Cor. c. 5. *Quid enim mihi de iis, qui foris ſunt judicare?* ac proinde peccata ante Baptiſmum commiſſa non pertinent ad Eccleſiæ jurisdictionem, cùm commiſſa ſint à non ſubditis Eccleſiæ.

Obj. 14. Baptiſmus iterari non poteſt in eadem perſona, ergo nec Sacramentum Pœnitentiæ.

Reſp. Nego conſeq. Diſparitas eſt, 1. quia Baptiſmus primariò inſtitutus eſt ad delendum peccatum originale, quod iterari non poteſt. 2. Quia Baptiſmus inſtitutus eſt per modum generationis ſpiritualis reſpondentis generationi corporali, quæ fit tantùm ſemel. At Sacramentum Pœnitentiæ inſtitutum eſt per modum judicii, quod ſæpe iteratur, & quotiescumque adeſt cauſa; atque etiam medicinæ, quæ ſæpe neceſſaria eſt eidem homini. 3. Quia Baptiſmus characterem imprimit indelebilem, qui proinde reddit ſubjectum incapax ſimilis Sacramenti. At Sacramentum Poenitentiæ nullum characterem imprimit.

Quæres 1. *Utrùm hoc Sacramentum peccata remittat tùm quoad culpam, tùm quoad pœnam æternám?*

Reſp. 1. Per Sacramentum Poenitentiæ remittuntur peccata quoad culpam. Eſt de fide. Conſtat ex dictis, & adhuc,

Prob. 1. Ex ſcriptura. Joann. c. 20. *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis.* At peccatum ſimpliciter eſt ipſamet culpa, & non tantùm reatus alicujus poenæ temporalis. Item in hoc Sacramento Sacerdotes quæcumque peccata ſolvere poſſunt, juxta illud, Matth. c. 18. *Quæcumque ſolveritis ſuper Terram, erunt ſoluta & in Cœlo.*

2. Ex Conc. Trident. ſeſſ. 14. can. 1. hoc Sacramentum inſtitutum eſt pro fidelibus lapſis *Ipſi Deo reconciliandis.* Et c. 3. ait: *Effectus hujus Sacrcmenti, quantùm ad ejus vim & efficaciam pertinet, reconciliatio eſt cum Deo.* At reconciliatio peccatoris cum Deo fieri non poteſt ſine remiſſione omnium peccatorum mortalium quoad culpam. Ergo.

Reſp. 2. Per hoc Sacramentum omnia peccata remittuntur etiam quoad poenam æternám. Sequitur ex 1. Reſponſione, & iisdem argumentis conſtat. Adhuc tamen

Prob. Quotiescumque peccatum mortale remittitur quoad culpam, remittitur etiam quoad reatum poenæ æternæ. Ergo, &c. *Prob. ant.* 1. Ex ſcriptu-

ſcriptura. Rom.c.8. *Nihil ergo damnationis eſt iis, qui ſunt in Chriſto Jeſu.* Hoc eſt, neque cauſa damnationis, neque damnatio eſt iis, qui ſunt juſtificati per Chriſti gratiam. At ii, quibus remittuntur peccata quoad reatum culpæ, ſunt juſtificati: ergo non eſt iis damnatio æterna. Item, Rom. c.6. *Nunc verò liberati à peccato, ſervi autem facti Deo, habetis fructum veſtrum in ſanctificationem, finem verò vitam æternam.* 2. Ex Concil. Trid. ſeſſ. 6. c. 7. non fit remiſſio peccatorum mortalium quoad reatum culpæ niſi per infuſionem gratiæ ſanctificantis, qua homo fit amicus Dei, & hæres vitæ æternæ, proindeque jam non eſt obnoxius pœnæ æternæ.

Quæres 2. *Utrùm unum peccatum mortale remitti poſſit ſine alio?*

Reſp. Unum peccatum mortale numquam remitti poteſt ſine omnibus aliis in eodem homine, ſaltem de potentia ordinaria, id eſt, ſecundùm præſens decretum divinum.

Prob. Nam unum mortale peccatum ſecundùm præſens decretum divinum non remittitur, niſi per infuſionem gratiæ ſanctificantis, quæ non poteſt eſſe cum ullo peccato mortali. Nam gratia ſanctificans reddit hominem Dei filium adoptivum & hæredem vitæ æternæ, ut definit Conc. Trid. ac proinde non poteſt eſſe cum ullo peccato mortali, quod efficit hominem ſervum diaboli, Dei inimicum, & æternæ damnationis reum.

ARTICULUS II.

De remiſſione peccatorum venialium per Sacramentum Pœnitentiæ, & extra illud.

§. I.

Utrùm & quomodo remittantur peccata venialia per Sacramentum Pœnitentiæ?

Dico 1. Per Sacramentum Pœnitentiæ remittuntur ex opere operato peccata venialia ei rite ſubjecta.

Prob. 1. Ex illo, Jo. c. 20. *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis.* Nulla eſt autem ratio excipiendi peccata venialia ex his Chriſti verbis favorabilibus, generalibus, nullamque limitationem continentibus, ſicut eſt ratio illa non ſubjiciendi onerosæ retentioni. Neque conveniebat, ut hoc Sacramentum remittere peccata mortalia poſſet, non poſſet venialia, quæ ſunt leves offenſæ, quæque faciliùs remitti poſſunt.

2. Ex Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 5. declarante *peccata venialia rectè & utiliter in confeſſione dici.*

3. Ex approbato ab eodem Concilio piorum hominum uſu, qui venialia confitentur, ut eorum remiſſionem per Sacerdotalem abſolutionem conſequantur.

Dico 2. Ut peccata venialia per Sacramentum Pœnitentiæ remittantur, requiritur contritio formalis conſiſtens in dolore & deteſtatione de illis cum propoſito formali ea vitandi. Nam contritio formalis ex inſtitutione Chriſti

Christi est essentialiter requisita ex parte pœnitentis ad remissionem peccati in hoc Sacramento. Imò justus, qui ad hoc Sacramentum sine dolore ullius peccati venialis scienter accederet, per se loquendo peccaret mortaliter; quia irritum ultrò redderet Sacramentum, cùm contritio sit illius pars essentialis, nec tamen ullam habeat, ideoque grave sacrilegium admitteret.

Obj. Si propositum vitandi venialia requiritur ad illorum remissionem, numquam remitti poterunt omnia. Nam non possumus habere propositum vitandi omnia omnino peccata venialia: illa enim omnia toto vitæ tempore vitare impossibile est sine speciali privilegio, quod soli B. Virgini concessum est.

Resp. Nego sequelam & ejus probationem. Nam cum auxilio gratiæ possumus & debemus habere propositum generale, absolutum, & efficax vitandi omnia peccata venialia tum collectivè, tum distributivè sumpta, quamvis sine speciali privilegio non possimus potentia reducenda ad actum omnia reipsa vitare longo tempore. Nam cum gratia Dei sine tamen speciali privilegio possumus habere detestationem omnium venialium, incompossibilem cum omni affectu peccandi venialiter quamdiu ipsa durat; ita ut si semper duraret, numquam committeretur veniale peccatum: ac proinde possumus habere propositum generale de se absolutum & efficax numquam peccandi venialiter, quamvis hoc propositum postea mutaturi simus pro nostra fragilitate, & venialiter peccaturi, quæ fragilitas nobis verè displicet.

Observa. Ut omnia peccata venialia remittantur, requiritur dolor ac detestatio generalis & efficax de illis omnibus, cum proposito efficaci illa omnia in posterum vitandi. Ad remissionem verò aliquorum venialium requiritur & sufficit dolor ac detestatio de illis solis cum proposito illa vitandi: nam unum veniale remitti potest sine alio, nec ullum est incompossibile cum gratia sanctificante.

§. II.

Utrùm peccata venialia remittantur ex opere operato per alia Sacramenta?

Dico 1. Id certum est de Baptismo, Eucharistia, & Extrema-Unctione, ut suo loco probatum est. Probabilius est etiam per cætera Sacramenta remitti peccata venialia, ea potissimum, quæ speciali cujusque fini opponuntur, ut per matrimonium ea quæ repugnant castitati & statui conjugali; per ordinem quæ religioni & statui Clericali. Quia hæc quoque Sacramenta instituta sunt ad sanctificandas animas, easque perducendas in finem ultimum: ac proinde ad removenda impedimenta tum sanctitatis, tum fruitionis Dei, qualia sunt peccata venialia. Nam peccata venialia abundantiam gratiarum ad sanctitatem augendam necessariarum impediunt, ad peccatum mortale, proindeque ad sanctitatis jacturam disponunt, & ab assecutione beatitudinis retardant. Vide S. Thomam, qu. 87. art. 3.

Dico 2. Ad remiſſionem peccatorum venialium per Sacramenta obtinendam, excepto Pœnitentiæ Sacramento, ſufficit pœnitentia virtualis, incluſa in pio aliquo ergaDeum affectu ſupernaturali habente oppoſitionem cum illis, ſeu incompatibili cum affectu ad illa. Quia pœnitentia formalis nec eſt pars eſſentialis aliorum Sacramentorum, ſicut eſt Sacramenti Pœnitentiæ; nec diſpoſitio eſſentialiter requiſita ad illorum remiſſionem.

§. III.

Utrùm Sacramentalia vim habeant remittendi peccata venialia ex opere operato?

Nota. Per Sacramentalia hic non intelliguntur Sacramenta ipſa, neque eorum partes, neque cæremoniæ ad illorum ornatum ac ritum ſolemnem inſtitutæ; ſed intelliguntur res aliquæ vel actiones ſacræ, cujuſmodi ſunt aqua benedicta, palmæ, cineres, cerei benedicti, panis benedictus, oratio in loco ſacro, oratio Dominica, tunſio peccatoris, confeſſio generalis expreſſa his verbis. *Confiteor Deo omnipotenti, &c.* Epiſcopi vel Abbatis conſecrati benedictio, item variæ Unctiones non Sacramentales.

Dico. Sacramentalia non habent vim remittendi peccata venialia immediatè & ex opere operato. Ita communiter.

Prob. Sacramentalia habere vim remittendi peccata venialia ex opere operato, & illa habere vim conferendi infallibiliter remiſſionem venialium omnibus obicem non ponentibus, eo ipſo quòd adhibentur. Atqui Sacramentalia hanc vim non habent. Ergo. *Prob. min.* Sacramentalia non poſſunt habere talem vim niſi ex inſtitutione Dei, cujus ſolius eſt de jure ſuo diſponere, & offenſas ſuas remittere vel per ſe immediatè, vel per media à ſe in hunc finem inſtituta. Atqui Sacramentalia non habent ex inſtitutione divina vim conferendi infallibiliter remiſſionem venialium omnibus obicem non ponentibus, eo ipſo quòd adhibentur. Nam talis inſtitutio neque ex Scriptura, neque ex Traditione ſufficienter probari poteſt. Ergo, &c.

Sacramentalia tamen ex inſtitutione, Benedictione & Oratione Eccleſiæ, virtutem, quam Eccleſia ipſis à Chriſto impetravit, habent conferendi gratias actuales, quibus ad aliquos actus virtutum, v. g. pœnitentiam excitantur ii, qui his Sacramentalibus piè utuntur.

Obj. 1. Can. *aquam* de conſecrat. diſt. 3. aqua benedicta dicitur ſanctificare, mundare.

Reſp. Ad ſummum hic canon ſignificat aquam benedictam propter Eccleſiæ orationem ipſi applicatam valere ad ſanctificationem & mundationem à venialibus, non quidem immediatè, ſed mediantibus gratiæ auxiliis excitantibus ad actus pœnitentiæ ſaltem virtualis, quæ uſu Sacramentalium per modum impetrationis & intuitu meritorum Eccleſiæ obtinentur. Non tamen ſemper & infallibiliter impetrantur auxilia illa gratiæ per Sacramentalia propter orationem Eccleſiæ ipſi applicatam, quia non ſemper Ec-

Eccleſiæ preces exaudiuntur, eò quòd ii pro quibus orat, obicem ponant.

Obj. 2. L. 3. Regum, c. 8. dicitur, quòd Deus propter orationem factam in Templo propitiaturus ſit peccatis orantium.

Reſp. Hæc verba dicta ſunt univerſaliter de peccatis tum mortalibus, tum venialibus; & ſolùm ſignificant orationem factam in loco ſacro habere vim quamdam impetrandi media neceſſaria ad peccatorum remiſſionem obtinendam, & majorem quidem propter circumſtantiam externam loci ſacri: quæ media faciliùs pro venialibus quàm pro mortalibus, & in loco ſacro quàm in non ſacro impetrantur.

§. IV.

Utrùm & quomodò venialia remittantur ex opere operantis, & extra Sacramenta?

Nota 1. Agitur hic de remiſſione venialium in juſto. Nam ex communi ſententia peccatum veniale non remittitur in homine exiſtente in ſtatu peccati, niſi ſimul remittatur peccatum mortale, quia ſola attritio hominis Dei inimici non habet ex ſe vim remittendi venialia, & nulla habetur promiſſio divina remittendi ejuſmodi peccata propter ipſam ſolam attritionem peccatoris. Imò non convenit, ut Deus ullam offenſam condonet inimico permanenti inimico. Igitur peccata venialia ut conjuncta cum mortali non remittuntur niſi per Sacramentum in re vel in voto ſuſceptum.

Econtra remitti poteſt peccatum mortale abſque remiſſione venialium, quando nempe homo non dolet de venialibus, nec ſufficienter diſponitur ad eorum remiſſionem: peccatum enim veniale non repugnat cum gratia ſanctificante.

Nota 2. Quamvis unum mortale remitti non poſſit ſine omnibus aliis ejuſdem hominis; poteſt tamen unum veniale ſine omnibus aliis remitti: quia poteſt homo deponere affectum ad aliquod veniale, & retinere ad aliud; & aliunde gratia ſanctificans non eſt incompatibilis cum venialibus.

Dico 1. Peccata venialia in homine juſto remitti poſſunt ex opere operantis, & independenter à Sacramento Pœnitentiæ. Ita omnes. Et conſtat ex Conc. Trident. ſeſſ. 14. c. 5. ubi ait: *Nam venialia, quibus à gratia Dei non excludimur .... taceri citra culpam, multiſque aliis remediis expiari poſſunt.* Et verò venialia: utpote leviora debuerunt remitti faciliùs, & per plura media quàm mortalia.

Dico 2. Peccata venialia etiam ſola non poſſunt ſecundùm præſens decretum remitti ſine formali vel virtuali pœnitentia ſeu retractatione. Ita communiter Theologi cum S. Thoma.

Prob. Quia Sapientiæ & Juſtitiæ divinæ planè convenit, ut nulla offenſa contra ipſum voluntate phyſicè propria admiſſa remittatur ſine retractatione ac diſplicentia ſaltem virtuali. Ergo rectè creditur Deus, qui naturalem rerum exigentiam ac convenientiam ſemper ſervat citra privilegium Eccleſiæ certò notum, ſtatuiſſe, ut quælibet peccata etiam venialia num-

numquam condonarentur ſine formali aut ſaltem virtuali eorumdem deteſtatione.

Dixi, *vel virtuali.* Nam quamvis actus ad remiſſionem venialium neceſſarius, ſit per ſe primò ex inſtitutione divina dolor ac deteſtatio formalis & efficax peccati; ſufficere tamen poteſt aliqua pœnitentia virtualis, conſiſtens in aliquo actu ſupernaturali virtutis incompoſſibili cum affectu ad veniale, & vi cujus homo illud deteſtaretur, ſi memoriæ occurreret.

Dico 3. Ad remiſſionem venialium in homine juſto ſufficit actus charitatis, vel contritionis perfectæ venialibus illis oppoſitæ. Nam talis actus remittit mortalia. Ergo à fortiori ad venialium remiſſionem ſufficit, modò ille actus ſe extendat ad venialia, ſive excludat affectum ad illa venialia, nam ſine iſta excluſione non habetur virtualis eorum retractatio, ideoque nec pœnitentia. Actus autem charitatis affectum ad venialia cenſetur excludere univerſaliter ſeu reſpectu omnium, quando quis vi talis actus ita affectus eſt, ut nullum veniale vellet admittere, & de quolibet admiſſo doleret ſi memoriæ occurreret. Excludit verò dumtaxat particulariter ſeu reſpectu aliquorum, ſi vi illius actus ita quis affectus ſit, ut nollet aliquod veniale in particulari hoc vel illud committere.

Dico 4. Ad remisſionem venialium in juſto extra Sacramentum non requiritur charitas aut contritio perfecta; ſed ſufficit attritio concepta ex motivo ſupernaturali, quod Deum aliquo modo reſpiciat, cujusmodi eſt, v. g. quod peccatum veniale ſit contra obedientiam & reverentiam Deo debitam etiam in levisſimis rebus, quòd retardet poſſeſſionem Dei ſuper omnia dilecti ut noſtri ſummi boni, &c. item ſufficit pœnitentia virtualis contenta in aliquo actu ſupernaturali ex ſimili motivo. Ita communius Doctores contra alios docentes extra Sacramentum requiri charitatis vel contritionis perfectæ actum.

Prob. 1. Ex S. Thoma, 3. p. q. 87. art. 1. ubi ait: *ſequitur quòd* (ad remiſſionem venialium) *requiratur quædam virtualis diſplicentia, putà cum aliquis hoc modo fertur ſecundùm effectum in Deum & res divinas, ut quidquid ſibi occurreret, quod eum ab hoc motu retardaret, diſpliceret ei, & doleret ſe hæc commisſiſſe.*

2. Ex Conc. Trident. ſeſſ. 14. c. 5. ſuprà citato *venialia multis aliis remediis* præter Sacramentum Pœnitentiæ *expiari poſſunt.* Ergo non ſolo actu charitatis vel contritionis perfectæ remitti poſſunt.

3. Venialia, quæ ſunt leves Dei offenſæ; debent faciliùs remitti, quàm mortalia quæ ſunt graves Dei injuriæ, ejus odium & inimicitiam parientes. Ergo ad remiſſionem venialis extra Sacramenta requiri non debet perfecta contritio vel charitas ſicut ad remiſſionem mortalis.

4. Gratia ſanctificans magnum valorem attritioni hominis juſti tribuit; & attritio illa efficaciter mutat voluntatem, & excludit affectum omnem ad venialia, quorum eſt deteſtatio, & quidem ex motivo aliquo Deum reſpiciente.

Dico

Dico 5. Ad remiſſionem venialium etiam in juſto extra Sacramentum obtinendam, non ſufficit attritio concepta ex motivis imperfectioribus, & quæ Deum aliquo modo non reſpiciant, qualis eſt attritio concepta ex metu ſolarum pœnarum ſenſus Purgatorii.

Prob. Quia ſi quælibet attritio etiam concepta ex illis motivis imperfectioribus ſufficeret, Sacramentum Pœnitentiæ numquam peccata venialia remitteret, ſed ſemper jam priùs remiſſa præſupponeret: nam ſemper remiſſa eſſent per attritionem, quæ abſolutionem præcedere debet. Falſum conſequens: nam hoc repugnat tum communi fidelium ſenſui & uſui, qui venialia confitentur ad eorum remiſſionem per abſolutionem Sacerdotalem obtinendam: tum Concil. Trident. c. 5. citato aſſerenti venialia rectè & utiliter in confeſſione declarari, utique in ordine ad eorum abſolutionem obtinendam, ut etiam patet ex his verbis quæ ſubjicit: *Quod piorum hominum uſus demonſtrat.*

§. V.

Quomodò remittantur venialia peccata juſti, qui cum illis, ſeu ante illorum remiſſionem moritur, ut accidit in caſu repentino mortis?

Dico. Remittuntur quoad reatum culpæ per actum contritionis perfectæ omnibus venialibus oppoſitum; quem quidem actum ejus anima gratia adjuta elicit primo inſtanti ſeparationis ſuæ à corpore, vel ſaltem paulò poſt in Purgatorio. Ita communiter cum S. Thomâ, q. 7. de malo, a. 11. ubi ait: *Venialia remittuntur poſt hanc vitam quantùm ad culpam, eo modo quo remittuntur in hac vita, ſcilicet per actum charitatis in Deum, repugnantem venialibus in vita commiſſis.*

Prob. Quia Scriptura & Patres generatim ad peccatorum perſonalium remiſſionem pœnitentiam aliquam requirunt: ergo non debent reſtringi ad ſtatum hujus vitæ, cum nullum ſit legitimum hujuſmodi limitationis fundamentum. Quare reatus culpæ venialis, cui reſpondet in Deo jus leviter indignandi, remittitur per actum ſupradictum. Reatus verò pœnæ extinguitur condigna ſolutione & rigida ſatis paſſione, Deo ita ſtatuente.

Porro per actum illum contritionis perfectæ poſt hanc vitam à juſto elicitum remittuntur venialia quoad reatum culpæ per modum ſatisfactionis, vel ſaltem impetrationis.

ARTICULUS III.

Utrùm merita per peccatum ſubſequens mortificata, peccato hoc per Sacramentum Pœnitentiæ in re vel in voto ſuſceptum remiſſo, reviviſcant?

Nota 1. Triplicis generis opera à Theologis diſtinguuntur, ſcilicet opera viva, mortificata, & mortua. Opera viva, quæ dicuntur ſimpliciter merita, ſunt opera bona, quæ fiunt ab homine juſto, & promerentur felicitatem æternam, ejuſque augmentum. Opera mortificata ſunt opera illa viva ſeu meritoria, quæ per ſuperveniens peccatum mor-

mortale impediuntur, ne effectum ſuum ſeu præmium conſequantur, nempe ne perducant ad beatitudinem æternam.

Opera mortua duplicia ſunt, nempe effectivè, & privativè. Opera mortua effectivè ſeu mortifera, ſunt opera graviter mala, quæ ſpiritualem mortem animæ inferunt, illam privando gratia ſanctificante & charitate habituali, quæ eſt ſupernaturalis vita animæ. Opera mortua privativè ſunt opera bona & ſupernaturalia facta in ſtatu peccati, quæ proinde non ſunt meritoria vitæ æternæ.

Nota 2. Nunc duplex eſt ſuper ea re Theologorum ſententia in ſcholis recepta. Prima eſt Thomiſtarum, qui ut plurimùm docent merita reviviſcere, non ſemper ad totum præmium eſſentiale, quod ante peccatum illis debebatur, ſed ſolùm juxta proportionem contritionis, per quam reſurgitur à peccato. Hunc autem proportionis modum alii aliter explicant. Altera ſententia eſt cæterorum Theologorum, qui cum Scoto docent merita remiſſo peccato, ſemper reviviſcere ad totum præmium eſſentiale, ipſis ante mortalem culpam ſubſequentem debitum.

§. I.

Dico. Merita, peccato ſubſequente remiſſo, reviviſcunt quoad totum præmium eſſentiale, ipſis ante mortalem culpam debitum.

Prob. 1. Ex Scriptura Ezech. c. 18. *Si impius egerit pœnitentiam..... omnium iniquitatum ejus non recordabor, in juſtitia ſua, quam operatus eſt, vivet.* Et c. 33. *Impietas impii non nocebit ei in quacumque die converſus fuerit ab impietate ſua.* At ſi homo reſurgens non recuperaret jus ad totum præmium eſſentiale prioribus meritis reſpondens, Deus ſemper ejus iniquitatum recordaretur, illas in æternum puniendo privatione præmii eſſentialis meritis prioribus debiti, vel partis hujus præmii, ſicque impietas impii quamvis remiſſa, plurimùm ei noceret in æternum. Gal. c. 3. *tanta paſſi eſtis ſine cauſa? ſi tamen ſine cauſa.* Hoc eſt, ſecundùm Ambroſium, Hieronymum, Chryſoſtomum, & alios Patres, ſi tamen dicendi eſtis ſine fructu iſta paſſi, cùm ſi volueritis per Pœnitentiam Deo reconciliari, paſſionum iſtarum mercedem ſitis accepturi.

Hebr. c. 6. *Non enim injuſtus Deus, ut obliviſcatur operis veſtri, & dilectionis quam oſtendiſtis in nomine ipſius.* Quem locum de meritis mortificatis intelligunt Ambroſius, Chryſoſtomus, Anſelmus, & alii Patres.

Prob. 2. Ex Conc. Trident. ſeſſ. 6. c. 16. & can. 32. Opera meritoria totam mercedem ac gloriam ſibi debitam conſequuntur ſuo tempore, modò operans decedat in gratia: quæ ſola conditio à Conc. requiritur ad totum præmium eſſentiale bonis operibus debitum conſequendum, & impletur ab eo, qui à peccato merita ſubſequente reſurgens, poſtea moritur. Sic autem habet Concil. ſeſſ. 6. c. 16. *Nihil ipſis juſtificatis ampliùs deeſſe credendum eſt, quominùs plenè illis quidem operibus, quæ in Deo ſunt facta, divinæ legi pro hujus vitæ ſtatu ſatisfeciſſe, & vitam*

vitam æternam suo etiam tempore, si tamen in gratia decesserint, consequendam, verè promeruisse censeantur. Et can. 32. *Si quis dixerit ..... ipsum justificatum bonis operibus .... non verè mereri augmentum gratiæ, vitam æternam, & ipsius vitæ æternæ, si tamen in gratia decesserit, consecutionem atque etiam gloriæ augmentum, anathema sit.* Ex quo adhuc sic argumentor. Ut merita totum præmium essentiale suo tempore assequantur, requiritur tantùm decessus in gratia. Ergo non requiritur præterea, ut Pœnitentia, per quam resurgitur, sit in certa proportione fervoris, ac in certo intensionis gradu: alioqui sæpe contingeret, ut posita conditione mortis in statu gratiæ, quam solam requirit Conc. opera meritoria non obtinerent totam gloriam sibi debitam, suo tempore consequendam Sic etiam multùm in justis retardaretur alacritas ac fervor ad bona opera exercenda, de quibus timendum esset, ne illa frustra præstitissent.

Prob. 3. Ex Patribus. Pro omnibus sit S. Hieronymus, in c. 3. ad Galatas, ubi ait: *Quicumque ob Christi fidem laboravit, & postea lapsus fuerit in peccatum; sicut priora sine causa dicitur passus fuisse dum peccat, sic rursum non perdet ea, si ad pristinam fidem & ad antiquum studium revertatur.* Et S. Ambrosius ait: *Vide quàm bonus Deus, & facilis indulgere peccatis: non solùm ablata restituit, sed etiam insperata concedit.*

Prob. 4. Ratione 1. sic. Opera meritoria habent singula vim ad certum gloriæ ac felicitatis gradum perducendi operantem, & ad illum gradum suo tempore tribuendum acceptantur à Deo sub sola conditione decessus in gratia, ut constat. ex Concil. Trident. modò laudato. Ergo quamdiu is, qui ea fecit, potest decedere in statu gratiæ, hanc vim totam retinet: neque illa vis aboletur aut minuitur, sed solùm impeditur & suspenditur per subsequens peccatum. Ergo tali impedimento per peccati remissionem sublato, tota illa vis meritorum ad certum ac proprium singulorum præmium essentiale, nempe gloriæ ac felicitatis gradum recuperatur sicut priùs erat.

2. Condonatio peccati facta pœnitenti, est absoluta, integra & absque ulla limitatione. Ergo per illam condonationem pœnitens recuperat omnia jura ad totum præmium essentiale priùs acquisita: sicut si Rex offensam integrè ac simpliciter remittat subdito, is per illam remissionem restituitur in omnia jura quæ ante habebat & recuperat jus accipiendi mercedem integram suis prioribus obsequiis debitam.

3. Quia rationes omnes, quæ ab adversariis afferuntur ad probandam meritorum reviviscentiam, probant illam fieri ad totum præmium essentiale, non autem solùm ad proportionem fervoris pœnitentiæ vel charitatis per quam resurgitur.

Ex dictis sequitur, meritis per remissionem peccati reviviscentibus, etiam recuperari totam gratiam sanctificantem meritis illis respondentem. Nam gratia sanctificans est semen gloriæ, & proximum fundamentum juris ad illam: ac proinde totum jus ad gloriam priùs acquisitum recu-

recuperari non poteſt ſine tota gratia ſanctificante priùs acquiſita. Item ſequitur recuperari etiam ſimul omnes virtutes infuſas meritis illis reviviſcentibus reſpondentes: nam ſunt individuæ comites gratiæ ſanctificantis. Et utrumque ſignificatur parabola Filii Prodigi, cui pater juſſit reſtitui ſtolam primam, & annulum, & calceamenta, Luc. 15.

§. II.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Homo per peccatum mortale amiſit jus ad gloriam. Ergo merita per peccatum penitus extinguuntur: ergo non reviviſcunt, &c.

Reſp. Diſting. ant. Amiſit jus recuperabile per remiſſionem peccati, *conc. ant.* amiſit jus irrecuperabile per remiſſionem peccati, *nego ant. & conſeq.* cùm opera meritoria à Deo acceptentur ad gloriam ſuo tempore retribuendam ſub ſola conditione mortis in ſtatu gratiæ, quandiu homo poteſt decedere in gratia, & à peccato reſurgere, poteſt recuperare jus priſtinum ad gloriam ſuis prioribus meritis debitam.

Inſt. 1. Merita per peccatum ſubſequens abolentur & extinguuntur, ergo recuperari non poteſt jus, &c.

Reſp. Nego ant. Itaque merita per ſubſequens peccatum non extinguuntur abſolutè, niſi cùm homo in peccato moritur. Quamdiu autem homo vivit, & à peccato reſurgere poteſt atque in gratia decedere, priora merita ſemper manent in acceptatione Dei in ordine ad præmium etiam eſſentiale ſingulorum proprium ſuo tempore rependendum, & vim, quamvis peccato ſubſequente impeditam ac ſuſpenſam, ad hanc felicitatem ac gloriam ſuo tempore perducendi retinent.

Inſt. 2. Ezech. c. 18. de juſto mortaliter peccante dicitur: *Omnes juſtitiæ ejus, quas fecerat, non recordabuntur.* Ergo merita poſt ſubſequens peccatum non manent ampliùs in acceptatione divina.

Reſp. Explico Textum. Juſtitiæ ejus non recordabuntur, id eſt, illi non proderunt in illo ſtatu peccati, & niſi reſurgat, *conc.* id eſt, illi non ampliùs profuturæ ſunt etiamſi poſteà reſurgat, *nego:* nam ibidem dicitur: *Si impius egerit pœnitentiam.... omnium iniquitatum ejus non recordabor; in juſtitia ſua, quam operatus eſt, vivet.* Et c. 33. *Impietas impii non nocebit ei in quacumque die converſus fuerit.* Certè ſi merita ad totum præmium eſſentiale non reviviſcerent, peccatum etſi per pœnitentiam remiſſum, plurimùm noceret juſto, & Deus illud ſemper recordaretur, ſi quidem illud in æternum puniret præmii eſſentialis prioribus meritis debiti privatione vel ex toto vel ex parte.

Obj. 2. Si merita per peccatum ſubſequens mortificata reviviſcunt, condonato peccato, hæc reviviſcentia oritur vel ex miſericordia divina, vel ex juſtitia. Neutrum dici poteſt. Ergo.

Reſp. Nego min. & dico merita reviviſcere ex miſericordia, ſed illis

revi-

reviviscentibus deberi præmium ex justitia. Nam Deus 1. Ex mera misericordia decrevit dare & promisit hominibus præmium omnium meritorum etiam mortificatorum si modò in gratia decedant, & justificatos in priora jura restituere. Nam poterat velle, ut merita omnia peccato subsequente, absolutè extinguerentur, ita ut jam postea nullum jus ad gloriam tribuerent. 2. Ex mera misericordia peccatorem ad pœnitentiam excitat, sine qua numquam merita reviviscerent. 3. Ex mera misericordia pœnitentem justificat. Gratis enim pœnitentem justificat, sine qua justificatione gratuita merita non reviviscunt. At supposito, quòd Deus misericorditer voluerit justificatum restitui in priora jura omnia ad gloriam, operibus meritoriis ante peccatum acquisita, opera illa meritoria homini justificato idem jus ad gloriam tribuunt, quod ante peccatum tribuebant: ac proinde tam homini justificato propter illa debetur gloria, quàm si post illa homo ille numquam peccasset. Etsi meritis reviviscentibus debetur merces ex justitia perinde ac aliis meritis: ex justitia, inquam, qualis potest esse inter Deum & creaturam. Unde illud Apostoli, Hebr. c. 6. *Non enim injustus Deus, ut obliviscatur operibus vestris.* Nam supposita divina promissione & acceptatione, & justificatione misericorditer facta, operibus meritoriis debetur gloria, modò decedatur in gratia.

Obj. 3. Tota gratia, quæ in justificatione confertur, gratìs datur, non ex justitia. Ergo nulla datur propter merita præcedentia. Ergo, &c.

Resp. Disting. ant. Tota gratia, quæ in justificatione confertur vi justificationis præcisè, gratìs datur, *conc. ant.* Nam gratuita est tota justificatio. Tota gratia, quæ in justificatione confertur, sed ex alio titulo, nempe ratione meritorum præcedentium, gratìs omnino datur, *nego ant. & conseq.* in justificatione hominis, qui post merita acquisita peccavit mortaliter, duplex gratia infunditur: una intuitu Sacramenti in re vel in voto suscepti, & vi justificationis præcisè, per quam scilicet homo à statu peccati ad statum gratiæ transfertur: hæc datur gratìs homini justificando. Altera verò intuitu meritorum præcedentium, per quam homo primò non justificatur, sed justificatus supponitur, & magis justus efficitur: ista datur homini justo, & ex justitia multiplicem misericordiam supponente: nam operibus meritoriis ex gratuita promissione & acceptatione divina debetur gratia & gloria, modò operans sit in statu gratiæ.

Inst. Utraque gratia eodem instanti reali datur: ergo utraque est æquè gratuita.

Resp. Nego conseq. Quamvis enim utraque gratia eodem instanti reali detur, tamen secunda supponit primam ut natura priorem, & per quam priùs natura homo justus efficitur, quàm accipiat secundam per quàm justior ac sanctior redditur; & utraque ex diversis titulis infunditur. Hinc per gratiam propter merita præcedentia in justificatione collatam homo non transfertur à statu peccati ad statum

gratiæ, sed translatus supponitur.

Obj. 4. Qui post opera meritoria mortaliter peccat, indignus est, qui gratiam prioribus meritis respondentem recuperet cum jure ad gloriam tamquam si non peccasset. Ergo talem gratiam cum tali jure non recuperat.

Resp. Disting. ant. Indignus est, qui talem gratiam recuperet, quandiu versatur in statu peccati, *conc. ant.* postquam ei condonatum est peccatum, sub disting. independenter à misericordia & gratuita acceptatione divina, *conc. iterum ant.* supposita misericordia Dei ad præmium suo tempore retribuendum acceptantis merita hominis justi etsi per peccatum mortificata, modò is resurgat à peccato, & decedat in gratia, *nego ant.* & *conseq.* meritorum reviviscentia fundatur in misericordia Dei, sed hac supposita pœnitens à peccato justificatus, dignus est, qui gratiam totam prioribus meritis respondentem recuperet cum jure ad gloriam tali gratiæ commensam: nam tunc facit id, quod Deus requirit ad meritorum illorum reviviscentiam, redeundo cum Deo in gratiam.

Obj. 5. Ex Conc. Trid. requiritur perseverantia in gratia usque ad mortem tamquam conditio necessaria ad consequendam mercedem per bona opera. Nam sess. 6. can. 26. sic ait: *Si quis dixerit justos non debere pro bonis operibus, quæ in Deo fuerint facta, expectare & sperare æternam retributionem à Deo per ejus misericordiam, & Jesu-Christi meritum, si bene agendo, & divina mandata custodiendo usque in finem perseveraverint; anathema sit.* Ergo qui posteà peccat, nihil præmii consequitur propter bona opera ante peccatum facta.

Resp. 1. Nego ant. Ad canonem, dico verba objecta non sunt exclusiva. Non enim Concilium dicit justos non debere expectare retributionem, nisi semper usque in finem perseveraverint absque statu intermedio peccati. Imò, eadem sessione, can. 32. ad consequendam gloriam per bona opera sufficere docet simplicem in gratia decessum.

Resp. 2. Disting. ant. Requiritur perseverantia usque in finem, hoc est, decessus in statu gratiæ, *conc. antec.* hoc est, continua permanentia in statu gratiæ numquam amissæ, *nego ant.* & *conseq.* perseverantia usque in finem significat decessum in statu gratiæ, sive gratia illa numquam peccato amissa sit, sive amissa posteà recuperata sit.

Obj. 6. Ex Conc. Trid. sess. 6. c. 7. gratia in justificatione infunditur secundùm propriam cujusque dispositionem & cooperationem. Ergo gratia meritis prioribus collata non restituitur nisi secundùm proportionem fervoris pœnitentiæ: ac proinde jus ad gloriam sic tantùm reviviscit.

Resp. Nego conseq. Quia Conc. ibi loquitur tantùm de gratia, quæ infunditur præcisè ratione dispositionis ad justificationem, nempe contritionis & aliorum actuum: non autem loquitur de gratia, quæ infunditur ratione meritorum præcedentium, ad quam contritio se habet dumtaxat ut removens impedimentum nempe peccatum, non ut dispositio ad illam:

nam

nam præcedentia merita in acceptatione divina remanentia sunt mensura illius gratiæ.

Obj. 7. S. Thomas, 3. p. q. 89. a. 5. ad 3. ait: *Ille qui per pœnitentiam resurgit in minori charitate, consequetur quidem præmium essentiale secundùm quantitatem charitatis, in qua invenitur. Habebit tamen gaudium majus de operibus in prima charitate factis, quàm de operibus, quæ in secunda charitate fecit, quod pertinet ad præmium accidentale.* Ergo ex S. Thoma merita non reviviscunt nisi secundùm proportionem charitatis per quam resurgitur.

Resp. Oppono huic textui rationem & doctrinam ipsius S. Thomæ in corpore articuli traditam, quæ probat reviviscentiam semper esse ad totum præmium essentiale: cuique potiùs adhærendum est, quàm textui objecto, ejus principiis repugnanti. Sic enim S. Doctor ait: *Opera meritoria per peccatum sequens mortificata .... non habent vim perducendi in vitam æternam, solùm secundùm quod actu existunt, sed etiam postquam actu esse desinunt, secundùm quod remanent in acceptatione divina. Sic autem remanent quantum est de se, etiam postquam per peccatum mortificantur: quia semper Deus illa opera, prout facta fuerunt, acceptabit .... sed quòd isti, qui ea fecit, non sint efficacia ad ducendum in vitam æternam: quod est reviviscere. Et ita patet quòd opera mortificata per pœnitentiam reviviscunt.*

Præterea ex opposita sententia sequitur illum, qui post multa opera meritoria facta, unum mortale peccatum admitteret, non consecuturum plus gloriæ, quàm qui pauca admodum merita habet, & innumera demerita, si uterque cum æquali contritione ac charitate resurgat, & statim moriatur.

Obj. 8. Peccata remissa non reviviscunt per peccatum subsequens. Ergo nec merita mortificata reviviscunt per pœnitentiam subsequentem.

Resp. Nego conseq. Ratio disparitatis est, quia peccata remissa, sunt penitus abolita ac deleta: nam Deus peccata remittit, cedendo absolutè & simpliciter juri quod habet ad indignandum, & puniendum pœna æterna propter illa. Unde peccata semel remissa perinde sunt in ordine ad Dei indignationem & odium ac si numquam extitissent, proindeque reviviscere non possunt. At merita mortificata non sunt abolita & extincta absolutè: nam semper manent in acceptatione Dei quoad præmium ipsis debitum suo tempore rependendum, quamdiu is, cujus sunt, potest resurgere à peccato & decedere in gratia: & sic quamdiu is cujus sunt, potest decedere in gratia, retinent vim illum ad gloriam perducendi suo tempore, quamvis impeditam & suspensam per peccatum subsequens, ac proinde possunt reviviscere, & reviviscunt sublato impedimento, nempe peccato: tunc enim jus expeditum & proximum ad gloriam suo tempore retribuendam restituunt.

Inst. 1. Deus merita hominis peccantis eodem modo obliviscitur ac peccata pœnitentis: nam locutiones, quibus Deus dicitur merita & peccata oblivisci, sunt prorsus similes, ut patet ex his, Ezech. c. 18. verbis: *Omnium iniquitatum ejus non recordabor .... omnes justi-*

justitiæ ejus non recordabuntur. Ergo merita tam per peccatum subsequens abolita sunt absolutè, quàm peccata remissa.

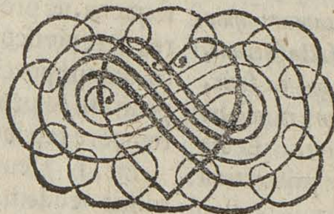
Resp. Nego ant. Ad prob. nego conseq. Nam locutiones Scripturæ intelligi debent accommodatè ad materiam subjectam, quæ cùm sit diversa in utroque illo textu, illæ etiam locutiones diverso modo intelligi debent. Enim verò cùm dona Dei sint sine pœnitentia, ut ait Apostolus, Rom. 11. merita justorum, quæ sunt ejus dona, non debent aboleri, nec remissio peccatorum retractari. Unde peccata, non merita, absolutè aboleri debent. Idque valde consentaneum est infinitæ bonitati Dei ad miserandum & remunerandum quàm ad puniendum pronioris.

Inst. 2. Non minor, imò major est vis peccati ad destruenda absolutè merita, quàm vis pœnitentiæ perfectæ ad abolenda peccata: nam peccatum habet malitiam infinitam, actus autem charitatis & contritionis bonitatem tantùm finitam. Ergo peccatum merita priora penitus destruit, periñde ac pœnitentia perfecta destruit peccata priora.

Resp. Nego conseq. Quia absoluta illa peccatorum destructio non tam ex bonitate & valore pœnitentiæ aut charitatis oritur, quàm ex Dei bonitate & misericordia, qui pœnitentiam ad id acceptavit, & noluit merita per peccatum aboleri, quandiu is, cujus sunt, potest resurgere & decedere in gratia, ut constat ex Scriptura, Patribus, & Conc. Trident.

Obj. 9. Dici non potest quandonam peccata reviviscant, ergo non reviviscunt.

Resp. Nego anteced. Nam reviviscunt eo instanti, quo remittitur peccatum; tunc enim tollitur obex, quo merita impediebantur, ne haberent vim perducendi ad vitam æternam: unde sublato hoc impedimento statim vim illam totam recuperant per gratiam sanctificantem iis respondentem, quæ statim remisso peccato infunditur.

APPEN-

APPENDIX.
TRACTATUS
DE
INDULGENTIIS.

QUÆSTIO I.

Utrùm sit in Ecclesia potestas conferendi Indulgentias.

Nota. INdulgentia, de qua hìc agitur, est remissio pœnæ temporalis peccati quoad culpam remissis debitæ, facta extra Sacramenta & Sacrificium Missæ, per applicationem satisfactionum Christi & Sanctorum.

Indulgentias impugnarunt varii hæretici, scilicet Montanistæ, Valdenses, Wicleffus, Joannes Hus, Lutherus, Calvinus, Zuinglius, & eorum sectatores: contra quos hæc duo definit Conc. Trident. sess. 25. nempe Indulgentias conferendi potestatem à Christo Ecclesiæ concessam esse, & earum usum Fidelibus maximè salutarem esse.

Dico. Ecclesiæ à Christo concessa est potestas conferendi Indulgentias. Est de fide & expresè traditur à Concil. Trident.

Prob. 1. Ex Scriptura, Matth. c. 16. *Tibi dabo claves regni Cœlorum .... & quodcumque solveris super Terram, erit solutum & in Cœlis.* Quæ verba generalia significant potestatem universalem introducendi in Cœlum fideles, & tollendi omnia impedimenta consequendæ beatitudinis æternæ, ac proinde remittendi per Indulgentias pœnam temporalem peccatis quoad culpam remissis debitam, quæ retardaret à consecutione beatitudinis. Item, Matth. c. 18. *Amen dico vobis, quæcumque alligaveritis super Terram, erunt ligata & in Cœlo: & quæcumque solveritis super Terram, erunt soluta & in Cœlo.* At sicut per hæc verba (*quæcumque alligaveritis*) Christus Ecclesiæ dedit potestatem imponendi pœnas temporales pro peccatis: ita per ista (*quæcumque solveritis, erunt soluta & in Cœlo*) eidem concessit potestatem remittendi ex justa causa apud Deum pœnas temporales peccatis debitas. Præterea hæc verba per se generalia & favorabilia extendi debent ad omnem modum solvendi convenientem Dei gloriæ,

riæ, & Ecclesiæ utilitati, quæ est finis omnis ministerii ecclesiastici. Talis est autem legitimus usus Indulgentiarum. Ergo.

Prob. 2. Ex perpetuo usu hujus potestatis largiendi Indulgentias, qui semper à tempore Apostolorum viguit in Ecclesia. Qui usus certissimum signum est potestatis à Christo acceptæ: neque enim Ecclesia potestatem remittendi pœnas Deo pro peccatis debitas sibi sumpsisset, nisi hanc à Christo accepisset.

Prob. Itaque ille usus perpetuus.

I. Ex facto Pauli Apostoli, qui Corinthio incestuoso partem pœnarum justitiæ divinæ debitarum remisit auctoritate Christi, qui proinde illam remissionem ratam habuit, ut 2. Cor. c. 2. testatur his verbis: *Cui autem aliquid donastis*, (id est, donari petistis) *& ego*, (supple donavi.) *Nam & ego quod donavi, si quid donavi, propter vos in persona Christi* supple, donavi. Hoc est, pœnam ejus crimini debitam condonavi vestro rogatu, auctoritate à Christo accepta: quæ proinde condonatio apud DEUM valet & rata est.

II. Ex libellis Indulgentiarum à Martyribus secundo & tertio sæculo concedi solitis, ut constat ex Tertulliano, & Cypriano. Nam his libellis, Martyres ab Episcopis postulabant, ut intuitu Martyrii ab ipsis subeundi relaxarentur fidelibus lapsis pœnæ canonicæ. Quæ relaxatio habebatur ut favor ac beneficium, ac proinde ut remissio pœnarum justitiæ Divinæ debitarum, quæ per illas satisfactiones canonicas persolverentur: alioqui plurimùm peccatoribus nocuisset, cum iis in altera vita longè graviores pœnæ pro illis canonicis pœnis subeundæ essent: sicque malè egissent Martyres ejusmodi libellos concedendo, & Episcopi illorum rogatu relaxando pœnas canonicas.

III. Pro quarto sæculo ex variorum Conciliorum statutis, ut Ancyrani, Nicæni I. Carthaginensis IV. quibus datur Episcopo facultas remittendi aliquid de satisfactionibus, & contrahendi pœnitentiæ tempus ob fervorem & contritionem pœnitentium. Ista autem relaxatio erat favor, quo pœnitentes à pœna temporali divinæ justitiæ debita persolvenda liberarentur: alioqui fuisset exitiosa: nam per istam relaxationem immunes fuissent à levioribus pœnis hujus vitæ, & debuissent gravissimas in altera vita luere. Eamdem potestatem relaxandi pœnitentiam docent S. Basilius, epist. ad Amphiloc. Innocentius I. epist. 1. & S. Leo, epist. 79.

IV. Idem usus pro sequentibus sæculis adhuc clariùs ostenditur ex Indulgentiis concessis à summis Pontificibus. Nam Gregorius Magnus, qui sexto sæculo floruit, Romæ stationes ad Sanctorum Basilicas pro Indulgentiarum consecutione instituit. Urbanus II. in Concil. Claromontano Indulgentias plenarias concessit iis, qui expeditionem bellicam in Terram-sanctam contra Saracenos pugnaturi suscipérent. Easdem concessit Callixtus II. in Conc. Gener. Lateranensi I. ad expeditionem bellicam contra Mauros. Eugenius III. & Clemens III.

eas-

eàsdem concesserunt ad similes expeditiones. Alexander III. in Conc. Gener. Lateranensi III. Indulgentias concedi solitas ad subsidium Terræ-sanctæ approbat, & earum usum moderatur.

Bonifacius VIII. sæculo 14. ineunte, Jubilæum, seu Indulgentias plenarias pro centesimo quoque anno instituit extravaganti *antiquorum* de Pœnit. & remiss. in 6. quod Clemens VI. anno quolibet quinquagesimo concedi voluit universis Fidelibus extrav. *Unigenitus*.

Omitto posteriores Pontifices, qui Indulgentias in variis occasionibus, ut omnibus notum est, concesserunt. Quare quicumque hanc Ecclesiæ Traditionem & praxim circa Indulgentias impugnarunt, statim hæretici in Ecclesia habiti sunt, ut Wicleffus & Joannes Hus damnati à Conc. Constantiensi, ac deinde Lutherus, cujus error primùm à Leone X. deinde à Conc. Trident. damnatus est.

Prob. 3. Ex Conciliis, tum Constantiensi, à quo, sess. 15. damnata fuit hæc Joannis Hus propositio: *Quòd Indulgentiæ Papæ sive Episcoporum concessæ nihil prosunt.* Tum Tridentino, sess. 25. in decreto de Indulgentiis, ubi ait: *Cùm potestas conferendi Indulgentias à Christo Ecclesiæ concessa sit, atque hujusmodi potestate divinitus sibi tradita, antiquissimis etiam temporibus illa usa fuerit; Sacro-sancta Synodus Indulgentiarum usum, Christiano populo maximè salutarem, & sacrorum Conciliorum auctoritate probatum, in Ecclesia retinendum esse docet & præcipit; eosque anathemate damnat, qui aut inutiles esse asserunt, vel eas concedendi in Ecclesia potestatem esse negant.*

Observa. Potestas Indulgentias concedendi eadem semper in Ecclesia fuit; sed illius potestatis usus non semper idem omnino extitit. Nam cùm usus ille ad disciplinam Ecclesiæ pertineat, potuit varietatem admittere, potuitque Ecclesia justis de causis & ex Spiritus-sancti instinctu prioribus sæculis majorem restrictionem severitatemque adhibere, quàm his posterioribus, quibus major est Christiani populi infirmitas. Semper tamen Ecclesia usa est illa potestate sibi à Christo concessa relaxandi peccatoribus pœnas temporales peccatis debitas, eamque relaxationem semper judicavit utilem ac salutarem esse, & apud Deum valere.

Obj. 1. Sanctus Cyprianus reprehendit Indulgentias Martyrum rogatu concessas.

Resp. Reprehendit duntaxat abusum Indulgentiarum positum tum in eo quòd quidam Presbyteri, inconsulto Episcopo, ad libellos Martyrum, peccatores temerè reconciliarent, & iis pœnas canonicas relaxarent: tum in eo quòd pacem & relaxationem aliqui Martyres ab Episcopis exposcerent sine delectu pro iis lapsis, qui nullam pœnitentiam, dum sanitate fruerentur, egissent. At Cyprianus moderatum ac prudentem Indulgentiarum usum approbat; & rogat ipsos Martyres, ut cum delectu & nominatim designent eos, quibus pacem dari velint, atque ut imitentur priores Martyres: *Considerantes*, inquit, *quæ & quanta antecessores vestri Martyres concesserint.* Lege epist. 10. & 13.

Porrò hic Martyres vocantur ii, qui ob fidei confessionem in carceribus inclusi, jam aliquid passi fuerant, & Martyrii consummationem expectabant.

Obj. 4. Martyres pacem pro lapsis, non Indulgentias postulabant. Ergo ex facto Martyrum probari non potest usus Indulgentiarum prioribus Ecclesiæ sæculis.

Resp. Pax, quam Martyres pro lapsis petebant, erat reconciliatio, qua Ecclesiæ communioni & Eucharistiæ participationi restituebantur pœnitentes, relaxata satisfactione eis injuncta vel injungenda, nec integrè persoluta. Nam reconciliatio tunc non concedebatur extra mortis articulum, nisi post expletam totam pœnitentiam canonicam: ac proinde Ecclesia pacem lapsis Martyrum rogatu concedere non poterat, nisi simul illis relaxaret residuam pœnitentiam, ut statim ad Ecclesiæ & Eucharistiæ communionem admitterentur. Quare Martyres suis libellis pacem pro lapsis petendo ab Episcopis, simul saltem implicitè petebant relaxationem satisfactionum canonicarum. Cùm autem Episcopi ejusmodi libellorum rationem habentes, lapsis pœnas canonicas residuas remittebant, & sic Indulgentiam concedebant, tunc lapsis pœnitentibus tanta pœna justitiæ divinæ debita remittebatur, quanta satisfactionibus canonicis persoluta fuisset. Alioqui hæc Episcoporum Indulgentia beneficium minimè fuisset, imò peccatoribus plurimùm nocuisset: ac proinde Episcopi Indulgentiam concedendo, & Martyres eam petendo, peccassent contra charitatem.

QUÆSTIO II.

Ex quo fonte hauriantur Indulgentiæ?

DIco. Extat in Ecclesia Thesaurus meritorum & satisfactionum Christi infinitus & inexhauribilis, cui etiam adjunguntur satisfactiones Dei-paræ & Sanctorum. Et hic Thesaurus est fons Indulgentiarum.

Prob. 1. Pars, quoad merita & satisfactiones Christi.

1. Quia Christus omnia sua merita & satisfactiones (quæ sunt valoris infiniti simpliciter, & in supremo ordine infinitudinis utpote personæ infinitæ,) pro Ecclesia obtulit, se suaque omnia nobis tradidit. Ergo infinitum satisfactionum thesaurum Ecclesiæ acquisivit, & communicavit, ejusque dispensationi commisit, antecedens patet ex Gal. c. 1. *Gratia vobis & pax à Deo Patre, & Domino nostro Jesu-Christo, qui dedit semetipsum pro peccatis nostris.* Et Rom. c. 8. *Qui etiam proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum: quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit?*

2. Quia id expressè docet Clemens VI. in extrav. *Unigenitus* de pœnit. & remiss. his verbis: *Unigenitus Dei Filius.... thesaurum militanti Ecclesiæ acquisivit, volens suis thesaurizare filiis pius pater, ut sic sit infinitus thesaurus hominibus, quo qui usi sunt, Dei amicitiæ participes sunt effecti. Quem quidem thesaurum.... per beatum Petrum cœli clavigerum, ejusque successores, suos in terris Vi-*

carios commisit, Fidelibus salubriter dispensandum, ex propriis & rationabilibus causis, nunc pro totali, nunc pro partiali remissione pœnæ temporalis pro peccatis debitæ tam generaliter, quàm specialiter, (prout cum Deo expedire cognoscerent) verè pœnitentibus & confessis misericorditer applicandum.

Prob. 2. Pars, nempe quòd merita Sanctorum huic infinito thesauro ex meritis & satisfactionibus Christi constanti adjungantur.

1. Ex eadem extravaganti, ubi post verba laudata Clemens VI. sic prosequitur: *Ad cujus quidem thesauri cumulum, Beatæ Dei-genitricis, omnium electorum à primo justo usque ad ultimum merita adminiculum præstare noscuntur: de cujus consumptione seu minutione non est aliquatenus formidandum, tam propter infinita Christi (ut prædictum est) merita, quàm pro eo quòd quantò plures ex ejus applicatione trahuntur ad justitiam, tantò magis accrescit ipsorum cumulus meritorum.*

2. Ex communione Sanctorum, quam in Symbolo Apostolico profitemur, quæ significat quamdam communicationem bonorum, & meritorum ac orationum, quæ fiunt in Ecclesia: ita ut per hanc Ecclesiæ communionem, aliorum merita & passiones aliis ejusdem corporis membris prodesse possint, & (ut ait Apostolus, 2. Cor. c. 8.) aliorum abundantia aliorum inopiam suppleat.

3. Ex libellis Indulgentiarum olim à Martyribus concessis: nam intuitu meritorum Martyrum ab Episcopis concedebatur relaxatio pœnarum canonicarum, quam Deus ratam habebat.

4. Quia Deus multa beneficia intuitu meritorum Abrahæ, Isaac & Jacob contulit, ut ex Scriptura constat. Quidni ergo pariter intuitu meritorum tot Sanctorum & Martyrum non concederet remissionem pœnæ temporalis juxta rationem Indulgentiæ ab Ecclesia concessæ?

5. Quia id pertinet ac conducit ad honorem Sanctorum, quos Deus vult maximè honorari, juxta illud, Psal. 138. *Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui, Deus.* Et aliunde non derogat meritis Christi.

6. Ex constit. Leonis X. in qua damnatur ut error, hæc Lutheri propositio: *Thesauri Ecclesiæ, unde Papa dat Indulgentias, non sunt merita Christi & Sanctorum.*

Ex dictis collige 1. fontem, ex quo hauriuntur indulgentiæ, esse thesaurum infinitum & inexhauribilem, constantem ex meritis ac satisfactionibus Christi & Sanctorum.

2. Hunc thesaurum commissum esse dispensationi Ecclesiæ, & nobis applicari per concessionem & Indulgentiarum.

3. Per hanc Indulgentiarum concessionem nihil juris divinæ justitiæ propriè detrahi, sed eidem justitiæ persolvi ab Ecclesia ex satisfactionibus Christi & Sanctorum.

Solvuntur objectiones.

Objicies 1. Hæc doctrina de thesauro Ecclesiæ ex meritis Christi & Sanctorum conflato vergit in injuriam Christi. Ergo rejici debet.

Resp. Nego anteced. Itaque thesaurus ex meritis Christi primariò constans, cui secundariò adjunguntur meri-

merita Sanctorum, non derogat honori Christi: sicut Deus non derogabat honori suo, cùm nomini suo nomen Davidis adjungebat, utroque motus ad protegendum Hierusalem ut constat ex l. 4. Reg. cap. 19. Ubi dicit: *Protegam Urbem hanc, & salvabo eam propter me, & propter David servum meum.* Quemadmodum igitur Deus injuriam sibi non inferebat, servando Jerusalem propter se & propter Davidem: ita non derogat honori Christi, cùm pœnas temporales remittit propter Christi merita & propter merita Sanctorum ex ipso Christo vim suam trahentia.

Observa. Non ideo Sanctorum merita & satisfactiones adjunguntur meritis Christi in thesauro indulgentiarum, quòd Christi merita & satisfactiones se solis ad remittenda omnia peccata tum quoad culpam, tum quoad pœnam non sufficiant, aut quòd merita Christi meritis Sanctorum adjuventur vel augeantur; absit. Profitemur enim solum Christum esse redemptorem nostrum, solum auctorem gratiæ, pretium infinitum & superabundans pro nobis obtulisse patri, ejus mortem esse valoris infiniti & longè superabundantis, & ex passione Christi omnem vim merendi & satisfaciendi derivari. Denique (ut ait Conc. Trident.) Omnem gloriationem nostram in Christo esse, in quo vivimus, in quo meremur, & satisfacimus.

Porro nomine thesauri Ecclesiæ hic intelligitur collectio bonorum spiritualium, seu meritorum & satisfactionum Christi & Sanctorum.

Inst. 1. Injuriosum est Christo, quòd merita Sanctorum cum ejus meritis misceantur. Ergo prædictus thesaurus derogat honori Christi.

Resp. Disting. antec. Si in eodem ordine collocarentur, *conc. anteced.* Si collocentur in ordine longè inferiori ac subordinato, & secundariò tantùm, *nego ant. & conseq.* Ingens statuimus discrimen inter merita Christi & merita Sanctorum, quamvis ex utrisque meritis thesaurus Ecclesiæ constet. Nam 1. Christus per se meruit & satisfecit, Sancti verò non nisi per Christum. 2. Christi satisfactiones per se solas satis superque sunt ad remissionem quorumlibet peccatorum etiam possibilium quoad culpam & pœnam, cùm sint valoris simpliciter infiniti in supremo ordine infinitudinis propter infinitam dignitatem personæ operantis. Unde thesaurus meritorum Christi non fit intensivè major accessione meritorum Sanctorum. At merita B. Virginis & Sanctorum sunt finiti tantùm valoris, & totum suum valorem à Christo hauriunt, & non concurrunt cum meritis Christi ad satisfaciendum pro pœna temporali nisi secundariò, & modo longè inferiori, & sic concurrunt præcipuè propter gloriam ipsius Christi, ne scilicet satisfactiones ex illo vim habentes, sint inutiles. Christi verò merita concurrunt ad remissionem pœnæ temporalis ut causa primaria ac principalis, dans efficaciam satisfactionibus Sanctorum.

Inst. 2. Merita & satisfactiones Christi abundè sufficiunt ad remissionem omnium peccatorum quoad culpam

& pœnam omnem. Ergo ipsis malè adjunguntur merita Sanctorum ad remissionem pœnæ temporalis.

Resp. Nego conseq. Quamvis enim merita & satisfactiones Christi se solis abundè sufficiant, tamen rectè ipsis adjunguntur satisfactiones Sanctorum, non ut aliquid necessarium ex parte sui, sed ex superabundanti; & quia æquum est, ut satisfactiones Sanctorum coram Deo non sint inanes & otiosæ; sed applicari possint indigentibus prout exigit natura charitatis & ratio membrorum unius ejusdemque corporis, præsertim cùm id sit gloriosum Christo à quo manat omne bonum Sanctorum, & in cujus gloriam redundat.

Obj. 2. Si peccata quamvis solùm quoad pœnam temporalem remittantur per Sanctorum satisfactiones, Sancti dici poterunt redemptores nostri. Falsum conseq. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Nam propriè loquendo, is solus est Redemptor, qui eximit à captivitate & morte. Solus autem Christus morte & passione sua nos à captivitate dæmonis & morte æterna liberavit & liberare potest. Præterea Christus est auctor omnis gratiæ, & ab eo manat omnis vis merendi & satisfaciendi: unde solus est causa principalis & primaria salutis nostræ, ac proinde simpliciter solus est redemptor & salvator noster.

Obj. 3. Si Christi & Sanctorum satisfactiones simul ad commune ærarium Ecclesiæ referuntur, eodem loco habentur. Falsum conseq. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Propter rationes allatas. Sic cùm Apostoli, Act. c. 15. dicebant: *Visum est Spiritui sancto, & nobis:* non se adæquabant Spiritui-sancto. Et cùm Paulus, Phil. 1. dicit: *Hoc mihi proveniet ad salutem per vestram orationem, & subministrationem spiritus Jesu-Christi:* non confundit Fideles cum ipso Christo.

Obj. 4. Sancti superabundans præmium omnium operum suorum acceperunt. Ergo nihil superest ex illorum laboriosis operibus, quod insumi possit ad remissionem peccatorum alienorum.

Resp. Disting. anteced. Acceperunt superabundans præmium operum suorum ut meritoriorum, *conc. ant.* ut satisfactoriorum, *nego ant. & conseq.* In opere bono laborioso duplex est vis, altera merendi beatitudinem æternam & ejus augmentum, altera satisfaciendi. Sancti equidem omnem gloriam & felicitatem suis meritis debitam consecuti sunt. At non acceperunt omnem remissionem pœnarum temporalium satisfactionibus suis debitam, cùm tanta pro se non eguerint. Quare nisi illorum satisfactiones aliis prodesse possint, remanerent magna ex parte inutiles.

Obj. 5. Dici non potest quomodo satisfactiones Sanctorum ad prædictum Ecclesiæ thesaurum, & ad indulgentias concurrant. Ergo reipsa non concurrunt.

Resp. Nego anteced. Et dico concurrere non solùm per viam impetrationis, se etiam per modum solutionis. Ita communiter Doctores contra quosdam recentiores, qui docent merita Sanctorum ad remissionem

nem pœnarum temporalium peccatis nostris debitarum concurrere duntaxat per modum impetrationis, quatenus à Deo nobis impetrant, ut indulgentiæ nobis ex Christi meritis applicentur.

Prob. 1. Quia summi Pontifices dicunt merita Christi cum meritis Sanctorum unum componere thesaurum. At hæ voces *unius thesauri* satis indicant illa merita Sanctorum concurrere ad remissionem pœnarum per modum pretii ac solutionis. Et Leo X. in decreto ad Cajetanum misso dicit indulgentias concedi ex superabundantia meritorum Sanctorum. Hæc autem superabundantia intelligi non potest nisi de meritis quoad vim satisfaciendi, seu quatenus sunt satisfactoria.

2. Quia à Pio V. & Gregorio XIII. damnata est hæc Baji propositio: *Per passiones Sanctorum in indulgentiis communicatas non propriè redimuntur nostra delicta; sed per communionem charitatis nobis eorum passiones impartiuntur, ut digni simus, qui pretio Sanguinis Christi à pœnis pro peccatis debitis, liberemur.*

3. Quia nulla est ratio merita Sanctorum excludendi ab illo thesauro quoad vim satisfaciendi, cùm unus fidelis possit pro alio satisfacere quoad pœnam temporalem.

4. Alioqui multa Sanctorum merita superabundantia quoad vim satisfaciendi remanerent otiosa, si pro alienis peccatis insumi non possent.

Porro (ut Suares docet) probabile est ex toto thesauro illo meritorum Christi & Sanctorum fieri solutionem per modum unius pretii, indistinctè concurrentibus meritis Christi & Sanctorum, Christi quidem meritis ut causa primaria & principali dante vim & efficaciam satisfactionibus Sanctorum.

Observa. Ex Bellarmino indulgentiarum vis & efficacia necessariò pendet ex thesauro ut constante meritis & satisfactionibus Christi: nam nulla remissio culpæ aut pœnæ conceditur hominibus nisi propter merita Christi, ut fide constat. Fide enim certum est Christum esse universalem redemptorem quoad omnes effectus & personas: ac proinde remissio pœnæ, quæ est effectus redemptionis, concedi non potest nisi per Christum. Jam verò hæc remissio pendet etiam ex satisfactionibus Christi ut distinctis à meritis. Nam Christus salutem nostram operatus est non solùm per modum meriti, sed etiam per modum satisfactionis. Ejus enim passio sufficiens & superabundans fuit ad satisfaciendum pro omnibus peccatis hominum quoad culpam & pœnam. Hæc autem sufficientia satisfactionis supervacanea esset, si independenter ab illa remitterentur peccata.

QUÆSTIO III.

In quo consistat Indulgentia?

Dico 1. Indulgentia est remissio pœnæ temporalis, justitiæ divinæ pro peccatis quoad culpam remissis debitæ, facta extra sacramenta & Sacrificium Missæ, per applicationem meritorum ac satisfactionum Christi & Sanctorum, ab habente potestatem dispen-

dispensandi spiritualem Ecclesiæ thesaurum.

Probatur, & explicatur. 1. Indulgentia est remissio pœnæ, non autem culpæ. Nam culpa saltem mortalis remitti non potest ab Ecclesia, nisi per Sacramenta, neque à Deo remittitur nisi per infusionem gratiæ sanctificantis. Indulgentia autem non est Sacramentum, ac proinde per illam non confertur gratia sanctificans, quæ non potest nisi per Sacramenta ab Ecclesia conferri, ut constat ex sensu & praxi Ecclesiæ.

2. Est remissio pœnæ temporalis pro peccatis quoad culpam remissis debitæ, & facta extra Sacramenta & Sacrificium. Patet ex sensu Ecclesiæ, & Extravag. Clementis VI. supra citata, ubi dicit Christum acquisivisse Ecclesiæ thesaurum meritorum & satisfactionum suarum, *nunc pro totali, nunc pro partiali remissione pœnæ temporalis pro peccatis debitæ, verè pœnitentibus & confessis misericorditer applicandum.*

3. Hæc remissio fit per applicationem meritorum ac satisfactionum Christi & SS. ut constat ex dictis & ex eadem Extravaganti.

4. Additur, *ab habente*, *&c.* Nam dispensatio thesauri Indulgentiarum est commissa Ecclesiæ Principibus & ejus capiti.

Dico 2. Indulgentia est vera remissio pœnæ temporalis peccatis debitæ, quæ valet apud Deum: ita ut per Indulgentiam remittantur pœnæ justitiæ divinæ debitæ quæ alioqui persolvendæ essent in hoc sæculo, vel in Purgatorio.

Fide constat, & patet 1. Ex Scripturæ Textibus, quibus ostenditur potestas conferendi Indulgentias: nempe, Matth. c. 16. *Quodcumque solveris super Terram, erit solutum & in Cœlis.* Et c. 18. *Quæcumque solveritis super Terram, erunt soluta & in Cælo.* Ergo pœnæ, quæ à Pastoribus Ecclesiæ juxta suam potestatem remittuntur, eædem etiam remittuntur à Deo, & ratæ sunt in Cœlo.

2. Ex Extrav. *Unigenitus* supra laudata.

3. Quia Sixtus IV. ut erroneam damnavit hanc Petri de Osma propositionem: *Romanum Pontificem Purgatorii pœnam remittere non posse.*

4. Quia inter multos Lutheri articulos à Leone X. Damnatos hic legitur: *Indulgentiæ his, qui veraciter eas consequuntur, non valent ad remissionem pœnæ pro peccatis actualibus debitæ apud justitiam divinam.*

5. Ex Concil. Trident. sess. 25. Docente *Indulgentiarum usum, christiano populo maximè salutarem esse.* Nam si Indulgentia esset duntaxat relaxatio pœnæ canonicæ in solo foro externo Ecclesiæ, quæ non esset simul remissio pœnæ justitiæ divinæ debitæ, usus Indulgentiarum non esset Fidelibus salutaris, sed potius perniciosus foret: nam relaxarentur Fidelibus pœnæ, ut aliàs longè graviores & diuturniores sine ullo merito luerent in altera vita.

Hinc patet Indulgentias esse valde salutares, cùm remittant pœnas peccatis debitas, quæ à consecutione beatitudinis retardarent, donec in Purgatorio persolutæ essent. Hinc etiam patet hanc propositionem (*Indulgentiæ nihil aliud sunt etiam nunc nisi relaxationes pœnarum*

canonicarum:) ſimpliciter prolatam, falſam eſſe & omnino repudiandam, cùm ſit excluſiva, & ſenſui hæretico obnoxia.

Obſerva. Aliqui Catholici cum Eſtio ſentiunt relaxationem, quæ fit ab Eccleſia per Indulgentias, indirectè tantùm cadere in pœnam juſtitiæ divinæ debitam, directè verò in pœnam olim per canones pœnitentiales præſcriptam: ita ut Eccleſia pœnas illas canonicas relaxet, & Deus illius relaxationis intuitu relaxet pœnam ſuæ juſtitiæ debitam, quanta perſoluta eſſet ſubeundo pœnas canonicas olim ab Eccleſia imponi ſolitas.

Cæteri verò Theologi contendunt relaxationem per indulgentias factam cadere directè in ipſam pœnam Deo perſolvendam in hac vel in altera vita, & probant ex uſu hodierno Eccleſiæ: nam nunc abſolutè & directè conceditur remiſſio pœnarum juſtitiæ divinæ debitarum, ut patet ex Extrav. *Unigenitus* cit. Et ex Bullis Indulgentiarum. Quod ſi Eccleſia prioribus ſæculis uſa ſit formulis conceſſionis Indulgentiæ, quæ relaxationem pœnarum canonicarum directè ſignificarent, v. gr. relaxetur ei tantùm de pœnitentia injuncta aut injungenda; ille uſus non probat Eccleſiam carere poteſtate remittendi directè pœnas juſtitiæ divinæ debitas; quia Eccleſia potuit modum indirectum illas remittendi adhibere, quamvis eas directè remittere poſſit.

Dico 3. Indulgentia ex parte concedentis eſt abſolutio judiciaria, annexam habens ſolutionem ex theſauro Eccleſiæ.

Prob. 1. Pars. Nempe quòd ſit abſolutio. 1. Ex Scripturæ textibus, quibus nituntur Indulgentiæ: nam hæc verba, Matth. c. 16. *Quodcumque ſolveris ſuper Terram, erit ſolutum & in Cœlis.* Et cap. 18. *Quæcumque ſolveritis ſuper Terram erunt ſoluta & in Cœlo:* ſignificant judiciariam poteſtatem abſolvendi, cujus actus eſt abſolutio. 2. Ex ſummis Pontificibus: nam Alexander III. cap. 4. de Pœnit. & remiſſ. docet neminem poſſe concedere Indulgentias niſi propriis ſubditis, & hanc rationem reddit, *quòd à non ſuo judice ligari nullus valeat, vel abſolvi.* Ergo conceſſio Indulgentiæ eſt abſolutio judiciaria. Martinus V. in fine Concilii Conſtantienſis plenariam Indulgentiam largiens, dicit ſe plenariam abſolutionem concedere. Gregorius VII. in conceſſione Indulgentiarum paſſim adhibet vocem abſolutionis.

Hinc non conceduntur Indulgentiæ pro defunctis niſi per modum ſuffragii; quia nempe non poſſunt propriè abſolvi judicialiter ſicut viventes, cùm jam non ſint Eccleſiæ ſubditi.

Prob. 2. Pars, nempe quòd Indulgentiæ præter abſolutionem contineant ſolutionem ex theſauro meritorum ac ſatisfactionum Chriſti & Sanctorum. 1. Ex Clemente VI. In Extrav. *Unigenitus*, ubi hoc clarè docet. 2. Quia (ut ait Bellarminus), Eccleſiæ Prælati & ſummi Pontifices non ſunt abſoluti Domini, ut poſſint pro arbitrio ſine ulla compenſatione condonare hominibus culpas vel pœnas, quarum rei ſunt in foro Dei; ſed ſunt

ſunt judices à Deo conſtituti, qui poſſunt quidem pro poteſtate à Deo accepta remitterre culpas & poenas nomine Dei, ſic tamen ut juſtitiæ divinæ ſatisfiat per applicationem meritorum & ſatisfactionum Chriſti. Et verò cùm Sacerdotes in Sacramento poenitentiæ abſolvunt poenitentes à culpis & ab aliqua parte poenæ temporalis, non id faciunt ſine compenſatione; ſed applicant pretium ſanguinis Chriſti, ut divinæ juſtitiæ ſatisfiat. Ergo idem eſt de remiſſione poenæ temporalis per Indulgentias facta.

QUÆSTIO IV.

Quotuplex ſit Indulgentia?

DIco. Duplex eſt generatim Indulgentia, nempe totalis, & partialis. Indulgentia totalis, ſeu plenaria ſecundùm communem ſententiam eſt remiſſio totius poenæ temporalis peccatis debita: juxta aliquos verò eſt remiſſio pœnarum Purgatorii tanta, quanta obtineri poſſet per pœnitentias, quæ pro omnibus peccatis commiſſis ſecundùm antiquos canones fieri debuiſſent.

Indulgentia partialis, ſeu non plenaria, eſt remiſſio partis pœnæ peccatis debitæ. Hæc conceditur cum limitatione vel ad partem aliquotam indeterminatam, v. gr. ad dimidiam, vel tertiam partem, &c. Vel ad certam & determinatam, v. gr. centum annorum, 40. dierum, &c. Quando autem conceditur Indulgentia certi numeri annorum vel dierum, v. gr. centum annorum, 40. dierum, juxta multos non ſignificatur tot annos vel dies Purgatorii remitti, ſed per talem Indulgentiam remitti tantum de pœnis Purgatorii, quantùm remiſſum fuiſſet per pœnitentiam centum annis, vel 40. diebus actam ſecundùm rigorem antiquorum canonum.

Porro olim in antiqua Eccleſia pro uno peccato mortali graviori, plurium annorum poenitentia auſtera juxta canones impoſita fuit. Unde homo multiplicatis mortalibus fiebat reus poenæ, pro qua remittenda ſeu ſubeunda, juxta illos canones requirebantur centum, vel mille, aut etiam plures anni poenitentiæ.

Indulgentia præterea dividitur in perſonalem, localem, & realem. Perſonalis eſt ea, quæ directè datur in gratiam certæ perſonæ, vel certarum perſonarum, v. g. Religionem profitentium. Localis, quæ in favorem loci conceditur, v. g. orantibus in certo templo. Realis denique eſt ea, quæ in favorem rei conceditur, ſive quæ annexa eſt certæ rei v. g. imagini, numiſmati.

QUÆSTIO V.

Quid ſit Jubilæus, & an differat ab Indulgentia?

JUbilæus in Scriptura ſignificat annum remiſſionis, qui apud Iſraelitas quinquageſimus erat. Nam quinquageſimo quolibet anno remittebantur debita; agri ac domus vendita reddebantur prioribus dominis; ſervi cum ſuis liberis in li-

bertatem pristinam restituebantur; denique remittebantur labores agriculturæ: non enim arabatur, nec serebatur, nec metebatur toto hoc anno quinquagesimo. Constat ex Levit. c. 25. *Clanges Buccina mense septimo, decima die mensis, propitiationis tempore in universa terra vestra. Sanctificabisque annum quinquagesimum, & vocabis remissionem cunctis habitatoribus terræ tuæ: ipse est enim Jubilæus. Revertetur homo ad possessionem suam, & unusquisque rediet ad familiam pristinam: quia Jubilæus est & quinquagesimus annus. Non seretis neque metetis, &c.*

Judaicus ille Jubilæus significabat legis Evangelicæ Jubilæum, nempe tempus perfectæ remissionis, seu redemptionis nostræ per Christum.

Annus autem, quo à summo Pontifice Fidelibus omnibus plenaria Indulgentia cum amplissima forma & facultate absolvendi à reservatis conceditur, dictus est Jubilæus, per quamdam analogiam cum Judaico Jubilæo. Tunc enim aperto Ecclesiæ thesauro fideles consequi possunt remissionem peccatorum tum quoad culpam per Sacramentum pœnitentiæ, tum quoad pœnam per Indulgentiam.

Clemens VI. Extrav. *Unigenitus*, Jubilæi nomine primus appellavit annum illum celebrem, quo Indulgentia plenaria adeuntibus Apostolorum Basilicam conceditur, præsertim cùm ad similitudinem veteris Jubilæi annum quinquagesimum designasset pro centesimo, qui anteà à Bonifacio VIII. constitutus fuerat. Postea in trigesimum tertium annum universalis hæc Indulgentia translata fuit à Gregorio XI. ac tandem ad vigesimum quintum quemque annum reducta est à Paulo II. & Sixto IV. Extrav. *Quemadmodum* de Poenit. & remiss. inter communes. Denique idem Jubilæi nomen derivatum est ad omnes Indulgentias plenarias Fidelibus omnibus cum forma & facultate amplissima à summis Pontificibus concessas etiam extra annum 25.

Itaque Jubilæus, ut nunc accipitur, est Indulgentia plenaria, universalis, conjuncta cum amplissima potestate concessa quibuslibet Confessariis ab Ordinario approbatis absolvendi à casibus Papæ reservatis, & vota simplicia commutandi, exceptis votis castitatis perpetuæ, & religiosæ vitæ amplectendæ. Unde Indulgentia plenaria non differt à Jubilæo nisi accidentaliter, ratione scilicet hujus facultatis concessæ Confessariis, atque etiam ratione universalitatis Indulgentiæ, quippe quæ omnibus orbis Fidelibus conceditur.

Circa Jubilæum hæc observanda sunt.

I. Ut poenitens possit validè à censuris & peccatis reservatis in Jubilæo absolvi, habere debet animum præstandi omnia opera ad lucrandum Jubilæum præscripta: alioquin est indispositus & incapax absolutionis à peccatis reservatis & censuris annexis. Nam facultas absolvendi à peccatis & censuris reservatis non datur nisi in ordine ad Jubilæum pro petentibus absolutionem ex animo illum lucrandi, ac proinde

de præstandi omnia ad hoc necessaria. Poenitens tamen, qui cum hac intentione & bona fide absolutus fuisset à censuris & peccatis reservatis, sed postea omisisset etiam culpabiliter opus ad Jubilæum lucrandum requisitum, putà jejunium, vel communionem, quamvis Indulgentiam non lucretur, valet tamen absolutio à censuris & peccatis reservatis, data, neque propter omissionem illam reincidit in similem censuram. Quia absolutio data fuit absolutè, & non ad reincidentiam, neque sub conditione effectus Indulgentiæ percipiendi: nam verba Bullæ non id exprimunt, sed simpliciter & absolutè dant facultatem absolvendi à reservatis pœnitentes Jubilæum lucrari & opera injuncta præstare volentes.

Porro juxta Suarem & alios peccat mortaliter, qui absolutus à reservatis, postea ex negligentia omittit aliquod opus præscriptum ad lucrandam Indulgentiam; quia non satisfacit tacitæ promissioni in re gravi.

II. Transacto Jubilæo potest confessarius absolvere ab omnibus peccatis & censuris reservatis poenitentes, quibus tempore Jubilæi, audita confessione, absolutionem distulit, sicut ab iis absolvere poterat tempore ipso Jubilæi.

III. Jubilæus, aut quælibet alia Indulgentia aliis sive vivis, sive defunctis applicari, aut ejus fructus ad illos transferri non potest à Fidelibus, qui opera ad Indulgentiam obtinendam injuncta exequuntur. Ita S. Thomas, in 4. dist. 20. qu. 1. art. 5. q. 3. ad 2. Ratio est, quia dispensatio thesauri Ecclesiæ commissa est solis Ecclesiæ Principibus: ac proinde ejusdem thesauri applicatio pendet tantùm ab illis, nec valet ultra eorum intentionem & concessionem signo externo significatam.

QUÆSTIO VI.

Utrùm usus Indulgentiarum sit omnibus salutaris?

DIco. Indulgentia utilis est omnibus Fidelibus, etiam perfectis. Ita Catholici omnes contra Lutherum, qui præter alios errores hunc docuit, Indulgentias non esse utiles nisi publicis & scelestissimis peccatoribus.

Prob. 1. Ex Conc. Trident. sess. 25. in decreto de Indulgentiis, ubi simpliciter definit, *Indulgentiarum usum, Christiano populo* (id est, omnibus Christianis) *maximè salutarem esse; eosque anathemate damnat, qui eas inutiles esse asserunt.*

2. Ratione. Nam valde utile & salutare est omnibus etiam perfectis, liberari ab eo, quod summi boni fruitionem retardat: cujusmodi est reatus pœnæ temporalis, cum quo nemo decedens DEO frui potest, nisi priùs illum in Purgatorio expiaverit. Atqui Indulgentia hoc impedimentum tollit, cùm sit remissio pœnæ temporalis justitiæ Divinæ debitæ, ut suprà probatum est. Ergo Indulgentia est omnibus etiam perfectis valde utilis & salutaris.

Obj. 1. Perfectorum hominum est non fugere pœnas, sed eas potiùs quærere. Ergo Indulgentia non est utilis perfectis.

Resp. Disting. anteced. Perfectorum est non fugere pœnas, quæ juvant ad merendum, & salutem citiùs consequendam, cujusmodi est Martyrium, & aliæ pœnæ sponte propter Deum susceptæ, *conc. ant.* est perfectorum non fugere pœnas, quæ retardant à summi boni fruitione, *nego ant.* quin imò perfectorum est ad fruitionem Dei toto corde anhelare, ac proinde omnia suscipere, quæ tollunt reatum pœnæ retardantem Dei fruitionem, ut hoc impedimento expediti, citiùs Deum videant, perfectissimè ament, & laudent.

Obj. 2. Perfecti viri modica indigent satisfactione. Ergo, &c.

Resp. Nego conseq. Quamvis enim perfecti viri modica satisfactione egeant, tamen pauci sunt, qui non aliqua egeant, ac proinde cui non sit utilis Indulgentia. Præterea nullus est, qui non putet se indigere, aut certò sciat se non indigere satisfactione.

Obj. 3. Utilius est propriis operibus pro se satisfacere, quàm Indulgentias quærere.

Resp. 1. Indulgentiæ non liberant à satisfactionibus à confessario injunctis, & aliis facultati ac infirmitati accommodatis & necessariis.

Resp. 2. Utilius & tutius est utrumque præstare, nempe & satisfactiones debitas peragere, & Indulgentias quærere, quàm præcisè satisfacere: nam nemo scire potest an operibus suis bonis ac laboriosis plenè satisfecerit justitiæ Divinæ.

QUÆSTIO VII.

Quinam possint Indulgentias concedere?

DIco 1. Summus Pontifex potest quaslibet Indulgentias, sive plenarias, sive partiales in tota Ecclesia concedere, & quidem jure Divino. Ita omnes, & constat

1. Ex Matth. c. 16. ubi Christus Petro & ejus successoribus singulariter & specialiter dixit: *Tibi dabo claves regni Cœlorum .... & quodcumque solveris, super Terram, erit solutum & in Cœlis.*

2. Ex Concilio generali Lateranensi IV. cap. 62. ubi dicitur Romanus Pontifex obtinere plenitudinem potestatis ad Indulgentias concedendas.

3. Ex usu. Nam ille solus plenarias Indulgentias tribuit.

Ratio est, quia potestas dispensandi thesaurum communem præcipuè convenit summo Principi, qui in Ecclesia visibili est summus Pontifex, supremus ac universalis Christi in terris Vicarius, & supremum caput visibile Ecclesiæ.

Dico 2. Episcopi possunt suis Diœcesanis Indulgentias concedere secundùm mensuram Canonibus præscriptam, hoc est, Indulgentias partiales tantùm. Nempe Episcopi in tota sua Diœcesi, & Metropolitani in tota sua Provincia possunt jure communi concedere Indulgentias unius anni in dedicatione Ecclesiæ, in anniversario autem dedicationis, vel ex alia causa,

dierum

dierum duntaxat quadraginta, ut patet ex Concilio generali Lateranensi IV. cap. 62. & cap. *Indulgentiæ* de pœnit. & remiss. in 6.

Confirmatur utraque assertio ex constitutione Martini V. in Concilio Constantiensi edita, ubi suspectos de hæresi Wicleffiana inter cætera interrogari jubet: *Utrùm credant, quòd Papa omnibus Christianis verè contritis & confessis, ex causa pia & justa possit concedere Indulgentias in remissionem peccatorum; & quòd singuli Episcopi suis subditis secundùm limitationem sacrorum Canonum possint etiam illas concedere.*

Dico 3. Cardinales etiam non Episcopi Indulgentias centum dierum concedunt ex tacita concessione summi Pontificis. Legati verò & Nuntii Apostolici possunt quoque Indulgentias largiri intra terminos suæ Legationis vel Nuntiaturæ ex commissione generali, vel speciali summi Pontificis.

Dico 4. Summus Pontifex electus tantùm, & Episcopus electus & confirmatus, sed nondum consecratus, & Legati Apostolici, etsi non Sacerdotes, largiri possunt Indulgentias. Quia potestas concedendi Indulgentias non est potestas ordinis, sed tantùm jurisdictionis, quæ competere potest Clerico non Sacerdoti: ac proinde Indulgentiarum concessio est actus Jurisdictionis non Ordinis.

Dico 5. Summus Pontifex & Episcopi potestatem largiendi Indulgentias delegare possunt alteri, qui sit Clericus; quia hanc potestatem habent ratione officii, ideoque Ordinariam.

Dico 6. Episcopi Indulgentias concedere non possunt nisi suis Diœcesanis ac subditis, ex cap. *Quod autem* de pœn. & remiss. quia Indulgentiarum concessio est actus jurisdictionis, qui non valet nisi in subditos. Possunt tamen illas largiri Religiosis exemptis in sua Diœcesi commorantibus: nam hi quoad hunc favorem possunt se subjicere Episcopo; suntque membra communitatis, in quos proinde sicut & in alios derivari potest dispensatio bonorum communium spiritualium.

Dico 7. Abbates Religiosorum, Prælati, & Parochi, non possunt concedere Indulgentias suis subditis. Ita communiter cum S. Thoma, in 4. dist. 20. q. 1. art. 4. q. 1. sed possunt tantùm ex commissione Papæ vel Episcopi. Nam ex cap. *accedentibus* de excessibus Prælat. patet non licere Abbatibus, neque aliis quibuscumque inferioris Ordinis quàm Episcopalis Indulgentias largiri nisi ex speciali privilegio ad hoc obtento.

Ratio est, quia dispensatio thesauri Ecclesiæ competit solis Principibus Ecclesiæ, quales sunt soli Episcopi & summus Pontifex, qui est supremus totius Ecclesiæ Princeps. Nam (ut rectè notat Bellarminus post S. Thomam) Episcopi sunt propriè & absolutè Prælati Ecclesiæ: ipsi enim soli sunt Rectores integri populi, & quasi Reges in parvo regno, atque ita præsunt hominibus omnium ordinum, ætatum, sexuum, conditionum. Abbates verò sunt quasi Patres unius familiæ & domus, & præsunt solis religiosis. Parochi quoque non

præsunt nisi uni parœciæ quasi uni familiæ. At potestas dispensandi thesaurum Ecclesiæ non convenit nisi Principibus populi Dei. Ergo.

Obj. Martyres olim concedebant Indulgentias lapsis.

Resp. Non concedebant auctoritate propria & immediatè, sed duntaxat precibus & intercessione apud Episcopos.

QUÆSTIO VIII.

Utrùm ad valorem Indulgentiarum requiratur causa justa?

DIco 1. Ad valorem Indulgentiæ præter potestatem in concedente requiritur justa & rationabilis causa.

Prob. 1. Quia in Extravaganti Clementis VI. *Unigenitus* cùm dicitur summus Pontifex habere potestatem dispensandi thesaurum Indulgentiarum, additur, *ex propriis & rationabilibus causis*. Et Martinus V. in sua constitutione Edita in Concilio Constantiensi suspectos de hæresi interrogari jubet, utrùm credant summum Pontificem habere potestatem concedendi Indulgentias *ex causa pia & justa*. Ergo summi Pontifices non agnoscunt potestatem concedendi Indulgentias nisi ex justa & rationabili causa, sine qua concedi non possunt: alioqui hanc conditionem non addidissent.

2. Quia summus Pontifex non est Dominus, sed tantùm dispensator thesauri Indulgentiarum: solus enim Christus est suorum meritorum Dominus. Ergo Papa non habet potestatem thesaurum illum dissipandi & prodigendi, nec proinde distribuendi sine justa causa. Enim verò omnis concessio sine justa causa facta à non Domino ipsius rei est invalida; quia non est actio dispensatoris, sed dissipatoris: nemo autem prudens dat alteri potestatem dissipandi & prodigendi bona sua.

Dico 2. Ad valorem Indulgentiæ requiritur causa proportionata Indulgentiæ, quæ conceditur, nempe major causa pro majore Indulgentia. Ita communiter contra paucos.

Prob. 1. Ex dictis. Nam ad valorem Indulgentiæ requiritur justa & rationabilis causa. At Indulgentia improportionata causæ, datur sine justa & rationabili causa: nam justa causa dici non potest, quæ nullam habet proportionem cum effectu. Præterea contra rectam rationem est ingentes divitias pro causa levissima impendere: nam in hoc est indiscreta prodigalitas & vera dissipatio.

2. Quia dispensator bona Domini sui dare validè non potest non solùm sine ulla causa, sed etiam sine causa proportionata donationi: non enim est dispensator, sed dissipator, si pro re minima pretiosos Domini sui thesauros profundit. Et verò tam, imò magis dissipat ille, qui pro exigua causa maximam Indulgentiam largitur, quàm qui levem sine ulla causa.

3. Si quæcumque causa pia ad valorem Indulgentiæ sufficeret, nullæ Indulgentiæ dici possent indiscretæ: nam semper allegari potest aliqua causa pia.

Hoc

Hoc autem repugnat Concilio Lateranensi quarto, can. 62. ubi Indulgentiæ à quibusdam Episcopis concessæ reprehenduntur tanquam indiscretæ & superfluæ, id est, sine justa & proportionata causa concessæ, ac proinde inanes.

Obj. 1. Indulgentiæ non nituntur justa causa operis injuncti, sed infinitis Christi satisfactionibus, quæ semper est causa sufficiens, imò transcendens omnem Indulgentiæ concessionem. Ergo ad valorem Indulgentiæ non requiritur alia causa proportionata.

Resp. Disting. anteced. Indulgentiæ nituntur infinitis Christi satisfactionibus, quæ tamen non possint sine justa causa applicari per ejus Ministros, *conc. ant.* quæ possint sine justa & proportionata causâ applicari per ejus Ministros, *nego ant.* propter rationes allatas. Indulgentiæ nituntur quidem veluti fundamento, thesauro meritorum ac satisfactionum Christi & Sanctorum; sed ille thesaurus non potest validè sine rationabili causa dispensari per Ministros, qui non sunt illius Domini, sed tantùm dispensatores.

Obj. 2. In antiqua Ecclesia ad petitionem Martyrum concedebantur ab Episcopis Indulgentiæ sine opere injuncto.

Resp. Concedebantur quidem sine novo opere injuncto, sed solùm iis, qui jam aliquo tempore etiam longo, cum fervore pœnitentiam publicam egerant, quamvis eam nondum implevissent. Quia Ecclesia judicabat satis magnam causam esse petitionem Martyrum, ut videlicet fideles ad Martyrium accenderentur, cùm viderent tanti fieri Martyrum preces. Sic etiam in articulo mortis Indulgentia hominibus bene de Ecclesia meritis, Religiosis, & Sodalibus B. Virginis tribuitur, pronunciato nomine Jesu & Mariæ absque alio opere injuncto. Quia videtur causa esse satis justa ipsa necessitas extrema conjuncta cum præcedentibus meritis, ut alii ad bene de Ecclesia merendum, vel ad Religiosam vitam, vel ad Sodalitates in quibus plurima opera bona exercentur hoc beneficio adducantur. Unde Indulgentia nunquam conceditur sine opere aliquo vel præterito, vel futuro ex parte suscipientis.

Obj. 3. Ex communi axiomate Indulgentiæ tantum valent quantùm sonant: alioqui fideles deciperentur. Ergo non valent secundùm proportionem causæ, sed tantùm juxta intentionem concedentis exteriùs significatam.

Resp. Disting. anteced. Tantum valent quantùm sonant, si habeant omnes conditiones requisitas tùm ex parte concedentis, tùm ex parte suscipientis, *conc. ant.* secus, *nego ant. & conseq.* ex parte autem concedentis præter auctoritatem requiritur in causa pietas & æquitas; quia potestas largiendi Indulgentias pendet à causa legitima: Christus enim non vult merita sua sine justa & rationabili causa applicari per suos Ministros, & pœnas justitiæ Divinæ debitas remitti.

Porro si Indulgentia maxima, puta plenaria concederetur sine proportionata

nata

nata causa, non tamen sine aliqua, sed improportionata, quamvis non valeret quoad tantum effectum seu excessum, nihilominùs valeret pro minori effectu proportionato causæ. Nam tunc Indulgentia quoad minorem effectum habet causam proportionatam; & ea est concedentis intentio, ut valeat quantùm valere potest, & minor, quæ in majore continetur, simul cum majore conceditur.

Obj. 4. Juxta usum Ecclesiæ Indulgentiæ magnæ levi ex causa conceduntur, qualis est illa, quæ datur omnibus adstantibus ante fores Basilicæ Romanæ S. Petri, dum summus Pontifex die Paschatis solemniter populo benedicit.

Resp. Causa per se levis, potest ex adjunctis, & relatè ad magnum finem cui obtinendo apta sit, fieri magna, ut illa assistentia pro foribus Basilicæ S. Petri, quæ ut cujusque seorsim & singillatim spectata, leve quiddam est: magna tamen illa populi frequentia his Indulgentiis invitata magnum quid est, & aptum ac utile ad testificationem fidei de capite Ecclesiæ, & ad honorem sedis Apostolicæ, quod est finis illius Indulgentiæ.

Obj. 5. Pro eadem causa interdum conceduntur inæquales Indulgentiæ, modò minores, modò majores. At hoc non fieret, si causa proportionata requireretur. Ergo.

Resp. Nego min. Quia si propter eandem causam dentur Indulgentiæ inæquales, id fit, vel quia minores vim causæ non adæquabant, nam causa potest esse proportionata majori Indulgentiæ: vel quia illa causa moraliter non est eadem, sed diversa ex variis adjunctis ac circumstantiis: nam idem opus potest esse modò magis, modò minùs proportionatum fini Indulgentiæ, & utile ac necessarium: sic v. g. urgente magna necessitate eadem eleemosyna magis est necessaria ac utilis ad subsidium pauperum, & instante gravi periculo eadem eleemosyna cum jejunio conjungi deberet ad Deum placandum. Igitur idem physicè opus potest esse diversum moraliter pro diversitate personarum, locorum, temporum, causarum, rerum, &c.

Dico 3. Ad causæ proportionem non requiritur, ut opus injunctum sit ita de se satisfactorium, ut per se planè compenset & tollat debitum pœnæ. Nam tunc nulla fieret remissio per Indulgentias, & sic Indulgentiæ forent prorsus inutiles; sed requiritur & sufficit, ut sit proportio inter causam & Indulgentiam, ita ut causa sit ratio sufficiens concedendæ talis Indulgentiæ, & quælibet non sufficiat pro qualibet Indulgentia, sed proportione quadam pro majore Indulgentia requiratur major causa.

Ad causam autem justam & proportionatam duo ex Bellarmino requiruntur 1. Finis aliquis pius & Deo gratus, cujus assecutio magis placeat Deo, quàm satisfactio pœnalis, quæ per Indulgentiam relaxatur. Nam is fidelis & prudens dispensator Cœlestis thesauri est, qui fideliter agit causam domini & secundùm ejus voluntatem operatur. Hujusmodi autem fines esse solent promotio cultus Dei, fidei propagatio, peccatorum aut hæreti-

reti-

reticorum conversio, hostium Ecclesiæ subactio vel conversio, aut alterius Ecclesiæ necessitatis sublevatio, major sedis Apostolicæ reverentia, unio Principum catholicorum, pax Ecclesiæ, Templorum ac piorum locorum extructio, subventio pauperum, & his similia. Nam quæcumque causa, quæ in honorem Dei, & charitatem proximi vergit, pia censetur & grata Deo.

2. Requiritur opus aliquod, per quod revera finis ille probabiliter obtineri possit. Nam si finis quidem valde placeat Deo, sed per opus injunctum nullo modo obtineri possit, non est justa ac proportionata causa dandæ Indulgentiæ, ut v. g. si daretur Indulgentia plenaria iis, qui semel tantùm recitant orationem Dominicam pro conversione hæreticorum; causa illa non videtur proportionata. Nam quamvis hæreticorum conversio sit res maxima, & Deo gratior quàm pœnalis satisfactio multorum Fidelium; tamen non est probabile convertendos hæreticos per hanc solam brevissimam orationem. Necesse est igitur, ut opus injunctum sit medium aptum & utile ad consequendum finem, propter quem Indulgentia conceditur.

QUÆSTIO IX.

Quænam ad lucrandas Indulgentias requirantur ex parte suscipientis?

Dico 1. Ad Indulgentiam lucrandam requiritur ex parte suscipientis status gratiæ. Ita communiter.

Prob. 1. Ex hoc generali principio, quia nempe homini inimico Dei, quandiu in peccati statu existit, nulla fit remissio: nam indignus est tali remissione, & nulla est Dei de illa promissio.

2. Quia Indulgentia est favor solis Dei filiis adoptivis & amicis destinatus: oritur enim ex paterna facilitate & benignitate in filios, ut patet ex Extrav. *Unigenitus*, ubi Clemens VI. de Christo sic ait: *Thesaurum militanti Ecclesiæ acquisivit, volens suis thesaurizare filiis pius pater .... Quem quidem thesaurum ... Commisit ... Verè pœnitentibus & confessis misericorditer applicandum.*

3. Quia statum gratiæ, ut conditionem necessariam ex intrinseca ratione ipsius Indulgentiæ ad illius effectum percipiendum, satis declarat ipsa Pontificum perpetua consuetudo.

Dico 2. Ad Indulgentiam lucrandam, præter statum gratiæ, requiritur integra executio omnis operis à Pontifice præscripti. Ita communiter cum S. Thoma.

Prob. Quia Indulgentia non conceditur nisi sub tali conditione, qua non impleta simpliciter, nihil obtinetur: nam concessio conditionata non valet, nisi conditio impleatur. Ex communi autem sententia concessio Indulgentiæ est unica & quasi indivisibilis sub tali determinata conditione, ideoque qui totum opus præscriptum non implet, nihil consequitur, quia simpliciter non implet conditionem impositam; & per concessionis formam nihil promissum est ei, qui partem tantùm

tùm implet. Et verò Indulgentia, cùm ſit favor maximè voluntariùs, non valet niſi juxta voluntatem concedentis, quæ exigit ſimpliciter executionem omnis operis injuncti, non autem duntaxat partem.

Hinc qui etiam inculpatè, nempe vel ex abſoluta impotentia, vel oblivione aut ignorantia invincibili omittit opus aliquod injunctum, vel partem ejus ſaltem notabilem, nil Indulgentiæ conſequitur. Quare ſummi Pontifices, quando volunt Indulgentiam percipi ab iis, qui opera per Bullam præſcripta perficere non poſſent, dant Epiſcopis vel Confeſſariis facultatem hæc opera commutandi in alia.

Dico 3. Ad conſequendam Indulgentiam plenariam omnium peccatorum etiam venialium, præter iſta omnia, requiritur deteſtatio omnium iſtorum peccatorum venialium, & depoſitio affectus ad quodlibet veniale.

Prob. Quia pœna peccato veniali debita non remittitur ſine remiſſione ejusdem peccati quoad culpam. Nullum autem peccatum veniale remittitur quoad culpam ſine deteſtatione ſaltem virtuali, aut certè ſine depoſitione affectus ad illud in Sacramentis.

Hinc intelliges quàm pauci Indulgentias plenarias lucrentur; cùm pauci ſint, qui peccatum quodlibet veniale efficaciter deteſtentur, & nullum affectum ad ullum veniale ſervent, habeantque voluntatem efficacem & univerſalem nullum peccatum veniale deliberatè committendi, & omnes ejus cauſas & occaſiones proximas tollendi per continuam ſui abnegationem, & integram ſenſuum ac cupiditatum mortificationem.

QUÆSTIO X.

Quandonam requiratur ſtatus gratiæ?

DIco 1. Requiritur ſtatus gratiæ eo inſtanti, quo ultimum ex operibus injunctis perficitur. Nam requiritur ſtatus gratiæ eo inſtanti, quo Indulgentia applicatur. Atqui Indulgentia applicatur eo inſtanti, quo ultima conditio ponitur, ſeu inſtanti conſummationis operum injunctorum: ergo eo inſtanti requiritur ſtatus gratiæ.

Dico 2. Opera injuncta perfici debent in ſtatu gratiæ, ſi Papa exigat opera facta in ſtatu gratiæ: Nam poteſt Indulgentiam non concedere niſi ſub tali conditione. Hinc juxta Bellarminum, cùm in Bulla expreſsè habetur Indulgentiam concedi iis, qui verè pœnitentes & confeſſi viſitabunt talem Eccleſiam, vel orabunt, &c. tunc oratio & viſitatio Eccleſiæ fieri debet in ſtatu gratiæ.

Imò aliqui poſt Cajetanum & Navarrum docent requiri ſemper, ut omnia opera in ſtatu gratiæ perficiantur, etiamſi id non exprimatur in Bulla. Unde monent confeſſionem ante omnia alia opera ſemper faciendam eſſe.

Verùm communis Doctorum ſententia id negat, & docet ſufficere ſtatum gratiæ eo inſtanti, quo Indulgentia applicatur, id eſt, inſtanti conſummationis ultimi operis, niſi Bulla Indulgentiæ expreſsè exigat, ut opera fiant in ſtatu gratiæ. Ratio eſt, quia (inquiunt) ad finem Indulgentiæ obtinendum non requiritur opus meritorium,

rium, aut satisfactorium de condigno. Nam opus bonum, v.g. eleemosyna, jejunium, oratio in statu peccati, sed ex gratia actuali & sine ullo ad mortale peccatum affectu factum, potest esse impetratorium apud Deum, & disponere hominem saltem remotè ad relinquenda vitia & gratiam impetrandam.

QUÆSTIO XI.

Utrùm ad Indulgentiam lucrandam requiratur confessio?

DIco I. Requiritur confessio, quando Indulgentia conceditur sub hac forma, *Verè pœnitentibus & confessis*, vel aliis verbis exigitur. Nam tunc confessio exigitur ut conditio quædam, sive ut pars operis injuncti, & non solùm ad hoc ut procuretur status gratiæ, qui semper necessarius est ad Indulgentiæ cujuslibet effectum percipiendum. Nec sufficit contritio perfecta: nam verba talis formæ prout sonant, confessionem præter pœnitentiam requirunt. Indulgentiæ autem non plus valent quàm sonant.

Imò qui solorum venialium sibi conscius est, debet confiteri ad lucrandam Indulgentiam: nam hoc saltem tutius est, & multi hoc necessarium esse censent. Et verò Bulla neminem excipit.

Dico 2. Ad consequendam Indulgentiam semper requiritur confessio in homine peccati mortalis conscio, quoties exigitur communio. Quia communioni necessariò præmitti debet confessio mortalium, nondum per Sacramentum Pœnitentiæ remissorum. Unde tunc, etiamsi in Bulla non exigeretur expresè confessio, tamen necessaria esset ratione communionis.

QUÆSTIO XII.

Quænam observanda sunt circa orationem, jejunia, eleemosynas, quæ à Pontifice præscribuntur?

DIco I. Secundùm communiorem sententiam requiritur oratio vocalis, contra alios qui putant sufficere mentalem, eò quòd hæc sit propriè oratio, & tam oratio quàm vocalis. Sed tutius est miscere vocalem. Certum est autem non sufficere orationem cum voluntariis distractionibus factam; quia hæc non est devota, pia, nec apta ad impetrandum id quod Pontifex intendit.

Præterea oratio fieri debet aliquandiu in loco, tempore, & ex intentione designatis. Locus est ordinariè ubi est Indulgentia, vel qui ab Episcopo designatur. Tempus est inter utrasque vesperas in communibus Indulgentiis. Intentio est pax inter Principes Christianos, extirpatio hæresum, hæreticorum & omnium aliorum infidelium conversio, exaltatio S. matris Ecclesiæ, spirituale bonum Papæ, nisi addatur alia.

Dico 2. Jejunium est plerumque trium dierum, nempe Mercurii, Veneris &Sabbati à Pontifice designatorum; nec fieri potest extra dies præscriptos aut Hebdomadam designatam: quia opus

opus fieri debet ut præscribitur. Modus servandi jejunii is est, quem singulæ Provinciæ legitimè servant tali tempore in jejuniis ab Ecclesiæ præceptis. Omnes autem, etiamsi aliàs ex præcepto Ecclesiæ ad jejunium non obligentur, ut pueri, infirmi, &c. jejunare debent si Indulgentias lucrari velint, nisi jejunium ex Pontificis licentia in aliud opus à confessario vel Episcopo commutetur.

Dico 3. Ex communi sententia eleemosyna debet esse corporalis. Si in Bulla non determinetur, dari debet secundùm regulas prudentiæ cum aliqua proportione ad dantis facultatem; unde levissima eleemosyna à divite data non sufficeret: nam parum pro nihilo reputatur, quando quis potest multum. Si in Bulla dicatur, prout unicuique devotio & charitas suggesserit, tunc habenda est ratio dictaminis interni suadentis plus vel minus.

Sufficit dare rem suam per alium. Si tamen eleemosyna non perveniret ad pauperem quacumque ex causa, sive casu, sive ex culpa alterius; juxta multos non perciperetur Indulgentia, quia non est sublevatus pauper. Si autem qui accepit eleemosynam non sit revera pauper, valet tamen eleemosyna ad lucrandam Indulgentiam; quia sufficit, si detur ad levandam miseriam hominis, qui prudenter existimatur pauper. Porro per pauperes intelliguntur etiam ii, qui carent omnino necessariis ad statum.

Observa. Si quis opera præscripta perficere nequeat, non potest ipse ea ne in melius quidem commutare, sed is solus, qui hanc à Pontifice potestatem accepit, nempe Episcopus, vel confessarius.

QUÆSTIO XIII.

Utrùm eodem opere possit quis lucrari plures & diversas Indulgentias?

DIco. Non potest, quia plures Indulgentiæ simul sumptæ faciunt unam Indulgentiam majorem, quàm sit unaquæque seorsim sumpta, exigens tale opus. Ergo plures requirunt causam majorem, ideoque majus opus quàm unaquæque seorsim sumpta: nam ad quamlibet Indulgentiam requiritur causa proportionata. Ergo idem opus requisitum ad unam Indulgentiam, non sufficit ad plures, utpote pluribus improportionatum. Breviùs: quia Indulgentia aucta, seu major requirit causam auctam seu majorem, quæ sit illi proportionata.

QUÆSTIO XIV.

Utrùm ad lucrandam Indulgentiam plenariam, præter supradicta, requiratur adhuc aliqua alia dispositio ex parte suscipientis?

CAjetanus, Navarrus, Reginaldus, & alii docent ad Indulgentiam plenariam integrè consequendam, præter statum gratiæ & executionem omnium operum in Bulla injunctorum, requiri propositum & sollicitudinem satisfaciendi Deo per satisfactiones congruas, peccatis & facultati ac infirmitati proportionatas: ita ut proportione hujus sollicitudinis tanquam dispositionis ad Indulgentiæ effe-

effectum necessariæ, percipiatur major vel minor Indulgentiæ fructus.

Probant 1. Quia Indulgentiæ non sunt ad enervandam pœnitentialem satisfactionem, ut docet Concilium generale Lateranense IV. cap. 62. in quo Indulgentiæ à quibusdam Episcopis concessæ reprehenduntur ut inpis concessæ reprehenduntur ut indiscretæ & superfluæ, eò quòd per illas pœnitentialis satisfactio enervetur, sic enim legitur: *Quia per indiscretas & superfluas Indulgentias, quas quidam Ecclesiarum Prælati facere non verentur, & claves Ecclesiæ contemnuntur, & pœnitentialis satisfactio enervatur.*

2. Quia extat divinum præceptum faciendi dignos fructus pœnitentiæ, hoc est, opera pia & pœnalia, quæ satisfacere valeant pro peccatis, ut explicat Conc. Trident. à quo præcepto Ecclesia dispensare non potest. Imò ipsa Ecclesia contra hæreticos tuetur necessitatem satisfactionis pro pœna temporali. Et idem Conc. sess. 6. cap. 14. docet generaliter pœnitentiam Christiani lapsi præter contritionem & confessionem necessariò continere satisfactionem per jejunia, eleemosynas, orationes, & alia pia spiritualis vitæ exercitia. Atqui, inquiunt, valde enervaretur, & fere tolleretur satisfactio illa congrua, si Indulgentia plenaria plurimorum peccatorum obtineretur duntaxat per opera aliqua pauca, non valde ardua, ut per visitationem Ecclesiæ, triduum jejunii, aliquam eleemosynam, confessionem & communionem.

3. Thesaurus Indulgentiarum à Christo concessus est, non ad tollenda opera satisfactoria, cùm ea præceperit, aut ad fovendum torporem fidelium, sed ad supplendam eorum impotentiam & infirmitatem: alioqui (inquiunt) Indulgentia redundaret non in ædificationem, sed in destructionem, fovendo negligentiam & torporem in satisfaciendo pro peccatis.

4. Ex Gregorio VII. qui Lincolniensi Episcopo Indulgentiam petenti concessit ea lege, ut pro viribus satisfaceret: *Absolutionem præterea peccatorum tuorum*, inquit, *sicut rogasti, auctoritate Apostolorum Petri & Pauli fulti, tibi mittere dignum duximus; si tamen bonis operibus inhærendo, commissos excessus plangendo, quantùm valueris, corporis tui habitaculum Deo mundum Templum exhibueris.* „Ut appareat (in„quit Baronius hæc referens ad „ann. 1073.) Sedis Apostolicæ „Indulgentias illis communicari, qui, „quantùm suppetunt vires, bene „operari non prætermittunt: non „autem ignavis, otiosis, ac negligen„tia torpescentibus.

S. Antoninus de his, qui ita sentiunt, sic loquitur, 1. p. tit. 10. c. 3. §. 3. *Nec credunt, quòd propter has Indulgentias generales minus teneantur agere pœnitentiam in hac vita. Et horum dictum satis videtur concordare æquitati, ut notat Innocentius.*

Si objicias 1. inde sequi inutiles esse Indulgentias: negant; quia satisfactiones infirmitati ac fragilitati nostræ proportionatæ non adæquant, nec remittunt totam pœnam peccatis omnibus debitam. Unde

magna superest adhuc pœna in Purgatorio persolvenda, quæ per Indulgentias remittitur. Quare plurimùm prosunt Indulgentiæ, quæ remittunt omnia debita, quæ præ impotentia & infirmitate humana non solvuntur: & sic Indulgentiæ sunt supplementum impotentiæ & infirmitatis humanæ, non negligentiæ.

Si dicas, saltem hanc doctrinam multùm derogare Indulgentiis plenariis, quæ nunc conceduntur; negant. Quia per Indulgentiam plenariam bene dispositi integram pœnæ temporalis remissionem consequuntur, quam sine hac Indulgentia non obtinerent; quamvis per eam non excludatur satisfactio congrua, & facultati ac infirmitati peccatoris proportionata, quæ lege divina præcipitur.

Si objicias 2. Indulgentia plenaria semel obtenta tollit necessitatem omnis satisfactionis postea peragendæ. Negant. Nam in hac sententia, qui post multa peccata justificatur, & opera omnia ad Indulgentiam plenariam consequendam requisita exercet cum proposito satisfaciendi Deo, is statim post operis injuncti executionem lucratur plenariam Indulgentiam hoc sensu, quod acquirat jus ad integram remissionem omnis pœnæ temporalis peccatis suis debitæ, sub conditione satisfactionis convenientis faciendæ, habita ratione suæ infirmitatis. Quare volunt illam Indulgentiam plenariam seu jus illud effectum suum producere successivè & secundùm proportionem satisfactionis.

Quòd si is ante peractam satisfactionem convenientem moriatur, retinens propositum satisfaciendi si diutiùs viveret; tunc integram remissionem pœnæ temporalis omnibus peccatis suis debitæ consequitur ex vi Indulgentiæ plenariæ, quam lucratus est. Nam tunc Indulgentia supplet ejus impotentiam, & sic non persolvet in Purgatorio pœnas peccatis suis debitas, nec propriis satisfactionibus remissas: quæ tamen ipsi persolvendæ fuissent, nisi Indulgentiam consecutus fuisset.

Fatentur adhuc Indulgentias non solùm impotentiam; sed etiam infirmitatem humanam ac fragilitatem supplere.

Si objicias 3. Olim per Indulgentiam remittebatur satisfactio injuncta. Respondent, in veteri Ecclesia nunquam satisfactionem canonicam ab Episcopis remissam fuisse nisi iis, qui jam pœnitentiam aliquam magnam magno fervore peregissent: vel qui opus aliquod aliud magni apud Deum meriti præstitissent: vel iis qui vehementis contritionis & charitatis editis signis, præ infirmitate aut brevitate temporis propositum satisfaciendi perficere non poterant. Nunquam autem integra satisfactio remissa est valentibus satisfacere aut negligentibus. Unde Concil. Nicænum I. can. 12. sic ait: *Quotquot metu & lacrymis, atque patientia, vel bonis operibus, rebus ipsis conversionem suam, non simulatione demonstrant; hi definitum tempus auditionis implentes, tum demum fidelibus in oratione communicent: postmodum verò licebit Episcopo de his aliquid humaniùs cogitare.*

Quòd

Quòd ſi quandoque in antiqua Eccleſia lapſis ante aliquam ſatisfactionem canonicam peractam conceſſa ſit Indulgentia, ea tantùm lege conceſſa eſt, ut aliquali pœnitentia priùs perfungerentur: vel ſi infirmitate impediti eſſent, poſtea convaleſcentes, ſatisfacerent, ut conſtat ex S. Cypriano.

Si objicias 4. Summi Pontifices in conceſſione Indulgentiarum nihil aliud requirunt, quàm executionem operis alicujus omnibus communis; nec exigunt ullas alias ſatisfactiones. Reſpondent. Clemens VI. Extrav. *Unigenitus* declarat Chriſtum Eccleſiæ theſaurum conceſſiſſe verè pœnitentibus applicandum; & ſæpe alii Pontifices veram pœnitentiam expreſsè exigunt. Nemo autem eſt verè pœnitens, niſi qui habet propoſitum faciendi dignos fructus pœnitentiæ, hoc eſt, opera ſatisfactoria, ut explicat Conc. Trident. Præterea, inquiunt, ſummi Pontifices poſſunt tantùm exigere opera, quæ ad finem Indulgentiæ à ſe intentum requiruntur, ſemper tamen ſupponendo inſuſcipientibus diſpoſitiones ad fructum Indulgentiæ integrè percipiendum neceſſarias, & aliarum obligatonum executionem.

Corollarium.

Ex dictis ſequitur ad lucrandas Indulgentias requiri has conditiones ex parte recipientis. 1. Ut ſit baptizatus, & ut ſit ſubditus concedentis: nam conceſsio Indulgentiæ eſt actus juriſdictionis, qui valere non poteſt niſi erga ſubditos. 2. Ut immunis ſit ab excommunicatione majore, quippe quæ privat communione ſeu participatione bonorum ſpiritualium, Eccleſiæ diſpenſationi ſubjectorum. 3. Ut ſit in ſtatu gratiæ; nam pœna non remittitur niſi remiſſa culpa, nec niſi amicis Dei. 4. Ut opus omne injunctum ſaltem moraliter totum & integrè impleatur: nam Indulgentia ſub hac conditione conceditur, quibus omnibus meritò additur à multis propoſitum ſatisfaciendi Deo per opera bona ſatisfactoria peccatis ſuis & facultati ac infirmitati propriæ proportionata.

QUÆSTIO XV.

Utrùm Indulgentiæ valeant pro defunctis?

Nota. Hic agitur tantùm de animabus defunctorum in Purgatorio verſantibus. Nam certum eſt 1. Animas jam beatas non indigere Indulgentiis, cùm nullum reatum pœnæ habeant: alioqui non eſſent beatæ; nam nemo fruitur Deo, niſi priùs divinæ juſtitiæ vel per ſe, vel per ſatisfactiones alienas ſatisfecerit. 2. Animas damnatorum eſſe incapaces Indulgentiæ, quia ſunt incapaces omnis liberalis remiſsionis, cùm in inferno nulla ſit redemptio. Præterea nulla pœna peccati remittitur ſine ejus culpa. At in inferno nullum peccatum remittitur quoad culpam, ergo nec quoad pœnam.

Dico. Indulgentiæ proſunt animabus defunctorum in Purgatorio verſantibus.

Hæc aſſertio, inquit Suares, licèt, olim non adeò declarata fuerit in Eccleſia, ut de illa dubitate non potue-

rint

rint Catholici; nunc tamen ita certa eſt, ut ſine errore negari non posſit.

Prob. 1. Ex uſu Eccleſiæ. Nam ſummi Pontifices concedunt Indulgentias mortuis applicandas, quæ in toto orbe Chriſtiano recipiuntur, conſentientibus & approbantibus Epiſcopis. Ergo univerſa Eccleſia ſentit Indulgentias mortuis prodeſſe. Atqui Eccleſia univerſa in re tanti momenti errare non poteſt, nec Fideles decipere. Ergo. Porro ille uſus jam eſt antiquus: nam Paſchalis I. teſte Bellarmino ante 700. annos Indulgentias pro defunctis concesſit. Quod idem præſtitere Sixtus IV. Innocentius VIII. Pius II. Calixtus, & poſteriores Pontifices.

2. Ex declaratione Sixti IV. & ex Bulla Leonis X. contra Lutheri errores, ubi tanquam error damnatur hæc propoſitio: *Sex generibus hominum Indulgentiæ non ſunt neceſſariæ, nec utiles, videlicet mortuis, &c.*

3. Suffragia vivorum, hoc eſt, orationes, eleemoſynæ, Sacrificium Miſſæ, & alia opera bona & ſatisfactoria pro defunctis oblata, ipſis proſunt ad remisſionem pœnarum, ut conſtat ex Scriptura & Traditione. Ergo illis quoque proſunt Indulgentiæ ab Eccleſia conceſſæ, cùm ſint quoddam ſuffragium, quod æquè pro defunctis offerri & valere poteſt ac cætera. Nam eadem eſt ratio, nempe quòd ſit communicatio bonorum ſpiritualium inter membra Eccleſiæ. Defuncti enim in ſtatu gratiæ, cum vivis ejusdem fidei & charitatis vinculo conjuncti, unam Eccleſiam & unum corpus efficiunt. *Neque enim piorum animæ mortuorum ſeparantur ab Eccleſia, quæ eſt etiam nunc regnum Chriſti;* inquit S. Auguſtinus, lib. 20. de Civit. c. 9.

Et verò ſi privati homines juvare poſſunt defunctos tanquam membra ejusdem corporis ſuis propriis ſatisfactionibus per modum ſuffragii; cur eosdem juvare non poſſet ſummus Pontifex auctoritate publica de ſatisfactionibus Chriſti & Sanctorum, quæ ſunt in ſpirituali Eccleſiæ theſauro, cujus ipſe ſupremus diſpenſator eſt?

4. Denique quia theſaurus meritorum ac ſatisfactionum Chriſti & Sanctorum commiſſus Eccleſiæ, non minùs defunctis quàm vivis prodeſſe poteſt. Et aliunde charitas Eccleſiæ ad illos non minùs quàm ad hos debet ſe extendere. His adde unanimem Theologorum conſenſum.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Poteſtas concedendi Indulgentias eſt poteſtas clavium. At poteſtas clavium non ſe extendit ad defunctos, ergo nec poteſtas concedendi Indulgentias.

Reſp. Poteſtas clavium non ſe extendit quidem ad defunctos, quatenus eſt præcisè poteſtas ligandi & ſolvendi; ſed ad eos ſe extendit; quatenus eſt poteſtas diſpenſativa theſauri ſpiritualis Eccleſiæ, ad quam pertinent animæ defunctorum. Poteſtas quippe clavium non eſt ſolùm poteſtas diſpenſativa theſauri Eccleſiæ conſtantis meritis ac ſatisfactionibus Chriſti & Sanctorum, quæ tam poſſunt applicari mortuis quàm vivis, licèt diverſo modo. Nam poteſtas clavium eſt

poteſtas

potestas aperiendi Cœlum, ac proinde tollendi omne impedimentum consequendæ beatitudinis, qualis est reatus pœnæ temporalis retardans hanc consecutionem. Hoc autem impedimentum extra Sacramenta & Sacrificium Missæ tollitur per dispensationem thesauri Indulgentiarum, quæ non minùs defunctis quàm vivis communicari possunt, cùm defuncti sint membra Ecclesiæ, & illarum effectus capaces.

Nota. Per potestatem clavium intelligitur quæcumque potestas Ecclesiastica perducendi homines ad regnum Cœlorum, & tollendi omne impedimentum beatitudinis assequendæ, sive homines vocando & admittendo ad Ecclesiam: sive in eam jam admissos regendo, reconciliando Deo, & perficiendo: sive etiam defunctos juvando per thesaurum Ecclesiæ illis applicatum, ut liberentur à pœnis Divinæ justitiæ debitis. Quæ potestas adæquatè sumpta, partim est ordinis, illa scilicet quæ per sacram Ordinationem confertur; partim est jurisdictionis, & auctoritatis dispensativæ. Auctoritas autem admittendi Catechumenos & juvandi defunctos per Indulgentias revocatur ad potestatem jurisdictionis, & sub illa moraliter comprehenditur; quia præsupponit eum, à quo manat, habere potestatem jurisdictionis in Ecclesia, & potestatem dispensandi thesaurum communem.

Inst. Potestas clavium nihil aliud est quàm potestas absolvendi à peccatis: ergo nullatenus extenditur ad defunctos.

Resp. Nego anteced. Nam potestas clavium adæquatè sumpta multiplex est ratione effectus, continet enim 1. Potestatem docendi cum auctoritate quæ ad fidem & mores pertinent. 2. Potestatem regendi Ecclesiam per leges & ordinationes. 3. Potestatem remittendi aut retinendi peccata, eaque puniendi in Sacramento Pœnitentiæ. 4. Potestatem ligandi & solvendi per censuras ecclesiasticas. 5. Potestatem remittendi pœnas justitiæ Divinæ debitas, vel pro iis pretium offerendi per concessiones Indulgentiarum. 6. Denique potestatem dispensandi in votis & juramentis nomine Dei. Nam per potestatem clavium adæquatè sumptam intelligitur potestas perfecta perducendi homines ad regnum Cœlorum, & tollendi omne impedimentum beatitudinis assequendæ. Aliquando tamen potestas clavium sumitur in sensu restricto, nempe pro sola potestate absolvendi à peccatis, & satisfactionem pro illis imponendi.

Obj. 2. Potestas concedendi Indulgentias nititur hoc textu: *Quodcumque solveris super Terram, erit solutum & in Cœlis.* At hic textus significat tantùm potestatem absolvendi, quæ non extenditur ad defunctos. Ergo.

Resp. Nego min. Nam verbo *solvere* ibi significatur non solùm judiciaria absolutio, sed etiam debiti solutio, quæ fit per oblationem pretii ex thesauro Ecclesiæ; item omnis dispensatio, & remotio impedimenti consequendæ beatitudinis.

Obj. 3. Non potest probari ex Scri-

ptura poteſtas largiendi Indulgentias pro mortuis. Ergo.

Reſp. Nego anteced. Nam hæc poteſtas continetur in his Chriſti verbis, Matth. c. 16. *Tibi dabo claves regni Cœlorum. Et quodcumque ſolveris ſuper Terram, erit ſolutum & in Cœlis.* Nam hæc verba ſignificant poteſtatem jurisdictionis, & poteſtatem diſpenſandi ſpiritualem theſaurum Eccleſiæ ex meritis ac ſatisfactionibus Chriſti & Sanctorum conſtatum : qui theſaurus mortuis prodeſſe & applicari poteſt, ex eo offerendo Deo pretium ſolutionis pro defunctis, quod ipſe pro ſua benignitate acceptat pro iis, pro quibus vult.

Obj. 4. Conc. Trident. nullam facit mentionem Indulgentiarum pro mortuis : ergo iis non proſunt.

Reſp. Nego conſeq. Quamvis enim expreſſam mentionem Indulgentiæ pro mortuis non fecerit, ſufficienter tamen & ſaltem implicitè docuit Indulgentias pro mortuis conceſſas, ipſis prodeſſe, cùm generatim definivit Indulgentias ab Eccleſia conceſſas, eſſe utiles. At Eccleſia non ſolùm pro vivis, ſed etiam pro mortuis Indulgentias concedit. Ergo Indulgentiæ ſunt utiles non ſolùm vivis, ſed etiam mortuis.

Obj. 5. Sententia definitiva lata eſt de pœnis Purgatoriis ſubeundis. Ergo illæ pœnæ non poſſunt ampliùs remitti etiam mediatè.

Reſp. Diſting. anteced. Lata eſt ſententia definitiva conditionata, *conc. ant.* abſoluta, *nego antec. & conſeq.* ſententia de pœnis Purgatorii nunquam eſt omnino abſoluta ; ſed includit hanc conditionem. Ut anima tamdiu pœnas patiatur, niſi ipſi applicentur ſatisfactiones alienæ, quibus fiat ſolutio Divinæ juſtitiæ. Quare cùm anima pœnis illis liberatur, non propterea revocatur prior ſententia ; ſed potiùs impletur, quia impleta eſt conditio ſub qua non diuturniores pœnas decernebat.

Obſerva. Ut Indulgentiæ proſint defunctis, debent ſpecialiter in forma conceſſionis pro illis concedi. Ita S. Thomas, & Theologi communiter. Ratio eſt, quia Indulgentiæ iis tantùm utiles ſunt, pro quibus conceduntur : nam Indulgentiæ non pluribus nec aliis proſunt quàm exprimant, ſicut non plus valent quàm ſonant. Quod etiam patet ex uſu Eccleſiæ : nam quoties Indulgentiæ ad mortuos extenduntur, expreſſa fit illorum mentio in forma conceſſionis.

Hinc ſi Indulgentia generatim concedatur pro omnibus Fidelibus, in ea non comprehenduntur mortui. Nam ex uſu Eccleſiæ nomine Fidelium ſimpliciter intelliguntur ſolùm viventes, vel quia illi ſoli ſimpliciter ſunt in ſtatu viatorum : vel quia illi ſoli ſubjiciuntur poteſtati clavium adæquatè ſumptæ, & ab Eccleſia reguntur.

Imò Indulgentiæ etiam pro mortuis conceſſæ, ut illis proſint, debent ipſis à Fidelibus vivis applicari. Quia animæ defunctorum illas pro ſe lucrari non poſſunt, cùm opera injuncta per ſe præſtare non poſſint. Unde Indulgentiæ fructus debet illis à Fidelibus vivis applicari, qui per executionem operis præſcripti Indulgentiam lucrantur.

QUÆ-

QUÆSTIO XVI.

Quomodò Indulgentiæ valeant pro defunctis?

DIco. Indulgentiæ valent pro defunctis per modum ſuffragii tantùm, non per modum abſolutionis judiciariæ.

Prob. 1. Quia ſummi Pontifices ſæpius declararunt, ſe Indulgentias pro defunctis concedere tantùm per modum ſuffragii. 2. Quia Eccleſia non habet juriſdictionem in defunctos, qui non ſunt ampliùs ejus ſubditi. Ergo non poteſt mortuis Indulgentiam largiri per modum abſolutionis, quod eſt exercere actum juriſdictionis. Antecedens conſtat ex variis Pontificum declarationibus in jure contentis. Et ratio eſt, quia animæ defunctorum non poſſunt ab Eccleſia judicari. Nam Eccleſia non poteſt eas citare, earum cauſam agnoſcere, eas ligare, cogere ad obedientiam, nec proinde eas abſolvere.

Præterea ſummus Pontifex non eſt Judex & Paſtor niſi Eccleſiæ viſibilis.

Igitur Indulgentiæ proſunt tantùm defunctis per modum ſuffragii & ſolutionis, non per modum abſolutionis judiciariæ, ſed ut hoc totum meliùs intelligatur, obſervanda ſunt ſequentia.

I. Indulgentia datur per modum abſolutionis, cùm Indulgentiam concedens remittit proximè & immediatè pœnam tanquam miniſter Dei, & judex locum ejus tenens, interim ſolvens Divinæ juſtitiæ ex theſauro ſibi commiſſo. Indulgentia verò datur tantùm per modum ſuffragii ſatisfactorii, cùm Indulgentiam concedens non remittit pœnam; ſed offert Deo pretium ex theſauro meritorum ac ſatisfactionum Chriſti & Sanctorum, ut ipſe remittat pœnam ſuæ juſtitiæ debitam. Itaque Indulgentiæ pro mortuis conceduntur per modum ſuffragii, quatenus offeruntur Deo ſatisfactiones Chriſti & Sanctorum quaſi pretium, quo defunctorum animæ redimantur à pœna, quam Deus ſolus immediatè remittit. Hinc ſummus Pontifex ſolvit tantùm pro defunctis, non eos abſolvit, nec iis pœnam immediatè remittit; ſed præcisè offert Deo pretium de theſauro Eccleſiæ, Deus verò acceptat, & pœnam remittit.

II. Suffragium generatim juxta S. Thomam eſt auxilium quoddam, quod unus Fidelis præbet alteri ad obtinendam à Deo remiſſionem pœnæ temporalis vel aliquid ejusmodi. Unde hìc ſuffragium eſt communicatio & applicatio alienæ ſatisfactionis pro defuncto ad ei obtinendam remiſſionem pœnæ temporalis debitæ Deo ob peccata jam quoad culpam remiſſa.

III. Suffragia tribus modis defunctos juvant, ſcilicet per modum meriti de congruo, per modum impetrationis, & per modum ſatisfactionis. Indulgentiæ autem juxta Bellarminum non proſunt mortuis niſi per modum ſuffragii ſatisfactorii; quia ſunt tantùm, inquit, ſatisfactoriæ. Quemadmodum igitur qui dat eleemoſynam, vel jejunat pro defunctis, non abſolvit defunctos à reatu pœnæ, ſed offert Deo ſatisfactionem illam pro defunctis, ut Deus eam acceptans liberet

ret defunctos à debíto pœnæ quam persoluturi erant: sic Papa non absolvit animas defunctorum à reatu pœnæ, sed offert Deo ex thesauro satisfactionum, quantùm necesse est ad solutionem pœnarum; & Deus acceptans satisfactionem illam communicatam animabus defunctorum, eas liberat à debito illo pœnæ.

Hoc tamen discriminis intercedit inter suffragia privatorum, & Indulgentias. 1. Quòd ad Indulgentiam dandam requiratur jurisdictio seu auctoritas, quia thesaurum communem dispensare non potest nisi Princeps Ecclesiæ. At ad suffragia privata offerenda nulla requiritur jurisdictio. 2. Quòd qui suffragia offert, non potest semper tantum offerre, quantùm sufficit ad remittendam totam pœnam animæ defuncti persolvendam. At summus Pontifex offerre potest ex thesauro illo infinito quantùm requiritur ad satisfaciendum integrè pro debito cujuscumque pœnæ: & ideò dicitur dare Indulgentiam plenariam, atque liberare per modum suffragii, quia offert quantùm ad plenam satisfactionem sufficit.

Ex dictis collige potestatem concedendi Indulgentias esse simul potestatem jurisdictionis, & auctoritatis cujusdam dispensativæ thesauri ecclesiastici, quæ circa vivos quidem adjunctam habet rationem absolutionis judiciariæ; circa defunctos verò solam rationem dispensationis & solutionis factæ per modum suffragii. Quare Indulgentiæ pro mortuis, & Indulgentiæ pro vivis in eo conveniunt, quòd in earum concessione fiat dispensatio thesauri Ecclesiæ, & solutio ex Christi & Sanctorum meritis ac satisfactionibus applicatis. At in eo differunt, quòd respectu defunctorum fiat solutio tantùm, & applicatio satisfactionum à Deo acceptanda: respectu autem vivorum præter solutionem pretii fiat vera & judiciaria absolutio.

QUÆSTIO XVII.

Utrùm Indulgentiæ infallibiliter prosint defunctis?

Ex dictis constat, Indulgentias prodesse defunctis, saltem aliquibus, nempe iis, quibus prodesse Deo placuerit. Sed aliqui Theologi negant eas infallibiliter prodesse semper illis, quibus speciatim applicantus, sed solùm quibus, quando, & quantùm Deus voluerit: quemadmodum dicunt de eleemosynis, jejuniis, & ipso Sacrificio Missæ, quæ pro defunctis Deo offeruntur.

S. Thomas verò, S. Bonaventura, Suarez, & alii plures docent Indulgentias infallibiliter valere pro iis, pro quibus à Fidelibus applicantur, idque propter pactum quoddam Dei cum Christo initum, & promissionem Christi absolutè factam Petro & ejus successoribus, Matth. c. 16. *Tibi d bo claves regni Cœlorum.... & quodcumque solveris super Terram, erit solutum & in Cœlis.* Quibus verbis nititur potestas Indulgentiarum tàm pro defunctis quàm pro vivis: ac proinde æquè infallibiliter pro utrisque valet illius potestatis legitimum exercitium. Item concessio Indulgentiarum pro defunctis est exercitium potestatis clavium. Hujus autem potestatis exercitium sem-

ſemper eſt validum & ratum apud Deum, ſi fiat legitimè & ex rationabili cauſa, ſeu clave non errante, ut ajunt. Nam clavis ſemper aperit, ſi non errat, hoc eſt, ſi rationabiliter id intendat: alioqui inepta eſſet clavis, & ſolum ex illius defectu & inefficacia non ſequeretur effectus, quod planè repugnat Chriſti verbis.

QUÆSTIO XVIII.

Quid requiratur ad hoc, ut Indulgentiæ proſint defunctis?

DIco 1. Ex parte concedentis requiritur præter auctoritatem, juſta & rationabilis cauſa, quæ ſit aliqua cauſa particularis ad honorem Dei & Eccleſiæ utilitatem pertinens, ſicut de Indulgentiis pro vivis dictum eſt: ita ut Papa judicet gratiorem eſſe Deo rem illam, propter quam Indulgentias largitur, quàm executionem juſtitiæ, quæ exercetur in expiandis animabus Purgatorii. Quare pro cauſa non ſufficit utilitas illarum animarum, vel gloria Dei præcisè redundans ex animarum illarum liberatione: nam ſi iſta ſufficerent, Chriſtus ipſe jam omnes animas liberaſſet.

Dico 2. Ex parte ſuſcipientis Indulgentias pro defunctis requiritur 1. Integra executio operum injunctorum: quia Indulgentia non datur niſi ſub hac conditione, quæ impleri non poteſt, niſi à vivente. 2. Ut tale opus fiat ex intentione lucrandi Indulgentiam defuncto: alioqui nullo modo factum eſſet pro illo, cui Indulgentia procuratur, quod tamen neceſſarium eſt ad effectum moralem, & in ipſa conceſſione Indulgentiæ poſtulatur. 3. Requiritur ſtatus gratiæ ſaltem in fine ultimi operis injuncti. Quia vivens applicat defuncto remiſſionem pœnæ temporalis quam conſecutus eſt. Non poteſt autem illa conſequi niſi ſit in ſtatu gratiæ ſaltem in fine ultimi operis injuncti.

TRACTATUS
DE
SACRAMENTO EXTREMÆ-UNCTIONIS.

EXtrema-Unctio est Sacramentum à Christo institutum ad conferendam ægroto, de vita periclitanti, gratiam, ad resistendum tentationibus, ferendum patienter dolores, & peccati reliquias abstergendas, per Unctionem Olei benedicti, & orationem Sacerdotis.

QUÆSTIO I.

Utrùm Extrema-Unctio sit Sacramentum novæ legis?

Nota. EXtremam-Unctionem Sacramentum esse negarunt Waldenses, Wicleffus, Lutherus, & Calvinus contra quos;

Dico. Extrema-Unctio est verum ac propriè dictum novæ legis Sacramentum à Christo institutum. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura. Jac. c. 5. *Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum Oleo in nomine Domini: & oratio fidei salvabit infirmum, & allevabit eum Dominus: & si in peccatis sit, remittentur ei.* Ibi agitur de Extrema-Unctione, & traduntur omnia, quæ ad verum & propriè dictum Sacramentum requiruntur, videlicet symbolum externum, consistens tum in materia, nempe Unctione Olei, tum in forma, nempe oratione; promissio gratiæ contenta his verbis: *Allevabit eum Dominus, & si in peccatis sit, remittentur ei;* institutio Christi; nam solus Christus potuit certis rebus & verbis gratiæ promissionem, proindeque vim infallibilem gratiam producendi annectere; institutio denique permanens: nam verba Apostoli spectant omnes omnium temporum Christianos infirmos.

Prob. 2. Ex Patribus. Pro omnibus sufficiant, Origenes, qui hom. 2. in Levit. ait: *Audi nunc quantæ sint remissiones peccatorum in Evangeliis. Est ista prima, qua baptizamur in remissionem peccatorum.... est adhuc & septima, licèt dura & laboriosa, per pœnitentiam remissio peccatorum, cùm lavat peccator in lacrymis stratum suum.... & cùm non erubescit Sacerdoti Domini indicare peccatum suum, & quærere medicinam, secundùm eum qui ait: dixi, pronuntiabo adversùm me injustitiam*

meam

meam Domino, & tu remisisti impietatem cordis mei; in quo impletur & illud, quod Apostolus dicit: si quis autem infirmatur, vocet Presbyteros Ecclesiæ, & imponant ei manus, ungentes eum, &c.

S. Innocentius I. epist. ad Decentium, c. ult. postquam retulit Jacobi verba: *Si infirmus aliquis in vobis est, vocet Presbyteros, &c.* hæc subjicit: *Quod non est dubium de Fidelibus ægrotantibus accipi vel intelligi debere, qui Sancto Oleo Chrismatis perungi possunt: quo ab Episcopo confecto, non solum Sacerdotibus, sed omnibus uti Christianis licet in sua aut suorum necessitate ad ungendum.* Et infrà: *pœnitentibus* (publicis) *istud* (Oleum Chrismatis) *fundi non potest, quia genus est Sacramenti: nam quibus reliqua Sacramenta negantur, quomodo unum genus putatur concedi?* „Hoc Innocentii I. „testimonium (inquit Bellarminus, „l. de Sacram. Extremæ-Unct. c. 4.) „etiamsi solum extaret, sufficere de„beret. Nam auctor est antiquus, „siquidem anno 402. sedere cœpit: „estque vir Doctus & Sanctus, & ab „Augustino, Hieronymo & Chryso„stomo mirificè commendatus: & „epistola ejus certa est: dicit ex„presè & clarè hanc Unctionem esse „Sacramentum à Jacobo explicatum, „& ideo non dari iis, qui non sunt „capaces aliorum Sacramentorum; „nec ullus unquam veterum eum re„prehendit, quòd Unctionem infir„morum Sacramentum esse docue„rit.„ Et paulo inferiùs hæc subjicit Bellarminus; *Ex hoc etiam testimonio colligimus, cur non extent multa hujus generis testimonia, idest, tam antiqua, & tam expressa: quia videlicet non habuerunt occasionem de hac re scribendi. Nam nec Innocentius de hac re scripsisset, nisi Episcopo Eugubino dubitatio illa in mentem venisset, utrum Episcopus possit dare Sacramentum Unctionis - Extremæ, an solus Presbyter .... alioqui enim de Sacramentis, quæ in usu quotidiano erant, non scribebant Patres, nisi coacti aliqua occasione, vel nisi hæreticis respondendum esset.* S. Augustinus, vel (ut alii volunt) S. Cæsarius, serm. 215. de tempore. *Quoties aliqua infirmitas supervenerit, corpus & sanguinem Christi ille qui ægrotat, accipiat; & inde corpusculum suum ungat* (per Presbyterum) *ut illud quod scriptum est, impleatur in eo: infirmatur aliquis? inducat Presbyteros, & orent super eum ungentes eum Oleo, &c. videte, fratres, quia qui in infirmitate ad Ecclesiam cucurrerit, & corporis sanitatem recipere, & peccatorum Indulgentiam merebitur obtinere.*

Prob. 3. Ex Conciliis, scilicet Regiaticino, anno 850. celebrato, can. 8. ubi clarè hæc veritas asseritur, & ex quo sensus & usus Ecclesiæ octo priorum sæculorum satis innotescit. Florent. in decreto pro Armenis: denique Trident. sess. 14. de Extrema-Unctione, cap. 1. & can. 1. ubi ait: *Si quis dixerit Extremam-Unctionem non esse verè & propriè Sacramentum, à Christo Domino nostro institutum, & à Beato Jacobo Apostolo promulgatum, sed ritum tantùm acceptum à Patribus, aut figmentum humanum, anathema sit.*

Prob. 4. Ex perpetua praxi Ecclesiæ in administranda infirmis Extrema-Unctione, quæ constat ex Origene, Innocentio I. Augustino, seu Cæsario, locis citatis; Gre-

Gregorio Magno, l. de Sacramentis; Beda, in epist. Jacobi; & aliis.

Accedit ratio ex divina providentia desumpta, quam tradit Conc. Trident. seff. 14. in proœmio doctrinæ de Extrema-Unctione his verbis: *Clementissimus Redemptor noster, qui servis suis quovis tempore voluit de salutaribus remediis adversùs omnia hominum hostium tela esse prospectum, quemadmodum auxilia maxima in Sacramentis aliis præparavit, quibus Christiani conservare se integros; dum viverent, ab omni graviore spiritus incommodo possint: ita Extremæ-Unctionis Sacramento finem vitæ, tanquam firmissimo quodam præsidio munivit. Nam etsi adversarius noster occasiones per omnem vitam quærat & captet, ut devorare animas nostras quoquo modo possit: nullum tamen tempus est, quo vehementiùs ille omnes suæ versutiæ nervos intendat ad perdendos nos penitus, & à fiducia etiam si possit divinæ misericordiæ deturbandos, quàm cum impendere nobis exitum vitæ perspicit.*

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. S. Dionysius, in l. de Ecclesiastica hierarchia, ubi de Sacramentis agit, nullam mentionem facit Extremæ-Unctionis.

Resp. Scriptori illius operis, quisquis sit, propositum non fuit de omnibus legis novæ Sacramentis in illo libro tractare, unde nec ibi de Pœnitentia, nec de Matrimonio agit. Similiter aliis Patribus propositum non fuit in suis libris de omnibus Sacramentis agere, sed de illis solis, de quibus agendi necessitatem aliquam habebant.

Obj. 2. Non exstant exempla antiqua, quòd Sancti viri in extremis agentes, Extremam-Unctionem petierint. Ergo illa non fuit in usu &c.

Resp. 1. Aliqua ejusmodi exempla habemus. 1. Pro sexto sæculo apud Bollandum, Tresani Presbyteri exemplum, *Qui Oleum sanctæ reconciliationis accepit, & cum cordis intima contritione & humilitate suscepit.... Quæ postquam explevit, Viaticum petiit.* 2. Pro septimo sæculo, exemplum S. Hunegundis apud Surium, in ejus vita, ubi ait: *Illa conversa ad eos, qui illic assistebant, Presbyteros, Sacræ Unctionis Oleum, & Eucharistiam sibi petiit ministrari.* 3. Pro decimo sæculo, exemplum S. Oswaldi Episcopi Eboracensis, in ejus vita. 4. Pro undecimo sæculo, exemplum S. Leonis IX. in ejus vita. 5. Pro sæculo duodecimo, exemplum S. Malachiæ, de quo S. Bernardus in ejus vita hæc refert: *Jubet se sacro Oleo ungi... ungitur; & sumpto Viatico, fratrum se orationibus, & fratres commendans Deo, ad lectum revertitur.*

Resp. 2. Nego conseq. Nam (ut ait Bellarminus) res notissimæ & quotidianæ scribi non solent, certè quis neget S. Bernardum hoc Sacramentum postulasse & suscepisse, cum ex vita S. Malachiæ ab eo scripta constet eum maximi illud fecisse, & simul constet eum habuisse summam commoditatem hujus Sacramenti percipiendi, quippe qui mortem suam & præviderit & prædixerit? Et tamen scri-

ſcriptum non eſt, ab eo ſuſceptum fuiſſe hoc Sacramentum.

Obj. 3. Scriptura nullibi refert à Chriſto inſtitutam fuiſſe Extremam-Unctionem. Ergo non eſt Sacramentum &c.

Reſp. Nego conſeq. Quia non omnia dicta & facta Chriſti referuntur in Scriptura, & multa ex ſola Traditione habemus. Chriſtus autem hoc Sacramentum poſt reſurrectionem ſuam inſtituit, cùm inſtituiſſet Sacramentum pœnitentiæ, *cujus conſummativum exiſtimatum eſt à Patribus*, inquit Conc. Trident.

Obj. 4. Extrema-Unctio, ut in Eccleſia datur, differt à ritu, de quo loquitur Jacobus: nam Jacobus requirit plures Sacerdotes, & fidem in illis; præſcribit eandem Unctionem, quam adhibuerunt diſcipuli, Marc. 6. quæ certè non fuit Sacramentum; & ejus effectum ſoli orationi tribuit, conſtituitque in ſola curatione corporum, ad quam ſolam illa Unctio inſtituta fuit. Ergo &c.

Reſp. Nego anteced. Et totam ejus probationem. Nam 1. Numerus pluralis pro ſingulari ab Apoſtolo uſurpatur, quod ſæpe contingit Scriptoribus Sacris. 2. Ibi dicitur oratio fidei, non quòd ſine fide adminiſtrari validè nequeat, ſed quia fidei myſterium continet, & ſola fide intelligitur, & pro ſolis Fidelibus inſtituta eſt. 3. Unctio, quam adhibuerunt Apoſtoli, Marc. 6. fuit tantùm figura Unctionis à Jacobo promulgatæ, ut docet Conc. Trident. ſeſſ. 14. c. 1. de Extrema-Unctione. 4. Jacobus effectum tribuit orationi ut formæ Sacramenti applicatæ materiæ, ideoque toti Sacramento. Præterea ſæpe in Scriptura, quod toti convenit, id parti tribuitur per Synecdochen, qua pars pro toto ſumitur. 5. Illam Unctionem præcipuè inſtitutam eſſe ad animæ ſanctificationem & ſalutem, conſtat ex Traditione & ex his Jacobi verbis: *Allevabit eum Dominus* (per gratiam ſcilicet,) *& ſi in peccatis ſit, remittentur ei.*

Obj. 5. Extrema-Unctio non habet effectum infallibilem. Nam non ſemper, ſed rarò curat morbos, ut experientia conſtat. Ergo non eſt Sacramentum.

Reſp. Extrema-Unctio, quantùm eſt ex parte ſua, & niſi ponatur obex, ſemper & infallibiliter producit effectum ſuum primarium ac principalem, qui eſt gratia ſanctificans, & ſanans animam cum auxiliis gratiæ ad ſuperandas dæmonis tentationes idoneis: quod ſufficit ad rationem Sacramenti. Corporalis autem ſanitas eſt effectus hujus Sacramenti ſecundarius tantùm ac minùs principalis, & conditionatus, nempe ſi ſaluti animæ expediat: qui effectus non eſt infallibilis, quia non ſemper animæ ſaluti expedit.

Inſt. Jacobi verbis uterque effectus eodem modo promittitur: ergo eſt æqualiter infallibilis.

Reſp. Nego anteced. Nam gratia ſanctificans cum ſuis auxiliis abſolutè promittitur infirmo, quia ſemper ei expedit: ſanitas autem corporalis promittitur tantùm ſub hac conditione, ſi expediat ſaluti animæ infirmi. Quæ conditio ſatis intelligitur ex natura

tura Sacramenti, quod principaliter ad animæ sanctificationem & salutem institutum est.

Obj. 6. Unctiones cæremonia partim ab hæreticis nempe Valentinianis, partim ab Ethnicis originem ducit: ergo non est &c.

Resp. Nego anteced. Nam hæreticorum illorum ritus à nostro diversissimus fuit. Valentiniani enim (ut docet Bellarminus) mortuos ungebant aqua & oleo simul mixtis, ut esset illa Unctio loco Baptismi; & ungendo inauditis quibusdam & horribilibus verbis hebraicis utebantur. Nos verò solos morituros ungimus Oleo puro, adhibendo simul orationem simplicem à Christo quoad sensum institutam. Quod attinet ad Ethnicos, illi morem suum mortuos ungendi ab Israelitis sumpserunt, qui mortuorum suorum corpora ungere solebant, ut ex utraque Scriptura constat.

QUÆSTIO II.

Quænam sit materia Extremæ-Unctionis?

Dico 1. Materia remota hujus Sacramenti est Oleum Olivarum; est de fide.

Prob. 1. Ex Jac. 5. *Ungentes eum Oleo.* Nam Oleum simpliciter dictum est Oleum Olivarum. 2. Ex perpetua Ecclesiæ tum Græcæ, tum Latinæ praxi, quæ certò Traditionem ostendit. 3. Ex Conc. Florent. in decreto, in quo dicitur: *quintum Sacramentum est Extrema-Unctio, cujus materia est Oleum Olivæ per Episcopum benedictum.* Et ex Conc. Trident. sess. 14. c. 1. Ubi ait: *Intellexit Ecclesia materiam esse Oleum ab Episcopo benedictum.* Ratio à priori est voluntas Christi. Ratio congrua est, quia Oleum Olivarum ex se aptissimum est ad effectus hujus Sacramenti significandos: nam sanat, dolorem lenit, robur affert.

Obj. Innocentius I. Epist. 1. asserit Extremam-Unctionem administrari solitam fuisse cum Chrismate. Et Conc. Trident. omisit vocem Olivarum.

Resp. Ad 1. Innocentius per Chrisma intelligit Oleum Olivarum ab Episcopo benedictum, cui fortasse tunc temporis aliquid Balsami admiscebatur.

Resp. Ad 2. Conc. Trid. Explicari debet per praxim Ecclesiæ, quæ semper in hoc Sacramento Oleum Olivarum adhibuit. Præterea Oleum simpliciter dictum significat solum Oleum Olivarum.

Dico 2. Illud Oleum debet essentialiter esse benedictum ab Episcopo; vel per ipsum, vel saltem per Presbyterum ex ejus commissione.

Prob. 1. Quia Concilia Florent. & Trid. laudata id expressè docent. Nec dici possunt hanc benedictionem exprimere, quia necessaria est ex præcepto Ecclesiæ. Nam aqua Baptismi ex præcepto Ecclesiæ benedici debet, & tamen Concilia non assignant pro materia Baptismi aquam benedictam, sed aquam simpliciter, vel aquam naturalem.

2. Quia Veteres omnes, qui materiam Extremæ-Unctionis assignarunt, docuerunt esse Oleum ab Episcopo benedictum seu consecratum, scilicet Inno-

nocentius I. Epist. cit. S. Gregorius, lib. de Sacram. Beda, comment. in Epist. Jacobi; Concilium Cabilonense II. can. 4. Magister sententiarum, l. 4. dist. 23. S. Thomas, in 4. dist. 23. a. 3. & alii Veteres Theologi, uno excepto Franc. Victoria.

Obj. In Ecclesia Græca simplices Presbyteri ex antiqua consuetudine benedicunt istud Oleum, idque faciebant ante Schisma. Nec unquam de hac re reprehensi fuerunt ab Ecclesia Latina, imò hanc consuetudinem approbavit Clemens VIII. in instructione de ritibus Græcorum, anno 1595. edita.

Resp. Inde sequitur tantùm sufficere, quòd Oleum sit benedictum ab Episcopo, vel per se ipsum, vel per Presbyterum ex ejus commissione & auctoritate delegata: ita ut simplex Sacerdos non possit auctoritate propria illud validè benedicere. Presbyteri autem Græci Oleum infirmorum benedicunt, non auctoritate propria, sed ab Episcopis per antiquam consuetudinem tacitè ipsis delegata.

Porro teste Arcudio Episcopi Græci istud Oleum per se semel in anno, more Latinorum, Feria quinta majoris hebdomadæ solemni ritu consecrant, quamvis illius benedictionem reliquo anni tempore Presbyteris committant.

Inst. Presbyteri non possunt etiam ex commissione Episcoporum consecrare Chrisma pro materia Confirmationis: quia nempe Episcopi consecratio est de essentia materiæ Confirmationis. Ergo à pari nec possunt benedicere Oleum &c.

Resp. Nego conseq. Quia ex institutione Christi materia Confirmationis, qua Spiritus sancti plenitudo confertur, debet esse consecrata ab Episcopo per se ipsum immediatè. At Christus voluit ut materia Extremæ-Unctionis consecraretur ab Episcopo vel per se ipsum, vel per Presbyterum ex ejus commissione & auctoritate delegata, quæ Christi institutio nobis innotescit ex praxi Ecclesiæ. Nam in utraque Ecclesia, Latina & Græca nunquam nisi ab Episcopis Chrisma consecratum fuit, quamvis Oleum infirmorum à simplicibus Presbyteris, potestate sibi ab Episcopis expressè vel tacitè delegata benedictum sit, & etiam nunc benedicatur in Ecclesia Græca.

Dico 3. proxima materia Extremæ-Unctionis est Unctio facta à Sacerdote.

Prob. 1. Ex Jac. 5. *Ungentes eum Oleo.* 2. ex verbis formæ, *per istam sanctam Unctionem &c.* 3. quia materia proxima Sacramentorum, quæ consistunt in usu, est applicatio materiæ remotæ. Applicatio autem Olei est Unctio seu actio inungendi.

QUÆSTIO III.

Quænam sit forma Extremæ-Unctionis?

DIco 1. Forma Extremæ-Unctionis hæc est: *Per istam sanctam Unctionem, & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Dominus quidquid per visum deliquisti. Amen.* Et ita de aliis sensibus. Constat. ex Conc. Flor. in decreto ex Trid. sess. 14. cap. 1. & Rituali Romano.

Quænam autem præcisè verba constituant totam essentiam formæ, dissentiunt Theologi. Alii volunt eam con-

consistere in his verbis: *Indulgeat tibi Dominus quidquid deliquisti per visum, auditum, odoratum, gustum, & tactum.* Alii verò in istis, *per istam Unctionem indulgeat tibi Deus;* eò quod hæc sola effectum Sacramenti sufficienter exprimant. Consentiunt omnes omnia verba, quæ in Rituali Romano continentur, ex præcepto proferri debere.

Dico 2. Forma Græcorum, ut patet ex eorum Euchologio, hæc est. *Pater sancte, medice animarum & corporum, qui misisti unigenitum filium tuum Dominum nostrum Jesum-Christum, omnem morbum sanantem, & à morte liberantem; sana quoque hunc servum tuum à corporali spiritualique infirmitate, qua continetur, & vivifica eum per gratiam Christi tui, potentia pretiosæ & vivificæ Crucis, precibus Dominæ nostræ Dei Paræ semper Virginis, &c.* Quæ sequuntur continent invocationem Apostolorum, & aliorum Sanctorum, & addita sunt à Græcis posteribus.

Verba autem hujus formæ essentialia hæc sunt: *Pater sancte, sana hunc servum tuum à spirituali infirmitate.* Ex quo patet formam Græcorum non nisi accidentaliter differre à forma Ecclesiæ Latinæ.

Dico 3. De essentia formæ Extremæ-Unctionis est, ut sit deprecativa.

Prob. 1. Ex verbis Jacobi: *Orent super eum, ungentes eum Oleo in nomine Domini: & oratio Fidei salvabit infirmum.* Quibus verbis Apostolus docet materiam & formam, ut declarat Conc. Trident. sess. 14. cap. 1. at hæc verba (*Orent super eum: & oratio Fidei salvabit infirmum*) manifestè formam deprecativam significant. 2. Ex praxi universalis Ecclesiæ. Nam tota Ecclesia Occidentalis utitur forma in Rituali Romano contenta, & tota Ecclesia Orientalis utitur forma in Græcorum Euchologio contenta; quæ utraque est manifestè deprecativa, cùm consistat in orationibus supradictis. 3. Ex S. Thoma, in 4. dist. 23. q. 1. art. 4. q. 2. & S. Bonaventura, eadem dist. a. 1. q. 4. & aliis Theologis communiter.

Obj. 1. S. Gregorius, in l. de Sacrament. hanc Extremæ-Unctionis formam tradit: *Inungo te Oleo Sancto, sicut unxit Samuel David in Regem & Prophetam. Operare, creatura Olei, in nomine Dei Patris, &c.* Et similem formam exscripsit Serrarius ex Vetusto Halirgarii ad Ebonem Remensem codice manuscripto, quæ sic habet: *Ungo te Oleo sanctificato, ut more militum & præparatus ad luctamen, aereas possis superare catervas. Operare, creatura Olei, in nomine Patris & Filii & Spiritus-sancti, ut non lateat hic spiritus immundus, nec in membris, nec in medullis, nec in ulla compagine membrorum hujus hominis, sed operetur in eum virtus Christi Filii Dei altissimi, qui cum Patre & Spiritu-sancto vivit & regnat in sæcula sæculorum. Amen.*

Resp. In his formulis verba, quæ totam formæ essentiam constituunt, sunt hæc: *Operare, creatura Olei, in nomine &c.* proindeque forma essentialis deprecativa est. Priora autem verba sunt tantùm dispositio ad formam essentialem. Ita S. Thomas, in 4. dist. 23. q. 1. art. 4. q. 2. ubi ad hanc objectionem? *In quibusdam Ecclesiis*

ſiis dicuntur hujuſmodi verba in collatione hujus Sacramenti: Ungo hos oculos Oleo ſanctificato in nomine Patris &c. Sic reſpondet: *dicendum quòd verba illa indicativi modi, quæ ſecundùm morem quorumdam præmittuntur orationi, non ſunt forma hujus Sacramenti, ſed ſunt quædam diſpoſitio ad formam,* quæ ſcilicet ſequitur, & conſiſtit in oratione.

Dices. Olim Eccleſia Mediolanenſis utebatur hac formula, quam S. Bonaventura refert, & Ambroſianam vocat: *Ungo te Oleo ſanctificato in nomine Patris, & Filii & Spiritus-ſancti, ut more militis Uncti præparatus ad certamen, aereas poſſis ſuperare catervas.* Item ex Palacio, in libro Sacramentali Eccleſiæ Venetæ legitur hæc forma Extremæ-Unctionis: *Ungo te Oleo Sancto, ut hac Unctione protectus, fortiter ſtare valeas adverſùs varias catervas, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus-ſancti.*

Reſp. Hæc verba, quæ ut forma Sacramenti objiciuntur, ſunt duntaxat præambulum veræ formæ Extremæ-Unctionis conſiſtentis in oratione, quæ verba illa ſubſequitur.

Obj. 2. Alia Sacramenta non habent formam deprecativam, ergo nec iſtud.

Reſp. Nego conſeq. Ratio diſparitatis eſt inſtitutio Chriſti, qui voluit formam hujus Sacramenti, non aliorum, eſſe deprecativam, ut conſtat verbis Jacobi, & praxi Eccleſiæ. Chriſtus autem æque potuit infallibiliter gratiam formæ deprecativæ alligare ac indicativæ.

QUÆSTIO IV.

Quinam ſint effectus Extremæ-Unctionis.

DIco. Varii ſunt hujus Sacramenti effectus.

Conſtat 1. Ex Jacobi verbis ſuprà citatis. 2. Ex Conc. Florentino, in decreto: *effectus eſt mentis ſanatio, & in quantùm expedit ipſius etiam corporis.* 3. Ex Conc. Trident. ſeſſ. 14. cap. 2. ubi ait: *Res porro & effectus hujus Sacramenti illis verbis explicatur; & oratio Fidei ſalvabit infirmum* (primariò & abſolutè quoad animam, ſecundariò & conditionàtè quoad corpus;) *& alleviabit eum Dominus; & ſi in peccatis ſit, dimittentur ei. Res etenim hæc gratia eſt Spiritus-ſancti; cujus Unctio delicta, ſi quæ ſint adhuc expianda, ac peccati reliquias abſtergit, & ægroti animam alleviat, & confirmat, magnam in eo divinæ miſericordiæ fiduciam excitando, qua infirmus ſublevatur, & morbi incommoda ac labores leviùs fert, & tentationibus dæmonis, calcaneo inſidiantis, faciliùs reſiſtit & ſanitatem corporis interdum, ubi ſaluti animæ expedierit, conſequitur.*

Igitur multiplex eſt Extremæ-Unctionis effectus.

Primus & primarius eſt gratia ſanctificans cum jure ad gratias actuales, quæ dantur ad allevandum & corroborandum hominis ægrotantis animum contra morbi moleſtias ac dolores, & tentationes diaboli.

Secundus eſt abſterſio reliquiarum peccati, quæ ſunt non ſolùm

pœnæ temporales peccatis debitæ, ſed etiam anxietates, infirmitates, torpor ſeu languor ad bonum, angor, timor, quæ ex peccatis commiſſis contrahuntur. Plus autem aut minus abſtergit pro diſpoſitione recipientis.

Tertius eſt remiſſio peccatorum tum venialium, tum etiam mortalium. Nam ſi quæ ſuperſint remittenda, remittit etiam quoad reatum culpæ, venialia quidem primariò, mortalia verò ſecundariò & in certis caſibus.

Prob. 1. Ex Jac. 5. *Et ſi in peccatis ſit, remittentur ei.* 2. Ex Tridentino cap. 2. citato. *Res etenim hæc gratia eſt Spiritus-ſancti; cujus Unctio delicta, ſi quæ ſint adhuc expianda, ac peccati reliquias abſtergit.* 3. Ex forma ipſa: *Indulgeat tibi Dominus quidquid deliquiſti.*

Non tamen idcirco Extrema-Unctio eſt Sacramentum mortuorum niſi ſecundariò, ſecundùm quid, & cum addito reſtringente ad certos caſus, in quibus ſolis remittit mortalia, nempe quando vel peccata remiſſa non fuerunt per Sacramentum Pœnitentiæ propter occultum aliquem defectum miniſtri: vel poſt abſolutionem commiſſa ſunt, ſed memoria exciderunt, depoſito tamen affectu ad illa, & elicita contritione imperfecta: vel homo propter privationem uſus rationis & ſenſuum factus eſt incapax confeſſionis, nec antea habuit contritionem perfectam, ſed tantum attritionem cum amore Dei imperfecto. Enim verò ex inſtitutione Chriſti ad remiſſionem mortalium pœnitentiæ Sacramentum præmitti debet Extremæ-Unctioni, ſi poſſit: quòd ſi non poſſit, elicienda eſt contritio perfecta. Sed quia hæc difficilis eſt, & non raròabeſt, utriusque defectum ſupplet Extrema Unctio, modò adſit attritio cum Dei amore, qualis requiritur in Sacramento Pœnitentiæ.

Ex quo patet quanti ſint momenti Extremam-Unctionem recipere, cùm illius ope ſalvari poſſit qui alioqui damnandus fuiſſet, ut docet Sanctus Carolus, in inſtructione de hoc Sacramento.

Quartus effectus. Sanitatem corporis interdum, ubi animæ ſaluti expedierit, confert, ut docet Concil. Trident. ſuprà cit. Unde non ſemper, ſed aliquando tantùm hunc habet effectum, nempe ſi animæ ſaluti expedierit. Quod etiam intellige ſecundùm Divinam providentiam, ſecundùm quam non ſemper expedit turbari rerum ordinem, & cauſarum naturalium exigentiam fruſtrari. Quare hunc effectum impediunt, qui hoc Sacramentum non ſuſcipiunt, niſi cùm morbus ita invaluit, ut jam ſine miraculo ſanari nequeat.

QUÆSTIO V.

Quodnam ſit ſubjectum Extremæ-Unctionis?

DIco. Iis ſolis, qui ſunt in gravi mortis periculo, orto ex aliquo morbo, ſeu aliqua corporis infirmitate, validè adminiſtrari poteſt Extrema-Unctio. Ita omnes Theologi contra Græcos recentiores, qui eam pœnitentibus ſanis adminiſtrant. Hancque aſſertionem noſtram certam eſſe aſſerit Suarez.

Prob.

Prob. 1. Ex Jacobi verbis: *Infirmatur quis in vobis?* Quæ verba sanos excludunt, ut constat ex unanimi Doctorum sensu, & perpetua praxi Ecclesiæ, & verbum græcum significat graviter ægrotum. 2. Ex Concil. Florentino in decreto, ubi ait: *Hoc Sacramentum nisi infirmo, de cujus morte timetur, dari debet.* 3. Ex Concil. Trident. sess. 14. cap. 1. Ubi Extremam-Unctionem vocat *Unctionem infirmorum.* Et cap. 3. ait: *Declaratur etiam esse hanc Unctionem infirmis adhibendam.* Et nullibi nisi infirmorum mentionem facit, cùm de subjecto hujus Sacramenti loquitur. 4. Ex Rituali Romano, qui de hoc Sacramento agens, ait: *At primùm excipiuntur, qui sano & firmo corpore sunt; iis enim Extremam-Unctionem tribuendam non esse, & Apostolus docet, cùm inquit, infirmatur quis in vobis? Et ratio ostendit; si quidem ob eam rem instituta est non modò ut animæ, sed etiam ut corpori medicinam afferat, &c.*

Obj. In Euchologio Græcorum leguntur aliqua de ungendis sanis Oleo infirmorum.

Resp. 1. Ista à posterioribus Græcis inserta fuisse, testatur Arcudius.

Resp. 2. Quæ in Euchologio leguntur de sanis ungendis, significant tantùm pœnitentes sacramentaliter confessos absolutos, ungendos Oleo infirmorum, sed sine forma Sacramentali, ideoque sine Sacramento. Unde ungebantur Oleo benedicto, sicut nunc Fideles tingunt frontem aqua benedicta.

QUÆSTIO VI.

Quisnam sit Minister Extremæ-Unctionis?

DIco 1. Solus Sacerdos est Minister Extremæ-Unctionis. Est de fide.

Prob. 1. Ex Jac. 5. *Infirmatur quis in vobis? Inducat Presbyteros Ecclesiæ.* 2. Ex Traditione, *cujus testis est perpetua praxis Ecclesiæ.* 3. Ex Conc. Florent. in decreto. 4. Ex Trid. sess. 14. can. 4. ubi ait: Si quis dixerit, *Presbyteros Ecclesiæ quos Beatus Jacobus adducendos esse ad infirmum inungendum hortatur, non esse Sacerdotes ab Episcopo ordinatos, sed ætate Seniores in quavis communitate: ob idque proprium Extremæ-Unctionis Ministrum non esse solum Sacerdotem; anathema sit.*

Obj. 1. Innocentius I. epist. 1. c. 8. post verba Jacobi recitata, sic ait: *quod non est dubium de Fidelibus ægrotantibus accipi vel intelligi debere, qui sancto Oleo Chrismatis perungi possunt, quo ab Episcopo confecto, non solùm Sacerdotibus, sed omnibus uti Christianis licet in sua aut suorum necessitate ad ungendum.* Ergo ex Innocentio Fideles Laici sunt etiam Ministri, &c.

Resp. Nego conseq. Nam vel loquitur de usu passivo Olei Benedicti; ita ut sensus sit Fidelibus omnibus & non solis Sacerdotibus licere recipere Extremam-Unctionem, & accersere Presbyteros, qui eam sibi vel suis administrent. Vel si intelligatur de usu activo, sensus est; non solùm Sacerdotibus, sed etiam Laicis Fidelibus licere uti Oleo per Episcopum benedicto in sua vel suorum necessitate; sed

ſed cum hoc diſcrimine, quòd Fideles non Sacerdotes illo Oleo uti tantùm poſſint ad membrum morbo affectum vel frontem ungendum absque forma Sacramentali, ad modum ſcilicet quo tingebant frontem vel alias corporis partes aqua benedicta: Sacerdotes verò poſſint inſuper illo Oleo uti ad efficiendum Sacramentum, addendo formam Sacramentalem ſuper alios cum debita intentione. Fideles quippe olim utebantur Oleo benedicto fere ad modum, quo nunc aqua benedicta utuntur.

Obj. 2. Saltem plures requiruntur Sacerdotes ad miniſtrandum validè hoc Sacramentum: nam Jacobus dicit, *inducat Presbyteros.* Ergo unus Sacerdos non ſufficit.

Reſp. Nego anteced. Nam Jacobus pluralem numerum pro ſingulari uſurpavit, uſus communi modo loquendi, quemadmodum cùm dicitur: ſi quis morbo laborat, medicos accerſat. Sic etiam Chriſtus locutus eſt, cùm, Luc. 17. dixit: *Oſtendite vos Sacerdotibus*: nam ſatis erat, ſi Leproſus uni Sacerdoti ſe oſtenderet, ut conſtat ex Levit. c. 14. unum autem Sacerdotem hic ſufficere conſtat ex Conc. Florent. & praxi Eccleſiæ, quæ errare non poteſt in adminiſtratione Sacramentorum.

Dico 2. Omnis Sacerdos validè adminiſtrare poteſt Extremam-Unctionem. Quia in tali miniſterio jurisdictio non eſt de ſubſtantia Sacramenti, nec illius Principium; ſed eſt ſolùm conditio neceſſaria ut licitè fiat.

Dico 3. Extrema Unctio non poteſt licitè adminiſtrari niſi à Paſtore proprio, vel alio de ejus licentia. Nam adminiſtratio Sacramenti eſt officium Paſtoris, quod uſurpare propria auctoritate in materia gravi gravis eſt culpa; cùm id ei injurioſum ſit, & repugnet recto regimini, ac debito ordini.

In caſu tamen neceſſitatis, quo alioqui infirmus ſine hoc Sacramento moriturus eſſet, quilibet Sacerdos poteſt & debet ex charitate illud miniſtrare: nam tunc Eccleſia hanc facultatem concedere cenſetur. Neque in Clement. I. de privileg. ubi excommunicantur Regulares, qui ſine licentia Parochi illud Sæcularibus conferunt, hic caſus neceſſitatis comprehenditur, alioqui eſſet in deſtructionem.

TRA-

TRACTATUS DE SACRAMENTO ORDINIS.

Ordo dupliciter ſumitur: 1. pro gradu, ſeu ſtatu Clericorum ad certa officia Eccleſiaſtica conſecratorum; & ſic ſumptus, eſt quid permanens. 2. Pro ipſa Ordinatione, ſeu actione, qua homines in illo gradu, ſeu ſtatu Clericorum conſtituuntur, & ad officia illa Eccleſiaſtica ſtabiliter conſecrantur. Ordo ſic deſumptus, eſt aliqua actio tranſiens.

Ordinatio rectè deſcribitur cæremonia ſacra, qua ſtabiliter confertur poteſtas ad exercenda certa miniſteria Eccleſiaſtica. Ordinatio autem ſpectata ut Sacramentum rectè definitur: Sacramentum novæ legis, quo ſtabiliter confertur poteſtas ad conficiendum Euchariſtiam & alia Sacramenta, atque ad alia Eccleſiaſtica miniſteria exercenda. Ordo verò eſt hujusmodi poteſtas ſtabiliter collata.

QUÆSTIO I.

Quot ſunt Ordines?

Dico. In Eccleſia ſunt ſeptem Ordines, & ab initio fuerunt, videlicet Sacerdotis, Diaconi, Subdiaconi, Acolythi, Exorciſtæ, Lectoris, & Oſtiarii.

Conſtat ex Conc. Trident. ſeſſ. 23. cap. 2. ubi ait: *Non ſolùm de Sacerdotibus, ſed & de Diaconis ſacræ literæ apertam mentionem faciunt .... & ab ipſo Eccleſiæ initio ſequentium Ordinum nomina, atque uniuscujusque eorum propria miniſteria, Subdiaconi ſcilicet, Acolythi, Exorciſtæ, Lectoris, & Oſtiarii in uſu fuiſſe cognoſcuntur.* Enim verò Ignatius martyr horum Ordinum ut jam in Eccleſia primo ſæculo uſurpatorum, exceptis Acolythis, qui apud Orientales diſtincti non erant à Lectoribus, quorum proinde nomine comprehenduntur, meminit in ſua ad Antiochenſes epiſt. anno circiter 109. ſcripta, ubi ait: *Saluto Subdiaconos, Lectores, Cantores, Oſtiarios, Laborantes, Exorciſtas, Confeſſores.* Hos autem omnes ſeptem Ordines, ut jam in Eccleſia Romana antiquitus uſitatos enumerat Cornelius Papa circa annum 250. in epiſt. ad Fabium Antiochenum, in qua hæc contra Novatianum anti-Papam ait: *Ergo ille Evangelii vindex ignorabat unum Epiſcopum eſſe oportere in Eccleſia Catholica; in qua tamen ſciebat .... Presbyteros quidem eſſe quatuor & quadraginta; ſeptem autem Diaconos, totidemque Subdiaconos, Acolythos duos & quadraginta, Exorciſtas & Lectores cum Oſtiariis quinquaginta duos.* Eoſdem quoque omnes recenſet ſæculo quarto Conc. Carthag. IV. multis

tis canonibus : sæculo sexto S. Gregorius, in l. de Sacram. sæculo octavo Ordo Romanus. De posterioribus sæculis ne hæretici quidem dubitant.

Porro ex illis Ordinibus tres priores dicuntur tum majores, quia majorem potestatem conferunt, & hominem in altiori gradu constituunt : tum sacri, quia annexum habent castitatis votum. Quatuor posteriores vocantur minores & non sacri ; quia hominem in minori gradu potestatis constituunt, nec annexum habent castitatis votum, quo homo Deo specialiter consecratur.

Obj. 1. Dionysius Areop. lib. de Eccles. Hierar. c. 5. & Hieronymus, in c. 19. Isaiæ, tres tantùm recensent Ordines Ecclesiasticos nempe Episcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum.

Resp. Ideo tres tantùm illos Ordines ibi referunt, quia sufficiebant ad suum propositum, nec intendebant omnes Ecclesiasticos Ordines enumerare. Nam Dionysius, si tamen Dionysius est, intendebat tantùm referre numerum Hierarchiarum Ecclesiæ militantis : quæ tres sunt, nimirum Episcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum. Diaconi enim præsunt etiam plebi sub Episcopis & Presbyteris, ut docet Hieronymus, in cap. 2. epist. ad Titum, & ante ipsum Ignatius, in epist. ad Trallianos.

Porro Hieron. alibi alios Ordines Ecclesiasticos commemorat ; Subdiaconos quidem, ep. 91. Acolythos & Lectores, ep. 2. Exorcistas denique & Ostiarios, quos æedituos appellat, in Comment. in c. 2. epist. ad Titum.

Obj. 2. Ignatius martyr, epist. ad Antiochenos, Concil. Laodicenum, & Epiphanius non ponunt Acolythos inter Ordines Ecclesiasticos. Præterea officia Acolythi, Lectoris, & Ostiarii sæpissimè à Laicis exercentur : ergo non sunt Ordines Ecclesiastici.

Resp. ad 1. Inde sequitur tantùm Acolythorum Ordinem non fuisse in Orientali Ecclesia. vel potiùs Acolythos in Orientali Ecclesia non fuisse distinctos à Lectoribus, qui Acolythorum munere fungebantur. At semper fuit in Ecclesia Occidentali Acolythi Ordo, & quidem ab aliis omnibus distinctus.

Resp. ad 2. Officia trium illorum Ordinum convenientiùs ab Ordinatis Clericis quàm à Laicis exercentur : quod sufficit, ut detur specialis Ordinatio ad illa ritè obeunda.

Obj. 3. Episcopatus est Ordo distinctus à Presbyteratu. Item prima tonsura, c. *Cum contingat*, de ætate præficiendorum, vocatur Ordo Clericalis. Ergo plures sunt Ordines quàm septem.

Resp. ad 1. Sacerdotium in assertione nostra genericè sumitur, nempe ut complectens Presbyteratum, & Episcopatum : qui sunt duæ species Sacerdotii, quarum ultima nempe Episcopatus adæquatè sumpta includit primam, non vicissim. Et idcirco Episcopatus non numeratur ut Ordo distinctus & specialis à Sacerdotali Ordine.

Resp. ad 2. Ordo ibi non sumitur propriè pro gradu scilicet Ecclesiastico, sed pro statu Clericali, in quo homo per tonsuram constituitur, & sic per eam distin-

diſtinguitur à Laico, & beneficiorum Eccleſiaſticorum capax fit.

Obj. 4. Ignatius, epiſt. citata, inter Ordines Eccleſiaſticos recenſet cantores, & laborantes ſeu foſſarios, quorum officium erat mortuos ſepelire. Idem de laborantibus aſſerit Epiphanius.

Reſp. Duplex eſt reſponſio: alii volunt à Patribus illis cum Ordinibus Eccleſiaſticis commemorari cantores & foſſores, ut mera officia, non ut Ordines. Sic Ignatius poſt Ordinatos nominat Confeſſores & Virgines quia non intendebat ſolos Ordines commemorare. Alii cenſent cantores, & laborantes, ſeu foſſores fuiſſe Ordines Eccleſiaſticos in Orientali Eccleſia, non tamen in Occidentali: ideoque plures olim fuiſſe quàm ſeptem Ordines apud Orientales, non autem apud Occidentales.

Porro conſecratio Diaconiſſarum, de qua loquitur Concilium Epaomenſe, can. 20. fuit mera benedictio, nec fuit unquam Ordo Eccleſiaſticus in Eccleſia Occidentali; quamvis hunc fuiſſe in Orientali doceant aliqui. Jam verò in Orientali Eccleſia à multis ſæculis eſſe deſierunt non ſolùm Diaconiſſæ, ſed etiam cantorum, & laborantium, imò & Exorciſtarum atque Oſtiariorum Ordines, ut patet ex Græcorum Euchologiis, in quibus nihil de horum omnium Ordinatione ſeu conſecratione traditur.

QUÆSTIO II.

Quænam ſint ſingulorum Ordinum officia?

Dico 1. Ex Pontificali Romano quinque ſunt officia Presbyteri, nimirum *offerre* Sacrificium; *benedicere* populum, & alia quæ non exigunt benedictionem Epiſcopalem; ſub Epiſcopo *præeſſe*, id eſt, Eccleſiam regere; *prædicare*, & *baptizare*; & Fideles abſolvere. Quæ quidem Officia exercere non poſſunt Presbyteri niſi cum dependentia ab Epiſcopo.

Dico 2. Ex Pontificali Romano *Diaconum oportet Miniſtrare ad altare, Baptizare, & Prædicare*. Diaconi igitur officia, ad quæ immediatè ordinatur, ſunt, ut Sacerdoti in Sacrificio Miſſæ miniſtret, eumque in aliis divinis officiis adjuvet, & ex ejus commiſſione (accedente Epiſcopi licentia) prædicet, & in neceſſitate, vel ob gravem cauſam cum Epiſcopi licentia baptizet etiam ſolemniter. Quòd autem Evangelium ſolemniter canat in Miſſa, hoc provenit à determinatione Eccleſiæ, quæ ejuſmodi cæremonias inſtituit.

Præterea Diaconi in veteri Eccleſia Euchariſtiam deferebant & præbebant Laicis in abſentia Sacerdotum; & pœnitentes publicos in abſentia Epiſcopi & Presbyteri reconciliabant Eccleſiæ. Item bona Eccleſiaſtica adminiſtrabant, & eleemoſynas diſpenſabant.

Dico 3. Ex Pontificali Romano, *Subdiaconum oportet aquam ad miniſterium altaris præparare; Diacono miniſtrare; Pallas altaris & Corporalia abluere; Calicem & Patenam in uſum Sacrificii eidem offerre*; Item Panem conſecrandum

dum in ea quantitate, quæ ad populum communicandum sufficiat, in altari collocare, & epistolam solemniter canere cum Manipulo. Quare Subdiaconus Ordinatur, ut Diacono, in iis quæ ad Sacrificium pertinent, ministret.

Dico 4. Acolythi officia sunt, *Ceroferarium ferre, luminaria Ecclesiæ accendere, vinum & aquam ad Eucharistiam ministrare.* Ita Pontif. Romanum. Ex eodem Pontificali Exorcistæ officia sunt, *abjicere dœmones, & dicere populo, ut, qui non communicat, det locum* (aliis scilicet communicare volentibus) *& aquam in ministerio baptismi fundere.* Sed nunc exorcismi Ecclesiæ super Energumenos non leguntur nisi à Sacerdotibus.

Lectoris officia sunt, *Legere ea, quæ prædicat; & Lectiones cantare; & benedicere Panes, & omnes fructus novos.* Ita Pontificale Romanum. Sed hæc officia, quæ sine solemnitate & extra tempus Sacrificii olim à Lectoribus exercebantur, jam pridem ab illis non ampliùs exercentur.

Ostiarii denique officia ex eodem Pontificali sunt, *percutere Cymbalum & Campanam; aperire Ecclesiam, & sacrarium; & Librum aperire ei qui prædicat.*

QUÆSTIO III.

Utrùm Ordo, seu Ordinatio sit Sacramentum?

DIco 1. Ordo, seu Ordinatio saltem aliqua est Sacramentum. Est de fide contra Lutherum & alios hæreticos.

Prob. 1. Ex Scriptura, 2. Tim. c. 1. *Admoneo te, ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum.* Quæ verba significant Timotheum Ordinatum fuisse certo quodam ritu sensibili, (nempe impositione manuum, conjuncta scilicet, cum certis verbis sacris) & gratiæ collativo, ideoque à Christo instituto, & quidem in Ecclesia semper duraturo, ut constat ex eodem Apostolo, 1. Timoth. c. 5. *Manus citò nemini imposueris.* Ex quibus colligitur Timotheum habere potestatem ordinandi deinceps alios, ideoque aliis Episcopis eandem potestatem competere. Atqui ritus externus, gratiæ collativus, & à Christo permanenter institutus, est verum Sacramentum. Ergo Ordinatio aliqua est Sacramentum.

2. Ex Traditione Patrum apud Bellarminum. Pro omnibus sit S. Augustinus, l. 2. contra epistolam Parmeniani, cap. 13. ubi contra Donatistas probat Sacramentum Ordinis semel acceptum amitti non posse, quia Baptismus amitti nequit, propter characterem scilicet utriusque indelebilem, & potestatem per illum acceptam; sic enim ait: *Ipsi explicent, quomodo Sacramentum Baptizati non possit amitti, & Sacramentum Ordinati possit amitti.... Si enim utrumque Sacramentum est quod nemo dubitat, cur illud non amittitur, & illud amittitur? Neutri Sacramento injuria facienda est.*

3. Ex Conciliis Chalced. act. 15. can. 2. ubi Episcopus, qui propter pecuniam ordinat, *dicitur non venalem gratiam in venditionem deducere.* Florent.

in decreto pro Armenis; & Trid. sess. 23. can. 3. *si quis dixerit, Ordinem sive sacram ordinationem non esse verè & propriè Sacramentum, à Christo Domino institutum .... anathema sit.*

Dico 2. Ordinatio Sacerdotis est verè & propriè Sacramentum. Est de fide.

Prob. 1. Ex Conc. Trident. sess. 23. can. 4. *Si quis dixerit, per sacram Ordinationem non dari Spiritum-sanctum; ac proinde frustra Episcopos dicere, accipe Spiritum-sanctum; aut per eam non imprimi Characterem; vel eum, qui Sacerdos semel fuit, Laicum rursus fieri posse; anathema sit.* 2. Quia est de fide aliquam Ordinationem esse Sacramentum. At nulla est in particulari, cui id magis competat; cum per Sacerdotis Ordinationem conferatur potestas maxima & supernaturalis, nempe potestas consecrandi Eucharistiam, & Pœnitentes subditos absolvendi à peccatis: idque maximè conveniens fuit, ut nempe tanta potestas daretur per Sacramentum collativum gratiæ sanctificantis cum jure ad specialia auxilia conjunctæ, & sic homo tanto ministerio dignè fungi possit.

De utraque hac assertione consentiunt Doctores omnes Catholici: sed inter se dissident de aliis Ordinationibus.

QUÆSTIO IV.

Utrùm Ordinatio Episcopi sit Sacramentum?

Dico. Ordinatio Episcopi est verè ac propriè Sacramentum.

Prob. 1. Ex Scriptura, 1. Tim. c. 4. *Noli negligere gratiam, quæ in te est, quæ data est tibi per Prophetiam, cum impositione manuum presbyterii.* Quibus verbis significatur Ordinatio Episcopalis, ut consentiunt Interpretes. Atqui Ordinatio his verbis expressa est verum Sacramentum; nam est cæremonia externa, gratiæ collativa, ideoque à Christo instituta. 1. Est cæremonia externa, nempe impositio manuum cum certa verborum forma, quæ significatur nomine Prophetiæ, nam Prophetiæ nomen in Scriptura significat non solùm prædictionem rei futuræ, sed etiam quemlibet sermonem à Deo traditum, imò & Mysteriorum Divinorum explicationem, atque miraculorum patrationem. 2. Hæc cæremonia confert gratiam, ut patet ex verbis allatis. Ergo, &c.

2. Ex Patribus. Pro omnibus sint S. Ambrosius, l. de dignitate Sacerdotali, c. 5. ubi ait: *Quis dat, frater, Episcopalem gratiam? .... Deus: sed tamen per hominem dat Deus. Homo imponit manus, Deus largitur gratiam.... Episcopus initiat Ordinem, & Deus tribuit dignitatem.* Et S. Leo epist. 87. *Dicente Apostolo, ut inter alias electionis regulas is Episcopus ordinetur, quem unius uxoris virum fuisse aut esse constiterit, tam sacra semper habita est ista præceptio, ut etiam, &c. Quis ergo dissimulare audeat, quod in tanti Sacramenti perpetratur injuriam, Bigamum ordinando Episcopum?*

3. Ex Concil. Trident. sess. 23. can. 4. ubi generaliter definit Episcopos ordinando non frustra dicere, *accipe Spiritum-sanctum.* Ergo in omni Ordinatione, in qua Episcopus ordinans dicit, *accipe Spiritum-sanctum,* revera

revera Spiritum-sanctum dat: ac proinde omnis Ordinatio, in qua Episcopus hæc verba profert, est Sacramentum; nam nulla ceremonia externa, nisi sit Sacramentum, conferre potest Spiritum-sanctum, nempe gratiam sanctificantem. Atqui Episcopus in Ordinatione Episcopi dicit: *accipe Spiritum-Sanctum.* Ergo Ordinatio Episcopi est Sacramentum.

Ratio est, quia Ordinatio Episcopalis dat potestatem conficiendi Sacramenta, nempe Ordinationem Sacerdotis, & Confirmationem, quæ sine statu gratiæ licitè & dignè conferri non possunt. Ergo exigit, ut per eam conferatur Ordinato gratia sanctificans cum jure ad gratias actuales ad potestatem acceptam dignè & licitè exercendam: ac proinde debet esse Sacramentum.

Obj. 1. Si Ordinatio Episcopalis esset Sacramentum, Ordines essent plures quàm septem: nam Episcopatus est Ordo novus, distinctus à Presbyteratu. Falsum conseq. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Non inde sequitur plures esse Ordines eo scilicet sensu, in quo dicuntur septem esse Ordines. Nam Ordines sumuntur ab habitudine quam habent ad Eucharistiam, & dicuntur esse tantùm septem relatè ad illam conficiendam, ut constat ex Conc. Trident. relatè enim ad Eucharistiam, unum est genericè Sacerdotium, consistens præcisè in potestate conficiendi Eucharistiam. Sacerdotium autem sic sumptum dividitur in duas species, quarum una includit aliam, sed non vicissim, nempè in Sacerdotium majus quod est Episcopatus, & Sacerdotium minus quod est Presbyteratus. Nam potestas conficiendi Eucharistiam alia est conjuncta cum potestate communicandi aliis eandem potestatem: alia verò non est cum tali potestate conjuncta, sed est simplex potestas conficiendi Eucharistiam, & quidem cum dependentia à majore quoad usum.

Quare Ordo Sacerdotii genericè sumpti, ut sumitur, cùm septem tantùm Ordines numerantur, dividi potest in duos Ordines seu gradus, quorum superior est Episcopatus, & inferior est Presbyteratus: & sic sunt octo Ordines, quorum duo primi continentur sub eodem genere, nempe sub Sacerdotio, quòd relatè ad Eucharistiam est supremus Ordo, cùm relatè ad Eucharistiam non possit esse potestas major & excellentior potestate illam conficiendi, & dandi potestatem eandem conficiendi.

Obj. 2. Ergo erunt plusquam septem Sacramenta.

Resp. Disting. Sacramenta erunt plusquam septem in specie infima, *conc.* in specie superiori, *neg.* sunt septem Sacramenta in specie, id est, sunt septem species Sacramentorum. Unde Ordo est species Sacramenti: diversæ autem Ordinationes sunt diversæ Ordinis species infimæ.

Obj. 3. Episcopalis Ordinatio non confert potestatem consecrandi Eucharistiam: ergo non est Sacramentum.

Resp. Nego conseq. Nam confert potestatem dandi, potestatem conficiendi Eucharistiam, & confert etiam potesta-

potestatem Chrisma conficiendi & confirmandi. Supponit etiam essentialiter potestatem conficiendi Eucharistiam. Nam Episcopatus quoad Ordinem spectatus, essentialiter includit Sacerdotium, seu Potestatem consecrandi Euchariftiam; cùm Episcopatus nihil aliud sit quàm summum Sacerdotium, Episcopus enim est summus Sacerdos, ut docent Patres. Quare Episcopatus includit essentialiter tum potestatem conficiendi Eucharistiam, tum potestatem communicandi per Ordinationem aliis potestatem illam conficiendi, tum potestatem Chrisma conficiendi & confirmandi.

Obj. 4. Si Episcopatus est Sacramentum, certè characterem imprimit. Jam verò vel hic character est perfectior chararactere Presbyterali, vel non. Neutrum dici potest. Ergo.

Resp. Nego min. Et dico characterem Episcopalem adæquatè sumptum esse perfectiorem & majorem extensivè Presbyterali: nam character Episcopalis adæquatè sumptus est complexum ex duplici charactere, quorum unus imprimitur per Ordinationem Presbyteri, alter per Ordinationem Episcopi: unde ad plura extenditur. Character autem Episcopalis inadæquatè sumptus, nempe pro charactere partiali per Ordinationem Episcopi impresso, est adhuc extensivè major ac perfectior charactere Presbyterali; qui ad plures effectus extenditur, & plures potestates constituit aut saltem significat: sed est minor & minùs perfectus intensivè, ut docet Bellarminus; quia character Presbyteralis est potestas conficiendi Eucharistiam, vel saltem signum hujus potestatis, quæ est inter omnes Ordinis potestates excellentissima.

Obj. 5. Si Episcopatus esset Sacramentum, posset Ordinari Episcopus, qui non esset Presbyter. Falsum conseq. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Quia Ordinatio Episcopi essentialiter præsupponit Ordinationem Presbyteri. Nam Ordinatio Episcopi est ea, qua quis ex Sacerdote simplici fit summus Sacerdos; & potestas communicandi aliis potestatem conficiendi Eucharistiam, per se & essentialiter præsupponit ipsam potestatem conficiendi Eucharistiam. Unde unum Sacramentum Ordinis pendet ab alio.

Inst. Qui non est Diaconus, potest validè Ordinari Presbyter. Ergo à pari qui non est Presbyter potest validè Ordinari Episcopus.

Resp. Nego conseq. Ratio disparitatis est, quòd Diaconatus non sit pars essentialis Presbyteratus, sicut Presbyteratus est essentialis pars Episcopatus. Nam Presbyteratus Diaconatum non continet formaliter, seu secundùm se & tanquam sui partem priorem, sed tantùm eminenter & virtualiter: Episcopatus verò Presbyteratum continet formaliter & tanquam sui partem. Unde potest quis Ordinari validè Presbyter qui non sit Diaconus, quamvis carens Presbyteratu non possit Ordinari Episcopus.

Porro potest quis eodem tempore, sed successivè & per duas Ordinationes

nes diſtinctas Ordinari Presbyter & Episcopus. At nemo poteſt per unam eandemque Ordinationem Episcopalem fieri Sacerdos & Episcopus; quia Ordinatio Episcopalis & Ordinatio Presbyteralis ſunt duo Sacramenta diſtincta, quæ proinde effectus diſtinctos producunt.

Obj. 6. Ordo Episcopalis non numeratur tanquam diſtinctus ab Ordine Presbyterali: ergo non eſt novum Sacramentum diſtinctum.

Reſp. Nego conſeq. Nam ideo non numeratur tanquam Ordo diſtinctus, quia Sacerdotalem Ordinem eſſentialiter includit; & Ordo Epiſcopalis adæquatè ſumptus diſtinguitur tantùm inadæquatè ab Ordine Sacerdotali.

QUÆSTIO V.

Utrùm Ordinatio Diaconi ſit Sacramentum?

DIco. Ordinatio Diaconi eſt verè ac propriè Sacramentum. Ita Theologi communiter contra Durandum & Cajetanum, quorum opinio à multis cenſetur temeraria.

Prob. 1. Quia, Act. c. 6. Diaconi Ordinantur ab Apoſtolis per manus impoſitionem, ideoque eadem ceremonia qua Epiſcopi & Presbyteri, & quidem adhibita certa oratione, ſeu verborum forma quæ dicitur oratio, quia eſt virtualiter deprecativa, quamvis ſit formaliter indicativa. Conſtat ex his verbis: *Et orantes* (Apoſtoli) *impoſuerunt eis manus.* 2. Ex Conc. Trident. ſeſſ. 23. can. 4. generaliter definiente Epiſcoporum in Ordinatione non dicere fruſtra, *accipe Spiritum-ſanctum.* Ergo in omni Ordinatione, in qua Epiſcopi hæc verba proferunt, dant Spiritum-ſanctum, alioqui ea fruſtra proferrent. Atqui Epiſcopi in Ordinatione Diaconi dicunt, *accipe Spiritum-ſanctum*: ergo reverà in Ordinatione Diaconi conferunt Spiritum-ſanctum. Ergo Ordinatio Diaconi eſt Sacramentum: nam quælibet cæremonia Sacra, qua confertur Spiritus-ſanctus, nempe gratia ſanctificans, eſt Sacramentum. Item in Eccleſia Græca eodem planè modo Diaconus Ordinatur, quo Presbyter & Epiſcopus, mutata tantùm voce Presbyteri & Epiſcopi in vocem Diaconi. Nam Epiſcopus Diaconum Ordinat, imponendo manum capiti Ordinandi, & dicendo: *Divina gratia, quæ ſemper infirma curat, & imperfecta perficit, promovet N. Reverendum Subdiaconum in Diaconum.* Quæ verba non proferuntur in Ordinatione Subdiaconi, neque in collatione omnium Ordinum minorum. 3. Quia idem Concil. ſeſſ. 23. can. 6. dicit anathema iis, qui dicunt, *In Eccleſia Catholica non eſſe hierarchiam, divina Ordinatione inſtitutam, quæ conſtat ex Epiſcopis, Presbyteris, & miniſtris.* Qua poſtrema voce intelliguntur ſaltem Diaconi. Ergo Diaconatus à Deo inſtitutus eſt: ergo etiam ceremonia qua confertur Diaconatus, inſtituta eſt à Chriſto: ſicut ceremonia, qua Presbyteratus & Epiſcopatus conferuntur, inſtituta fuit à Chriſto, quia Chriſtus Presbyteratum & Epiſcopatum inſtituit. Ergo, &c. 4. Quia Anaſtaſius Papa II. in epiſt. ad Anaſtaſium Imperatorem aſſe-

aſſerit in Presbyterorum & Diaconorum Ordinatione gratiam conferri, & utramque Ordinationem Sacramentum vocat. Ratio eſt, quia Diaconus Ordinatur, ut proximè miniſtret Sacerdoti in Sacrificio Miſſæ, & ex ejus commiſſione ac licentia Epiſcopi baptizet, prædicet, & Euchariſtiam præbeat in neceſſitate aut ex gravi & juſta cauſa aliqua urgente. Ergo maximè conveniens fuit, ut Diaconus in Ordinatione ſua acciperet gratiam ſanctificantem cum jure ad ſpecialia auxilia, ut hæc omnia munia dignè obiret. Porro Epiſcopatus, Presbyteratus, & Diaconatus, licèt ſinguli ſint Sacramenta, tamen unum moraliter Sacramentum Ordinis conſtituunt, propter communem habitudinem, quam habent ad Euchariſtiam.

Obj. 1. Diaconatus inſtitutus fuit ab Apoſtolis, Act. c.6. & quidem ſolùm ad miniſterium corporale pauperum & viduarum, ergo non eſt Sacramentum.

Reſp. Nego antec. Sed Apoſtoli ſuppoſita jam inſtitutione Chriſti primos Diaconos ordinarunt ex occaſione quidem miniſterii corporalis, & curæ pauperum ac viduarum, non tamen ad hoc munus tantùm, ſed præcipuè ad miniſterium ſpirituale. Nam 1. Diaconi ab Apoſtolis inſtituti leguntur prædicaſſe & baptizaſſe; ſic, Act. c. 8. refertur Philippum unum ex primis Diaconis in Judæa prædicaſſe & baptizaſſe. 2. Tempore Apoſtolorum erant Diaconi Philippis, Epheſi, & in Creta, ut patet ex epiſtolis Pauli ad Tim. & Titum, & tamen in illis locis non vivebant Chriſtiani in communi, ut opus eſſet miniſterio menſarum. 3. Prioribus Eccleſiæ ſæculis Diaconi erant miniſtri altaris & Sacramentorum, ut conſtat ex Juſtino, Tertulliano, & aliis antiquis auctoribus.

Obj. 2. S. Damaſus Papa, epiſt. 5. dicit duos tantùm Ordines à Chriſto inſtitutos fuiſſe, unum ſcilicet Epiſcoporum, & alterum Presbyterorum.

Reſp. Solum vult duos eſſe tantùm Sacerdotum Ordines, nempe majorum ſeu Epiſcoporum, qui ſuccedunt Apoſtolis, & minorum ſeu ſimplicium Sacerdotum, qui ſeptuaginta Diſcipulis ſuccedunt. Idque dicit contra Chorepiscopos, qui ſupra ſimplices Sacerdotes ſeſe extollebant & multa Epiſcopalia munia ſibi vindicabant, quaſi eſſent medii cujusdam Ordinis inter Epiſcopos & ſimplices Presbyteros. Chorepiſcopi enim olim dicebantur ſimplices Sacerdotes, qui præficiebantur Eccleſiis quorumdam notabilium oppidorum; & ideo major illis quàm cæteris Presbyteris concedebatur ab Epiſcopis jurisdictio. Unde volebant ſe medium quemdam Ordinem inter Epiſcopos & ſimplices Sacerdotes conſtituere: & ideo hic redarguuntur à S. Damaſo.

Erat tamen, ut docet Bellarminus, etiam aliud genus Chorepiſcoporum, qui erant veri Epiſcopi, ſed in aliena Diœceſi morabantur, ut nunc in Germania ſuffraganei. De his ſolis loquitur Concilium Antiochenum, dum, can. 10. dicit à Chorepiſcopis Ordinari poſſe Subdiaconos. Sed contra alios agebat Damaſus.

Obj. 3. Sanctum Cyprianum, epist. 38.

Resp. Ibi solùm vult Christum nullos Diaconos ordinasse, sicut ordinavit Episcopos & Presbyteros: sed inde non sequitur Diaconatum à Christo institutum non fuisse: sicut ex eo quòd Christus nulli Confirmationem & Extremam-Unctionem contulerit, minimè sequitur eas à Christo institutas non fuisse.

QUÆSTIO VI.

Utrùm Ordinatio Subdiaconi, & Minorum ordinum sit Sacramentum.

Dico 1. Probabile est, Ordinationem Subdiaconi esse Sacramentum.

Prob. 1. Quia ita sentiunt Theologi communiter, paucis exceptis. 2. Quia Concil. Florent. dicit Ordinem esse Sacramentum, & hujus Sacramenti materiam assignando, Subdiaconatus materiam assignat perinde ac Presbyteratus, & Diaconatus; sic enim ait, in decreto pro Armenis; *Sextum Sacramentum est Ordinis: cujus materia est illud, per cujus Traditionem confertur Ordo, sicut Presbyteratus traditur per .... Diaconatus verò per ... Subdiaconatus verò per Calicis vacui cum Patena vacua superposita traditionem.* 3. Quia Subdiaconatus imprimit characterem, cùm iterari non possit, & ab initio Ecclesiæ extitit; nam Ignatius martyr Subdiaconorum meminit in sua ad Antiochenses epist. 4. Quia annexum habet castitatis votum.

Sed qui negant Subdiaconatum esse Sacramentum, respondent ad 1. Inde sequi tantùm hoc habere majorem probabilitatem extrinsecam. Ad 2. Conc. Florent. materiæ Sacramenti Ordinis exemplum in Presbyteratu & Diaconatu ponere, & ex occasione data subjicere materiam Subdiaconatus, & indicare materiam Ordinum minorem, præscindendo an sint necne Sacramenta. Nam ad mentem Concilii sufficit, quòd vel una ex ordinationibus quarum materiam assignat, sit Sacramentum. Ad 3. respondent Subdiaconatum iterari non posse, sed solo jure Ecclesiastico, & quia est consecratio quædam, non verò quia characterem imprimit. Sic initerabilis est consecratio Vasorum, quandiu res consecrata manet integra, quamvis non sit Sacramentum. Subdiaconatus autem institui potuit ab Apostolis, vel ab eorum successoribus immediatis; & sic extitit ab initio Ecclesiæ, quamvis non sit Sacramentum. Ad 4. denique respondent Subdiaconatum non semper annexum habuisse votum castitatis. Unde, c. *à multis* de ætate præficiendorum dicitur in primitiva Ecclesia non fuisse Ordo sacer.

Jam verò illi suam sententiam probant 1. Quia neque ex Scriptura, in qua nulla fit mentio Subdiaconatus, neque ex Traditione probari potest Ordinationem Subdiaconi esse Sacramentum. 2. Quia in Ecclesia Græca Ordinatio Subdiaconi fit sine forma Sacramentali Ordinationum, quæ apud Græcos continetur his verbis: *Divina gratia, quæ infirma curat, &c.* Sed solùm Episcopus imponendo manus, recitat Oratio-

Orationem, quæ non potest valere nisi ad Consecrationem quamdam. Hic autem ritus viget in Ecclesia Græca longè ante Schisma, cùm contineatur in Euchologiis Schismate antiquioribus. Unde in Ecclesia Orientali etiam ante Schisma Subdiaconi Ordinatio eodem ritu fiebat quo Diaconissarum Consecratio, quæ sanè numquam fuit Sacramentum. 3. Quia in Ecclesia Latina Ordinatio Subdiaconi numquam facta est per manus impositionem, quæ tamen saltem prioribus Ecclesiæ sæculis fuit materia omnis Ordinationis Sacramentalis. 4. Quia Subdiaconus non Ordinatur ad ea quæ proximè spectant Eucharistiam. Imò primis Ecclesiæ sæculis non ei licebat Sacra Vasa etiam vacua tangere, ut patet ex can. 21. Concilii Laodiceni, ubi dicitur: *Quod non oporteat Subdiaconos Dominica Vasa tangere.*

Dico 2. De Minoribus Ordinibus minùs probabile est quòd sint Sacramenta, quàm de Subdiaconatu. Quare plures negant eos esse Sacramenta, & probant 1. Quia neque ex Scriptura, neque ex Traditione probari potest eos à Christo institutos fuisse, & gratiam conferre. 2. In Orientali Ecclesia plures fuerunt quàm quatuor Ordines. Nam præter Lectores, Ostiarios, & Exorcistas, inter Ordines Ecclesiasticos recensentur Cantores ab auctore constitut. Apostolic. l. 3. cap. 11. & laborantes à S. Epiphanio, in expos. fidei Cathol. 3. In Ecclesia Orientali longè ante schisma desierunt omnes Ordines Minores, excepto Lectore, qui ordinatur sine forma Sacramentali à Græcis adhibita in ordinibus quæ Sacramenta esse existimant, nempe Episcopatu, Presbyteratu, & Diaconatu. 4. In Ecclesia Latina Minores Ordines conferuntur sine manus impositione, quæ tamen est essentialis materia saltem partialis ordinationum, quæ sunt Sacramenta. 5. Minorum Ordinum munera nunc passim à Laicis exercentur.

Nihilominùs probabile est, Ordinationem, qua conferuntur Minores Ordines, esse Sacramentum. Nam 1. Ita communiùs sentiunt Theologi. 2. Quia Conc. Florent. postquàm dixit Sacramentum Ordinis esse sextum Sacramentum, & materiam hujus Sacramenti esse id, quod porrigitur in Ordinatione, & posuit exempla de Ordinatione Presbyteri, Diaconi, & Subdiaconi, subjicit: *Et similiter de aliis (Ordinibus,) per rerum ad Ministeria sua pertinentium assignationem.* 3. Conc. Trid. sess. 23. postquàm, c. 2. septem Ordines enumeravit, sic, c. 3. ait; *Dubitare nemo debet, Ordinem esse verè & propriè unum ex septem sanctæ Ecclesiæ Sacramentis.* sed sententiæ negativæ Patroni respondent ad 1. & 2. Id quod supra dictum est, ad 3. Respondent Conc. Trid. c. 3. citato loqui de Ordinatione, quæ fit per manus impositionem saltem ut materiam partialem; nam Concil. probat Ordinationem esse Sacramentum ex his Apostoli verbis: *Admoneo te, ut resuscites gratiam Dei, quæ est, in te, per impositionem manuum mearum:* sic enim, ait: c. 3. *dubitare nemo debet, Ordinem esse verè & propriè unum ex septem sanctæ Ecclesiæ Sacramentis, inquit enim Apostolus: admoneo te ut resusci-*

resuscites, &c. Unde Conc. ibi sumit Ordinationem, non generaliter pro ea omni quæ fit in Ecclesia, sed particulariter pro ea, quæ fit per impositionem manuum.

Donec Ecclesia hanc quæstionem definierit, quisque opinionem, quæ ei probabilior videtur, eligat.

QUÆSTIO VII.

Quænam sit materia & forma Ordinationis Presbyteri?

§. I.

Prænotanda.

I. Circa materiam Presbyteratus gravis est controversia inter scholasticos Doctores ob diversitatem rituum Ecclesiæ Latinæ & Græcæ. Nam in Ecclesia Latina præter manuum impositionem adhibetur porrectio alicujus instrumenti, quæ à Græcis omittitur. Hic quippe ritus ab Eccl. Lat. usurpatur in Presbyteri Ordinatione. 1. Episcopus imponit simul utramque manum super caput cujuslibet Ordinandi successivè, nihil dicens: idem etiam faciunt post eum omnes Sacerdotes qui adsunt. Quo facto, Episcopus & Sacerdotes tenent manus dextras extensas super Ordinandos. Posteà Episcopus conversus ad Altare dicit: *oremus.* Ex mox conversus ad Ordinandos dicit: *Exaudi nos, quæsumus, Deus noster, & super hos famulos tuos benedictionem sancti Spiritus, & gratiæ Sacerdotalis infunde virtutem.* 2. Stolam Ordinandi ante pectus decussat in formam Crucis, singulis dicens: *Accipe jugem Domini, jugum enim ejus suave est, & onus ejus leve.* 3. Imponit cuilibet successivè Casulam, singulis dicens: *Accipe vestem Sacerdotalem, per quam charitas intelligitur: potens est enim Deus, ut augeat tibi charitatem, & opus perfectum.* 4. Ambas manus cujusque ordinandi inungit Oleo Catechumenorum dicens: *Consecrare & sanctificare digneris, Domine, manus istas per istam Unctionem & nostram benedictionem, &c.* 5. Calicem cum Vino & Patenam superpositam cum Hostia porrigit successivè cuilibet Ordinando, singulis dicens: *Accipe potestatem offerendi Sacrificium Deo tam pro vivis quàm pro defunctis in nomine, &c. R. Amen.* 6. Celebratur Missa ab Episcopo, & quilibet sic Ordinatus unà cum illo formam Consecrationis pronuntiat. 7. Post Communionem Episcopus iterum ambas manus super capita singulorum imponit, sed solus, dicens singulis: *Accipe Spiritum-sanctum quorum remiseris peccata, remittuntur eis: & quorum retinueris, retenta sunt.*

In Ecclesia autem Græca hic ritus servatur, ut patet ex Euchologiis. 1. Episcopus Ordinandi caput ter signat. 2. Imposita manu unà cum Pallio, dicit: *Divina gratia, quæ semper infirma curat, & quæ desunt supplet, promovet N. Venerabilem Diaconum in Presbyterum: Oremus igitur pro eo, ut veniat super ipsum gratia sanctissimi Spiritus.* 3. Rursus signans eum ter Pontifex, varias orationes super eum recitat. Ex quo ritu patet Ordinandum apud Græcos completè constitui Sacerdotem per impositionem manus dexteræ cum prædicta forma, *Divina*

gratia,

gratia, &c. Reliqua enim per se satis apparent accidentalia.

II. Certum est in Ecclesia Latina decussationem Stolæ, impositionem Casulæ, & Unctionem manuum non esse de essentia Ordinationis Presbyteri, sed esse cæremonias merè accidentales. Nam nulla est ratio solida asserendi ista esse essentialia.

III. Tota difficultas est in assignanda materia essentiali Ordinationis apud Latinos. Nam constat formam consistere in verbis, quæ materiam essentialem comitantur saltem moraliter, eamque determinant ad significationem Sacramentalem. Unde assignata materia essentiali, hoc ipso patet quænam sit forma.

Circa hoc tres sunt sententiæ. Prima materiam essentialem constituit in sola instrumentorum porrectione; secunda in sola manus vel manuum impositione; tertia verò in utraque simul, ita ut duæ sint materiæ essentiales partiales, unam totalem constituentes, cum duabus formis partialibus his materiis respondentibus.

§. II.

Dico 1. Traditio instrumentorum videlicet Calicis cum Vino & Patenæ cum Hostia, & forma isti traditioni respondens, sunt in Ecclesia Latina de essentia Ordinationis Presbyteri. Ita longè communiùs Doctores.

Prob. 1. Ex Conc. Flor. in decreto pro Armenis, ubi dicitur: *Sextum Sacramentum est Ordinis, cujus materia est illud, per cujus traditionem confertur Ordo: sicut Presbyteratus traditur per Calicis cum Vino & Patenæ cum Pane porrectionem*, & infrà *forma Sacerdotii talis est: accipe potestatem offerendi Sacrificium in Ecclesia pro vivis & mortuis, In nomine Patris, & Filii, & Spiritus-sancti:* hoc autem decretum approbante Conc. Flor. editum fuisse ab Eugenio IV. patet tum ex his verbis initio decreti: *Per hoc decretum sacro hoc approbante Flor. Conc. traderemus:* tum ex istis verbis in fine decreti: *Datum Florentiæ in publica sessione synodali solemniter in Ecclesia majori celebrata anno &c.* Quare Clemens VIII. in instructione de ritibus Græcorum hoc decretum tribuit Conc. generali Florent. *Utantur*, inquit, (Presbyteri Græci) *forma absolutionis in generali Concil. Florent. præscripta*, scilicet in hoc decreto, nam alibi non extat forma absolutionis. Certè dici non potest Concilium pro materia & forma assignasse aliquid accidentale: nam materia & forma sunt partes essentiales Sacramentorum. 2. Quia facta hac traditione, & prolata forma ei respondente, sic Ordinati in Pontificali Romano dicuntur Ordinati Sacerdotes, & jubentur simul cum Episcopo pronuntiare verba Consecrationis; quia nempe cum eo consecrant. 3. Hæc instrumentorum traditio apertè adhibetur, ut cum verbis ei respondentibus, Sacramentaliter significet collationem potestatis offerendi Sacrificium. Et revera per hanc materiam & formam aptissimè significatur potestas conficiendi Eucharistiam, quæ est præcipua Presbyteratus potestas.

 Observa.

Observa. Omnia instrumenta necessariò tangi debent ab Ordinando. Nam (ut ait S. Thomas, supplem. q. 34. art. 5. ad 3.) *Ipsa verba formæ videntur ostendere, quòd tactus materiæ sit de essentia Sacramenti, quia dicitur: accipe hoc vel illud.* Et quidem physicè tangi debent. Nam quamvis multi putent sufficere moralem contactum Patenæ, quo nempe quis Calicem tangens, censetur etiam Patenam superpositam tangere; tamen quia hoc non est certum, in praxi curandum est, ut semper immediatè tangantur Calix & Patena, & hæc cum Hostia.

Obj. 1. Apostoli Ordinarunt per solam manuum impositionem cum unica forma ei respondente; & hunc solum ritum semper servavit Ecclesia orientalis. Ergo instrumentorum porrectio non est materia Ordinationis.

Resp. 1. Quamvis S. Paulus in orientali Ecclesia per solam manuum impositionem cum forma ei respondente Ordinaverit; attamen S. Petrus Romæ & in Ecclesia occidentali non solùm manuum impositionem, sed etiam instrumentorum traditionem adhibuit in Ordinatione cum duplici forma, ut nunc fit. Nam cum in Ordine Romano utraque materia assignetur in ritu Ordinationis, ut jam antiquitus recepta, nec hanc inveniamus ab aliquo Pontifice aut Concilio institutam, hunc ritum ab Apostolo Petro Ecclesiæ Romanæ traditum esse necesse est.

Resp. 2. Esto antecedens, nego conseq. quia Christus non determinavit saltem pro tota materia Ordinationis solam manuum impositionem; sed reliquit Ecclesiæ potestatem vel hanc solam adhibendi, vel aliam addendi qua potestas tradita expressiùs ac perfectiùs significaretur: imò eligendi aliam quamlibet materiam aptam.

Obj. 2. Materia Sacramentorum invariabilis est perinde ac institutio Christi. Ergo sola manuum impositio est essentialis materia Ordinationis in Eccl. Lat. perinde ac in Græca.

Resp. Nego conseq. Quia Christus non determinavit in specie ultima materiam & formam Sacramenti Ordinis, sed tantùm secundùm rationem genericam signi sensibilis apti ad significandam potestatem Sacerdotalem, nempe potestatem Consecrandi & absolvendi. Nam instituit tantùm generatim, ut Ordo conferretur per aliquam actionem externam & sensibilem Ordinantis, significativam potestatis quæ Ordinato traditur, & per aliqua verba quæ eamdem potestatem magis determinatè & clariùs significarent: illius verò actiones, seu materia & verborum illorum in specie determinationem reliquit Ecclesiæ. Ecclesia autem orientalis solam manuum impositionem adhibuit pro materia cum verbis ei respondentibus, & quem ritum retinuit Ecclesia Græca. Latina verò Ecclesia adhibet partim manuum impositionem, partim, instrumentorum traditionem magis significativam potestatis quæ traditur.

Inst. Ergo alterutra Ecclesia non servat institutionem Christi.

Resp.

Resp. Nego. Itaque in utraque Ecclesia servatur institutio Christi. Nam in utraque Ecclesia Ordo confertur per actionem sensibilem Ordinantis, & verba sufficienter significantia potestatem quæ traditur. Et determinatio in specie ultima facta est ab Ecclesia seu ab Apostolis, quia Christus instituit, ut sic fieret.

Obj. 3. In Ecclesia Latina sicut in Græca sola manuum impositio sufficit ad Ordinationem. Ergo, &c.

Resp. Nego ant. Quia supposita determinatione & electione duplicis dictæ materiæ ac formæ in Ecclesia Latina facta; in Ecclesia Latina traditio instrumentorum facta, est necessaria ad essentiam Sacramenti ob determinationem Ecclesiæ seu Petri Apostoli; non item in Græca, in qua sufficit manus impositio cum sua verborum formula.

Inst. Ergo materia & forma Ordinationis Presbyteri est diversa apud Latinos ab ea, quæ à Græcis adhibetur.

Resp. Est tantùm diversa materialiter, seu in ratione alicujus rei & verborum aliquorum quæ adhibentur; non verò formaliter seu in ratione legitimi signi potestatis traditæ. Nam eadem potestas per utriusque Ecclesiæ materiam & formam legitimè significatur & confertur, & servatur institutio Christi. Diversitas autem materialis non officit unitati Ecclesiæ.

Obj. 4. Si in Ecclesia Latina requiritur traditio instrumentorum, Ecclesia Latina aliquid mutavit circa substantiam Sacramenti Ordinis. Falsum conseq. nam ex Conc. Trident. sess. 21. c. 2. Ecclesia nihil potest mutare circa substantiam Sacramentorum. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Quia 1. Ecclesia Latina suum ritum à S. Petro Apostolorum Principe accepit, ergo nil immutavit. 2. etiam si Ecclesia Latina postea aliquid addidisset materiæ essentiali, non tamen mutasset substantiam Sacramenti, nam Sacramenti substantia consistit in materia & forma, quales instituit Christus. Ecclesia autem Latina adhibet materiam & formam, quales Christus instituit. Nam Christus instituit tantùm generatim pro materia Ordinationis actionem aliquam externam & sensibilem Ordinantis significativam potestatis quæ Ordinato traditur, & pro forma aliqua verba eamdem potestatem determinatiùs ac clariùs significantia, relicta Ecclesiæ potestate determinandi in specie actionem illam & verba. Quæ omnia servantur in Ecclesia Latina & Græca.

Nota. Etiamsi porrectio instrumentorum ab Ecclesia Latina non semper usurpata fuisset, inde non sequitur eam nunc esse accidentalem; quia sicut Ecclesia pro potestate à Christo sibi tradita talem materiam determinavit, potuit determinatæ aliquid addere, vel etiam determinatam mutare.

Inst. 1. Ecclesia Latina prioribus sæculis solam manuum impositionem cum sua forma adhibebat. Ergo postea mutavit ritum Sacramenti, si traditio instrumentorum nunc requiritur, &c.

Resp.

Resp. 1. Nego ant. Nam Ecclesia Latina à S. Petro ritum suum Ordinandi per traditionem instrumentorum & manuum impositionem accepit. In Ordine enim Romano, qui octavo sæculo jam extabat, traditur ille ritus ut jam pridem usitatus, nec ostendi potest ab aliquo Pontifice aut Concilio institutus.

Resp. 2. Ex antecedente sequitur aliquid mutatum fuisse materialiter tantùm, non verò formaliter, nec contra institutionem Christi, qui Ecclesiæ reliquit determinationem actionis sensibilis & verborum ad significandam potestatem traditam.

Porro cum Christus nullam materiam & formam Ordinationis in specie definierit, quidni Ecclesia posset novum aliquid pro materia & forma apponere, cujus defectus Sacramentum reddat irritum: sicut novas conditiones apposuit in Matrimonio, quarum defectu sit nullum?

Inst. 2. Solùm sæculo undecimo cœpit in Ecclesia Latina adhiberi instrumentorum traditio: ergo hanc non accepti à S. Petro.

Resp. Nego ant. Nam in Ordine Romano continetur hæc instrumentorum porrectio, ut patet ex his ejus verbis, quæ in Ordinatione Presbyteri leguntur: *Hoc facto* (nempe ambabus Ordinandorum manibus Unctione consecratis) *accipiat* (Pontifex) *Patenam cum Oblatis, & Calicem cum Vino, & det eis, dicens: accipite potestatem offerre Sacrificium Deo, Missamque celebrare tam pro vivis, quàm pro defunctis in nomine Domini.* Igitur octavo sæculo Ecclesia Romana instrumentorum traditionem cum verbis ei respondentibus adhibebat, imò jam longè antea adhibuerat; Nam Ordo Romanus non novos ritus tradit; sed ritus jam diuturno usu in Ecclesia Latina usurpans præscribit.

Dices. In l. Sacram. S. Gregorii verba citata leguntur tantùm in Ordinatione Episcopi.

Resp. Manifestum est mendum exscriptoris seu interpolatoris, & revera verba illa pertinent ad Ordinationem Presbyterorum. Nam præter quam quòd Ordo Romanus fere exscribit lib. Sacramentorum, hæc verba ponuntur post Episcopi Consecrationem, & evidenter significant solam potestatem Presbytero in Ordinatione collatam, & nullatenus Episcopalem potestatem: & frustra omnino Episcopus Consecrator diceret ei qui jam est Presbyter: *Accipe potestatem offerre Sacrificium, &c.* Quare ista pertinere non possunt ad Ordinationem Episcopi.

Inst. 3. Conc. Carthagin. IV. can. 5. dicit Subdiaconum, quia manuum impositionem non accipit, Ordinari per instrumentorum Traditionem. Ergo hoc ipso indicat Presbyterum & Diaconum, quia manus impositionem accipiunt, tunc Ordinatos non fuisse per instrumentorum Traditionem.

Resp. Nego conseq. Quia Concilium ibi hoc dicit tantùm relativè ad Diaconum, de quo agitur, can. 4. unde sequitur tantùm in Africa prioribus sæculis Diaconum per solam manus impositionem integrè Ordinatum fuisse.

Obj.

Obj. 5. Si traditio instrumentorum sit de essentia Ordinationis Presbyteri, non est idem Sacramentum Ordinis in Ecclesia Latina & Græca. Falsum conseq. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Nam non obstante diversitate partiali materiæ, manet eadem significatio & efficientia Sacramentalis. Instrumentorum enim traditio cum manuum impositione conjuncta idem prorsus in Ecclesia Latina significat & efficit, quod in Orientiali Ecclesia significat & efficit sola manus impositio, nempe eumdem characterem & eamdem gratiam.

Obj. 6. Christus dum Apostolos instituit Sacerdotes, usus est determinata materia & forma. Ergo hæc sola una essentialis est, nec potest esse alia essentialis. Ergo, &c.

Resp. 1. Nego anteced. Quoad materiam. Nam Christus Sacerdotium Apostolis contulit his solis verbis: *Hoc facite in meam commemorationem*; ut docet Conc. Trident.

Resp. 2. Nego conseq. Quia non omnia, quæ Christus determinatè adhibuit, sunt de essentia Sacramenti. Sic in confessione Eucharistiæ determinatè adhibuit azymum panem; & tamen azymus non est sola materia essentialis Eucharistiæ, cùm fermentatus ad validam consecrationem sufficiat.

§. III.

Dico 2. Secunda manuum impositio super caput Ordinandi, cum hac forma ei respondente (*Accipe Spiritum-sanctum. Quorum remiseris peccata, remittuntur eis: & quorum retinueris, retenta sunt*) est etiam de essentia Presbyteratus. Ita communiter.

Prob. 1. Ex Scriptura, quæ hanc Ordinationem exprimit per impositionem manuum, ut, 1. Tim. c. 5. *Manus citò nemini imposueris.* Imò omnis ordinatio, quam refert Scriptura, dicitur ab ea fieri per impositionem manuum, conjunctam scilicet cum certa forma verborum, quæ non exprimit Scriptura, sed quæ certò nobis innotescunt ex Traditione, & perpetua praxi Ecclesiæ tum Latinæ tum Græcæ: nam utraque Ecclesia semper adhibuit verba effectum Sacramenti clariùs significantia. Absurdum est autem dicere Scripturam de Ordinatione loquentem, numquam eam exprimere nisi per cæremoniam accidentalem. 2. Ex Patribus. Pro omnibus sint, S. Hieron. in c. 58. Isaiæ, ubi ait: *Ordinationem, non solum ad imprecationem vocis, sed ad impositionem impleri manus.* Et S. Augustinus, l. 5. de Baptismo, cap. 20. *Quomodò exaudit* (Deus) *homicidam deprecantem . . . . . super capita eorum, quibus manus imponitur* in Ordinatione? 3. Ex antiquis Conciliis. Nam Ordinationem Presbyteri Nicænum I. can. 9. Ordinationem Episcopi, Presbyteri, & Diaconi Antiochenum, can. 10. manuum impositionem vocant. Et Carthaginense IV. can 2. 3. &. 4. dicit Episcopum, Presbyterum, & Diaconum Ordinari debere per manus impositionem. 4. Ex Conc. Trid. sess. 23. can. 4. *Si quis dixerit, per sacram Ordinationem non dari Spiritum-san-*

ſanctum; ac proinde fruſtra Epiſcopos dicere, accipe Spiritum-ſanctum ..... anathema ſit. Ergo hæc verba ab Epiſcopis in Ordinatione prolata (*accipe Spiritum-ſanctum, &c.*) ſunt gratiæ & characteris collativa: nam per Spiritum-ſanctum hic intelliguntur dona Spiritus-ſancti in Sacramento collata. Ergo hæc verba (*accipe Spiritum-ſanctum, &c.*) ſunt forma eſſentialis ſaltem partialis Ordinationis. Ergo impoſitio manuum, quam comitantur hæc verba, eſt materia eſſentialis ſaltem partialis Ordinationis: nam forma eſſentialis non cadit niſi in materiam eſſentialem. Item ſeſſ. 14. cap. 3. dicit Extremæ-Unctionis *miniſtros eſſe Eccleſiæ Presbyteros. Quo nomine eo loco ..... intelligendi veniunt, aut Epiſcopi, aut Sacerdotes ab ipſis ritè Ordinati per impoſitionem manuum Presbyterii.*

Hinc materia eſſentialis adæquata Ordinationis Presbyteri conſiſtit in triplici partiali materia, videlicet in prima manuum impoſitione facta ab Epiſcopo ſine prolatione verborum, traditione inſtrumentorum nempe Calicis cum vino & Patenæ cum pane, & ſecunda manuum impoſitione.

Forma verò adæquata Ordinationis Presbyteri conſiſtit in duabus partialibus ſupradictis, nempe in his verbis, *accipe poteſtatem offerendi ſacrificium Deo, &c.* quæ traditionem inſtrumentorum comitantur, & in iſtis, *accipe Spiritum-ſanctum, &c.* Quæ in ſecunda manuum impoſitione proferuntur.

Obſerva. Ex dictis & ex Pontificali Romano patet Presbyteratum integrè conferri duabus Ordinationibus partialibus, quarum una independenter ab alia datur poteſtas conſecrandi & offerendi ſacrificium cum uno charactere, altera verò datur poteſtas abſolvendi à peccatis cum alio charactere. Quare in Eccleſia Latina Ordinatio integra Presbyteri duobus Sacramentis perficitur, quorum primum ſignificat & confert gratiam ſanctificantem & characterem Presbyteri ut Sacerdotis: ſecundum verò ſignificat & confert gratiam ac characterem Presbyteri ut judicis in foro interno. Hinc etiam integer Presbyteratus character compoſitus eſt ex duobus partialibus hæterogeneis. Hæc tamen duo Sacramenta unum totale moraliter conſtituunt, quatenus ſimul conferunt unum Ordinem totalem Presbyteratus.

In Orientali autem Eccleſia ordinatio Epiſcopi, Presbyteri, & Diaconi unam & ſimplicem materiam & formam habet, nempe impoſitionem manus cum forma ei reſpondente. Quare Presbyteratus integrè confertur per unicam & ſimplicem Ordinationem: quæ tamen duos characteres partiales, unum integrum ac totalem Presbyteratus conſtituentes, confert ſicut in Eccleſia Latina, & tantam gratiam producit quantam duæ Ordinationes partiales Eccleſiæ Latinæ.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Concil. Florent. in decreto pro materia Presbyteratus aſſignat tan-

tantùm instrumentorum porrectionem. Ergo impositio manuum non est materia essentialis etiam partialis Presbyteratus.

Resp. Nego conseq. Quia Synodus Armenos docere voluit instrumentorum porrectionem esse in Ecclesia Latina de essentia Ordinationis Presbyteri: quod illi ignorare facilè poterant, cùm apud eos sola impositio manus adhiberetur. Omisit autem manuum impositionem, quia Armeni circa eam nulla instructione indigebant, cùm jam eam usurparent.

Obj. 2. Cap. *Presbyter* de Sacrament. non iterand. Gregorius IX. dicit Ordinationem Presbyteri & Diaconi factam sine manuum impositione, non esse iterandam, sed supplendum quod omissum fuit. Ergo impositio manuum non est de essentia Ordinationis.

Resp. Nego conseq. Imò per hoc confirmatur nostra sententia. Nam si impositio manuum esset tantùm cæremonia accidentalis, non necessario posteà supplenda esset. Itaque Pontifex ille vult solùm partialem Ordinationem factam per instrumentorum porrectionem & formam ei respondentem, non esse tunc iterandam; quia nempe fuit valida, & verè contulit potestatem conficiendi Eucharistiam; sed solùm supplendam esse partialem alteram Ordinationem, qua per manuum impositionem confertur potestas absolvendi à peccatis. Ex quo tantùm sequitur, validè conferri posse potestatem consecrandi seorsim à potestate absolvendi: quia consecrandi potestas non pendet essentialiter à potestate absolvendi, quamvis absolvendi potestas essentialiter supponat potestatem consecrandi, ita ut sine illa esse nequeat.

Obj. 3. Per traditionem instrumentorum & formam ei respondentem homo jam factus est Sacerdos, nam consecrat cum Episcopo; & in Pontificali Romano post illam traditionem Sacerdotes dicuntur Ordinati.

Resp. Est Sacerdos, sed non omninò completè. Dicitur tamen simpliciter Sacerdos, quia hæc denominatio petitur principaliter à potestate offerendi Sacrificium, quæ præcipua est, & quam tunc habet, licèt necdum habeat potestatem absolvendi, per quam potiùs judex quàm Sacerdos constituitur. Igitur cùm duplex illa potestas diversa sit, convenienter datur per diversam partialem materiam & formam, & utrique respondet suus partialis character: per unam Ordinatus constituitur Sacerdos, per alteram verò judex.

Obj. 4. Si secunda manuum impositio est essentialis materia partialis Ordinationis Presbyteri, prima manuum impositio, qua Episcopus caput Ordinandi tangit, nihil dicendo, est quoque materia essentialis partialis primæ Ordinationis, qua confertur potestas consecrandi Eucharistiam.

Resp. Ita videtur, nam impositio manuum Episcopi super caput Ordinandi est essentialis materia saltem partialis cujuslibet Ordinationis Sacramentalis. Materia tamen integra primæ Ordinationis Presbyteri non est simpliciter illa manuum impositio, sed est impositio mannum Episco-

pi ſuper caput Ordinandi, conjuncta cum inſtrumentorum traditione. Quare materia integra primæ Ordinationis eſt compoſita ex duabus partialibus moraliter inter ſe unitis.

Inſt. Prima illa manuum impoſitio eſt cæremonia accidentalis, inſtituta tantùm in ſignum conſenſus Eccleſiæ, ut is ordinetur ſuper quem manus imponuntur. Nam 1. fit non ſolùm ab Epiſcopo, ſed etiam à Presbyteris ei aſſiſtentibus. 2. Nulla ei reſpondet verborum forma; Epiſcopus enim nil dicit tangendo caput Ordinandi. Ergo.

Reſp. Nego antec. Ad 1. Prob. *Reſp.* Illa manuum impoſitio facta à Presbyteris, eſt quidem accidentaria, ſed non impedit quominùs manuum impoſitio priùs facta ab Epiſcopo legitimo Miniſtro ſit eſſentialis Ordinationi. Ad 2. *Reſp.* Prima manuum impoſitio fit quidem ſine prolatione verborum, unde ſola non eſt materia ſufficiens primæ Ordinationis; ſed tamen conjuncta eſt moraliter formæ illius primæ Ordinationis. Nam illæ duæ partiales materiæ cum forma moraliter inter ſe uniuntur & continuantur per intermedias actiones, quibuscum unam moraliter actionem totalem conſtituunt.

Obj. 5. Præter primam manuum impoſitionem & ultimam, quam ſecundam vocamus, eſt alia media, qua Epiſcopus manum dexteram extendit ſuper omnes ordinandos ſimul. Atqui hæc ſola eſt eſſentialis Ordinationi. Ergo duæ aliæ non ſunt eſſentialis materia.

Reſp. Neg. min. Et dico hanc novam aliquorum recentiſſimorum opinionem eſſe prorſus falſam, & omnino rejiciendam. Nam 1. Hæc manus extenſio non eſt verè manus impoſitio; per eam enim non ponitur manus ſuper caput Ordinandi. Unde, c. *Presbyter* de Sacrament. non iter. vocatur manus ſuſpenſio, & diſtinguitur à manus impoſitione propriè dicta. 2. Non eſt ea manus impoſitio, per quam Patres & Concilia dicunt Ordinationem Sacramentalem fieri. Nam Patres per illam manus impoſitionem intelligunt impoſitionem, qua uniuscujusque Ordinandi caput tangitur; ut patet tum ex Concilio Carthaginenſi IV. can. 2. 3. & 5. tum ex cap. *Presbyter* de Sacrament. non iter. ubi Gregorius IX. ſic ait: *Presbyter & Diaconus, cùm Ordinantur, manus impoſitionem tactu corporali, ritu ab Apoſtolis introducto, recipiunt.* 3. Poſt illam manus extenſionem, quam adverſarii manus impoſitionem vocant, & orationes quas Epiſcopus recitat in Pontificali Romano, Sacerdotes non dicuntur Ordinati, ſed pluries dicuntur Ordinandi; & tamen poſt inſtrumentorum traditionem ſub hac forma, (*accipe poteſtatem offerendi ſacrificium, &c.*) Sacerdotes dicuntur Ordinati, quamvis tunc nondum completus ſit totius Ordinationis ritus. 4. Quia proxima materia Presbyteratus debet omnibus Ordinandis ſingillatim applicari.

Porro illæ orationes adhibentur, non ad ſignificandam gratiam & poteſtatem Sacerdotalem, ſed ſolùm ad obtinenda Ordinandis ſpecialia & efficacia auxilia. Nam Sacramentum

non

non dat jus ad auxilia efficacia, sed ad idonea tantùm determinanda pro Dei beneplacito.

QUÆSTIO VIII.

Quænam sit materia & forma Ordinationis Diaconi?

Nota. IN Ecclesia Latina sic Ordinatur Diaconus. 1. Solus Episcopus manum dexteram ponit super caput Ordinandi, dicens: *Accipe Spiritum-sanctum ad robur, & ad resistendum diabolo & tentationibus ejus in nomine Domini.* 2. Imponit ei stolam super humerum sinistrum cum oratione. Deinde eum induit Dalmatica cum alia oratione propria. 3. Tradit omnibus lib. Evangeliorum, quem manu dextra singuli tangunt, dicens, *Accipite potestatem legendi Evangelium in Ecclesia Dei tam pro vivis quàm pro defunctis in nomine, &c.* 4. Conversus ad Ordinatos varias preces fundit.

In Ecclesia autem Græca hic ritus servatur. 1. Episcopus Ordinandi caput ter signat. 2. Habens manum impositam capiti Ordinandi, dicit: *Divina gratia, quæ semper infirma curat, & imperfecta perficit, promovet N. Subdiaconum in Diaconum. Oremus igitur pro ipso, ut veniat super eum gratia sanctissimi spiritus.* 3. Rursus signat ter ejus caput, & habens manum impositam super caput Ordinati, sic precatur: *Deus salvator noster .... hunc servum tuum, quem dignum fecisti, ut munus subiret Diaconi, imple omni fide, & charitate, &c.*

Dico. Duæ sunt apud Latinos partiales materiæ & formæ in Ordinatione Diaconi. Prima partialis materia est impositio manus dextræ super caput Ordinandi, cum hac forma partiali: *Accipe Spiritum-sanctum ad robur, & ad resistendum diabolo & tentationibus ejus, in nomine Patris, &c.* Patet ex dictis. Secunda partialis materia est traditio libri Evangeliorum, cum hac forma: *Accipe potestatem legendi Evangelium in Ecclesia Dei pro vivis & defunctis, &c.* ut docet Conc. Florent. in decreto pro Armenis.

Hinc Ordinatio Diaconi est composita ex duabus Ordinationibus partialibus, moraliter inter se unitis per intermedias actiones, quibuscum propter continuitatem quam cum illis habent, unam moraliter actionem totalem, nempe validam, integram, & congruam Ordinationem constituunt; & simul ac indivisibiliter significantibus, proindeque efficientibus gratiam & characterem Diaconatus, Deum ad utrumque effectum producendum movendo eo instanti, quo secunda partialis Ordinatio existit secundùm ultimam sui partem: nam eo instanti tota Diaconi Ordinatio moraliter existit.

QUÆSTIO IX.

Quænam sit materia & forma Subdiaconatus, & minorum Ordinum?

DIco 1. Duæ sunt in Ecclesia Latina partiales materiæ & formæ Ordinationis Subdiaconi. Prima partialis materia est traditio Calicis vacui & Patenæ vacuæ, cum hac forma: *Videte cujusmodi ministerium vobis traditur, &c.*

Altera partialis materia est traditio libri Epistolarum, cum hac forma: *Accipe librum Epistolarum, & habe potestatem legendi eas in Ecclesia Dei.*

Dico 2. In Ordinationem Acolythorum, materia est partim traditio urceorum vacuorum, partim traditio candelabri cum cereo extincto: in Ordinatione Exorcistarum, traditio libri Exorcismorum: in Ordinatione Lectorum, traditio libri Lectionum: in Ordinatione Ostiariorum, traditio clavium. Formæ autem horum minorum Ordinum sunt verba, quæ quamlibet traditionem comitantur, & collatam cuique potestatem significant.

QUÆSTIO X.

In quo consistat tota essentia Ordinationis Episcopi?

Nota. EX Pontificali Romano sic in Ecclesia Latina ordinatur Episcopus. 1. consecrator Episcopus, & alii duo assistentes Episcopi ambabus manibus caput consecrandi tangunt, dicentes: *Accipe Spiritum-sanctum.* Quo facto Consecrator orat pro consecrando. 2. Consecrator caput Consecrati inungit sancto Chrismate, dicens: *Ungatur & consecretur caput tuum Cœlesti benedictione in ordine Pontificali, in nomine Patris, &c.* Denique inungit ambas manus, dicens: *Ungantur manus istæ de Oleo sanctificato & Chrismate sanctificationis, sicut unxit Samuel David Regem & Prophetam, ita ungantur & consecrentur, in nomine Patris, &c.* 3. Consecrator Baculum Pastoralem consecrando tradit, dicens: *Accipe Baculum Pastoralis Officii, ut sis in corrigendis vitiis piè serviens, judicium sine ira tenens, in fovendis virtutibus auditorum animos demulcens, in tranquillitate severitatis censuram non deserens. R. Amen.* 4. Annulum in digitum annularem dexteræ manus Consecrati immittit, dicens: *Accipe annulum, fidei scilicet signaculum, quatenus Sponsam Dei, sanctam videlicet Ecclesiam, intemerata fide ornatus, illibatè custodias. R. Amen.* 5. Tradit librum Evangeliorum Consecrato tangenti illum, dicens: *accipe Evangelium, & vade; prædica populo tibi commisso: potens est enim Deus, ut augeat tibi gratiam suam, qui vivit & regnat cum Deo Patre, in unitate Spiritus-sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. R. Amen.* 6. Missa finita, Consecrator imponit Mitram capiti consecrati, dicens: *Imponimus, Domine, capiti hujus Antistitis, & Agonistæ tui, galeam munitionis.* 7. Denique imponit Chirothecas manibus consecrati, dicens: *Circumda, Domine, manus hujus Ministri tui munditia novi hominis.*

In Ecclesia autem Græca servatur hic ritus. Absoluto trisagio hymno consecrandus à tribus Episcopis adducitur ad consecratorem Episcopum, qui unà cum Pallio imposita manu super caput Ordinandi, dicit: *Divina gratia, quæ semper infirma curat, & imperfecta perficit, promovet N. Deo amabilissimum Presbyterum in Episcopum à Deo custoditæ civitatis N. Oremus igitur pro ipso, ut veniat super eum gratia sanctissimi Spiritus.* Deinde facta trina Cruce in capite illius, impositaque manu, sic precatur: *Domine Deus*

noſter .... Hunc, qui ſuffragiis electus eſt, & dignus factus, qui ſubiret jugum Evangelicum, & Pontificiam dignitatem per manum mei peccatoris, & præſentium Miniſtrorum & Coepiſcoporum adventu & virtute, ac gratia ſancti tui Spiritus corroborata .... Ac irreprehenſibilem ipſius Pontificatum demonſtra. Quæ oratio manifeſtè ſupponit Ordinationem perfectam, ideoque non eſt forma Ordinationis, ſed ſola priora verba, *Divina gratia, &c.*

§. I.

Dico 1. Certum eſt impoſitionem manuum facta ab Episcopo conſecratore ſuper caput Ordinandi, eſſe materiam eſſentialem Ordinationis Episcopi, ſaltem partialem: formam verò eſſentialem ſaltem partialem eſſe hæc verba: *accipe Spiritum-ſanctum.* Ita Doctores communiter.

Prob. 1. Pars. Nam à Patribus & Conciliis Ordinatio Sacramentalis, & ſpeciatim Epiſcopalis, dicitur fieri per manuum impoſitionem. Item ex Scriptura, 1. Tim. cap. 4. Timotheus ab Apoſtolo ordinatus eſt per manuum impoſitionem, ut patet ex his verbis: *Noli negligere gratiam; quæ in te eſt, quæ data eſt tibi per prophetiam, cum impoſitione manuum Presbyterii.* At credibile non eſt, Eccleſiam Latinam adhibere ut accidentariam cæremoniam, quam Apoſtoli ut eſſentialem adhibebant.

Prob. 2. Pars. Nam ex Conc. Trident. ſeſſ. 23. can. 4. Epiſcopi Ordinando non fruſtra dicunt, *accipe Spiritum-ſanctum.* Ergo hæc verba ab Epiſcopo in Ordinatione Epiſcopi prolata conferunt Spiritum-ſanctum; alioqui fruſtra ab eo proferrentur: ergo ſunt forma eſſentialis ſaltem partialis, nam ſolum forma eſſentialis poteſt producere gratiam. Præterea hæc verba manifeſtè ſignificant collationem gratiæ. Et quamvis ſint generalia, tamen ex circumſtantiis ſufficienter determinantur ad ſignificandam gratiam Ordinis Epiſcopalis.

Dixi, *ſaltem partialem.* Quia non pauci Doctores cenſent traditionem inſtrumentorum, Baculi ſcilicet, Annuli & libri Evangeliorum, aut ſaltem libri Evangeliorum, cum verbis tali actioni reſpondentibus, eſſe etiam de eſſentia Ordinationis Epiſcopalis. Quod probant 1. Quia prima manuum impoſitio eſt ſignum valde confuſum & generale, nec per verba quibus ſubeſt, determinatur ad ſufficienter ſignificandum gratiam & characterem Epiſcopalem, cùm verba illa per ſe indeterminatam habeant ſignificationem Sacramentalem. 2. Quia traditio inſtrumentorum manifeſtè adhibetur ad ſignificandum characterem Epiſcopatus proprium: ac ſi proinde in ea conſiſtit partialiter ſignificatio & efficacia Sacramentalis Ordinationis Epiſcopi; atque prima manuum impoſitio per eam completur in eſſe ſigni effectum Sacramentalem Epiſcopatus proprium ſignificantis. 3. Ex Conc. Flor. in decreto, ubi poſtquam pro forma Sacerdotii aſſignavit verba, quæ profert Epiſcopus, dum tradit inſtrumenta, nempe Calicem & Patenam, hæc ſubjicit: *Et ſic de aliorum Ordi-*

Ordinum formis, prout in Pontificali Romano latè continetur. Ergo ex Conc. omnium aliarum Ordinationum forma consistit saltem partialiter in verbis quæ profert Episcopus, dum instrumenta singularum Ordinationum propria tradit. Ergo ex Conc. traditio instrumentorum in omni alia Ordinatione est materia saltem partialis: nam materia est signum, in quod forma cadit.

Sed Doctores, qui totam essentiam Ordinationis Episcopi in manuum impositione & verbis illam comitantibus constituunt, hæc omnia sic diluunt. Respondent ad 1. Impositionem manuum per verba supra dicta in talibus circumstantiis prolata, determinari sufficienter ad gratiam & characterem Episcopalem significandum: nam verba illa habent ex circumstantiis significationem sufficienter determinatam ad utrumque effectum. Ad 2. traditionem instrumentorum esse cæremoniam accidentariam; & quamvis adhiberetur ad distinctiùs & clariùs Ordinationis effectus significandos, non ideo esse essentialem Ordinationi, cùm effectus illi jam sufficienter significentur per cæremoniam præcedentem, ex circumstantiis ad hanc significationem sufficienter determinatam. Ad 3. Conc. Florent. ibi loqui tantùm de Ordinibus Sacerdotio inferioribus, de quibus ibi solùm agit.

§. II.

Dico 2. Non est de essentia Ordinationis Episcopi, ut fiat à tribus Episcopis; sed ad validam ejus Ordinationem sufficit unicus Episcopus, saltem ex dispensatione summi Pontificis.

Prob. 1. Quia credibile non videtur Apostolos, qui tot Episcopos in tam variis & inter se dissitis regionibus Ordinarunt, nullum unquam absque aliorum duorum Episcoporum concursu ordinasse. 2. Quia auctor Constitutionum Apostolicarum, praxim circa Episcopales Ordinationes in Ecclesia orientali ante Schisma usitatam referens, testatur, lib. 8. c. 27. in casu necessitatis, Episcopum ab uno Episcopo ordinari potuisse, accepta Episcoporum Provinciæ commissione. 3. Synesius, epist. 67. refert Siderium ab uno Episcopo consecratum fuisse Episcopum, qui tamen postea à S. Athanasio sine nova Consecratione ad Ecclesiam Metropolitanam evectus est. 4. ex S. Gregorio Magno, qui, l. 12. epist. 31. ad octavam Augustini Cantuariensis Episcopi interrogationem sic respondet: *Et quidem in Anglorum Ecclesia, in qua adhuc solus tu Episcopus inveniris, ordinare Episcopum non aliter nisi sine Episcopis potes.* Deinde jubet, ut ordinet Episcopos in vicinis locis, ut tollatur necessitas ordinandi Episcopum sine consortio trium Episcoporum. 5. Teste præposito, Gregorius XIII. permisit recens à se constituto Æthiopiæ Patriarchæ è societate Jesu, ut ab uno Episcopo ordinaretur; & teste Henriquez eidem concessit; ut solus sine assistentibus posset novos Episcopos consecrare. 6. Ex praxi hodierna; nam teste Fagnano, ad cap. 7. de temporib. Ordinatio-

dinationum, num. 20. in litteris pro Consecratione Episcoporum in Indiis apponitur hæc clausula: *Tibi Presbytero, ut à quocumque malueris Catholico Antistite gratiam & communionem Sedis Apostolicæ habente, acciiis in hóc illi assistentibus duabus vel tribus dignitatibus munus Consecrationis recipere valeas.* 7. Quia ex tribus Episcopis, qui adsunt in Ordinatione Episcopi, unus totum Sacramentum Episcopatus conficit. Nam in veteri Ordine Romano unus dicitur Ordinator, is nempe qui fundit benedictionem super caput Ordinandi; & in Pontificali Romano unus Consecrator, & alii duo semper assistentes appellantur. Item à S. Gregorio, epist. cit. Episcopi assistentes dicuntur adesse ut testes. *Nam quando*, inquit, *de Galliis Episcopi veniunt, illi in Ordinationem Episcopi testes tibi assistent.*

Obj. 1. Jacobus à tribus Apostolis, Petro, Jacobo & Joanne Ordinatus fuit Hierosolymæ Episcopus, ut testatur Clemens Alexandrinus apud Eusebium. Item ex multis Conciliis & summis Pontificibus Ordinatio Episcopi fieri debet à tribus saltem Episcopis. Ergo essentialiter requiruntur tres Episcopi ad Ordinationem Episcopi.

Resp. Neg. conf. Nam ex antecedente sequitur tantùm concursum trium Episcoporum requiri jure Ecclesiastico, ab Apostolis constituto. Apostoli enim ut Ecclesiæ Præsules varias cæremonias in Sacramentorum administratione instituerunt, ut ea majori cum solemnitate & dignitate administrarentur.

Obj. 2. Damasus Papa, epist. 5. sic ait: *Quòd Episcopi non sint, qui minùs quàm à tribus sunt Ordinati Episcopis, omnibus patet.*

Resp. Solùm vult eos non esse Episcopos quoad potestatem jurisdictionis; & quoad usum licitum ac legitimum potestatis Ordinis; quia jurisdictione Episcopali privantur, & ab omni Ordinis Episcopalis exercitio prohibentur per Canones, ut satis patet ex verbis quæ subjicit: *Quoniam prohibitum à Sanctis est Patribus, ut qui ab uno vel à duobus sunt Ordinati Episcopis, nec nominentur Episcopi. Si nomen non habent, qualiter officium habebunt?*

Porro Epistolæ Aniceti ad Galliæ Episcopos, & Joannis III. ad Episcopos Germaniæ & Galliæ à Viris eruditis censentur spuriæ.

Obj. 3. Concilium Regense, can. 2. ait: *Itaque Ordinationem, quam Canones irritam definiunt, nos quoque evacuandam esse censuimus, in qua prætermissa trium præsentia, nec expetitis Comprovincialium litteris, Metropolitani quoque voluntate neglecta, prorsus nihil, quod Episcopum faceret, ostensum est.*

Resp. Concilium solùm vult Ordinationem illam, nullam esse quantum ad jurisdictionem, & jus regendi Ecclesiam, pro qua quis sic Ordinatus est Episcopus contra Canones. At non intendit invalidam esse Ordinationem quoad potestatem Ordinis & characterem Episcopalem: nam certum est ad valorem Ordinationis quoad utramque non requiri Comprovincialium Episcoporum & Metropolitani consensum.

QUÆSTIO II.

Utrùm Episcopus jure Divino sit Presbytero Superior?

Nota. Sacerdotes jure Divino Superiores esse Diaconis & aliis Clericis, nemo negavit. Ratio est, quia Sacerdotes vi Ordinationis suæ, ideoque jure Divino, habent potestatem tum conficiendi Eucharistiam, tum pœnitentes sibi subjectos absolvendi à peccatis, qua carent reliqui inferiores Ordines; & hæc potestas est maxima quædam dignitas ac præeminentia. Sed Episcopum jure Divino esse Presbytero superiorem, negarunt Aetius, Wicleffus, & Calvinus, contra quos

Dico 1. Episcopus jure Divino superior est Presbytero quoad dignitatem, & potestatem Ordinis. Est de fide.

Prob. 1. Ex Patribus apud Bellarminum docentibus Episcopos successisse Apostolis, Presbyteros verò septuaginta Discipulis; & speciatim ex Epiphanio & Augustino, qui Aetium id negantem recensent inter hæreticos. 2. Ex Conc. Trid. sess. 23. can. 7. *Si quis dixerit Episcopos non esse Presbyteris superiores, vel non habere potestatem confirmandi & ordinandi; vel eam quam habent, illis esse cum Presbyteris communem .... Anathema sit.* 3. Quia Episcopus, cùm jam sit Presbyter, habet omnem potestatem quam habet Presbyter; & insuper ex Ordinatione sua, ideoque ex institutione Christi & jure Divino, habet potestatem qua caret simplex Presbyter, & potest aliqua alia quæ simplex Presbyter non potest nisi ex commissione & tanquam extraordinarius Minister. Nam Episcopus ex Ordinatione sua potest Ordinare Sacerdotes, & conficere Chrisma in materiam Confirmationis, quod omnino non potest Presbyter; item potest Episcopus confirmare, quod non potest Presbyter nisi ex commissione & tanquam Minister extraordinarius.

Dico 2. Episcopus est etiam jure Divino superior Presbytero quoad jurisdictionem.

Prob. 1. Ex Scriptura, Act. c. 20. *Attendite vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus-sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei.* Hìc intelligi veros Episcopos constat ex antiquis Patribus, & ex Concil. Trident. sess. 23. c. 4. ergo Episcopi jure Divino sunt Rectores Ecclesiæ, ideoque etiam Presbyterorum, qui sanè tam sunt membra Ecclesiæ quàm Laici: ac proinde Episcopi jure Divino sunt Presbyteris jurisdictione superiores. Item, 1. Tim. c. 5. *Adversus Presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus aut tribus testibus.* Ergo Episcopus est judex Presbyterorum, ideoque jurisdictione superior. 2. ex Patribus. Pro omnibus sit S. Ignatius martyr, Apostolorum discipulus, in Epist. ad Philadelphios, ubi ait: *Boni sunt Sacerdotes, sed præstantior Pontifex, cui credita sunt Sancta Sanctorum*, & Epist. ad Trallianos *quid enim aliud est Episcopus, quàm is, qui omni principatu & potestate superior est?* & Epist. ad Smirnæos: *sine Episcopo nemo quicquam faciat eorum quæ ad Ecclesiam spectant ... Ubi utique apparet Episcopus, illic multitudo sit; quemadmo-*

admodum utique ubi est Christus Jesus, ibi Catholica Ecclesia. Non licet sine Episcopo baptizare, neque offerre, neque Agapen facere: sed quod utique ille probaverit, hoc est Deo beneplacitum; ut stabile sit & firmum omne quod agitur. 3. Ex perpetua praxi Ecclesiæ, in qua omnia Concilia à solis Episcopis ut judicibus jure Divino, & Ecclesiæ Principibus celebrata sunt. Et si quandoque Presbyteri sententiam dixerunt, non suo, sed Episcoporum absentium, quos repræsentabant, nomine dixerunt. In Conciliis autem maximè exercetur jurisdictio Ecclesiastica: nam in iis leges conduntur, & pœnæ contra violatores decernuntur. 4. Quia Episcopi jure divino sunt Apostolorum successores, & summi Sacerdotes, & Ecclesiæ Patres ac Principes. Ergo jure divino sunt Presbyteris jurisdictione Superiores: nam Apostolorum successoribus, summis Sacerdotibus, & Ecclesiæ patribus ac principibus debetur jurisdictio superior jurisdictione simplicium Presbyterorum, qui succedunt tantùm septuaginta Discipulis, qui erant in omnibus inferiores Apostolis. *Prob. anteced.* nam nemo constitui potest successor Apostolorum, nisi ab eo, qui Apostolos constituit, nempe Christo. 5. Illi jure divino sunt Presbyteris dignitate & jurisdictione superiores, qui in hierarchia à Christo instituta primum locum obtinent. Tales autem sunt Episcopi, ut constat ex Conc. Trident. sess. 23. can. 6. *Si quis dixerit, in Ecclesia Catholica non esse hierarchiam divina Ordinatione institutam, quæ constat ex Episcopis, Presbyteris, & Ministris; anathema sit.*

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Scriptura confundit nomina Episcopi & Presbyteri; ita ut simplices Presbyteri appellentur Episcopi, & vicissim Episcopi vocentur Presbyteri. Ergo nulla est inter illos distinctio.

Resp. Nego conseq. Quia tunc hæc nomina non strictè, sed latè accipiuntur. At constat ex Scriptura & Traditione majores Sacerdotes, qui nunc Episcopi tantùm appellantur, esse & fuisse semper simplicibus Sacerdotibus superiores tùm potestate Ordinis, tùm potestate Jurisdictionis; & inter eos, qui Presbyteri vocantur, semper fuisse alios aliis majores.

Obj. 2. Paulus, Phil. c. 1. ait: *Paulus omnibus sanctis in Christo Jesu qui sunt Philippis, cum Episcopis & Diaconibus.* At per Episcopos ibi intelligit Presbyteros, nam unus erat Episcopus Philippensis.

Resp. Quamvis Apostolus per Episcopos ibi intellexisset Sacerdotes omnes Philippensis Ecclesiæ; tamen inter illos Sacerdotes unus erat summus, & cæterorum princeps, quem vocamus Episcopum: cæteri verò erant simplices Presbyteri, quos ideo Paulus Episcopos appellat, quia unà cum Episcopo regebant Philippensem Ecclesiam & Jurisdictionem in Fideles exercebant. ut Episcopi adjutores, & cum debita subordinatione ac dependentia ab illo. Nam Episcopus vi nominis idem est ac Inspector vel

QUÆSTIO II.

Utrùm Episcopus jure Divino sit Presbytero Superior?

Nota. Sacerdotes jure Divino Superiores esse Diaconis & aliis Clericis, nemo negavit. Ratio est, quia Sacerdotes vi Ordinationis suæ, ideoque jure Divino, habent potestatem tum conficiendi Eucharistiam, tum pœnitentes sibi subjectos absolvendi à peccatis, qua carent reliqui inferiores Ordines; & hæc potestas est maxima quædam dignitas ac præeminentia. Sed Episcopum jure Divino esse Presbytero superiorem, negarunt Aetius, Wicleffus, & Calvinus, contra quos

Dico 1. Episcopus jure Divino superior est Presbytero quoad dignitatem, & potestatem Ordinis. Est de fide.

Prob. 1. Ex Patribus apud Bellarminum docentibus Episcopos successisse Apostolis, Presbyteros verò septuaginta Discipulis; & speciatim ex Epiphanio & Augustino, qui Aetium id negantem recensent inter hæreticos. 2. Ex Conc. Trid. sess. 23. can. 7. *Si quis dixerit Episcopos non esse Presbyteris superiores, vel non habere potestatem confirmandi & ordinandi; vel eam quam habent, illis esse cum Presbyteris communem .... Anathema sit.* 3. Quia Episcopus, cùm jam sit Presbyter, habet omnem potestatem quam habet Presbyter; & insuper ex Ordinatione sua, ideoque ex institutione Christi & jure Divino, habet potestatem qua caret simplex Presbyter, & potest aliqua alia quæ simplex Presbyter non potest nisi ex commissione & tanquam extraordinarius Minister. Nam Episcopus ex Ordinatione sua potest Ordinare Sacerdotes, & conficere Chrisma in materiam Confirmationis, quod omnino non potest Presbyter; item potest Episcopus confirmare, quod non potest Presbyter nisi ex commissione & tanquam Minister extraordinarius.

Dico 2. Episcopus est etiam jure Divino superior Presbytero quoad jurisdictionem.

Prob. 1. Ex Scriptura, Act. c. 20. *Attendite vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus-sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei.* Hic intelligi veros Episcopos constat ex antiquis Patribus, & ex Concil. Trident. sess. 23. c. 4. ergo Episcopi jure Divino sunt Rectores Ecclesiæ, ideoque etiam Presbyterorum, qui sanè tam sunt membra Ecclesiæ quàm Laici: ac proinde Episcopi jure Divino sunt Presbyteris jurisdictione superiores. Item, 1. Tim. c. 5. *Adversus Presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus aut tribus testibus.* Ergo Episcopus est judex Presbyterorum, ideoque jurisdictione superior. 2. ex Patribus. Pro omnibus sit S. Ignatius martyr, Apostolorum discipulus, in Epist. ad Philadelphios, ubi ait: *Boni sunt Sacerdotes, sed præstantior Pontifex, cui credita sunt Sancta Sanctorum,* & Epist. ad Trallianos *quid enim aliud est Episcopus, quàm is, qui omni principatu & potestate superior est?* & Epist. ad Smirnæos: *sine Episcopo nemo quicquam faciat eorum quæ ad Ecclesiam spectant... Ubi utique apparet Episcopus, illic multitudo sit; quemadmo-*

admodum utique ubi est Christus Jesus, ibi Catholica Ecclesia. Non licet sine Episcopo baptizare, neque offerre, neque Agapen facere: sed quod utique ille probaverit, hoc est Deo beneplacitum; ut stabile sit & firmum omne quod agitur. 3. Ex perpetua praxi Ecclesiæ, in qua omnia Concilia à solis Episcopis ut judicibus jure Divino, & Ecclesiæ Principibus celebrata sunt. Et si quandoque Presbyteri sententiam dixerunt, non suo, sed Episcoporum absentium, quos repræsentabant, nomine dixerunt. In Conciliis autem maximè exercetur jurisdictio Ecclesiastica: nam in iis leges conduntur, & pœnæ contra violatores decernuntur. 4. Quia Episcopi jure divino sunt Apostolorum successores, & summi Sacerdotes, & Ecclesiæ Patres ac Principes. Ergo jure divino sunt Presbyteris jurisdictione Superiores: nam Apostolorum successoribus, summis Sacerdotibus, & Ecclesiæ patribus ac principibus debetur jurisdictio superior jurisdictione simplicium Presbyterorum, qui succedunt tantùm septuaginta Discipulis, qui erant in omnibus inferiores Apostolis. *Prob. anteced.* nam nemo constitui potest successor Apostolorum, nisi ab eo, qui Apostolos constituit, nempe Christo. 5. Illi jure divino sunt Presbyteris dignitate & jurisdictione superiores, qui in hierarchia à Christo instituta primum locum obtinent. Tales autem sunt Episcopi, ut constat ex Conc. Trident. sess. 23. can. 6. *Si quis dixerit, in Ecclesia Catholica non esse hierarchiam divina Ordinatione institutam, quæ constat ex Episcopis, Presbyteris, & Ministris; anathema sit.*

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Scriptura confundit nomina Episcopi & Presbyteri; ita ut simplices Presbyteri appellentur Episcopi, & vicissim Episcopi vocentur Presbyteri. Ergo nulla est inter illos distinctio.

Resp. Nego conseq. Quia tunc hæc nomina non strictè, sed latè accipiuntur. At constat ex Scriptura & Traditione majores Sacerdotes, qui nunc Episcopi tantùm appellantur, esse & fuisse semper simplicibus Sacerdotibus superiores tùm potestate Ordinis, tùm potestate Jurisdictionis; & inter eos, qui Presbyteri vocantur, semper fuisse alios aliis majores.

Obj. 2. Paulus, Phil. c. 1. ait: *Paulus omnibus sanctis in Christo Jesu qui sunt Philippis, cum Episcopis & Diaconibus.* At per Episcopos ibi intelligit Presbyteros, nam unus erat Episcopus Philippensis.

Resp. Quamvis Apostolus per Episcopos ibi intellexisset Sacerdotes omnes Philippensis Ecclesiæ; tamen inter illos Sacerdotes unus erat summus, & cæterorum princeps, quem vocamus Episcopum: cæteri verò erant simplices Presbyteri, quos ideo Paulus Episcopos appellat, quia unà cum Episcopo regebant Philippensem Ecclesiam & Jurisdictionem in Fideles exercebant. ut Episcopi adjutores, & cum debita subordinatione ac dependentia ab illo. Nam Episcopus vi nominis idem est ac Inspector vel

Superintendens; ſed hæc vox nunc ſolùm primum gradum hierarchiæ Eccleſiaſticæ, & Eccleſiæ principem ſignificat.

Obj. 3. S. Chryſoſtomus, homil. 11. in cap. 3. 1. ad Timoth. ait: *Poſtquam de Epiſcopis dixit, eoſque formavit, quidnam illos habere conveniat .... omiſſo interim Presbyterorum ordine, ad Diaconos tranſit. Cur id, quæſo? Quia ſcilicet inter Epiſcopum atque Presbyterum intereſt ferme nihil. Quippe & Presbyteris Eccleſiæ cura permiſſa eſt; & quæ de Epiſcopis dixit, ea etiam Presbyteris congruunt: ſola quippe ordinatione ſuperiores illi ſunt, atque hoc tantùm, plus quàm Presbyteri habere videntur.* Ergo Epiſcopus non eſt jure divino jurisdictione major Presbytero.

Reſp. Nego conſeq. Nam ſolùm vult Epiſcopos excepta poteſtate Ordinandi Sacerdotes & Diaconos, & chriſma conficiendi, nihil habere ita ſibi proprium, ut Presbyteris communicari nequeat. Cùm autem dicit Presbyteris Eccleſiæ curam permiſſam eſſe, ſubintelligit, cum ſubordinatione & dependentia ab Epiſcopis: nam vox *permiſſa* ſignificat conceſſionem facultatis dependentis & ſubordinatæ.

Obj. 4. S. Hieronymus, in cap. 1. epiſt. ad Titum ait: *Idem eſt ergo Presbyter, qui Epiſcopus, & antequam diaboli inſtinctu, ſtudia in religione fierent, & diceretur in populis: ego ſum Pauli, ego Apollo, ego autem Cephæ; communi Presbyterorum conſilio, Eccleſiæ gubernabantur. Poſtquam verò unuſquiſque eos, quos baptizaverat, ſuos putabat eſſe, non Chriſti, in toto orbe decretum eſt, ut unus de Presbyteris electus ſuperponeretur cæteris, ad quem omnis Eccleſiæ cura pertineret, & Schiſmatum ſemina tollerentur. Putat aliquis non ſcripturarum, ſed noſtram eſſe ſententiam, Epiſcopum & Presbyterum unum eſſe, & aliud ætatis, aliud eſſe nomen officii, relegat,* &c. & inferiùs. *Hæc propterea ut oſtenderemus apud veteres eosdem fuiſſe Presbyteros, quos & Epiſcopos: paulatim verò ut diſſenſionum plantaria evellerentur, ad unum omnem ſollicitudinem eſſe delatam. Sicut ergo Presbyteri ſciunt, ſe ex Eccleſiæ conſuetudine, ei qui ſibi præpoſitus fuerit, eſſe ſubjectos: Ita Epiſcopi noverint, ſe magis conſuetudine quàm diſpoſitionis dominicæ veritate Presbyteris eſſe majores, & in commune debere Eccleſiam regere.*

Reſp. Ex illo loco inferri tantùm poteſt Hieronymum ſenſiſſe Epiſcopos ſolo jure Eccleſiaſtico eſſe Presbyteris jurisdictione majores, quod tamen falſum eſt. At S. Doctor cenſuit Epiſcopos eſſe Presbyteris poteſtate Ordinis ſuperiores, ut patet ex ejus epiſtola ad Evagrium, ubi ait: *Quid enim facit, excepta ordinatione,* (hoc eſt, poteſtate Ordinis) *Epiſcopus, quod Presbyter non faciat?*

Obj. 5. S. Ambroſium, in Commentario in cap. 4. epiſt. ad Epheſios.

Reſp. Hic commentarius non eſt S. Ambroſii fœtus, ſed auctoris ignoti, qui in eo opere multos ſparſit errores.

QUÆ-

QUÆSTIO XII.

Quisnam sit minister Ordinationis?

Dico 1. Solus Episcopus est Ordinarius minister omnium Ordinum. Est contra Aetium & Wicleffum.

Prob. Tum ex Concilio Florentino, in decreto pro Armenis, ubi dicitur: *Minister Ordinarius hujus Sacramenti* (Ordinis) *est Episcopus.* Tum ex Conc. Trident. sess. 23. can. 7. supra cit. &c. 4. ubi ait: *S. Synodus declarat, præter cæteros Ecclesiasticos gradus, Episcopos, qui in Apostolorum locum successerunt, ad hunc hierarchicum Ordinem præcipuè pertinere; & positos, sicut idem Apostolus ait, à Spiritu-sancto regere Ecclesiam Dei eosque Presbyteris superiores esse; ac sacramentum Confirmationis conferre; Ministros Ecclesiæ ordinare; atque alia pleraque peragere ipsos posse: quarum functionum potestatem reliqui inferioris Ordinis nullam habent.*

Dico 2. Solus Episcopus sic est minister Episcopatus & Sacerdotii, ut nemo alius possit illos Ordines validè conferre.

Prob. 1. Ex Scriptura, quæ significat vel supponit Ordinationem Episcoporum & Sacerdotum ad solos Episcopos pertinere. 2. Ex Patribus. Pro omnibus sit S. Epiphanius, hæresi 75. ubi contra Aetium hæc ait: *Episcoporum Ordo ad gignendos patres præcipuè pertinet: hujus enim est patrum in Ecclesia propagatio.* 3. Ex perpetua praxi Ecclesiæ, in qua nullus unquam Episcopus, aut Presbyter Ordinatus fuit à simplici Sacerdote. Et verò maximè conveniens est, ut primarios Ecclesiæ Ministros, qui populo præsunt, à solis Ecclesiæ principibus Ordinari & constitui possint.

Obj. 1. Conc. Florentinum dicit Episcopum esse ordinarium Ministrum Ordinis. Ergo simplex Sacerdos potest esse extra ordinarius minister Sacerdotii, &c.

Resp. Nego conseq. Nam ideo solùm Conc. addidit Ordinarium, quia loquebatur de omnibus ordinibus, & simplex Sacerdos potest ex concessione summi Pontificis conferre minores Ordines & Subdiaconatum.

Obj. 2. S. Leo, epist. 92. dicit Ordinationes à Pseudo-Episcopis factas, ratas haberi posse scilicet quoad executionem Ordinationum collatarum, si cum consensu & judicio præsidentium factæ sint.

Resp. Ibi Pseudo-Episcopos vocat eos, qui verè sed illegitimè & contra Canones Ordinati fuerant Episcopi.

Obj. 3. Conc. Antiochenum, can. 10. Ancyranum, can. 13. vetant Chorepiscopis, ne Presbyteros & Diaconos ordinent sine expressa licentia Episcopi, cui subjecti erant.

Resp. Hæc Concilia loquuntur de Chorepiscopis, qui Episcopalem Ordinationem acceperant: cujusmodi multi erant in Orientali Ecclesia; qui cùm Episcopi sine propria Diœcesi eis attributa ordinarentur, in aliena Diœcesi Chorepiscopi munere fungebantur.

Dico 3. Simplex Sacerdos potest ex concessione summi Pontificis conferre minores Ordines, & sic esse extraordinarius horum Ordinum minister.

Prob. 1. Ex praxi recepta : Nam Cardinales non Episcopi in propriis Ecclesiis, & aliqui Abbates minores Ordines suis subditis reipsa conferunt. 2. Ex Concil. Trident. sess. 23. cap. 10. id manifestè supponente, nam ibi sic ait : *Abbatibus, & aliis quibuscumque quantumvis exemptis, non liceat in posterum . . . . . . cuiquam, qui regularis subditus sibi non sit, tonsuram vel minores Ordines conferre.*

Idem dico de Subdiaconatu. Prob. 1. ex Gelasio I. epist. 9. ubi loquens de Chorepiscopis, qui omnes in Ecclesia Occidentali erant simplices Sacerdotes, ait ; *Nec sibi meminerint ulla ratione concedi, sine summo Pontifice, Subdiaconum, aut Acolythum jus habere faciendi.* 2. Ex Conc. Meldensi, can. 44. ubi dicitur : *Ut Chorepiscopus modum suum juxta canonicam institutionem teneat . . . . neque Ecclesiasticos* (Ordines) *qui per impositionem manus tribuuntur, id est, non nisi usque ad Subdiaconatum, & hoc jubente Episcopo, & in locis, quibus Canones designant, agere præsumant.*

Idem multi dicunt de Diaconatu, nempe conferri posse à simplici Sacerdote ex dispensatione summi Pontificis. Pro qua refertur Bulla Innocentii VIII. qua Abbatibus Cisterciensibus facultatem concedit suis Monachis omnes Ordines usque ad Diaconatum inclusivè conferendi.

QUÆSTIO XIII.

Quodnam sit subjectum Ordinationum ?

Dico 1. Masculus omnis baptizatus est subjectum capax Ordinationis validæ, saltem si rationis usum habeat. Constat apud omnes. Dixi, saltem si rationis usum habeat. Quia aliqui, paucissimi illi quidem, usum rationis requirunt in sacris Ordinibus, quòd annexum habeant castitatis votum. S. Thomas, verò supplem. quæst. 34. a. 2. ad valorem Ordinationis non exigit usum rationis nisi pro Episcopali.

Dico 1. Mulieres sunt jure divino incapaces Episcopatus, Presbyteratus, & Diaconatus. Est de fide.

Prob. 1. Jure divino horum Ordinum incapax est, quicumque jure divino prohibetur præesse in Ecclesia ; nam Episcopus, Presbyter, & Diaconus præsunt populo Christiano, cùm ex his Ecclesiastica hierarchia constituatur, ut constat ex Concil. Trident. sess. 23. can. 6. atqui mulier jure divino prohibetur præesse in Ecclesia, ut patet ex Apostolo, 1. Cor. cap. 14. *Mulieres in Ecclesiis taceant : non enim permittitur eis loqui, sed subditas esse* Et 1. Tim. c. 2. *Mulier in silentio discat cum omni subjectione. Docere autem mulieri non permitto.* Ergo, &c. Item mulier est incapax Ordinum, quorum munia obire non potest sine positiva indecentia. Atqui mu-

mulier sine positiva indecentia non potest obire munia Episcopatus, Presbyteratus, & Diaconatus, nam ex Apostolo, 1. Cor. c. 14. *Turpe est mulieri loqui in Ecclesia:* & à fortiori turpe est mulierem consecrare & administrare Eucharistiam, absolvere à peccatis, Confirmare, Ordinare, prædicare verbum Dei publicè, Baptizare solemniter, &c. Ergo.

2. Ex perpetuo sensu Ecclesiæ: nam statim ab Ecclesia damnati sunt ut hæretici, qui mulieribus sacros Ordines concedebant; cujusmodi fuere Pepuziani, & Collyridiani, Epiphanio teste.

3. Ex perpetua praxi Ecclesiæ, quæ nullam unquam mulierem Ordinavit ad Sacerdotium & sacrum Ministerium.

Idem dic de Subdiaconatu. Nam per se turpe ac indecens est mulierem fungi officio Subdiaconatus, nempe solemniter ministrare Diacono in Sacrificio Missæ, &c. item dic etiam de minoribus Ordinibus, præsertim cùm nunc conferantur ut quidam gradus & præparatio ad sacros Ordines.

Obj. 1. Mulier est capax jurisdictionis Ecclesiasticæ: nam cap. *dilecta* de majoritate, &c. de Abbatissa dicitur: *Quòd cùm ipsa plerumque Canonicas suas, & Clericos suæ jurisdictioni subjectos, propter inobedientias & culpas eorum, officio, beneficioque suspendat; iidem confisi ex eo, quòd eadem Abbatissa eos excommunicare non potest, suspensionem hujusmodi non observant.* Ergo.

Resp. Nego anteced. Nam ibi non agitur de suspensione propriè dicta, cujus nempe violatione contrahatur irregularitas, nec de jurisdictione Ecclesiastica. Sed per suspensionem ibi intelligitur præcisè prohibitio, & per jurisdictionem intelligitur tantùm potestas præcipiendi. Nam Honorius III. ibidem Abbati cuidam mandat, ut canonicas & Clericos illi Abbatissæ subjectos ad Reverentiam & Obedientiam ei debitam censura Ecclesiastica compellat: *Quo circa* (inquit Pontifex, Abbatem, cui respondet, alloquens) *mandamus, quatenus dictas Canonicas & Clericos, ut Abbatissæ præfatæ Obedientiam & Reverentiam debitam impendentes, ejus salubria monita & mandata observent, Ecclesiastica censura compellas.* Ergo Abbatissa illa non habebat potestatem ferendi censuras. Enim verò, cap. *Nova* de poenitentiis, &c. Innocentius III. sic ait: *licet Beatissima Virgo Maria dignior & excellentior fuerit Apostolis universis, non tamen illi, sed istis Dominus claves regni Cælorum commisit.* Unde glossa sic habet: *officium clavium non cadit in sexum femineum.*

Obj. 2. In antiquis canonibus multæ mulieres dicuntur Episcopæ, Presbyteræ, Diaconæ. Ergo.

Resp. Nego conseq. Quia non sic vocatæ sunt ratione alicujus Ordinis sacri, sed solùm quia earum mariti ad Episcopatum, Presbyteratum, & Diaconatum promoti fuerant.

Obj.

Obj. 3. In Ecclesia multis sæculis fuerunt Diaconissæ, quæ ad varia pia officia consecrabantur; & S. Epiphanius testatur fuisse Ordinem Ecclesiasticum.

Resp. In Ecclesia Latina Diaconissæ nunquam fuerunt Ordo Ecclesiasticus: fuisse quidem in Orientali Ecclesia Ordinem Ecclesiasticum scribit S. Epiphanius, sed non altaris ministerium, nec ad munia sacra Diaconorum propria; nam sic ait, hæresi 79. *Quamquam verò Diaconissarum in Ecclesia Ordo sit, non tamen ad Sacerdotii functionem, aut ullam ejusmodi administrationem institutus est, sed ut muliebris sexus honestati consulatur, &c.*

Igitur Diaconissæ illæ erant mulieres probatæ virtutis, quæ per aliquam benedictionem deputabantur, non ad altaris ministerium, sed ad quædam pia officia erga mulieres exercenda, nimirum ut assisterent instructioni & baptismo mulierum, vel etiam eas privatim docerent; ut præessent januis per quas mulieres ingrediebantur in Ecclesiam, in qua singulis debitum locum assignabant; ut comitarentur illas, quæ Episcopum vel Presbyterum adibant; denique ut pauperum viduarum curam gererent.

Quod spectat ad effectum Sacramenti Ordinis, jam constat ex dictis de Sacramentis in genere duos esse, nempe characterem cum speciali potestate ad sacra quædam ministeria, cujusque Ordinis propria, & augmentum gratiæ habitualis cum jure ad gratias actuales idoneas ad sacra illa munia dignè & sanctè obeunda.

TRA-

TRACTATUS DE SACRAMENTO MATRIMONII.

QUÆSTIO I.

Utrùm Matrimonium sit verum Sacramentum?

Nota 1. MAtrimonium dupliciter ſumitur, nempe pro contractu, & pro vinculo per talem contractum inducto. Matrimonium pro contractu acceptum, rectè definitur: contractus, quo vir & femina, nulla lege impediti mutuum dominium in ſua corpora ſibi tradunt & accipiunt ad actum conjugalem. Atque ad mutua obſequia ſe obligant. Matrimonium verò pro vinculo acceptum, communiter definitur: *Viri & mulieris conjunctio maritalis, individuam vitæ conſuetudinem retinens.* Conjunctio hìc ſumitur pro vinculo & nexu; nam intelligitur conjunctio jam facta, & habitualiter permanens. Hæc autem conjunctio dicitur maritalis; quia per illam vir in corpus mulieris, & viciſſim mulier in corpus viri poteſtatem habet in ordine ad carnalem copulam generationi aptam. Cætera verba ſignificant indiſſolubilitatem vinculi, & mutuam obligationem ad vitæ ſocietatem, atque ad alia mutua debita & obſequia.

Matrimonium verò ſumptum pro Sacramento, eſt contractus ſupradictus, gratiæ ſignificativus & collativus.

Nota 2. Matrimonium pro vinculo ſumptum dividitur in legitimum, ratum, & conſummatum. Legitimum vocatur illud, quod mutuo ac legitimo conſenſu inter perſonas non impeditas contractum eſt; quale etiam nunc eſt inter non baptizatos, & olim fuit in Lege naturæ & Moſaica. Unde ut tale non eſt Sacramentum, aut ſaltem præſcindit à ratione Sacramenti. Ratum dicitur, quod eſt legitimum, & inſuper Sacramentum, ſed necdum carnali copula conſummatum; ſive eſt illud, quod inter baptizatos contractum eſt, & ideo majorem firmitatem & inſolubilitatem obtinet. Conſummatum dicitur illud, quod per carnalem copulam extrinſece completum eſt.

Nota 3. Matrimonium, & ejus uſum eſſe per ſe licitum & honeſtum, fide conſtat contra Simonem Magum, Saturninum, Marcionem, Tabiænum,

Encraticas, Manichæos, Priscillianistas, & Albigenses, qui omnes Matrimonium ut rem intrinsecè malam damnarunt. Nam Deus, Genes. c. 2. Matrimonium instituit; & Christus, Matth. 19. de conjugibus ait: *Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet.* Et Apostolus, 1. Cor. c. 7. ait: *Si non se continent, nubant. Melius est enim nubere quàm uri. Iis autem qui Matrimonio juncti sunt, præcipio, non ego, sed Dominus, uxorem à viro non discedere ..... si acceperis uxorem, non peccasti; & si nupserit virgo, non peccavit .... qui Matrimonio jungit virginem suam, bene facit: & qui non jungit, meliùs facit.* De usu verò Matrimonii hæc ibidem habet: *Uxori vir debitum reddat: similiter autem & uxor viro, &c.* Idem docent Patres, qui non usum Matrimonii vituperant, sed ardorem concupiscentiæ in eo præsertim se exerentem. Qui ardor turpis & indecens est, sed per accidens cum usu Matrimonii conjunctus est, & in statu innocentiæ ab eo sejunctus fuisset, nec imputatur ad culpam ei, qui illum coercere conatur ex auxilio gratiæ.

Nota 4. Matrimonium initio mundi & statim post diluvium fuit à Deo præceptum; quia tunc ad conservationem & propagationem generis humani necessarium erat. Sed desiit hoc præceptum, humano genere sufficienter multiplicato. Imò in nova lege per se laudabilius & melius est abstinere à Matrimonio, & virginitatem perpetuò servare, ut constat tum ex Apostolo, 1. Cor. cap. 7. virginitatem Matrimonio tanquam aliquid melius præferente & suadente: tum ex ipso Christo, Matth. cap. 19. tum ex Traditione, cujus testes sunt patres: tum ex constanti Ecclesiæ sensu, & praxi in innumeris Sanctis.

Dico. Matrimonium est verè ac propriè Sacramentum novæ legis. Est de fide contra Lutherum, & Calvinum, & alios antiquiores hæreticos suprà recensitos, qui Matrimonium damnarunt.

Prob. 1. Ex Scriptura. Ephes. c. 5. Apostolus de Matrimonio dicit: *Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & in Ecclesia.* Quæ verba significant Matrimonium fidelium esse signum conjunctionis Christi cum Ecclesia per gratiam sanctificantem, & ipsius proinde gratiæ sanctificantis, à Christo institutum. At signum gratiæ à Christo permanenter institutum, est signum efficax, ideoque gratiæ, quàm significat, collativum: & consequenter est Sacramentum.

2. Ex Traditione, cujus Patres sunt testes. Pro omnibus sit S. Augustinus, lib. de bono conjugali, c. 18. ubi ait: *In nostrarum nuptiis plus valet sanctitas Sacramenti quàm fecunditas uteri.* Et c. 24. *Bonum igitur nuptiarum per omnes gentes atque omnes homines in causa generandi est, & in fide castitatis: quod autem ad populum Dei pertinet, etiam in sanctitate Sacramenti.*

3. Ex Conc. Florent. in decreto. *Septimum est Sacramentum Matrimonii, quod est signum conjunctionis Christi & Ecclesiæ, secundùm Apostolum dicentem: Sacramentum hoc magnum est, &c.* & ex Trident., sess. 7. can. 1. Matrimonium inter septem Sacramenta propriè dicta

novæ

novæ legis recensente, & sess. 24. initio sic ait: *Cùm igitur Matrimonium in lege Evangelica veteribus connubiis per Christum gratia præstet; meritò inter novæ legis Sacramenta annumerandum, Sancti Patres nostri, Concilia, & universalis Ecclesiæ Traditio semper docuerunt.* Deinde, can. 1. *Si quis dixerit, Matrimonium non esse verè & propriè unum ex septem legis Evangelicæ Sacramentis à Christo Domino institutum, sed ab hominibus in Ecclesia invectum, neque gratiam conferre, anathema sit.*

Ratio est institutio & voluntas Christi, qui convenientissimè gratiam sanctificantem cum jure ad auxilia gratiæ addixit Matrimonio fidelium, ad illius status officia & onera valde gravia sanctè obeunda.

Confirm. Ex consensu utriusque Ecclesiæ, Latinæ & Græcæ: nam Græci semper, & etiam nunc post schisma, Matrimonium inter septem Ecclesiæ Sacramenta numerant, & semper recensuerunt.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Matrimonium Adami & Evæ erat signum conjunctionis Christi cum Ecclesia, & tamen non erat Sacramentum. Ergo etiamsi Matrimonium Christianorum sit tale signum, non idcircò est Sacramentum.

Resp. Matrimonium Adami & Evæ, si conjunctionem Christi cum Ecclesia significavit, tantùm ut futuram significavit. At Matrimonium Christianorum significat præsentem Christi cum Ecclesia conjunctionem: unde majorem efficaciam habere debet, ideoque gratiam sanctificantem quam simul significat, conferre debet ex opere operato non ponentibus obicem.

Porro Christus non infidelium, sed solorum baptizatorum Matrimonium ad esse Sacramenti evexit.

Obj. 2. Matrimonium pugnat cum Sacerdotio. Ergo non est Sacramentum.

Resp. Non pugnat ex natura sua & ratione sui, sed tantùm jure Ecclesiastico ab Apostolis statuto, & propter impedimenta quæ necessariò ex ejus usu sequuntur, & quæ animum à rebus divinis multùm avocant.

Obj. 3. In Sacramentis omnibus tria reperiuntur, videlicet id quod est Sacramentum tantùm, id quod est res tantùm, & id quod est res simul & Sacramentum. At hæc tria assignari non possunt in Matrimonio: ergo non est Sacramentum.

Resp. Nego min. Nam contractus Matrimonialis est Sacramentum tantùm, quia significat & non significatur: gratia sanctificans est res tantùm, quia significatur & non significat: vinculum verò Matrimoniale est res & Sacramentum, quia significat & significatur; nam siguificat conjunctionem Christi cum Ecclesia, & significatur per contractum quo efficitur.

Obj. 4. Matrimonium licitè contrahitur cum pacto de danda certa pecunia. At hoc pactum esset simoniacum, si Matrimonium esset Sacramentum. Ergo.

Resp. Nego min. Quia pecunia illa non datur nec exigitur pro Sacramento, sed pro sustinendis Matrimonii oneribus.

QUÆSTIO II.

Utrùm Matrimonium baptizatorum semper sit Sacramentum?

DIco. Matrimonium baptizatorum semper esse Sacramentum, longè communiùs docent Theologi, ii nempe qui negant Sacerdotem esse ejus ministrum.

Prob. 1. Qui ita sentiunt S. Thomas, l. 4. ad Hannib. dist. 27. q. un. a. 2. S. Bonaventura, in 4. dist. 27. a. 2. q. 2. & omnes veteres Theologi, uno Guillelmo Parisiensi excepto. 2. Quia Conc. Trident. sess. 24. can. 1. definit sine ulla exceptione Matrimonium baptizatorum esse verè & propriè unum ex septem legis Evangelicæ Sacramentis. Ergo omne Matrimonium baptizatorum est Sacramentum. 3. Ex Conc. Florent. in decreto, ubi dicit: *Septimum est Sacramentum Matrimonii, quod est signum conjunctionis Christi & Ecclesiæ, secundùm Apostolum dicentem: Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & in Ecclesia.* Ergo omne Matrimonium, quod est signum conjunctionis Christi cum Ecclesia, hoc ipso est Sacramentum. Atqui omne Matrimonium baptizatorum est signum conjunctionis Christi cum Ecclesia; & idcirco est omnino insolubile, postquam consummatum fuit, quia tunc significat conjunctionem Christi cum Ecclesia, non solùm per charitatem, sed etiam per incarnationem. Ergo omne Matrimonium baptizatorum est Sacramentum.

Obj. 1. Matrimonium inter absentes contractum per procuratorem, est verum Matrimonium, & tamen non est Sacramentum. Ergo non omne Matrimonium baptizatorum est Sacramentum.

Resp. Neg. 2. p. anteced. Quia hoc ipso quòd est verus contractus Matrimonialis, est etiam verum Sacramentum. Nam Christus ipsum Matrimonii contractum in baptizatis evexit ad Sacramenti dignitatem absque ullo speciali ritu; cùm omnis Matrimonialis contractus inter baptizatos sit signum conjunctionis Christi cum Ecclesia.

Inst. 1. Matrimonium per Procuratorem initum, iteratur in Ecclesia: ergo non est Sacramentum.

Resp. Nego anteced. Nam tantùm confirmatur à præsentibus, & celebrantur solemnitates ac cæremoniæ accidentales omissæ.

Inst. 2. Ergo quis dormiens, & nihil cogitans poterit ministrare & recipere Sacramentum. Absurdum conseq. Ergo.

Resp. Nego min. Quia cùm Christus Matrimonium Baptizatorum evexerit ad esse Sacramenti, nullo speciali ritu instituto, eodem modo potest administrari & suscipi hoc Sacramentum, quo potest fieri contractus Matrimonii validus. Atqui contractus Matrimonii inter absentes & dormientes per Procuratorem validè celebrari potest. Ergo.

Inst. 3. Actio Sacramentalis debet proficisci à Ministro. Ergo Matrimonium per Procuratorem contractum non potest esse Sacramentum.

Resp. Nego conseq. Quia in hoc casu sicut actio contrahendi, ita & actio

actio Sacramentalis eſt à Miniſtro mediatè, nempe mediante Procuratore tanquam ſuo inſtrumento. Quod quidem eſt ſpeciale huic Sacramento: ſed mirum eſſe non debet, quia Chriſtus nullum ritum ſpecialem inſtituit pro hoc Sacramento; ſed ſolùm voluit, ut omnis contractus Matrimonialis validus inter Baptizatos eſſet hoc ipſo Sacramentum, nempe ſignum efficax gratiæ ſanctificantis, quæ ſemper ex opere operato conferretur contrahentibus non ponentibus obicem.

Obj. 2. Matrimonium inter Baptizatos contractum ſine intentione faciendi quod facit Eccleſia, eſt verum Matrimonium, & tamen non eſt Sacramentum. Ergo non omne Matrimonium, &c.

Reſp. Nego antec. Quod falſum ſupponit. Nam quivis Baptizatus non poteſt validè Matrimonium contrahere ſine intentione ſaltem virtuali & implicita faciendi quod facit Eccleſia; quia Baptizatus non poteſt validè Matrimonium contrahere ſine intentione illud verè contrahendi; nec poteſt habere intentionem verè contrahendi Matrimonium ſine intentione faciendi rem à Chriſto evectam ad dignitatem Sacramenti, cùm reverà Chriſtus Matrimonium Baptizatorum evexerit ad eſſe Sacramenti. Quare in Baptizatis intentio contrahendi Matrimonium, vi inſtitutionis Chriſti eſt ſimul & indiviſibiliter implicita ſaltem intentio faciendi Sacramentum, & id quod facit Eccleſia.

Inſt. Poteſt ablui corpus infantis cum prolatione horum verborum (*Ego te baptizo, &c.*) ſine intentione etiam implicita faciendi Sacramentum. Ergo poteſt etiam fieri contractus Matrimonialis ſine hac intentione.

Reſp. Nego conſeq. Ratio diſparitatis eſt, quia Chriſtus rationem Sacramenti non annexuit omni ablutioni conjunctæ cum verbis formæ Baptiſmi, ſed ei ſoli quæ fit ut cæremonia à Chriſto inſtituta & ab Eccleſia uſurpata, ideoque cum intentione faciendi quod Chriſtus inſtituit, & Eccleſia facit. At Chriſtus rationem Sacramenti inſeparabiliter annexuit omni contractui Matrimoniali valido inter Baptizatos celebrato, cujus proinde ineundi intentio eſt ſimul indiviſibiliter implicita ſaltem ac virtualis intentio faciendi Sacramentum. Unde Baptizati etiamſi non cogitent de Sacramento, illud tamen implicitè & virtualiter facere intendant, hoc ipſo quòd volunt verè contrahere Matrimonium.

Obj. 3. Poteſt quis velle Matrimonium contrahere, & expreſsè nolle facere Sacramentum. At tunc erit Matrimonium ſine Sacramento. Ergo.

Reſp. Neg. min. Nam ſi contrahentes Matrimonium cum voluntate non faciendi Sacramentum, putant ſe poſſe validè contrahere ſine Sacramento, tunc faciunt Sacramentum; quia illorum voluntas non faciendi Sacramentum eſt tantùm conditionata ac inefficax, & ſuperatur ab alia voluntate abſoluta & efficaci faciendi Sacramentum, implicita quidem & virtuali, contenta in voluntate verè contrahendi, ſed ſufficienti. Si verò non putant ſe poſſe contrahere ſine Sacra-

Sacramento, tunc non verè ſed apparenter tantùm contrahunt defectu voluntatis abſolutæ & efficacis contrahendi: unde nullum eſt Matrimonium ſicut nec Sacramentum.

Obſerva. Fideles generatim & confuſè intendunt Matrimonium contrahere ſecundùm legem Chriſti. Cùm autem Chriſtus voluerit ut Matrimonium Fidelium eſſet Sacramentum, Fideles contrahendo Matrimonium, hoc ipſo intendunt confusè & implicitè facere Sacramentum.

Quæres 1. *An Matrimonium contractum inter baptizatum & non baptizatam, vel contrà, ſit Sacramentum ex parte baptizatæ, in caſu quo tolleretur impedimentum dirimens?*

Reſp. Theologi communiùs negant, quia unicus eſt duorum contractus: ac proinde unicum quoque eſt in duobus Sacramentum: & conſequenter vel ex utraque parte vel ex neutra Matrimonium eſt Sacramentum. Atqui Sacramentum non eſt ex parte conjugis non baptizati, ergo nec ex parte baptizati. Et vero ex neutra parte poteſt claudicare contractus Matrimonii, nec proinde Sacramentum.

Quæres 2. *An Matrimonium non baptizatorum fiat Sacramentum, cum poſtea baptizantur?*

Reſp. Multi docent id eſſe valde probabile, modò tunc coram Parocho & teſtibus Matrimonium ratificent. Quia Matrimonium à baptizatis ſic ratificatum & confirmatum, evehitur à Chriſto ad eſſe Sacramenti, cùm ſit Matrimonium novum æquivalenter: ſicut votum iteratum, ſeu ratificatum eſt novum æquivalenter.

QUÆSTIO III.

Quænam ſit materia & forma Sacramenti Matrimonii?

Nota. Circa hoc multiplex eſt ſententia. Aliqui docent materiam eſſe conſenſum contrahentium exteriùs expreſſum: formam verò verba quæ profert Sacerdos, qui proinde ejus Miniſter eſt. Alii longè communiùs contendunt ipſos contrahentes ponere materiam & formam, ideoque eſſe ejus Miniſtros. Sed in aſſignanda illa materia & forma inter ſe diſſident. Alii docent materiam eſſe mutuam corporum traditionem, formam mutuam corporum acceptationem, utramque ſenſibilem, ſeu ſigno aliquo externo expreſſam. Alii cenſent materiam hujus Sacramenti eſſe corpora habilia, formam mutuum conjugum conſenſum. Plerique conſtituunt materiam hujus Sacramenti in mutuo conſenſu interno contrahentium, formam verò in verbis vel aliis ſignis externis hunc conſenſum exprimentibus.

Dico. Materia Sacramenti Matrimonii conſiſtit in mutuo conſenſu interno legitimo contrahentium, forma verò in verbis vel in aliis ſignis hunc conſenſum exprimentibus.

Prob. 1. Ex Concil. Florent. in decreto, ubi dicitur: *ſeptimum eſt Sacramentum Matrimonii .... cauſa efficiens Matrimonii regulariter eſt mutuus conſenſus per verba de præſenti expreſſus.* Ibi manifeſtè loquitur de Matrimonio ut eſt Sacramentum, ut oſtendunt verba decreti, & intentio Concilii, quod

quod hoc ſeptimo paragrapho intendit inſtruere Armenos ſolùm de Sacramento Matrimonii, ſicut aliis ſex prioribus paragraphis nihil aliud eos docet quàm quæ ad ſex priora Sacramenta pertinent. Cauſam autem efficientem hic latè accipit, nempe pro cauſa efficiente rem formaliter, ſeu pro cauſa rei conſtitutiva: quo ſenſu dicitur gratia nos efficere ſanctos, albedo efficere parietem album, id eſt, conſtituere. Nam cauſa efficiens Sacramenti ſtrictè ſumpta eſt ejus miniſter. Igitur ex Conc. cauſa conſtitutivà Sacramenti Matrimonii, ideoque ejus materia & forma, eſt conſenſus mutuus, per verba regulariter expreſſus. At in illo conſtitutivo verba aut ſigna eis æquivalentia ſunt forma: nam ex eodem Concilio Sacramenta perficiuntur verbis tanquam forma. Ergo materia eſt conſenſus mutuus internus contrahentium, & forma ſunt verba vel alia ſigna externa hunc conſenſum ſignificantia. 2. Quia in Matrimonio illud ſe habet inſtar materiæ, quod completur ab alio in eſſe ſigni ſenſibilis, & illud ſe habet inſtar formæ quod aliud complet in eſſe ſigni ſenſibilis in contractu Matrimoniali. Atqui mutuus conſenſus internus contrahentium completur in eſſe ſigni ſenſibilis per verba aut alia ſigna externa quibus exprimitur. Ergo mutuus contrahentium conſenſus eſt materia, & verba vel alia ſigna externa hunc conſenſum exprimentia ſunt forma hujus Sacramenti. 3. Quia hoc expreſsè docet S. Thomas, in 4. ſent. ad Hanibald. diſt. 26. quæſt. un. art. 1. ad 1. his verbis: *Dicendum quòd verba exprimentia conſenſum de præſenti, ſunt forma hujus Sacramenti* (Matrimonii) *non autem Sacerdotalis benedictio, quæ non eſt de neceſſitate Sacramenti, ſed de ſolemnitate. Pro materia verò habet actus contrahentium Matrimonium.*

Obj. 1. Conc. Florent. dicit tantùm cauſam efficientem Matrimonii eſſe *regulariter* mutuum conſenſum per verba de præſenti expreſſum. Ergo hic conſenſus per verba expreſſus, non eſt eſſentialiter materia & forma Sacramenti Matrimonii: nam eſſentia rerum eſt invariabilis.

Reſp. Nego conſeq. Quia vox *regulariter* non cadit in conſenſum ſigno aliquo externo expreſſum, ſed in conſenſum ut per verba expreſſum; quia conſenſus aliquando per nutum, aliudve ſignum externum, verborum vicem gerens exprimitur, ut in mutis, nam conſenſus per nutum ſufficienter expreſſus æquivalet conſenſui per verba expreſſo. Unde ſenſus Concilii eſt, cauſam conſtitutivam Sacramenti Matrimonii eſſe conſenſum expreſſum per verba, vel per aliud ſignum externum verbis in ordine ad conſenſum Matrimonialem exprimendum æquivalens.

Obj. 2. Forma Sacramenti Matrimonii ſunt hæc verba, *Ego vos in Matrimonium conjungo*, quæ profert parochus. Ergo.

Reſp. Nego anteced. Nam verba formæ Sacramenti proferri debent à miniſtro Sacramenti. Parochus autem non eſt miniſter hujus Sacramenti, ſed contrahentes. Præterea poſito præcisè mutuo contrahentium bapti-

ptiza-

ptizatorum consensu per verba expressso, ponitur signum conjunctionis Christi cum Ecclesia, nempe vinculum conjugale baptizatorum, ideoque Sacramentum.

Obj. 3. Consensus internus non est sensibilis. Sed materia cujuslibet Sacramenti debet esse sensibilis. Ergo consensus, &c. non est materia Sacramenti Matrimonii.

Resp. Sufficit, quòd materia hujus Sacramenti sit sensibilis per aliud, nempe per verba vel alia signa, quæ sunt ejus forma. Quia hoc Sacramentum nullum habet ritum specialem, & distinctum à legitimo contractu Matrimonii, quem Christus ad Sacramentum evexit, nihil aliud exigendo. Quare quod sufficit ad validum Matrimonii Fidelium contractum, sufficit quoque ad Sacramentum. Unde Matrimonii Sacramentum differt ab aliis, in quibus Christus specialem ritum instituit.

QUÆSTIO IV.

Quisnam sit minister Sacramenti Matrimonii?

§. I.

DIco. Minister Sacramenti Matrimonii non est Parochus, sed sunt ipsi contrahentes. Ita communiter Theologi contra Melchiorem Canum, Estium, Sylvium, & recentiores non paucos, docentes ministrum esse Sacerdotem, & assignantes pro materia Sacramenti consensum verbis, aut aliis signis expressum, pro forma verò hæc Sacerdotis verba: *Ego vos in Matrimonium conjungo in nomine Patris, &c.*

Prob. 1. Ex Conc. Florent. in decreto pro Armenis, ubi dicitur: *Septimum est Sacramentum Matrimonii..... causa efficiens Matrimonii regulariter est mutuus consensus per verba de præsenti expressus.* Unde sic argumentor. Illi soli sunt ministri Matrimonii, qui ponunt causam efficientem seu constitutivam illius. Atqui soli contrahentes ponunt causam efficientem seu constitutivam Matrimonii, nempe mutuum consensum per verba de præsenti expressum, qui ex Conc. est causa efficiens, seu constitutiva Sacramenti Matrimonii: nam Concilium ibi agit de Matrimonio ut Sacramento, ut patet ex primis verbis textus citati, & ex scopo decreti, in quo traditur doctrina de Sacramentis. Et verò alioqui Concilium non traderet materiam & formam hujus Sacramenti, sicut tradidit de aliis omnibus Sacramentis, sicque manca esset ejus doctrina circa hoc Sacramentum. Ergo.

Prob. 2. Ex Concil. Trident. quod, sess. 24. Sacramentum Matrimonii accuratè explicans, nullum discrimen quoad ritum & constitutivum ponit inter Matrimonium ut est Sacramentum novæ legis, & Matrimonium ut fuit ante legem Evangelicam; sed præcise dicit Matrimonium in lege nova veteribus connubiis præstare virtute conferendi gratiam, ideoque esse Sacramentum novæ legis verum & propriè dictum. Ergo ex Conc. Matrimonium ut est Sacramentum novæ legis non habet aliam materiam &

& formam: nec alium ministrum, quàm erat ante legem Evangelicam. Atqui ante legem Evangelicam Matrimonii minister erant ipsi contrahentes. Ergo contrahentes sunt etiam nunc minister Matrimonii ut est Sacramentum. 2. Idem Conc. can. 1. absque ulla exceptione definit Matrimonium baptizatorum esse Sacramentum. Atqui Matrimonium coram duobus testibus & Parocho nulla verba proferente contractum, est verum Matrimonium: ergo est Sacramentum, licèt Parochus non fungatur officio ministri, sed solùm testis, nec proferat verba in quibus adversarii formam hujus Sacramenti constituunt. 3. Idem Conc. c. 1. sic ait: *Dubitandum non est, clandestina Matrimonia, libero contrahentium consensu facta, rata, & vera esse Matrimonia, quandiu Ecclesia ea irrita non fecit: & proinde jure damnandi sunt illi, ut eos Sancta Synodus anathemate damnat, qui ea vera ac rata esse negant.* Atqui Matrimonium ratum ex usu Ecclesiastico, & in sensu Ecclesiæ ac juris Canonici, in quo sanè Conc. Trident. has voces accipiebat, est Matrimonium quod est verum Sacramentum. Nam Matrimonium dicitur ratum ratione Sacramenti, ut patet ex cap. *quanto* de divortiis, ubi Innocentius III. sic ait: *Etsi Matrimonium verum inter infideles existat, non tamen est ratum: inter Fideles autem verum & ratum existit. Quia Sacramentum fidei quod semel est admissum, nunquam amittitur, sed ratum efficit conjugii Sacramentum, ut ipsum in conjugibus illo durante perduret.* Ergo ex Conc. clandestina Matrimonia fuerunt etiam Sacramenta: ac proinde Parochus non est minister hujus Sacramenti, cùm clandestinis Matrimoniis non adsit.

Prob. 3. Ex unanimi veterum Theologorum consensu, qui ante Canum scripserunt, uno Guillelmo Parisiensi excepto, qui pro opposita sententia citatur. Hic sufficiat S. Thomas, in 4. dist. 28. ad Hannibald. dist. 26. q. un. ar. 1. ad 1. suprà cit. & dist. 28. q. 1. ar. 3. ubi ait: *Dicendum, quòd sicut in aliis Sacramentis quædam sunt de essentia Sacramenti, quibus omissis non est Sacramentum; quædam autem ad solemnitatem Sacramenti pertinent, quibus omissis verum perficitur Sacramentum, quamvis peccet qui omittit: ita etiam consensus expressus per verba de præsenti inter personas legitimas ad contrahendum, Matrimonium facit, quia hæc duo sunt de essentia Sacramenti. Alia autem omnia sunt de solemnitate Sacramenti, quia ad hoc adhibentur, ut Matrimonium convenientiùs fiat: unde si omittantur, verum Matrimonium est.* Ideoque Sacramentum. Et dist. 28. q. un. art. 2. ad 1. sic ait: *In aliis Sacramentis id quod est ex parte Ministrorum, est de essentia Sacramenti: non autem in Matrimonio, sed solùm de solemnitate .... unde absque Ministris Ecclesiæ potest fieri Matrimonium, non autem alia Sacramenta.*

Prob. 4. Ratione. Hoc ipso ponitur Sacramentum Matrimonii, quòd ponitur signum conjunctionis Christi cum Ecclesia: nam hoc ipso quòd existit hoc signum, existit signum gratiæ &

& charitatis, ideoque Sacramentum. Atqui hoc ipso quòd ponitur verus Matrimonii contractus inter baptizatos, secluso quocumque alio, ponitur signum conjunctionis Christi cum Ecclesia: nam hoc ipso ponitur conjunctio conjugalis quæ est tale signum. Ergo hoc ipso quòd ponitur contractus Matrimonii inter baptizatos, ponitur Sacramentum Matrimonii. Ergo Sacramentum Matrimonii ponitur à solis contrahentibus: ac proinde soli contrahentes sunt minister hujus Sacramenti.

Porro conjunctio conjugalis, seu vinculum conjugale in fieri seu consideratum ut fit, non distinguitur realiter ab ipso contractu Matrimoniali, cujus est effectus formalis primarius.

§. II.

Solvuntur objectiones petitæ ab auctoritate.

Obj. 1. Conc. Florent. docet Sacramenta rebus & verbis perfici. At Sacramentum Matrimonii non perficitur essentialiter verbis, si verba, quæ profert Sacerdos in Benedictione Nuptiarum, non sint ejus forma. Ergo.

Resp. Cùm Conc. Florent. dicit Sacramenta perfici verbis tanquam forma, intelligi debet cum hoc addito, (saltem communiter pro Sacramento Matrimonii,) ut patet ex paragrapho *septimum*, ubi de hoc Sacramento in particulari agens, dicit causam ejus efficientem esse regulariter consensum per verba de præsenti expressum. Nam hanc vocem *regulariter* addidit, ut significaret non semper perfici Matrimonium consensu per verba propriè dicta expresso, sed aliquando effici consensu per nutum, aut aliud signum verborum vicem gerens expresso. Quare sensus Conc. est, Sacramenta, verbis propriè dictis tanquam forma perfici, essentialiter quidem sex priora Sacramenta, communiter verò Matrimonium, quod tamen sine verbis aut aliquo alio signo externo verborum vicem gerente, ad consensum conjugalem exprimendum eis æquivalente perfici non possit.

Dices. Idem dici poterit de formis aliorum Sacramentorum, nempe quòd loco verborum sufficere possit nutus aut aliquod signum externum.

Resp. Nego. Ratio disparitatis est, quia Christus matrimonium baptizatorum ad esse Sacramenti evexit, nullum specialem ritum instituendo, sed præcisè ei vim significandi & efficiendi gratiam tribuendo: ac proinde ad Sacramentum Matrimonii nihil aliud requiritur quàm id quod ad contractum Matrimonialem requiritur. Ad hunc autem contractum sufficit legitimus consensus non solùm verbis, sed etiam nutu aut aliquo signo externo, verbis æquivalente expressus. At Christus ritum aliquem saltem genericè sumptum instituit pro cæteris Sacramentis; voluitque ut sine verbis propriè dictis perfici non possint, cùm ad illorum con-

convenientem administrationem requirantur verba. Hæc autem disparitas nobis certò innotescit per Traditionem, & praxim ac sensum Ecclesiæ.

Obj. 2. Multi summi Pontifices, ut Siricius, Hormisdas docent Matrimonium esse propriè Sacramentum, si Sacerdotis ministerium interveniat. Ergo Sacerdos est minister hujus Sacramenti.

Resp. Solùm reprehendunt clandestina Matrimonia, quæ sine testibus & Sacerdotali benedictione contra Ecclesiæ prohibitionem fiunt, & quæ proinde non sunt Sacramenta actu gratiam conferentia ob indispositionem contrahentium.

Obj. 3. Nicolaus I. can. Lotharius 31. q. 2. docet Matrimonium inter Lotharium & Gualdradam initum, nullum esse, si nun fuerit cum benedictione Sacerdotis celebratum.

Resp. Non hoc præcisè dicit, sed sic ait: *Si minimè probatum Gualdradam fuisse uxorem legitimam, neque nuptiis secundum morem celebratis, per benedictionem scilicet Sacerdotis, filio nostro Lothario extitisse conjunctam, suggerite illi, ut non molestè ferat legitimam sibi reconciliari uxorem.* Ibi autem loquitur Pontifex secundùm præsumptionem fori externi, in quo non reputatur Matrimonium verum esse, quod à partibus probari palam nequit. Præterea certum est hoc tempore Matrimonia clandestina esse valida saltem in ratione contractus, nec dissolvi posse. Quare hæc objectio solvenda est adversariis.

Obj. 4. S. Ambrosius, epist. 7. docet conjugium esse sanctificatum benedictione Sacerdotali.

Resp. Loquitur de sanctificatione accidentali, non Sacramentali. Vel si loquatur de sanctificatione Sacramentali, solùm vult sine benedictione Sacramentali ab Ecclesia præcepta non conferri gratiam sanctificantem ob indispositionem conjugum violantium Ecclesiæ præceptum.

Obj. 5. Varios Canones decreti, & Clementinam *Religiosi*, de privileg. in 6.

Resp. Ex his Canonibus & aliis juribus id unum evinci potest, nempe Sacerdotalem benedictionem adhiberi solere, atque etiam debere in nuptiis. Quod verum est, quamvis hæc benedictio non sit de essentia Sacramenti: sicut cæremoniæ Baptismi præceptæ sunt, & adhiberi debent, quamvis non sint de illius essentia.

Obj. 6. Conc. Lateranense, c. 9. de Simonia sic ait: *Horribile nimis est, quòd in quibusdam Ecclesiis locum venalitas perhibetur habere: ita ut pro Episcopis vel Abbatibus ponendis in sedem, seu introducendis Presbyteris in Ecclesiam, nec non pro sepulturis & exequiis mortuorum, & benedictionibus nubentium, seu aliis Sacramentis, aliud requiratur.* Ergo benedictio nubentium est Sacramentum: nam ibi inter Sacramenta numeratur, ut patet ex voce *aliis*.

Resp. Nego conseq. Et ejus prob. nam hæc vox *aliis* non est hic relativa, sed est absoluta perinde ac vox

alii in hoc textu, Luc. 23. *Ducebantur autem & alii duo nequam cum eo.* Nam si vox illa *aliis* esset ibi relativa, esset etiam relativa ad exequias mortuorum, sicut dicitur esse ad benedictionem nubentium; sicque hæc omnia essent Sacramenta. Quare sensus est, seu aliis rebus sacris, qualia sunt Sacramenta.

Obj. 7. Conc. Carthaginense IV. can. 13. ait: *Sponsus & Sponsa .... cum acceperint benedictionem, eadem nocte pro reverentia ipsius benedictionis, in virginitate permaneant.* At hoc non præciperetur sponsis, nisi per benedictionem conferretur Sacramentum. Ergo.

Resp. Nego min. Sed Concilium consulit tantùm conjugibus; ut prima nocte virginitatem servent ob reverentiam benedictionis, quia hæc benedictio est sacra & solemnis cæremonia ab Ecclesia instituta, quæ proinde digna est hac reverentia, quamvis ipsa Sacramentum non efficiat; sed supponat jam factum.

Obj. 8. Rituale Romanum, Concilium Cameracense anni 1567. S. Carolus, in actis Ecclesiæ Mediolanensis; Manuale Yprense & Mechliniense, & Enchiridium Concilii Coloniensis Sacerdotem vocant ministrum Sacramenti Matrimonii.

Resp. Sacerdos eo sensu appellatur minister hujus Sacramenti, quatenus contrahentes non possunt hoc Sacramentum licitè nec solemniter perficere, nisi Sacerdote præsente & ipsos contrahentes benedicente, imò nec validè nisi ipso Sacerdote assistente. Quare Sacerdos est minister hujus Sacramenti quoad solemnitatem accidentalem, atque etiam quatenus est testis essentialiter ab Ecclesia requisitus ut ipsius Ecclesiæ minister. At Sacerdos eo sensu non dicitur minister hujus Sacramenti, quòd verba quæ profert, sint ejus forma essentialis, ut patet ex his Enchiridii objecti verbis: *Verbum hujus Sacramenti, quo accedente ad elementum fit Sacramentum, id nimirum est, quo ambo mas & fœmina cum pietatis respectu, quæ in Deum est, sibi mutuo fidem conjugalem dant, accipiuntque, non quovis modo, sed in Dei nomine conjunguntur & copulantur.* Ergo verbum, quo fit Sacramentum Matrimonii, à contrahentibus profertur: proindeque contrahentes sunt hujus Sacramenti minister applicans formam essentialem, non Sacerdos.

Dices. Sacerdotale Romanum Sacerdotem vocat ministrum hujus Sacramenti in sensu proprio & stricto, nam sic habet apud Sylvium: *Si estis consanguinei vel affines usque ad quartum gradum inclusivè, &c. Quibus sigillatim respondentibus quòd non, Sacerdos proferat verba, quæ sunt forma hujus Sacramenti cum consensu utriusque.*

Resp. Sacerdotale hoc loco sumit Sacramentum Matrimonii integraliter, nempe secundùm suam essentiam & solemnitatem accidentalem, sive ut solemniter celebratum. Forma autem integra hujus Sacramenti ut solemniter celebrati & integraliter sumpti constat tùm ex contra-

hentium

hentium verbis ejus essentiam constituentibus, tùm ex Sacerdotis verbis ad ejus solemnitatem pertinentibus.

Obj. 9. Evaristus Papa, c. *alter* 30. q. 5. ait : *Connubia sine Sacerdotis benedictione contracta seu præsumpta, non Conjugia, sed adulteria, vel contubernia, vel stupra, aut fornicationes potiùs quàm legitima Conjugia esse.*

Resp. Ibi agitur de connubiis clandestinis, in quibus non intervenit mutuus contrahentium internus consensus. Ut patet ex his verbis, quæ statim subjiciuntur : *Nisi voluntas propria suffragaverit, & vota succurrerint legitima.* Et verò alioqui Canon ille manifestum errorem contineret : nam repugnaret Conc. Trident. sess. 24. cap. 1. declarante *clandestina Matrimonia, libero contrahentium consensu facta, rata & vera esse Matrimonia quandiu Ecclesia ea irrita non fecit.*

Obj. 10. Ex Conc. Coloniensi ann. 1536. Matrimonium accedente Sacerdotali benedictione confert gratiam.

Resp. Hoc dicit, quia qui benedictionem Sacerdotis ab Ecclesia præscriptam omittebat, peccabat mortaliter, ideoque non accipiebat gratiam Sacramentalem. Contra verò hac benedictione accepta, gratiam accipiebat si nil obstaret.

Obj. 11. S. Thomam multis locis.

I. S. Doctor, 2. 2. q. 100. art. 2. ad 6. dicit : *Dare pecuniam pro Matrimonio, in quantum est Ecclesiæ Sacramentum, est illicitum :· & ideo secundùm jura prohibetur, ne pro benedictione nubentium aliquid exigatur.*

Resp. S. Thomas ibi clarè distinguit Sacramentum Matrimonii à benedictione nubentium ; & ex eo quod jure naturali illicitum sit dare pecuniam pro Sacramento Matrimonii, rectè concludit ab Ecclesia meritò prohiberi, ne aliquid exigatur pro benedictione nubentium ; quia nempe hæc benedictio est res Sacramentalis, & solemnitas Sacramenti : cujus proinde reverentia exigit, ut benedictio nubentium non tractetur tanquam res profana & temporalis, exigendo pretium pro illa.

II. Dicit, 3. part. quæst. 83. art. 3. ad 8. *Dispensatio Sacramentorum pertinet ad Ministros Ecclesiæ.*

Resp. Revera ad Ministros Ecclesiæ pertinet dispensatio Sacramentorum sive quoad essentiam simul & solemnitatem : ut sex priorum : sive quoad solemnitatem tantùm, ut fit in Matrimonio. Quod sufficit ad scopum S. Doctoris ; nam ibi vult solùm probare Ministros Ecclesiæ nihil statuere posse circa Sacramentorum substantiam, sed tantum circa usum Sacramenti, & modum celebrandi, ut patet ex contextu : *Dispensatio Sacramentorum pertinet ad Ministros Ecclesiæ : sed Consecratio eorum est ab ipso Deo :· & ideo Ministri Ecclesiæ non habent aliquid statuere circa formam Consecrationis, sed circa usum Sacramenti, & modum celebrandi.*

III. In supplem. q. 8. art. 1. ait : *Solus ille Minister est Sacramentorum, in quibus gratia datur, qui habet Ministerium super corpus Christi verum, quod est solius Sacerdotis.*

Resp. S. Doctor nomen *Sacramentorum* hic accipit in suppositione particulari

culari, non universali; & intelligi debet de majore numero Sacramentorum, non de omnibus. Nam certum est simplicem Presbyterum, *qui tamen habet Ministerium super corpus Christi verum*, non esse Ministrum Sacramenti Ordinis saltem Sacerdotalis & Episcopalis; item certum est Laicum posse esse Ministrum Baptismi; de Matrimonio verò loquens S. Thomas, supplem. q. 42. art. 1. ad 1. sic ait: *Verba, quibus consensus Matrimonialis exprimitur, sunt formæ hujus Sacramenti, non autem benedictio Sacerdotis, quæ est quoddam Sacramentale.* Et ad 2. *Sacramentum Matrimonii perficitur per actum ejus, qui Sacramento illo utitur.*

IV. S. Thomas, in 4. dist. 1. q. 1. art. 3. docet verba de essentia Matrimonii ut est Sacramentum.

Resp. Nego. Nam ibi ad 5. sic ait: *Matrimonium secundùm quod est in officium, & Pœnitentia secundùm quod est virtus, non habent aliquam formam verborum; sed secundùm quod utrumque est Sacramentum, in dispensatione Ministrorum Ecclesiæ consistens, utrumque habet aliqua verba: sicut in Matrimonio sunt verba exprimentia consensum, & iterum benedictiones ab Ecclesia institutæ: in Pœnitentia autem est absolutio Sacerdotis verbo tenus facta.* Juxta autem S. Doctorem utrumque Sacramentum in dispensatione Sacerdotis existit, sed diverso modo. Nam Pœnitentia in ejus dispensatione consistit quoad substantiam & formam essentialem: Matrimonium verò tantùm quoad solemnitatem accidentalem, nempe quoad benedictiones ab Ecclesia institutas, quæ proinde non possunt esse de essentia Sacramenti. Unde, ad dist. 18. qu. 1. art. 3. ait: *Sacerdotis benedictio non requiritur in Matrimonio quasi de essentia Sacramenti.*

V. l. 4. contra gentes, c. 78. Probat Matrimonium esse Sacramentum, ex eo quòd dispensetur à Ministro Ecclesiæ.

Resp. Loquitur de dispensatione quoad solemnitatem accidentariam. Nam ibidem docet Matrimonium dispensari à Ministro Ecclesiæ per solam benedictionem, quam pluries docet non esse de essentia Sacramenti.

§. III.

Solvuntur Objectiones à ratione petitæ.

Obj. 1. Verba ex quibus constant formæ Sacramentorum, debent esse sacra. At hæc verba (*accipio te in meam, accipio te in meum:*) non sunt sacra, sed profana. Ergo non sunt forma, &c.

Resp. Disting. min. Hæc verba non sunt sacra, si spectentur præcisè secundùm se & independenter ab institutione Christi, *conc. min.* si spectentur ut instituta à Christo ad significandam & efficiendam gratiam, *nego min.* nam hoc ipso à Christo effecta sunt ad Ordinem rerum sacrarum.

Obj. 2. Matrimonium solis conjugum verbis contractum non significat nec repræsentat effectum Sacramen-

mentalem: ergo non est Sacramentum. Ergo, &c.

Resp. Nego anteced. Nam repræsentat spiritualem conjugum per mutuam charitatem conjunctionem.

Obj. 3. Matrimonium seclusa benedictione Sacerdotali, nihil habet sacri. Ergo.

Resp. Dist. antec. Nihil habet sacri in non baptizatis, *conc. ant.* in baptizatis, *nego ant.* nam Matrimonium solis conjugum baptizatorum verbis contractum, à Christo evectum est ad Sacramenti dignitatem, ideoque ad ordinem rerum sacrarum. Igitur Matrimonium consideratum præcisè secundùm se, est quid merè naturale: at consideratum ut à Christo ad Sacramenti dignitatem evectum, est aliquid sacrum, spirituale, ac supernaturale.

Obj. 4. Minister debet esse diversus à suscipiente. Ergo non contrahentes, sed Sacerdos est Minister Sacramenti Matrimonii.

Resp. Equidem in aliis Sacramentis, quæ in usu consistunt, diversus est Minister à suscipiente, non tamen est in Sacramento Matrimonii. Ratio disparitatis est, quia hoc Sacramentum consistit adæquatè in contractu Matrimoniali evecto ad dignitatem Sacramenti: cujus cùm contrahentes sint simul causa efficiens & subjectum, sunt etiam causa efficiens & subjectum Sacramenti Matrimonii. At nihil simile occurrit in aliis Sacramentis.

Obj. 5. Parochus postquam exquisivit mutuum viri & mulieris consensum, dicit: *Ego vos in Matrimonium conjungo in nomine Patris, &c.* At hæc verba sunt falsa, si Parochus non est Minister Sacramenti. Ergo.

Resp. Neg. min. Nam horum verborum sensus est: ego Matrimonium vestrum auctoritate Ecclesiæ ratum habeo, & confirmo: unde conjungit approbativè, non efficienter. Et verò ante Conc. Trident. hæc verba in variis Ecclesiis à Sacerdote non adhibebantur, sed alia quoad sensum diversa, nempe hæc: *Quod Deus conjunxit, homo non separet;* & tamen Conc. suum cuique Ecclesiæ ritum proprium quoad hoc expressè permittit, sess. 24. c. 1. ubi ait: *Parochus viro & muliere interrogatis, & eorum mutuo consensu intellecto, vel dicat: Ego vos in Matrimonium conjungo in nomine Patris, & Filii & Spiritus-sancti: vel aliis utatur verbis, juxta receptum uniuscujusque Provinciæ ritum.* Certè non idem diceret de verbis Sacramento essentialibus.

Obj. 6. Gratis dicitur Sacramentum Matrimonii consistere in solo legitimo consensu conjugum per verba de præsenti, vel aliud signum externum expresso.

Resp. Neg. Nam hoc nobis ex Traditione sufficienter constat. Patres enim & Concilia dum docent Matrimonium Fidelium esse Sacramentum, nullam unquam mentionem faciunt ritus novi pro hoc Sacramento à Christo instituti: unde sentiunt Sacramentum Matrimonii adæquatè consistere in ipso Matrimonio, seu consensu Matrimoniali. Imo Concilia, ut Florent. & Trident. cùm ex professo agunt de hoc Sacramento, nihil aliud ad ejus essen-

essentiam requirunt, quàm contractum legitimum. Nec aliud discrimen inter Matrimonium Fidelium, & vetera connubia constituit Concil. Trident. quàm quòd Matrimonia Fidelium habeant vim conferendi gratiam, quam non habuerunt connubia in lege naturæ & Mosaica. Vera autem Traditio in Conciliorum Generalium doctrina certò continetur.

Obj. 7. Contrahentes personam Christi non gerunt, ergo non sunt Ministri, &c.

Resp. Contrahentes personam Christi gerunt, quatenus per mutuam suorum corporum traditionem & acceptationem, ex institutione Christi significant unionem Christi cum Ecclesia, & gratiam sibi conferunt.

QUÆSTIO V.

Utrùm Matrimonium sit indissolubile, & quo jure?

DIco. Quodvis Matrimonium absolutè contractum, est & semper fuit jure Divino tùm positivo, tum etiam naturali indissolubile quoad vinculum, ita ut nunquam dissolvi potuerit & possit sine concessione Divina.

Prob. De jure Divino positivo, ex Matth. cap. 19. ubi Christus Matrimonium ad suam primævam institutionem revocans, sic ait: *Qui fecit hominem ab initio, masculum & fœminam fecit eos, & dixit: propter hoc dimittet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una. Itaque jam non sunt duo, sed una caro. Quod ergo DEUS conjunxit, homo non separet.* Quibus postremis verbis Christus declarat Matrimonium semel contractum non posse nisi auctoritate Divina, seu à DEO accepta dissolvi.

Prob. De jure Divino naturali. Nam solubilitas vinculi Matrimonii adversatur finibus Matrimonii, qui sunt prolis conveniens generatio, ejusdem recta educatio, & arctissima inter conjuges animorum conjunctio. Enim verò alioqui nullum quoad hæc esset discrimen inter fornicationem jure naturali vetitam, & legitimum Matrimonium; atque proles debita educatione careret, & sæpe sine certo patre relinqueretur.

Confirmatur ex Concil. Trident. sess. 24. ubi ait: *Matrimonii perpetuum, indissolubilemque nexum primus humani generis parens Divini Spiritus instinctu pronunciavit, cùm dixit: hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea. Quamobrem relinquet homo patrem suum & matrem, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una.* Hæc autem verba Adamus nulla lege positiva duce, & ante lapsum, ideoque ante consummationem Matrimonii protulit. Unde patet Matrimonium etiam ante consummationem ex prima sua institutione & ex natura sua indissolubile esse: ac proinde postea nulla auctoritate merè humana dissolvi posse, etiam ante consummationem, enim

verò

verò quamvis non sit consummatum, ordinatur tamen ex se ut consummetur & proles procreetur.

Obj. Si Matrimonium esset jure naturali indissolubile, Deus non posset illud dissolvere. Falsum conseq. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Quia Matrimonium non est jure naturali indissolubile auctoritate Divina, sed solùm auctoritate merè humana, seu non accepta à Deo. Deus igitur quodlibet Matrimonium etsi consummatum dissolvere potest etiam quoad vinculum, tanquam Supremus creaturarum omnium & jurium illarum Dominus, atque rerum omnium Provisor, auferendo utrique conjugi dominium in corpus alterius, & sua providentia impediendo incommoda inde sequi nata, aut suppeditando media ad ea vitanda.

Inst. Deus non potest dispensare propriè in lege naturali. Ergo non potest concedere potestatem dissolvendi Matrimonium, si illud sit jure naturali indissolubile.

Resp. Nego conseq. Quia (ut jam dixi) Matrimonium non est jure naturali & ex natura sua indissolubile auctoritate Divina, sed solùm auctoritate quæ non sit à Deo accepta, & ex solo consensu contrahentium, propter rationes allatas. Deus enim pro summo suo in res omnes dominio & pro sua omnipotenti providentia potest de juribus hominum & de ipsis hominibus disponere, & impedire incommoda alioqui oritura, & suppeditare media ad ea avertenda ac vitanda, atque supplere defectus omnes creaturarum.

QUÆSTIO VI.

Utrùm in lege veteri Matrimonium verè dissolveretur per libellum repudii?

DIco. In lege Mosaica per libellum repudii verè solvebatur Matrimonii vinculum ex dispensatione Divina. Ita Scotus, Bellarminus, & alii multi contra alios non paucos existimantes repudium permissum fuisse, non ut licitè, sed solùm impunè fieret, ad vitanda majora mala.

Prob. 1. Ex Deuter. cap. 24. *Si acceperit aliquam uxorem, & habuerit eam, & non invenerit gratiam ante oculos ejus propter fœditatem, scribet libellum repudii, & dabit in manu illius, & dimittet eam de domo sua. Cumque egressa alterum maritum duxerit, & ille quoque oderit eam, dederitque ei libellum repudii, & dimiserit de domo sua, vel certè mortuus fuerit; non poterit prior maritus recipere eam in uxorem.* Nam hæc verba (*cùmque egressa alterum maritum duxerit*) satis clarè significant concessam uxori dimissæ licentiam nubendi alteri, ideoque prius Matrimonium per libellum repudii dissolutum fuisse: alioqui mulier repudiata, plures simul maritos habuisset, quod nunquam licitum nec validum esse potuit. Item posteriora verba significant, aut saltem apertè supponunt mulierem repudiatam desiisse esse uxorem prioris mariti: nam hæc ver-

verba (*non poterit recipere eam in uxorem*) significant in sensu proprio & obvio, non poterit iterum eam ducere, seu cum ea Matrimonium inire. 2. Lex Mosaica non puniebat mulieres repudiatas, quæ alteri nubebant, ut patet ex eodem capite; & tamen puniebat mulieres adulteras, nempe jubebat illas lapidari. Ergo mulieres repudiatæ aliis viris nubentes, non erant adulteræ. Ergo verum Matrimonium cum aliis viris contrahebant: ac proinde prius Matrimonium dissolutum fuerat per libellum repudii: nam mulier neque licitè neque validè duos maritos habere unquam potuit. 3. Alioqui mulieres repudiatæ debuissent perpetuam continentiam servare, & quidem ob defectum aliquem sibi non imputabilem, nempe difformitatem aliquam. Quod sanè credibile non est.

Obj. 1. Deut. c. 24. Mulier repudiata, quæ alteri viro nupsit, dicitur polluta & abominabilis facta coram Domino.

Resp. Ibi agitur de pollutione & abominatione legali, & quidem relatè ad priorem virum: quæ pollutio legalis sine culpa contrahi poterat. Itaque mulier repudiata, per matrimonium cum altero quamvis licitè contractum, contrahebat pollutionem & abominationem legalem relatè ad priorem virum, à quo repudiata fuerat, ita ut huic non liceret eam recipere in uxorem. Ratio fuit, ne si reciperetur, videretur ad tempus dimissa, & quasi alteri viro commodata, quod est abominabile.

Obj. 2. Matth. c. 19. Christus ait: *Quoniam Moyses ad duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere uxores vestras: ab initio autem non fuit sic. Dico autem vobis, &c.*

Resp. Christus ibi solùm docet duritiam cordis Judæorum fuisse occasionem concessionis à Deo per Moysen factæ dimittendi uxores suas per libellum repudii: ideoque justam habere se causam revocandi ejusmodi concessionem.

QUÆSTIO VII.

Utrùm Matrimonium consummatum baptizatorum sit omnino indissolubile?

Nota. GRæci à multis sæculis docent Matrimonia quælibet propter solum adulterium dissolvi, & conjugibus alia contrahendi Matrimonia facultatem concedunt. Idem docet Calvinus. Lutherus verò & Bucerus volunt Matrimonii vinculum non solùm propter adulterium, sed etiam propter plures alias causas solvi posse.

Dico. Matrimonium fidelium consummatum nullo casu dissolvi potest, vivente utroque conjuge. Est dogma catholicum.

Prob. 1. Christus generaliter & absque ulla exceptione dicit, Luc. 16. *Omnis qui dimittit uxorem suam, & alteram ducit, mœchatur. Et qui dimissam à viro ducit, mœchatur.* Et Marc. 10. *Quicumque dimiserit uxorem suam, & aliam duxerit, adulterium committit super eam. Et si uxor dimiserit virum suum, & alii nupserit, mœchatur.* Idem docet

cet Apostolus, 1. Cor. c. 7. v. 10. 11. & 39.

Prob. 2. Ex Traditione Patrum. Secundo sæculo. S. Justinus martyr, in 2. Apologia pro Christianis ait: *Qui dimissam* (uxorem ob causam fornicationis) *ab altero viro ducit, adulteratur.* Athenagoras, in apologia pro Christianis. *Secundùm conjugium* (vivente altero conjuge contractum) *illustre est adulterium. Quicumque enim, inquit* (Christus) *uxorem suam dimiserit, & aliam duxerit, mæchatur.*

Tertio sæculo. Tertullianus, l. 4. contra Marcionem, cap. 34. Marcioni objicienti Christum prohibere repudium in veteri lege permissum, sic respondet, *Dico illum* (Christum) *conditionaliter nunc fecisse divortii prohibitionem, si ideo quis dimittat uxorem ut aliam ducat. Qui dimiserit, inquit, uxorem, & aliquam duxerit, adulterium commisit, & qui à marito dimissam duxerit, æquè adulter est, ex eadem utique causa, qua non licet dimitti, ut alia ducatur.* Clemens Alexandrinus, l. 2. stromatum in fine. *Quod .... Scriptura. ... nec à conjugio umquam permittit discedere, legem apertè constituit: non dimittes uxorem, præterquam propter fornicationem. Adulterium autem existimat conjungi Matrimonio, vivo altero ex separatis.* Ob fornicationem, ob quam scilicet solam Clemens putat licitum esse divortium quoad thorum & habitationem in perpetuum. Origenes, tract. 7. in Matthæum. *Scio quosdam, qui præsunt Ecclesiis, extra Scripturam permisisse aliquam nubere, viro priori vivente; & contra scripturam quidem fecerunt dicentem:* mulier ligata est quanto tempore vivit vir ejus. *Item,* vivente viro, adultera vocabitur, si facta fuerit (uxor) alteri viro.

Quarto sæculo. S. Basilius, l. de Virginitate. *Non audis, quòd etiam qui dimissam ducit, adulterium committit? etsi enim, inquit, dimissa est propter causam, attamen vivit vir ipsius.... quòd si is qui eam ducit, quæ à mortali viro dimissa est, adulterium committens impiè facit, multo magis impiè per omne tempus adulterium committit is, qui immortalis viri sponsam numquam dimissam corrumpere audet.* S. Chrysostomus, l. de Virginitate. *Quid si vir ab uxore, continenter aversus perpetuò abhorreat? perferas, inquit* (Apostolus,) *omnem istam servitutem. Tantùm enim tui juris futura es, cùm is à vita migrarit... numquam licet nubere sic nuptæ, tantùm conjuge mortuo.* Et Homil. 17. in Matth. de eo qui uxorem propter adulterium dimisit, sic ait: *Ille enim etsi alteram non duxerit; hoc ipso se constituit criminis reum, quòd adulteram fecit ex conjuge,* (permittendo illam alteri nubere) *Hic verò excipiendo alienam, adulter effectus est. Nequaquam enim mihi referas, quia illam alter ejecit: nam expulsa quoque uxor esse ejus, qui eam expulit, perseverat.* S. Hieron. epist. ad Amandum. *Omnes igitur causationes Apostolus amputans, apertissimè definivit, vivente viro adulteram esse mulierem, si alteri nupserit.... quandiu vivit vir, licèt adulter sit, licèt Sodomita, licèt flagitiis omnibus cooperatus, & ab uxore propter*

propter hæc scelera derelictus, maritus ejus reputatur, cui alterum virum accipere non licet.

Quinto sæculo S. August. l. 1. de adulterinis conjugiis, c. 9. *Nec tamen ideo illum qui propter causam fornicationis dimissam duxerit, ab hoc crimine absolvimus; sed utrosque mœchos esse minimè dubitamus. Nec ideo tamen eum qui propter causam fornicationis dimiserit, & alteram duxerit, ab hujus peccati labe defendimus. Ambos enim mœchos esse cognoscimus.* Et l. de bono conjugali, c. 7. *usque adeò fœdus illud initum nuptiale, cujusdam Sacramenti res est, ut nec ipsa separatione irritum fiat.* Et c. 5. *Semel initum connubium in civitate Dei nostri* (id est, in Ecclesia) .... *nullo modo potest nisi alicujus eorum* (qui illud contraxerunt) *morte dissolvi.*

His adde plurima Concilia, nimirum Eliberitanum anno 305. can. 9. Arelatense I. can. 10. Milevitanum anno 416. can. 10. Foro-Juliense ann. 781. cap. 10. Nannetense ann. 900. cap. 12.

Prob. 3. Ex Conciliis generalibus, Flor. in decreto pro Armenis, in quo dicitur: *Quamvis ex causa fornicationis liceat Thori separationem facere, non tamen aliud Matrimonium contrahere fas est, cum Matrimonii vinculum legitimè contracti perpetuum sit.* Et Trident. sess. 24. can. 7. *Si quis dixerit Ecclesiam errare, cum docuit & docet, juxta Evangelicam & Apostolicam doctrinam, propter adulterium alterius conjugum Matrimonii vinculum non posse dissolvi; utrumque vel etiam innocentem, qui causam adulterio non dedit, non posse altero conjuge vivente aliud Matrimonium contrahere; mœcharique eum, qui dimissa adultera, aliam duxerit, & eam, quæ dimisso adultero, alii nupserit; anathema sit.* Ergo juxta Evangelicam & Apostolicam doctrinam, quæ est verbum Dei, etiam propter adulterium, Matrimonii vinculum dissolvi non potest.

Ratio autem cur Christus voluit, ut Matrimonium consummatum baptizatorum nunquam dissolvi posset, est quia hoc Matrimonium est signum perfectum conjunctionis Christi cum Ecclesia per incarnationem, ex c. 5. de Bigam. quæ conjunctio est indissolubilis, Verbum enim humanitatem assumptam nunquam dimittet.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Illud, Matth. c. 19. *Quicumque dimiserit uxorem suam nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur.*

Resp. Sensus est: quicumque dimiserit uxorem, videlicet quoad thorum & cohabitationem absolutè ac in perpetuum, nisi ob fornicationem, mœchatur, id est, reus est mœchiæ alienæ, seu *facit eam mœchari*, ut habetur, Matth. c. 5. & qui aliam duxerit quacumque ex causa, mœchatur mœchia scilicet propria. Quare Christus duo hic docet, nempe & propter solum adulterium dimissionem absolutè & in perpetuum quoad thorum & cohabitationem fieri posse ex vi contractu Matrimonii, & facta tali dimis-

sione

ſione non poſſe iniri novum Matrimonium vivente conjuge. Nam Chriſtus ipſe ea, quæ hìc obſcurè dixerat ad vitandas interrogantium calumnias, alibi Diſcipulis clarè exponit: nempe, Matth. c. 5. *Omnis, qui dimiſerit uxorem ſuam, excepta fornicationis cauſa, facit eam mœchari.* Et Marc. 10. *ait illis* (Diſcipulis) *quicumque dimiſerit uxorem ſuam, & aliam duxerit, adulterium committit ſuper eam.*

Nihilominus Chriſtus ſatisfecit interrogationi factæ de dimiſſione quoad vinculum. Nam cùm dimiſſio quoad vinculum includat poteſtatem dimittendi unam, & ducendi alteram; Chriſtus has duas dimiſſiones ſejungens, priorem conceſſit, poſteriore negata; & priorem dimiſſionem abſolutam ac perpetuam & vi contractus Matrimonialis factam reſtrinxit ad ſolam fornicationem.

Obj. 2. Juſtinus martyr, in 1. Apologia narrat mulierem quamdam Chriſtianam, à viro libidinoſo, *ne impietatis illius fieret particeps, miſſo illi repudii libello, ab eo ſejunctam eſſe.*

Reſp. Narrat illam mulierem à marito ſuo libidinoſo ſejunctam eſſe quoad thorum & cohabitationem ſcilicet, non verò quoad vinculum conjugale; cùm ipſa ab eo ſe ſeparaverit, non ut eo vivente alium duceret, ſed dumtaxat *ne impietatis illius fieret particeps*: ad quod ſufficiebat ſeparatio quoad thorum & cohabitationem.

Obj. 3. S. Chryſoſtomus, homil. 19. in c. 7. 1. Ad Cor. dicit poſt fornicationem alterius conjugum nuptias eſſe diſſolutas, maritum non eſſe amplius maritum.

Reſp. S. Doctor has locutiones intelligit tantùm quoad jus exigendi debitum, atque etiam jus utendi Matrimonio, non verò quoad vinculum conjugale. Et ſolùm vult per adulterium alterius conjugum nuptias diſſolvi, & maritum deſinere eſſe maritum quantùm ad jus exigendi debitum, imò utendi Matrimonio: nam putabat per adulterium alterius conjugum uſum Matrimonii reddi illicitum, juxta illud Apoſtoli, 1. Cor. c. 6. *Qui adhæret meretrici, unum corpus efficitur.* Unde inferebat maritum ad uxorem adulteram, & viciſſim uxorem ad maritum adulterum accedere licitè non poſſe ampliùs.

Obj. 4. Sanctum Gregorium Nazianzenum, orat. 31. & S. Epiphanium, hæreſi 59.

Reſp. Ad 1. Nazianzenus ſolùm vult perpetuam ſeparationem quoad Thorum & habitationem à Chriſto permiſſam fuiſſe propter ſolam fornicationem.

Reſp. Ad 2. Locus Epiphanii objectus eſt manifeſtè depravatus: unde ex eo nihil colligi poteſt.

Obj. 5. Pœnitentiale Romanum in cauſa adulterii permittit conjugi innocenti aliud Matrimonium contrahere, quod ſonti prohibet.

Resp. Permittit quidem conjugi innocenti aliud Matrimonium, sed tantùm post mortem compartis. Sonti verò id denegat in pœnam criminis.

Sic intelliges can. *quædam* & can. *si quis*, causa 32. quæst. 7. Nam hi Canones intelligi debent secundùm can. *hi verò* ead. q. ubi dicitur: *Hi verò qui uxores suas in adulterio deprehendunt, non licebit nec eum nec eam, aliam uxorem accipere, vel alium virum, quandiu ambo vivunt. Si autem adultera mortua fuerit, vir ejus si vult nubat, tantum in Domino: adultera verò numquam, etiamsi mortuus fuerit vir ejus.*

Obj. 6. Can. *Concubuisti*, 32. quæst. 7. ubi Zacharias Papa sic ait: *Concubuisti cum sorore uxoris tuæ? si fecisti, neutram habeas: & si illa quæ uxor tua fuerit, conscia sceleris non fuit, si se continere non vult, nubat in Domino cui velit. Tu autem & adultera sine spe conjugii permaneatis, &c.*

Resp. Zacharias hoc loco per nomen *uxoris* intelligit sponsam de futuro, ut colligitur ex his verbis *neutram habeas.* Sororem autem sponsæ adulteram vocat; quia sponsus cum ea fornicando, fidem conjugalem promissam violavit. Vel hæc verba (*nubat in Domino cui velit*) intelligenda sunt post mortem conjugis, quod semper subintelligi debet ex sensu & praxi Ecclesiæ Romanæ.

Obj. 7. Leges antiquæ imperatoriæ propter adulterium permittunt repudium & aliud Matrimonium.

Resp. Hæ leges sunt per se injustæ, ideoque nullæ, cùm adversentur juri divino, quod nulla humana potestas abrogare potest.

Observa. Separatio quoad thorum & habitationem quandoque vocatur à Scriptoribus Ecclesiasticis dissolutio vinculi conjugalis; quia nempe erat ejusmodi dissolutio quoad actus conjugales. Patet ex Concil. Foro-Juliensi ann. 791. celebrato, quod, c. 10. sic statuit: *Item placuit, ut resoluto fornicationis causa jugali vinculo, non liceat viro, quandiu adultera vivit, aliam uxorem ducere.*

QUÆSTIO VIII.

Utrùm Matrimonium baptizatorum non consummatum dissolvi possit?

DIco. Matrimonium baptizatorum ratum, sed non consummatum dissolvitur per solemnem professionem in religione approbata. Est de fide.

Prob. Ex cap. *Verum* 2. & cap. *Ex publico* 7. de conversione conjugatorum, & ex Conc. Trident. sess. 26. can. 6. ubi definit: *Si quis dixerit Matrimonium ratum, non consummatum, per solemnem religionis professionem alterius conjugum non dirimi, anathema sit.*

Ratio est, quia hæc conditio (nisi religionem profitear ante consummationem). jure saltem Ecclesiastico apposita est contractui Matrimo-

trimonii, in favorem boni communis, cui persona privata cedere debet. Imò secundùm aliquos canonistas, & Theologos dissolvitur etiam per auctoritatem summi Pontificis tamquam supremi Dei in terris Vicarii ob causam valde gravem.

Obj. 1. Illud Christi, Matth. cap. 19. *Quod DEUS conjunxit, homo non separet.*

Resp. Hæc verba spectant Matrimonium consummatum, quo solo conjuges fiunt una caro. Nam horum sensus est: quod DEUS conjunxit in una carne, homo non separet. Præterea cùm summus Pontifex Matrimonium ratum dissolvit, illud dissolvit non ut homo, sed ut Dei Vicarius & potestate à DEO immediatè accepta, ideoque divina.

Obj. 2. Matrimonium fidelium consummatum est prorsus indissolubile, quia est Sacramentum: ergo & ratum.

Resp. Matrimonium consummatum nullo casu solubile est, non quia præcisè est Sacramentum, sed quia est Sacramentum perfectè significans unionem Christi cum Ecclesia per carnem assumptam. Quæ unio est omnino indissolubilis ex vi decreti divini.

Quæres, Utrùm solvatur Matrimonium ratum per susceptionem ordinis Sacri?

Resp. Neg. Patet ex Extravaganti Joannis XXII. *Antiquæ*, de voto, ubi sic ait: *De fratrum nostrorum Concilio præsenti declaramus Edicto, quòd licet votum solemnizatum per sacri susceptionem ordinis, quantum ad impediendum Matrimonium contrahendum, ac dirimendum si post contractum fuerit, secundùm statuta Canonum sit efficax reputandum: ad dissolvendum tamen prius contractum, etiamsi per carnis copulam non fuerit consummatum, cum nec jure divino, nec per Sacros reperiamus Canones hoc statutum, invalidum est censendum.* Ratio est, quia homo per susceptionem Ordinis Sacri non moritur civiliter sicut religiosus. Neque hæc conditio (nisi Ordo sacer suscipiatur) apposita est contractui Matrimoniali.

QUÆSTIO IX.

Utrùm infidelium Matrimonium etiam consummatum dissolvi possit, si unus fidem Christianam amplectatur.

DIco. Ex Dei dispensatione, in gratiam religionis Christianæ concessa, conjux ad fidem conversus potest dissolvere prius Matrimonium etiam consummatum, & aliud contrahere cum fideli, si alter infidelis nolit ei cohabitare, aut non velit nisi cum creatoris contumelia, vel eum pertrahendo ad peccatum.

Prob. 1. Ex 1. Cor. cap. 7. ubi Apostolus, v. 10. & 11. de baptizatis ait: *Iis autem qui Matrimonio juncti sunt, præcipio non ego, sed Dominus, uxorem à viro non discedere* (sine justa causa) *quòd si* (etiam

ex

ex justa causa) *discesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari. Et vir uxorem non dimittat.* De infidelibus vero Matrimonio junctis, v. 12. 13. & 15. hæc subjicit: *Nam ceteris ego dico, non Dominus, si quis frater* (ad fidem conversus) *uxorem habet infidelem, & hæc consentit habitare cum illo* (pacificè,) *non dimittat illam. Et si qua mulier fidelis* (ad fidem conversa) *habet virum infidelem, & hic consentit habitare cum illa* (pacificè,) *non dimittat virum .... quòd si infidelis discedit, discedat: non enim servituti subjectus est frater aut soror in hujusmodi.* Hic Deus præcipit uxorem à viro non discedere, & vicissim virum ab uxore, sine justa causa scilicet: quòd si alteruter discesserit etiam ex justa causa, manere innuptum. De infidelibus verò Deus non idem præcipit: ac proinde respectu infidelis ad fidem conversi cessat præceptum divinum de indissolubilitate Matrimonii. Imò si conjux infidelis discedat, hoc est, nolit omnino, aut nolit pacificè habitare, dicitur conjux fidelis non esse servituti subjectus, hoc est, non manere obligatus vinculo Matrimonii, ut exponit Innocentius III. cap. *Quanto*, de divortiis, & exponunt omnes Doctores.

Prob. 2. Ex cap. *Quanto* 7. de divortiis, ubi Innocentius III. sic ait: *Si alter infidelium conjugum ad fidem Catholicam convertatur, altero vel nullo modo, vel non sine blasphemia divini nominis, vel ut eum pertrahat ad mortale peccatum, ei cohabitare volente: qui relinquitur, ad secunda, si voluerit, vota transibit; & in hoc casu intelligimus quod ait Apostolus si infidelis discedit, discedat: frater enim vel soror non est servituti subjectus in hujusmodi.*

Obj. 1. Illud Christi, Luc. 16. *Omnis qui dimittit uxorem suam, & alteram ducit, mæchatur.* Et illud, Matth. 19. *Quod Deus conjunxit, homo non separet.*

Resp. Hoc intelligitur de Matrimonio inter fideles contracto, & seclusa dispensatione divina in gratiam religionis Christianæ concessa, ut constat ex Apostolo, 1. Cor. c. 7. supra citato.

Obj. 2. Matrimonium inter baptizatos contractum dissolvi nequit, etiamsi alter conjugum in hæresim vel apostasiam labatur, ut constat ex dictis, & ex cap. *Quanto* de divort. ubi Innocentius III. ait: *Si verò alter fidelium conjugum vel labatur in hæresim, vel transeat ad gentilitatis errorem, non credimus quòd in hoc casu is qui relinquitur, vivente altero possit ad secundas nuptias convolare.* Et ex Concil. Trident. sess. 24. can. 5. *Si quis dixerit, propter hæresim, aut molestam cohabitationem, aut affectatam absentiam à conjuge dissolvi posse Matrimonii vinculum; anathema sit.* Ergo idem est de Matrimonio inter infideles contracto, quamvis alter conjugum convertatur ad fidem.

Resp. Nego conseq. Disparitas est, quòd Christus noluit Matrimonium baptizatorum consummatum dissolvi um-

umquam posse, quia hoc Matrimonium ex institutione Christi est perfectum signum indissolubilis conjunctionis verbi cum Ecclesia per incarnationem ad quod requiritur omnimoda indissolubilitas. At Christus in gratiam religionis Christianæ voluit, ut infidelium Matrimonium etsi consummatum dissolvi posset altero conjugum ad fidem converso, quia infidelium Matrimonium non est signum conjunctionis Christi cum Ecclesia.

Observa. Matrimonium non dirimitur, si uterque conjux ad fidem convertatur; *Cùm per Sacramentum Baptismi non solvantur conjugia, sed crimina dimittantur*, ait Innocentius III. cap. *Gaudemus* de divort. nam tunc cessat ratio dispensationis divinæ. Et hoc ipso quòd tales communi consensu baptizantur, dant signum externum quòd consentiant in Matrimonium præcedens, ut juxta Christi institutionem sit insolubile.

Sed quid, si infidelis velit pacificè & sine injuria creatoris cohabitare cum fideli, potest ne fidelis discedere & aliud Matrimonium contrahere?

Resp. Circa hoc dissentiunt Theologi. Mihi videtur probabilius fidelem conjugem posse validè contrahere aliud Matrimonium, sed non licitè, si inde sequeretur odium religionis Christianæ, aut scandalum, vel si remanendo sit probabilis spes convertendi infidelem.

Prob. 1. *Pars.* Ex 1. Cor. cap. 7. citato, ubi Apostolus dicit Deum præcipere uxorem fidelem à viro fideli non discedere, & si discesserit manere innuptam, aut viro reconciliari: hoc autem de infidelibus Deum non præcipere, quando unus ad fidem convertitur. Et cùm monet fidelem, ut remaneat cum infideli volenti pacificè & sine scandalo cohabitare, non addit debere si discedat, manere cœlibem.

Prob. 2. *Pars.* Quia lex charitatis obligat ad impediendum odium religionis & scandalum, atque ad salutem proximi procurandam, saltem quando sine gravi incommodo & periculo id fieri potest.

Utraque pars confirmatur ex S. Augustino, lib. 1. de adulterinis conjugiis, cap. 13. ubi ait: *Non propter vinculum cum talibus conjugale servandum, sed ut acquirantur Christo, recedi ab infidelibus conjugibus Apostolus vetat.*

QUÆSTIO X.

Utrùm Polygamia simultanea sit jure divino prohibita?

Nota. Lutherus & Melancton docuerunt pluralitatem uxorum simultaneam esse etiam in lege Evangelica licitam; idque scripserunt Philippo Landgravio Hassiæ, qui eorum auctoritate nixus vivente adhuc priore uxore, alteram duxit, ut constat ex monumentis à doctissimo

doctissimo Bossuetio Meldensi Episcopo relatis, lib. 6. Historiæ Variationum. Calvinus verò sensit polygamiam simultaneam nunquam fuisse licitam, & veteres Patriarchas peccasse plures simul uxores habendo, ipsis tamen utpote prædestinatis adulterii crimen imputatum non fuisse.

Quamvis autem apud omnes Doctores Catholicos constet polygamiam simultaneam lege Evangelica prohiberi; tamen aliqui eam legi naturali non adversari censent contra communiorem sententiam.

§. I.

Dico. Polygamia, seu pluralitas uxorum simultanea jure divino positivo à Christo prohibita, & irrita facta est. Fide constat.

Prob. 1. Ex Scriptura, Luc. 16. *Omnis qui dimittit uxorem suam, & alteram ducit, mæchatur.* Ergo à fortiori mæchatur, qui priore retenta alteram adjungit. Et Matth. c. 19. *Qui fecit hominem ab initio, masculum & feminam fecit eos* (unicum cum unica conjungens.) *Propter hoc dimittit homo patrem suum & matrem, & adhærebit uxori suæ; & erunt duo in carne una, &c.* ubi Christus licentiam antiquis Patriarchis & Israelitis factam revocat, & Matrimonium ad Primævam institutionem reducit. *Et non dixit tres vel plures, sed duo: nec dixit, adhærebit uxoribus, sed uxori,* ait Innocentius III. cap. 8. de divort. 2. Ex perpetua Ecclesiæ traditione & praxi. Nam uxorum pluralitas simultanea semper in Ecclesia ut jure divino illicita habita est, & nunquam permissa fuit. 3. Ex Tridentino, sess. 24. can. 2. *Si quis dixerit licere Christianis plures simul habere uxores, & hoc nulla lege divina esse prohibitum, anathema sit.* Esse etiam irritam polygamiam suprà docet his verbis; *Hoc autem vinculo duos tantummodò copulari & conjungi, Christus Dominus apertius docuit, &c.* Nam nemo habet facultatem contrahendi verum Matrimonium nisi quantam & qualem Deum concessit.

Obj. 1. Socrates, l. 4. de hist. c. 31. refert à Valentiniano seniore legem latam fuisse, ut cuivis liceret duas uxores habere legitimas, & lege per singulas civitates divulgata, ipsam Justinam duxisse uxorem vivente & retenta priore uxore Severa.

Resp. Hæc Socrates narratio falsa est. Nam neque Ammianus Marcellinus, qui Valentiniani gesta fusè prosecutus est, neque ullus alius scriptor hoc singulare factum narravit. Et lex illa Valentiniani nusquam legitur nisi apud Socratem, qui non semel falsa narravit. Præterea si hoc factum verum est, Valentinianus graviter peccavit, & lex ejus iniqua fuit ideoque nulla, nec unquam recepta fuit.

Obj. 2. Can. *Quod proposuisti* 32. q. 7.

Resp. Ibi Gregorius II. cuidam juveni concedit aliam ducere uxorem, quia prior erat impotens, ideoque Matrimonium cum ea contractum, erat invalidum, nec ipsa erat vera uxor.

§. II.

§. II.

Dico 2. Simultanea uxorum pluralitas ſine licentia Dei, adverſatur legi naturali.

Prob. 1. Ex Script. Geneſ. cap. 2. Adamus nulla lege poſitiva duce, ſed divini Spiritus inſtinctu ſic pronunciat: *Relinquet homo patrem ſuum & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una.* Duorum autem in una carne conjunctio ſimultaneam uxorum pluralitatem excludit, qua non jam duo, ſed tres vel etiam plures eſſent in carne una. 2. Ex Patribus. Pro omnibus ſit S. Hieronymus, in cap. 19. Matth. ubi ait Chriſtum *Adducere in teſtimonium ſacram Scripturam, & naturalem legem*, ut unitatem uxoris ſtatuat. 3. Ratione duplici. 1. Quia polygamia ſimultanea per ſe talem communiter bonam prolis educationem, & pacem domeſticam ad eam neceſſariam impedit. Nam vix fieri poteſt, ut non ſit aliqua prædilectio, & diſtinctio, & neglectus aliquarum uxorum; invidia, jurgia, rixæ inter illas, aliaque mala inde naſcantur idque ex natura rei, ſpectato feminarum nativo ingenio, & ſecluſa ſpeciali Dei providentia & gratia. 2. Æqualitas contractus Matrimonii, ideoque ejus juſtitia exigit, ut ſicut uxor tradit totaliter dominium ſui corporis, ſic ſuum totaliter tradat vir uxori: ita ut uterque eo æqualiter uti poſſit, nec alteri tradere ſine injuria alterius. Nam vir & uxor pares ſunt quoad thorum, ut patet ex 1. Cor. cap. 7. *Mulier ſui corporis poteſtatem non habet ſed vir. Similiter autem & vir ſui corporis poteſtatem non habet, ſed mulier.* Unde Innocentius III. cap. 8. de divortiis ait: *Nec ulli unquam licuit ſimul plures uxores habere, niſi cui fuit divina revelatione conceſſum.* Ergo ex natura rei homo non habet hanc facultatem, quam tamen haberet, ſi polygamia per ſe licita eſſet citra conceſſionem divinam.

Hinc infideles ad Baptiſmum admitti non poſſunt, niſi unam tantùm uxorem primo loco acceptam retineant, cæteris ut illegitimis dimiſſis, cap. 8. de divort. ſi tamen alia fidem ſuſciperet, præferenda eſſet: poteſt quippe converſus omnibus uxoribus infidelibus dimiſſis, aliam fidelem ducere.

§. III.

Dico 3. Nihilominus antiqui Patriarchæ poſt diluvium, & Iſraelitæ licitè plures ſimul uxores habuerunt, ex conceſſione divina, ad multiplicandum populum Dei.

Prob. 1. Exemplo vivorum Sanctorum & Deo gratorum, qui plures ſimul uxores habuerunt. Nam Abraham duas ſimul habuit uxores, Saram & Agar, Geneſ. c. 16. Jacob quatuor Liam, Rachelem, Balam, & Zelpham, Gen. c. 29. & 30. & David præter Michol, Achinoam & Abigail, accepit adhuc concubinas & uxores de Hieruſalem, poſtquam venerat de Hebron, lib. 1. Reg. cap. 5. 2. Ex Patribus, ſcilicet Ambroſio, l. 1. de Abra-

Abraham, cap. 4. Hieronymo, epist. ad Oceanum; & Chrysostomo, hom. 56. in cap. 30. Genes. ubi ait: *Tunc enim* (quando Jacob plures simul uxores habebat,) *quia principia erant, permissum fuit cum duabus, vel tribus, vel pluribus uxoribus misceri, ut genus humanum propagaretur.* Et Augustino, l. 3. de doctrina Christiana, c. 12. ubi ait: *Sufficiendæ prolis causa, erat uxorum plurium simul uni viro habendarum inculpabilis consuetudo.* Et l. 22. contra Faustum, c. 47. de polygamia simultanea post diluvium & ante legem Evangelicam loquens dicit: *Nulla lege prohibebatur*, Deo scilicet dispensante. 3. Ex cap. *Gaudemus*, de divortiis, ubi Innocentius III. dicit propter divinam concessionem, *Patriarchæ & alii viri justi, qui plures leguntur simul habuisse uxores ab adulterio excusantur.*

Obj. 1. Polygamia simultanea juri naturali adversatur. Ergo Deus in ea non potuit dispensare cum Patriarchis, &c.

Resp. Disting. antec. Juri naturali adversatur, seclusa concessione divina, *conc. ant.* posita concessione divina, *nego ant. & conseq.* Polygamia simultanea juri quidem naturali adversatur seclusa concessione divina; quia illa seclusa, bonæ educationi prolis & juri uxoris repugnat. At posita concessione Dei, jam neutri repugnat: nam tunc Deus suppeditat media, ne inde bona educatio & pax familiarum impediatur, & ut supremus creaturarum omnium, & earum jurium Dominus dividit in plures uxores jus, quod una ex natura contractus Matrimonialis habebat totaliter in corpus mariti. Unde polygamia simultanea ut à Deo permissa, per se non repugnat rectæ educationi prolis, nec juri prioris uxoris, nec proinde jam adversatur juri naturali.

Inst. Deus non potest dispensare in lege naturali.

Resp. Disting. Manentibus iisdem circumstantiis, sub quibus lex naturalis aliquid vetat aut jubet, *conc.* non manentibus iisdem circumstantiis, *neg.* posita autem concessione divina, jam non manent eædem circumstantiæ, sub quibus polygamia per se repugnat bonæ educationi prolis, & juri alterius. Nam hoc ipso quòd à Deo suppeditantur media ad bonam educationem prolis, & à supremo omnium jurium Domino dividitur jus unius uxoris in plures; tunc nihil est quod per se repugnet rectæ educationi prolis, & juri prioris uxoris.

Dices. Quod est per se tale, semper est tale.

Resp. Disting. Quod est per se tale in quibuslibet circumstantiis, semper est tale, *conc.* Quod est per se tale in aliquibus tantùm circumstantiis, & non in aliis, semper est tale, *nego.* Polygamia autem simultanea non adversatur juri naturali, nisi quando est sine concessione divina; quia tunc Deus non tenetur suppeditare media ad impedienda mala, quæ ex ea sequi nata sunt, & fit injuria uxori. Secus, quando est ex concessione divina.

Porro aliqua sunt intrinsecè mala tantùm in certis circumstantiis, non in omni-

omnibus. Sic occiſio innocentis eſt per ſe mala ſine auctoritate divina, qua poſita jam non eſt per ſe mala.

Obj. 2. Pluralitas virorum ſimul ita juri naturali repugnat, ut nunquam poſſit eſſe licita, nec Deus poſſit in ea diſpenſare. Ergo talis eſt etiam pluralitas uxorum ſimul.

Reſp. Nego conſeq. Diſparitas eſt, quia ſimultanea pluralitas virorum adverſatur fini primario Matrimonii, nempe generationi prolis, quæ ſaltem ut plurimum plurium commixtione virorum impeditur; & quando non impeditur, incertum reddit patrem prolis, quod prolis educationi ſemper adverſatur. At ſimultanea pluralitas mulierum non impedit generationem, & cùm habetur ex conceſſione divina, ſuppeditantur à Deo media, ne inde recta educatio prolis impediatur, & alia mala ſequantur.

Obj. 3. Mulieres illæ, quas Patriarchæ uxori adjungebant, vocantur in Scriptura concubinæ, earumque liberi hæredes non fuerunt. Nam, Geneſ. c. 25. dicitur: *Deditque Abraham cuncta quæ poſſederat, Iſaac: filiis autem concubinarum largitus eſt munera, & ſeparavit eos ab Iſaac filio ſuo, dum adhuc ipſe viveret.* Ergo mulieres illæ non erant uxores legitimæ.

Reſp. Nego conſeq. Nam eædem mulieres quas Scriptura concubinas vocat, appellantur etiam ab eadem Scriptura uxores. Sic, Geneſ. c. 16. Sara dicitur ancillam ſuam Agar dediſſe viro ſuo uxorem. Et cap. 25. Abraham dicitur Ceturam duxiſſe uxorem, quæ paulò poſt concubina appellatur.

Igitur apud Hebræos & Gentiles duo fuerunt genera uxorum, nam aliquæ ad bonorum communitatem, ac rei domeſticæ adminiſtrationem admittebantur, & matres familias vocabantur, & ſoli earum liberi hæredes erant. Aliæ verò aſſumebantur tantùm ad procreandos liberos, qui tamen hæredes non erant: hæ autem erant veræ uxores, utpote legitimo Matrimonio viris ſuis copulatæ; & aliquando uxores, ſed ſæpius concubinæ vocabantur. Igitur omnes erant uxores, ſed gradu, honore, & bonis inter ſe diverſæ, non vinculo.

Obj. 4. S. Ambroſium, l. 1. de Abraham, cap. 4. & S. Leonem, epiſt. 92.

Reſp. Non negant Abrahamum & alios Patriarchas licitè habere potuiſſe plures uxores. Imò Ambroſius ibi aſſerit conjunctionem Abrahæ cum Agar caruiſſe culpa. Leo verò loquitur de Matrimonio contracto cum ſerva, quod ſecundùm legem Eccleſiaſticam tunc vigentem irritum eſt.

Obj. 5. Joann. cap. 8. Judæi dicunt: *Nos ex fornicatione non ſumus nati:* quaſi dicerent nos non ex Agar concubina, ſed ex Sara legitima uxore originem ducimus.

Reſp. Judæi ibi loquuntur non de carnali, ſed de ſpirituali fornicatione, id eſt, de idololatria. Nam, ut patet ex contextu, ſenſus eſt: nos non ſu-

mus idololatræ, sed unum verum Deum colimus. Neque enim ab idololatris oriundi sumus, sed ab Abrahamo, qui semper unum verum Deum sanctissimè coluit.

Observa. Post Diluvium veteres Patriarchæ per revelationem, seu inspirationem Divinam cognorunt sibi à Deo concessam licentiam plures simul uxores habendi, multiplicandi populi Dei causa. Dico, *post Diluvium:* nam ante Diluvium licita non erat hæc pluralitas, ut docent Tertullianus, l. de exhortatione castitatis, c. 5. Hieronymus, lib. 1. contra Jovinian. c. 8. & Nicolaus I. epist. ad Lotharium Regem, qui Lamechum adulterii crimine arguunt, quòd duas simul uxores accepisset, Genes. c. 4.

Utrum autem post Diluvium usque ad legis Evangelicæ promulgationem facultas plures simul uxores habendi extenderetur ad gentiles, controversia est inter Theologos. Affirmat Bellarminus, l. de Matrim. c. 11. & probat tum ex facto Estheris religiosissimæ mulieris, quæ Assuero gentili plures uxores habenti nupsit, probante Mardochæo viro probo: tum ex S. Augustino, qui, lib. 22. contra Faustum, c. 47. dicit Jacob plures uxores inculpabiliter accepisse, quia tunc in regione illa, in qua accepit, & quæ sanè gentilium erat, ut patet ex Labano idololatra illius incola, mos erat unum virum plures simul uxores habere; *quando enim mos erat,* inquit, *crimen non erat .... illo tempore, atque in illis terris* (in quibus Jacob Labani filias uxores duxit) *hoc factitabatur .... nulla lege prohibebatur.*

QUÆSTIO XI.

Utrùm secundæ & ulteriores Nuptiæ sint licitæ?

DIco. Jure Divino licet viro plures uxores, & mulieri plures maritos habere successivè. Est de fide contra Montanistas & Novatianos secundas nuptias damnantes ut illicitas.

Prob. 1. Ex Scriptura, 1. Cor. c. 7. *Mulier alligata est legi* (Matrimonii) *quanto tempore vir ejus vivit: quòd si dormierit vir ejus, liberata est: cui vult nubat, tantùm in Domino.* Hoc autem pariter de viro necessariò intelligi debet, cùm par sit pro utroque ratio. Porro Apostolus indefinitè & sine limitatione loquitur: *si dormierit vir ejus, cui vult nubat.* Ac proinde tam hoc intelligi debet de viro secundo, tertio, &c. quàm de primo. Item, 1. Tim. c. 5. *volo ergo juniores* (viduas) *nubere, filios procreare.*

Prob. 2. Ex Patribus. Antiquissimus auctor libri Pastoris à Patribus antiquioribus approbati, lib. 2. sic ait: *Si vir vel mulier decesserit, & nupserit aliquis illorum, nunquid peccat? qui nubit, non peccat.* S. Ambrosius, l. de viduis: *Non prohibemus secundas nuptias, sed non probamus sæpe repetitas,* (sicut nec damnamus) *Neque enim quidquid licet, & decet .... Licet ergo nubere* (pluries,) *sed*

pulchrius

pulchrus est abstinere. S. Hieronymus, in apologia ad Pammachium: *non damno bigamos, imò nec trigamos, &c, si dici potest, octogamos.* Et inferiùs: *ego etiam nunc libera voce proclamo, non damnari in Ecclesia bigamiam, imò nec trigamiam: & ita licere quinto, & sexto, & ultrà, quomodò & secundo viro nubere.* S. Augustinus, l. de bono viduitatis, c. 12. *de tertiis, & de quartis, & de ultra pluribus nuptiis solent homines movere quæstionem. Unde ut breviter respondeam, nec ullas nuptias audeo damnare, nec eis verecundiam numerositatis auferre.*

Prob. 3. Ex Concil. Florent. in Decreto pro Armenis. Ibi: *Quoniam nonnullos asseritur quartas nuptias tanquam condemnatas respuere, ne peccatum, ubi non est, esse putetur, cùm secundùm Apostolum, mortuo viro, mulier sit ab ejus lege soluta, & nubendi cui vult, in Domino habeat facultatem, nec distinguat, mortuo primo, vel secundo, vel tertio: declaramus non solùm secundas, sed tertias, & quartas atque ulteriores, si aliquod canonicum impedimentum non obstat, licitè contrahi posse, &c.*

Prob. 4. Ex praxi Ecclesiæ Latinæ, quæ non solùm secundas, sed tertias, & ulteriores nuptias tanquam licitas permittit, & habet tanquam vera Sacramenta. Ecclesia autem Latina in fide & moribus errare non potest, cum sit longè maxima pars Ecclesiæ Catholicæ, quæ certè in his errare nequit.

Confirm. Ex Concil. Nicæno I. can. 8. ubi ait: *Hæc autem præ omnibus eos* (Catharos) *scriptis convenit profiteri, quòd Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ dogmata suscipiant & sequantur; id est, & bigamis se communicare, & his, &c.* Ubi docet esse dogma Catholicum secundas nuptias esse licitas, & verum Matrimonium; eadem est autem ratio pro tertiis & quartis nuptiis.

Obj. 1. Aliquos Patres Græcos, ut Basilium, & Gregorium Nazianzenum.

Resp. Hi Patres & alii clarè docent secundas nuptias esse licitas: nimirum Basilius, in epist. canonica ad Amphilochium, can. 42. Epiphanius, hæresi 59. Chrysostomus, homil. 19. in cap. 7. epist. 1. ad Cor. Gregorius Nazianz. orat. 31.

Obj. 2. In Ecclesia Græca bigami pœnitentiæ subjiciebantur, ut patet ex Concil. Neocæsariensi, can. 1. & ex S. Basilio.

Resp. Equidem secundùm disciplinam Ecclesiæ Græcæ pœnitentia aliqua levis imponebatur bigamis, non quòd secundæ nuptiæ per se haberentur illicitæ, sed propter incontinentiæ speciem, quam præ se ferre videntur. Et aliqui Patres, qui eas damnare videntur, reipsa tamen eas ut illicitas non damnant, sed solùm ut continentiæ postponendas, & nimiam in voluptatem carnis propensionem redolentes.

Porro Ecclesia semper optavit, ut Fideles à secundis, & maximè ab ulterioribus sese abstinerent.

Obj. 3. S. Gregorius Nazianz. orat. 31. Dicit sibi videri Apostolum *secundas nuptias aversari & prohibere.*

Resp. Intelligit aversari & prohibere impropriè, id est, dehortari, & ab illis tanquam à re minùs perfecta & christia-

christianis conveniente homines avertere, atque ad continentiam ut meliorem inducere; nam subjicit: *primum* (Matrimonium) *lex est, secundum indulgentia, tertium iniquitas.*

Dices. Gregorius Nazianz. orat. 31. cit. Trigamiam vocat iniquitatem, addens: *Quod autem hunc numerum excedit, porcina vita est.* Et S. Basilius, epist. ad Amphiloc. loquens de trigamia dicit: *Non amplius conjugium, sed polygamiam appellant* (Patres,) *vel potiùs fornicationem castigatam.*

Resp. Ideo sic loquuntur de nuptiis tertiis & ulterioribus, non quod per se & jure Divino sint illicitæ, sed quatenus plerumque sunt signum maximæ & effrænatæ cupiditatis voluptatum; & quia qui tertium & ulterius Matrimonium inibant, præsumebantur non finem honestum Matrimonii, sed solam voluptatem veneream intendere, & in ea finem ultimum ponere. Unde in Ecclesia Græca trigamis major Pœnitentia imponebatur.

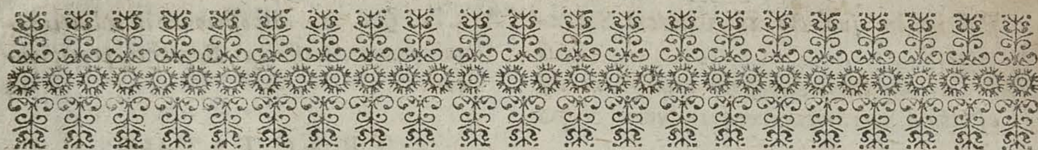
Obj. 4. Christus, Joann. c. 4. Samaritanæ respondit: *Bene dixisti, quia non habeo virum: quinque enim viros habuisti, & nunc quem habes, non est tuus vir.*

Resp. Sic respondit Christus, quia Samaritana illa Matrimonium cum sexto illo homine non contraxerat, sed illi fornicaria conjunctione copulata erat.

FINIS.

INDEX.

INDEX.

TRACTATUS
De Sacramentis in genere.

Art.

TRACTATUS
De Sacramento Pœnitentiæ.

APPENDIX.

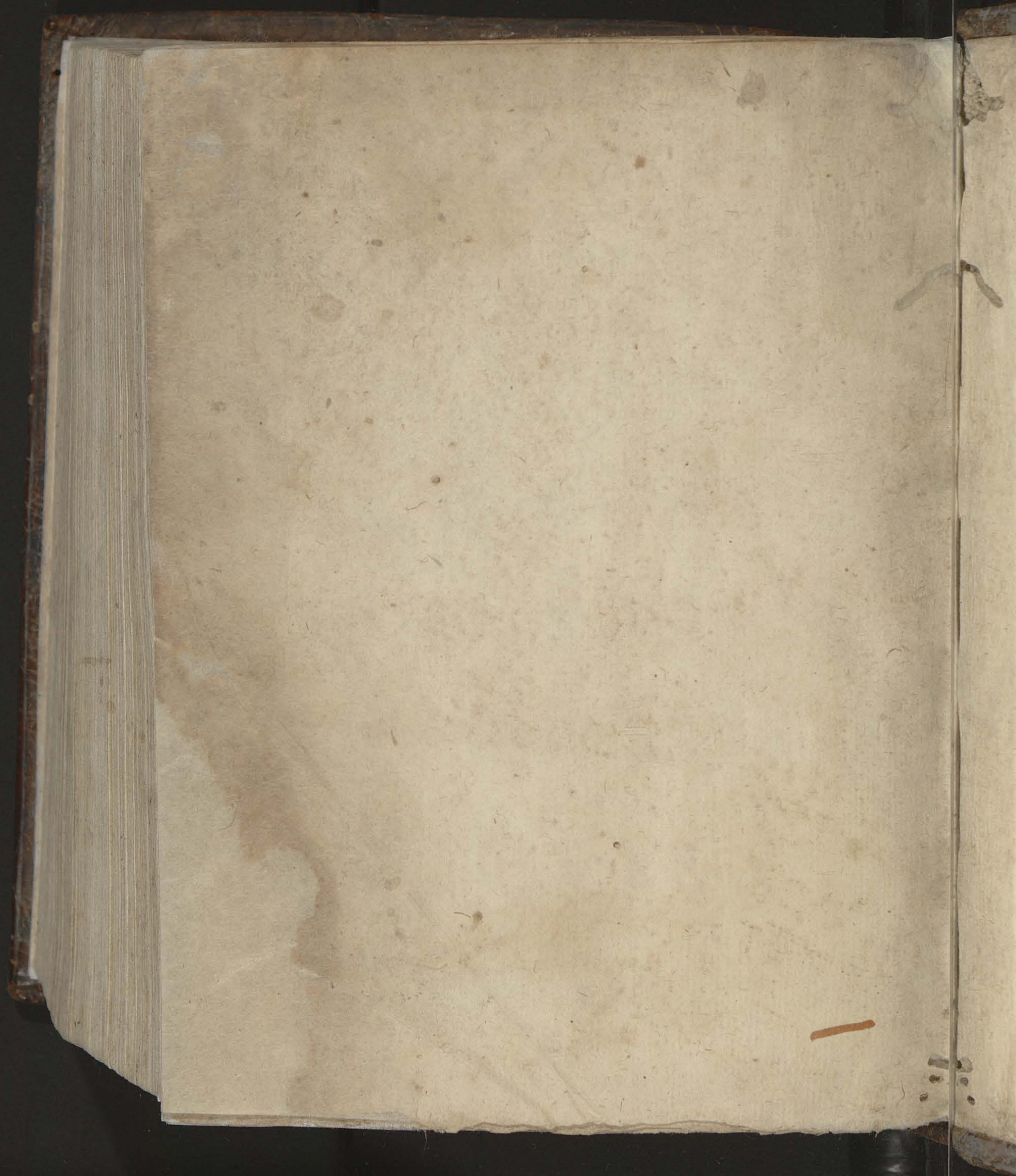
TRACTATUS De Indulgentiis.

TRACTATUS
De Sacram. Extremæ-Unctionis.

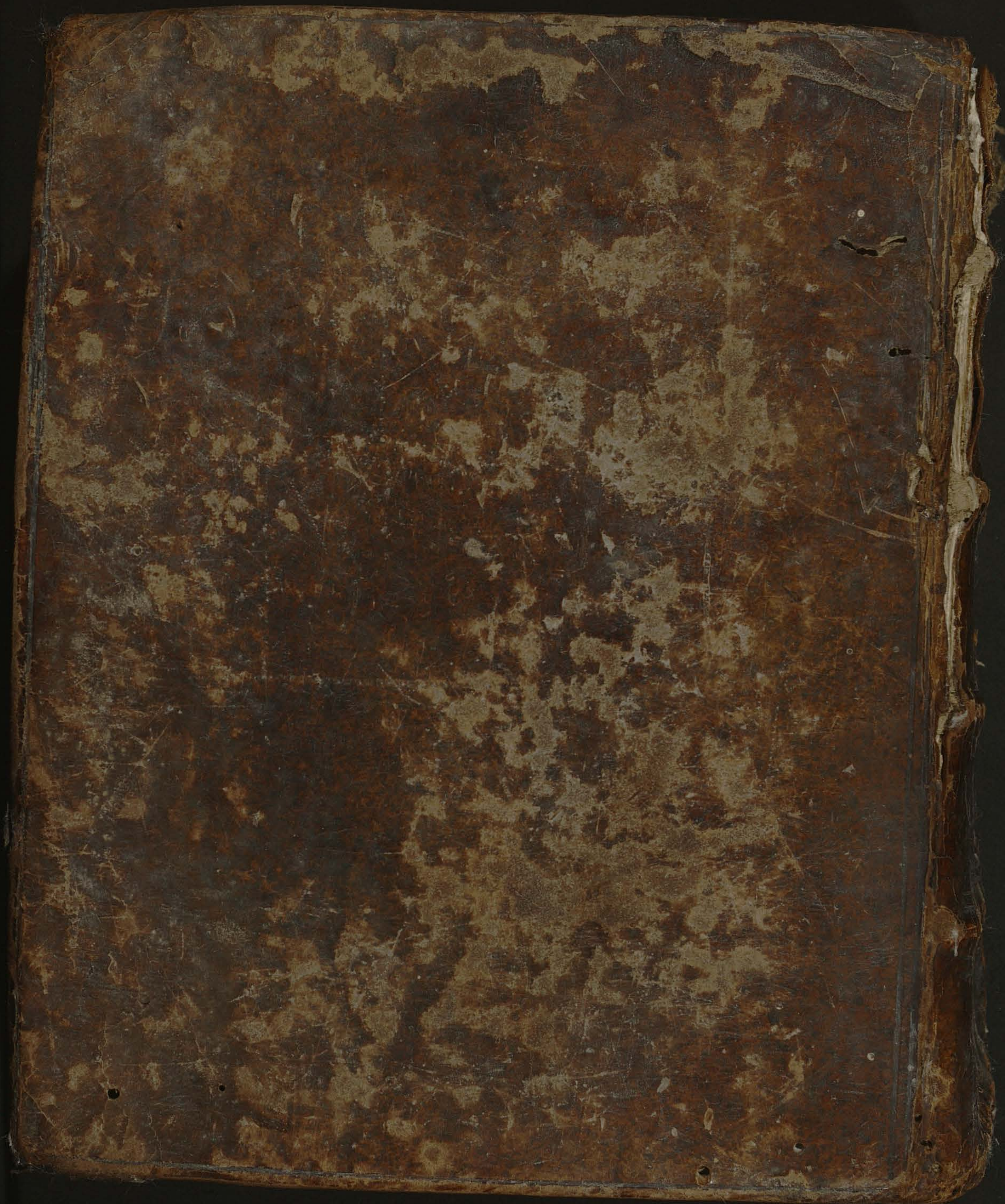
TRACTATUS
De Sacramento Ordinis.

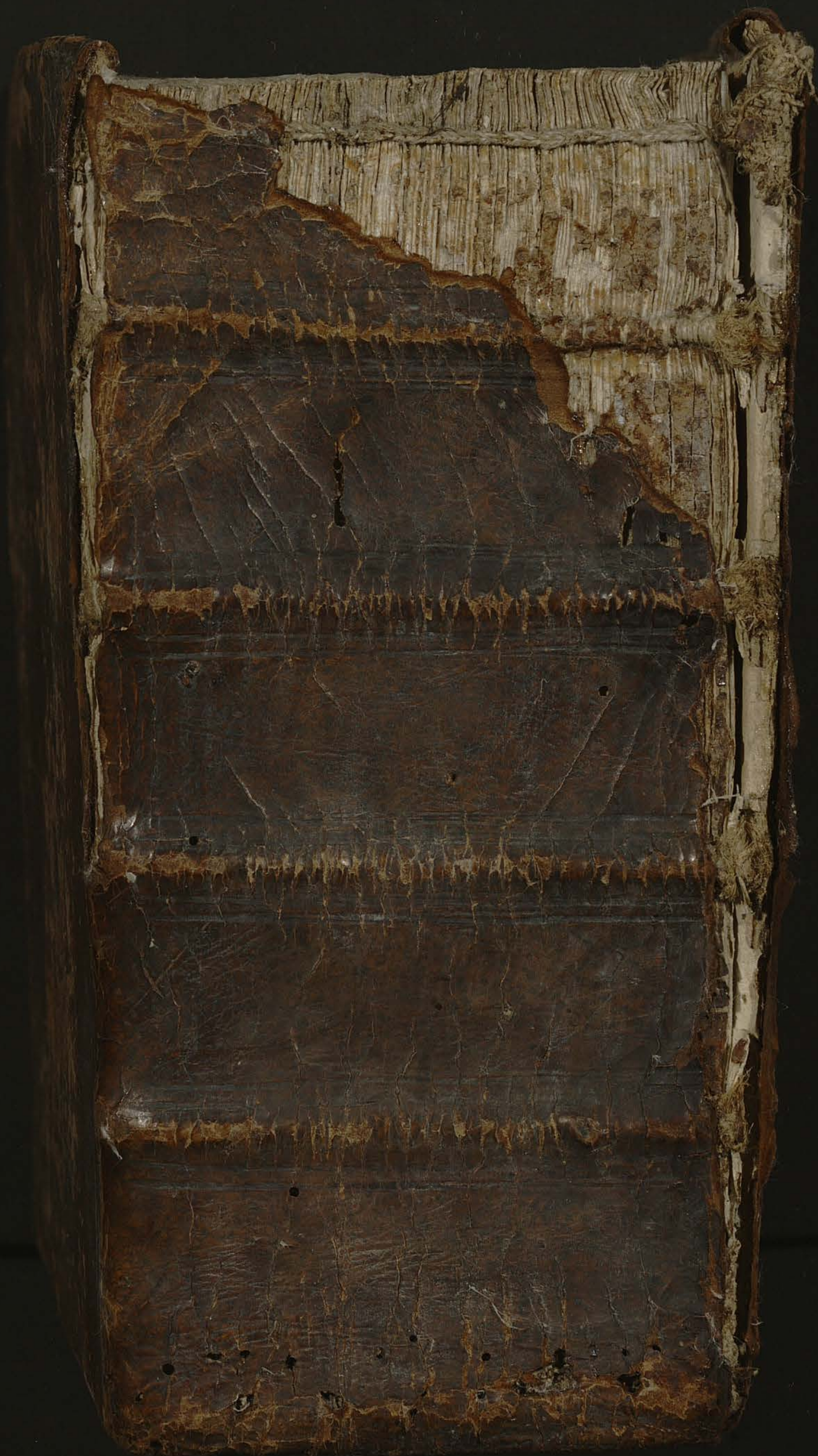
TRACTATUS
De Sacramento Matrimonii.

FINIS.

Biblioteka Jagiellońska
stdr0029339

Antoine Gabriel Paulus. P. S.J.

Theologia Moralis
Universa
Complectens omnia morum
praecepta et Principia Decisionis
omnium Conscientiae casuum.
ad usum Parochorum et confess.
partes II.

Cracoviae
Sumpt. Christ. Bartl.
1747

12° - I p. 4 K. n. + str. 996 - A - A_3 - K_5 K - $K_5 K_2$ + K. n. 17.
II p. " 512 - A - A_3 - Tff. + K. n. 3
opr. skr. wspólna.

Antoine Gabriel Paulus S.J.

Theologia Moralis Universa.
Complectens omnia morum praecepta et principia decisionis omnium conscientiae casuum ad usum Parochorum et confess.
partes II.

Cracoviae
Sumpt. Christ. Bartl.
1747

12°. I p. 4 K. n. + str. 996 - A - A_3 - K_5 K - K_5 K_2 + K. n. 1?
II " 512 - A - A_3 - Ttt4 K. n. 3.
opr. ? wspólna